

**ΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΙ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ
ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΞΗΡΟΚΕΡΚΟΥ. 4**

Περί αγάπης. Καί ποῖαί εἰσι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν αἱ ὁδοί καί αἱ πράξεις.
Καί μακαρισμός πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον. 4

Λόγος Α΄. (21) 4

Περί τοῦ φεύγειν τοὺς λοιμούς καί φθοροποιούς τῶν ἀνθρώπων καί τοὺς
λόγους αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι καί πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἀναστῆναι. Ἔτι δέ
καί περὶ τοῦ δεῖν σκοπεῖν εἰ τὰ τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἔχομεν.
Καί περὶ δακρύων καί κατανύξεως..... 7

Λόγος Β΄. (28) 7

Περί τοῦ ὅτι χρή καλῶς ὑποτάσσεσθαι καί μὴ ἐπιλανθάνεσθαι τῶν συνθηκῶν,
ῶν πρὸς Θεόν συνεθέμεθα. Καί ὅτι οὐ δεῖ γογγίζειν ἐπὶ ταῖς παννύχοις ἀγρυπνίαις
τῶν ὄρθρων..... 14

Λόγος Γ΄. (45)..... 14

Περί μετανοίας καί κατανύξεως. Καί ἐκ ποιῶν ταύτην ἔργων κτήσασθαι
δυνατόν. Καί ὅτι ἄνευ δακρύων ἀδύνατον εἰς καθαρότητα καί ἀπάθειαν ἐλάσαι
τινά..... 19

Λόγος Δ΄. (59) 19

Περί μετανοίας. Καί ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν ἡ τῶν ἐνόητων μόνον διάδοσις καί ἡ
ἀπογύμνωσις αὐτῆ τῶν πραγμάτων εἰς κάθαρσιν ψυχῆς, ἐάν μὴ καί τό πένθος
κτησώμεθα. Καί περὶ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἐξορίας. Καί ὅτι εἰ μετενόησε παραβάς, οὐκ ἄν
τοῦ παραδείσου ἐξέπεσε. Καί οἷον ἀγαθόν εἰργάσατο αὐτοῦ ἡ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν
μετάνοια. Καί περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας καί τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν
κατακρίσεως. Καί πρὸς τό τέλος, ἔλεγχος τῶν ἐν κακίᾳ καί ὑποκρίσει ζώντων.... 30

Λόγος Ε΄. (86)..... 30

Περί ἐργασίας πνευματικῆς. Καί τίς ἦν ἡ ἐργασία τῶν παλαιῶν ἀγίων. Καί πῶς
ταύτην κατορθῶσαι δυνάμεθα, ἵνα καί μέτοχοι, ὡσπερ ἐκεῖνοι, τοῦ Παναγίου
γενώμεθα Πνεύματος. 46

Λόγος στ΄. (126)..... 46

Περί προσπαθείας τῆς εἰς τοὺς συγγενεῖς. Καί τίς ἡ ἀπάτη αὐτῆς καί εἰς οἶον
βόθρον καί δεσμόν κατάγει τοὺς κρατουμένους ὑπ’ αὐτῆς. Καί περὶ ἀπογνώσεως
καί τῆς ἐν ταύτῃ διαφορᾶς. Καί τί ἐστι τό “Ὁ πιστεύσας καί βαπτισθεὶς σωθήσεται,
ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται”. 52

Λόγος Ζ΄. (141)..... 52

Περί τελείας αγάπης καί τίς ἡ ταύτης ἐνέργεια. Καί ὅτι ἐάν μὴ διὰ σπουδῆς
ἐντεῦθεν ἤδη τῆς τοῦ Πνεύματος μεθέξεως γενώμεθα μέτοχοι, οὐδέ πιστοὶ καί
χριστιανοὶ δυνάμεθα εἶναι, ἀλλ’ οὐδέ υἱοὶ καί τέκνα Θεοῦ χρηματίσωμεν. 59

Λόγος Η΄. (159)..... 59

Περί ἐλεημοσύνης. Καί τίς ἐστὶν ὁ πεινῶντα τὸν Θεόν τρέφων καί διψῶντα
ποτίζων καί καθεζῆς. Καί πῶς τοῦτό τι κατορθωθήσεται. Καί ὅτι εἰ μὴ τις καί ἐν
ἑαυτῷ ταῦτα πάντα ποιήσει καί θρέψει καί ποτίσει Χριστόν, οὐδὲν ὠφεληθήσεται
ἐκ τοῦ ταῦτα μόνον ποιεῖν εἰς τοὺς πένητας, ἑαυτὸν δὲ ἄτροφον παρορᾶν καί
γυμνόν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ..... 62

Λόγος Θ΄. (168) 62

Περί μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου καί ἀγιωσύνης καί τελείας ἀπαθείας. Καί ὅτι ὁ
ἀγαπῶν τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὐδὲν ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ὠφελεῖται, κἄν
πάσας κατῶρθωσε. 68

Λόγος Γ'. (184)	68
Περί νηστείας. Καί ὅτι οὐ χρή τό τῆς νηστείας ὠφέλιμον ἐν τῇ πρώτῃ καί μόνη τῶν νηστειῶν ἐβδομάδι σπουδαίως τηρεῖν καί ἀσπάζεσθαι, ἀλλά τήν ἴσῃν καί τήν αὐτήν σπουδήν ἐν πάσαις ταῖς ἐβδομάσι τῶν νηστειῶν ἀναγκαῖον τοῖς σπουδαίοις διατηρεῖν.	70
Λόγος ΙΑ'. (191).....	70
Περί ἐγκρατείας καί ὑπομονῆς εἰς τήν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας. Καί περί σιωπῆς. Καί ὅπως δεῖ ἐν πάσῃ τῇ νηστείᾳ διάγειν τούς ἀγωνιζομένους ἐν ἀληθείᾳ.....	74
Λόγος ΙΒ'......	74
Περί τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Καί ὅποια τίς ἐστίν ἢ πῶς ἐν ἡμῖν γίνεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καί ἐν αὐτῇ ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Καί τί τό μυστήριον ταύτης τῆς ἀναστάσεως. Ἐλέχθη μετὰ τό Πάσχα τῇ δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος τοῦ Πάσχα.....	78
Λόγος ΙΓ'. (209)	78
Περί μετανοίας καί ἀρχῆς βίου μοναδικοῦ. Καί πῶς τις ὁδῶ καί τάξει προβαίνων εἰς ἀρετήν ἐν τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασία εἰς τελειότητα ἔρχεται.	80
Λόγος ΙΔ'. (216).....	80
Περί ἐμπαθοῦς καί ἀπίστου καί πονηραῶς διαθέσεως. Καί τίς ἡ ἔνωσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τούς υἱούς τοῦ φωτός καί τίνα τρόπον ἐν αὐτοῖς αὕτη γίνεται. Καί πρὸς τό τέλος, καταδρομή τῶν ἀναξίως κατατολμώντων τῆς ἀρχιερωσύνης.	84
Λόγος ΙΕ'. (224)	84
Λόγος Ιστ'. (231)	86
Περί θεωρίας καί ἀποκαλύψεως καὶ πεφωτισμένης εὐχῆς. Καί ὅπως ὁ ὑπὸ τῆς ἀγάπης κατασχεθεῖς τοῦ Θεοῦ καί εἰς βάθος ταπεινοφροσύνης ἐλάσας, ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.....	89
Λόγος ΙΖ'. (238)	89
Περί μεθόδων τοῦ πονηροῦ, ὧν ὑποβάλλει τοῖς κουφοτέροις καί φιλοπρωτεύουσιν, ὅποταν ὁ ποιμὴν ἐξ ἀνθρώπων γένηται. Καί ὅτι χρή τούς μὲν ἀναξίως ἐπιτηδῶντας τῇ ἀρχῇ πάσῃ κωλύειν συνωθεῖν ἐπὶ τοῦτο καί συνεργεῖν. Καί πρὸς τῷ τέλει, πρὸς τὸν ποιμένα.	91
Λόγος ΙΗ'. (243).....	91
Ὅτι οὐ χρή ἐπὶ μόνοις τοῖς λόγοις καί ταῖς ὑποσχέσεσι θαρρεῖν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων τό πιστόν βεβαιοῦσθαι τῶν λόγων αὐτῶν. Καί οἷα τίς ἐστίν ἡ τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων διάθεσις καί ἀγάπη πρὸς τούς μαθητευομένους αὐτοῖς. Καί ὅποια τά σπλάγχνα καί ἡ φροντίς αὐτῶν. Καί ὅπως ὑπὲρ αὐτῶν ἐντυγχάνουσι τῷ Θεῷ.....	100
Λόγος ΙΘ'. (266).....	100
Περί ἀποταγῆς καί ἐκκοπῆς θελήματος, πρὸς τούς αἰτήσαντας γράψαι αὐτοῖς πῶς ὀφείλει τις τὸν ἀσκητικὸν διανύσαι βίον. Καί ὅτι καλόν ἐπὶ τούτῳ καί ἐπωφελές ἐμπείρω χρήσασθαι ὁδηγῶ ἡγουν πνευματικῶ πατρί εἰς τό ἀμαθεῖν τά τῆς ἀρετῆς καί τῆς ἀσκητικῆς τέχνης τήν δυσκατόρθωτον ἐργασίαν. Καί περί πίστεως τῆς εἰς τούς πνευματικούς πατέρας καί θεωρίας φωτός, ὑφ' οὗ πᾶσα φωτιζομένη ψυχὴ προκόπτει εἰς ἀγάπην Θεοῦ.	102
Λόγος Κ'. (273)	103
Περί μνήμης θανάτου. Καί οἷον ἀγαθόν τέλος δέδωκεν ὁ τρισόλβιος αὐτοῦ ἀδελφός Ἀντώνιος. Καί πρὸς τῷ τέλει, ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν.	106
Λόγος ΚΑ'. (283).....	106
Λόγος ΚΒ'. (289).....	109

Περί μετανοίας καί φόβου Θεοῦ. Καί ὅποιον ἀγῶνα ἔχει ψυχῆς καί πόνον καρδίας ὁ μετὰ συντετριμμένου τοῦ πνεύματος μετανοῶν. Καί τίνα εἰσὶν ἃ λέγει καί πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Κύριον εὐχεται.....	114
Λόγος ΚΓ΄. (302)	114
Περί γνώσεως πνευματικῆς. Καί ὅτι ὁ ἐγκεκρυμμένος τοῦ Πνεύματος θησαυρός ἐν τῷ γράμματι τῆς θείας Γραφῆς οὐ πᾶσιν εὐδηλός ἐστι καί τοῖς βουλομένοις, ἀλλά μόνοις τοῖς τὸν διανοίγοντα τὸν νοῦν κτησαμένοις εἰς τό συνιέναι τὰς Γραφάς.....	117
Λόγος ΚΔ΄. (311).....	117
Περί ἀλλοιώσεως ψυχῆς τε καί σώματος, τῶν ἐξ ἀέρος, τῶν ἐκ στοιχείων, τῶν ἐκ βρωμάτων καί τῶν δαιμόνων ἐπιγινομένων ἡμῖν.	120
Λόγος ΚΕ΄. (319)	120
Περί ἀρχῆς βίου λίαν ἐπωφελοῦς καί σωτηρίου, ἀρμοζούσης τοῖς ἄρτι τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποτασσομένοις καί πρὸς τὸν μοναδικὸν ἀποτρέχουσι βίον. Καί διδασκαλίας εἰς ἀρχαρίους λυσιτελεστάτη.....	124
Λόγος Κστ΄. (328)	124
Περί τοῦ μὴ ἀμελῶς ἔχειν περὶ τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, μηδέ καταφρονεῖν μιᾶς καί μόνης αὐτῶν, ἀλλ’ ἀγωνίζεσθαι τηρεῖν ὁμοῦ πάσας, ἵνα μὴ ὡς καταφρονηταὶ ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἀποκλεισθῶμεν. Καί περὶ τοῦ ὑπομένειν γενναίως τοὺς πειρασμούς.....	129
Λόγος ΚΖ΄. (340)	129
Περί τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐγγινομένης τοῖς ἀγωνιζομένοις καί πρό τοῦ θανάτου ζωοποιοῦ νεκρώσεως. Καί ὅτι οἱ ἐν τῇ χάριτι ὑπὲρ τὸν νόμον γενόμενοι τὴν τοῦ θείου φωτός χάριν γνωστῶς ἐν ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν· οἱ γὰρ μὴ λαβόντες ἤδη τοῦτο τό φῶς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, μηδέ καθορῶντες αὐτό, ἔτι ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ νόμου εἰσὶ καί κριθήσονται ὑπ’ αὐτοῦ. Καί ὅποιον δεῖ εἶναι τὸν τε προηγούμενον καί τὸν ἱερέα, τὸν δεσμεῖν καί λύειν ἄνωθεν λαβόντα τὴν ἐξουσίαν. Καί ὅτι τῷ ἀληθῶς ἱεουργοῦντι καί ὑπὸ τοῦ θείου καταλαμπομένῳ φωτός πάντες κατάδηλοι, αὐτοῖ τε οἱ Πνεύματι περιπατοῦντες Θεοῦ καί οἱ μήπω τὸν χοῖκὸν ἐκδυσάμενοι ἄνθρωπον.	134
Λόγος ΚΗ΄. (355)	134
Περί τοῦ μὴ δεῖν λέγειν, ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον ἐλθεῖν ἀρετῆς τὸν βουλόμενον καί τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι ἀγίοις. Καί ὅτι πᾶς ὁ τὰ ἐναντία διδάσκων τῶν θείων Γραφῶν νέαν αἴρεσιν τοῖς πειθομένοις αὐτῷ δογματίζει. Καί περὶ δακρύων, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τὰ δάκρυα πρόσεστι.	141
Λόγος ΚΘ΄. (372).....	141
Περί μετανοίας καί ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου, ὅπως δεῖ τὸν μετανοῦντα καθ’ ἐκάστην ποιεῖν. Ἐν ᾧ καί περὶ δακρύων ἅμα καί κατανύξεως.	146
Λόγος Λ΄. (385)	146
Περί τοῦ πῶς δεῖ ἕκαστον ἐπισκέπτεσθαι καί τὰ καθ’ ἑαυτὸν ἐπιμελῶς ἐρευνᾶν. Καί πῶς τὰ ἑαυτοῦ ἀντιπαρατιθέναι χρή ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ....	151
Λόγος ΛΑ΄. (399).....	151
Περί βλασφημίας. Καί ὅτι ὁ λέγων μὴ δύνασθαί τινα τὴν παροῦσαν γενεάν ἐν μετοχῇ τοῦ Ἁγίου γενέσθαι Πνεύματος, ἀλλὰ καί ὁ διαβάλλων τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος καί τῷ ἐναντίῳ ταύτας ἐπιφημίζων, αἴρεσιν νέαν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀνακαινίζει.....	154
Λόγος ΛΒ΄. (406).....	154
Περί μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου. Καί ὅτι ἀδύνατον ἄλλως βεβαιωθῆναι τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰ μὴ δι’ ἐπιδημίας τοῦ Πνεύματος, οὐ χωρὶς οὐδεὶς πρὸς ἀρετὴν	

κατευθύνεται, οὐδέ ἄλλους ὠφελεῖν δύναται ἢ ἄλλοτρίους δέχεσθαι λογισμούς. Καί περί τό ἴσον κατά πάντα καί ὡσαύτως ὄν τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος.	156
Λόγος ΛΓ΄. (411)	156
“Ὅτι οὐκ ἀκίνδυνον τό διδόμενον ἡμῖν παρά Θεοῦ τάλαντον κατορύττειν· χρῆ γάρ δημοσιεύειν αὐτό καί τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύειν καί τάς εὐεργεσίας Θεοῦ εὐγνωμόνως ἀνακηρύττειν εἰς τήν τῶν ἀκουόντων ὠφέλειαν, κἄν τινες ἀπαρέσκωνται.....	159
Λόγος ΛΔ΄. (421).....	159
Τοῦ αὐτοῦ. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν ὑπέρ ὧν ἠξίωται δωρεῶν. Καί εἰσήγησις ὅπως τοῖς κεκαθαρμένοις τῇ καρδίᾳ Θεός ἀεὶ ἐπιφαίνεται, καί ἐν ποίοις τοῖς πράγμασι καί γνωρίσμασι.	165
Λόγος ΛΕ΄. (437)	165
Τοῦ ἁγίου καί μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Νέου. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν περὶ τῶν γεγονότων εὐεργεσιῶν εἰς αὐτόν παρ’ αὐτοῦ. Ἐν ἧ καί περὶ εὐχῆς πνευματικῆς καί τῆς ἐν ταύτῃ προκοπῆς. Καί περὶ ἐλλάμψεως θείας θεωρίας τε ἀπλανοῦς καί ἀγάπης τῆς πρὸς Θεόν.	169
Λόγος Λστ΄. (448)	169

**ΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΙ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ
ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΞΗΡΟΚΕΡΚΟΥ.**

*Περὶ ἀγάπης. Καί ποῖαί εἰσι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν αἱ ὁδοί καί αἱ πράξεις.
Καί μακαρισμός πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον.*

Λόγος Α΄. (21)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, θέλω πρὸς ὑμᾶς λαλεῖν τὰ συντείνοντα πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς καὶ αἰδοῦμαι, μάρτυς μου ὁ Χριστός ἢ ἀλήθεια, τὴν ἀγάπην ὑμῶν, γινώσκων μου τό ἀνάξιον. Διὰ τοῦτο γάρ ἀεὶ σιωπᾶν ἐβουλόμην, ὡς οἶδεν ὁ Κύριος, καὶ μηδέ ἀνανεύειν τό σύνολον καί πρόσωπον ἀνθρώπου ὄραν, κατακρίνουσαν ἔχων μου τὴν συνείδησιν, ὅτι κατετάγην ὅλως ἐγὼ προηγεῖσθαι πάντων ὑμῶν ἀναξίως, ὡς τὴν ὁδὸν ἐπιστάμενος, ὁ μηδέ τὰ ἐν ποσίν εἰδώς, μηδέ ἀψάμενος ἀκμήν τῆς φερούσης ὁδοῦ πρὸς τόν Θεόν. Τοίνυν καί λύπη με διὰ τοῦτο οὐ μικρά καί ἡ τυχοῦσα κατέχει, ὅτι ὀδηγεῖν ὑμᾶς τοὺς τιμωτάτους ὁ ταπεινός προκριθεὶς, οὐς ἔχειν αὐτός ὀδηγούς μᾶλλον ὠφείλον, ὡς πάντων ἔσχατος ὑπάρχων καί χρόνῳ καί ἡλικίᾳ, τόν ἔμπρακτον οὐκ ἔχω καί ἐμμάρτυρον λόγον ἀπὸ τοῦ βίου εἰς τό παρακαλεῖν ὑμᾶς καί ὑπομιμνήσκειν τὰ περὶ τῶν νόμων καί τοῦ (22) θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καί περὶ ὧν λαλεῖν βούλομαι, οἶδα μηδέν ἐξ αὐτῶν διαπραξάμενός ποτε. Οἶδα δέ ἀκριβῶς ὅτι ὁ Κύριος καί Θεός ἡμῶν οὐχί τόν λέγοντα μακαρίζει μόνον, ἀλλὰ τόν πρό τοῦ εἰπεῖν καί πράξαντα· “Μακάριος γάρ, φησίν, ὁ ποιήσας καί διδάξας· οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν” Τοῦ γάρ τοιούτου διδασκάλου καί οἱ μαθηταὶ ἀκούοντες, μιμεῖσθαι αὐτόν γίνονται πρόθυμοι καί οὐ τοσοῦτον ἐκ τῶν ἐκείνου λόγων δέχονται τὴν ὠφέλειαν, ὅσον ἀπὸ τῶν καλῶν αὐτοῦ πράξεων διεγείρονται καί τὰ αὐτὰ ποιεῖν ἀναγκάζονται, ὅπερ αὐτός ἐγὼ ἐν ἐμαυτῷ οὐκ ἐπίσταμαι· οὐδέν γάρ ἀγαθόν ἐμαυτῷ σύνοιδα. Ἀλλά δέομαι καί παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί μου, μή εἰς τόν διακεχυμένον μου βίον ὄραν, ἀλλ’ εἰς τὰ τοῦ

Κυρίου προστάγματα καί εἰς τὰς τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἀγίων διδασκαλίας. Οὐδέν γάρ οἱ φωστῆρες ἔγραψαν ἐκεῖνοι, ὅπερ πρότερον οὐκ ἐποίησαν καί ποιήσαντες οὐ κατώρθωσαν.

Τοιγαροῦν καί γενέσθω κοινή μία ἡμῖν ἡ ὁδός, αἱ ἐντολαί τοῦ Χριστοῦ, πρὸς οὐρανόν ἡμᾶς καί Θεόν ἐπανάγουσαι. Εἰ γάρ καί διαφόρους ὁ λόγος ὁδοῦς ὑπογράφει, ἀλλ' οὐ πάντως κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνου, κατὰ δὲ τὴν ἐκάστου δύναμιν τε καί πρόθεσιν εἰς πολλὰς σχίζεσθαι λέγεται. Ἐκ πολλῶν γάρ ἀρχόμενοι καί διαφόρων ἔργων καί πράξεων, ὥσπερ ἐκ τόπων τινῶν καί πολλῶν ἀπαίροντες ἕκαστος πόλεων, εἰς ἓν καταντῆσαι σπουδάζομεν καταγώγιον, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πράξεις δὲ καί ὁδοῦς τῶν κατὰ Θεόν ἀνδρῶν τὰς πνευματικὰς χρή νοεῖν ἀρετὰς, ἐν αἷς οἱ βαδίζουσιν ἀρξάμενοι πρὸς ἓνα τρέχουσιν σκοπὸν ὀφείλουσιν, ὅπως ἐκ διαφόρων χωρίων καί τόπων (23) εἰς μίαν συνέλθωσι πόλιν, ὡς εἴρηται, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καί συμβασιλεύειν Χριστῷ ἅμα καταξιωθήσονται, ὑφ' ἐνὶ βασιλεῖ τῷ Θεῷ καί Πατρὶ γενόμενοι. Πόλιν οὖν ἐνταῦθα μίαν μοι νοήσεις καί οὐ πολλὰς, τὴν ἀγίαν καί ἀχώριστον τριάδα τῶν ἀρετῶν, μᾶλλον δὲ τὴν πρώτην τῶν λοιπῶν, ἣν καί λέγουσιν ἐσχάτην, ὡς τέλος τῶν καλῶν οὕσαν καί μείζω πασῶν τυγχάνουσαν, τὴν ἀγάπην φημί, ἐξ ἧς καί ἐν ἧ πίστις πᾶσα τεθεμελιώται καί ἐλπίς ὠκοδομηταί, καί δίχα ταύτης συνέστη τῶν ὄντων οὐδέν, οὔτε μὴν καθόλου συστήσεται. Πολλὰ δὲ ταύτης ὀνόματα, πολλά αἱ πράξεις αὐτῆς, πλείονα τὰ γνωρίσματα, τὰ ἰδιώματα θεῖα καί πλεῖστα, ἡ φύσις δὲ μία καί ἐπίσης πάντη πᾶσιν ἀπόρρητος, τοῖς τε ἀγγέλοις καί τοῖς ἀνθρώποις καί πάση κτίσει ἑτέρα, τῇ ἴσως ἀγνοουμένη ἡμῖν. Ἀκατάληπτος τὸν λόγον, τῇ δόξῃ ἀπρόσιτος, ἀνεξιχνίαστος τοῖς βουλευμασιν, αἰώνιος ὅτι καί ἄχρονος, ἀθεώρητος ὅτι νοεῖται μὲν, οὐ καταλαμβάνεται δέ. Πολλὰ τὰ κάλλη ταύτης τῆς ἀχειροποιήτου καί ἀγίας Σιών, ἣ ὁ βλέπειν ἀρξάμενος οὐκέτι αἰσθηταῖς ἐπευφραίνεται θεωρίας, οὐκέτι τοῦ κόσμου τούτου τῇ δόξῃ πρόσκειται.

Δότε οὖν μοι ἐκ προοιμίων προσομιλήσαι αὐτῇ μικρὸν καί προσφθέγγασθαι καί τὸν πόθον ὡς ἔχω ταύτη ἀφοσιώσασθαι. Ἐπειδὴ, ἀγαπητοί μου πατέρες καί ἀδελφοί, ἐμνήσθην τοῦ κάλλους τῆς ἀμωμῆτου ἀγάπης, καί αἴφνης τό φῶς αὐτῆς εὐρέθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου καί τῇ γλυκύτητι αὐτῆς συνηπάγην καί τὰς ἔξωθεν αἰσθήσεις ἀπώλεσα, ἔκνους ὅλως τῷ βίῳ γενόμενος, καί τῶν ἐν χερσίν ἐπιλέλησμαι. Μακρὰν δέ, οὐκ οἶδ' ὅπως εἶπεῖν, πάλιν ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ καί τὴν ἰδίαν με ἀφήκε θρηνεῖν ἀσθένειαν. Ὡ ἀγάπη (24) παμπόθητε, μακάριος ὁ σὲ ἀσπασάμενος, ὅτι οὐκέτι κάλλος γηγενοῦς ἐμπαθῶς ἐπιθυμήσει ἀσπασάσθαι. Μακάριος ὁ σοὶ περιπλακεῖς ἐξ ἔρωτος θείου· ἅπαντα γάρ τὸν κόσμον ἀρνήσεται καί παντὶ πλησιάζων ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς μολυνθήσεται. Μακάριος ὁ τὰ σὰ κάλλη καταφιλήσας καί κατατροφήσας αὐτῶν ἐξ ἀπείρου πόθου, ὅτι ψυχικῶς ἁγιασθήσεται ἐκ τοῦ ἀχράντως ἀποστάζοντος ὕδατος καί αἵματος ἀπὸ σοῦ. Μακάριος ὁ ποθινῶς σε κατασπασάμενος, ὅτι ἀλλοιωθήσεται τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν πνευματικῶς καί ψυχικῶς εὐφρανθήσεται, ὅτι σὺ ὑπάρχεις ἢ χαρὰ ἢ ἀνεκκλάλητος. Μακάριος ὁ σὲ κτησάμενος, ὅτι τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου εἰς οὐδέν λογισθήσεται, καί γάρ εἶ ὁ πλοῦτος ἀληθῶς ὁ ἀκένωτος. Μακάριος δὲ καί τρισμακάριος καί ὄν σὺ προσελάβου· ἔσται γάρ ἐν ἀδοξίᾳ τῇ ὀρωμένη πάντων ἐνδόξων ἐνδοξότερος καί τιμίων πάντων τιμιώτερος καί σεμνότερος. Ἐπαινετός ὁ καταδιώκων σε, ἐπαινετώτερος ὁ εὐρών σε, μακαριώτερος ὁ ἀγαπηθεὶς ὑπὸ σοῦ, ὁ εἰσδεχθεὶς παρά σοῦ, ὁ διδαχθεὶς ἀπὸ σοῦ, ὁ κατοικήσας ἐν σοί, ὁ τραφεὶς διὰ σοῦ τροφήν Χριστόν τὸν ἀθάνατον, Χριστόν τὸν Θεόν ἡμῶν.

Ὡ ἀγάπη θεῖα, ποῦ Χριστόν περιέχεις; Ποῦ αὐτόν κατακρύπτεις; Τί τὸν τοῦ κόσμου Σωτῆρα λαβοῦσα, μακρὰν γέγονας ἀφ' ἡμῶν; Ἄνοιξον καί ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις μικρὰν σου θύραν, ἵνα καί ἡμεῖς ἴδωμεν τὸν δι' ἡμᾶς παθόντα Χριστόν καί πιστεύσωμεν τῷ ἑλέει αὐτοῦ ὡς οὐκέτι ἀποθανοῦμεν ἀφ' οὐ αὐτόν θεασόμεθα.

Ἄνοιξον ἡμῖν ἡ θύρα αὐτῷ γενομένη εἰς τὴν διὰ σαρκός αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, ἡ βιασαμένη τὰ ἄφθονα καὶ ἀβίαστα σπλάχνα τοῦ ἡμετέρου Δεσπότη εἰς τὸ βαστάσαι τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰς νόσους ἀπάντων, (25) καὶ μὴ ἀπορρίψῃς ἡμᾶς λέγουσα: “Οὐκ οἶδα ὑμᾶς “. Γενοῦ μεθ’ ἡμῶν, ἵνα γνωρίσῃς ἡμᾶς· ἀγνώριστοι γάρ σοι τυγχάνομεν. Ἐνοίκησον ἐν ἡμῖν, ἵνα διὰ σέ καὶ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς ὁ Δεσπότης ἐλθὼν ἐπισκέψῃται προϋπαντῶμενος παρά σοῦ ἡμεῖς γάρ εἰς ἅπαν ἀνάξιοι, ὡς ἂν προσμείνῃ μικρὸν ὁμιλῶν σοι καὶ δέξῃται καὶ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς προσπεσεῖν τοῖς ἀχράντοις αὐτοῦ ποσὶ, καὶ συλλαλήσῃς περὶ ἡμῶν ἀγαθὰ καὶ πρεσβεύσῃς ἀφεθῆναι τὸ χρέος ἡμῖν τῶν κακῶν, ὅπως αὐτῷ τῷ Δεσπότη δουλεύειν διὰ σοῦ πάλιν ἐξιωθῶμεν καὶ ὑπ’ αὐτοῦ προνοώμεθα καὶ τρεφώμεθα· τὸ γάρ χρεωστεῖν μὲν μηδέν, λιμῶ δέ πτωχείας ἀπόλλυσθαι, παρά μικρὸν τῆς ἴσης ἐστὶ τιμωρίας καὶ κολάσεως πρόξενον.

Συγχωρηθῆμεν παρά σοῦ, ἀγία ἀγάπη, καὶ διὰ σοῦ τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἡμετέρου Δεσπότη ἐν ἀπολαύσει γενοίμεθα, ὧν οὐδεὶς, εἰ μὴ διὰ σοῦ, γεύσεται τῆς γλυκύτητος. Ὁ γάρ σε ὡς δεῖ μὴ φιλήσας καὶ παρά σοῦ μὴ ἀγαπηθεὶς ὡσπερ χρῆ, τρέχει μὲν ἴσως, οὐ κατέλαβε δέ ὅμως· πᾶς δέ ὁ τρέχων πρό τοῦ τόν δρόμον τελέσαι ἀμφίβολος. Ὁ δέ καταλαβὼν σε ἢ καταληφθεὶς ὑπό σοῦ, πάντως βέβαιος, ἐπειδὴ τέλος νόμου σύ εἶ, ἡ ἐμέ περικυκλοῦσα, ἡ ἐμέ φλέγουσα καὶ ἐκ πόνου καρδίας εἰς πόθον ἄπειρόν με Θεοῦ καὶ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν καὶ πατέρων ἀνάπτουσα. Σύ γάρ τῶν προφητῶν ἡ διδάσκαλος, τῶν ἀποστόλων ἡ σύνδρομος, τῶν μαρτύρων ἡ δύναμις, τῶν πατέρων καὶ διδασκάλων ἡ ἔμπνευσις, ἡ πάντων τῶν ἀγίων τελείωσις καὶ ἡ ἐμὴ νῦν πρὸς τὴν παροῦσαν διακονίαν προχείρισις.

(26) Ἄλλὰ σύγγνωτέ μοι, ἀδελφοί, τῆς κατηχήσεως τοῦ λόγου παρακινήθεντι μικρὸν, τοῦ πόθου τῆς ἀγάπης τοῦτο ποιήσαντος. Ἐμνήσθην γάρ αὐτῆς καὶ “ἐφράνθη μου ἡ καρδία” κατὰ τὸν θεῖον Δαυὶδ καὶ εἰς ὕμνον ἐτράπη τῶν θαυμασίων αὐτῆς. Τοιγαροῦν ἀξιῶ καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὀπίσω καταδιῶξαι αὐτῆς, ὅση δύναμις, καὶ καταλαβεῖν αὐτὴν μετὰ πίστεως τρέχοντας, καὶ τῶν ἐλπίδων ὑμῶν οὐδαμῶς διαμάρτητε. Πᾶσα γάρ σπουδὴ καὶ πᾶσα ἄσκησις μετὰ καμάτων πολλῶν ἢ μὴ καταντῶσα εἰς τὴν ἀγάπην ἐν συντετριμμένῳ τῷ πνεύματι, ματαία ἐστὶ καὶ εἰς οὐδέν καταλήγουσα χρῆσιμον. Οὐδέ γάρ ἐν ἄλλῃ τινὶ ἀρετῇ ἢ καὶ πληρῶσει κυριακῆς ἐντολῆς δύναται τις γνωρίζεσθαι Χριστοῦ μαθητῆς· “Ἐν τούτῳ γάρ, φησί, γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους “. Ταύτης ἕνεκα ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, δι’ ἣν ἐνανθρωπήσας, πάντα ὑπέμεινεν ἐκουσίως τὰ ζωοποιὰ πάθη, ἵνα τὸ οἰκεῖον πλάσμα, τὸν ἄνθρωπον, τῶν δεσμῶν ἐλευθερώσῃ τοῦ ἄδου καὶ ἀναλαβὼν εἰς οὐρανοὺς ἀναγάγῃ. Ταύτης ἕνεκα τὸν ἀκατάπαυστον ἐκεῖνον ἔδραμον οἱ ἀπόστολοι δρόμον καὶ τὴν ἅπασαν οἰκουμένην τῷ ἀγκίστρῳ καὶ τῇ σαγήνῃ τοῦ λόγου σαγηνεύσαντες, ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῆς εἰδωλομανίας ἀνέσπασαν καὶ πρὸς τὸν λιμένα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀνεσώσαντο. Ταύτης ἕνεκα οἱ μάρτυρες τὰ αἵματα ἑαυτῶν ἐκένωσαν, ἵνα μὴ Χριστὸν ἀπολέσωσι. Διὰ ταύτην οἱ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ὑπὲρ τοῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας προθύμως ἔθηκαν· καὶ ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς ὑπεισήλθομεν τὴν προστασίαν ὑμῶν τῶν τιμιωτάτων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, (27) ὡς ἂν πάντα, κατὰ τὸν ἐνόν ἐκείνους ἐκμιμούμενοι, δι’ ὑμᾶς πάθωμέν τε καὶ ὑπομείνωμεν καὶ πρὸς οἰκοδομὴν ὑμῶν καὶ ὠφέλειαν ἐκτελέσωμεν, ἵνα παραστήσωμεν ὑμᾶς θύματα τέλεια, ὀλοκαυτώματα λογικά, τῇ τραπέζῃ Θεοῦ. Ὑμεῖς γάρ ἐστε τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἃ μοι δέδωκεν ὁ Θεὸς ὡς παιδιά, τὰ ἐμὰ σπλάχνα, οἱ ἐμοὶ ὀφθαλμοί. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἐμόν, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, καύχημα καὶ ἡ σφραγὶς τῆς ἐμῆς διδασκαλίας.

Σπουδάσωμεν οὖν, ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ὡσπερ διὰ πάντων, οὕτω καί διὰ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης θεραπεύειν τόν Θεόν καί ὄν ἡρετίσασθε εἰς τύπον ἔχειν πατρός πνευματικοῦ, εἰ καί τῆς ἀξίας πολύ ἀπολείπομαι, ὡς ἂν χαίρη μὲν Θεός ἐπί τῇ ὁμονοίᾳ καί τελειώσει ὑμῶν, χαίρω δέ κἀγώ ὁ ταπεινός, ἐπεκτεινομένην ὀρῶν ἀεί τήν προκοπήν τοῦ κατά Θεόν ὑμῶν βίου ἐπί τό κρεῖττον ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ, ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἐν εὐλαβείᾳ, ἐν κατανύξει καί δάκρυσιν, δι' ὧν ὁ ἔσω καθαίρεται ἄνθρωπος καί πληροῦται φωτός Θεοῦ καί ὄλος Πνεύματος Ἁγίου γίνεται ἐν συντρετριμμένῳ ψυχῆς καί καταβεβλημένῳ φρονήματι, καί ἡ χαρά ἡ ἐμή γίνεται εἰς εὐλογίαν ὑμῶν καί προσθήκην ἀνωλέθρου καί μακαρίας ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περὶ τοῦ φεύγειν τοὺς λοιμούς καί φθοροποιούς τῶν ἀνθρώπων καί τοὺς λόγους αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι καί πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἀναστῆναι.
Ἔτι δέ καί περὶ τοῦ δεῖν σκοπεῖν εἰ τὰ τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἔχομεν. Καί περὶ δακρύων καί κατανύξεως.

Λόγος Β΄. (28)

Ἀδελφοί καί πατέρες, πᾶς ὅστις εὐρεῖν βούλεται τόν Θεόν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καί τῆς ἰδίας μὴ φεισάσθω ψυχῆς, ἀλλ' ἔχθραν θήτω ἀναμέσον αὐτοῦ καί ἀναμέσον πάντων τῶν κατὰ σάρκα περιπατούντων. Μὴ ἐπιστραφήτω τινός τούτων τοῖς δῆθεν παρακλητικοῖς λόγοις καί μὴ καθίσῃ μετ' αὐτῶν ἐν καθέδρᾳ, μηδέ ὁμιλεῖτω ὁμιλίας κακάς, δι' ὧν ἡ ψυχὴ φαρμακεύεται καί ἀναγκάζεται τοῖς προτέροις ἐνδιατρίβειν πονηροῖς λογισμοῖς τε καί ἐνθυμήμασιν. Ἄνθρωπε, φοβήθητι τό μετὰ ἀγκίστρου δέλεαρ καί ἄκουσόν μου καί μακράν γενοῦ ἐξ αὐτῶν. Μὴ πάλιν καταγάγῃς σεαυτοῦ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ἄδῃ. Στῆσον τόν λογισμόν σου καί μὴ πλανᾶσθαι αὐτόν συγχωρῆς εἰς τό ἀκούειν τὰ μάταια. Μὴ ἐπιστραφῆς εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ ὀκνήσῃ ἢ βαρυνθῆς ῥαθυμία, μὴ δώσης ὑπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς μηδέ γλυκάνης σόν φάρυγγα ἠδονῆ τινος βρώματος, μέχρις ἂν ἴδῃς τό δι' οὐ καί δι' ὃ ἐκλήθης καί πρὸς ὃ ἐπέιγῃ φθάσαι κατὰ σκοπόν. Μὴ παραδέξῃ τόν ὑποβάλλοντά σοι λογισμόν· (29) “Τί δεῖ σοι τοῦ πολλοῦ, φησί, κόπου καί τῆς ἀκαίρου ταλαιπωρίας; Χρόνον ἤδη πεπλήρωκας καί δύο καί τρεῖς, καί οὐδέν ἔγνωσ ὄφελος”. Μὴ, ἀδελφέ μου, μὴ ἐμπαγῆς τῇ παγίδι ταύτη, μηδέ προδῶς τὴν σεαυτοῦ σωτηρίαν, ἀλλὰ χρῆσαι μᾶλλον εὐτονωτέρα σπουδῇ καί ἀνδρεία εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, μὴ ἀπιστῶν τοῖς λόγοις καί διδασκαλίαις τῶν κατὰ Θεόν σου πατέρων. Θεός οὖν ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀποθανεῖν πρῶτον ἢ ἀποστῆναι τοῦ ζωηφόρου τούτου ζητήματος· εἰ γάρ ἀδιστακτως τοῦτο πεποίηκας ἐξ ἀρχῆς, οὐκ ἂν σε ὁ ἀγαθός ὑπερεῖδε Θεός, ἀλλ' ἔδωκεν ἂν σοι τοῦ ποθουμένου σαφῶς τὴν ἀπόλαυσιν.

Τοιγαροῦν εἰ θέλεις ἐπιτυχεῖν ὧν ἐφίεσαι καί ποθεῖς, τῶν ἀγαθῶν λέγω τοῦ Θεοῦ, καί ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι ἄγγελος ἐπίγειος, ἀγάπησον, ἀδελφέ, θλιψὶν σώματος, ἄσπασαι κακοπάθειαν, τοὺς δέ πειρασμούς οὕτω φίλησον ὡς μέλλοντάς σοι γενέσθαι προξένους παντός ἀγαθοῦ. Τί ὠραιότερον, εἰπέ μοι, θλιβομένης ψυχῆς μετὰ γνώσεως ὅτι ὑπομένουσα τὴν πάντων μέλλει κληρονομήσαι χαράν; Τί ἀνδριότερον συντρετριμμένης καί τεταπεινωμένης καρδίας, ἢ τὰς φάλαγγας τῶν δαιμόνων ἀπονητί τρέπουσα εἰς τέλος ἀποδιώκει; Τί ἐνδοξότερον πτωχείας πνευματικῆς τῆς προξένου τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἢς τί ἂν καί ἔσται ἀντάξιον ἢ νῦν ἢ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι; Τό δέ καί ἑαυτοῦ μὴ μεριμνᾶν ἕνεκέν τινος τῶν γῆινων, ἀλλ' ὅλην ἔχειν τὴν διάνοιαν πρὸς Χριστόν, πόσων τοῦτο οἶε εἶναι

πρόξενον ἀγαθῶν αἰωνίων, ὅσης τῆς ἀγγελικῆς καταστάσεως; Τό δέ καί πάντων ὁμοῦ τῶν προσκαίρων καταφρονεῖν καί αὐτῶν εἰπεῖν τῶν τοῦ σώματος (30) ἀναγκαίων χρειῶν, ὡς μή φιλονεικεῖν ὑπέρ τούτων μετά τινος διά τό τήν εἰρήνην καί τήν ἀγάπην ἐν ἀταράχῳ ψυχῆς καταστάματι ἀμείωτον συντηρεῖν, ποίων τῶν ἀμοιβῶν, τίνων δέ τῶν στεφάνων καί τῶν βραβείων οὐκ ἔστιν ἐπάξιον; Ὅντως ὑπέρ φύσιν ἢ ἐντολή καί ὑπέρ λόγον αἱ ἀμοιβαί, Χριστός τά πάντα ἀντί πάντων τούτοις γενήσεται. Χριστόν δέ ἀκούων μή τῇ τοῦ λόγου ἀπλότητι καί τῇ βραχύτητι τῆς λέξεως πρόσεχε, ἀλλά τήν τῆς Θεότητος ἐννόει μοι δόξαν, τήν ὑπέρ νοῦν καί διάνοιαν, τό ταύτης κράτος τό ἄφραστον, τό ἀμέτρητον ἔλεος, τόν ἀκατάληπτον πλοῦτον, ἃ δαψιλῶς τε καί φιλοτίμως αὐτοῖς δίδωσι, καί ταῦτα τούτοις ἀντί πάντων ἀρκεῖ, ὡς δεξαμένοις αὐτόν ἐκεῖνον ἐν ἑαυτοῖς, τόν αἴτιον καί βραβευτήν παντός ἀγαθοῦ· οὐδέ γάρ ἐπεθύμησέ τινος ἐτέρου ὁ αὐτόν ἰδεῖν καί θεάσασθαι καταξιωθεῖς, οὐδ' ὁ τῆς ἀγάπης ἔμπλεως γεγονώς τοῦ Θεοῦ ἄλλον τινά ἐπί γῆς ἀγαπήσαι πλέον ἠνέσχετο.

Τοιγαροῦν σπουδάσωμεν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, τόν Χριστόν εὐρεῖν καί ἰδεῖν αὐτόν, ὁποῖός ἐστι τό κάλλος καί τήν τερπνότητα, ἐπειδή καί πολλούς ὀρώμεν τῶν ἀνθρώπων δι' ἐπιθυμίαν προσκαίρων τινῶν κόπους καί πόνους πολλούς ὑπομένοντας καί μακράς ἀποδημίας ποιουμένους, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί γυναικός καί τέκνων καί πάσης ἄλλης δόξης καί τρυφῆς καταφρονουῦντας καί μηδέν ἕτερον τοῦ ἰδίου προτιμωμένους θελήματος, ὥστε μή ἀποτυχεῖν τοῦ ἰδίου σκοποῦ. Καί εἰ διά πρόσκαιρα καί φθαρτά τόν ὅλον ἀγῶνα καί αὐτήν τίθενται τήν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων τινές, ἡμεῖς ὑπέρ τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων καί Κυρίου τῶν κυριευόντων καί κτίστου καί ἐξουσιαστοῦ τῶν ἀπάντων τὰς ψυχὰς ἡμῶν (31) καί τὰ σώματα εἰς θάνατον οὐ προδώσωμεν; Καί ποῦ ἀπελευσώμεθα ἢ ποῦ φύγωμεν, ἀδελφοί, ἀπό προσώπου αὐτοῦ; Ἐάν γάρ εἰς τόν οὐρανόν ἀναβῶμεν, ἐκεῖ αὐτόν ὄντα εὐρήσομεν· ἐάν εἰς τόν ἄδην κατέλθωμεν, κάκεῖ πάρεστιν· ἐάν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, οὐ φευξόμεθα τήν χεῖρα αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ δεξιὰ αὐτοῦ κατάσχη τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καί τὰ σώματα. Μή δυνάμενοι οὖν ἀνθίστασθαι ἀδελφοί, ἢ φυγεῖν ἀπό προσώπου Κυρίου, δεῦτε καί δῶμεν ἑαυτούς δούλους τῷ δι' ἡμᾶς δούλου μορφήν ἐνδυσάμενῳ Κυρίῳ Θεῷ καί ἀποθανόντι ὑπέρ ἡμῶν, δεῦτε καί ταπεινωθῶμεν ὑπό τήν κραταιάν χεῖρα αὐτοῦ, τήν βλύζουσαν πᾶσι ζωὴν τήν αἰώνιον καί τοῖς ζητοῦσι μεταδιδούσαν αὐτήν πλουσίως διά τοῦ Πνεύματος.

Ὡ ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, πόσης ὀδύνης καί λύπης ἡ ψυχὴ μου πεπλήρωται, ὅταν ἐγὼ μὲν ἐξεπιεῖν βουληθῶ τῆς χειρός τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια καί τό ἄφραστον κάλλος αὐτῆς, ὡς ἂν εἰδῆτε καί μάθητε τήν μεγαλωσύνην αὐτῆς καί λαβεῖν αὐτόν ἐν ἑαυτοῖς ἐκζητήσητε, οὐχ ὀρῶ δέ τινος ἐξ ὑμῶν μετά πόθου καί θερμῆς τοῖς λεγομένοις προσέχοντας ἢ ἐφιεμένους τοιαύτης δόξης ἐπαπολαῦσαι. Διά τοῦτο καί μένω παντάπασιν ἄφρωνος, εἰπεῖν ἢ ἐξηγήσασθαι τινι τήν τοῦ Χριστοῦ καί Θεοῦ ἡμῶν δόξαν, ἣν τοῖς ἐξ ὅλης ζητοῦσι ψυχῆς χαρίζεται, μηδὲν δυνάμενος. Ἄλλ' ὡ τῆς ἐμῆς ἐκπλήξεως καί τῆς μεγαλωσύνης τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν, ὅτι τὰ σοφά τοῦ κόσμου καί τὰ ἰσχυρά καί τὰ πλούσια λιπῶν, τὰ ἀσθενῆ τούτου καί τὰ μωρά καί πτωχὰ ἐξελέξατο διά πολλήν καί ἄφατον ἀγαθότητα. Καί τίς ἰκανός ὑπέρ μόνου τούτου (32) ἀξίως εὐχαριστήσαι; Ἄνθρωποι μὲν γάρ ἅπαντες σχεδόν τοὺς ἀσθενεῖς καί πτωχοὺς ὡς περ ἀποβδελύσσονται καί βασιλεὺς ἐπίγειος τούτους ὄραν οὐκ ἀνέχεται, οἱ ἄρχοντες ἀποστρέφονται, ὑπερορῶσιν οἱ πλούσιοι καί ὡς οὐδέν ὄντας αὐτούς καθυπαντῶντες παρέρχονται, καί τό συναναστρέφεισθαι τούτοις οὐδεὶς ἠγγεῖται μακάριον· ὁ δέ Θεός, ὁ ὑπό μυρίων καί ἀναριθμῆτων δυνάμεων λειτουργούμενος, ὁ πάντα φέρων τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ὁ ἔχων ἄστεκτον τοῖς πᾶσι τήν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ, οὐ παρητήσατο γενέσθαι καί πατήρ καί φίλος

καί ἀδελφός τῶν ἀπερριμμένων τούτων, ἀλλά καί σαρκωθῆναι ἠθέλησεν, ἵνα ὅμοιος ἡμῖν κατά πάντα χωρίς ἀμαρτίας χρηματίση καί κοινωνούς ἡμᾶς τῆς δόξης αὐτοῦ καί τῆς βασιλείας ποιήσεται. Βαβαί τοῦ πλούτου τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος! Βαβαί τῆς ἀφάτου συγκαταβάσεως τοῦ Δεσπότη ἡμῶν καί Θεοῦ!

Τί οὐ προστρέχομεν, ἀδελφοί, τῷ οὕτως ἡμᾶς ἀγαπήσαντι εὐσπλάχνῳ Θεῷ; Τί τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς θάνατον οὐ προδίδομεν ὑπέρ τοῦ δι' ἡμᾶς ἀποθανόντος Χριστοῦ καί Θεοῦ; Τί δειλοί ἐσμεν καί τήν ἐκ τοῦ σώματος δειλαινόμεθα ἕξοδον; Μή γάρ ἄδης μέλλει λαμβάνειν ἢ κατέχειν τὰς ψυχὰς τῶν εἰς Χριστόν ἠλπικόντων; Μή γάρ θάνατος ἐξουσιάζει τῶν ἐσφραγισμένων ψυχῶν τῇ χάριτι τοῦ Παναγίου Πνεύματος καί τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ; Μή ἀντιβλέψαι τολμᾷ ὁ νοητός λύκος τῇ τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ σφραγίδι, ἣ σφραγίζει τὰ ἴδια πρόβατα; Οὐμενοῦν, ἀδελφοί πιστοί καί θεόφρονες. Ὅσοι τοίνυν ἀσφράγιστοι, δράμετε· ὅσοι ἀσημειῶτοι, (33) σπεύσατε τῷ σημείῳ σημειωθῆναι τοῦ Πνεύματος. Τίς δέ ἐστίν ὁ ἀσφράγιστος; Ὁ δειλαινόμενος θάνατον. Τίς ὁ ἀσημειῶτος; Ὁ μή ἀκριβῶς τό εἶδος τῆς σφραγίδος γινώσκων· ὁ γάρ τό θεῖον καταμαθῶν ἐκτύπωμα, θαρρήσας τῇ πίστει ἐλπίδα ἀκαταίσχυντον κέκτηται. Ζητήσωμεν τοιγαροῦν τόν Χριστόν, ὄν διά τοῦ θείου βαπτίσματος ἐνδυθέντες, διά τῶν πονηρῶν ἐξεδύθημεν πράξεων, ἐπειδή ἀναισθήτως ἁγιασθέντες ἔτι νήπιοι ὄντες καί ταῖς φρεσὶ καί τῇ ἡλικίᾳ, ἑαυτοὺς ἐμολύναμεν ἐν νεότητι, ἵνα μή λέγω ὅτι καθ' ἐκάστην τῇ τῶν ἐντολῶν παραβάσει μολύνομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καί τὰ σώματα. Διά τοῦτο οὖν πάλιν ἑαυτοὺς διά τῆς σωτηρίου μετανοίας ἀνακαλεσώμεθα, πάντα ποιῶντες καί πράττοντες ὅσα Χριστῷ ὑπάρχει εὐάρεστα, ἵνα καί παρ' αὐτοῦ σφραγισθέντες τοῦ λοιποῦ ἄφοβοι βιωσώμεθα· οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ἐκ χειρός αὐτοῦ λάβωμεν ἕλεος καί ἄξιοι γενέσθαι ἀξιωθῶμεν τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων Χριστοῦ, γνώσεως δέ λέγω οὐ τῆς ἐν λόγῳ μόνῳ καί ἀκοῇ παραδιδόμενης, ἀλλά τῆς ἔργῳ καί πράξει θεωρουμένης. Πῶς οὖν ἔργῳ καί πράξει ἢ γνώσει ἐν ἡμῖν θεωρεῖται τῶν μυστηρίων Χριστοῦ; Πρόσεχε.

Ὁ Χριστός ἡμῶν καί Θεός οὕτω διαρρήδην βοᾷ καθ' ἐκάστην διά τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ· "Μακάριοι οἱ πτωχοί τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστίν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν". Τοῦτο τοίνυν ἡμεῖς ἀκούοντες σκοπεῖν ὀφείλομεν καί ἑαυτοὺς ἀκριβῶς ἐξετάζειν, εἰ τοιοῦτοι ἀληθῶς πτωχοί ἐσμέν, ὥστε καί ἡμετέραν εἶναι τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τοσοῦτον, ὡς βεβαίαν ἐν αἰσθήσει ψυχῆς τήν κτῆσιν ἔχειν αὐτῆς, καί ἐπί τοσοῦτον κατέχειν αὐτῆς τόν πλοῦτον, ὡς ἐντός αὐτῆς ἀδιστακτικῶς ὑπάρχειν αἰσθάνεσθαι καί τοῖς (34) ἐκεῖσε καλοῖς ἐντροφῶντας εὐφραίνεσθαι. Ἐντός γάρ ἡμῶν εἶναι ταύτην ὁ αὐτός ἀπεφήνατο Κύριος· σημεία δέ καί ἀποδείξεις τοῦ ταύτης ἐντός εἶναι τινα, τό μηδέν ἐπιθυμεῖν τόν τοιοῦτον τῶν ὀρωμένων καί φθειρομένων, λέγω δὴ τῶν πραγμάτων καί τῶν τερπνῶν τοῦ κόσμου τούτου, μή πλούτου, μή δόξης, μή τρυφῆς, μή ἄλλης βιωτικῆς ἢ σωματικῆς ἀπολαύσεως, ἀλλ' οὕτως ἀπέχεσθαι ἐκ τούτων ἀπάντων καί οὕτω πρὸς ταῦτα ἀηδῶς διακεῖσθαι κατά ψυχὴν καί προαίρεσιν, ὅσον οἱ ἐν ἐξουσίᾳ καί βασιλικῇ τιμῇ διαπρέποντες πρὸς τοὺς ἐπί σκηνῆς πορνικῆς διατρίβοντας διάκεινται καί ὅσον οἱ καθαρά περιβεβλημένοι ἱμάτια καί μύροις εὐώδεσι ἐπιχιρόμενοι τήν δυσωδίαν καί τόν βόρβορον ἀποστρέφονται. Ὁ γάρ πρὸς ἕν τι τούτων τῶν ὀρωμένων ἐπιστρεφόμενος, τήν βασιλείαν ἐκείνην τῶν οὐρανῶν οὔτε εἶδεν οὔτε ὠσφράνθη οὔτε ἐגעύσατο αὐτῆς τῆς θυμηδίας τε καί γλυκύτητος.

Καί πάλιν· "Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται". Ἴδωμεν οὖν αὐθις καί ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν, εἰ ἄρα ἔχομεν τό πένθος ἐν ἑαυτοῖς καί ποίαν λέγει παράκλησιν τήν ἐπακολουθοῦσαν τῷ πένθει. Πρῶτον μὲν γάρ εἶρηκε τοὺς τῷ πνεύματι πτωχοὺς εἶναι μακαρίους, ὡς αὐτῶν οὔσης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Οἱ δέ πτωχοὶ τῷ πνεύματι οὐδεμίαν, ὡς εἴρηται, πρὸς τὰ παρόντα προσπάθειαν ἔχουσιν,

οὔτε τόν λογισμόν πρός αὐτά ἐμπαθῶς συνδυάζονται, κἄν ψιλῶς ἠδυνόμενον. Πῶς οὖν πενθήσει καί διατί ὁ τόν κόσμον ἅπαντα βδελυζάμενος καί ἐπί πλεῖον τῆ διαθέσει τοῦ λογισμοῦ μακρυνθεῖς ἐξ αὐτοῦ ἢ ὅσον προσεγγίζει τῷ σώματι; Ὁ μή πρός τι τῶν ὀρωμένων ἔχων τήν ἐπιθυμίαν ὑπέρ τίνος ἄρα (35) λυπηθήσεται ἢ χαρήσεται καί πῶς πενθήσει τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καί ταύτη καθ' ἐκάστην ἐνεφραϊνόμενος, ὅτι τούς πενθοῦντας εἶπε τήν παράκλησιν δέχεσθαι; Ἀλλά προσέχετε, παρακαλῶ, τοῖς λεγομένοις καί γνώσεσθε τήν γνώσιν καί τόν λόγον τοῦ λεγομένου.

Ὁ πιστός ἄνθρωπος, ὁ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ ἀεὶ μετά ἀκριβείας προσέχων, ὅταν πάντα τά τῶν θείων ἐντολῶν ποιήσῃ καί πρός τό ὕψος τούτων ἦγουν πρός τήν ἄμωμον πολιτείαν καί καθαρότητα τήν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἐμβατεύσῃ, τότε ἀνερευνῶν τά ἑαυτοῦ μέτρα, ἀσθενῆ ἑαυτόν εὐρήσει καί πρός τό ὕψος ἐκεῖνο τῶν ἐντολῶν μή ἰσχύοντα ἀφικέσθαι, ἀλλά καί πτωχόν λίαν ἦτοι ἀνάξιον εἰς ὑποδοχήν τοῦ Θεοῦ καί εὐχαριστίαν καί δόξαν, ὡς μήπω μηδέν κεκτημένον ἴδιον ἀγαθόν· ὁ δέ ταῦτα δι' ἑαυτόν ἐν αἰσθήσει ψυχῆς λογιζόμενος πενθήσει πάντως πένθος τό ὄντως μακαριώτατον, ὃ καί τήν παράκλησιν δέχεται καί πραεῖαν τήν ψυχὴν ἀπεργάζεται.

Ἄρραβῶν γάρ ἐστὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἢ ἐκ τοῦ πένθους ἐγγινομένη παράκλησις. Πίστις μὲν γάρ ἐστὶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις κατὰ τόν ἀπόστολον, παράκλησις δέ ἢ ἐκ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ Πνεύματος γινομένη ἐν ταῖς πενθούσαις ψυχαῖς ἐπιδημία Θεοῦ, ταπεινοφροσύνην ταύταις βραβεύουσα, ἣτις καί σπόρος καί τάλαντον ὀνομάζεται· αὐξανόμενη γάρ καί πολυπλασιαζόμενη ἐν ταῖς τῶν ἀγωνιζομένων ψυχαῖς ἐν τριάκοντα καί ἐν ἐξήκοντα καί ἐν ἑκατόν, καρποφορεῖ τῷ Θεῷ καρπὸν ἅγιον τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. Ὅπου γάρ ταπεινώσις ἀψευδῆς, ἐκεῖ καί ταπεινοφροσύνης βυθός· καί ὅπου (36) ταπεινοφροσύνη, ἐκεῖ καί ἐλλάμψεις τοῦ Πνεύματος. Ὅπου δέ αἱ ἐλλάμψεις τοῦ Πνεύματος, ἐκεῖ φωτοχυσία Θεοῦ καί Θεός ἐν σοφία καί γνώσει τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Ἐνθα δέ ταῦτα, ἐκεῖ βασιλεία οὐρανῶν καί βασιλείας ἐπίγνωσις καί οἱ ἀποκεκρυμμένοι θησαυροὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἐν οἷς καί ἡ φανέρωσις ἐστὶ τῆς πτωχείας τῆς πνευματικῆς. Ὅπου δέ πτωχείας πνευματικῆς αἴσθησις, ἐκεῖ καί τό χαρμόσυνον πένθος, ἐκεῖ καί τά ἀεννάως ῥέοντα δάκρυα, τά τήν φιλοῦσαν ταῦτα ψυχὴν ἐκκαθαίροντα καί τελείως αὐτὴν ἀπεργαζόμενα φωτεινοτάτην.

Διὰ τούτων οὖν ἀνανεύουσα ἡ ψυχὴ καί τόν ἑαυτῆς Δεσπότην ἐπιγινώσκουσα, τὰς λοιπὰς ἀρετάς ἄρχεται σπουδαίως καρποφορεῖν ἑαυτῇ καί Χριστῷ. Καί εἰκότως. Καταρδευομένη γάρ ἀεὶ καί παινομένη τοῖς δάκρυσι καί τό θυμικόν ἑαυτῆς ὄλως ἀποσβεννύουσα, πραεῖα μὲν καί ἀκίνητος ὄλη πρός ὀργὴν γίνεται, ἐπιθυμεῖ δέ καί ὀρέγεται πεινώσα ὁμοῦ καί διψῶσα τά τοῦ Θεοῦ μαθεῖν δικαιώματα. Ἐν τούτοις δέ καί ἐλεήμων καί συμπαθὴς γίνεται, ὡς ἐκ πάντων τούτων καθαρὰν ἀποτελεῖσθαι τήν καρδίαν αὐτῆς καί ταύτην ἐν ὀπτασίᾳ Θεοῦ γίνεσθαι καί ὄραν καθαρῶς τήν δόξαν αὐτοῦ ὡς ἡ ὑπόσχεσις. Οἱ γοῦν τοιαύτας κτησάμενοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς εἰρηνοποιοὶ εἰσιν ἐν ἀληθείᾳ καί υἱοὶ Ὑψίστου κατονομάζονται, οἱ καθαρῶς καί τόν ἴδιον Πατέρα καί Δεσπότην ἐπιγινώσκουσι καί ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀγαπῶσιν αὐτόν, πάντα δηλαδὴ πόνον καί πᾶσαν θλίψιν δι' αὐτόν ὑπομένοντες, ὕβριζόμενοι, λοιδορούμενοι, στενοχωρούμενοι ἕνεκεν τῆς δικαίας αὐτοῦ ἐντολῆς ἣν καί τηρεῖν (37) ἡμῖν ἐνετείλατο, ὀνειδιζόμενοι τε καί διωκόμενοι καί πᾶν πονηρόν ῥῆμα ψευδῶς λεγόμενον κατ' αὐτῶν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μετά χαρᾶς ὑπομένοντες, ἀγαλλόμενοι ὅτι ὄλως ἠξιώθησαν ὑπέρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐξ ἀνθρώπων ἀτιμασθῆναι.

Καταμάθετε, ἀδελφοί, τῆς σφραγίδος Χριστοῦ τό ἀληθές ἐκτύπωμα. Ἐπίγνωτε, οἱ πιστοί, τοῦ χαρακτήρος τὰ ἰδιώματα. Μία σφραγὶς ἀληθῶς ἢ ἔλλαμψις ὑπάρχει

τοῦ Πνεύματος, εἰ καί πολλαί τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς αἱ ἰδέαι καί πολλά τῶν ἀρετῶν αὐτῆς τά γνωρίσματα, ὧν πρῶτον καί ἀναγκαιότερόν ἐστιν ἡ ταπείνωσις, ὡς ἀρχή καί θεμέλιος –“Ἐπί τίνα γάρ, φησίν, ἐπιβλέψω, ἀλλ’ ἢ ἐπί τόν πρᾶον καί ἡσύχιον καί τρέμοντά μου τούς λόγους”, δεύτερον τό πένθος καί ἡ τῶν δακρύων πηγὴ, περί ὧν θέλω λέγειν πολλά καί ἀπορῶ λόγων, δι’ ὧν ἐκφράσαι τά περί τούτων προήρημαι· θαῦμα γάρ ἀνεκκλάητον, ὅτι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν αἰσθητῶν ῥέοντα τήν ψυχὴν νοερώς τοῦ βορβόρου τῶν ἀμαρτημάτων ἐκπλύνουσι καί εἰς γῆν πίπτοντα τούς δαίμονας φλέγουσι καί καταράσσουσι καί τήν ψυχὴν ἐλευθέραν ἐργάζονται τῶν ἀοράτων τῆς ἀμαρτίας δεσμῶν. Ὡ δάκρυα, τά ἐκ θείας ἐλλάμψεως βλύζοντα καί αὐτόν τόν οὐρανόν διανοίγοντα καί προξενούντά μοι θείαν παράκλησιν. Πάλιν γάρ καί πολλάκις ὑφ’ ἡδονῆς καί πόθου τά αὐτά φθέγγομαι. Ὅπου δακρύων πληθὺς, ἀδελφοί, μετά γνώσεως ἀληθοῦς ἐκεῖ καί θείου φωτός αὐγασίς. Ὅπου δέ φωτός αὐγὴ, πάντων ἐκεῖ τῶν καλῶν χορηγία καί ἡ σφραγὶς τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου ἐμπεφυτευμένη ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐξ οὗ καί πάντες οἱ καρποὶ τῆς ζωῆς· ἐντεῦθεν πραότης καρποφορεῖται Χριστῶ, (38) εἰρήνη, ἐλεημοσύνη, συμπάθεια, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, ἐγκράτεια, ἐντεῦθεν τό ἀγαπᾶν τούς ἐχθρούς καί ὑπὲρ αὐτῶν εὐχέσθαι, τό χαίρειν ἐν τοῖς πειρασμοῖς, τό ἐγκαυχᾶσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι, τό τά ἀλλότρια πταίσματα ὡς ἴδια λογίζεσθαι τε καί κλαίειν, τό τήν ψυχὴν τιθέναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν προθύμως εἰς θάνατον.

Τοιγαροῦν ἴδωμεν, ἀδελφοί, καί ἀκριβῶς ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν καί καταμάθωμεν τάς ψυχὰς ἡμῶν, εἰ ἐν ἡμῖν ἐστιν αὕτη ἡ σφραγίς. Ἐπιγνωσώμεθα εἰ ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός ἐστιν, ἐκ τῶν εἰρημένων σημείων. Ἀκούσατε, παρακαλῶ, χριστιανοὶ ἀδελφοί, καί ἀνανήψατε καί σκοπήσατε εἰ τό φῶς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰ φῶς ἐθεάσασθε τό μέγα τῆς ἐπιγνώσεως, εἰ ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους ἐπιφαίνουσα ἐν σκότει καί σκιᾷ θανάτου καθημένοις ἡμῖν, καί δόξαν μετ’ εὐχαριστίας τῷ δωρησαμένῳ ταύτην ἡμῖν ἀγαθῷ Δεσπότη διηνεκῶς ἀναπέμπωμεν καί ἀγωνισώμεθα τό θεῖον πῦρ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ἐν ἑαυτοῖς θρέψαι περισσοτέρως, δι’ οὗ τό θεῖον φῶς ἐπί πλεῖον φαίνειν καί μεγαλύνεσθαι εἴωθεν. Εἰ δέ οὕτω τόν Χριστόν ἢ τήν ἐκείνου σφραγιδα ἐλάβομεν καί τά προειρημένα σημεία ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὐ γνωρίζομεν, ἀλλά τούναντίον μᾶλλον ἐν ἡμῖν ὁ κόσμος ὁ δόλιος ζῆ καί ἡμεῖς ἐν αὐτῷ δυστυχῶς ζῶμεν μέγα τι εἶναι τά πρόσκαιρα ἡγούμενοι καί καταπίπτομεν ἐν ταῖς θλίψεσι καί ἐπί ταῖς ζημίαις δακνόμεθα καί τῇ τρυφῇ καί τῷ πλούτῳ ἐνεφραϊνόμεθα, φεῦ τῆς ζημίας, φεῦ τῆς ἀγνοίας καί τῆς σκοτώσεως, φεῦ τῆς ταλαιπωρίας καί τῆς ἀναισθησίας ἡμῶν, (39) ὑφ’ ὧν κρατούμεθα καί ὑφ’ ὧν εἰς τά γῆϊνα κατασπώμεθα. Ὅντως ἐλεεινοί καί πανάθλιοι καί αὐτῆς τῆς αἰωνίου ζωῆς καί τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀλλότριοι ἐσμεν, μηκέτι ἐν ἑαυτοῖς κτησάμενοι τόν Χριστόν, ἀλλά καί τόν κόσμον ζῶντα ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες ὡς ἐν αὐτῷ ζῶντες, καί φρονούντες τά γῆϊνα. Ὁ δέ οὕτως ἔχων ἐχθρός ἐστιν ἄντικρυς τοῦ Θεοῦ· ἐχθρα γάρ ἐστιν εἰς Θεόν ἢ τοῦ κόσμου προσπάθεια, καθὼς φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος· “Μὴ ἀγαπᾶτε τόν κόσμον, μηδέ τά ἐν κόσμῳ”, ὅτι οὐδεὶς δύναται Θεῷ δουλεύειν καί κατὰ ἄνθρωπον ζῆν, ἐπειδὴ πάντα τά τοῦ κόσμου ἐμπόδια εἰσι τῆς πρὸς Θεόν ἀγάπης καί εὐαρεστήσεως.

Τίς γάρ, ἀγαπῶν τήν δόξαν καί τήν παρά ἀνθρώπων τιμὴν, ἔσχατον πάντων καί εὐτελέστερον ἔξει ποτέ ἑαυτόν καί ταπεινός τῷ πνεύματι ἢ τήν καρδίαν συντετριμμένος γενήσεται ἢ πενθησαί ποτε κἄν ὄλως δυνήσεται; Τίς δέ πλοῦτον ἀγαπῶν φιλαργυρία τε καί φιλοκτημοσύνη κρατούμενος, ἐλεήμων γένηται καί συμπαθής καί οὐχί παντός θηρίου ἀγριώτερος ἔσται καί ἀπηνέστερος; Τίς κενοδοξία κρατούμενος καί οἰήσει κατεχόμενος, φθόνου ποτέ ἢ βασκανίας ἀπαλλαγῆσεται; Ὁ δέ καί πρὸς τά τῆς σαρκὸς πάθη καμπτόμενος καί τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν

καλινδούμενος, πότε καθαρός ἄρα τῇ καρδίᾳ γενήσεται ἢ πότε καί πῶς τόν Θεόν τόν δημιουργήσαντα αὐτόν ὄψεται; Εἰρηνοποιός δέ πῶς ἔσται ὁ ἀπαλλοτριώσας ἑαυτόν τοῦ Θεοῦ καί μή (40) ἀκούων τοῦ λέγοντος· “Υπέρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι’ ἡμῶν· καταλλάγητε τῷ Θεῷ”; Πᾶς γάρ ὁ διά τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως ἀνθιστάμενος καί πολεμῶν τῷ Θεῷ, οὗτος κἄν εἰρηνεύειν ἅπαντας πρὸς ἀλλήλους ποιῆ ἔχθρος ἔστι τοῦ Θεοῦ, ἐπειδή οὐδέ αὐτούς οὐς εἰρηνεύειν πρὸς ἀλλήλους ποιεῖ, ὡς ἀρέσκει τῷ Θεῷ ποιεῖ τοῦτο. Ἐχθρός γάρ αὐτός πρῶτος ὢν ἑαυτοῦ καί τοῦ Θεοῦ, ἔχθροί καθεστήκασιν αὐτοῦ καί οἱ διά τῶν τοιοῦτων εἰρηνεύοντες. Οὐ γάρ ἐπίσταται πάντως ὁ ἐχθρωδῶς πρὸς τινα διακείμενος τά τῷ ἐχθρῷ δοκοῦντα καί ἀρεστά ἑτέροις συμβουλεύειν ὀρθῶς καί τά ἐκείνου διδάσκειν αὐτούς ποιεῖν θελήματα, ἐπειδή καί αὐτό τοῦτο, τό ἀποκεχωρισμένως διάγειν ἐξ αὐτοῦ, ἄγνοιαν ἐμποιεῖ τῶν ἐκείνου καταθυμίων, οὐ μὴν ἀλλά καί, διά τό ἐμπαθῶς καί ἀπεχθῶς διακεῖσθαι πρὸς αὐτόν μελέτην τε ἀένναον ἔχειν ἐναντίως τῶν ἐκείνου θελημάτων πορεύεσθαι, ἐθισμόν τινα ποιεῖ τοῦ εἰ καί ποτε θελήσει οὗτος ἑτέροις λαλῆσαι τά πρὸς θεραπείαν ἐκείνου τελούμενα μή εὐκόλως δύνασθαι. Καί εἰκότως. Ψυχὴ γάρ ἀφώτιστος, ὑπὸ τῶν παθῶν καί μάλιστα ὑπὸ τοῦ φθόνου κρατηθεῖσα καί φθονεῖν τινι μελετήσασα, οὐδέ ἑτέρου τινος ὑπερλαλοῦντος τοῦ φθονουμένου ἀκοῦσαι ἀνέχεται, μή ὅτι γε πρὸς θεραπείαν ἐκείνου καί διαπρᾶξαι τι ἢ κἄν ὄλως εἰπεῖν. Φύσεως γάρ ἰσχύν λαμβάνει παλαιωθέν πάθος καί κακοῦ μελέτη χρονίσασα εἰς ψυχὴν, ὡς μή δύνασθαι τοῦτο ἐξιαθῆναί ποτε. Ἐκ γάρ φωτός σκότος γίνονται οἱ τοιοῦτοι καί, ἐξ ἀγαθότητος εἰς πονηρίαν μεταπίπτοντες, νοσοῦσιν ἀνίατα.

Ὁ δέ γε Θεῷ συγκραθεῖς διά πίστεως καί ἐπιγνούς αὐτόν διά πράξεως, καί βλέπειν αὐτόν πάντως διά θεωρίας ἠξίωται. (41) Βλέπει δέ ἅ μή γράφειν ἰσχύω. Ὁρᾷ γάρ ξένα τινὰ θεάματα ὁ νοῦς καί ὅλος φωτίζεται καί φωτοειδής γίνεται, νοεῖν δέ ἢ λαλεῖν ταῦτα οὐκ ἰσχύει. Αὐτός μὲν γάρ ὁ νοῦς φῶς ἔστι καί βλέπει τά πάντα φῶς, καί τό φῶς ζῶν ἔστι καί ζωὴν τῷ ὀρῶντι παρέχει. Βλέπει ἑαυτόν καθόλου τῷ φωτὶ ἠνωμένον, καί ὀρῶν συστέλλεται καί ἔστιν ὡς ἦν. Κατανοεῖ τό φῶς ἐν τῇ ψυχῇ καί ἐξίσταται, καί ἐξιστάμενος βλέπει τοῦτο μακρὰν, στραφεῖς δέ μέσον πάλιν εὐρίσκεται τοῦ φωτός. Καί οὕτως τί εἶπη ἢ τί ἐν τῷ ὀρωμένῳ κατανοήσῃ, ὅλως ἀπορεῖ καί λόγων καί νοημάτων.

Τίς οὖν ἀκούων ταῦτα δὴ τά μυστήρια οὐ θαυμάσει καί θαυμάσας προσδράμη Χριστῷ; Τίς Θεοῦ τερατουργίας μή ποθήσῃ ἰδεῖν καί ἀγαπήσῃ τόν δωρεάν διδόντα τά δῶρα ταῦτα καί ξένα χαρίσματα; Ὄντως κρεῖττον οὐδέν, ἀδελφοί, ἐν τῷ κόσμῳ ὡς τό μηδέν ἔχειν τοῦ κόσμου, μηδέ θέλειν τι πλέον τῆς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώματος. Χρείαν δέ ἀναγκαίαν ταύτην οἶδεν ὁ λόγος, ἄρτον καί ὕδωρ, ἱμάτιον καί σκέπην, κατὰ τόν θεῖον ἀπόστολον· “Ἐχοντες διατροφάς καί σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα”. Εἰ δέ καί πλέον τι τούτων χρῆζομεν, πάντως ἐκεῖνος παρέξει ἡμῖν, ἐλπίζουσιν εἰς αὐτόν καί πιστεύουσιν, ὁ τά μείζω χάριτας καί ἐμπιπλῶν πᾶν ζῶον εὐδοκίας. Μόνον καταλείψωμεν τά ἄλλα πάντα τῆς προσκαίρου ζωῆς, δόξαν φημί τήν κενήν, τόν φθόνον, τήν εἰς ἀλλήλους ἔριν, τόν δόλον, τόν γογγυσμόν, τήν ἐρίθειαν καί πάντα ὅσα τῷ Θεῷ ἀποτρόπαια καί εἰς κίνδυνον φέρει ψυχῆς. Ποθήσωμεν δέ ἐκ ψυχῆς ἅ κελεύει Θεός ἡμῖν κατασπάζεσθαι, (42) φτωχείαν πνευματικὴν, ἣν καλεῖ ὁ λόγος ταπεινώσιν, πένθος ἀένναον ἐν νυκτὶ καί ἡμέρᾳ, ἐξ οὗ πηγάζεται ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς καί ἡ παράκλησις καθ’ ὥραν τοῖς ἀγαπῶσι τόν Θεόν. Ἐκ τούτου γάρ πᾶσι τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐν ἀληθείᾳ καί ἡ πραότης κατορθοῦται, πεινώσιν καί διψῶσιν τήν δικαιοσύνην καί ζητοῦσιν ἀεὶ τήν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, τήν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν ἀνθρώπινον. Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί τό γενέσθαι τινὰ ἐλεήμονα, καθαρὸν τήν καρδίαν, εἰρήνης μεστόν καί εἰρηνοποιόν καί ἀνδρεῖον εἰς

τούς πειρασμούς, έντεϋθέν ἐστιν ἐκ τοῦ πενθεῖν καθ' ἐκάστην. Ἐντεϋθεν καί τό μισεῖν ἡμῖν ἐπιγίνεται τά κακά, έντεϋθεν ὁ θεῖος ζῆλος ἀνάπτεται εἰς τήν ψυχήν, ὅς οὐκ ἔῃ ἡρεμῆσαι αὐτήν ὄλως ἢ συνεκκλίνει πρὸς τά κακά τοῖς κακοῖς, ἀλλά πληροῖ αὐτήν ἀνδρείας καί δυνάμεως εἰς τό μέχρι τέλους ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς.

Φύγωμεν οὖν τόν κόσμον καί τά ἐν κόσμῳ, ἀγαπητοί ἀδελφοί. Τί γάρ ἡμῖν καί τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀνθρώποις; Δράμωμεν, διώξωμεν, ἕως οὔ δραξόμεθα τινος τῶν ἐστώτων καί μή ῥεόντων. Τά γάρ πάντα φθείρεται καί ὡς ὄναρ παρέρχεται καί οὐδέν μόνιμον ἢ βέβαιον ἐν τοῖς ὀρωμένοις. Ὁ ἥλιος, τά ἄστρα, ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ πάντα παρέρχονται, μόνος δέ πάντων μένει ὁ ἄνθρωπος. Τί τοίνυν ἐκ τῶν ὀρωμένων δύναται ἡμᾶς ὠφελῆσαι ἐν καιρῷ ἀνάγκης θανάτου, ἡμῶν ἀπερχομένων έντεϋθεν πρὸς τήν ἐκεῖθεν κατάπαυσιν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, αὐτῶν δέ ὀπισθεν καταλιμπανομένων; Εἰ δέ καί οὕτω τά ὀρώμενα παρελεύσεται, τί τό κέρδος ἡμῶν ἀπιόντων καί τό σῶμα καταλιμπανόντων νεκρόν; Ἀφ' οὔ γάρ ἡ ψυχὴ καταλίπη τό ἴδιον σῶμα, (43) οὔτε βλέπειν δύναται δι' αὐτοῦ οὔτε βλέπεσθαι παρ' ἐτέρου, ἀλλ' ἔκτοτε πρὸς μόνα τά ἀόρατα ἔχει καί φροντίς οὐδεμία ἐστίν αὐτῇ περὶ τῶν ὧδε, διπλοῦν ἐκεῖθεν ἐχούση τόν βίον καί τόν ἀγῶνα, ἢ βασιλείας οὐρανῶν καί αἰωνίου δόξης ἢ γεέννης πάλιν καί τιμωρίας πυρός. Ἐν γάρ τούτων εἰς κληρονομίαν αἰώνιον, κατ' ἀξίαν ὧν ἔπραξεν ένταῦθα, ἀπολαμβάνει παρά Θεοῦ.

Τοιγαροῦν φύγωμεν, ἀξιῶ, διά ταῦτα τόν κόσμον. Φύγωμεν τήν ἀπάτην τοῦ βίου καί τήν νομιζομένην εὐφροσύνην αὐτοῦ καί μόνῳ προσδράμωμεν τῷ ψυχοσώστῃ Χριστῷ. Τοῦτον σπουδάσωμεν εὐρεῖν τόν πανταχοῦ παρόντα, καί εὐρόντες κρατήσωμεν προσπεσόντες τούς πόδας αὐτοῦ, καί αὐτούς ἐν θέρμῃ ψυχῆς ἀσπασώμεθα. Ναί παρακαλῶ, σπουδάσωμεν ἔτι περιόντες ἰδεῖν αὐτόν καί θεάσασθαι. Ἐάν γάρ αὐτόν ἀξιωθῶμεν ένταῦθα αἰσθητῶς ἰδεῖν, οὐκ ἀποθανούμεθα, θάνατος οὐ κυριεύσει ἡμῶν. Μή γάρ εἰς τό μέλλον ἐκδεξώμεθα τοῦτον ἰδεῖν, ἀλλά νῦν ἀγωνισώμεθα θεάσασθαι αὐτόν, ἐπεὶ καί Ἰωάννης ὁ Θεολόγος οὕτω φησίν· “Οἶδαμεν δέ ὅτι ἔχομεν τόν Θεόν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὔ ἐλάβομεν ἐξ αὐτοῦ”. “Ὅσοι οὖν τήν πίστιν εἰς αὐτόν ἐκ τῶν ἔργων ἐδείξατε ἀρραγῆ καί βεβαίαν, τά παρ' ἡμῶν ἄνωθεν ῥηθέντα ἀκριβῶς καί καλῶς διακρίναντες, ὁρᾶτε μή λάθητε ἑαυτούς ἐν τῷ δοκεῖν Χριστόν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς, μηδέν ἔχοντες, καί κεναῖς ταῖς χερσίν ὑπεξέλθητε τόν βίον καί ἀκούσητε, ὅπερ ἀπεύχομαι, τῆς ἀπευκταίας ἐκείνης φωνῆς· “Ἄρανες ὁ δοκεῖ κατέχειν ὁ πονηρός, δότε τῷ πλεῖον ἔχοντι”, καί τότε κλαύσετε καί (44) καί πενήθησετε καί λύπην ἔξετε εἰς αἰῶνα ἀπέραντον.

Ἄλλά μή γένοιτο φωνῆς ἀκοῦσαι καί τοιοῦτον παθεῖν τούς ἀπαρνησαμένους ἡμᾶς κόσμον ἅπαντα καί τά ἐν κόσμῳ καί προσδραμόντας Χριστῷ, γένοιτο δέ τὰς έντολάς τηρήσαντας τοῦ Θεοῦ, διά δακρύων καί μετανοίας καθαρθῆναι τὰς καρδίας ἡμῶν, ὡς ἄν καί τό θεῖον φῶς, αὐτόν τόν Χριστόν, έντεϋθεν ὀψώμεθα καί μένοντα ἐν ἡμῖν κτησώμεθα, καί διά τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος τρέφοντα καί ζωογονοῦντα ἡμῶν τὰς ψυχάς, καί ἀπογεύοντα τῆς ἐνηδόνου γλυκύτητος τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

**Περί τοῦ ὅτι χρή καλῶς ὑποτάσσεσθαι καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθαι τῶν συνθηκῶν,
ῶν πρὸς Θεόν συνεθέμεθα. Καὶ ὅτι οὐ δεῖ γογγίζειν ἐπὶ ταῖς παννύχοις
ἀγρυπνίαις τῶν ὄρθρων.**

Λόγος Γ'. (45)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἀναμνησθέντες τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων οὕτω λεγόντων· “Μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε”, τοὺς ἄλλοτρίους βίους μηδαμῶς περιεργάζεσθε, ἅ δέ μᾶλλον λέγουσιν ἡμῖν οἱ ἱερεῖς ποιεῖν ποιεῖτε, κατὰ δέ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, ὡς ἀκηκόατε. Διὸ πείσθητέ μοι ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, τῷ ἀναξίῳ, καὶ τὴν ἐμὴν ὀλιγοψυχίαν ῥαθυμίαν ἐάσαντες, φροντίσατε, παρακαλῶ, τῶν ψυχῶν ὑμῶν καὶ ἀόκνως τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ποιεῖν σπεύσατε· καὶ κατ’ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ μὴ γογγίζετε, ὡς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξεργεθέντες τό μεσονύκτιον, ἀλλὰ μνησθέντες τοῦ εἰπόντος· “Μεσονύκτιον ἐξηγειρόμην τοῦ ἐξομολογήσασθαι σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου”, εὐχαριστήσατε τῷ Θεῷ μᾶλλον καὶ τῷ ὑμᾶς εἰς τὴν αὐτοῦ δοξολογίαν διυπνίσαντι καὶ χάριτε καὶ σκιρτήσατε, ὅτι μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἠξιώθητε ἀνυμνεῖν τὸν Θεόν. Ὁ γὰρ ἐπὶ τῇ συνήθει συνάξει ἀγανακτῶν καὶ ἐπὶ τῷ μήκει τῶν (46) ἀναπεμπομένων ὕμνων δυσχεραίνων καὶ κατακλώμενος, οὗτος ἀληθῶς οὐκ οἶδεν ὡς γλυκέα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι τῶν ἀγαπώντων αὐτόν καὶ ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον ἐν τῷ στόματι τῶν ἐπιγινωσκόντων αὐτόν, ἀλλ’ ὄλος σάρξ ὢν καὶ σαρκικόν ἔχων τό φρόνημα καὶ σαρκικωτέραν τὴν αἴσθησιν, πνευματικῶς οὐ δύναται γεύεσθαι τῶν εἰς εὐεργεσίαν ἡμῖν δοθέντων ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλὰ πάντα πικρά τὰ κατὰ Θεόν αὐτῷ φαίνονται, καὶ τό “Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστός ὁ Κύριος” οὐκ ἐπίσταται. Ὁ δέ τοῦτο μὴ ἐναργῶς ἐπιστάμενος, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γλυκύτητος τοῦ Χριστοῦ ἐναργῶς ἠλλοτριώται. Ὁ δέ τούτων ἄγευστος καὶ ἀλλότριος – φεῦ μοι, ἐμόν τό ἀτύχημα, ἰδιοποιεῖσθαι γάρ προστέταγμα τὰ ἀλλότρια ἐχθρός ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ξένος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ποίαν γάρ ἄλλην, εἶπέ μοι, ἔξει ἐλπίδα ἢ τίνος ἄλλου ἀγάπην περιπλακῆσεται καὶ παραμυθίαν εὐρήσει ἢ ἐνταῦθα ἢ μετὰ θάνατον; Ὁ δέ καὶ ἀντιλέγων καὶ καταστενάζων καὶ ἐπαρώμενος τοῖς αὐτόν διεγείρουσι πρὸς ὕμνον θεῖον καὶ δοξολογίαν Θεοῦ, ποίαν ἀπολογίαν εὐρήσει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ ἑαυτῷ καὶ ἑτέροις σκάνδαλον ἀπωλείας γενόμενος;

Πιστεύσατέ μοι, πνευματικοί μου πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅταν ταῦτα ἀκούσω ἢ θεάσωμαί τινα ἐξ ὑμῶν διὰ ταῦτα δεινοπαθοῦντα, τοιαύτη θλίψει συνέχομαι καὶ τὴν καρδίαν μου δάκνομαι, ὡς αὐτῇ τῇ κολάσει δοκεῖν παραδίδοσθαι, καὶ χαρᾶς οὐκ ἐπαισθάνομαι οὐδεμιᾶς ἄλλης τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀπολέγομαι τὴν ζωὴν· καὶ κλαίω καὶ θρηνῶ, ὡς ἤδη κατακρινόμενος, καὶ τοι παρακαλῶν ὑμᾶς οὐκ ἀκούομαι, ἐπιτιμῶν (47) ἀποπέμπομαι, ἐλέγχων μισοῦμαι καὶ παιδεύων ἀντιπαιδεύομαι καὶ ὡς ἐχθρός ἐκδιώκομαι, καὶ ταῦτα ποιῶν ἀνάπαυσιν οὐ δύναμαι κτήσασθαι. Βουλευομαι παύσασθαι καὶ τὰ ἑαυτοῦ μόνα σκοπεῖν κακά, ἀλλ’ ὅταν τοῦτο στήσαι θελήσω, τότε ὡς φλόξ ἀνάπτεται ἡ καρδία μου καὶ πάλιν ἐν τοῖς αὐτοῖς, ὁ ταπεινός, περιέχομαι καὶ ὀδυνᾶμαι τὰ ὑμετέρα τραύματα οὐχ ἦττον ἢ τοῖς ἰδίους μῶλωψιν ἀλγύνεται ἕκαστος, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἐγὼ φλέγομαι, καὶ τὸν βίον ἡγοῦμαι ἀβίωτον, καὶ θαυμάζειν μοι ἔπεισι πῶς εἰς τοιαύτην κατήλθομεν σκότῳσιν καὶ κατὰ τῶν ἰδίων ψυχῶν πάντα πράττομεν καὶ ἑαυτοὺς κατασφάζοντες ὡς ζῶντες ἀπολακτίζομεν, καὶ δεσμοῦντες τοῖς ἀμαρτήμασιν ἑαυτοὺς χαίρομεν καὶ τοὺς αἴροντας τὰ τοιαῦτα δεσμά κατεσθίομεν. Ἐάν κωλυθῶμεν παρά τινος μηδὲν κατὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν διαπράξασθαι, ὡς κύνες μαινόμενοι καθυλακτοῦμεν καὶ μεμφομέθα αὐτόν, καὶ οὐ παυόμεθα μέχρις οὗ τὴν πρᾶξιν ποιήσομεν καὶ τὰς ψυχὰς

ἡμῶν ἀπολέσομεν. Εἶτα καί εἰς τά τοιαῦτα ἐθισθέντες παράνομα, φυσικῶς, εἰπεῖν, κακοί γινόμεθα καί οὐκέτι ἀνανεῦσαι βουλόμεθα. Μοναχοί ἐπηγγελάμεθα εἶναι καί πλεῖον τῶν κοσμικῶν ἐκακώθημεν. Πεινᾶσαι καί διψῆσαι καί κακοπαθῆσαι συνεταξάμεθα, καί ὑπέρ ενός κλάσματος ἄρτου λογομαχεῖν καί βλασφημεῖν οὐκ αἰσχυνόμεθα, καί τότε ἴσως ἐπιζητούμενου παρ' ἡμῶν παρά τόν ὠρισμένον καιρόν τῆς τροφῆς. Πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, γονεῦσι, λέγω, καί ἀδελφοῖς καί φίλοις, ἤλθομεν ἀποτάξασθαι, καί τρέφειν μᾶλλον αὐτούς ἐκ τῶν τῆς μονῆς ἄρτων οὐ διαλιμπάνομεν. Ὡς ἐχθρόν τόν κόσμον ἐφύγομεν, καί τούς τοῦ κόσμου καί τά τοῦ κόσμου πλέον ἢ (48) αὐτόν τόν Χριστόν ἀγαπῶμεν.

Εἰπέ μοι, ἐρωτῶ σε, ἀδελφέ, πιστεύων εἶναι κρίσιν καί ἀνάστασιν καί ἀνταπόδοσιν τῶν βεβιωμένων, ἤλθες ἐν τῇ μονῇ ὁμολογῶν εἶναι Θεόν μέλλοντα ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατά τās πράξεις αὐτοῦ, ἢ οὐδέ τινα τούτων διέθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου; Τηρήσαι τās συνθήκας ἅς συνέθου καί συνετάξω τῷ Χριστῷ ἐπί πολλῶν μαρτύρων ἐλήλυθας, ἢ τοῦτο μὲν ὡς δεσμόν ἀδελφότητος δολίως προσεποιήσω, μέλος γενέσθαι τῆς ἐκκλησίας περιδρασσόμενος, τό δέ ὅλον ἦν σοι ἐν μελέτη κατεσκευασμένον, ἵνα λαμβάνης ἀνελλιπῶς τά πρός χορτασίαν καί γαστριμαργίαν χορτάσματα καί ζῆς βίον ἀμέριμνόν τε καί ἄπονον; Εἰ μὲν οὖν παρεγένου δοῦλος γενέσθαι Χριστοῦ καί ἡμέτερος ἀδελφός, φύλασσε, παρακαλῶ, καί τās αὐτοῦ ἐντολάς, καί θερμῶς δουλεύειν αὐτῷ προθυμήθητι, ἵνα φανῆς χριστανός ἀληθῆς ἐκ τῶν ἔργων καί ἀδελφός ἡμῶν φιλόθεος χρηματίσης, ἡμῖν ἐν πᾶσιν ἐξομοιούμενος· συγκακόπαθησον ὡς καλός στρατιώτης, ἵνα καί στεφανωθῆς καί συνδοξασθῆς, αἰωνίῳ δόξῃ ἐπευφραϊνόμενος. Εἰ δέ τό πᾶν σχηματιζόμενος μὲν κουρεύεσθαι καί μοναχός γίνεσθαι ἤλθες, τρώγειν δέ καί πίνειν μετ' αὐτῶν ἐμελέτησας μόνον, ἔτοιμα τά πάντα εὐρίσκων δῆθεν ἐξ αὐτομάτου, ἄκουσον καί ἐγώ σοι λέξω ἅ σοι μέλλουσιν ὑπαντῆσαι. Πρῶτον μὲν, ὃ καί μέγιστον, ἴσθι ὡς οὐ κατηλλάγης οὐδέ προσωκειώθης Θεῷ, ἀλλά ἐχθρός λελόγισαι αὐτοῦ καί ἐπίβουλος· καί πῶς δέ οὐκ ἐπίβουλος, ἄλλα μελετῶν ἐν καρδίᾳ καί ἄλλα ἐπί πάντων ἐπαγγελλόμενος καί δοκῶν τόν ἀλάθητον λανθάνειν Θεόν; Ἐκεῖνος· “Μή μεριμνήσητε περί τῆς αὔριον, (49) τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί ἐνδύσησθε” διαρρήδην πᾶσιν ἐντέλλεται, σύ δέ διά τοῦτο ἀποκεῖρη, ἵνα μόνον ἀδελφός ὑπάρχης καί κοινωνός κτημάτων καί χρημάτων, ὧν ἴσως ἐν τῷ κόσμῳ ὧν οὐκ ἐκυρίευσας. Ὁ ἀπόστολος παραινεῖ λέγων· “Ἐχοντες διατροφάς καί σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα”, σύ δέ μηδέ εἰς αὐτήν τήν ἀναγκαίαν χρείαν ἀρκούμενος, κλέπτεις καί νοσφίζῃ τά τῆς μονῆς. Καί ἐν πᾶσι μὲν τοῖς πρός σωματικὴν ἡδονὴν καί θεραπείαν ὑπάρχουσιν ἀδελφόν σεαυτὸν εἶναι τῶν ἀπάντων ἀκαινοτόμητον βούλη καί τήν ἰσότητα μετὰ τῶν κοπιώντων εἰς τό ἔργον Κυρίου προσοπαιτεῖς· ἐάν δέ πρός νηστείαν ἢ ἀγρυπνίαν ἢ τῆξιν σώματος, ἔτι δέ πρός πένθος ἢ εὐχήν ἀδιάλειπτον, παννύχους τε στάσεις καί ψαλμωδίας καί ὕμνους πνευματικούς ἴδης τινάς τῶν ἀδελφῶν προθύμως ἑαυτοῦς γυμνάζοντας καί τρέχοντας ὅλη τῇ ψυχῇ καί προθέσει, ἀλλότριον σεαυτὸν εἶναι λέγεις καί ταῦτα ποιεῖν μὴ δύνασθαι· οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ἀποκρυβόμενος καί μὴ εὐρισκόμενος εἰς τήν σύναξιν, οἶει σεαυτὸν ὠφελεῖν. Ὡ τῆς ἄγαν σκοτώσεως καί ἀγνοίας καί τῆς ἀπάτης τῶν λογισμῶν σου! Καί τό χαλεπώτερον τούτου, ὅτι καί πειρασμῶν ἴχνος ἐάν ἐνώπιόν σου φανήσεται ἢ καί πρός δοκιμὴν σου μικράν τινα λύπην λυπήσῃ σε ὃ ἡγούμενος, καί αὐτό ἀπαρνή τὸ ἔνδυμα, καθά πολλοὺς ἐγώ λέγοντας ἤκουσα· “Μή γάρ δοῦλος γενέσθαι τινός ἐλήλυθα ἢ διά τό ὑβρίζεσθαι παραγέγονα; “ Ὡ τῆς παραπληξίας!

Οὐκ ἤλθες κατά τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἀγωνίσασθαι; Οὐκ ἐλήλυθας ἀναλαβέσθαι τόν κατά τῶν παθῶν πόλεμον; Δι' ἦν αἰτίαν στρατευθῆναι καί (50) τοῖς Χριστοῦ στρατιώταις καταταγῆναι ἠθέλησας; ἵνα σιτηρέσια ἐπίσης αὐτοῖς λαμβάνων καί

ὀψώνια, ἀνάκεισαι ὡς οἱ ἐπὶ σκηνῆς τρυφῶντες καὶ μεθυσκόμενοι; Ἐάν ταῦτα λογίζη, οὐαὶ σοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅταν ὁ Χριστός ἔλθῃ ἐκάστῳ ἀποδοῦναι κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ, ὅταν ἐκζητήσῃ ἀπὸ τῶν μοναχῶν, τῶν συνταξαμένων αὐτῶ ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων, τὰς συνθήκας ἃς συνέθεντο ποιῆσαι καὶ διαφυλάξαι ἐνώπιον τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων αὐτοῦ. Τί γάρ καὶ ἐρωτώμενοι ἀποκρινόμεθα; Οὐχί· τί προσήλθομεν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ καὶ τῇ ἁγίᾳ συνοδίᾳ ταύτῃ, ποθοῦντες τὸν μοναχικὸν βίον καὶ τὴν ἀγγελικὴν ἀσπάσασθαι πολιτείαν; Τί οὖν πρὸς ταῦτα ἀνθυποφέρομεν; οὐχί τό “Ναί, τίμιε πάτερ”; Ὁ δὲ ἱερεὺς τί πρὸς ἡμᾶς φησι πάλιν; “Γινώσκετε, ἀδελφοί, ὅτι ἐφ’ ὅσον ἐληλύθατε καταριθμηθῆναι τοῖς δούλοις τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ἐτοιμάσατε ἑαυτοὺς εἰς πειρασμούς. Ἔσεσθε γάρ εἰδότες ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν μᾶλλον πᾶσαν μηχανὴν ὁ ἐχθρὸς κινήσει καθ’ ὑμῶν. Δεῖ οὖν ὑμᾶς πεινᾶσαι καὶ διψῆσαι καὶ ριγᾶσαι, ἀτιμασθῆναι τε καὶ ἐμπτυσθῆναι, ῥαπισθῆναι τε καὶ χλευασθῆναι καὶ πάντα τὰ κατὰ Θεὸν λυπηρὰ ὑπομεῖναι”. Ἄρα τί πρὸς ταῦτα ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα; Οὐχί πάντα παθεῖν καὶ ὑπομεῖναι ἐπαγγελόμεθα, καὶ τό “Ναί, τίμιε πάτερ” κατὰ πᾶσαν ἐρώτησιν τῶν τῆς ὑπομονῆς παθημάτων φεγγόμεθα; Οὐχί ἐγκράτειαν καὶ ἀγρυπνίαν καὶ προσευχὴν καὶ ὑπακοὴν μέχρι θανάτου τῷ προεστῶτι καὶ πάσῃ τῇ ἀδελφότητι φυλάξαι ὁμολογοῦμεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων; Καὶ νῦν, ὡς οὐδενός ὄντος τοῦ μέλλοντος ἀπαιτῆσαι ἡμᾶς τὰς συνθήκας ταύτας ἃς συνεθέμεθα, (51) οὕτω διακείμεθα, ἐν ἀφοβίᾳ Θεοῦ διάγοντες καὶ καταφρονήσει τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, κατεπαιρόμενοι οὐ μόνον ἀπάσης τῆς λοιπῆς ἀδελφότητος, ἀλλὰ καὶ τῶν προεστῶτων ἡμῶν, γογγύζοντες, ἀντιλέγοντες, καταρώμενι, ῥαθυμοῦντες καὶ πάντα ποιοῦντες, ὅσα μισεῖ Θεὸς καὶ ὅσα εἰς γέενναν πυρός ἀπολλύουσιν ἡμῶν τὰς ψυχὰς.

Ποῦ τοιοῦτον ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἠκούσθη μηχανῆς ἔργον; Ποῖος δαίμων τρόπον ἀπωλείας κατὰ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἐπινοήσῃ μείζονα τούτου; Μᾶλλον δὲ τί πλεῖον καθ’ ἡμῶν οἱ δαίμονες μεριμνήσουσιν ἢ φροντίσουσι; Τῷ γάρ θελήματι τῆς σαρκὸς ὀρῶντες οἱ δαίμονες κατεχομένους ἡμᾶς, τὸν θάνατον βλέπουσι περιφέροντας· καὶ τίνος ἄλλου χάριν καθ’ ἡμῶν αὐτοὶ ἐκστρατεύουσιν; Ἄπας γάρ ὁ πόλεμος τῶν δαιμόνων διὰ τοῦτο καθ’ ἡμῶν φέρεται, ὅπως ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀλλοτριώσωσι χάριτος τοὺς πειθόμενους αὐτοῖς. Ἄλλ’ ἡμεῖς καὶ πρό τῆς ἐκείνων πάλης ἑαυτοὺς ἡμᾶς, ὡς ὀρῶ, τῆς τοιαύτης ἀπεστερήσαμεν δωρεᾶς, καταλιπόντες τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς καὶ μηδὲ ζητῆσαι αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς ποτε προθυμούμενοι. Εἰ γάρ ἐζητοῦμεν αὐτόν, οὐκ ἂν οὕτω ῥαθύμως καὶ ἀμελῶς ἐβιοῦμεν. Ἐάν τὰ οὐράνια ἐφροντίζομεν, οὐκ ἂν περὶ τὰ γήινα τσοαύτην σπουδὴν ἐποιοῦμεν. Ἐάν περὶ τῶν ἀφθάρτων διανοοῦμεθα, οὐκ ἂν ἐκεχήναμεν εἰς τὰ ῥέοντα καὶ φθαρτά. Ἐάν τῶν αἰωνίων ἐφιέμεθα, οὐκ ἂν τῶν προσκαιρῶν οὕτως ἀντεπινοοῦμεθα. Ἐάν τὸν Θεὸν ἠγαπῶμεν, οὐκ (52) ἂν τοὺς πρὸς αὐτόν ἡμᾶς ὀδηγοῦντας οὕτως ἀπεστρεφόμεθα. Ἐάν τὰς ἀρετὰς περιποιούμεθα, οὐκ ἂν τοὺς διδασκάλους τῶν ἀρετῶν ἐβδελυσσόμεθα. Ἐάν τὴν νηστείαν ἄσμενοι ἠσπαζόμεθα, οὐκ ἂν ποτε διὰ βρωμάτων ἢ πομάτων ἔνδειαν ἐγογγύζομεν. Ἐάν ἐγκρατεῖς τῶν παθῶν εἶναι ἠγωνιζόμεθα, οὐκ ἂν ἀκρατῶς ταῖς ἡδοναῖς ἐνεδίδομεν. Ἐάν πίστιν εἶχομεν ὀρθὴν καὶ βεβαίαν, οὐκ ἂν τὰ τῶν ἀπίστων ἔργα διεπραττόμεθα. Ἐάν φόβον Θεοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν εἶχομεν, οὐκ ἂν τοῖς γνησίοις δούλοις αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ἀρετὴν θεάρεστον ἀντεπίπτομεν. Ἐάν ταπεινώσιν ἐκτησάμεθα, οὐκ ἂν τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων κατεπαιρόμεθα. Ἐάν ἀγάπην ἀληθινὴν κτήσασθαι ἠξιώθημεν, καὶ τὸν Θεὸν ἂν ἐγνωρίζομεν καὶ οὐ μόνον παιδεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀτιμάζεσθαι καὶ τύπτεσθαι καὶ ἀδικεῖσθαι καὶ ἐπηρεάζεσθαι καὶ πάντα πειρασμόν, πᾶσαν θλίψιν προθύμως ὑπομένειν διὰ τὸν Χριστόν ἠθελήσαμεν.

Νυνί δέ τοσοῦτον τοῖς πάθεσι κατεσημένοι τελοῦμεν καί ἐν τοσαύτῃ σκοτώσει καί ἀγνοίᾳ τυγχάνομεν, ὅτι οὐδέ ἐν οἷς ἐσμεν αἰσθανόμεθα, οὐδέ ὅτι κακῶς πράττομεν ἐπιστάμεθα. Διά τοι τοῦτο καί ἕαν παρά τινος ὑπομνησθῶμεν περί τινος ἀμαρτίας, ὡς μή ἀκηκοότες ποτέ τὰς τῶν χριστιανῶν Γραφάς οὕτως ἀποκρινόμεθα· “Καί ἄρα γε ἀμαρτία ἢ πρᾶξις αὕτη ἐστὶ; Καί τίνος χάριν ἢ καί διὰ τί ἀμαρτία λογίζεται; Ματαίως τοῦτο παρά τινων ἀμαρτία ὀνομάζεται. Εἶθε τὰς μείζονας ἐφυλαξάμεθα πράξεις· περί γάρ τούτων τῶν μικρῶν τὴν πολλὴν ὁ Θεὸς ἀκρίβειαν οὐ μή ἐνδείξεται”. Καί ταῦτα τίνες; Οἱ μοναχοί, οἱ δευτέραν ὁμολογίαν καί συνθήκην μετὰ τοῦ Θεοῦ ποιησάμενοι, οἱ τὴν στολὴν ὡς ἀρετὴν καί τὸ ὄνομα ἀντὶ ἀγιότητος περιφέροντες, οἱ κόσμον καί τὰ ἐν κόσμῳ (53) ἀποβαλέσθαι Χριστῷ συνταξάμενοι, οἱ γονεῦσι καί φίλοις ὁμολογήσαντες ἀποτάξασθαι, οἱ ὡς Θεῷ τῷ πνευματικῷ αὐτῶν πατρὶ συνταξάμενοι ὑποτάσσασθαι, οἱ μέχρι καί βλέμματος καί ἀργοῦ ρήματος τὴν ἀκρίβειαν καί ἄσκησιν ἐπαγγειλάμενοι, τὸ φθονεῖν ἢ λοιδορεῖν ἢ γογγύζειν ἢ ἀντιλέγειν ἢ ψεύδεσθαι καί ἰδιορρυθμεῖν καί ὀμνύειν ἢ τι τῆς μονῆς κρυφίως νοσφίζεσθαι ἢ καί διδόναι ἑτέρῳ ἄνευ βουλῆς τοῦ προεστῶτος ἀμαρτίαν οὐ κρίνουσι. Πρὸς τούτοις, οὐδέ τὸ κακῶς διοικεῖν τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς πράγματα, οἷον ἢ προσπαθῶς τι ποιεῖν ἐν αὐτοῖς ἢ ἐμπαθῶς ἢ δολερῶς ἢ φθονερῶς ἢ ἀσυνειδήτως καί κατὰ πραγματείαν, ἡγοῦνται εἶναι τὸ σύνολον ἀμαρτίαν.

Οὐ φρίττεις, ἄνθρωπε, τοῦ Θεοῦ ἀκούων καθ’ ἐκάστην σοι λέγοντος διὰ πάσης τῆς θείας Γραφῆς· “Λόγος σαπρὸς μή ἐκπορευέσθω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. Ἀμὴν γάρ λέγω ὑμῖν, καί ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσετε καί ὑπὲρ ψυχροῦ ὕδατος μισθὸν λήψεσθε”; Οὐκ ἀκούεις ὅτι καί ἐννοιῶν καί λογισμῶν καρδίας κριτῆς ἐστὶν ὁ Θεός; Τί γάρ φησιν; “Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ”. Εἶδες πῶς μοιχὸς κρίνεται ὁ πρὸς ἐπιθυμίαν ἐμβλέπων εἰς πρόσωπόν τινος; Οὕτως ἴσθι βεβαίως, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι καί ὁ ἐπιθυμία χρημάτων κρατούμενος φιλάργυρος κρίνεται, εἰ καί μηδὲν ἕτερον τὸ σύνολον κέκτηται, καί ὁ βρωμάτων πολυτελῶν καί πολλῶν ὀρεγόμενος γαστρίμαργός ἐστίν, εἰ καί δι’ ἔνδειαν ἄρτω μόνῳ καί ὕδατι τρέφεται, καί πόρνος ὁ τοῖς λογισμοῖς ἐπὶ πολὺ (54) συνδυάζων καί μολυνόμενος, εἰ καί πρόσωπον ἀνθρώπου ποτέ μή θεάσεται. Οὕτω καί ὁ λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· “Κακῶς ἐπράχθη τοῦτο καί παραλόγως ἐκεῖνο γέγονε” καί “Διὰ τί τὸ καί τὸ γέγονεν; ἵνα τί δέ καί ἐκεῖνο οὐ γέγονε;” μή πλανηθῆ, καταλαλητῆς ἔσται καί ὡς κατακρίνων κριθήσεται, κἄν μή ἐκβάλλῃ ῥῆμα ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, μηδὲ ἀκούσῃ τις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου, φιλόφρονος ἐστὶν ὁ Θεός καί ἐλεήμων καί εὐσπλαχνος, κἀγὼ μαρτυρῶν ὁμολογῶ καί τῇ αὐτοῦ εὐσπλαχνίᾳ θαρρῶ σώζεσθαι. Πλὴν γινώσκετε ὅτι τοὺς μή μετανοοῦντας καί μετὰ πάσης ἀκριβείας καί φόβου πολλοῦ τηροῦντας τὰς αὐτοῦ ἐντολάς, οὐδὲν ὠφελήσει, ἀλλὰ καί χειρόν μᾶλλον τῶν ἀπίστων ἐθνῶν καί ἀβαπτίστων αὐτούς τιμωρήσεται. Μὴ πλανᾶσθε, ὦ ἀδελφοί, μηδὲ μικρὰ ὑμῖν τινα τῶν ἀμαρτημάτων φαιnéσθωσαν καί ὡς μή τοσαύτην βλάβην ἐμποιοῦντα ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καταφρονεῖσθωσαν παρ’ ἡμῶν. Μικροῦ γάρ καί μεγάλου ἀμαρτήματος διαφορὰν οὐκ ἐπίστανται οἱ εὐγνώμονες δοῦλοι, ἀλλὰ κἄν μέχρι βλέμματος ἢ ἐννοίας ἢ λόγου πταίσωσιν, ὡς ἐκπεπτωκότες τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης διάκεινται, ὅπερ καί ἀληθές εἶναι πείθομαι. Ὁ γάρ ἕξω τοῦ θείου θελήματος μικρόν τι ἐνθυμηθεὶς καί μή εὐθύς, τὴν τοῦ λογισμοῦ προσβολὴν ἐκδιώξας, μετάμελος γένηται, ἀλλὰ καταδεξάμενος κρατήσῃ τὴν ἐννοίαν, εἰς ἀμαρτίαν αὐτοῦ λογίζεται κἄν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κακόν εἶναι τοῦτο λογίζεται. Ἐλθόντος γάρ τοῦ νόμου, ἡγουν τῆς τῶν ἀγίων Γραφῶν διδασκαλίας, τὸ μὲν ἐν ἀγνοίᾳ κατεχόμενον κακόν ἀνέζησε καί ἡ ἀμαρτία ἐν ἐμοί (55) εὐρέθη οὕσα, ἐγὼ δὲ νεκρός καί τοῦ καλοῦ ξένος γέγονα.

Χρή τοίνυν πάντας τούς ἐπερχομένους ἡμῖν λογισμούς διακρίνειν καλῶς καί ἀντιπαρατιθέναι αὐτοῖς τὰς μαρτυρίας ἐκ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καί ἀπό τῆς διδασκαλίας τῶν πνευματικῶν καί ἀγίων πατέρων καί, εἰ μὲν συνάδοντας ταύταις καί ἰσοδυναμοῦντας εὐρίσκομεν αὐτούς, πάση δυνάμει τούτους κρατεῖν καί εἰς ἔργον θαρροῦντας ἐξάγειν· μή συμφωνοῦντας δέ τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, μετ' ὀργῆς πολλῆς αὐτούς ἐξ ἑαυτῶν ἀποπέμπεσθαι, καθά γέγραπται· “Ὀργίζεσθε καί μή ἀμαρτάνετε”. Ὡς γάρ μίasma καί θανάτου κέντρον, οὕτως ἐκφεύγειν δεῖ τὴν ἐγγινομένην ἐκ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν εἰσβολήν. Πολλῆς οὖν ἡμῖν χρεία τῆς νήψεως, πολλῆς τῆς σπουδῆς, πολλῆς τῆς τῶν θείων Γραφῶν ἐρεύνης. Τὴν γάρ ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐμφαίνων ἡμῖν ὁ Σωτὴρ ἔλεγεν· “Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς”. Ἐρευνᾶτε καί μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καί πίστεως κατέχετε τὰ λεγόμενα, ὅπως ἀκριβῶς ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἐπιστάμενοι τό τοῦ Θεοῦ θέλημα, δύνησθε τό καλόν διακρίνειν ἀπταιστως ἀπό τοῦ χείρονος καί μή παντί πνεύματι ὑπακούειν, μηδέ τοῖς βλαβεροῖς συμπεριφέρεσθαι λογισμοῖς. Πληροφορήθητε, ἀδελφοί μου, ὅτι οὐδέν οὕτως εὐκόλον εἰς τό σωθῆναι ἡμᾶς ὡς τό ἐπακολουθεῖν τοῖς τοῦ Σωτῆρος θείοις προστάγμασι. Πλήν ὅμως πολλῶν ἡμῖν δεῖ τῶν δακρύων, πολλοῦ τοῦ φόβου, πολλῆς τῆς ὑπομονῆς καί ἐπιμόνου εὐχῆς, ἵνα κἄν ἐνός δεσποτικοῦ ῥήματος (56) δύναμις ἀποκαλυφθῇ ἡμῖν, ὅπως γνῶμεν τό ἐν μικροῖς λόγοις κεκρυμμένον μέγα μυστήριον καί μέχρι θανάτου καί ὑπέρ μιᾶς κεραίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ τὰς ψυχὰς ἡμῶν θήσωμεν. Ὁ γάρ τοῦ Θεοῦ λόγος ὡς μάχαιρα δίστομός ἐστιν, ἀποτέμνουσα καί ἀποχωρίζουσα τὴν ψυχὴν ἀπό πάσης σωματικῆς ἐπιθυμίας τε καί αἰσθήσεως· οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ὡς πῦρ φλέγον γίνεται, διεγείρων ἡμῶν τό πρόθυμον τῆς ψυχῆς καί ποιῶν ἡμᾶς τοῦ καταφρονεῖν πάντων τῶν λυπηρῶν τοῦ βίου καί ἡγεῖσθαι χαράν πάντα πειρασμόν ἐπερχόμενον, καί τόν φοβερόν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις θάνατον, ὡς ζωὴν καί ζωῆς πρόξενον, ἐπιθυμεῖν καί ἀσπάζεσθαι.

Διό, παρακαλῶ, ἀνανήψωμέν ποτε, ἀδελφοί μου, καί ἀλλήλους διεγείροντες, τῇ παρακλήσει τοῦ λόγου, πρὸς ζῆλον καί μίμησιν τοῦ καλοῦ, δράμωμεν σπουδαίως, σπεύσωμεν προθύμως καί ζεύουσι τῇ προθυμίᾳ χωρισθῶμεν τῇ ἀπροσπαθείᾳ τοῦ κόσμου, ἐνωθῶμεν τῇ ταπεινώσει τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἀγίοις· ἀποδυσώμεθα τόν παλαιόν ἄνθρωπον τῇ ἐκκοπῇ τοῦ γεώδους θελήματος καί τῇ νεκρώσει τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος, ἐνδυσώμεθα τόν νέον Ἀδάμ, Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ τῆς καθαρᾶς καί ἀύλου προσευχῆς, τοῖς διηνεκέσι δάκρυσιν ἀποσμηξάντες ἑαυτούς. “Ὡραν καθ' ὥραν καί ἡμέραν καθ' ἡμέραν ἀνακαινίζεσθαι ποιήσωμεν ἑαυτούς διὰ μετανοίας, ἵνα καί πολεμεῖν διδαχθῶμεν καί παλαίειν τοῖς ἀεὶ πολεμοῦσιν ἡμῖν ἐχθροῖς δαίμοσιν. Ὁ γάρ τὰ εἰρημένα ὅπλα μηδέπω κτησάμενος, ἐν καιρῷ πολέμου στήναι οὐ δύναται, μᾶλλον δέ ἐν πάσῃ ὥρᾳ τιτρώσκειται. (57) Γυμνός γάρ ὑπάρχων τῶν ὅπλων ἐκείνων, ἐν εἰρήνῃ καί ἐλευθερίᾳ διάγειν οὐ δύναται, ἐπειδὴ οὐχ ὁμοίως τῶν ἔξω πολέμων καί ὅπλων καί ὁ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς πόλεμος, ἀλλά πολὺ ἐκείνου φρικωδέστερος οὗτος. Ἄνθρωποι γάρ πρὸς ἀνθρώπους μαχόμενοι, ποτέ μὲν πολεμοῦσι μετὰ τῶν ὅπλων, ποτέ δέ ὑπαναχωροῦσι καί παύονται, καί ἄρματα ρίπτουσι καί ὕπνου μεταλαμβάνουσι καί τροφῆς μετὰ ἀδείας ἀπάσης, καί ὀχυρώμασι πολλακίς ἑαυτοὺς περικλείουσι καί ἄλλοι ἀντ' ἄλλων τὴν φυλακὴν ἐμπιστεύονται, ὅθεν καί φυγῇ τις χρησάμενος σέσωσται, καί κρατηθεὶς ἴσως οὐ τεθανάτωται, ἀλλά τὴν ἐλευθερίαν περιδόξῳ δουλείᾳ ἀνταλλαζάμενος, περιφανέστερος ὦφθη καί μᾶλλον ἐπλούτησεν. Ἐνταῦθα δέ οὐχ οὕτως, ἀλλά διηνεκῆς τυγχάνει ὁ πόλεμος καί διηνεκῶς ἀνάγκη περιβεβληθῆαι τοῖς τοῦ Χριστοῦ στρατώταις τὰ ἑαυτῶν ὅπλα. Οὐκ ἔνι γάρ ἐν νυκτί ἢ ἐν ἡμέρᾳ ἢ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τοῦτον τόν πόλεμον παύσασθαι, ἀλλά καί ἐσθιόντων ἡμῶν καὶ πινόντων καί κοιμωμένων καί ὀτιοῦν ἐργαζομένων, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μάχης τυγχάνομεν. Ἀσάρκους γάρ ἔχομεν ἐχθρούς, οἵτινες καί κατὰ πρόσωπον ἡμῶν

διηνεκῶς ἴστανται, εἰ καὶ μὴ βλέπονται παρ' ἡμῶν, καὶ σκοποῦσιν ἀκριβῶς εἶ που εὐρεῖν δυνηθῶσι μέλος ἡμῶν ἄσκεπον τοῦ ἐμπῆξαι τὰ αὐτῶν βέλη καὶ θανατῶσαι ἡμᾶς. Καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀπὸ τειχῶν αἰσθητῶν καὶ ὄχυρωμάτων ἑαυτὸν περιφυλάξει δυνάμενος καὶ κἄν μίαν ὥραν ἀποκρυβῆναι καὶ μικρὸν ἀναπνεῦσαι καθ' ἑαυτὸν ἢ φυγῆ χρήσασθαι καὶ σωθῆναι, οὐδέ ἄλλον ἀντ' ἄλλου τοῦτον τὸν πόλεμον ἀναδέξασθαι, ἀλλὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνάγκη πᾶσα ἐπίκειται τοῦ πολεμῆσαι τοῦτον τὸν πόλεμον, καὶ ἢ νικήσαντά τινα ζῆσαι ἢ πληγέντα ἀποθανεῖν ἀναμφιβόλως.

(58) Πληγὴ δὲ πρὸς θάνατόν ἐστι πᾶσα ἀμετανόητος καὶ ἀνεξαγόρευτος ἀμαρτία καὶ τό εἰς ἀπόγνωσιν τινὰ ἐμπεσεῖν, ὅπερ τῆς ἡμετέρας ἐστὶ προαιρέσεως καὶ θελήσεως. Εἰ γάρ ἡμεῖς ἑαυτοὺς οὐ προδώσομεν τῷ τῆς ἀμελείας βόθρῳ καὶ ἀπογνώσεως, οὐδὲν οὐδαμῶς οἱ δαίμονες ἰσχύσουσι καθ' ἡμῶν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τό πληγῆναι ἡμᾶς, ἐάν θέλωμεν, ἀνδρειότεροι καὶ ἐμπειρότεροι διὰ θερμῆς μετανοίας γινόμεθα. Μετὰ γάρ τό πληγῆναι καὶ θανεῖν πάλιν ἀναστῆναι καὶ πολεμεῖν, τῶν γενναιοτάτων καὶ ἄγαν ἀδρειῶς ἐστίν, ὅπερ καὶ πολλοῦ ἄξιόν ἐστι καὶ θαύματος πλήρες. Τό μὲν γάρ ἀπλήγους ἡμᾶς διατηρηθῆναι οὐκ ἔστι τῶν ἐφ' ἡμῖν, τό δὲ ἀθανάτους εἶναι ἢ θνητούς τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ. Μὴ ἀπογινωσκόντων γάρ ἡμῶν, οὐ τεθνηξόμεθα, θάνατος οὐ κυριεύσει ἡμῶν, ἀλλὰ ἐσόμεθα αἰεὶ δυνατοί, τῷ παντοδυνάμῳ καὶ φιλανθρώπῳ Θεῷ ἡμῶν ἐν μετανοίᾳ προσφεύγοντες.

Διό δὴ τοῦτο παρακαλῶ ἑμαυτὸν τε καὶ πάντας ὑμᾶς πᾶσαν σπουδὴν, πᾶσαν ἀνδρείαν ὑπομονῆς καὶ καρτερίας διὰ τῶν ἀγαθῶν ἐπιδείξασθαι πράξεων, ἵνα διὰ πασῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν καὶ προσταγμάτων ὀδεύοντες, ἐν προθυμίᾳ ψυχῆς εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς καταστήσωμεν ἐν ἀγωγίμοις τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ μιᾷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι παραστήναι καὶ προσκυνῆσαι καταξιωθῶμεν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τό κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περὶ μετανοίας καὶ κατανύξεως. Καὶ ἐκ ποίων ταύτην ἔργων κτήσασθαι δυνατόν. Καὶ ὅτι ἄνευ δακρῶν ἀδύνατον εἰς καθαρότητα καὶ ἀπάθειαν ἐλάσαι τινά.

Λόγος Δ΄. (59)

Ἐπειδήπερ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, τοῦ ἀγίου πατρός ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Στουδιώτου τὰ θεόπνευστα τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ πράξεων ἀναγινώσκετε συγγράμματα, ἅπερ ἐκεῖνος εἰς πολλῶν ὠφέλειαν ἐξέθετο θείῳ κινούμενος Πνεύματι, μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ὑπερφυῶν κατορθωμάτων καὶ τοῦτο ῥητῶς οὕτως, καθὼς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐκεῖνος ἀπαραβάτως ἐφύλαξεν, ἔγραψε καὶ ἐδίδαξε λέγων· “Ἀδελφέ, ἄνευ δακρῶν μὴ κοινωνήσῃ ποτέ”. Τοῦτο οἱ ἀκροαταὶ ἀκούσαντες – πολλοὶ γάρ παρήσαν οὐ μόνον λαϊκοί, ἀλλὰ καὶ μοναχοὶ τῶν ὀνομαστῶν καὶ περιδόξων ἐπ' ἀρετῆς, ἐθαύμασαν ἐπὶ τῷ λόγῳ καὶ ἀλλήλοις ἐνατενίσαντες εἶπον, ὡς ὑπομειδιῶντες, ὁμοθυμαδὸν μιᾷ τῇ φωνῇ· “Λοιπὸν ἡμεῖς οὐδέποτε κοινωνήσωμεν, ἀλλὰ μείνωμεν ἅπαντες ἀκοινώνητοι! “. Τούτων ἀκούσας ὁ ἄθλιος ἐγὼ καὶ ταλαίπωρος, κατ' ἰδίαν τε μνησθεὶς ἐκείνων αὐτῶν τῶν ταῦτα εἰπόντων καὶ τῶν ῥημάτων αὐτῶν καὶ διαπονηθεὶς, ἔκλαυσα πικρῶς, ἐν ὀδύνη καρδίας μου λέγων οὕτως ἐν ἑμαυτῷ· (60) “Ἄρα γε οὕτω περὶ τοῦ πράγματος ἀληθῶς διακείμενοι καὶ ὡς ἀδύνατον εἶναι τοῦτο ἀπὸ ψυχῆς λογισάμενοι, εἶπον ἅ εἶπον; ἢ ὡς μικρὸν τι μᾶλλον κατόρθωμα λογισάμενοι τό κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κοινωνίας

κλαῦσαι μόνον, τοῦ ῥήματος κατεγέλασαν; “. Πάντως γάρ εἰ μή καθ’ ἐκάστην ἡμέραν καί νύκτα ἔργον ἔχει τό κλαίειν τις ἐνώπιον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, οὐδέ ὅτε τῶν θείων μυστηρίων μεταλαβεῖν βουληθῆ, ἄν ὅπως οὖν πενθῆσαι ἢ κλαῦσαι ἰσχύσει κατά Θεόν καί δακρύων κατενεγκεῖν σταλαγμούς· πῶς γάρ, ἐάν μή κατ’ οἰκονομίαν τινά ἄρρητον ἢ σύμβασιν ἐξ αἰτίας τινός σπανίως ἐπέλθῃ τινί; ὁ οὐδέ θαυμαστόν μοι δοκεῖ, ὅπου γε πολλοί καί ἐν αὐτῇ τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἔκλαυσαν ὁμοῦ καί ἐδάκρυσαν (οἶμαι δέ οὐ πολλοί, ἀλλά λίαν ὀλίγοι καί εὐαρίθμητοι). Εἰ δέ καί τοῦτο ἀδύνατον πάντῃ λογίζονται, τό μετά δακρύων καθ’ ἐκάστην μετέχειν τῶν φρικτῶν μυστηρίων, φεῦ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν, βαβαί τῆς ἀναληθσίας, οἶμοι τῆς ἀνοίας τῶν ταῦτα λεγόντων καί ἀμελείας καί τῆς πωρώσεως. Εἰ γάρ ἑαυτούς ἔκρινον, οὐκ ἄν ὑπό τῶν ἰδίων λόγων ἐκρίνοντο· εἰ μετανοίας ἐπεμελοῦντο, οὐκ ἄν ἀδύνατον εἶναι ποτε τοῦτο ἀπηρεύξαντο· εἰ πρᾶξιν μετήρχοντο ἔγκαρπον, οὐκ ἄν ἄγευστοι τοῦ τοιοῦτου καλοῦ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ ὅλως ἐτύγχανον· εἰ φόβον Θεοῦ ἐν καρδίᾳ ἐκτίσαντο, οὐ μόνον ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων δυνατόν εἶναι τό πενθεῖν καί κλαίειν διεμαρτύραντο, ἀλλά καί ἐν πάσῃ ὥρᾳ εἰ οἶόν τε.

Διό καί τήν ὑμετέραν ἀγάπην περί τούτου πληροφορησαί βουλόμενος, ὡς πρός ἐκείνους αὐτούς τούς οὕτως εἰπόντας τόν λόγον ποιούμενος, διερωτήσαι προήρημαι· (61) “Εἶπατέ μοι, ὦ βέλτιστοι ἀδελφοί, διά τί τοῦτο ἀδύνατον;” “Ἐπειδή, φησίν, οἱ μὲν εὐχερῶς καί ἐξ ἐτοίμου πρός κατάνυξιν ἔχουσιν, οἱ δέ σκληροκάριοί τινες καί λιθοκάριοι ὄντες, οὐδέ τυπτόμενοι κατανύσσονται. Οἱ οὖν οὕτως ἔχοντες, πῶς κλαίειν καί πενθεῖν δύνανται καί μετά δακρύων αἰεὶ κοινωνεῖν; Ἀλλά καί οἱ ἱερεῖς αὐτοῖ τήν θείαν καί ἀναίμακτον λειτουργίαν ἐπιτελοῦντες, πῶς δύνανται κλαίειν;” “Αὐτό οὖν τοῦτο τό εἶναι σκληρούς, ὡς φατε, καί πρός κατάνυξιν δυσκινήτους, πόθεν αὐτοῖς, εἶπατε εἰ ἐπίστασθε, προσεγένετο; Εἰ δ’ ἀγνοεῖτε, μικρόν τι τοῦ ὕψους ὑμῶν ἀνεπαισχύντες ὑφέντες καί τήν ἀκοήν εὐμενῶς ὑποκλίναντες, μή ἀπαξιώσητε μαθεῖν ἐξ ἐμοῦ τοῦ ἐσχάτου. Γέγραπται γάρ· “Ἐάν δέ τῷ ἐσχάτῳ ἀποκαλυφθῆ, ὁ πρῶτος σιγάτω “.

“Πόθεν οὖν, φησίν, ὁ μὲν σκληρός, ὁ δέ εὐκατάνυκτος;” Ἄκουσον. Ἐκ προαιρέσεως ὁ μὲν ἀγαθός, ὁ δέ φαύλης· καί ἐξ ἐννοιῶν ὁ μὲν πονηρῶν, ὁ δέ τοιούτων· καί ἐκ πράξεων ὁ μὲν ἐναντίων, ὁ δέ φιλοθέων. Καί εἰ δοκεῖ, σκόπησον καί εὐρήσεις ἅπαντας τούς ἐξ αἰῶνος διά μόνων τῶν τριῶν τούτων, ὅτι πολλοί ἐξ ἀγαθῶν ἐγένοντο πονηροί καί ἐκ πονηρῶν ἀγαθοί. Πόθεν γάρ ἴνα ἄνωθεν αὐτούς ἐπαριθμῆσωμαι, ὁ Ἐωσφόρος ἐξέπεσεν; οὐχί προαιρέσει καί λογισμῷ συγκαταθέμενος πονηρῷ; Πόθεν ὁ Κάϊν ἀδελφοκτόνος ἐγένετο; οὐχί τῇ πονηρᾷ προαιρέσει ἑαυτόν τοῦ Ποιητοῦ προτιμήσας καί λογισμοῖς πονηροῖς ἐξακολουθήσας, τῷ φθόνῳ ἔκδοτος γέγονε καί τόν φόνον εἰργάσατο; Πόθεν δέ ὁ Σαούλ ἐζήτησε κρατῆσαι καί ἀποκτεῖναι τόν Δαυίδ, ὃν ὡς ἑαυτόν ἐτίμα τό πρότερον καί ὑπερηγάπα ὡς εὐεργέτην; (62) ἐκ φύσεως ἢ ἐκ πονηρᾶς προαιρέσεως; εὐδὴλον ὅτι ἐκ πονηρᾶς προαιρέσεως· ἐκ φύσεως γάρ οὐδεὶς ἐγένετο πονηρός, ἐπειδή οὐδέ πονηρῶν ἔργων ποιητής ὁ Θεός, ἀλλά λίαν καλῶν, μάλα δὴ ἀγαθός ὢν καί τοῦτο οὐ θέσει καί προαιρέσει, ἀλλά φύσσει καί ἀληθείᾳ. Πρός τούτοις πόθεν ὁ μὲν εἷς ληστής, ὁ συσταυρωθείς τῷ Δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἔλεγεν· “Εἰ Υἱός εἶ τοῦ Θεοῦ, σῶσον σεαυτόν καί ἡμᾶς”, ὁ δέ ἕτερος αὐτῷ ἀνθυπέφερον· “Οὐδέ φοβῆ σύ τόν Θεόν; ὅτι ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γάρ ὢν ἐπράξαμεν ἀπελάβομεν, οὗτος δέ οὐδέν ἄτοπον ἔπραξε”; Πόθεν, εἶπέ μοι, ὁ μὲν ταῦτα, ὁ δέ ἐκεῖνα ἐφθέγγατο; καί ὁ μὲν ἐδικαιώθη, ὁ δέ κατεκρίθη; Οὐχί ἐκ προαιρέσεως ἕκαστος καί λογισμῶν ὁ μὲν ἀγαθῶν, ὁ δέ πονηρῶν; Ἐκ τούτων γάρ καί ὁ μὲν ἀπιστίαν, ὁ δέ πίστιν κτησάμενος ἔλεγε· “Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου”.

“Ἴνα δέ τούς ἄλλους παρήσω πολλούς ὄντας, ἐκ τούτων ὧν εἶπεῖν βούλομαι μάθετε καί διδάχθητε ὅτι προαιρέσεως αὐτεξουσιότητι ἕκαστος, ἢ κατανυκτικός καί ταπεινός, ἢ σκληροκάρδιος καί ὑπερήφανος γίνεται. Καί εἰκότως. Δύο γάρ τινων ἀποτασσομένων τῷ βίῳ ὁμοτέχνων, ὁμογενῶν, συνηλικιωτῶν, ἔσθ’ ὅτε καί ἀδελφῶν, ὁμογνωμόνων, ὁμοτρόπων, πονηρῶν, φημί, καί σκληρῶν, ἀσπλάχνων, ὠμοτάτων, φιλασάρκων καί φιλαργύρων καί πᾶν εἶδος κακίας καί πονηρίας μετελθόντων ἐπίσης, καί εἰσερχομένων αὐτῶν ἅμα εἰς τό τῆς ἀσκήσεως στάδιον, ὁ μὲν αὐτῶν κατορθοῖ πᾶσαν ὁμοῦ ἀρετήν, ζέσει πίστεως καί προθέσεως, πάντων ἀποκοπὴν ποιούμενος τῶν κακῶν, ὁ δέ χείρων ἢ ὅπερ ἦν πρό τοῦ ἀποτάξασθαι γίνεται. Πόθεν οὖν οὐκ ἐπίσης καί τά τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς κατωρθώθη, (63) ὥσπερ καί τά τῆς κακίας ἐκορυφώθη; Οὐχί ὅτι ὁ μὲν προθέσει ψυχῆς ἀγαθῆς πάντα τά κατὰ Θεόν ὑπέμεινε λυπηρά, καί πρὸς τούτοις προσέχων ἦν ἐξ αὐτῆς εἰσόδου καί ἀποταγῆς νουνεχῶς ταῖς θεαῖς Γραφαῖς καί οἴκοθεν ἀφ’ ἑαυτοῦ τό ἀγαθόν ποιεῖν ἐξελέξατο, μιμούμενος τούς τῶν εὐλαβεστέρων ἀνδρῶν βίους καί συναμιλλώμενος αὐτοῖς ἐν νηστεαῖς καί προσευχαῖς, ἐν δεήσεσιν, ἐν σιωπῇ χειλέων, ἐν κατανύξει καί δάκρυσιν, ἐν ἀποχῇ βρωμάτων ἡδέων καί ἀκαίρων ὀμιλιῶν, ἐν ἀποχῇ θυμοῦ καί ὀργῆς καί κραυγῆς, ὑπομένων ἐμπόνως ὕβρεις καί θλίψεις καί στενοχωρίας, καί τά εὐτελεῖ καί ἀτιμότερα ἐκλεγόμενος τῶν ἔργων, μή ἀντιλέγων ἢ γογγύζων ἐπιτασσόμενος, ἀλλὰ προθύμως ἐπιτελῶν πάντα καί τόν ἔσχατον ἀεὶ μεταδιώκων τόπον καί ἑαυτόν εὐτελέστερον λογιζόμενος πάντων καί, ἀπλῶς εἶπεῖν, πάντα ποιῶν μετὰ γνώσεως, ὅσα ἡμᾶς αἱ θεαῖαι Γραφαί σαφῶς ἐκιδιδάσκουσιν, ἵνα τυχῶν ἐλέους καί συγχωρήσεως τῶν προτέρων κακῶν, εὖρη παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ὁ δέ τά ἐναντία τούτων πάντων προθέσει ψυχῆς πονηρᾶς ποιῶν, ἔμεινεν ὅπερ ἦν καί πρό τοῦ ἀποτάξασθαι πονηρός, ἵνα μή λέγω καί χείρων ἢ ὅπερ ἦν.

Οὕτως οὐκ ἐκ φύσεως, ὥσπερ τινές οἴονται, ἀλλ’ ἐκ προαιρέσεως γίνεται πᾶς ἄνθρωπος εἴτε ταπεινός καί εὐκατάνυκτος, εἴτε σκληρός τήν καρδίαν καί πεπωρωμένος καί ἀκατάνυκτος. Πότε γάρ, εἶπέ μοι, κατανυγήσεται τήν ψυχὴν καί δάκρυον ἐκ ὀφθαλμῶν σταλάξει ὁ πᾶσαν ἡμέραν σχεδόν ὧδε κάκεισε περιερχόμενος καί μήτε σιωπῆς χειλέων, μήτε εὐχῆς, (64) μήτε ἀναγνώσεως καί ἡσυχίας ἐπιμελούμενος, ἀλλὰ ποτέ μὲν προσομιλῶν τοῖς πλησίον ἐν ταῖς συνάξεσι, καί οὐ μόνον ἑαυτόν ἀλλὰ καί οἷς προσομιλεῖ τῆς ὠφελείας ἀποστερῶν, ποτέ δέ διασύρων καί λοιδορούμενος τούς εὐλαβεῖς τῶν ἀδελφῶν καί αὐτόν ἔσθ’ ὅτε τόν προηγούμενον; Πότε κατάνυξιν κτήσεται ὁ πάντα περιεργαζόμενος τά τῆς μονῆς, καί οὐ μόνον τά τῆς μονῆς, ἀλλὰ καί ἐνός ἐκάστου τόν βίον; καί ποτέ μὲν λέγων πρὸς τινος τῶν ἀδελφῶν· “Ἦκουσα χθές τό καί τό” φησί, ποτέ δέ· “Ἐμαθες τί τῷ δεῖνι συνέβη τῷ ταπεινῷ;” καί πάλιν· “Ἦκούσατε τοῦ δεῖνος τήν συμφοράν;”. Ὁ τοιοῦτος ἄρα ποτέ τῶν οἰκείων ἀναμνημονεύσει κακῶν, ἵνα καί πονέσας δάκρυον καταφέρῃ ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ; Ὁ δέ καί τῆς συνάξεως ἐξερχόμενος ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θεῶν Γραφῶν καί ἐγγύς ἢ μακρὰν καθήμενος καί προσομιλῶν μετὰ τινων – ποτέ μὲν ἐκείνου ποτέ δέ τῶν ἄλλων τὰς ἀνωφελεῖς συντυχίας προβαλλομένων καί οὕτω λεγόντων· “Ἦκούσατε, φησί, τί τόν δεῖνα πεποίηκεν ἀδελφόν ὁ ἡγούμενος;” ὁ δέ· “Λοιπόν, ἐάν εἴπω ὑμῖν τί τόν δεῖνα πεποίηκεν τόν ταπεινόν, τί ἔχετε εἶπεῖν;” καί οὕτω τοιαῦτα καί χείρονα τούτων ὁ ὀμιλῶν καί ἀπασχολῶν καί ἀπασχολούμενος εἰς φλυαρίας τοιαύτας, ποτέ εἰς συναίσθησιν ἔλθῃ τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων καί ἑαυτόν ἀποκλαύσεται;

Ὁ γάρ μή προσέχων τοῖς θεοπνεύστοις λογίοις, μηδέ θύραν τιθέμενος περὶ τά χεῖλη αὐτοῦ, μηδέ ἀποστρέφων τό οὖς αὐτοῦ ἐξ ἀκοῆς ματαιίας καί μεμνημένος τῆς ἐσχάτης ἀπολογίας καί τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως γυμνοί καί τετραηλισμένοι ὀφείλομεν παραστήσεσθαι πάντες αὐτῷ καί δοῦναι λόγον ὑπέρ τῶν

βεβιωμένων ἡμῖν, (65) πῶς ἄρα, εἰ πλεῖον τῶν ἑκατόν χρόνων ἐπιζήσει ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι, δάκρυον κτήσεται καὶ πενήσει θερμῶς ἑαυτόν; Πῶς ὁ τῶν πρωτείων ἀντιποιοῦμενος ἐν τῇ στάσει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς τραπέζης, καὶ ὑπὲρ τῶν τοιούτων αἰεὶ μαχόμενος καὶ λυπούμενος, λυπηθήσεται ποτε ὑπὲρ τῆς ἰδίας ψυχῆς καὶ κλαύσει πικρῶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ὁ δὲ καὶ προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, ἀδυναμίαν προβαλλόμενος, δυνατός ὢν καὶ σφριγῶν καὶ νέος, ἐν τῇ στάσει τῆς ἐκκλησίας, καὶ παραμετρῶν ἑαυτόν τοῖς πολλὰ κοπιᾶσαι καὶ χρονίσαι τῇ ἀσκήσει τῶν εὐλαβεστέρων ἀδελφῶν, λέγων· “Μὴ δευτέρος εἰμι τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος ἐγώ; ὅτι ἐκεῖνος ἐπακουμβίζων ἴσταται καὶ ἀπερχόμενος ἴσταται” συνεξισάζων ἑαυτόν ἐκείνοις, ὁ ἴσως ἀνάξιος ὢν καὶ τῆς κάτω χώρας, πότε τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας ἐπιγνώμων γένηται, ἵνα καὶ στενάξας ἀπὸ ψυχῆς κατανυγῇ τὴν καρδίαν καὶ δακρύσει τοῖς ὀφθαλμοῖς; Ἡ γὰρ κενοδοξία, δοῦλον αὐτόν τῇ ἀκηδία ἐκδοῦσα, οὐκέτι ἐν οὐδενί καρτερῆσαι ἀφήσιν αὐτόν ἐν ὑπομονῇ· καὶ διάγει ἕκτοτε ἕκαστος τῶν τοιούτων εἰς πᾶσαν σύναξιν ἐν ῥάθυμια καὶ ἀμελείᾳ, τοῖς πλησιάζουσιν αὐτῷ καὶ ἀνεχομένοις ἀκούειν αὐτοῦ προσομιλῶν συνεχῶς μάταια καὶ γραῶδη μυθεύματα. Καὶ οὕτως ἀναισθήτως ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀναλγήτως τοῖς πνευματικοῖς καὶ θεοσεβέσιν ἀνδράσι συνεισερχόμενος ἐν ταῖς θείαις συνάξεσιν, ἀνωφελῶς ἐκεῖθεν ἐξέρχεται, μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ὄλως πρὸς τό κρεῖττον ἐπαισθανόμενος προσγινομένην αὐτῷ, τὴν διὰ τῆς κατανύξεως τοῖς ἀγωνιζομένοις ἀπὸ Θεοῦ διδομένην, τοῦτο μᾶλλον ἀρκεῖν ἑαυτῷ οἰόμενος, τό μὴ ἀπολιμπάνεσθαι τῶν τετυπωμένων (66) συνάξεων – ὀρθρου λέγω καὶ λυχνικοῦ καὶ τῶν ψαλλομένων ὠρῶν , οὕτως ἀπλῶς εἰς τὴν κατόρθωσιν τῶν ἀρετῶν καὶ τὴν τελείωσιν τῶν τετελειωμένων, εἰς τὴν κατὰ Χριστόν ἡλικίαν. Ἐγνων γὰρ τινὰς ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἀπάτης κατασχεθέντας καὶ σπουδὴν μὲν ποιουμένους ὥστε μὴ περιπεσεῖν εἰς ἀμαρτίαν τινὰ σαρκικὴν μεθ’ ἐτέρων συναφθέντας σωμάτων· ὅπως δὲ τὰ ἐν κρυφῇ γινόμενα ἢ καὶ ἐν τῷ ἀφανεῖ μελετώμενα τῆς καρδίας μὴ ἐκφυγεῖν τό καθόλου φροντίζοντας, καὶ οἰομένους σωθήσεσθαι ἄνευ τινός ἄλλης ἐργασίας, εὐχῆς λέγω καὶ σιωπῆς χειλέων καὶ ἀγρυπνίας καὶ ἐγκρατείας καὶ πτωχείας πνευματικῆς καὶ ταπεινώσεως καὶ ἀγάπης, μετὰ μόνης τῆς ἀπλῶς οὕτω γινομένοις ἐν ταῖς συνάξεσιν ὑπαντήσῃ. Ἄλλ’ οὐχ’ οὕτως ἔχει· Θεὸς γὰρ οὐ βλέπει εἰς πρόσωπον, οὐδέ εἰς μόνην τὴν ἕξωθεν καταστολήν τῶν ἡθῶν, οὐδέ εἰς τὰς κραυγὰς ἡμῶν, ἀδελφοί, ἀλλ’ εἰς καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην καὶ ἡσυχον καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐπιφερομένην· “Ἐπὶ τίνα γάρ, φησὶν, ἐπιβλέψω, ἀλλ’ ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσυχον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους”.

Τί δὲ καὶ περὶ τῶν ἀναξίως προσερχομένων καὶ αἰτήσεις ποιουμένων εἰς τοὺς προεστῶτας αὐτῶν εἶπω; Καὶ οἱ μὲν ὅσοι εὐλαβείας δῆθεν τῆς ἕξωθεν ἐπιμελόμενοι μόνον ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ὅσοι πρὸς τὰ κέρδη καὶ τὴν δόξαν καὶ τὰ παρόντα μόνον κεχήνασιν· “Οὐκ ἐσμέν ἄξιοι, φασί, καὶ ἡμεῖς, τίμιε πάτερ, διακονῆσαι τῇ μονῇ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς; ἢ μόνος ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα εἰς τὴν δεῖνα καὶ δεῖνα διακονίαν ἐστὶν ἄξιος, καὶ οἰκονομεῖν οἶδεν ἐκεῖνος κρεῖττον παρ’ ἡμᾶς τὰ πράγματα; (67) Δοκίμασον, εἰ βούλει, καὶ ἡμᾶς καὶ εὐρήσεις ποιοῦντας καὶ οἰκονομοῦντας κρεῖττον ἢ ὡς ἐκεῖνοι τὰ τῆς μονῆς πράγματα”, οἱ δὲ ὅσοι τῇ ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ ἐξ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἀποταγῆς ἐκδότους δεδώκασιν ἑαυτοὺς, ἀδυναμίαν σώματος προβαλλόμενοι, οἱ ἀπὸ τοῦ κόσμου χθές καὶ πρώην ἐλθόντες καὶ μυρίων κακῶν γέμοντες, πρὸ τοῦ ὑποταγῆναι καὶ ἰδρῶσαι καὶ κοπιᾶσαι αὐτοὺς εἰς τό ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀπερχόμενοι ἴστανται, ὡς εἴρηται, μετὰ τῶν πολλὰ κεκοπιασάντων ἐπακουμβίζοντες. Καὶ ἐάν εἴπῃ ὁ πλησίον αὐτοῦ πρὸς ἕνα τούτων· “Εἴσελθε, ἀδελφέ, εἰς τὸν συνήθη σου τόπον καὶ στηθὶ ψάλλων ἐκεῖ μετὰ τῶν ἀδελφῶν· δύνασαι γάρ”, ἀποκρίνεται λέγων· “Ἀπὸ τῶν ὧδε μᾶλλον προσεχέστερον ἀκούων, κάλλιον ψάλλω

ἤπερ ἄφ' οὗ ἐκ συνηθείας ἴσταμαι τόπου". Ἐάν δέ πάλιν προσθεῖς ὁ ἀδελφός εἶπη αὐτῷ· "Οὐ δύνασαι ὧδε ἴστασθαι, ἀδελφέ, ἄνευ προστάξεως τοῦ προεστῶτος ἡμῶν", ἀκούσας ἐκεῖνος εὐθύς ἀπελθὼν αἰτεῖται τὸν προεστῶτα, σώματος ἀδυναμίαν προφασιζόμενος καὶ ἀσθένειαν, ἕως οὗ ἐπιτύχη τοῦ ἰδίου σκοποῦ· "Καί ἴνα, φησί, πάτερ, ἀκούω τὸν πρῶτον κανονάρχον καὶ ἴσταμαι εἰς τὸ πρῶτον στηθέον ἢ εἰς τὸ δεύτερον τοῦ δεῖνος ἐγγύς", παριστάζων ἑαυτὸν τῷ κεκοπιακῶτι πολλά· καὶ ὀπηνίκα τοῦ σκοποῦ τύχη, ἔκτοτε οὐδέποτε δύναται στήναι ἐν τῷ χορῷ. Κατὰ μικρὸν δέ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ὑπόθεσιν τοῖς πρώτοις ὁ τοιοῦτος σπουδάζων συναριθμεῖν ἑαυτὸν, τὴν ἕξωθεν εὐλάβειαν ὑποκρίνεται, προσποιεῖται κοσμίαν καταστολήν, τοῖς ἐρχομένοις ἐν τῇ μονῇ φίλοις τῶν ἄλλων καὶ ἄρχουσι σπουδάζει προσυπαντᾶν καὶ ἐν οἷς προσέρχονται ἀδελφοῖς συχνότερον ἀπέρχεται ἐπὶ τῷ γνώριμος γενέσθαι αὐτῶν, ὠφελεῖσθαι προφασιζόμενος ὑπὸ τῶν λεγομένων ὑπ' ἐκείνων συντυχιῶν καὶ ἐρμηνειῶν τῆς θείας Γραφῆς.

(68) Λοιπὸν οὖν περιτρέχειν ἄρχεται τὸ μοναστήριον ἀπὸ κέλλης εἰς κέλλαν ἀπερχόμενος καὶ λέγων ἐνὶ ἐκάστῳ· "Πίστευσον, ἀδελφέ, οὕτως σε ἀγαπῶ, ὅτι ἐάν μὴ ἴδω σε, οὐδέ ζῆν νομίζω τὴν ἡμέραν ἐκείνην". Εἰ μὲν οὖν εὐρέθη τις, ἐξ ὧν ἀπερχόμενος ταῦτα λέγει, φοβούμενος τὸν Θεόν, ἀποκρίνεται λέγων αὐτῷ· "Μνησθεῖ σου ὁ Θεός τῆς ἀγάπης, ἀδελφέ μου· τί γάρ καὶ βλέπεις εἰς ἐμέ ἀγαθόν;". Ὁ δέ· "Καί τί, φησὶν, οὐκ ἔχεις σύ τῶν καλῶν; Ποῖος γάρ οὕτω πραῦς, εὐλαβής, σοφός, γνωστικός, ἄπλαστος καὶ τὸ μείζον πάντων πατρός σπλάχνα κεκτημένος, πρὸς πάντας φιλάδελφος ὢν;" Ταῦτα δέ λέγων πρὸς τὸ γεύσασθαι ἀποβλέπεται μετ' αὐτοῦ. Ὁ δέ πνευματικός ἀδελφός ὁμιλεῖ αὐτῷ κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς καί, ὅσον τὸ ἐφ' ἑαυτὸν τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦ ἀπωθούμενος, διορθοῦται τὸν ἀδελφόν. Εἰ δέ μὴ τοιοῦτος εὐρεθῆ, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας σαρκικός καὶ ἀστήρικτος, εὐθύς φουσιοῦται ἐν ἑαυτῷ ὑπὸ τῶν ἐπαίνων ἐκείνου καὶ ἀποκριθεὶς λέγει πρὸς αὐτόν· "Καί τί κρεῖσσον τῆς ἀγάπης, ὦ πάτερ καὶ ἀδελφέ; ὄντως οὐδέν· καὶ μακάριος ὁ ταύτην κτησάμενος", καὶ ἄλλα τινά, ὅσα οἶδε τὸν κόλακα ἀποδέχεσθαι καὶ πρὸς εὐφημίαν αὐτοῦ διερεθίζειν. Εἶτα ὡσπερ τοῖς ἐπιπλάστοις ἐπαίνοις καταθελγόμενος, νοός κουφότητι χαννωθεὶς ὁ τοιοῦτος, εἰ μὲν τῶν εὐπόρων ἐστίν, αὐτίκα οὐδ' ὑποχωρήσει τοῦτον ἐᾶ, ἀλλ' ἀξιοῖ συνεστιασθῆναι αὐτόν αὐτῷ, καὶ βρώμασιν αὐτόν δεξιούμενος κενούς ἐπαίνους ἀντιλαμβάνει, τοὺς εἰς ἀέρα μὲν διαλυομένους, βλάβην δέ οὐ τὴν τυχοῦσαν τῇ αὐτοῦ προξενοῦντας ψυχῇ. Εἰ δ' οὖν ἀλλὰ μετὰ τὰς πολλὰς καὶ ἀνωφελεῖς ὁμιλίας λέγει αὐτῷ· (69) "Μηδέν μοι μέμψη, ἀδελφέ. Οἶδεν ἡ ἀγάπη, οὐδέν ἔχω ἄξιόν σου, ἴνα σὺν ἐμοί τροφῆς μεταλάβης. Ἄλλ' ἐπεὶ τοιαύτην διάθεσιν καὶ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς κέκτησαι, ἔχομεν ἀπὸ τοῦ νῦν κοινῶς καὶ φιλικῶς καταπολαύειν ὧν ἂν ἐπιχορηγήσῃ Κύριος ἡμῖν εἰς βρῶσιν, καὶ συνευφραίνεσθαί σοι". Ἐκτοτε οὖν παρεμπίπτει ἐν ἐκατέροις τούτοις φροντίς ἀνεξάλειπτος, καὶ οὐ παύονται πόρους ἐπιζητοῦντες, ὅθεν ἂν καὶ προσγένηται αὐτοῖς διὰ τῆς τῶν βρωμάτων δαψιλείας τὴν δοκοῦσαν ἀγάπην βεβαιότερον ἐμπεδώσασθαι.

Οὕτω τοίνυν μετὰ πάντων προφάσει ἀγάπης, μᾶλλον δέ ἀπάτης συνδήσας ἑαυτὸν τοῖς πᾶσι, ποτέ μὲν αὐτός ἄλλον, ποτέ δέ τῶν ἄλλων ὁ καθ' εἷς αὐτόν προσκαλούμενος, οὐκ ἐπιλείπει αὐτόν τράπεζα καὶ εὐθηνία τῶν εἰς τρυφήν χορτασμάτων εἰς κόρον, καὶ οὕτω γίνεται χοῖρος καὶ δεσμεῖται ταῖς ἡδοναῖς καὶ θεραπεύει ἐνδελεχῶς τὴν γαστέρα, ὀκνῶ γάρ εἰπεῖν καὶ τὰ αὐτοῦ ὑπογαστρία. Διό καὶ μετ' ἐπιτηδεύσεως ἐκ τῶν ἐράνων γαστριζόμενος καθ' ἐκάστην τῆς ἐσπέρας ἐρχομένης μετὰ τὴν τῶν ἀποδειπνίων ἀκολουθίαν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ ἀπερχόμενος, λέγει τῷ ὑπουργοῦντι αὐτῷ· "Ἴδε, ταπεινέ, τῷ δίψει συνέχομαι. Ἄλλὰ θερμόν εὐτρεπίσας, δός μοι πιεῖν καὶ ἀναψῦξαι τῆς δίψης". Ἐκεῖνος οὖν, ὡς ἐξ ἔθους

ἔχων, εὖνους εὐρίσκειται παραχρήμα καὶ δραστικώτατος ὑπέρτης, οἷα δὴ καὶ αὐτός αὐτῷ συνευωχούμενος καὶ ζωηρότερον μᾶλλον πίνων τόν οἶνον καὶ ἐκτροφῶν, τοῦ σκότους αὐτῷ λανθάνειν ἐπιβραβεύοντος. Ὅς καὶ μετὰ τό πιεῖν ἄπαξ πρὸς ὄρεξιν αὐτῆς διεγείρεται βρωμάτων καὶ λεληθότως τῇ τῶν βρωμάτων ἠδύτητι ὡσπερ ὑποκλεπτόμενος, ἀνεπαισθήτως κορέννυται καὶ παχεῖαν ἀπεργάζεται τὴν γαστέρα καὶ δυσμεταχειρίστον καὶ τῇ τῆς ψυχῆς ὀρμῇ μὴ ὑπέικουσαν. (70) Τότε λέγει αὐτῷ ὁ λογισμός: “Ἀπόλυσόν σου τόν ὑπουργόν καὶ στήθι ποιήσόν σου τὴν συνήθη εὐχὴν”. Ἄνταποκρίνεται ὁ ἕτερος λογισμός καὶ λέγει αὐτῷ: “Καὶ πῶς ἰσχύεις στήναι ἐμπεπλησμένος ὢν καὶ κατάγομος; Κοιμήθητι μικρόν καὶ τῇ φύσει βοήθησον εἰς τό ἐξαναλῶσαι τὰ βρώματα καὶ πρό τῆς συνάξεως ἐγέρθητι. Καὶ τότε μᾶλλον, εὐκίνητον ἔχων τό σῶμα, εὕξη καλῶς”. Ὑπακούει τῷ λογισμῷ καὶ πεσὼν ὑπνοῖ καὶ ἐάν ἔξυπνος γένηται, οὐκ ἐγείρεται, ἀλλὰ λέγει: “Ταχύ ἐστίν, ὑπνώσω ἔτι μικρόν”. Καὶ οὕτως ὑπερτιθεμένου, φθάνει ἡ σύναξις τοῦ ὄρθρου, καὶ τῆνικαυτὰ ἐγειρόμενος εἰσέρχεται εἰς τὴν σύναξιν, τό συνειδὸς ἔχων ἔλεγχον τῆς ἀμελείας καὶ ῥαθυμίας αὐτοῦ.

Καθὼς οὖν προείπομεν, ὡς ἔθος αὐτῷ ἐστίν, συχνοτέρως εἰς τὰς τῶν φίλων καὶ ἀγαπητῶν πατέρων κέλλας ἀπερχόμενος ἕως βράδου κάθηται συνδειπνῶν, συμπίνων, προσομιλῶν αὐτοῖς· καὶ οὕτως ἐν τῷ κελλίῳ ἐρχόμενος, ἄχρηστος γίνεται οὐ μόνον ἐν τῇ ἑσπερινῇ εὐχῇ, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν τῇ τοῦ ὄρθρου συνάξει, μηδὲν ὅλως πνευματικόν ἢ ἐννοῆσαι ἢ διαπράξασθαι δυνάμενος. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ κέλλῃ, ἐάν ἕτερος ἐλθὼν παραβάλη, ὁμοίως τὴν νύκτα παρέλκει, ἔσθ’ ὅτε λοιδορῶν καὶ κατακρίνων βίους ἐτέρων, καὶ μένει οὗτος τόν ὅλον τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον προσαπολλύς ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις οὐκ ἀγαθαῖς.

Ἄλλὰ τίνος ἔνεκα ταῦτα πάντα διήλθον; Ἴνα δείξω ὑμῖν, ἀδελφοί, ὅτι ὁ τοιοῦτον ἔλκων βίον οὐ δύναται ποτε δάκρυον ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καταγαγεῖν· πῶς γάρ ὁ αἰεὶ τὴν αὐτοῦ θεραπέων γαστέρα καὶ διηνεκῶς φροντίζων ὁμοίως τοῖς ἔθνεσι τί φάγεται αὖριον καὶ τί πίεται (71) καὶ ὡς δεσποίνῃ δουλεύων τῇ τοῦ φάρυγγος ἡδονῇ; Δῶμεν δὲ καὶ ἀπέχεσθαι τῶν εἰρημένων αὐτόν καὶ μήτε πρὸς ἄλλου τινός κέλλαν χωρεῖν, μήτε ἄλλον αὐτόν ὑποδέχεσθαι ἐν τῇ κέλλῃ αὐτοῦ, μήτε κόρῳ γαστρὸς καὶ πότῳ καὶ ἀργολογίαις προσανέχειν, ἀλλὰ κλείσαντα τὰς θύρας ἔνδον μένειν τῆς κέλλης μονώτατον· τί οὖν ὁ ὄφελος αὐτῷ, ἐάν μὴ πνευματικὴ ὑπάρχη καὶ μετὰ γνώσεως ἢ ἐργασίας αὐτοῦ, ἀλλὰ κάθηται ἀναγινώσκων πρὸς τό ἀποστηθίσει τι, ἵνα ἔχη τοῦτο λέγειν ἐν καιρῷ συνάξεως ἢ καὶ παρουσίᾳ φίλων, ὥστε φαίνεσθαι αὐτόν γνωστικόν; Θῶμεν δὲ ὅτι οὐχ ἔνεκα τούτου, ἀλλὰ χάριν ὠφελείας καὶ τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ ἐντυγχάνει ταῖς θείαις Γραφαῖς, εἴτα ἐγερθεὶς ἴσταται εἰς προσευχὴν· ἢ δὲ προσευχὴ αὐτοῦ ἔστωσαν, εἰ δοκεῖ, ψαλμοὶ δύο ἢ τρεῖς ἢ δέκα ἢ ἑκατόν, αἱ προσκυνήσεις ὡσαύτως, ὅσας ἂν καὶ εἴποις ποιεῖν, εἴθ’ οὕτως ἐκπληρώσας πάντα ἀνακλίνεται καὶ πλέον οὐδέν· τί οὖν, εἰπέ μοι, ὄφελος αὐτῷ ἐκ τῆς τοιαύτης καὶ μόνον ἐργασίας, ἐάν μὴ καὶ ὁ καρπὸς τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως ἐπανθήσῃ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διὰ τῶν δακρύων τῆς μετανοίας, ὅς ἐστίν ἡ ἀπάθεια, ἢ ἐπίκτησις τῆς ταπεινοφροσύνης ὁμοῦ καὶ πραότητος, καὶ ἡ γνῶσις μετὰ σοφίας τοῦ πνεύματος; Παντὶ γάρ τῷ μετὰ γνώσεως ἐργαζομένῳ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀναλόγως δίχα πάσης ἀμφιβολίας ἢ τῶν εἰρημένων ἐπιγίνεται κτήσις τῆς ἐμπόνου ἐργασίας αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἐργαζομένῳ κατὰ τό δοκεῖν καὶ πονοῦντι οὐκ ἐπανθήσῃ τὰ εἰρημένα, οὐκ ἔστιν κατὰ Θεόν ἢ ἐργασία αὐτοῦ ἀλλὰ μόνον πρὸς ἀνθρώπων ἀρέσκειαν, καὶ εἰκότως τῶν κρειττόνων ἐξαμαρτάνει.

(72) Οὕτω τοίνυν αἰεὶ τόν ἑαυτοῦ βίον ἕκαστος τῶν προειρημένων διερχόμενος, δυνήσεται ποτε ἄρα, ὡς ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ δούς ἑαυτόν ὅλον εἰς τό πάντα τὰ κατὰ Θεόν λυπηρὰ ὑπομεῖναι καὶ παθεῖν, καθὼς ἄνωθεν προειρήκαμεν,

δάκρυον ἢ κατάνυξιν κτήσασθαι ἢ τήν ἐκ τοῦ κόσμου συνοῦσαν αὐτῷ κακίαν καί πονηρίαν καί σκληροκαρδίαν ἀποβαλέσθαι καί ταπεινώσιν κτήσασθαι; Οὐδαμῶς. Πλανᾷ ἑαυτὸν ὅστις ἂν ἦ, ὁ ταῦτα νομίζων ἢ καί νομοθετῶν. Ὡς γάρ οὐκ ἐνδέχεται τὸν μὴ ἐκπυρούμενον σίδηρον τῷ πυρὶ ὁμοίως τῷ ἐκπυρούμένῳ λαμπρύνεσθαι ἢ εἰς ἀπαλότητα δι' ἑτέρας τινός μηχανῆς ἔρχεσθαι καί χαλκεύεσθαι καί εἰς ἐργαλεῖον κατασκευάζεσθαι ποτε εὐχρηστον, οὕτως οὐδέ τὸν ἀμελῆ καί ῥάθυμον καί τοιοῦτον ἔλκοντα βίον ἐπιβλαβῆ, οἷον ὁ λόγος ἐδήλωσε, δυνατὸν τῷ ἀναδεξαμένῳ ἐκ πρώτης τύπους ἀγαθούς ἐξ ὑπακοῆς πατέρων πνευματικῶν καί βίον ἐνάρετον ἔχοντι ἐξισωθῆναι καί τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ καταπολαῦσαι δωρεῶν καί χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. Καί εἰκότως. Ὁ μὲν γάρ ταπεινὸς ὢν τήν καρδίαν καί ταπεινοτέρας ἔχων τὰς ἐννοίας καί συντετριμμένον τὸν λογισμόν προαιρούμενός τε σπουδαιότερον ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐξακολουθεῖν καί πᾶσαν ὑπομένων θλιψίν και πάντα πειρασμὸν ὑποφέρων, ἔτι δέ καί μετὰ πάντων τῶν εὐτελεστέρων συναριθμῶν ἑαυτὸν, τὰς πράξεις αὐτοῦ δηλονότι καί τὰ κακά ἀναλογιζόμενος καί μεμφόμενος ἑαυτὸν καθ' ἑκάστην καί βλέπων ἀμαρτωλὸν ἑαυτὸν, προκόπτει συντόμως καί ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, ὅταν μὴ ἔχη ἄνθρωπον, τὰ πρὸς σωτηρίαν διδάσκεται, ἐξορίζων κατ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὰς ἐνούσας αὐτῷ ἀπὸ τοῦ κόσμου κακίας καί πονηρίας, (73) ἀντεισάγων δέ ἀντ' ἐκείνων τὰς ἀρετάς. Ὁ δέ γέμων ἀκαθαρσίας ὁμοῦ καί οἰήσεως καί μὴ βουλόμενος ἐνώπιον τῆς κραταιᾶς χειρός τοῦ Θεοῦ ταπεινωθῆναι καί ἀνακαλύψαι τὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ πατρί πνευματικῶ καί κολληθῆναι αὐτῷ καί πάντα δρᾶσαι καί παθεῖν, ὅσα πρὸς ἀρετὴν καί Θεὸν μετὰ συνέσεως φέρει καί τελεοῖ τὸν κατὰ Θεὸν ἄνθρωπον, γίνεται χείρων ἢ ὅπερ ἦν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ ὑλικοῦ πνεύματος ἀντιστραφέντος καί ἐνοικήσαντος εἰς αὐτὸν μετὰ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων τῆς πονηρίας. Καί οὕτως ὁ μὲν ὑπερβαίνει τοσοῦτον καί ὑπερνεκᾷ τὸν συνεισελθόντα αὐτῷ ἀδελφόν, ὅσον ὁ τρέχων ἐλευθερίως τὸν ἐν δεσμοῖς καί πέδαις σιδηραῖς κατεχόμενον· ὁ δέ ἠττᾶται καί τοῖς προτέροις ἐναπομένει κακοῖς ἢ καί χείροισι, μὴ θελήσας οἴκοθεν ἐκλέξασθαι καί ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν ἐν τῷ ὑπείσελθεῖν καί ἀναδέξασθαι τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς.

Διὰ τοῦτο οὖν, ὡς ἔφθην εἰπῶν, ἐργασίας ἐστὶ καρπὸς ἢ κατάνυξις καί καρπῶν πρόξενος, μᾶλλον δέ ποιητικὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν καί δημιουργὸς αὕτη καθέστηκε, καθὼς πᾶσα Γραφή θεόπνευστος μαρτυρεῖ. Τοιγαροῦν καί ὁ θέλων κόψαι πάθη ἢ κτήσασθαι ἀρετάς, ταύτην πρό πάντων τῶν καλῶν καί μετὰ πασῶν τῶν ἀρετῶν ὀφείλει ἐπιμελῶς ἐκζητεῖν. Χωρὶς γάρ ταύτης οὐ θεάσεται καθαρὰν ποτε τήν ἑαυτοῦ ψυχὴν· εἰ δέ μὴ ταύτην, οὐδέ τὸ σῶμα πάντως κτήσεται καθαρὸν. Ἄνευ γάρ ὕδατος ἀμήχανον ἐκπληθῆναι τὸ ῥερυπωμένον ἱμάτιον, καί δίχα δακρύων ἀμηχανέστερον ἀποπλυθῆναι καί καθαρθῆναι κηλίδων καί μολυσμῶν τήν ψυχὴν. Μὴ προφασιζώμεθα προφάσεις (74) ψυχοβλαβεῖς καί ματαίας, μᾶλλον δέ εἰπεῖν εἰς ἅπαν ψευδεῖς καί τῆς ἀπωλείας προξένους, ἀλλ' ἐκζητήσωμεν τήν βασιλίδα ταύτων τῶν ἀρετῶν ὀλοψύχως.

Ὁ γάρ ταύτην ὀλοψύχως ἐπιζητῶν, εὐρίσκει αὐτήν· μᾶλλον δέ αὕτη παραγινομένη εὐρίσκει τὸν ἐκζητοῦντα ἐπιπόνως αὐτήν, καί κἂν χαλκοῦ κἂν σιδήρου κἂν ἀδάμαντος σκληροτέραν ἔχη καρδίαν, ἅμα τῷ παραγενέσθαι κηροῦ παντός μαλακωτέραν ταύτην ἐργάζεται. Πῦρ γάρ ἐστὶ θεῖον διαλύον ὄρη καί πέτρας καί λεῖα πάντα ποιοῦν καί μεταποιοῦν εἰς παραδείσους καί ἀλλοιοῦν τὰς αὐτὸ δεχομένας ψυχάς. Μέσον γάρ τούτων πηγὴ βλύζουσα γίνεται, ὕδωρ ζωῆς ἀεί πηδῶν καί ἀλλόμενον καί καταρδεῦον πλουσίως αὐτάς, καί ὡσπερ ἀπὸ δεξαμενῆς τινος καταρρέον εἰς τοὺς ἐγγύς καί μακρὰν, καί ὑπερεμπιλοῦν τὰς μετὰ πίστεως δεχομένας τὸν λόγον ψυχάς. Ἐκπλύνει μὲν γάρ ἐκ πρώτης τοῦ ῥύπου τοὺς μετόχους αὐτοῦ, εἶτα συνεκπλύνει τὰ πάθη καί ἀπορρῦπτει, ὡσπερ τραυμάτων λεπίδας ταῦτα

ἐξανασπῶν, φημί δὴ πονηρίαν, φθόνον, κενοδοξίαν καὶ τᾶλλα πάντα ἅ τούτοις συνέπεται· οὐ μόνον δε ἀλλά καὶ ὡσπερ τις φλόξα περιτρέχουσα κατ' ὀλίγον ἐξαφανίζει ἐκκαίουσα καθ' ὥραν ὡς ἀκάνθας αὐτάς καὶ καταφλέγουσα· ἦτις καὶ πρῶτον μὲν πόθον ἐμποιεῖ τῆς τελείας τούτων ἐλευθερίας τε καὶ καθάρσεως, ἔπειτα καὶ τῶν ἀποκειμένων καὶ ἠτοιμασμένων παρά Θεοῦ ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσι αὐτόν.

(75) Ταῦτα δέ πάντα μετὰ δακρύων, μᾶλλον δέ διὰ τῶν δακρύων, τό τῆς κατανύξεως θεῖον πῦρ ἀπεργάζεται· ἄνευ δέ δακρύων, ὡς ἔφαμεν, οὐδέ ἔν τούτων ἢ ἔν ἡμῖν αὐτοῖς ἢ ἔν τισιν ἑτέροις γέγονε ποτε ἢ γενήσεται. Οὐδέ γάρ ἀπό τῶν θείων Γραφῶν ἀποδείξει τοῦτό τις, ὅτι δακρύων δίχα καὶ κατανύξεως διηνεκοῦς ἐκαθάρθη τις ἀνθρώπων ποτέ ἢ ἅγιος γέγονεν ἢ Πνεῦμα Ἅγιον ἔλαβεν ἢ τόν Θεόν ἐθεάσατο ἢ σκηνώσαντα ἔνδον αὐτοῦ ἔγνωκεν ἢ ὅλως τοῦτον ἔσχε ποτέ ἔνοικον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, μή προηγησαμένης μετανοίας καὶ κατανύξεως καὶ ὡς ἀπό πηγῆς αἰεὶ βρυόντων δακρύων διηνεκῶν, τῶν κατακλυζόντων δηλονότι καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐκπλυνόντων οἰκίαν, καὶ αὐτὴν καταδροσιζόντων καὶ ἀναψυχόντων τὴν ὑπὸ τοῦ ἀπροσίτου πυρός κατεχομένην καὶ καταφλεγόμενην ψυχὴν.

Οἱ οὖν λέγοντες μὴ εἶναι δυνατόν καθ' ἑκάστην νύκτα καὶ ἡμέραν πενθεῖν καὶ κλαίειν, ἑαυτοὺς πάσης ἀρετῆς γυμνοὺς εἶναι διαμαρτύρονται. Εἰ γάρ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι οὕτως ἀποφηνάμενοι λέγουσι· “Ὁ θέλων κόψαι πάθη, κλαυθμῶ κόπτει αὐτά καὶ ὁ θέλων κτήσασθαι ἀρετάς, κλαυθμῶ κτᾶται αὐτάς”, εὐδὴλον ὅτι ὁ μὴ κλαίων καθ' ἑκάστην, οὔτε τὰ πάθη κόπτει οὔτε τὰς ἀρετάς κατορθοῖ, κἂν, ὡς οἶεται, δοκῇ πάσας μετέρχεσθαι. Τί γάρ ὠφελοῦσιν, εἰπέ μοι, τὰ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης τοῦ τεχνίτου μὴ παρόντος, τοῦ τὴν ὕλην εἰδότης μεταχειρίσασθαι καὶ ταύτην ποιῆσαι σκεῦος ἀρμόδιον; Τί δέ τόν κηπουρόν ὀνίσησιν, ἐάν ὅλον μὲν τόν κῆπον ἐργάσῃ καὶ λαχάνου πᾶν γένος σπεῖρη τε καὶ φυτεύσῃ ἐν αὐτῷ, μὴ κατέλθῃ δέ ὑετός ἄνωθεν ἐπ' αὐτοῖς ἢ μὴ οὔσης ἀρδείας αὐτῷ ὕδατος; Πάντως οὐδέν. Οὕτως οὐδέ ὁ τὰς ἄλλας ἀρετάς (76) μετερχόμενος καὶ κοπιῶν ἐν αὐταῖς ὀνήσεται τι χωρὶς ταύτης τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας δεσποίνης καὶ δημιουργοῦ πασῶν τῶν ἀρετῶν.

Ὡσπερ γάρ βασιλεύς δίχα τοῦ ὑπ' αὐτόν στρατεύματος ἀσθενής καὶ εὐχείρωτος τοῖς πᾶσι γίνεται καὶ οὐδέ βασιλεύς φαίνεται, ἀλλ' ὡς εἷς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἐστίν, ὡσαύτως δέ καὶ τὰ τοῦ πλήθους στρατεύματα καὶ στρατόπεδα δίχα βασιλέως ἢ τοῦ ἀρχιστρατήγου αὐτῶν εὐχερῶς διασκορπίζονται καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἐξαφανίζονται, οὕτως λόγισαι εἶναι τό πένθος πρὸς τὰς λοιπὰς ἀρετάς. Στρατόπεδον μὲν γάρ ἐπὶ τό αὐτό συναγόμενον ἀπάσας νόει μοι εἶναι τὰς τῶν εἰσαγωγικῶν ἀρετάς, βασιλέα δέ τούτων καὶ στρατηγάρχην τό μακάριον πένθος καὶ τόν κλαυθμόν, δι' οὗ ἐπὶ παράταξιν ἅπαν διατίθεται καὶ παρατάσσεται τό στρατόπεδον, προθυμοποιούμενον, ἀλειφόμενον, ἐνισχυόμενον, διδασκόμενον, ὅπλα τε αἶρειν καὶ ὄπη δεῖ καὶ πῶς καὶ πότε καὶ ποταπὰ καὶ ἐπὶ ποίῳ καὶ ποταπῷ τῷ ἀντιπάλῳ κατὰ καιρόν καὶ καιροῦς καλῶς ὀριζόμενον, τίνας τε πέμπειν σκοποῦς καὶ ὁποίους ἰστᾶν φύλακας καὶ τί τοῖς ἀπὸ τῶν ἀντιπάλων πεμπομένοις προσδιαλέγεσθαι χρή καὶ ποίοις ἔστι γάρ καὶ ἀπὸ μόνης ὀμιλίας τρέψαι πάντας αὐτούς, ἐνίοτε δέ καὶ ἐκ τοῦ μηδέ εἰς συντυχίαν αὐτοῦ προσδέξασθαι, πῶς δέ καὶ ἐνέδρας κατ' αὐτῶν καὶ λόγους εἴτουν ἐγκρύμματα, καὶ πότε καὶ ποίους τοῦ στρατοπέδου εἰς τοῦτο ἐκπέμψαι καὶ ἐν ποίοις τόποις, αὐτό δὴ τό πένθος, λέγω, σαφῶς διατάττεται· ἄνευ δέ τούτου ὁ λαός τῶν ἀρετῶν ἅπας εὐχείρωτος.

Καὶ διὰ τοῦτο πρό πάντων καὶ μετὰ πάντων ἔργον ἔστω πᾶσιν ἡμῖν, ἀδελφοί, ἢ μετάνοια καὶ ὁ συνημμένος ταύτῃ κλαυθμός· καὶ τὰ τῷ κλαυθμῷ συνεπόμενα δάκρυα· οὔτε γάρ δίχα μετανοίας κλαυθμός, (77) οὔτε δίχα κλαυθμοῦ δάκρυα, ἀλλὰ τὰ τρία ταῦτα ἀλλήλοις συνδέδονται, καὶ οὐκ ἔστι δίχα τοῦ ἑτέρου φανῆναι τό ἕτερον. Μὴ οὖν λέγῃ τις ἀδύνατον εἶναι τό καθ' ἑκάστην κλαίειν· ὁ γάρ τοῦτο

λέγων, ἀδύνατον εἶναι λέγει καί τό καθ' ἐκάστην μετανοεῖν καί ἀνατρέπει πάσας τάς θείας Γραφάς, ἵνα μή λέγω καί αὐτήν τήν ἐντολήν τοῦ Κυρίου τήν λέγουσαν· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”, καί πάλιν· “Αἰτεῖτε καί λήψετε, ζητεῖτε καί εὕρησετε, κρούετε καί ἀνοιγήσεται ὑμῖν”. Εἰ γάρ τό μετανοεῖν καί κλαίειν καί δακρύνειν καθ' ἐκάστην λέγεις ἀδύνατον, τό ταπεινοφρονεῖν καί πάντοτε χαίρειν καί ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, ἀλλά μήν καί αὐτήν κτήσασθαι καθάραν τήν καρδίαν ἀπό παντοίων παθῶν τε καί λογισμῶν πονηρῶν πρός τό θεάσασθαι τινα τόν Θεόν, πῶς ἐρεῖ ποτε δυνατόν παρά ἀνθρώπων κατορθωθῆναι φθαρτῶν; Οὐδαμῶς· καί οὕτω γενήσεται σοι τό μετά ἀπίστων καταταγῆναι καί οὐ πιστῶν. Εἰ μὲν γάρ ὁ Θεός πάντα ταῦτα ὡς δυνατά παρ' ἡμῖν γίνεσθαι καί εἶπε καί λέγει καί καθ' ἐκάστην βοᾷ, σύ δέ ἀντιλέγεις ἀπ' ἐναντίας ἐκείνῳ, ἀδύνατα λέγων εἶναι ἡμῖν καί οὐ δυνατά, πάντως τῶν ἀπίστων διαφέρεις οὐδέν.

Θέλεις οὖν μή κοινωνῆσαι ποτε δίχα δακρῶν; Ποίησον τά παρά σοῦ καθ' ἡμέραν ἀδόμεινά τε ὁμοῦ καί ἀναγινωσκόμενα, καί τηνικαῦτα δυνήσῃ καί τοῦτο ἀδιαλείπτως ἐπιτελεῖν. Ποῖα ταῦτα; Καί ὅλως σύ ἀγνοεῖς; Ἄκουε τοῦ λέγοντος· “Οὐ γάρ οἱ ἀκροαταί τοῦ νόμου δίκαιοι οὗτοι παρά τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταί τοῦ νόμου δικαιωθήσονται”. Ἄλλ' ἵνα μή τόν λόγον μηκύνωμεν, αὐτά σοι λέγω, τά τοῦ Δαυΐδ (78) ἀναμνήσομαι ῥήματα· “Εἰ ἀναβήσομαι, φησίν, ἐπί κλίνης στρωμνῆς μου, εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καί τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμόν καί ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὗ εὕρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκῆνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ”, καί πάλιν· “Οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπό προσώπου τῶν ἀμαρτιῶν μου, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερήραν τήν κεφαλήν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρῦ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. Προσώζεσαν καί ἐσάπησαν οἱ μῶλωπές μου ἀπό προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. Ἐταλαιπώρησα καί κατεκάμφθην ἕως τέλους, ὅλην τήν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην. Ἐκακώθην καί ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, ὠρυόμην ἀπό στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου καί ἐγενόμεν ὡς στρουθίον μονάζον ἐπί δώματος, ὡμοιώθην πελεκάνι ἐρημικῷ, ὅτι σποδόν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον καί τό πόμα μου μετά κλαυθμοῦ ἐκίρνω. Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τήν κλίνην μου, λούσω καθ' ἐκάστην τήν κλίνην μου τήν στρωμνήν μου βρέξω”. Φησὶ δέ καί ὁ τῆς Κλίμακος ἅγιος Ἰωάννης· “Δίψα καί ἀγρυπνία ἐξέθλιψαν καρδίαν· καρδίας δέ θλιβείσης ἐξεπήδησαν ὕδατα”. Ὅποσα δέ καί ἄλλα περί τούτων ἡμῖν διαλέγεται, αὐτῇ τῇ βίβλῳ ὁ θελήσας ἐγκῦψαι μαθήσεται.

Εἰ οὖν καί σύ ταῦτα, ἅ καθ' ἐκάστην ψάλλεις καί ἀναγινώσκεις ἢ ἄλλων ἀναγινωσκόντων ἀκούεις, ἀπαραλείπτως ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μετά ταπεινοφροσύνης καί πίστεως διάξεις, ἀμὴν εὐαγγελίζομαι σοι χαράν μεγάλην, ὅτι ἐάν ἐπιμείνης ταῦτα ποιῶν, διψῶν, ἀγρυπνῶν, μέχρι θανάτου ὑποτασσόμενος καί ὑπακούων ἀδιακρίτως καί ἀνυποκρίτως τῷ προεστῶτί σου, (79) ὑποφέρων τε πᾶσαν θλιψίν καί ὕβριν καί λοιδορίαν καί διαβολήν, οὐ μήν δέ ἀλλά καί μάστιγας καί αἰκίας παρά τῶν εὐτελεστέρων σου ἀδελφῶν, ἐν πάσῃ εὐχαριστίᾳ διατιθέμενος ἀμνησικακῶς πρός αὐτούς καί ὑπέρ αὐτῶν προσευχόμενος, χαῖρε καί ἀγαλλία χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ, ὅτι οὐ μόνον ἐν ἐσπέρᾳ καί πρωῒ καί μεσημβρία, ἀλλά καί ἐσθιοντί σοι καί πίνοντι καί πολλάκις προσομιλοῦντι, ψάλλοντι καί ἀναγινώσκοντι καί εὐχομένῳ καί ἐπί κλίνης ἀνακειμένῳ σοι, ἡ θεία δωρεά καί ἀνεκκλάλητος αὕτη ἐλθοῦσα καταδιώξει σε πάσας τάς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καί συνοδεύσει σοι ἐν ὁδῷ καί συγκαταλύσει σοι καταλύοντι καί διακονοῦντι συνδιακονήσει σοι, παραμυθουμένη καί παρακαλοῦσα τάς ἐκ τοῦ κόπου ὀδύνας σου. Καί τότε γνώσεις, ὡς λίαν πρεπόντως καί καλῶς ὁ ἅγιος εἶρηκε Συμεῶν μή κοινωνῆσαι ἄνευ δακρῶν τινά, καί ὡς δυνατόν τοῦτο καί ἐπ' ἀληθείας πᾶσιν ἀρμόδιον. Οὐ γάρ ἐκεῖνος, ἀλλά δι' ἐκείνου τό Ἅγιον Πνεῦμα καί εἶπε καί ἔγραψεν. Εἰ γάρ οὐδεὶς ἀναμάρτητος, οὐδ' ἂν ἡμέρα μία ἢ ζωὴ αὐτοῦ, καί

οὐδείς δύναται ἀγνήν ἔχειν τήν καρδίαν, εὐδηλον ὅτι ἄνευ μετανοίας καί δακρύων ὀφείλει ἄνθρωπος διελθεῖν μίαν καί μόνην ἡμέραν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ· ὅσον τό ἐπ' αὐτόν. Εἰ γάρ καί μή ἔχει δάκρυα, ἀλλά τέως ζητεῖν ὀφείλει ταῦτα ἐξ ὅλης ἰσχύος τε καί ψυχῆς. Οὐδέ γάρ ἄλλως δύναται γενέσθαι ἀναμάρτητος, οὐδέ τήν καρδίαν ἀγνός.

Εἰ δέ μή χαμευνῆσαι καί ἀγρυπνῆσαι βουληθῆ τις, ἀναλογιζόμενος τό πλήθος τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ καί τό βάρος τῶν αὐτοῦ σφαλμάτων, καί διορθώσασθαι (80) ἀνέξεται τούς προσοζέσαντας καί σαπέντας ὑπό ἀμελείας καί καταφρονήσεως μώλωπας τῆς ἐμπαθοῦς ὀρέξεως καί τῶν προλήψεων αὐτοῦ, τῶν εἰς ἀναισθησίαν αὐτόν ἀγουσῶν – τοῦτο γάρ ἡ ὄντως ἀφροσύνη ἐστίν, πῶς εἰς συναίσθησιν ἔλθῃ τῆς μελλούσης τῶν ἀμαρτωλῶν καταδίκης καί κατακρίσεως καί κλαύσει ἐν ὀδύνη τῆς καρδίας αὐτοῦ;

Εἰ οὐ βούλεται κακοπαθῆσαί τις ἐν τῷ ταλαιπωρηθῆναι καί κατακαμφθῆναι ἕως τέλους καί ὅλην τήν ἡμέραν σκυθρωπάζων πορεύεσθαι, ἐν τῷ κακωθῆναι τε καί ταπεινωθῆναι ἕως σφόδρα καί ὠρύεσθαι ἀπό στεναγμοῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ καί ὡς στρουθίον μονάζον γενέσθαι ἐπί δώματι καί πελεκᾶνι ἐρημικῶ ὁμοιωθῆναι, ἐν τῷ διαθέσει ψυχῆς ξένον γενέσθαι ἀπό πάντων τῶν ἐν τῇ μονῇ καί τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καί ἀπαρρησίαστον ἀπό μεγάλων τε καί μικρῶν, ἐν τῷ κοπιᾶν ἐν στεναγμῷ καί τόν ἄρτον ὡσεῖ σποδόν ἐσθίειν καί τό κινρᾶν τό πόμα αὐτοῦ μετά κλαυθμοῦ, πῶς ἰσχύσει ποτέ, ἀδελφοί, ἢ λούειν καθ' ἐκάστην νύκτα τήν κλίνην αὐτοῦ ἢ ἐν δάκρυσιν τήν στρωμνήν αὐτοῦ βρέχειν; Ὅντως οὐδέποτε οὐδαμῶς, οὐ μόνον ταῦτα ἐν ἑαυτῷ γεγονότα οὐ μή θεάσεται, ἀλλ' οὐδέ ἐν εὐχῇ αὐτοῦ εὐρήσει αὐτά, οὐδέ τόπον ἐτοιμάσαι ἰσχύσει τῷ Κυρίῳ, οὐδέ σκῆνωμα ἄξιον τῷ Θεῷ Ἰακώβ, ὅς ἐστι Χριστόν Κύριον, ὁ Σωτήρ καί Θεός ἡμῶν. Εἰ δέ μή ταῦτα προετοιμάσει καλῶς, οὐδέ μετά δακρύων, δηλονότι, οὐδέ ἀξίως καί ὡς δεῖ κοινωνῶν, τόν Βασιλέα καί Θεόν ἐν ἑαυτῷ ὑποδέξεται, κἄν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦτο ποιήσῃ.

(81) “Τά γάρ ἅγια τοῖς ἀγίοις” καθ' ἐκάστην οἱ μὲν λέγουσι καί τοῖς ἄλλοις κηρύττουσι, μέγα ἐκβοῶντες αὐτοῖς – εἶθε δέ καί ἑαυτοῖς, οἱ δέ λεγόντων ἐκείνων ἀκούετε. Τί οὖν; Ὁ μή ἅγιος καί ἀνάξιος; Οὐ, ἀλλ' ὁ μή καθ' ἐκάστην τά κρυπτά τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐξαγγέλλων, ὁ μή μετάνοιαν ἀξίαν ὑπέρ τούτων καί ὑπέρ τῶν ἐν ἀγνοίᾳ ἐπιδεικνύμενος, ὁ μή πενθῶν αἰεὶ καί σκυθρωπάζων πορευόμενος καί τά προειρημένα μή μετερχόμενος ἐν σπουδῇ, οὗτος οὐκ ἄξιος. Ὁ δέ ταῦτα πάντα ποιῶν καί καί ἐν στεναγμοῖς καί δάκρυσιν τόν ἑαυτοῦ βίον διανύων, καί σφόδρα ἐστίν ἄξιος οὐκ ἐν ἑορτῇ μόνον, ἀλλά καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐξ αὐτῆς, εἰ τολμηρόν εἰπεῖν, τῆς ἀρχῆς τῆς μετανοίας καί ἐπιστροφῆς αὐτοῦ τῶν θείων τούτων ἐν μετοχῇ γίνεσθαι μυστηρίων. Συγγνωστός γάρ ἐστίν ὁ τοιοῦτος, ὡς ἐν τούτοις καί τοῖς τοιούτοις ἔργοις μέλλων ἐγκαρτερεῖν μέχρι τέλους, ὁδεύων ἐν ταπεινώσει καί συντετριμμένη καρδίᾳ. Οὕτω γάρ ποιῶν καί οὕτως ἔχων, φωτίζεται τήν ψυχὴν ὁσημέραι, βοηθούμενος ἐκ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀγίων, καί εἰς τελείαν κάθαρσιν καί ἀγιότητα συνητόμως μᾶλλον ἀνάγεται.

Ἄλλως δέ πως ἀποπλυθῆναι ἢ καθαρθῆναι τό ρερυπωμένον ἡμῶν σκεῦος καί τήν μολυνθεῖσαν οἰκίαν ἡμῶν οὐκ ἔνι. Ἐγὼ γάρ οὐδέν πλέον οὔτε ἀπό τῶν θείων Γραφῶν μεμάθηκα, οὔτε ἐξ ἑμαυτοῦ γινῶναι ἴσχυσα. Λέγοντος γάρ ἀκούομεν καθ' ἐκάστην τοῦ ἀποστόλου· “Δοκιμαζέτω γάρ, φησίν, ἕκαστος ἑαυτόν καί οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καί ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέστω. Ὁ γάρ ἀναξίως ἐσθίων καί πίνων τό σῶμα τοῦ Κυρίου, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καί πίνει” καί πάλιν· “Ὁ δέ ἀναξίως ἐσθίων τό σῶμα καί τό αἷμα τοῦ Κυρίου, (82) ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καί αἵματος τοῦ Κυρίου, μή διακρίνων τό σῶμα τοῦ Κυρίου “. Εἰ δέ ὁ μή ἀξίους τούς καρπούς τῆς μετανοίας ἐπιδειξάμενος, ἀνάξιος εἶναι ὑπό πάσης θεοπνεύστου Γραφῆς

ἀπελέγχεται, πῶς, εἶπέ μοι σύ, δίχα δακρύων ποτέ καθαρθῆναί τις δυνηθῆ καὶ ἀξίως, ὅσον τό ἐπ' αὐτῷ, τῶν μυστηρίων μεταλαβεῖν; Καρπός γάρ τῆς μετανοίας πρῶτος ταῦτά εἰσι καί, ὡσπερ ἡ βδελυρά τοῦ σώματος ῥύσις καί ἡ τῆς καρδίας πρὸς πᾶν πάθος οἶονεὶ ἐνήδονος μίξις τῷ διαβόλῳ οἷα τις θυσία προσάγεται παρ' ἡμῶν, οὕτω τὰ ἐξ αὐτῆς χεόμενα πάλιν δάκρυα θυσία εὐπρόσδεκτος τῷ Δεσπότη προσφέρονται καί τῆς ἐμπαθοῦς ἐκείνης ἡδονῆς τό αἴσχος ἀποκαθαίρουσι, καί τοῦτο δηλῶν ὁ Δαυίδ ἔλεγε· “Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καί τεταπεινωμένην ὁ Θεός οὐκ ἐξουδενώσει”. Καί εἰκότως· ἐν ἔξει γάρ τοιαύτη γενομένη ἡμῶν ἡ ψυχὴ καί οὕτω καθ' ἐκάστην ταπεινουμένη, ἡμέραν μίαν οὐ διέρχεται ποτε ἄνευ δακρύων κατὰ τὸν εἰρηκότα Δαυίδ· “Λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω”.

Διὰ τοῦτο οὖν παρακαλῶ καὶ ὑμᾶς, πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, ἐν σπουδῇ ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐν τούτοις καί τοῖς τοιούτοις ἐγγυμασάτω ἔργοις, ἧτις καταφυγεῖσα καὶ μεταποιηθεῖσα κατὰ μικρόν, πηγὴ γίνεται ποταμούς δακρύων καὶ κατανύξεως ἀναβλύζουσα. Εἰ δέ μή οὕτω καθαροὶ γεγονέναι σπουδάσομεν, ἀλλ' ἐν ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ καὶ χαννότητι πορεύεσθαι θελήσομεν, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἐρῶ φορτικόν φειδοῖς τῆς ἀγάπης ὑμῶν, (83) πλὴν τοῦτο, ἵτι κἂν συμβῆ ποτέ τινα μετὰ δακρύων ἴσως κοινωνῆσαι, ἡγουν ἢ πρὸ τῆς λειτουργίας ἢ ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἢ καί ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς τῶν θείων μεταλήψεως κλαῦσαι, τὰς δέ λοιπὰς ἡμέρας τε καί νύκτας οὐ προθυμεῖται τοῦτο ποιεῖν, οὐδὲν αὐτῷ ἐκ τοῦ πρὸς ἅπαξ κλαῦσαι τό ὄφελος ἔσται. Οὐ γάρ τοῦτο μόνον ἀξίους ἡμᾶς εὐθύς ἀποκαθαῖρον ποιεῖ, ἀλλὰ τό καθ' ἐκάστην καὶ ἀδιαλείπτως μέχρι θανάτου πενθεῖν, ὡς αὐτός ἡμῖν ὁ Δεσπότης ποιεῖν προσέταξε “Μετανοεῖτε, λέγων, αἰτεῖτε καὶ ζητεῖτε καὶ κρούετε”. “Ἔως πότε; “Ἔως οὐ λήψεσθε, φησί, καὶ εὐρήσετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν”. Τίς; Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, δηλονότι.

Αὕτη γάρ ἡ μετάνοια καὶ ἡ οὕτως ἀπαραλείπτως, ὡς εἶπομεν, μέχρι θανάτου μετὰ πόνου καὶ θλίψεως ἐπιτελουμένη, κατὰ μικρόν μικρόν δάκρυα προχέειν ἡμᾶς ποιεῖ πικρά, δι' ὧν ἀποσμήχει καὶ ἀποκαθαίρει τὸν τῆς ψυχῆς ῥύπον καὶ μολυσμόν· μετὰ ταῦτα δέ μετάνοιαν ἡμῖν ἐμποιεῖ καθαρὰν καὶ εἰς γλυκέα τὰ πικρά δάκρυα μεταβάλλει καὶ χαρὰν ἀένναον ἀπογεννᾷ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ τό ἄδυτον φέγγος ἰδεῖν προξενεῖ, ὃ εἰ μή πάση σπουδῇ καταλαβεῖν ἀγωνισόμεθα, πνευματικοὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί, οὐκ ἂν τῶν παθῶν ἀπάντων τελείως ἀπαλλαγῶμεν, οὐκ ἂν τὰς ἀρετὰς κτησώμεθα πάσας, οὐκ ἂν ἀξίως ἢ μετὰ δακρύων τῶν κατὰ Θεόν ἰσχύσωμεν ποτε τῶν θείων μυστηρίων καθ' ἐκάστην μεταλαμβάνειν ἢ τό συνόν αὐτοῖς θεάσασθαι θεῖον φῶς. Ἄλλ' οὐδέ τὴν καρδίαν ἐξομέν ποτε καθαρὰν, οὐδέ τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐνοικήσει γνωστῶς ἐν ἡμῖν, οὐδέ ἰδεῖν ἀξιοθησόμεθα, ὡς οἱ ἅγιοι, τὸν Θεόν οὔτε ἐνταῦθα ὄντες (84) οὔτε ἐκεῖ μοί δοκεῖ, τυφλοὶ ἀπελθόντες, ἀλλ' ὡς ὁ Θεολόγος λέγει Γρηγόριος, τοσοῦτον τῆς ἐκείνου θεᾶς ἐκπέσομεν “κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου ἡμῶν ἀπεντεῦθεν ἀμβλυωπίας”, καθ' ὅσον τοῦ φωτός αὐτοῦ ἐκουσίως ἑαυτοὺς ὑστερήσαμεν ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆς.

Ἄλλὰ γένοιτο πάντας ἡμᾶς, καθαιρομένους τε καὶ καθαρθέντας, τοῦτον ἀξιοθήσεσθαι κατιδεῖν. Οἱ γάρ ἐκτός τῶν δύο τούτων τοῦ βίου ὑπεξερχόμενοι, ἄδηλον ἔχουσι τό πέρας τῆς περὶ αὐτοὺς ἀποφάσεως. Τό δέ ἄδηλον καὶ ἀβέβαιον, ἀνέλπιστον καὶ ἀπληροφόρητον· ὁ γάρ μή χάριτι τὴν καρδίαν βεβαιούμενος ἐξ οὐδενός ἐτέρου τὴν ἀκαταίσχυντον ἐλπίδα ἀδίστακτόν ποτε, οἶμαι, κτήσεται· ὁ δέ ταύτην μή ἔχων, διὰ τίνος ἄλλου εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα συναρπαγήσεται τοῖς ἀγίοις; Διὰ τίνος δέ καὶ ἡ λαμπὰς ἡμῶν τότε ἐξαναφθήσεται, ἐσβεσμένη ἀπὸ τῶν ὧδε τυγχάνουσα; Ποῦ τοῦ ἐλαίου καὶ πόθεν εὐρισκομένου καὶ ποίου τοῦ πυρός, εἶπέ μοι, τοῦ ταύτην ἀνάψαι μέλλοντος, ἢ πόθεν ἢ πῶς, ἵνα τότε ἐτοιμασθέντες φαιδροί

φαιδραῖς ταῖς λαμπάσι τῷ νυμφίῳ προσυπαντήσωμεν; Ἐξαναστάντων γάρ ἡμῶν ὡς ἐξ ὕπνου, εὐθύς πρὸς τὴν ἀπάντησιν, ὡς ἀκούετε, τρέχειν μέλλομεν. Εἰ οὖν καθεζομένων καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν οἰκούντων ἡμῶν, ἐκβοήσασα ἢ σάλπιγξ ἐξυπνήσει ἡμᾶς, ἐάν μὴ ἀπὸ τῶν ὧδε, ὡς λαμπάδας προαναφθείσας, ἔχωμεν τὰς ψυχὰς, ἀλλ' εὐρεθῶσιν ἢ μηδὲ ὅλως ἢ ὀλίγον τι καὶ μικρόν φαίνουσαι καὶ ὅσον οὐπω σβεσθῆναι, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνὴν, μέλλουσαι, ποῦ τότε εὐρήσομεν ἢ τὰς παντελῶς (85) ἐσβεσμένας ἀνάψαι ἢ ταῖς σβεννυμέναις ἀπὸ τῆς ἐνδείας τοῦ ἐλαίου προσθεῖναι τι μικρόν; Ὅντως οὐδὲν οὐδαμοῦ εὐρήσομεν. Διὰ τοῦτο σπουδάσωμεν ἀπεντεῦθεν ἤδη ταύτας ἀνάψαι διὰ μετανοίας ὁμοῦ καὶ δακρύων φαιδρῶς, ἵνα ἐν τῇ ἀναστάσει λαμπροὶ λαμπρῶς τῷ νυμφίῳ προσυπαντήσωμεν καὶ συνεισελευσώμεθα αὐτῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν αἰώνιων κατααπολαύσωμεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περὶ μετανοίας. Καὶ ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν ἡ τῶν ἐνόητων μόνον διάδοσις καὶ ἡ ἀπογύμνωσις αὐτῆ τῶν πραγμάτων εἰς κάθαρσιν ψυχῆς, ἐάν μὴ καὶ τὸ πένθος κτησώμεθα. Καὶ περὶ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἐξορίας. Καὶ ὅτι εἰ μετενόησε παραβάς, οὐκ ἂν τοῦ παραδείσου ἐξέπεσε. Καὶ οἷον ἀγαθὸν εἰργάσατο αὐτοῦ ἡ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν μετάνοια. Καὶ περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας καὶ τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν κατακρίσεως. Καὶ πρὸς τὸ τέλος, ἔλεγχος τῶν ἐν κακίᾳ καὶ ὑποκρίσει ζώντων.

Λόγος Ε΄. (86)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, καλὸν ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς γινομένη ὠφέλεια. Τοῦτο γάρ εἰδὼς καὶ ὁ τὰ πάντα προειδὼς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, “Μετανοεῖτε, ἔφη, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”. Θέλετε δὲ μαθεῖν πῶς δίχα μετανοίας, καὶ μετανοίας ἀπὸ ψυχῆς καὶ οἷαν ὁ λόγος ἐπιζητεῖ παρ’ ἡμῶν, ἀδύνατον σωθῆναι ἡμᾶς; Αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου βοῶντος ἀκούσατε: “Πᾶσα ἀμαρτία ἐκτός τοῦ σώματος ἐστίν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει”, καὶ πάλιν: “Παραστῆναι δεῖ ἡμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἀπολήψηται ἕκαστος (87) τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον”. Ἔχει οὖν πολλάκις ἐκ τούτου τις εἰπεῖν: “Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἐμίανον μέλος σώματός μου ἐν οὐδεμιᾷ τινι πονηρᾷ πράξει” ὅπερ εἰπεῖν οὐκ ἔχω τέως ἐγώ, ὁ πάσης ἀνομίας ἐργάτης! – καὶ ἔχει δῆθεν παραμυθίαν ἐκ τούτου ὅτι ἐκτός ἐστίν ἀμαρτίας σώματος αὐτοῦ. Ἄλλ’ ἀντιφθέγγεται ὁ Δεσπότης καὶ λέγει τὴν περὶ τῶν δέκα παρθένων παραβολὴν καὶ δείκνυσι πᾶσιν ἡμῖν καὶ ἀποφαίνεται μηδὲν ὠφελεῖσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς τοῦ σώματος καθαρότητος μὴ προσουσῶν ἡμῖν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Παῦλος συνάδοντα τῷ Δεσπότη βραβύ λέγων: “Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον”. Διατί δὲ εἶπε “Διώκετε”; Διότι οὐ δυνατόν ἐστίν ἐν ὥρᾳ μιᾷ γενέσθαι καὶ εἶναι ἀγίους ἡμᾶς, δεῖ γάρ ἀπὸ μικρῶν ἀρξαμένους κατὰ προκοπὴν ἀναθῆναι εἰς ἀγιωσύνην καὶ καθαρότητα· καὶ ὅτι κἂν χίλια ἔτη ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ποιήσωμεν, οὐδέποτε τὸ ταύτης τέλειον καταλαβεῖν δυνησόμεθα, ἀλλὰ πάντοτε καθ’ ἐκάστην, ὡς ἀρχὴν βάλλοντες, ὀφείλομεν ἐν αὐτῇ ἀγωνίζεσθαι· καὶ τοῦτο αὐτὸς πάλιν ἐδήλωσεν οὕτως εἰπὼν: “Διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ’ ᾧ καὶ κατελήφθην”.

Διά τούτο, ἀδελφοί μου, προσέχετε, παρακαλῶ, καί ἀκούσατε λόγους ἀδελφοῦ ὑμῶν ἐλαχίστου καί ἁμαρτωλοῦ, καί δεῦτε προσκυνήσωμεν καί προσπέσωμεν τῷ ἀγαθῷ καί φιλανθρώπῳ Θεῷ ἡμῶν. Προφθάσωμεν τό πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει καί κλαύσωμεν ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος (88) ἡμᾶς, ὅτι αὐτός ἐστι Κύριος ὁ Θεός καί ἡμεῖς λαός αὐτοῦ καί πρόβατα νομῆς αὐτοῦ, καί οὐ μή ἀποστρέψῃ τό πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν. Μόνον μετανοήσωμεν ὀλοψύχως καί ἀποβαλώμεθα μή μόνον τάς πράξεις ἡμῶν τάς κακάς, ἀλλά καί αὐτούς ἡμῶν τούς πονηρούς καί ἀκαθάρτους λογισμούς τῆς καρδίας κατά τό γεγραμμένον ἐξαφανίσωμεν· “Διαρρήξατε, φησί, τάς καρδίας ὑμῶν καί μή τά ἱμάτια ὑμῶν”. Τί τό ὄφελος, εἶπέ μοι, ἐάν πάντα μέν τά ὑπάρχοντα ἡμῶν πτωχοῖς διανείμωμεν, οὐ ποιησώμεθα δέ τήν ἀποχήν τοῦ κακοῦ οὐδέ τήν ἁμαρτίαν μισήσωμεν; Τί δέ ἐάν πρακτικῶς μέν σωματικήν ἁμαρτίαν οὐ πράττωμεν, νοητῶς δέ αἰσχροῖς καί ἀκαθάρτοις συνδυάζωμεν λογισμοῖς καί ἀφανῶς τήν ἁμαρτίαν πληρῶμεν καί ὑπό παθῶν ἀκαθέκτων ψυχῆς βασιλευόμεθα καί κρατῶμεθα; Ἀποβαλώμεθα, παρακαλῶ, μετά τῶν χρημάτων ἡμῶν καί τῶν εἰρημένων κακῶν τήν συνήθη δουλείαν, καί μή στῶμεν μέχρι τούτου, ἀλλά καί δάκρυσι μετανοίας τόν ῥύπον αὐτῶν σπουδαίως ἀπονιψώμεθα.

Ὅσπερ γάρ αὐτός ὁ βασιλεύς, ὁ τό διάδημα καί τήν πορφύραν τῆς βασιλείας περικείμενος, ὁ θησαυρούς ἔχων ἀμετρήτου χρυσοῦ καί ἀργυρίου καί ἐπί θρόνου ὑψηλοῦ καί μετεώρου καθήμενος, ἐάν βόρβορον καί ἀσβόλην ἐκουσίως λάβοι ποθέν καί σύν αὐταῖς ταῖς χερσί καί ὄλον αὐτοῦ τό πρόσωπον χρίσας ἐφμράξῃ πάσας αὐτοῦ τάς αἰσθήσεις, ὡς μήτε ὄραν αὐτόν δύνασθαι μήτε ἀκούειν μήτε ὀσφραίνεσθαι, εἶτα μεταμεληθεῖς ἀπαλλαγῆν τοῦ κακοῦ τούτου ζητῶν, οὐκ εἰσέλθῃ ταχέως εἰς τόν κοιτῶνα αὐτοῦ καί ὕδασι πολλοῖς ἀπονίψῃται τόν βόρβορον ἐκεῖνον καί τήν ἀσβόλην, (89) καί οὕτω πάλιν ὡς τό πρότερον κεκαθαρμένος ἐπί τόν θρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ καθεσθῆ, ἀλλ' ἀντί τούτου σκορπίση μόνον πάντας αὐτοῦ τούς θησαυρούς τοῖς πένησι καί πᾶσαν αὐτοῦ κινητήν καί ἀκίνητον περιουσίαν ἀποδώῃ αὐτοῖς, οὐδέν ἐκ τούτου ὠφελήσει ἑαυτόν μή ἀπονιψάμενος τήν ἀσβόλην καί τόν βόρβορον ὕδατι, ἀλλά καί γέλωσ ἔσται τοῖς ὀρώσιν αὐτόν, ὧδε κάκεῖσε ὡς μορμολύκιον μέσον τῆς συγκλήτου ἀναστρεφόμενος, οὕτως οὐδέ ἕτερός τις ἑαυτόν ὠφελήσει πάντα μέν τά ὑπάρχοντα αὐτοῦ διανείμας τοῖς πένησι, πᾶσαν δέ φτωχείαν καί ἀκτημοσύνην ἀναλαβόμενος, ἀποχήν δέ μή ποιησάμενος τοῦ κακοῦ, μηδέ διά μετανοίας καί δακρύων ἀποκαθάρας αὐτοῦ τήν ψυχήν.

Πᾶς γάρ ἄνθρωπος, ὁ ἁμαρτήσας ὁμοίως ἐμοί τῷ κατακεκριμένῳ καί βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν τάς αἰσθήσεις ἐμφράξας αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, εἰ καί πᾶσαν μέν τήν περιουσίαν αὐτοῦ διένειμε τοῖς πτωχοῖς, πᾶσαν δέ δόξαν ἀξιωματῶν περιφάνειάν τε οἴκων καί ἵππων, ποιμνίων καί βουκολίων καί ἀνδραπόδων, αὐτούς τε πάντας τούς ἰδίους καί φίλους καί συγγενεῖς κατέλιπε καί πτωχός καί ἀκτῆμων εἰς τό τῶν μοναχῶν σχῆμα ἐλθῶν ἐγένετο, ἀλλ' οὖν ὡς ἀναγκαίων τῇ ζωῇ αὐτοῦ δέεται τῶν δακρύων τῆς μετανοίας, ἵνα τόν βόρβορον τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ ἀπονίψῃται, καί μᾶλλον ἐάν ἔτι καθάπερ ἐγώ τήν ἀσβόλην καί τόν βόρβορον τῶν πολλῶν αὐτοῦ κακῶν οὐκ ἐπί τοῦ προσώπου μόνον καί τῶν χειρῶν, ἀλλά καί ὅλως ἐν ὅλῳ τῷ σώματι περιφέρῃται. Οὐ γάρ ἀρκεῖ μόνον ἡμῖν ἢ τῶν ὑπαρχόντων διάδοσις εἰς κάθαρσιν τῆς ψυχῆς, ἐάν μή καί κλαύσωμεν καί θρηνήσωμεν (90) ἀπό ψυχῆς, ἀδελφοί. Οἶμαι γάρ ὅτι ἐάν μή πάση σπουδῇ αὐτός ἑαυτόν διά δακρύων τοῦ μολυσμοῦ τῶν ἁμαρτημάτων μου ἐκκαθάρω, ἀλλά μεμολυσμένος τοῦ βίου ἐξέλθω, δικαίως καί παρά τοῦ Θεοῦ καί παρά τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ καταγελασθήσομαι καί σύν τοῖς δαίμοσιν εἰς τό πῦρ τό αἰώνιον ἐκβληθήσομαι. Ναί, ὄντως οὕτως ἐστίν, ἀδελφοί! Οὐδέν γάρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τόν κόσμον, ἵνα ἁμαρτήσαντες δώμεν αὐτό

ἀντίλυτρον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν τῷ Θεῷ.” Τί γάρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, δώσει ἄνθρωπος τῷ Θεῷ, ἵνα ἀνταποδοθῇ αὐτῷ;” Αὕτη κρίσις ὀρθή, αὕτη ταπεινωσις δικαία καὶ ἀληθής. Φησὶ γάρ καὶ ὁ Κύριος· “Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι”. Τοῦτο δὲ ἐστὶ πλήρωμα νόμου τὸ μὴ δικαιολογεῖσθαι τινα ἔν τινι, μηδὲ ἑαυτὸν ἐκδικεῖν, ἀλλὰ προκειῖσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ὡσεὶ νεκρόν, ἵνα εἴτι δ’ ἂν ποιῶσιν εἰς αὐτὸν μὴ κινήται ὅλως μηδὲ ταρασσόμενος ἀντιλέγη αὐτοῖς, ἀλλ’ εἶναι ἔν μοναῖς ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὸ τηρεῖν τὰ ἐκείνου προστάγματα, ὡς λέοντα ἢ γιγαντιαῖον ἄλλον Σαμψών ἢ εἴ τινα ἕτερον ἢ προγεγονότα ἢ ὄντα καὶ αὐτοῦ ἀνδριότερον.

Δυνατὸν οὖν ἐστὶν, ἀδελφοί, τοῖς πᾶσιν οὐ μόνον τοῖς μοναχοῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς λαϊκοῖς τὸ αἰεὶ καὶ διηνεκῶς μετανοεῖν καὶ κλαίειν καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τῶν τοιούτων πράξεων καὶ τὰς λοιπὰς πάσας ἀρετάς κτήσασθαι. Καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστὶ συμμαρτυρεῖ μοι καὶ ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης, ὁ μέγας στῦλος καὶ διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας, (91) περὶ τοῦ Δαυὶδ λόγους τὸν πεντηκοστὸν ψαλμὸν ἐξηγούμενος, λέγων δυνατὸν εἶναι γυναῖκα ἔχοντα καὶ παῖδας καὶ παιδίσκα καὶ πλήθος οἰκετῶν καὶ περιουσίαν πολλήν καὶ βιωτικοῖς ἐμπρέποντα πράγμασι, μὴ τοῦτο μόνον δύνασθαι, τὸ κλαίειν καθ’ ἐκάστην καὶ εὐχεσθαι καὶ μετανοεῖν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τέλειον φθάσαι τῆς ἀρετῆς τὸν βουλόμενον καὶ Πνεῦμα λαβεῖν Ἅγιον καὶ φίλον γενέσθαι Θεοῦ καὶ ἐπαπολαύειν τῆς θέας αὐτοῦ, οἷοι καὶ πρό τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἐγένοντο Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ καὶ ὁ ἐν Σοδόμοις Λώτ καὶ ἵνα τοὺς ἄλλους παρήσω πολλοὺς ὄντας Μωσῆς καὶ Δαυὶδ, ἐν τῇ νέᾳ δὲ χάριτι καὶ ἐπιφανείᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Πέτρος, ὁ ἀλιεύς καὶ ἀγράμματος, μετὰ τῆς πενθερᾶς καὶ τῶν ἄλλων κηρύσσων τὸν ἐπιφανέντα Θεόν. Τοὺς δ’ ἄλλους τίς ἀριθμήσειεν, ὑπὲρ σταγόνας ὄντας τῶν ὑετῶν καὶ ὑπὲρ τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, βασιλεῖς, ἄρχοντας καὶ δυνάστας – μὴ εἴπω πένητας καὶ τοὺς τῇ αὐταρκεῖᾳ συζήσαντας ὧν αἱ πόλεις καὶ αἱ οἰκίαι καὶ τῶν ἐκκλησιῶν οἱ ναοί, οὓς ἐκεῖνοι φιλοτίμως ἀνήγειραν, ὧν τὰ γηροκομεῖα καὶ τὰ ξενοδοχεῖα σώζονται καὶ εἰσι μέχρι τοῦ νῦν, ἅπερ καὶ περιόντες ἐκεῖνοι ἐκέκτηντο καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς εὐσεβῶς, οὐχ ὡς οἰκείοις, ἀλλ’ ὡς δοῦλοι τοῦ δεσπότου τὰ παρά τοῦ δεσπότου δοθέντα αὐτοῖς καὶ ὡς ἐκεῖνῳ ἐδόκει διέποντες, χρώμενοι μὲν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, οὐ καταχρώμενοι δέ. Διὰ γάρ τοῦτο καὶ ἐν τῷ βίῳ τῷ παρόντι περιδοξοὶ γεγονάσι καὶ λαμπροὶ καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ περιδοξότεροι καὶ λαμπρότεροι ἄνθρωποι γενήσονται. (92) Καὶ εἰ μὴ ὀκνηροὶ ἦμεν καὶ ῥάθυμοι καὶ καταφρονηταὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ σπουδαῖοι καὶ διεγυγερμένοι καὶ νήφοντας, οὐδεμίαν εἴχομεν χρεῖαν ἀποταγῆς ἢ κουρᾶς ἢ τῆς τοῦ κόσμου φυγῆς. Καὶ ἵνα τοῦτο πιστώσωμαι, ἄκουσον!

Ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον βασιλέα ἐποίησεν ἐξ ἀρχῆς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς, ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτῶν τῶν ὑπὸ τὸν ὄροφον ὄντων τοῦ οὐρανοῦ· ἥλιος γάρ καὶ σελήνη καὶ ἄστρα διὰ τὸν ἄνθρωπον πάντως παρήχθησαν. Τί οὖν; Βασιλεῦς ὧν τούτων ἀπάντων τῶν ὀρωμένων, ἐβλάπτετο ἄρα ἐκ τούτων πρὸς ἀρετὴν; Οὐμενοῦν οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ μειζρόνως, εἰ ἔμεινεν εὐχαριστῶν τῷ ποιήσαντι καὶ δεδωκότι αὐτῷ τὰ πάντα Θεῷ, ἔμελλεν εὐδοκιμεῖν. Εἰ μὴ γάρ παρέβη τὴν ἐντολήν τοῦ Δεσπότου, οὐκ ἂν τὴν βασιλείαν ταύτην ἀπώλεσεν, οὐκ ἂν τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἑαυτὸν ἀπεστέρησεν· ἐπεὶ δὲ τοῦτο πεποίηκεν, εἰκότως ἐξεβλήθη, ἐξωρίσθη, ἐβίωσε καὶ ἀπέθανε. Καὶ λέγω σοι πρᾶγμα ὅπερ σαφῶς, οἶμαι, οὐδεὶς ἀπεκάλυψε, συνεσκιασμένως δὲ τοῦτο εἴρηται. Ποῖον; Ἄκουε τῆς θείας λεγούσης Γραφῆς· “Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδάμ μετὰ τὸ παραβῆναι λέγω· “Ἀδάμ, ποῦ εἶ;” Τί τοῦτο λέγων, ὁ τοῦ παντός Ποιητής; Πάντως εἰς συναίσθησιν αὐτὸν ἀγαγεῖν βουλόμενος καὶ τοῦτον πρὸς μετάνοιαν ἐκκαλούμενος,

“Ἀδάμ, ποῦ εἶ; φησί. Κατανόησον σεαυτόν, κατάμαθέ σου τήν γύμνωσιν! Ἴδε οἴου ἐνδύματος, οἴας δόξης ἐστέρησαι. Ἄδάμ, ποῦ εἶ;” οἰονεῖ πως τοῦτον παρακαλῶν καί λέγων· “ναί, φρόνησον, ταπεινέ, ναί, ἔξελθε ὅθεν εἶ κεκρυμμένος. Ἐμέ οἶει κρύπτεσθαι; Εἶπέ· Ἥμαρτον! “ Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο, μάλλον δέ οὐκ ἐγώ λέγω τοῦτο ὁ ἄθλιος ἐμόν γάρ τό πάθος ἐστίν! , ἀλλά τί; (93) “Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ καί ἔγνω ὅτι γυμνός εἰμι καί ἐκρύβην”. Τί οὖν ὁ Θεός; “Καί τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μή ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μή φαγεῖν, ἀπ’ αὐτοῦ ἔφαγες;”.

Ὅρα, ἀγαπητέ, μακροθυμίαν Θεοῦ; Εἰπόντος γάρ αὐτοῦ· “Ἀδάμ, ποῦ εἶ; “ καί μή ὁμολογήσαντος τήν ἀμαρτίαν εὐθύς, ἀλλ’ εἰπόντος· “Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα, Κύριε, καί ἔγνω ὅτι γυμνός εἰμι καί ἐκρύβην”, οὐκ ὠργίσθη ὁ Θεός, οὐκ ἀπεστράφη εὐθύς, ἀλλά καί δευτέρας ἀξιοῖ αὐτόν ἀποκρίσεως καί φησι· “Τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μή ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μή φαγεῖν, ἀπ’ αὐτοῦ ἔφαγες;” Νόει μοι βάθος λόγων σοφίας Θεοῦ. “Τί λέγεις, φησίν, ὅτι Ἰγυμνός εἰμι, τήν δέ ἀμαρτίαν σου κρύβεις; Μή νομίζεις με τό σῶμά σου μόνο ὄραν, τήν δέ καρδίαν καί τάς ἐνθυμήσεις σου μή ὄραν;”. Ἥλιπε γάρ ἀπατηθεῖς ὁ Ἀδάμ ὅτι οὐκ ἤδει ὁ Θεός τήν ἀμαρτίαν αὐτοῦ καί ἔλεγεν οὕτω καθ’ ἑαυτόν, οἰονεῖ ὅτι· “Ἐάν εἶπω ὅτι γυμνός εἰμι, φησίν, ἀγνοῶν ὁ Θεός εἰπεῖν ἔχει· Ἄ καί διατί εἶ γυμνός;”. Εἶτα ἀπαρνήσασθαι ἔχω ἐγώ καί εἰπεῖν· Ὅκ οἶδα, καί λαθεῖν ἔχω αὐτόν καί πάλιν ἀπολαβεῖν τήν πρώτην μου στολήν. Εἰ δέ μή, τέως οὐ μή ἐκβάλλη με, τέως οὐ μή ἐξορίσῃ με! “. Ταῦτα ἐνθυμουμένου αὐτοῦ ὡς καί νῦν ποιοῦσι πολλοί καί αὐτός ἐγώ πρῶτος, τά ἐαυτῶν κακά κρύπτοντες, ὁ Θεός μή θέλων πολυπλασιάσαι αὐτῷ τό κρίμα λέγει· “Καί πόθεν ἔγνω ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μή ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι μή φαγεῖν, ἀπ’ αὐτοῦ ἔφαγες;”, οἰονεῖ λέγων· “Καί (94) ὅπως ἐμέ κρύπτειν οἶεσαι; Οὐ γινώσκω ἐγώ τί πέπραχας; Οὐ λέγεις τό Ἥμαρτον; Εἶπέ, ταπεινέ· Ναί, ἀλήθεια, Δέσποτα, παρέβην τήν ἐντολήν σου, ἔπταισα ἀκούσας τῆς συμβουλῆς τῆς γυναικός, ἐσφάλην μεγάλως ποιήσας τόν ἐκείνης λόγον καί παρακούσας τόν σόν, ἐλέησόν με!” Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο, οὐ ταπεινοῦται, οὐ κάμπτεται, νεῦρον σιδηροῦν ὁ τῆς καρδίας τράχηλος – οἷος δὴ καί ὁ ἐμός, τοῦ ἀθλίου, ἐστίν. Εἰ γάρ εἶπε τοῦτο, ἔμεινε ἄν ἐν τῷ παραδείσῳ καί τόν κύκλον ὅλον ἐκείνον τῶν μυρίων κακῶν, ὃν ὑπέστη ἐξορισθεῖς καί εἰς τόν ἄδην τοσοῦτους αἰῶνας ποιήσας κείμενος, κερδᾶναι ἄν εἶχε ἀπό μιᾶς τῆς τότε φωνῆς.

Τοῦτο οὖν ἐστίν ὁ ὑπεσχόμενος εἰπεῖν. Καί ἄκουσον τῶν ἐξῆς καί γνῶθι ὅτι ἀληθής ἐστίν ὁ λόγος καί οὐκ ἔστι ψεῦδος τό οἰονοῦν ἐν αὐτῷ. Εἶπεν ὁ Θεός τῷ Ἀδάμ· “Ἦν ὥραν φάγεσθε ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην ὑμῖν τούτου μόνου μή φαγεῖν, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε”, δηλονότι τῷ ψυχικῷ, ὃ καί αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο, δι’ ὃ καί τῆς ἀθανάτου στολῆς ἐγυμνώθη· οὐδέν δέ πλέον προεἶπεν ὁ Θεός καί οὐδέν πλέον ἐγένετο. Προγινώσκων γάρ ὁ Θεός ὅτι ἀμαρτήσαι ἔχει ὁ Ἀδάμ καί βουλόμενος μετανοοῦντα συγχωρῆσαι αὐτόν, οὐδέν, ὡς εἴρηται, πλέον προαπεφάνετο κατ’ αὐτοῦ· ἐπεὶ δέ ἠρνήσατο τήν ἀμαρτίαν αὐτοῦ καί οὐδέ ἐλεγχόμενος ὑπό τοῦ Θεοῦ μετενόησεν, (ἔφη γάρ· “Ἦ γυνή, ἣν δέδωκάς μοι, αὐτή με ἠπάτησεν”. – “Ἦν δέδωκάς μοι! “ ὦ ψυχῆς ἀπροσέκτου, οἰονεῖ τῷ Θεῷ λεγούσης· “Σύ, φησίν, ἔπταισας· ἣ γυνή, ἣν δέδωκάς μοι, αὐτή με ἠπάτησεν” οἴα καί νῦν ἐγώ πάσχω, ὁ ταπεινός καί ταλαίπωρος, καί οὐ θέλω ταπεινωθῆναι ποτε καί εἰπεῖν ἀπό ψυχῆς (95) ὅτι ἐγώ εἰμι αἴτιος τῆς ἐμῆς ἀπωλείας, ἀλλ’ “Ὁ δεῖνά με, λέγω, παρώτρυνε ποιῆσαι καί εἰπεῖν τά καί τά, ὁ δεῖνά μοι συνεβούλευσεν ἐργάσασθαι τό καί τό”, ὦ ἀθλίας ψυχῆς προἰεμένης ῥήματα ἀμαρτίας μεστά! ὦ ψυχῆς ἀναιδοῦς καί μιαιφάνος ἀναιδέστεροι λόγοι καί μιαιφάνοι!) – τοῖνον καί οὕτω τοῦ Ἀδάμ εἰπόντος, τότε λέγει αὐτῷ ὁ Θεός· “ἐν κόπῳ καί ἰδρωτί φάγη τόν ἄρτον σου, καί ἀκάνθας καί τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ

γῆ”, καί τελευταῖον ὅτι· “Γῆ εἶ καί εἰς γῆν ἀπελεύσῃ”⁹⁶ “Ἐλεγον, φησί, μετανοῆσαι σε καί εἶναι πάλιν ἐν τῇ προτέρᾳ σου διαγωγῇ. Ἐπειδή δέ σκληρός οὕτως εἶ, ἀπελθε τοῦ λοιποῦ ἀπ’ ἐμοῦ καί ἀρκέσει σοι εἰς παίδευσιν ἡ ἀποστασία σου, ὅτι γῆ εἶ καί εἰς γῆν ἀπελεύσῃ”.

Ἦδη οὖν ἔγνωσ ὅτι μετά τήν παράβασιν διά τό μή μετανοῆσαι καί εἰπεῖν “Ἥμαρτον”, καί ἐξορίζεται καί ἐν κόπῳ καί ἰδρῶτι διάγειν κελεύεται καί εἰς τήν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, διά τοῦτο κατεκρίθη; Τοῦτο δέ δήλον ἐκ τῶν ἐξῆς. Τοιγαροῦν καί ἀφείς αὐτόν ἔρχεται πρὸς τήν Εὐάν, θέλων δεῖξαι ὅτι δικαίως καί αὕτη συνεκβληθήσεται, μετανοῆσαι μή θέλουσα, καί φησι· “Τί τοῦτο ἐποίησας;” ἵνα κἄν αὕτη εἴπῃ τό “Ἥμαρτον”. Ποίαν γάρ καί ἄλλην χρεῖαν εἶχειν, εἰπέ μοι, ὁ Θεός λαλεῖν πρὸς αὐτήν ταῦτα τά ῥήματα, εἰ μή πάντως ἵνα εἴπῃ ὅτι· “Ἐν ἀφροσύνῃ μου, Δέσποτα, τοῦτο ἔπραξα, ἡ ταπεινή καί ἀθλία, σοῦ τοῦ Δεσπότου μου παρακούσασα. Ἐλέησόν με! “. Ἄλλ’ οὐκ εἶπε τοῦτο. Τί δέ; “Ὁ ὄφρις ἐξηπάτησέ με”. Ὡ τῆς ἀναισθησίας! Καί ὅλως ὄφει, κατά τοῦ Δεσπότου λέγοντί σοι, συνέντυχες καί τοῦτον ἀντί τοῦ ποιήσαντός σε Θεοῦ προετίμησας, κάκείνου τήν συμβουλήν ὑπέρ (96) τήν ἐντολήν τοῦ Δεσπότου προτιμότεραν καί ἀληθεστέραν πεποίηκας; Ὡς δέ οὐδέ αὕτη εὔρεν εἰπεῖν “Ἥμαρτον”, ἐκβάλλονται τῆς τρυφῆς, ἐξορίζονται τοῦ παραδείσου καί τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλά σκόπει μοι τό βάθος τῶν μυστηρίων τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καί μάθε καί διδάχθητι ἐντεῦθεν ὅτι εἰ μετενόησαν, οὐκ ἄν ἐξεβλήθησαν, οὐκ ἄν κατεκρίθησαν, οὐκ ἄν εἰς τήν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθησαν, ἀποστραφῆναι καί κατεδικάσθησαν. Πῶς; Ἄκουσον!

Ἐπεὶ ἐξεβλήθησαν καί ἤδη ἐξαυτῆς ἐνέπεσον εἰς τοὺς ἰδρῶτας καί εἰς τοὺς σωματικούς κόπους, πεινᾶν δέ ἤρξαντο καί διψᾶν, ριγᾶν τε ὁμοῦ καί τρέμειν καί πάσχειν τοιαῦτα, οἷα καί ἡμεῖς αὐτοὶ πάσχομεν σήμερον, πλείονα δηλονότι λαβόντες τῆς δυστυχίας ταύτης καί τῆς ἐκπτώσεως αἴσθησιν, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί αὐτῆς ἑαυτῶν τῆς κακοφροσύνης καί τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ εὐσπλαχνίας, ἔξω οὖν τοῦ παραδείσου περιπατοῦντες καί καθεζόμενοι, μετεμέλοντο, ἔκλαιον, ἐθρήνουν, τό πρόσωπον ἔτυπτον, ἔτιλλον σύροντες ἑαυτῶν τὰς τρίχας, τήν ἑαυτῶν σκληροκαρδίαν ἀποκλαιόμενοι, τοῦτο δέ οὐ μίαν ἡμέραν οὐδέ δύο ἢ δέκα, ἀλλ’ ἐν πάσῃ, πιστεύσατε, τῇ ζωῇ αὐτῶν. Πῶς γάρ καί μή κλαίειν ἀεὶ καί διηνεκῶς τόν Δεσπότην ἐκεῖνον τόν ἡμέρον ἐνθυμούμενοι, τήν τρυφήν ἐκείνην τήν ἄφραστον, τὰ κάλλη τῶν ἀνθέων ἐκείνων τὰ ἄρρητα, τόν ἀμέριμον βίον καί ἄμοχθον, τὰς τῶν ἀγγέλων ἀνόδους καί καθόδους, τὰς πρὸς αὐτούς; Καθάπερ γάρ οἱ παρά τινος τῶν ἀρχόντων τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐκλεχθέντες εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ δοῦλοι, τήν κατά πρόσωπον, ἕως μὲν τήν αἰδῶ καί τήν τιμὴν καί τήν δουλείαν ἀνόθευτον φυλάττουσι πρὸς τόν ἑαυτῶν δεσπότην (97) καί ἀγαπῶσιν αὐτόν τε καί τοὺς ὁμοδούλους αὐτῶν, ἀπολαύουσι καί τῆς παρρησίας τῆς πρὸς αὐτόν καί τῆς εὐνοίας καί τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐν ἀνέσει πολλῇ καί τρυφῇ καί σπατάλῃ, ἐπὶ δέ εἰς ἀπόνοιαν τραπέντες κατά τοῦ οἰκείου δεσπότου τραχηλιάσωσι καί κατεπαρθῶσι τῶν συνδούλων αὐτῶν, ἐκπίπτουσι τῆς παρρησίας τῆς πρὸς αὐτόν καί τῆς ἀγάπης καί τῆς εὐνοίας, ὑπ’ ἐκείνου εἰς μακρὰν χώραν ἐξορισθέντες καί μυρίοις τῇ προστάξει αὐτοῦ καθυποβαλλόμενοι πειρασμοῖς, ἐν τῷ κοπιᾶν καί κατατρύχεσθαι ἐπὶ πλεῖον καί πλεῖον ἐπαισθάνονται τῆς ἀνέσεως ἧς ἀπέλαυον καί τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐξέπεσον τῆς ζημίας, τόν αὐτόν τρόπον πεπόνθασι καί οἱ πρωτόπλαστοι ἐν τῷ παραδείσῳ ὄντες καί ἀπολαύοντες ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν, εἶτα ἐκπεσόντες αὐτῶν καί ἐξορισθέντες. Ἐπεὶ ἦσθοντο τῆς ἐκπτώσεως, πάντοτε ἐθρήνουν, πάντοτε ἔκλαιον, τοῦ Δεσπότου αὐτῶν τήν εὐσπλαχνίαν ἐπικαλούμενοι.

Ἄλλά τί ὁ πολὺς ἐν ἐλέει καὶ βραδύς ἐν κολάσει; Ἐπειδὴ γάρ εἶδε ταπεινωθέντας αὐτούς, τὴν μὲν ἐξενεχθεῖσαν ψῆφον οὐ λύει τέως – πρὸς σωφρονισμόν ἡμῶν τοῦτο ποιήσας καὶ ἵνα μηδεὶς κατὰ τοῦ πάντων Ποιητοῦ κατεπαίρηται, προειδώς δέ ὡς Θεός καὶ τὴν ἔκπτωσιν τούτου τὴν μετάνοιαν, προώρισε πάντως πρὸ τοῦ ποιῆσαι τὰ πάντα καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸν χρόνον καὶ ὅπως καὶ πότε ἀπὸ τῆς ἐξορίας τοῦτον ἀνακαλέσεται ἀπορρήτοις κρίμασι καὶ ἀνεξιχνίαστοις πάσῃ πνοῇ. Εἰ γάρ καὶ ἀποκαλυφθῶσιν τισι καὶ γράψαι ταῦτα θελήσουσιν, οὐ χρόνος οὐ χάρτης οὐ μέλαν ἀρκέσειεν, οὐ κόσμος ὅλος αὐτὰ τὰ βιβλία χωρήσειεν. Ὡς οὖν σπλαχνισθεὶς (98) προώρισε καὶ προεῖπεν, οὕτω δὴ καὶ ἐποίησε. Καὶ οὐς ἐκ τοῦ παραδείσου διὰ τὴν ἀναίδειαν καὶ ἀμεταμέλητον καρδίαν καὶ γνώμην ἐξέβαλε, πρεπόντως μετανοήσαντας καὶ ἀξίως ταπεινωθέντας καὶ κλαύσαντας καὶ θρηνήσαντας, αὐτὸς ἐκεῖνος, ὁ μόνος ἐκ μόνου Μονογενῆς Υἱός καὶ Λόγος, τοῦ προανάρχου Πατρός αὐτοῦ κατελθὼν ὡς ἴστε πάντες, οὐ μόνον ὁμοίως ἐκείνοις ἄνθρωπος γέγονεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν, ὡς αὐτοί, κατεδέξατο, βιαστὸν ἐλόμενος καὶ ἐπονείδιστον θάνατον, καὶ κατελθὼν εἰς τὸν ἄδην, κάκειθεν αὐτούς ἀνέστησεν. Ὁ οὖν τοσαῦτα, ὅσα καθ' ἐκάστην ἀκούεις, παθὼν δι' αὐτούς, ἵνα αὐτούς ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἐκείνης ἐξορίας ἀνακαλέσεται, εἰ μετενόησαν ἐν τῷ παραδείσῳ, οὐκ ἂν αὐτούς συνεπάθησε; Καὶ πῶς οὐχὶ ὁ φύσει φιλόανθρωπος καὶ διὰ τοῦτο ποιήσας αὐτόν, ἵνα τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ ἀπολαύῃ καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ; Ναὶ ὄντως, ἀδελφοί, τοῦτο ἂν, ὡς οἶμαι, ἐγένετο. Ἴνα δέ μάθῃς καὶ τὰ λοιπὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον τῷ λόγῳ πιστεύσης, ἄκουσον τῶν ἐξῆς!

Εἰ μετενεόησαν ἔνδον ὄντες τοῦ παραδείσου, αὐτόν ἐκεῖνον ἀπελάμβανον τὸν παράδεισον καὶ πλεον οὐδέν. Ἐπεὶ δέ ἐξεβλήθησαν διὰ τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν, μετὰ δέ ταῦτα μετανοήσαντες ἔκλαυσαν, ἐθλίβησαν ἅπερ, ὡς εἶπον, οὐ μὴ ἔπαθον, εἰ ἐν τῷ παραδείσῳ μετανόησαν, ὑπὲρ τῶν πόνων τούτων καὶ ἰδρώτων καὶ κόπων καὶ τῆς καλῆς μετανόιας αὐτῶν θέλων ὁ Δεσπότης Θεός τιμῆσαι καὶ δοξάσαι αὐτούς, οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καὶ ποιῆσαι αὐτούς ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ δεινὰ ἐπιλαθέσθαι, τί ποιεῖ; Καὶ σκόπει μοι τῆς φιλοανθρωπίας τὸ μέγεθος! Κατελθὼν εἰς τὸν ἄδην καὶ ἀναστήσας αὐτούς, οὐχὶ εἰς τὸν παράδεισον, (99) ὅθεν ἐξέπεσον, ἀποκατέστησε πάλιν αὐτούς, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον αὐτόν ἀνήγαγε τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ καθίσας ὁ Δεσπότης ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ προανάρχου Πατρός αὐτοῦ, τί λέγεις ποιῆσαι αὐτόν, τὸν δοῦλον μὲν αὐτοῦ κατὰ φύσιν, πατέρα δέ αὐτοῦ χρηματίσαντα κατὰ χάριν; Εἶδες εἰς οἶον ὕψος αὐτόν διὰ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ καὶ ταπεινώσιν καὶ τοὺς θρήνους αὐτοῦ καὶ τὰ δάκρυα ὁ Δεσπότης ἀνήγαγεν;

Ἦ μετανόιας ἰσχύς καὶ δακρύων! Ἦ φιλοανθρωπίας ἀφάτου καὶ ἀνεξιχνίαστου ἐλέους πέλαγος, ἀδελφοί! Ὅτι οὐ μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ σπέρμα αὐτοῦ, ἡμᾶς δηλονότι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, τοὺς μιμουμένους ἐκείνου τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν μετάνοιαν, τὸν θρήνον, τὰ δάκρυα καὶ τὰλλα ἅπερ προείπομεν, οὕτως ὡς ἐκεῖνον καὶ ἐτίμησε καὶ ἐδόξασε, καὶ τοὺς οὕτω ποιῶντας ἕως τοῦ νῦν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ποιήσοντας, εἴτε κοσμικοὶ εἴεν εἴτε μονάζοντες· “Ἀμήν, εἶπεν ὁ ἀληθὴς Θεός, οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς ποτε, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς μου καὶ φίλους, πατέρας τε καὶ μητέρας καὶ συγγενεῖς καὶ συγκληρονόμους μου ἀναδείξω αὐτούς, καὶ ἐδόξασα καὶ δοξάσω καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ εὐφροσύνης καὶ δόξης οὐκ ἔσται τέλος ποτέ”.

Τί οὖν, εἶπέ μοι, τοὺς πρωτοπλάστους ὠφέλησεν ἢ ἐν τῷ παραδείσῳ ἄπονος διαγωγή καὶ ἀμέριμος, ἀδελφέ, ῥαθυμήσαντας καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἀπιστίᾳ καταφρονήσαντας καὶ τὴν ἐντολὴν παραβάντας αὐτοῦ; (100) Εἰ γάρ ἐπίστευσαν αὐτῷ, οὐκ ἂν τὸν ὄφιν ἢ Εὐὰ πιστότερον, τὴν δέ Εὐὰν ὁ Ἀδάμ πιστοτέραν ἐκείνου ἠγήσατο, ἀλλὰ φυλάξαι εἶχον τοῦ μή φαγεῖν τοῦ φυτοῦ· φαγόντες δέ καὶ ἡ

μετανοήσαντες, ἐξεβλήθησαν. Οὐδέν δέ πάλιν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐβλάβησαν, ἀλλά καί τά μέγιστα ὠφελήθησαν καί εἰς σωτηρίαν ἡμῶν πάντων τοῦτο ἐγένετο. Κατελθὼν γάρ ἄνωθεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν τῷ ἰδίῳ θανάτῳ τὸν καθ' ἡμῶν ἔλυσε θάνατον, τὸ ἐκ τῆς τοῦ προπάτορος παραβάσεως κατάκριμα παντελῶς ἀνελὼν καί διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννῶν καί ἀναπλάττων καί ἀπαλλάττων ταύτης τελείως ἡμᾶς, τίθησιν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐλευθέρους πάντη καί μὴ ἐνεργουμένους τυραννικῶς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλά τῷ ἐξ ἀρχῆς αὐτεξουσίῳ τιμῶν ἡμᾶς, ἰσχύν μᾶλλον δίδωσι κατ' αὐτοῦ, ἵνα οἱ βουλόμενοι νικῶσιν αὐτόν εὐχερῶς ὑπὲρ πάντας τοὺς πρό τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἁγίους, ἀποθνήσκοντες δέ μὴ καθάπερ ἐκεῖνοι καί οὗτοι εἰς τὸν ἄδην καταβιβάζωνται, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανόν καί εἰς τὴν ἐκεῖσε τρυφήν καί ἀπόλαυσιν, νῦν μὲν μετρίως, μετὰ δέ τὴν ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασιν ὅλης ὅλως ἐπαπολαύειν καταξιώνται τῆς αἰωνίου χαρᾶς.

Οἱ οὖν βουλόμενοι προφάσεις μὴ προφασίζονται, μηδέ λεγέτωσαν ἐκ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἡμᾶς παραβάσεως ὅλως ἐνεργεῖσθαι καί πρὸς τὴν ἀμαρτίαν καθέλκεσθαι. Οἱ γάρ τοῦτο ἐννοοῦντες καί λέγοντες τὴν τοῦ Δεσπότης ἡμῶν καί Θεοῦ παρουσίαν ἀνωφελῶς γεγενῆσθαι καί διακενῶς νομίζουσιν, ὅπερ αἰρετικῶν καί οὐ πιστῶν ἐστὶ τό λεγόμενον. Διὰ τί γάρ κατῆλθεν ἢ τίνας ἕνεκα θανάτου ἐγεύσατο, εἰ μὴ ὅτι πάντως διὰ τό λῦσαι τό ἐκ τῆς ἀμαρτίας κατάκριμα καί ἐλευθερῶσαι τό γένος ἡμῶν ἀπὸ τῆς δουλείας καί ἐνεργείας τοῦ ἀντικειμένου ἐχθροῦ; (101) Τοῦτο γάρ ἢ ὄντως αὐτεξουσιότης, τό μὴ ὑφ' ἑτέρου τινός τῷ οἰωνδήποτε τρόπῳ δεσποζέσθαι. Ἡμεῖς μὲν γάρ ἀπὸ τοῦ ἀμαρτήσαντος ἤμεν ἀμαρτωλοί, ἀπὸ τοῦ παραβάντος παραβάται, ἀπὸ τοῦ δούλου τῆς ἀμαρτίας δούλοι καί αὐτοὶ γενόμενοι ἀμαρτίας, ἀπὸ τοῦ κεκατηραμένου καί νεκροῦ κατάρατοι καί νεκροί, ἀπὸ τοῦ τῇ συμβουλίᾳ ἐνεργηθέντος τοῦ πονηροῦ καί δουλωθέντος αὐτῷ καί τό αὐτεξουσίον ἀπολέσαντος, ὡς τέκνα αὐτοῦ ἐνεργούμενοι καί καταδυναστευόμενοι τυραννικῶς ἐδεσποζόμεθα. Ὁ δέ Θεός κατελθὼν ἐσαρκώθη καί ἐγεννήθη καθὼς καί ἡμεῖς ἄνθρωπος, χωρὶς ἀμαρτίας, καί ἔλυσε τὴν ἀμαρτίαν, σύλληψιν τε καί γέννησιν ἁγιάσας καί ἀνατραφεῖς κατὰ μικρόν πᾶσαν ἡλικίαν εὐλόγησε· τέλειος δέ ἀνὴρ γεγονῶς τότε ἤρξατο τοῦ κηρύγματος, διδάσκων ἡμᾶς μὴ ἐν τινι προπηδᾶν καί προλαμβάνειν τοὺς πολίους ἐν συνέσει καί ἀρετῇ, οἱ νέοι μάλιστα καί οὐκ ἄνδρες τὴν φρόνησιν. Ἀνεδέξατο τά ὑπὲρ ὑμῶν καί φυλάξας πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ ἰδίου Θεοῦ καί Πατρός, τὴν παράβασιν ἔλυσε καί τοὺς παραβάτας τοῦ κατακρίματος ἠλευθέρωσε. Δούλος ἐγένετο, μορφήν ἀναλαβόμενος δούλου, καί τοὺς δούλους ἡμᾶς εἰς τό δεσποτικόν ἀξίωμα ἐπανήγαγε, τοῦ πρώην τυράννου δεσπότης ἀποκαταστήσας ἡμᾶς – καί μαρτυροῦσιν οἱ ἅγιοι οἱ καί μετὰ θάνατον ὡς ἀσθενῆ αὐτόν καί τοὺς αὐτοῦ ὑπουργοὺς ἀπελαύνοντες. Κατὰρα ἐγένετο σταυρωθεὶς – “Ἐπικατάρατος γάρ, φησί, πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμάμενος”, (102) καί ὅλην τὴν κατάραν ἔλυσε τοῦ Ἀδάμ. Ἀπέθανε καί τῷ ἑαυτοῦ θανάτῳ ἀνείλε τὸν θάνατον. Ἀνέστη καί τὴν δύναμιν καί ἐνέργειαν ἠφάνισε τοῦ ἐχθροῦ, τοῦ διὰ θανάτου καί τῆς ἀμαρτίας τὴν ἐξουσίαν ἔχοντος καθ' ἡμῶν. Ἐμβαλὼν γάρ ἐν τῷ θανατηφόρῳ ἰῶ καί φαρμάκῳ τῆς ἀμαρτίας τὴν ἄρρητον τῆς Θεότητος αὐτοῦ καί τῆς σαρκὸς ζωοποιὸν ἐνέργειαν, ὅλως ὅλον τό γένος ἡμῶν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ ἐλυτρώσατο, διὰ δέ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καί τῆς κοινωνίας τῶν ἀχράντων αὐτοῦ μυστηρίων, τοῦ σώματος καί τοῦ αἵματος αὐτοῦ τοῦ τιμίου, ἀποκαθαίρων ἡμᾶς καί ζωοποιῶν, ἁγίους καί ἀναμαρτήτους ἀποκαθίστησιν, ἀλλά καί εὐθύς τῷ αὐτεξουσίῳ τιμᾶσθαι ἀφήσιν, ἵνα μὴ βία ἀλλά προαιρέσει φανῶμεν τῷ Δεσπότηι δουλεύοντες. Καί ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς ἦν ὁ Ἀδάμ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐλεύθερος καί ἀμαρτίας καί βίας ἐκτός, τῷ αὐτεξουσίῳ δέ θελήματι ὑπήκουσε τῷ ἐχθρῷ καί ἀπατηθεὶς παρέβη τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, οὕτω καί ἡμεῖς ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννώμενοι τῆς δουλείας ἀπολυόμεθα καί γινόμεθα αὐτεξούσιοι,

καί εἰ μή τῷ οἰκείῳ θελήματι τῷ ἐχθρῷ ὑπακούσομεν, ἄλλως πως οὐ δύναται καθ' ἡμῶν ἐνεργεῖν τι. Εἰ γάρ πρό τοῦ νόμου καί τῆς Χριστοῦ παρουσίας, τῶν βοηθημάτων τούτων ἀπάντων χωρίς, πολλοί καί ἀναρίθμητοι τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν καί ἄμεπτοι ἀπεδείχθησαν, ἐξ ὧν τόν δίκαιον μέν Ἐνώχ μετέθετο καί τῇ μεταθέσει τοῦτον τετίμηκεν, Ἥλιαν δέ πυρίνῳ ἄρματι εἰς οὐρανόν ἀνελάβετο, τί ἀπολογησόμεθα ἡμεῖς, οἱ μετά τήν χάριν καί τήν τοσαύτην καί τηλικαύτην εὐεργεσίαν, μετά τήν τοῦ θανάτου καί τῆς ἀμαρτίας ἀναίρεσιν, (103) μετά τήν τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν καί τήν τῶν ἁγίων ἀγγέλων παραφυλακὴν καί αὐτήν τήν ἐπισκίασιν καί ἐπέλευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μηδέ ἴσοι τοῖς πρό τῆς χάριτος εὐρισκόμενοι, ἀλλά ῥαθυμοῦντες καί τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦντες καί αὐτάς παραβαίνοντες; Ὅτι δέ μειζόνως ὑπέρ τούς ἐν τῷ νόμῳ ἀμαρτήσαντας κολασθησόμεθα τοῖς κακοῖς ἐπιμένοντες, ὁ ἅγιος Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπών· “Εἰ γάρ ὁ δι’ ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος καί πᾶσα παράβασις καί παρακοή ἔλαβε ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας;”

Μή οὖν τόν Ἀδάμ ἀλλ’ ἑαυτόν αἰτιάτω καί μεμφέσθω ἡμῶν ἕκαστος, τῶν ἐν οἰαδηποτοῦν περιπιπτόντων ἀμαρτία, καί μετάνοιαν ἐξίαν ἕκαστος ἡμῶν ὡς ἐκεῖνος ἐπιδεικνύσθω, εἰ ἄρα καί βούλεται τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐν Κυρίῳ ἐπιτυχεῖν. Εἰ δέ μή θελήσετε μηδέ παντί τρόπῳ σπουδάσετε, ἢ ἀναμαρτήτους ἑαυτοὺς ἐν τῷ τὰς ἐντολάς τηρεῖν πάσας φυλάξαι, ἢ παραβαίνοντες ἐν τινι μέχρι θανάτου μετανοεῖν καί τήν ἑαυτοῦ ἕκαστος ἀμαρτίαν σφοδρῶς ἀποκλαίεσθαι, ἀλλ’ ἐμμένετε ἐπὶ τῇ σκληρότητι καί ἀμετανοήτῳ γνώμῃ ὑμῶν, τάδε λέγει Κύριος· “Συντρομάξει ἡ γῆ ἐπὶ τούς μετά τοσαῦτα καί τηλικαῦτα θαύματα, μετά τήν ἐν τῷ κόσμῳ φανέρωσιν, μετά τήν τοσαύτην διδασκαλίαν ἣν ἐν τῷ κόσμῳ ἐφήπλωσα, ἔτι ἀναβαλλομένους καί δυσπιστοῦντας καί ἀπειθοῦντας τοῖς λόγοις μου· καί διαρραγήσεται εἰς πολλά, μή φέρουσα τούς ἀγνώμονας καί σκληροτραχήλους καί παρηκόους μου φέρειν ἐπὶ τοῦ νώτου αὐτῆς, καί ἴδωσι τήν πτώσιν (104) αὐτῶν ἐγγίσασαν πρό τῶν ποδῶν αὐτῶν καί τρομάξουσι. Τῆς γάρ γῆς τρεμούσης, τοῦ οὐρανοῦ κλονουμένου καί ροιζηδόν ὡς βιβλίου ἐλισσομένου, ἐκ τῶν φοβερῶν δειμάτων ἐκείνων πτοηθῶσιν αἱ ἀκαμπεῖς καί ἀμείλικτοι καρδίαι αὐτῶν, ὡς λαγωῦ ἐν ὄρῃ σφαγῆς. Καί συσκοτάσει τό φῶς, πεσοῦνται τά ἄστρα, ὁ ἥλιος καί ἡ σελήνη σβεσθήσονται ἐπ’ αὐτούς, ἀπό δέ τῶν σχισμάτων τῆς γῆς ἀναβήσεται πῦρ ὑπερεκβλύζον ὡς τὰ πελάγη τῶν θαλασσῶν. Καί ὡσπερ ἐπὶ τοῦ κατακλισμοῦ ἀνεώχθησαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ καί κατῆλθε τό ὕδωρ καί κατ’ ὀλίγον ἐκάλυψε τούς λαούς, οὕτω καί τότε ἀνοιχθήσεται ἀπό τῶν θεμελίων αὐτῆς ἡ γῆ, καί ἀναδοθήσεται οὐ κατά μικρόν ἀλλά ἀθρόον τό πῦρ καί ἐπικαλύψει πᾶσαν τήν γῆν, καί γενήσεται ἅπασα ποταμός πυρός”.

Τί οὖν ποιήσουσι τότε οἱ λέγοντες ὅτι· “Εἶθε με ἠφίεσαν ὧδε καί τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐγώ οὐκ ἠθέλον”; Τί γενήσονται οἱ νῦν γελῶντες καί οὕτω λέγοντες· “Τί οὖν κελεύεις κλαίειν ἡμᾶς καθ’ ἐκάστην;” Οἱ δέ καί ἀντιλογίας ἢ γογγυσμούς ἢ καί τὰ χεῖρω τούτων ἀπεργαζόμενοι, τί τότε ἀπολογήσονται; Μή ἐροῦσιν ὅτι· “Οὐκ ἠκούσαμεν”; μή ὅτι· “Οὐδεὶς ἡμᾶς ἐνουθέτησε”; μή ὅτι· “Ἠγνοήσαμεν σου τοῦ Δεσπότου τό ὄνομα, τό κράτος, τήν ἰσχύν, τήν δύναμιν”; “Πόσα γάρ ὑμᾶς, ὧ ἄθλιοι, εἰκότως πρός ἡμᾶς εἶπη, διά προφητῶν, δι’ ἀποστόλων, διά πάντων ὁμοῦ τῶν δούλων καί δι’ ἐμοῦ αὐτοῦ προεῖπον καί παρήγγειλα; Οὐκ ἠκούετε τῶν εὐαγγελίων μου λεγόντων· “Μετανοεῖτε”; (105) Οὐκ ἠκούετε λεγόντων· “Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσονται”; Οὐκ ἠκούετε βοῶντός μου· “Μακάριοι οἱ πενθοῦντες”; Ὑμεῖς δέ ἐγελάτε ἀνακαγχάζοντες, ἀλλήλοις ὀμιλοῦντες καί καταμακρύνοντες ὑμῶν τὰς ἀργολογίας, ἀλλήλους πρός τὰ ἄριστα προσκαλούμενοι καί θεραπεύοντες ὑμῶν τὰς γαστέρας. Οὐκ ἐμοῦ λέγοντος· “Τί στενή ἡ πύλη καί τεθλιμμένη ἡ ὁδός ἢ ἀπάγουσα

εις τὴν ζωὴν” καὶ ὅτι “Βιασθὴ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν”, ὑμεῖς ἀνέκεισθε ἐπὶ στρωμνῶν ἀπαλῶν καὶ διὰ πάντων τὴν ἄνεσιν ἐδίωκετε; Οὐκ ἐμοῦ λέγοντος· “Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων δοῦλος καὶ πάντων διάκονος”, ὑμεῖς τὰς πρωτοκλισίας καὶ πρωτοκαθεδρίας, ἀρχὰς τε καὶ ἡγεμονίας καὶ διακονίας καὶ μεγέθη ἀξιομάτων προετιμήσασθε, καὶ ὑποταγῆναι ἢ δουλεῦσαι ἐν ταπεινώσει ψυχῆς εὐτελεῖ καὶ πτωχῶ καὶ ἀπερριμένῳ οὐκ ἠθελήσατε; Οὐχὶ ἐμοῦ λέγοντος· “Ὅσα θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ὁμοίως ποιεῖτε αὐτοῖς”, ὑμεῖς τὰς ἑαυτῶν θεραπείας μόνας καὶ τὰ θελήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἐξεπληρώσατε, πλεονεκτοῦντες, ἀρπάζοντες, ἀδικοῦντες καὶ ἑαυτοὺς μόνους ἐθεραπεύσατε; Οὐχὶ ἐμοῦ λέγοντος· “Ἐάν τις σε ράπιση εἰς τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην”, οἱ μὲν ἐγελάτε, οἱ δὲ οὐδέ ἀκοῦσαι τοῦτο ἠνείχεσθε, ἀλλὰ κακῶς με τοῦτο καὶ ἀδίκως (106) προστάξαις ἐλέγχετε; Οὐχὶ δὲ ἐμοῦ λέγοντος· “Ἐάν τις σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ’ αὐτοῦ δύο”, οὐ μόνον οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλ’ οἱ πλείονες καὶ τοὺς ἀδελφούς ἠγγαρεύσατε; Οὐκ ἐμοῦ λέγοντος· “Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρόν ρῆμα καθ’ ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ”, ὑμεῖς οὐδέ λόγον σκληρόν ἀκοῦσαι ἠνείχεσθε οὐ μόνον ἐκ τῶν ὁμοίων ὑμῶν, ἀλλ’ οὐδέ ὑπὸ τῶν προεχόντων; Οὐκ ἐμοῦ λέγοντος· “Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ἐπὶ τοῖς διωγμοῖς καὶ ταῖς θλίψεσιν”, ὑμεῖς τοὺς ἐπαίνους μᾶλλον καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν ἠσπάσασθε, ἐπὶ δὲ τοῖς τοιοῦτοις ἀπελέγεσθε καὶ αὐτὴν ὑμῶν τὴν ζωὴν; Οὐχὶ ἐμοῦ μακαρίζοντος τοὺς φτωχοὺς, ὑμεῖς οὐκ ἐποθήσατέ ποτε ἀπὸ ψυχῆς γενέσθαι πτωχοί; Οὐκ ἐμοῦ τοὺς πρᾶεῖς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κληρονομεῖν λέγοντος, ὑμεῖς ὡς θῆρες ἄγριοι διέκεισθε εἰς τοὺς μὴ τάχιον ποιοῦντας ὑμῶν τὰ θελήματα; Οὐχ ὀρῶντες πάλιν αὐτοὺς παραβαίνοντάς μου τὰς ἐντολάς, συμπαθεῖς ἐγένεσθε τότε καὶ μέτριοι καὶ “Ἄφες, ἐλέγετε, εἶπεν ὁ Κύριος· Μὴ ὀργίζου κατὰ τινος”; Οὐχὶ ὑμεῖς ἐλέγετε, ὅποταν ἔλεγον· “Εὐχέσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς”, “Αὐτὸ τῶν ἀποστόλων ἐστίν, αὐτὸ τῶν μεγάλων ἀγίων! Ἐπεὶ τίς τοῦτο ἄλλος ποιῆσαι δύναται;” Ἄθλιοι, καὶ ὑμεῖς διατί οὐκ ἐγένεσθε ἅγιοι; Οὐκ ἠκούετε λέγοντός μου· “Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι”, ὑμεῖς δὲ ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ τῶν μολυσμῶν ὑμῶν καὶ ἀνομιῶν ἐμείνατε”.

(107) Καὶ πρὸς μὲν τὰς γυναῖκας ἐρεῖ· “Οὐκ ἠκούετε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀναγινωσκόντων καὶ λεγόντων· “Βίος τῆς ἀγίας Πελαγίας, τῆς ποτε πόρνης”, “Βίος τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, τῆς ἀσώτου ποτέ”, “Θεοδώρας τῆς μοιχαλίδος καὶ μετὰ ταῦτα θαυματουργῶ”, καὶ πάλιν· “Εὐφροσύνης τῆς παρθένου καὶ μετονομασθείσης Σμαράγδου”, καὶ· “Ξένης, τῆς ὄντως ξένης καὶ θαυμαστῆς;” Οὐκ ἠκούσατε ὅπως καὶ γονεῖς καὶ πλοῦτον καὶ μνηστῆρας αὐτοὺς κατέλιπον καὶ ἐν εὐτελείᾳ καὶ ταπεινώσει ἐδούλευσαν μοι καὶ ἐγένοντο ἅγιοι; Διὰ τί οὖν καὶ ὑμεῖς ταύτας καὶ τὰς τοιαύτας, αἱ μὲν πόρναι τὰς πόρνας, αἱ δὲ ἄσωτοι τὰς ἀσώτους, αἱ δὲ ὑπανδροὶ τὰς ἀμαρτησάσας ὑπάνδρους, αἱ δὲ παρθένοι τὰς παρθένας καὶ ὁμοίας ὑμῶν οὐκ ἐμιμήσασθε;

Πρὸς δὲ τοὺς ἄνδρας βασιλεῖς τε καὶ ἄρχοντας ὁμοίως ἐρεῖ· “Οὐκ ἠκούετε πῶς ὁ Δαυὶδ ἀμαρτήσας, καὶ εἰσελθόντος πρὸς αὐτόν τοῦ προφήτου Νάθαν καὶ ἐλέγξαντος αὐτόν περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ, οὐκ ἀντεῖπεν, οὐκ ὠργίσθη, οὐκ ἔκρυψε τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ θρόνου ἀξαναστάς προσέπεσεν ἐνώπιον παντός τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ εἶπεν· “Ἠμάρτηκα τῷ Κυρίῳ μου! “ καὶ οὐκ ἐπαύσατο ἡμέρας τε καὶ νυκτός κλαίων ὁμοῦ καὶ θρηνῶν; Οὐκ ἠκούετε τούτου λέγοντος· “Ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων, ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὄστούν μου τῇ σαρκί μου, ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῶ”, καὶ πάλιν· “Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ’ ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου,

ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω;” Οὐκ ἠκούετε λέγοντος αὐτοῦ· “Κύριε ὁ Θεός μου, (108) εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἔστιν ἀδικίας ἐν χερσὶ μου, εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδούσι μὲ κακά, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός, καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρός τὴν ψυχὴν μου καὶ καταλάβοι καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν τὴν ζωὴν μου καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνῶσαι; “. Διὰ τί οὖν καὶ ὑμεῖς τοῦτον καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ μὴ ἐμιμήσασθε; Μὴ τούτου ὑμεῖς περιδοξότεροι εἶναι ἐδοκεῖτε ἢ πλουσιώτεροι, καὶ διὰ τοῦτο ταπεινωθῆναί μοι οὐκ ἠβουλήθητε; Ἰσχυροὶ καὶ ταλαίπωροι, ὑμεῖς φθαρτοὶ καὶ θνητοὶ ὄντες, μονοκράτορες καὶ κοσμοκράτορες εἶναι ἐβούλεσθε καὶ, εἶπου ἦν τις ἐν ἐτέρᾳ χώρᾳ μὴ θέλων ὑμῖν ὑποτάσσεσθαι, ὡς κατὰ εὐτελοῦς ὑμῶν δούλου κατεπαίρεσθε αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐφέρετε ὑπομῆναι τὴν ἀνυποταξίαν αὐτοῦ, καὶ τοι συνδούλου ὑμῶν ὄντος καὶ μηδὲν πλέον ἐκείνου ἐχόντων ὑμῶν· ἐμοὶ δὲ τῷ Ποιητῇ καὶ Δεσπότη ὑμῶν πῶς ὑμεῖς οὐκ ἠθέλησατε ὑποταγῆναι καὶ δουλεῦσαι ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ; Ἀνταποδιδόντες δὲ τοῖς ἀμαρτάνουσιν εἰς ὑμᾶς, τί ἐν ἑαυτοῖς ἄρα διελογίζεσθε περὶ ὧν ὑμεῖς εἰς ἐμέ ἡμαρτάνετε; ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τῶν ἀδικουμένων τὰ αἵματα; ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βλέπων τὰ παρ’ ἡμῶν κρυφίως πραττόμενα; ἢ ὅτι ἐπελάθεσθέ μοι καὶ μὴ ἔχειν ὑπελαμβάνετε τὸν ἐπάνω ὑμῶν ὄντα, οὐδέ ἠλπίσατέ ποτε γυμνοὶ με καὶ τετραηλισμένοι παρασταθῆσεσθαι; Οὐκ ἠκούετέ μου αἰεὶ λέγοντος· “Ὁ θέλων εἶναι πάντων πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων δούλος καὶ πάντων διάκονος;” Πῶς οὐκ ἐφρίσσετε καὶ ἐν ἑαυτοῖς ὑμῖν ἐθρηνεῖτε καὶ συνετρίβεσθε, φοβούμενοι μὴ εἰς ἔπαρσιν ὑπὸ τῆς ματαίας ἐκείνης καὶ διακένου ἐλθόντες, (109) παραβάται ταύτης μου τῆς ἐντολῆς γενόμενοι, τῷ πυρὶ τούτῳ παραδοθήσεσθε; Οὐκ ἠκούετε πῶς ὁ Δαυὶδ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Σεμεὶ ὑβριζόμενος καὶ ἀνὴρ αἱμάτων καλούμενος, εὐτελέστερον ἑαυτὸν ἐκείνου ἔχων ἀπὸ ψυχῆς, οὐκ ὠργίζετο, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνου ἀνελεῖν βουλομένους ἐκώλυσεν; Ἴδου οὖν καὶ Μωυσῆς καὶ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ Δαβὶδ καὶ ἄλλοι πλείστοι πρὸ τῆς ἐπιφανείας μου καὶ νυνὶ μετὰ τὴν παρουσίαν μου πλείονες, οὓς βλέπετε συνδοξαζομένους μοι, καὶ βασιλεῖς γεγονάσιν, ὡς ἡμεῖς, καὶ ἄρχοντες καὶ στρατηγοί, καὶ διὰ τὸν ἐμὸν φόβον ἐν ταπεινώσει καὶ δικαιοσύνῃ βιώσαντες, κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ οὐκ ἀνταπέδωκαν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ὁμοίων καὶ ὑπὸ χεῖρα πολλάκις ἀτιμασθέντες, ἐμοὶ ἀνέθεντο τὴν περὶ τούτου ἐκδίκησιν καὶ ὑπὲρ ὧν εἰς ἐμέ ἡμαρτον ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν, ἀπὸ ψυχῆς ἐν φόβῳ καὶ πόθῳ μετενόουν καὶ ἔκλαιον, ταύτην τὴν ἡμέραν τῆς ἐμῆς ἐλεύσεως καὶ παρουσίας καὶ κρίσεως ἀκούοντες καὶ πιστεύοντες, ὑμεῖς δὲ κατεφρονήσατέ μοι τῶν ἐντολῶν, ὡς τινος ἐνός τῶν ἀπερριμμένων καὶ ἀσθενῶν. Λοιπὸν οὖν μεθ’ οὗ συνεῖναι ἠρετίσασθε καὶ ὧν τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις ποιοῦντες, αὐτοὺς ἐμιμήσασθε, μετὰ τούτων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐκείνοις ἠτοιμασμένων ἐπαπολαύσατε! “.

Οὕτω καὶ τοῖς πατριάρχαις τοὺς ἁγίους ἀντιπαραθῆ πατριάρχας, Ἰωάννην τὸν Χρυσορρήμονα, Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, Ἰγνάτιον, Ταράσιον, Μεθόδιον καὶ τοὺς λοιπούς οἵτινες οὐ λόγῳ μόνῳ ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ γεγονάσιν ἀπεικόνισμα· τοῖς μητροπολίταις τοὺς ἁγίους μητροπολίτας, Βασίλειον, Γρηγόριον, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, (110) καὶ τὸν τούτου ὁμώνυμον καὶ θαυματουργόν, Ἀμβρόσιον καὶ Νικόλαον. Καὶ ἀπλῶς εἶπεῖν, ἕκαστον πατριάρχην καὶ ἕκαστον μητροπολίτην καὶ ἕκαστον ἐπίσκοπον μετὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ διαπρεψάντων ἀποστόλων τε καὶ πατέρων ἁγίων ἐν ἐκάστη μητροπόλει καὶ ἐπισκοπῇ κρινεῖ ὁ Θεός, καὶ ἐξ ἐναντίας ἀλλήλων στήσας πάντας αὐτούς – καθὼς ἀκούεις αὐτοῦ λέγοντος· “Τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων”, ἐρεῖ· “Οὐχὶ ἔνθα οὗτοι ἐθεράπευσαν καὶ ἐδούλευσάν μοι, ἐκεῖ καὶ ὑμεῖς ἐβίωσατε καὶ εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν ἐκαθίστατε; Διὰ τί μὴ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν ἐμιμήσασθε; Διὰ τί ἀκαθάρτοις χερσὶ καὶ ἀκαθαρτοτέραις ψυχαῖς τὸν ἄχραντον ἐμέ

καί ἀμόλυντον κρατεῖν καί ἐσθίειν οὐκ ἐφοβήθητε; Οὐκ ἐφρίξατε ὅλως, οὐκ ἐτρομάξατε; Διά τί τά τῶν πενήτων εἰς τάς ὑμετέρας ἡδονάς καί εἰς τούς ἰδίους καί συγγενεῖς ὑμῶν ἀναλώσατε; Διά τί με χρυσίῳ καί ἀργυρίῳ, ὡς ὁ Ἰούδας, ἀπεμπολήσατε; Διά τί με καί ὡς δοῦλον ἀχρεῖον ἐξαγοράσαντες, εἰς τά τῆς σαρκός με θελήματα διακονεῖν ἀπεχρήσασθε; Ὡς οὖν ὑμεῖς με οὐκ ἐπιμήσατε, οὐδέ ἐγὼ φείσομαι ὑμῶν. Ἀπέλθατε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας, ἀπέλθατε! “.

Οὕτω τοίνυν πατέρες παρά πατέρων, φίλοι καί συγγενεῖς παρά φίλων καί συγγενῶν, ἀδελφοί παρά ἀδελφῶν, δοῦλοι καί ἐλεύθεροι παρά δούλων καί ἐλευθέρων, πλούσιοι καί πένητες ὑπό πλουσίων καί πενήτων, οἱ ἐν γάμῳ παρά τῶν ἐν γάμῳ διαπρεψάντων, οἱ ἐν ἐλευθερίᾳ παρά τῶν ἐν ἐλευθερίᾳ βιωσάντων, καί ἀπλῶς πᾶς ἄνθρωπος ἀμαρτωλός ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἀπεναντίας αὐτοῦ εἰς τήν (111) εἰς τήν αἰώνιαν ζωὴν καί εἰς τό ἀνεκκλάλητον ἐκεῖνο φῶς ὄψεται τόν ὅμοιον αὐτοῦ καί κριθήσεται παρ' αὐτοῦ. Οἷόν τι λέγω; Ἀπιδῶν ἕκαστος τῶν ἀμαρτωλῶν πρὸς τόν ὅμοιον αὐτοῦ, βασιλεύς πρὸς βασιλέα, ἄρχων πρὸς ἄρχοντα καί πόρνος μή μετανοήσας πρὸς πόρνον μετανοήσαντα, φτωχός πρὸς φτωχόν καί δοῦλος πρὸς δοῦλον, καί μνησθεῖς ὅτι καί αὐτός ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἦν, τήν αὐτήν ψυχὴν ἔχων, τάς αὐτάς χεῖρας, τούς αὐτούς ὀφθαλμούς καί ἀπλῶς τᾶλλα πάντα ἐξ ἴσης καί συνῆν αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ καί ὅμοιον εἶχε τό ἀξίωμα, τήν τέχνην, τό ἐπιτήδευμα, μιμήσασθαι δέ αὐτόν οὐκ ἠθέλησεν, εὐθύς ἐμφράσσεται τό στόμα αὐτοῦ καί μένει ἀναπολόγητος, μή ἔχων ὅλως τι φθέγγασθαι. Ὄταν οὖν οἱ κοσμικοὶ κοσμικούς ἴδωσι καί οἱ ἀμαρτωλοὶ βασιλεῖς βασιλεῖς ἀγίους ἐκ δεξιῶν, πλουσίους τε καί ὑπό ζυγόν ἀγίους οἱ ὑπό ζυγόν βίου, καί οἱ ἐν βασάνοις πάντες ὁμοίους αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καί τηνικαῦτα αἰσχυρθῶσι καί ἀναπολόγητοι εὐρεθῶσιν, ὡσπερ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ τόν Λάζαρον, ἐκεῖνος ἀποτηγανιζόμενος ἐν τῷ πυρί.

Τί ποιήσωμεν ἡμεῖς ἄρα οἱ μοναχοί, οἱ κατ' ἐμέ, λέγω, ράθυμοι καί ἀμαρτωλοί, ποία ἄρα αἰσχύνῃ ἡμᾶς καί βάσανος λήψεται, ὅταν τούς ἐν βίῳ καί γυναῖκας καί οἰκέτιδας ἔχοντας καί οἰκέτας, μετά γυναικῶν ὁμοῦ καί τέκνων θεασώμεθα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοθυμαδόν συγχορευόντας; ὅταν τούς ἐν ἀξιώμασι καί πλούτῳ εὐαρεστήσαντας, ὅταν ἀπλῶς ἐκ πάντων ἴδωμεν τῶν ἐν τῷ βίῳ πᾶσαν κατορθωκότων ἀρετὴν καί ἐν μετανοίᾳ καί δάκρυσι πολιτευσάμενων διὰ τόν φόβον τοῦ Κυρίου καί ἰσταμένους ἐν τῇ χαρᾷ καί φαιδρότητι τῶν δικαίων; (112) ὅταν γάρ ἐννοήσωμεν ὅτι πατέρας καί μητέρας καί ἀδελφούς καί ἀδελφάς καί κόσμον ὅλον διὰ τό σῶσαι ἡμῶν τάς ψυχὰς κατελείψαμεν, οἱ δέ καί γυναῖκας καί τέκνα, ἄλλοι σὺν τούτοις καί πλοῦτον καί ἀξιώματα καί ἄλλα ὅσα ὁ βίος ἔχει τερπνά, καί ἀναχωρήσαντες ἐπτωχεύσαμεν καί ἀποκειράμενοι γεγόναμεν μοναχοί διὰ τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διὰ δέ μικράν ράθυμίαν καί πονηρίαν καί διὰ τάς πονηράς ἡμῶν ἐπιθυμίας κατετάξαμεν ἡμᾶς ἑαυτούς μετά κοσμικῶν καί πόρνων καί μοιχῶν καί βιωσάντων ἀσώτως κατὰ τόν κόσμον, ὁποῖος τότε φόβος καί τρόμος καί αἰσχύνῃ καλύψει ἡμᾶς! Πιστεύσατέ μοι λέγοντι, ἀδελφοί, ὅτι χείρων βάσανος ἢ ἐντροπή ἡμῶν ἔσται ὑπὲρ τήν τῶν κοσμικῶν αἰώνιαν κόλασιν. Ὄταν γάρ ἐμέ τόν ἀποταξάμενον πάσῃ ψυχῇ, μετά κοσμικῶν, φέρε εἰπεῖν, νῦν τέκνα ἐχόντων, καί δημοσίοις πράγμασιν ἐμπεπλεγμένων ἢ καί στρατιᾷ ἐκδουλευόντων, ἴστασθαι καί τήν ἴσῃν ἐκείνοις κόλασιν λήψεσθαι μέλλοντα, στραφέντες οὗτοι καί ἰδόντες με, εἴπωσι πρὸς με· “Καί σύ, μοναχέ, ὁ τόν κόσμον ἀφείς, ὡδε μεθ' ἡμῶν τῶν κοσμικῶν ἴστασαι; Κἂν σύ διὰ τί;” τί ἄρα ἀπολογήσομαι, τί ἐρῶ πρὸς αὐτούς; Τίς γάρ, ἀδελφοί, τό μέγεθος τῆς τότε μελλούσης μοι γενέσθαι θλίψεως δυνήσεται ἀξίως, διὰ λόγου ἐκδιηγῆσασθαι; Πάντως οὐδεὶς! Τί γάρ καί ἐροῦμεν ἢ τί ὅλως δυνηθῶμεν ἀπολογήσασθαι; ὅτι τόν κόσμον καί τά ἐν κόσμῳ κατελίπομεν; ἀλλά ταῦτα οὐκ

ἐβδελυξάμεθα ἀπό ψυχῆς· τοῦτο γάρ ἐστὶν ἡ ἀληθὴς τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ ἀναχώρησις, τό μετὰ τό φυγεῖν τόν κόσμον μισῆσαι τά αὐτοῦ καὶ βδελύξασθαι.

(113) Τί δέ ὁ κόσμος καὶ τί τά ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶν; Ἄκουσον! Οὐ χρυσίον ἐστίν, οὐκ ἄργυρος, οὐχ ἵπποι, ἀλλ' οὐδέ ἡμίονοι· ταῦτα γάρ πάντα, ὅσα καὶ ἡμῖν λειτουργοῦσιν εἰς χρείαν τοῦ σώματος, καὶ ἡμεῖς κεκτήμεθα. Οὐ κρέας, οὐκ ἄρτος, οὐκ οἶνος· μεταλαμβάνομεν γάρ καὶ ἡμεῖς ἐκ τούτων καὶ ἐσθίομεν αὐτάρκως. Οὐκ οἴκοι, οὐ λουτρά, οὐ χωρία ἢ ἀμπελώνες καὶ προάστεια· αἱ λαῦραι γάρ καὶ τά μοναστήρια ἐκ τῶν τοιούτων συνίστανται. Ἀλλά τίς ὁ κόσμος; Ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ πρὸς τά πράγματα σχέσις ἐστίν, ἀδελφοί, καὶ τά πάθη. Τά δέ ἐν τῷ κόσμῳ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος εἰπάτω, ὁ ἡγαπημένος τοῦ Χριστοῦ μαθητής· “Μὴ ἀγαπάτε γάρ, φησί, τόν κόσμον μηδέ τά ἐν τῷ κόσμῳ· ὅτι πᾶν τό ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν”. Εἰ οὖν ἡμεῖς τόν κόσμον ὅλον καταλιπόντες καὶ ἀποφυγόντες καὶ γεγονότες γυμνοί, ταῦτα οὐκ ἐφυλαξάμεθα, τί ἡμῖν τό ὄφελος ἐκ μόνης τῆς ἀναχωρήσεως γένοιτ' ἄν; Καὶ γάρ ὅθεν ἄν ἐξέλθωμεν καὶ ἐν οἷς ἄν κατανησώμεν, τά αὐτά πράγματα πάλιν εὐρήσομεν· πανταχοῦ γάρ ἄνθρωποι μόνοι ζῆν οὐ δύναμεθα, πανταχοῦ τά πρὸς τὴν σύστασιν τοῦ σώματος χρῆζομεν ἐπιτήδεια, πανταχοῦ καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ οἶνος καὶ παντοίων ἐστὶν εἶδος καρπῶν· ἐκ τούτων γάρ καὶ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ τῆς ζωῆς ἡμῶν σύστασις. Ἐάν τὴν ἐπιθυμίαν ἔχωμεν τῆς σαρκός καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὴν ἀλαζονείαν τῶν λογισμῶν, πῶς δυνησόμεθα ἐν μέσῳ αὐτῶν τῆς καθόλου ἀμαρτίας ἀποσχέσθαι καὶ μηδὲ τῷ ταύτης κέντρῳ πληγῆναι; Ὅπερ πολλοὶ τῶν πάλαι καὶ τῶν νῦν ἁγίων, εὖ οἶδα, ἐφυλάξαντο (114) καὶ φυλάττουσι, μέσον τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καὶ φροντίδων καὶ μεριμνῶν διατρίβοντες καὶ ἐν ἀγιότητι τελεία τόν βίον αὐτῶν διανύοντες, καθὼς ὁ Παῦλος μαρτυρεῖ περὶ τούτων καὶ τῶν τοιούτων λέγων· “Παράγει γάρ τό σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ ὡς μὴ καταχρώμενοι”. Ἐξεστὶν οὖν καὶ τά λοιπά ἐξ τούτων καταμαθεῖν· οἶον, τόν θυμούμενον μὴ ὀργίζεσθαι, τόν δικαιολογούμενον μηδὲ τῆ καρδίᾳ τοῖς λαλουμένοις προστίθεσθαι, τόν ἑαυτὸν ἐκδικοῦντα ὡς νεκρόν εἶναι τῷ κόσμῳ τῆ ψυχῆς διαθέσει, τόν ἅπαξ τοιοῦτον γενόμενον ζητεῖν τε καὶ προθυμεῖσθαι μηδέ τοῦ ἰδίου φεῖδεσθαι σώματος. Τοιοῦτοι γάρ καὶ ἐγένοντο καὶ καθ' ἐκάστην γενεάν οἱ ἀγωνιζόμενοι γίνονται.

Εἰ δέ μὴ τοιοῦτοι γενέσθαι σπουδάσομεν καὶ οὕτω τόν βίον ἡμῶν ἀνύομεν, τί ἐροῦμεν; ὅτι “Δόξης καὶ πλούτου κατεφρονήσαμεν;” Ἀλλά πάντως ἐρεῖ ἡμῖν ὅτι· “Φθόνον καὶ ἔριν καὶ ζῆλον οὐ κατελείψατε”. Ὅτι δέ ταῦτα ἄλλοτριούσιν ἡμᾶς καὶ χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος, ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ· “Εἰ δέ ζῆλον πικρόν ἔχετε ἔστι γάρ καὶ ἐπὶ καλῷ καὶ ζηλωσαί τινα! – καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλὰ ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης· ὅπου γάρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ καὶ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα”, καὶ μετ' ὀλίγα· “Αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσετε”, καὶ ἐπιφέρει· “Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, (115) οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὅς ἄν οὖν βουληθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται”. Σκόπει δέ ὅτι οὐκ εἶπε μόνον· “Ὁ κόσμος ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ”, ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τόν κόσμον φιλία· δι' αὐτῆς γάρ μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες γινόμεθα. Καὶ ὅτι ἀληθές ἐστὶ τοῦτο, ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος· “Πᾶς ὁ ἐμβλέψας πρὸς τό ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ “ καὶ πάλιν· “Οὐκ ἐπιθυμήσεις τι τοῦ πλησίον σου”. Δείκνυσι δέ διὰ τούτων ἡμῖν τῶν ῥημάτων, ὅτι οὐχ ὁ ποιῶν τὴν

ἀμαρτίαν αὐτός μόνος χωρίζεται τοῦ Θεοῦ καί ἐχθρός αὐτοῦ γίνεται, ἀλλά καί ὁ αὐτήν ἀγαπῶν καί ὁ ἐπιθυμῶν τινος, ἤτοι σχετικῶς τῇ καρδίᾳ πρὸς τι τῶν ἐπὶ γῆς διακείμενος, τοῦτο γάρ ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐστίν· ὥστε φανερώς ἀποδέδεικται ὅτι, εἰ καί γυμνός πάντων ὑπάρχει τις καί μὴ πράττει ἔργω τὴν οἰανοῦν ἀμαρτίαν, μόνον δέ ἀγαπῶν καί φιλῶν αὐτήν οἰονεῖ σχετικῶς πρὸς αὐτήν διακείμενος, ἐχθρός ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καί Ἰωάννης φησίν· “Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ”, ἀλλά καί ὁ Κύριος· “Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καί ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καί ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου”, ὥστε ὁ πρὸς ἕτερόν τι ἐπιθυμητικῶς ἢ σχετικῶς διακείμενος τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐκτός ἐστίν. Ἡμεῖς δέ, οἱ ἄθλιοι καί ταλαίπωροι, τὰ μεγάλα καί περιδοξα καί ὑψηλά τοῦ κόσμου καταλιπόντες καί εἰς τό μοναστήριον ἐλθόντες, ἀγαπῶμεν οἱ μὲν παλλία ἐκστίλβοντα, οἱ δέ ἱμάτια καλόχρυσα, οἱ δέ λώρους καί ἀναλάβους, ἄλλοι σανδάλια καί ὑποδήματα, ἄλλοι βρώματα ἡδέα καί (116) πόματα, ἕτεροι σμίλας καί ραφίδας καί μαχαίρας ἢ καί τὰ τούτων εὐτελέστερα, δι’ ὧν τῆς ἀγάπης ἐκπίπτοντες τοῦ ἐπὶ πάντων βασιλέως Χριστοῦ καί ἐχθροὶ αὐτοῦ γενόμενοι, οὐκ αἰσθανόμεθα, ὦ ἀδελφοί! δι’ ἃ καί μέλλομεν ἄρα, εἰ μὴ προλαβόντες μετανοήσομεν καί πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν καί πονηράν καί ἔριν καί ζῆλον καί ἀλαζονεῖαν ἐκ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἕκαστος ἐξορίσομεν, εἰς τό πῦρ τό αἰώνιον μετὰ τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν καί πλουσίων, τῶν ἐν ἀσωτίᾳ βιωσάντων, κατακριθῆσθαι.

Διὰ τοῦτο οὖν σπουδάσωμεν, ἀδελφοί, πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι, πᾶσαν δέ κακίαν καί πᾶν πάθος βδελύξασθαι ἀπὸ ψυχῆς καί μισῆσαι πᾶν πρᾶγμα μικρόν ἢ μέγα, ὃ φέρει ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κίνδυνον· μόνοις δέ τούτοις χρησώμεθα ἐν οἷς ὁ μὲν νοῦς οὐ τέρπεται, ἡ καρδία δέ ἡμῶν οὐχ ἡδύνηται, ἵνα μὴ εἰς τὰ ἀριστερά διὰ τῶν δοκούντων εὐτελῶν μετὰ τῶν κοσμικῶν, ὡς εἴρηται, ἡμᾶς αὐτούς κατατάξαντες, βλέψωμεν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ παρισταμένους τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν καί πατέρας καί κατακρίνοντας ἡμᾶς, οἱ ἡγούμενοι ἐκάστου, λέγω, μοναστηρίου τοὺς ἐν τοῖς αὐτοῖς μοναστηρίοις εὐαρεστήσαντας τῷ Κυρίῳ, οἱ ἐν διακονίαις τοὺς ἐν ταῖς αὐταῖς διακονίαις λάμψαντας ὡς φωστῆρας, οἱ ἐν ὑποταγῇ καί ἐργοχείροις τοὺς ἐν τοῖς ὁμοίοις διαπρέψαντας ἔργοις καί ἐν ταῖς αὐταῖς ἐλαχίσταις ἢ καί προτιμότεραις δουλείαις, ἐστεφανωμένους ὄντας μετὰ τῶν ἀγίων μαρτύρων, οἱ τὴν νεότητά μολύναντες τοὺς τὴν νεότητά χαλιναγωγῆσαντας, οἱ ἐν τελειότητι ἡλικίας ἐκ ῥαθυμίας πεσόντες τοὺς ἀπὸ νεότητος μέχρι γῆρας ἐγκαρτερήσαντας τῷ τῆς σαρκὸς πολέμῳ (117) καί φυλάξαντας τὴν ἑαυτῶν σωφροσύνην, οἱ ἐν γῆρα καί μέχρι τέλους τὰ τῶν παιδῶν τῶν ἀναισθητῶν διαπραττόμενοι τοὺς ἐν γῆρα ἀποκειραμένους καί πᾶσαν κακὴν συνήθειαν ἣν ἀπὸ νεότητος προσελάβοντο διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν μικρῷ χρόνῳ ἐγκόψαντας, οἱ γελῶντες τοὺς νυνὶ κλαίοντας, οἱ τρυφῶντες καί πρὸς τῆς τετυπωμένης ὥρας ἐσθίοντες τοὺς μηδέ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀρίστου κορεννυμένους, οἱ παίζοντες τοὺς ἐν στυγνότητι καί ὠχρότητι ὄντας διηνεκεῖ ἀπὸ τῆς μνήμης τῆς φοβερᾶς ἐκείνης καί τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων αὐτῶν, οἱ ἀπὸ πλούτου καί δόξης ἐλθόντες εἰς τό μοναχικόν καί ταπεινωθῆναι καί μικρόν μὴ θελήσαντες τοὺς ἀπὸ πτωχείας ἐσχάτης ἐλθόντας καί σὺν ἡμῖν βιοτεύσαντας, διὰ δέ τὴν ταπείνωσιν αὐτῶν ὑπὲρ πολλοῦς τῶν μετ’ αὐτῶν ἰσταμένων εἰς τὰ δεξιὰ – βασιλέων, λέγω, καί πατριαρχῶν – ἐνδοξοτέρους ὑπάρχοντας, τῇ ταπεινώσει αὐτῶν ὄντως κεκοσμημένους.

Ἴρα οὖν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔγνωτε τί εἶπον; Ἴρα οἴδατε ὁποῖα αἰσχύνῃ τότε ἡμῖν ἔσται; Ἴρα ἐλάβετε εἰς νοῦν; Ἦλθετε εἰς αἴσθησιν τῆς ὥρας ἐκείνης, ἢ ἵνα τὰ αὐτά καί πάλιν ἐρῶ εἰς ὠφέλειαν ἐμοῦ καί τῶν ὁμοίων μου ἀμελῶν; Τοιγαροῦν καί ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὕτως ἔσται ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καί πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν εὐρεθῶσιν ἐν δεξιᾷ ἰστάμενοι τοῦ Θεοῦ μετὰ δόξης, πολλοὶ δέ ἐξ

εὐωνύμων κατακρινόμενοι ὑπ' αὐτῶν. Καί πῶς οὐχί, ὀπηνίκα δύο ἐπὶ τό αὐτό ἀποταξάμενοι, ὁμοτέχνοι, λιθοξόοι τυχόν ἢ τέκτονες, αἱ δύο νέοι καί καθαροί ἀπό πάσης σωματικῆς ἀμαρτίας καί ἐκ πενήτων ὄντες, ὁ μὲν εἷς γένηται ἐκ προαιρέσεως πάσης ἀρετῆς (118) ἐργάτης, ὁ δὲ ἕτερος πάσης κακίας καί πονηρίας; Ἡ οὐχί τοῦτο καθ' ἐκάστην ὀρώμεν γινόμενον μέσον ἡμῶν; Καί τόν μὲν ὀρώμεν τῶν δύο τούτων ταπεινόν, εὐπειθῆ, ὑπήκοον, ὡς δοῦλον Θεοῦ καί οὐκ ἀνθρώπων συναναστρεφόμενον ἡμῖν καί διακονοῦντα μετὰ πίστεως πάσης τοῖς ἀδελφοῖς, τό φρόνημα ταπεινόν ἔχοντα καί συντετριμμένον, καί οὕτω πως καθ' ἑαυτόν λογιζόμενον καί λέγοντα – τοῦτο μεμαθηκότες ἀπό τῆς ἐξομολογήσεως αὐτοῦ τῆς καθ' ἡμέραν καί ἀπό τῶν πολλάκις διερωτῶντων αὐτόν καί οὕτως ἀποκρινομένου αὐτοῖς· “Ἐγώ, φησί, τίμιε πάτερ, καί ἐν τῷ κόσμῳ ὢν, μόλις ἐν στενότητι ἠδυνάμην πορίζεσθαι μετὰ κόπου πολλοῦ τὴν ἑμαυτοῦ τροφήν. Καί ὧδε ἐλθὼν, πῶς ἀμελήσω τοῦ ἔργου καί φάγω ἄρτον τῆς μονῆς δωρεάν καί ἀπαιτηθήσομαι αὐτόν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως; Ἄλλ' ἐπεὶ τῷ Θεῷ ἠλθον δουλεύειν, ἀγωνίσομαι καί ὑπερπερισεῦσαι τό ἔργον τῆς τροφῆς μου, ὅσον εἰς δύναμιν, καί ὑποταγῶ τῷ προεστῶτι καί πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς μου μέχρι θανάτου ἀγογγύστως, ὡς αὐτῷ τῷ Χριστῷ, εἰς μηδέν τό σύνολον παρακούων αὐτῶν“, τόν δὲ κενόδοξον, ἀνυπότακτον, ἀπειθῆ, καί οὕτω καί αὐτόν ἐξ ἐναντίας ἐκείνου λογιζόμενον καθ' ἑαυτόν καί λέγοντα· “Ἴδού δὴ ἔπεμψέ μοι ὁ Θεός οἶκον, ἄρτον καί οἶνον καί ἀφθόνους τροφάς. Ἐγενόμην συναρίθμιος τοῖς πρώτοις, καί πρῶτος τοῖς μετ' ἐμέ ἐρχομένοις, καί ἀδελφός εἰμι τούτων πάντων, θελώντων καί μὴ θελώντων αὐτῶν. Τοῦ λοιποῦ φάγομαι καί πίομαι καί ὑπνώσω εἰς κόρον. Τί γάρ μοι καί χρεῖα τοῦ ἐργάζεσθαι ἀπό τοῦ νῦν, ἵνα ἐγώ κοπιῶ καί τόν κόπον μου ἀποκερδαίνωσιν ἄλλοι; Ἐάν γάρ καί εἰς δουλείας τινάς μοι ἐπιτάξωσι, προβαλοῦμαι πρῶτον ἀδυναμίαν· (119) ἐάν δέ καί ἀναγκάσωσί με, εἴπω πρὸς αὐτούς· “Καί ἐάν μὴ δύνωμαι τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα με ἀποπνίξητε, ἵνα με διώξητε, ἐάν μὴ ἰσχύω:”. Καί οὕτω προσποιήσομαι κλαίειν, κραυγᾶσω, ἔκλυσιν προβαλοῦμαι γονάτων, σκοτοῦσθαι προφασίσομαι, τὴν κεφαλὴν μου ἀπό χολῆς ὀχλεῖσθαι εἴπω, καί τούτου γε ἔνεκα δυνήσομαι εὐλόγως δῆθεν καί ἀπό πρῶϊας ἐσθίειν, ἀναθεματίζειν ἄρξομαι καί βλασφημεῖν καί ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐπιταττομένοις μοι ἀντιλογησομαι ὁμοῦ καί γογγύσω· καί πάντως περικακήσαντες ἐάσουσί με καί μὴ βουλόμενοι. Εἰ δέ καί δώσουσί μοι ἔργα τινά εὐτελῆ καί διακονίαν ὡσαύτως ποτέ, καταφρονήσω αὐτῆς. Οἶον, εἰ μὲν τοῖς ἡμιόνις προστάξουσί μοι δουλεύειν, προφασίσομαι μὴ εἰδέναι τὴν δουλείαν αὐτῶν καί ἐάσω αὐτὰ ἀφιλοκάλητα καί ἀνεπιμέλητα μετὰ πάντων τῶν στρωμάτων αὐτῶν· καί ἢ ἐάσουσί με ἀναγκασθέντες ἢ ἕτερον δώσουσιν εἰς βοήθειάν μου, κάκεινου πάσας ἐπιτελοῦντος τὰς χρείας, ὀλίγον ἐγώ τι ποιῶν, ἀναπαύομαι. Εἰ δὲ ἄρτοποιόν προστάξουσί με γενέσθαι, προμαρτύρομαι μεθ' ὑποκρίσεως, ὡς ἂν μὴ καταγνωσθῶ ὡς παρήκοος, λέγων αὐτοῖς· “Ἐγώ, πατέρες, οὐδέποτε ἔθεασάμην ἄρτον πῶς γίνεται”, καί οὕτως ἀπελθὼν ποιήσω αὐτοῖς τόν ἄρτον πηλόν, αὐτοὶ δὲ μὴ ὑποφέροντες τοῦτον φαγεῖν, οὐκέτι με εἰς τὴν τοιαύτην καταναγκάσουσι διακονίαν”. Εἰ δέ καί εἰς τό μαγειρεῖον διακονεῖν τάξουσιν αὐτόν, οὐκ οἶδε ταπεινωθῆναι τῷ προεστῶτι αὐτοῦ καί βαλεῖν μετάνοιαν, ἀλλὰ λέγει αὐθαδῶς πρὸς αὐτόν· “Κύριε ἐλέησον! Πάτερ, ἐκ πάντων μόνον ἐμέ ἐξελέξω εἰς τὰς ἀτίμους δουλείας; Οὐκ εἰσὶ καί ἄλλοι ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοί;” καί ταῦτα μὲν λέγει, ὥστε παρακρούσασθαι τὴν προστασομένην αὐτῷ διακονίαν· (120) ἐάν δέ ἴδη τὴν ἔνστασιν τοῦ ἡγουμένου, τέως ἀπέρχεται οὐ διὰ τόν Θεόν ἀλλὰ φοβούμενος τὴν παιδείαν καί τὰς μάστιγας, ἀπερχόμενος δὲ καί γογγύζων λέγει ἐν ἑαυτῷ· Τέλεια καί καλά ἔχουσι φαγεῖν ἐξ ὧν μαγειρεύσω ἐγώ! Ἐάν μὴ ποιήσω αὐτούς νήστεις ἐκ τῆς τραπέζης ἐξαναστῆναι ἢ ἐξεμέσαι ὅσα ἂν φάγωσιν, οὐκ εἰμί ἐγώ!” καί ἀπλῶς οὕτω πάντα ποιεῖ μετὰ μανίας πολλῆς ὁ ἄθλιος. Καί τὴν μὲν μαγειρίαν τῶν ἀδελφῶν

ὡσαύτως καί τό ὄσπριον αὐτῶν καπνίζει καί παρακαίει αὐτά, ἐμβάλλων πάντα ἄπλυτα καί ἀκαθάριστα εἰς τὰς χύτρας, καί ἄλλας ἐν αὐτοῖς ὑπέρ τό μέτρον βάλλει ποιῶν ἄλμην αὐτά, τό δέ θερμόν αὐτῶν χλιαρόν εἶναι ἐᾷ ἵνα ἀηδεσθέντες ἐκταραχθῶσιν ἐμέσαι τά βρώματα· ἐάν δέ εἴπη αὐτῷ ἀδελφός ἢ καί ἀποστείλῃ τι πρὸς τό ἐψῆσαι καί εὐτρεπίσαι αὐτό, λέγει ἀναισχύντως· “Οὐ φεΐδεται; Ἐκέλευσε τίνα κύρι τόν δοῦλον αὐτοῦ! Οὐά, ἕως τότε μή φάγη, ἕως οὗ ἐγὼ ἐγγίσω ἢ εὐτρεπίσω αὐτά!”. Καί οὕτως ἐπί πᾶσι ποιῶντος αὐτοῦ, εἰς μόνας ἐκείνας εὐρίσκεται προπηδῶν καί ἐπιτρέχων διακονίας ὁμοῦ καί δουλείας, ἔνθα γινώσκει ὁδόν ἔχειν αὐτόν κλέψαι τι ἢ νοσφίσασθαι· καί ἐάν μή μᾶλλον παρά πάντας προτιμηθῆ, φανερώς λυπεῖται καί κρυπτῶς πρὸς τούς ὁμοίους αὐτοῦ καταγογγύζει θλιβόμενος· ὅταν δέ ἐπί τοῖς τοιούτοις ἐπιταγῆ, ὡς ἀπό νεκρῶν καί ὡς ἀπό τοῦ ἄδου ἐγείρεται καί εὐθύς γάνυται τῷ προσώπῳ καί οἱ ὀφθαλμοί αὐτοῦ χαροποιοί γίνονται. Κἂν ἀπό πολλῆς πονηρίας ὑποκρίνεσθαι βουληθῆ διὰ τό μή καταγνωσθῆναι, ἀλλ’ οὐδ’ οὕτω λαθεῖν τούς ὀρῶντας δύναται· ὅταν γάρ ἄλλοθεν οὐδαμόθεν ἀλλ’ ἐκ τοῦ μή γογγύσαι ἢ ἀναβαλέσθαι μικρόν, ὡς ἐν πάσαις διακονίαις (121) ποιεῖν ἔθος ἦν αὐτῷ, διαγινώσκειται. Φοβεῖται γάρ ὅλως ἐν ταύτῃ εἰπεῖν τι, ἵνα μή ἄλλος ἀντ’ ἐκείνου ἀπολυθῆ καί καταλειφθῆ οὗτος ἄπρακτος.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων τῶν ἀμφοτέρων καί τοῦ μὲν ὑποτασσομένου ἐν ὑπακοῇ ψυχῆς ἀγαθῆς καί τεταπεινωμένη καρδίᾳ ἀόκνως, ἀγογγύστως, ἀδόλως, ἀκλόπως, ἀσκανδαλίστως, τοῦ δέ τὰ ἐναντία τούτων ποιῶντος, ὡς γέγραπται, ἐάν ἐλθῶν ὁ θάνατος ἀρπάσῃ ἀμφοτέρους αὐτούς, καί ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ γυμνός καί κατησχυμένος ἐξ ἀριστερῶν ἰστάμενος ὁ πονηρός ἐκεῖνος λέγω, ἀποβλεψάμενος ἴδῃ ἐν τοῖς δεξιῶς τόν ποτε μετ’ αὐτοῦ συναποκαρέντα καί συνεσθίοντα καί συμπίνοντα, τόν ὁμοῦλικα, τόν ὁμότεχνον, ὅλον ὡς ἐκείνον αὐτόν τόν Χριστόν ἐν μεγάλῃ δόξᾳ ὑπάρχοντα, τί τότε ὅλως ἰσχύσει εἰπεῖν ἢ φθέγγασθαι; Ὅντως, ἀδελφοί μου, οὐδέν! Ἄλλὰ στένων καί τρέμων καί τούς ὀδόντας βρύχων ἀπελεύσεται εἰς τό αἰώνιον πῦρ. Οὕτως οὖν ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν ὑπό ἐκάστου τῶν ἀγίων κατακριθήσεται, ὡσπερ οἱ ἄπιστοι ὑπό τῶν πιστῶν καί οἱ ἀμαρτήσαντες μὲν, μή μετανοήσαντες δέ, ὑπό τῶν πλείονα ἴσως ἀμαρτησάντων καί θερμῶς μετανοησάντων κατακριθήσονται.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καί δέομαι ὑμῶν πάντων, ἵνα εἰ ἐπίστασθε ἑαυτοῦς πονηρόν τι ποιεῖν καί ἐξαμαρτάνειν καί τὰς ἰδίας ὑμῶν τιτρώσκειν καί ἀπολύειν ψυχάς, κἂν ἀπό τοῦ νῦν διορθώσησθε καί μετάνοιαν ἀξίαν τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ ἕκαστος ὑμῶν ἐπιδείξησθε καί παντί τρόπῳ σπουδάσητε ἐκ δεξιῶν στήναι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καί Θεοῦ. Ὅσοι δέ (122) μικρά τινα σφάλλεσθαι ἑαυτοῦς συγγινώσκετε, μετὰ σφοδρᾶς καί ταῦτα τῆς ταχύτητος ἀπορρίψατε ἀφ’ ἑαυτῶν, ἵνα μή διὰ τὰ μικρά ταῦτα ἐξ ἀριστερῶν καί ὑμεῖς, ὡς πᾶσα Γραφή διαμαρτυρουμένη λέγει, σταθήσησθε, καί μή ὡς μηδαμινά καί μικρά, ἀλλ’ ὡς μεγάλα ταῦτα καί ἔχετε καί λογίζεσθε. Ὁ γάρ εἰς τὰ μικρά σφάλλων ἐκουσίως, τῶν δέ μεγάλων ἀμαρτημάτων ἀπεχόμενος, περισσοτέρως κατακριθήσεται, ὅτι τῶν μειζόνων κρατήσας ὑπό τῶν ἐλαττόνων ἐκυριεύθη. Ἀρκεῖ γάρ εἰς ἀπώλειαν καί ἐν μόνον ἡμῖν πάθος, καθὼς ἀνωτέρω εἶπον καί αὐτοῦς ὑμῖν τούς ἀγίους ἀποστόλους, Ἰωάννην φημί καί Ἰάκωβον, εἰς μαρτυρίαν παρήγαγον. Ἴνα δέ καί διὰ παραδείγματος ὑμῖν δείξω τό τοῦ λόγου πιστόν, τοῦτο ὑμᾶς ἐρωτήσω.

Ὁ πρὸς δέκα ἄνδρας ἔχων τήν μάχην ἢ καί πρὸς δώδεκα, ἀδελφοί, ἐν τῷ συμβαλεῖν πόλεμον μετ’ αὐτῶν, ἐάν τούς προμάχους μὲν καί ἀνδρειοτέρους αὐτῶν ἀθρόως ἐκ πρώτης προσβολῆς ἅπαντας τρέψῃ καί τρώσας καταβάλῃ, ἕνα δέ ἢ καί δύο ἐκ τούτων ταλαιπωροτέρους ἢ καί ἀσθενεστέρους ὕστερον καταλειφθέντας ἰδῶν καί μετὰ φόβου καί κολακείας ἐπερχομένους αὐτῷ ἀπό μακρόθεν, οὐ σπεύσας

κρατήσει καί ἐξαγκωνίσας δεσμεύσει ἢ καί κατασφάζει αὐτούς, οὐ δεινῶς ἀναιρεθήσεται ὑπ' αὐτῶν; Εἰ γάρ ἐξ ὑπερηφανίας καί ἀλαζονείας ρίψας τά ὄπλα, ἀνακλιθεῖς καί ἀναπεσών ὑπνώσει καταφρονήσας αὐτῶν, οὐχί ἐκουσίως ἑαυτόν εἰς δουλείαν τῶν ταλαιπώρων ἐκείνων ἐξέδωκεν; Οὐχί ἐπελθόντες οἱ δύο ἢ καί εἷς ἐξ αὐτῶν δεσμήσας αὐτόν, ὑπόσπονδον ἑαυτοῦ τοῦτον ἔξει καί δοῦλον ἄρας οἰχήσεται ἢ καί ἀνελών αὐτόν μαχαίρα, ποιήσει πᾶσιν ἀνθρώποις γενέσθαι τοῦτον εἰς καταγέλωτα; Οὐχί δέ πάντες ἐροῦσι δικαίαν γενέσθαι τοῦ ἀμελοῦς ἐκείνου καί ἀλαζόνος, (123) μᾶλλον δέ ἄφρονος καί ἀναισθήτου σφαγῆν; Οὐ γάρ τοσοῦτον πάντως ἐπαινετός ἔσται τῆς πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους πάλης καί νίκης ἔνεκα, ὅσον ψεκτός καί βδελυκτός καί ἀπόβλητος, ἴν' εἴπω, καί δοῦλος ἢ νεκρός, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἐνός ἐκείνου γενομένην ἦτταν αὐτῶ.

Οὕτως οὖν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, οὐδέν ἡμᾶς οὐ μὴ ὠφελήση τῶν μεγάλων παθῶν κρατήσαντας, ἐάν ὑπὸ τῶν ἐλασσόνων κυριευώμεθα. Οἶόν τι λέγω; Τά γάρ αὐτά καί πάλιν ἐρῶ καί λέγων οὐ παύσομαι. Ἐάν τόν τῆς σαρκός μολυσμόν φυλαξώμεθα, ἐάν ἀπό φθόνου καί μεγάλης ὀργῆς καί κλοπῆς ἀποσχώμεθα, ἐάν ἀρσενοκοιτίας, παιδοφθορίας, μαλακίας καί πάσης ἀσελγείας κρατήσωμεν, γαστριμαργία δέ ἢ πολλῶ οἴνω ἢ ὑπνω ἢ ὀκνηρία ἢ ῥαθυμία, ἀντιλογία τε καί ἀνηκοῖα καί γογγυσμῶ, οἷα δὴ δοῦλοι καί μαστιγίαι δουλούμεθα, τί ἡμῖν ἔσται τό ὄφελος ἐκ τῆς τῶν πονηρῶν ἔργων καί μόνων ἀποχῆς; Εἰ δέ καί λάθρα ἄρτου τεμάχια αἴρομεν καί ἐσθίομεν ἢ ἄλλο τί ποθεν ἐπιλαβόμενοι καί ταῦτα ἄνευ εὐχῆς τοῦ προεστῶτος ἡμῶν, τίς ἂν εἴπη ἐλευθέρους ἡμᾶς ἀμαρτίας; Εἰ δέ καί τῶν συνάξεων, δίχα μεγάλης ἀσθενείας ἢ ἀναγκαίας χρείας τινός, ἐκουσίως ἀπολιμπανόμεθα, εἰ δέ καί τους καρπούς φυλάσσουμεν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἐγκρατευόμεθα – καί γάρ τί ἄλλο ἦν ὁ τόν Ἀδάμ ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξέβαλε καί τῷ θανάτῳ παρέδωκε; τί κερδανοῦμεν ἐκ τῆς τῶν εἰρημένων ἀποφυγῆς; Οὐδέ γάρ εἰ ὀλόσωμόν τις πληγὴν ἔχων, εἴτα διὰ φαρμάκων πολλῶν ἰαθεῖς παρά μικρόν τὴν πληγὴν, δύναται ὑγιῆς λέγεσθαι, εἰ μικράν ὀπὴν ἴσην ῥαφίδος ἐπιφέρεται τραύματος, ἀλλ' ὁ καί τους μῶλωπας, εἰ δυνατόν, τοῦ τραύματος ἐξαφανίσας, (124) ἐκεῖνος παρά πάντων εἰκότως λεχθήσεται ὑγιῆς. Μὴ οὖν ταῦτα μικρά λογιζώμεθα, ἀλλὰ διὰ ταῦτα τιμωρηθέντας ἄλλους ἀκούοντες καί καταδικασθέντας σφοδρῶς, ἡμεῖς τὴν ἐξ αὐτῶν βλάβην πάση δυνάμει ἐκφύγωμεν. Καί μηδεῖς, ἀγαπητοί, ἔν τινι τούτων ἢ πάθει ἐτέρῳ τοῦ λοιποῦ ἐπιμείνη, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν ἀποσχόμενος μετανοησάτω βαλῶν ἀρχὴν, καί μὴ ἀποστῆ ἐξαγγέλλων τὴν ἦτταν ἑαυτοῦ, ἕως ἂν αἰσχυνηθεῖς ὁ ὑποβάλλων αὐτῶ ἐχθρός παύσεται τοῦ αὐτόν πολεμεῖν. Μὴ φθόνος κυριεύση ἡμῶν, μὴ ὀργή ἢ θυμός καί κραυγή, ἐξ ὧν αἰσχρολογία καί ὕβρεις εἰώθασιν τίκτεσθαι, μὴ κενοδοξία καί ὑπερηφανία καί οἴησις κατασχοῦσαι ἡμᾶς εἰς βυθόν ἄδου καθέλξωσιν, ἀλλὰ ταῦτα πάντα πόρρω ἐξορίσαντες ἑαυτῶν, κτησώμεθα τὰς ἀρετὰς ἀντ' αὐτῶν.

Ἰσως δέ τις ἐρεῖ ὅτι: “Τοσοῦτων ὄντων καί ἀναριθμητῶν παρά μικρόν τῶν εἰρημένων παθῶν, τίς δύναται ταῦτα ἐρευνᾶν πάντα καί ἐκ τούτων πάντων ἀπέχεσθαι, ἵνα μὴ ὑπ' οὐδενός τούτων κυριευθῆ τις;”. Ἐγὼ χάριτι Χριστοῦ διδάξω ὑμᾶς. Ὁ αἰεὶ ἐννοῶν τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας καί τὴν μέλλουσαν κρίσιν διηνεκῶς προορῶν καί μετανοῶν καί κλαίων θερμῶς, οὗτος ὑπεραίνει πάντα ὁμοῦ καί ὑπερνεκῶ ὑπὸ τῆς μετανοίας ὑψούμενος, ὡς μὴ δύνασθαι ἔν καί μόνον τῶν εἰρημένων φθάσαι καί καθάψασθαι αὐτοῦ τῆς ἀεροβατούσης ψυχῆς. Εἰ δέ μὴ ἡ διάνοια ἡμῶν ὑπὸ τῆς μετανοίας καὶ τῶν δακρῶν καί ὑπὸ τῆς ἐγγινομένης ἐκ τούτων πνευματικῆς ταπεινώσεως περωθεῖσα εἰς ὕψος ἀπαθείας ἀρθῆ, οὐκ ἂν ἐλεύθεροι τῶν εἰρημένων ἀπάντων γενέσθαι ἰσχύσωμεν, ἀλλὰ ποτέ μὲν ὑπὸ τοῦδε τοῦ πάθους, ποτέ δέ ὑφ' ἐτέρου κεντᾶσθαι καί ὡς ὑπὸ θηρίων ἀγρίων κατεσθίεσθαι

οὐ (125) παυσόμεθα, καί μετά θάνατον διά ταῦτα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐκπεσόντες, ὑπό τῶν τοιούτων πάλιν αἰωνίως κολασθησόμεθα.

Διά τοῦτο παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, πνευματικοί μου πατέρες καί ἀδελφοί, καί παρακαλῶν οὐδέποτε παύσομαι τήν ὑμετέραν ἀγάπην, μή ἀμελήσαι ἕκαστον τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀλλά παντί τρόπῳ σπουδάσαι ἀρθῆναι μικρόν ἀπό τῆς γῆς. Εἰ γάρ τοῦτο γενήσεται τό θαῦμα καταπλήξαν ὑμᾶς, τό ἀπό τῆς γῆς εἰς ἀέρα λέγω κρέμασθαι, οὐκέτι πρός τήν γῆν κατελθεῖν καί στηναί κᾶν ὅλως θελήσετε· “γῆν” δέ τό σαρκικόν καί “ἀέρα” τό πνευματικόν λέγω φρόνημα. Εἰ γάρ ὁ νοῦς τῶν πονηρῶν λογισμῶν καί παθῶν ἐλευθερωθῆ καί θεασόμεθα δι’ αὐτοῦ τήν ἐλευθερίαν, ἦν ἡμῖν ὁ Χριστός καί Θεός ἐχαρίσατο, οὐκέτι καταδεξόμεθα πρός τήν προτέραν δουλείαν τῆς ἀμαρτίας καί τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος κατελθεῖν, ἀλλά κατά τήν τοῦ Κυρίου φωνήν γρηγορεῖν καί προσεύχεσθαι οὐ παυσόμεθα, ἕως ἄν πρός τήν ἐκεῖθεν μεταβῶμεν μακαριότητα καί τῶν ἐπηγγελμένων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καί φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περί ἐργασίας πνευματικῆς. Καί τίς ἦν ἡ ἐργασία τῶν παλαιῶν ἀγίων. Καί πῶς ταύτην κατορθῶσαι δυνάμεθα, ἵνα καί μέτοχοι, ὥσπερ ἐκεῖνοι, τοῦ Παναγίου γενώμεθα Πνεύματος.

Λόγος στ΄. (126)

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἐπειδήπερ μεγάλα τινές οἰόμενοι περί ἑαυτῶν, ὡς οὐκ ὄφελεν, ἴσους ἑαυτοῦς ἡγοῦνται κατά τε πρᾶξιν καί γνώσιν καί τελειότητα τῶν πάλαι ἀγίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν καί τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ᾧ ἕζων καί ἐκινουῦντο ἐκεῖνοι, συνιστάνοντες ἑαυτοῦς ἐκ λόγων μόνων καί δίχα τῶν ἔργων, πνεύματι ἀποπλανηθέντες οἰήσεως, ᾠήθην διά βραχέων οὕτω πως ἐν ἀπλότητι καί ὑπιότητι λόγου πρός αὐτοῦς εἰπεῖν ὡς πρός ἕνα, διά τε τόν εἰρηκότα Θεόν· “Καί σύ στραφεῖς, τοὺς ἀδελφούς σου διόρθωσαι”, καί διά τήν κοινήν ἀγάπην ἦν ἐντελλόμεθα ἔχειν πρός τοὺς πλησίον ἡμῶν. Ἄρξομαι δέ ἐντεῦθεν τοῦ λέγειν ἐν ἀφελότητι καί παρακαλεῖν τήν ἀγάπην ὑμῶν.

Βούλη τοιγαροῦν ἀκοῦσαι τί ἐποιοῦν οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι, ἐν τοῖς ἑαυτῶν κελλίοις καθήμενοι; Ἀνάγνωθι τοὺς βίους αὐτῶν καί μάθε σύ πρῶτον τήν σωματικὴν τέως πρᾶξιν αὐτῶν, (127) εἶτα ἐγώ σοι ἀναγγελῶ τήν πνευματικὴν ἐργασίαν ἣν ἐκεῖνοι εἰργάζοντο. Οἱ γάρ τοὺς βίους συγγραψάμενοι τῶν ἀγίων, τάς πράξεις αὐτῶν ἐδήλωσαν τάς σωματικάς, τήν ἀκτημοσύνην, τήν νηστείαν, τήν ἀγρυπνίαν, τήν ἐγκράτειαν, τήν ὑπομονήν καί καθεξῆς τά λοιπά, ἵνα μή πάντα ἀπαριθμοῦντες τόν λόγον μηκύνωμεν, τήν δέ πνευματικὴν αὐτῶν ἐργασίαν μικρόν τε καί ὡς ἐν ἐσόπτρῳ διά τῶν τοιούτων ἐδήλωσαν, ἵνα οἱ τοὺς κόπους ἐκείνων καί τήν πίστιν ἐκ τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενοι, ἔργοις αὐτοῖς καί τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων αὐτῶν ἐν γνώσει καί μετοχῇ γένωνται, οἱ δέ γε λοιποὶ μηδέ ἀκοῦσαι περί τῶν τοιούτων ἀξιωθήσονται. Ἐπεὶ δέ εἰς τοσοῦτον ἀνοίας βόθρον κατήχθημεν, ὡς καί δίχα τῶν ἔργων, ὧν ἐκεῖνοι εἰργάσαντο, ἴσως ἐκείνοις τήν χάριν ἔχειν καί ἡμᾶς οἶεσθαι, φέρε τόν περί ἐκείνων γυμνάσωμεν λόγον καί ἀπό τῶν μεμαρτυρημένων πραγμάτων τήν πληροφορίαν λαβόντες, σπουδάσωμεν τέως κατά

πόδας εκείνων βαδίσαι, εἰ καὶ μὴ φθάσαι δυνηθῶμεν αὐτούς. Ἄνωθεν δὲ τὸν λόγον ἀρξάμενοι, κατ' ὀλίγον ἕως ἡμῶν καταβαίνοντες ἔλθωμεν.

Τί οὖν ὁ μέγας Ἀντώνιος ἐν τῷ μνήματι καθεζόμενος ἔπραττε, καὶ τοι μήπω πνευματικὴν ἐργασίαν ὄλως εἰδώς; Οὐχὶ ὡς νεκρὸν ἑαυτὸν ἐν τῷ μνήματι ἔκλεισε, μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου ἐπιφερόμενος, μηδὲ μέριμναν ἔχων τὴν οἴανουσιν ἐν αὐτῷ; Οὐχὶ ὄλος ἦν νεκρὸς ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ κείμενος ἐν τῷ μνημείῳ τὸν ζῶσαι καὶ ἀναστῆσαι δυνάμενον ἐζήτει Θεόν; Οὐχὶ ἄρτω μόνῳ ἠρκεῖτο καὶ ὕδατι; Οὐχὶ πολλὰ παρά τῶν δαιμόνων ὑπέστη κακὰ καὶ ἡμιθανῆς ἔκειτο ἐκ τοῦ ἀφορήτου δαρμοῦ; Οὐχὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς (128) νεκροῦ ἀπενεχθέντος αὐτοῦ, ἠνίκα ἦλθεν εἰς ἑαυτὸν, πάλιν αὐθόρμητος πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀπῆλθεν; Εἰ μὴ γὰρ πρὸς ἐκείνους ὑπέστρεψεν, ἀλλ' ἐνέμεινε τῷ κόσμῳ καὶ εἰ μὴ μέχρι τέλους ἐνεκαρτέρησεν, εἰς θάνατον ἐκδεδωκώς ἑαυτὸν τῇ προθυμίᾳ καὶ προαιρέσει, οὐκ ἂν τῆς πολυποθῆτου θεᾶς τοῦ Δεσπότη αὐτοῦ ἠξιώθη, οὐκ ἂν τῆς γλυκείας ἐκείνου φωνῆς ἀκήκοεν. Ἀλλὰ ἐζήτησεν ὀλοψύχως, ἔκρουσεν ἀόκνως, ὑπέμεινε εἰς τέλος καὶ ἔλαβεν ἐπάξιον τὸν μισθόν. Ἀποθανῶν γάρ, ὡς εἴρηται, τῇ προαιρέσει ὑπὲρ Χριστοῦ, ἔκειτο ὡσεὶ νεκρὸς, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ ζωογονῶν τοὺς νεκρούς καὶ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἄδου, τοῦ σκότους φημί τοῦ ψυχικοῦ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ θαυμαστὸν φῶς τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ὅπερ θεασάμενος καὶ τῶν λυπηρῶν ἐκείνων ἀπαλλαγείς καὶ περιχαρῆς γεγονώς ἔλεγε· “Κύριε, ποῦ ἦς ἕως ἄρτι;” “Τὸ μὲν οὖν εἰπεῖν “Ποῦ ἦς;” ἀγνοοῦντος πάντως ἐστὶν ὅπου καὶ ἦν· τὸ δὲ εἰπεῖν “Ἔως ἄρτι” τὴν θεωρίαν καὶ αἴσθησιν καὶ γνῶσιν τῆς τοῦ Δεσπότη παρουσίας ἐδήλωσεν. Εἰ τοίνυν οὕτως ἀποτάξασθαι ἡμεῖς οὐ βουλόμεθα καὶ καρτερῆσαι ὁμοίως ἐκείνῳ καὶ ὑπομεῖναι οὐ προαιρούμεθα, πῶς τὸν Θεὸν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ὡς ἐκεῖνος ἰδεῖν ἀξιοθῶμεν καὶ πληρωθῆναι ἀγαλλιάσεως; Οὐδαμῶς.

Ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸς ἕτερον, εἰ δοκεῖ, τὸν λόγον ἰθύνωμεν. Τί ὁ μέγας Ἀρσένιος διεπράξατο ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ; Οὐχὶ τὰ βασιλεία καταλιπὼν καὶ τοὺς βασιλεῖς, τοῦ σηρικοφόρους οἰκέτας καὶ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, μόνος ὡς φτωχὸς καὶ πένης ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀφίκετο, ὅστις ποτέ ἦν σπουδάσας λαθεῖν, (129) φεύγων τὴν δόξαν καὶ τὸν ἀνθρώπινον ἔπαινον, ἵνα παρά Θεῷ δοξασθῆ; Τί οὖν ἄρα τούτοις μόνοις ἔμεινε ἀρκεσθεῖς; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τί; Οὐδέ ὡς εὐτελής μετὰ εὐτελῶν ἀνθρώπων ἑαυτὸν κατατάξαι ἠνέσχετο, ἀλλ' ὡς κύνα ἐλογίσατο ἑαυτὸν. Ῥιφέντος γάρ αὐτῷ παρά τοῦ ἡγουμένου τοῦ ἄρτου καὶ πεσόντος τούτου ἐπὶ τῆς γῆς, αὐτὸς τετραποδίσας, οὐ τῇ χειρὶ ἀλλὰ τῷ στόματι, ὡς κύων ἄρας τὸν ἄρτον, οὕτως αὐτὸν ἔφαγεν. Ἐν δὲ τῷ κελίῳ καθήμενος, οὐ μόνον εἰργάζετο, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔλαττον τοῦ ἐργοχείρου αὐτοῦ εἰς τὴν ἑαυτοῦ χρεῖαν ἀνήλπισκεν, ὕδωρ πίνων βορβόρου ὄζοντος ὅμοιον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐργαζόμενος καὶ εὐχόμενος διηνεκῶς ἔκλαιε καὶ τοῖς ἑαυτοῦ δάκρυσιν κατεβρέχετο, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἐσπέρας εὐχόμενος ἵστατο μέχρι πρωΐας καὶ τῇ πτωχείᾳ καὶ εὐτελείᾳ μέχρι τέλους ἐνεκαρτέρησε. Διὰ τί; Διὰ τὸ παθεῖν πάντως καὶ ἰδεῖν καὶ αὐτὸν, ὅπερ ὁ μέγας Ἀντώνιος ἰδεῖν καὶ παθεῖν ἠξιώθη. Πῶς οὖν οὐ γέγραπται καὶ ἐπὶ τούτου, ὅτι εἶδε τὸν Κύριον; Μὴ τοὺς μὲν κόπους αὐτὸς κατεβάλετο, ἐκεῖνον δὲ ἰδεῖν οὐκ ἠξίωται; Οὐχὶ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὕτως ἰδεῖν τὸν Θεὸν ἠξιώθη, εἰ καὶ μὴ ὁ συγγραψάμενος τοῦτο οὕτως ἐδήλωσε φανερώς· καὶ εἰ βούλει τοῦτο μαθεῖν ἀκριβῶς, τὰ παρ' ἐκείνου αὐτοῦ, φημί τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου, ἐκτεθέντα κεφάλαια διέλθε καὶ γνῶσει ἐξ αὐτῶν ὅτι καὶ οὗτος θεόπτης ἐστὶν ἀληθῶς.

Ὁ οὖν αὐτούς ἐκμιμούμενος ἔργῳ καὶ πόνοις τῆς αὐτῆς ὄντως καταξιωθήσεται χάριτος· εἰ δὲ μὴ βούλεται τις τὴν ταπεινώσιν τούτων καὶ τὴν ὑπομονὴν ἐκμιμήσασθαι, τί καὶ λέγει τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον; Εὐθυμίου δὲ καὶ Σάβα καὶ τῶν καθεξῆς ἁγίων τὰς πράξεις, τὰς ὑπὲρ ἀνθρώπων, τίς διηγῆσεται; Εἴτε γάρ (130) πρὸ

τοῦ τὴν χάριν λαβεῖν τοῦ Πνεύματος, εἴτε καὶ μετὰ τὸ ταύτην λαβεῖν, τέως ἄνευ κόπων καὶ πόνων πολλῶν καὶ ἰδρώτων βίας τε καὶ στενοχωρίας καὶ θλίψεως οὐδεὶς διήλθε τὸν σκοτασμόν τῆς ψυχῆς, οὐδέ τὸ φῶς τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐθεάσατο. Βιασθὴ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν, ἐπειδὴ καὶ διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἡ δὲ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἡ μετοχὴ ὑπάρχει τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἰρημένον ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντός ἡμῶν ἐστιν, ἵνα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐντός ἡμῶν λαβεῖν καὶ ἔχειν σπουδάσωμεν. Μὴ οὖν λεγέτωσαν οἱ ἐκτός ὄντες διηνεκοῦς βίας καὶ στενοχωρίας καὶ εὐτελείας καὶ θλίψεως, ὅτι ἐντός ἡμῶν ἔχομεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἄνευ γάρ ἔργων καὶ ἰδρώτων καὶ πόνων τῆς ἀρετῆς ὁ μισθός οὗτος οὐ δίδοται τισι. Διὸ μοι καλῶς ἔχειν δοκεῖ καὶ τὸ παρά πολλοῖς οὕτω λεγόμενον· “Δεῖξον, φησὶν, ἔργα καὶ ἀπαίτει μισθούς”.

Ἐγὼ γάρ οἶδα ἄνθρωπον πρὸ τοῦ κόπους καταβαλέσθαι καὶ πρὸ τοῦ βιάσασθαι ἑαυτὸν, εὐθύτητι διαλογισμῶν καὶ ψυχῆς ἀπλότητι ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐγκύψαντα καὶ ὀλίγας ἡμέρας καὶ νύκτας ἀκόπως, ἴν’ εἴπω, ἀγρυπνήσαντα καὶ εὐζάμενον καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐλλαμφέντα ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χάριτος, ὡς ἔξω δόξαι αὐτὸν γενέσθαι τοῦ σώματος καὶ τοῦ οἰκήματος καὶ τοῦ κόσμου παντός – νύξ γάρ ἦν καὶ ὡς ἡμέρα τελεία ἐγένετο, ἀλλ’ ἐπεὶ ἀπόνως πλοῦτον ἔλαβε, συντόμως αὐτοῦ καὶ κατεφρόνησε. Διὸ καὶ ἀμελήσας, ὅλον ὁμοῦ τὸν πλοῦτον ἀπώλεσε καὶ ἐπὶ (131) τοσοῦτον, ὡς μηδὲν μνημονεύειν ὅλως αὐτόν, ὅτι ποτέ τοιαύτην δόξαν τεθέαται.

Πῶς οὖν οἱ μηδὲ λαβεῖν ἀξιωθέντες ποτέ ἢ κατιδεῖν τὴν δόξαν ταύτην ποσῶς, λέγουσιν ἔχειν ταύτην ὅλην ἐν ἑαυτοῖς, ἀπορῶ. Ἄλλ’ ὡς τῆς πωρώσεως, ὡς τοῦ σκοτασμοῦ, ὡς τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ματαίας οἰήσεως, ποῦ ποτε τοῦτο ἢ διὰ ποίων γραφῶν μεμαθήκασιν; Ὅντως ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία καὶ ἔμειναν ἐν Αἰγύπτῳ, τουτέστιν ἐν τῷ σκότει τῶν παθῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἡδονῶν.

Οἱ γάρ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἰδεῖν ποθήσαντες, ἦν πραέων ὀφθαλμοὶ καὶ ταπεινῶν καὶ πτωχῶν βλέπειν καταξιοῦνται, πᾶσαν στενοχωρίαν καὶ πᾶσαν θλίψιν καὶ εὐτέλειαν καταδέχονται καὶ ἀπὸ πάσης καὶ παντοίας σωματικῆς ἡδονῆς καὶ τιμῆς καὶ ἀνέσεως σφοδρῶς ἀπέχονται. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παντός ἀνθρώπου μικροῦ τε καὶ μεγάλου χωρίζονται, φεύγοντες αὐτούς ἀμίσως, ἵνα ταύτης καταξιωθῶσιν ἐπιβῆναι πρὸ τοῦ ἐκκοπήναι τὸν δρόμον αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς παρούσης ζωῆς. Ταπεινούμενοι γάρ καὶ ὡς πονηροὶ καὶ προσκεκρουκότες πολλά ἐπ’ ἀληθῶς διακαίμενοι, οὐ μὴν ἀλλὰ γάρ καὶ ὡς ἐχθροὶ καὶ παραβάται τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ στυγνοὶ καὶ λελυπημένοι διάγουσιν, ἐπιποθοῦντες μαθεῖν τὸ τί ἂν δέοι αὐτούς διαπράξασθαι πρὸς τὸ καταλλαγῆναι τῷ Δεσπότη Χριστῷ. Διὰ τοῦτο τοίνυν χαρίζεται αὐτοῖς ὁ Κύριος οὐ μόνον τὸ γνῶναι ὃ τι δέοι ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἰσχύς δίδοται αὐτοῖς παρ’ αὐτοῦ καὶ ὑπομονὴ εἰς τὸ ἐκπληρώσαντας πάντα ἃ δεῖ, αὐτὸν ἐκεῖνον ἰδέσθαι καὶ κτήσασθαι (132) τὸν ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πᾶσι Θεόν καὶ τηνικαῦτα ὡς ἐν οὐρανῷ διάγειν καὶ ἐκεῖσε τὸ πολίτευμα ἔχειν, κἄν ἐν σπηλαίοις κἄν ἐν ὄρεσι κἄν ἐν κελίοις διάγωσι, κἄν ἐν μέσαις ἀναστρέφονται πόλεσι, καὶ οὕτως αἰεὶ ἐν χαρᾷ καὶ εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ἀρρήτῳ δουλεύειν αὐτῷ.

Αὕτη τοιγαροῦν ἡ ἐργασία τῶν ἁγίων ἐστίν, αὕτη ἡ πρᾶξις τῶν ἐν Πνεύματι ἀγομένων Θεοῦ. Οἷος γέγονε καὶ ἐν τῇ καθ’ ἡμᾶς γενεᾷ ὁ ἅγιος καὶ μακαριώτατος εὐλαβὴς Συμεών, ὁ λάμπας δίκην ἡλίου μέσον τῆς περιωνύμου μονῆς τῶν Στουδίου, ὁ ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου ποτέ ὢν καὶ τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι καὶ φίλοις καὶ συγγενέσιν, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ταῖς φροντίσι καὶ μερίμναις καὶ ἡδοναῖς τοῦ βίου ἐπὶ τοσοῦτον ἀποταξάμενος, ὡς μηδὲ τὴν μνήμην ὅλως ἔχειν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀφ’ ἑαυτοῦ ἐξορίσαι μακράν, ὁ ἀναστραφεὶς μέσον τοῦ πλήθους τῶν

μοναχῶν καί τήν μακαρίαν ἐκείνην τότε λέξας φωνήν, “Οφείλει” λέγων “εἶναι ὁ μοναχός ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὡς ὢν καί μή ὢν καί μή φαινόμενος, μάλλον δέ μηδέ γνωριζόμενος”, ἦν καί ἐρμηνεύων ἔλεγεν· “Ὡς ὢν μέν τῷ σώματι, μή ὢν δέ τῷ πνεύματι, μή φαινόμενος δέ εἰ μή μόνοις διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ, μή γνωριζόμενος δέ διά τό μή ἔχειν μετά τινός τι”. Ὡ μακαρίων ῥημάτων, δι’ ὧν ἡ ὑπέρ ἄνθρωπον ἀγγελική πολιτεία αὐτοῦ κηρύττεται, δι’ ὧν κεκτηθῆσθαι ἐν οὐρανοῖς τό πολίτευμα αὐτός ἐαυτῷ διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεμαρτύρηκεν, δι’ ὧν τήν μετά Θεοῦ ἡμῶν διαγωγὴν ὑπέφηνε, (133) μή ἔχειν εἰπὼν μετά τινός τι. Ὅπερ οὐδεὶς κατορθῶσαι ἢ ἐπ’ ἀληθῶς εἰπεῖν δύναται, εἰ μή ὅλως ὅλῳ ἐνωθῆ τῷ Θεῷ· εἰ δέ καί εἴπη, πλανᾷ ἐαυτόν. Ὁ γάρ λέγων μή ἀμαρτάνειν τυφλός ἐστι μυωπάζων, τόν Θεόν δέ ὁ ἔχων ἀμαρτάνειν οὐ δύναται, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καθὼς φησιν ὁ Ἰωάννης ἡ θεολογικωτάτη τῶν ἀποστόλων βροντή. Ὅτι δέ ἐκεῖνος τόν Θεόν ὅλον εἶχεν ἐν ἐαυτῷ καί ζῶν ἔλεγε καί ἀποθανόν διά τῆς οἰκιοχείρου αὐτοῦ γραφῆς μεγάλη βοᾷ τῇ φωνῇ· “Θεόν κτῆσαι σεαυτῷ φίλον καί ἀνθρώπου βοηθείας οὐ δεηθήσῃ”. Καί πάλιν· “Θεόν κτῆσαι καί οὐ δεηθήσῃ βιβλίου”, καί τοῦτο ἐδήλωσεν ἐξ ἔργων αὐτῶν, βιβλίον ἐκ τοῦ ἰδίου κόπου, μάλλον δέ ἐκ τοῦ ἐνοικήσαντος αὐτῷ Πνεύματος συγγραψάμενος, μαθήσεως γραμμάτων ὑπάρχων ἀμύητος, ὁμολογοῦμεν δέ καί ἡμεῖς, συμμαρτυροῦντες τῷ ἀγίῳ ἡμῶν πατρί καί μή κρύπτοντες τήν εὐεργεσίαν φειδοῖ τοῦ μή νομισθῆναι ἀλαζόνας ἡμᾶς παρά τισιν, ὅτι ὡσπερ δεξαμενὴ τις ἀπορρέοντος ὕδατος, οὕτως ὁ ἅγιος πατήρ ἡμῶν ἐκ τοῦ πληρώματος μετέλαβε τοῦ Δεσπότη ἡμῶν Χριστοῦ καί ἐπλήσθη τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶν ὕδωρ ζῶν· ὡσπερ δέ πάλιν ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς τό ὑπερπλεονάσαν καί ἐξωθεν ὑπερεκχυνόμενον ὕδωρ λαμβάνει τις εἰς κόρον, οὕτω καί ἡμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἀγίου τήν ὑπερπλεονάσαν καί ὑπερεκχυνομένην ἀεὶ ἐξ αὐτοῦ χάριν εἶδομεν καί ἐλάβομεν καί ἐπίομεν καί τὰς ὄψεις ἐξ αὐτοῦ ἐνιψάμεθα, τὰς χεῖρας καί τοὺς πόδας αὐτούς, εἶτα καί ὅλοι ὅλῳ τῷ σώματι ἐλουσάμεθα καί αὐτήν (134) τήν ψυχὴν μετά τοῦ ἀθανάτου ὕδατος ἐκείνου. Ὡ μυστηρίου ξένου καί θαυμαστοῦ, ἀδελφοί.

Καί μή ἀπιστήσητε τοῦτο· οὐ γάρ ἐμοῦ μόνου ὁ λόγος ἢ ἐπ’ ἐμοὶ μόνῳ γέγονε, ἀλλ’ ἄκουε τοῦ εὐγγελιστοῦ Ἰωάννου, τί περί τοῦ ὕδατος τούτου φησί, μάλλον δέ αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ ζῶντος Θεοῦ, παρ’ οὗ καί Ἰωάννης τόν λόγον πεπλούτηκεν· “Ὁ πίνων γάρ, φησίν, ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου – τοῦ αἰσθητοῦ δηλονότι, διψήσει πάλιν· ὅστις δέ πῖν ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει πώποτε, ἀλλά γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον”. Καί ἐρμηνεύων τοῦτο ὁ εὐαγγελιστής φησι· “Τοῦτο δέ ἔλεγε περί τοῦ Πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν”. Διά τοῦ τοιούτου γάρ ὕδατος ὡσπερ ῥύπος ἢ πονηρία ἐκπλύνεται ἀπὸ τῆς ψυχῆς· ἄνευ δέ τούτου πολλά πονήσας ὠφελήσει οὐδέν. Διά δέ τοῦτο καί μή δυνάμενοι ὅλως ἡμεῖς τό τάλαντον τοῦ Δεσπότη ἡμῶν κρύπτειν καί τήν γινομένην εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δωρεάν μή ἀναγγέλλειν, φανερώς ὁμολογοῦμεν τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐνεπλήσθημεν ἀπλήστως οἱ ἀνάξιοι ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐλάβομεν διά τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καί ἐκορέσθημεν ἀκορέστως εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ ἀγίου, καί κατά τόν ἐνόν ἡμῖν τῆς δυνάμεως, ὡς ἔσχατοι καί ἀχρεῖοι, ἐδοξάσαμεν καί νῦν δοξάζομεν τόν Θεόν, τόν δοξάσαντα τόν πατέρα ἡμῶν τόν ἅγιον καί διά τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοὺς ταπεινοὺς καί ἀναξίους ἡμᾶς. Μὴ οὖν οἰηθεῖν μέ τις ψεύδεσθαι καί κατά τῆς ἐμῆς ψυχῆς καί κατά τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φθέγγεσθαι, κομπολόγον με καί τορνολόγον ἠγοῦμενος· εἰδὼς γάρ εἶμι ὅτι ἀπολεῖ ὁ Θεός πάντας τοὺς λαλοῦντας τό ψεῦδος, καί τοῦτο (135) ποιεῖν με Παῦλος ὁ θεῖος διδάσκει, “Εὐλογητός ὁ Θεός” λέγων, “καί Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὢν εὐλογητός εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀλήθειαν λέγω καί οὐ ψεύδομαι. Οἶδα ἄνθρωπον

πρό ἐτῶν δεκατεσσάρων “ καί τά ἐξῆς, καί πάλιν· “Ἡμεῖς δέ οὐ τό πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλά τό Πνεῦμα τό ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἴδωμεν τά ὑπό τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καί λαλοῦμεν”. Τί δέ καί ἑμαυτόν ὠφελήσοιμι ἢ τόν ἐμόν πατέρα τόν ἅγιον ἐκ τῶν ἐπαίνων κἄν ὄλω; Πάντως οὐδέν. Ἀλλά καθάπερ περί τῶν λοιπῶν ἁγίων ἄνωθεν εἰρηκώς, ἐκείνους μέν ἐκ τῶν λόγων οὐδέν ὠφέλισα, τούς δέ ἀκροατάς πρός ζῆλον διήγειρα καί πρός τήν ἐκείνων παρώτρυνα μίμησιν, οὕτω καί περί τοῦ ἁγίου Συμεών καί λέγων οὐ παύσομαι, ἀνάγκης δέ μοι ἐπικειμένης μή βουλόμενος λέγω καί περί ἡμῶν αὐτῶν τῶν ἀναξίων. Ἡ γάρ τῶν πολλῶν ἀπιστία τῶν λεγόντων εἰς βλάβην τῶν ἀκουόντων, μή δύνασθαι εἶναι τινα τοιοῦτον ἄρτι μήτε τοῖς ἔργοις εἰς τάς τῶν ἐκείνοις δοθέντων χαρισμάτων καταξιούμενον, ἀναγκάζει με καί ἄκοντα λέγειν ἅ λέγειν οὐ ἐβουλόμην οὐδέποτε καί δημοσιεύειν ὄντως τοῦ Θεοῦ τό φιλόνητον, ἵνα τῶν ταῦτα λεγόντων τό ὀκνηρόν καί ῥάθυμον ἀπελέγχηται.

Ἐκοπίασεν ὁ μακάριος πατήρ ἡμῶν καί ἅγιος Συμεών, ὡς πολλούς τῶν πάλαι ἁγίων πατέρων ὑπερβαλέσθαι, θλίψεις δέ πειρασμούς τοσοῦτους ὑπέμεινε, ὡς ἐξισωθῆναι πολλοῖς τῶν περιφανεστέρων ἐν μάρτυσι. Διά ταῦτα οὖν ἔδοξάσθη ἀπό Θεοῦ καί ἐγένετο ἀπαθής καί ἅγιος, λαβῶν ἐν ἑαυτῷ ὄλον, (136) ὡς εἰπεῖν, τόν Παράκλητον· καί τότε, ὡσπερ προῖκα πατήρ υἱῷ κληρονόμῳ δίδωσι, οὕτω κάμει τόν ἀνάξιον δοῦλον αὐτοῦ Πνεύματος Ἁγίου ἀκαματί καί δωρεάν ἔπλησε. Ποῖος γάρ, εἰπέ μοι, ἐξ ὑμῶν, μή ὅτι γε εἶπω διεπράξατο, ἀλλ’ ἔτι τά παρ’ ἐκείνου πραχθέντα καί ὡς δυνατόν ῥηθέντα, νοῆσαι καλῶς δύναται;

Πρῶτον γάρ πάντων τοῦτο ἔγραψεν, ὡς ἐν τάξει διδασκαλίας οὕτως εἰπών· “Ἀδελφέ, ταύτην ἡγοῦ λέγεσθαι ἀναχώρησιν τελείαν τοῦ κόσμου, τήν παντελεῖα τοῦ ἰδίου θελήματος ἀπονέκρωςιν”. Ὡ μακαρίας φωνῆς, μᾶλλον δέ ψυχῆς τῆς οὕτω γενέσθαι ἀξιωθείσης καί τοῦ κόσμου παντός χωρισθείσης. Πρός γοῦν τούτους καί τούς τοιοῦτους ὁ Δεσπότης λέγει Χριστός· “Ἑμεῖς οὐκ ἐστέ ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ’ ἐγώ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. Δεῦτε πρὸς με κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς”. Οἱ γάρ ἄλλως πῶς ἐν τοῖς ἑαυτῶν θελήμασι κἄν ὀπωσοῦν ἢ ἐν τισι καλοῖς τό δοκεῖν πορευόμενοι, οὐ μή ἴδωσι τήν ζωήν, ἣν οἱ ἀποτμηθέντες τοῦ κόσμου καί τῷ ἑαυτῶν ἀποθανόντες θελήματι βλέπουσιν.

Εἰ οὖν σύ ταπεινωθῆναι καί ὑποταγῆναι, θλιβῆναι τε καί ἀτιμασθῆναι, ἐξουδενωθῆναι καί λοιδορηθῆναι καί ὡς εἷς τῶν ἀφανῶν καί ἀφρόνων καί εὐτελῶν καί παραπεσόντων, ἀδελφέ, οὐ καταδέχη γενέσθαι, ἀλλ’ οὐδέ καταφρονηθῆναι παρά παντός ἀνθρώπου καί ὡς εἷς τῶν ἐπιλήπτων καί προσαιτούντων εἰς τάς πλατείας καί ῥύμας τῆς πόλεως λογισθῆναι, πῶς, εἰπέ, γένη ξένος τοῦ ἰδίου θελήματος; Εἰ γάρ ταῦτα πρός δοκιμήν καί πείραν ἐπερχόμενα φέρειν ἐν ὑπομονῇ πᾶσιν ἡμῖν ὁ Θεός ἐνετείλατο, μᾶλλον δέ οὐ πρός δοκιμήν καί πείραν, ἀλλά πρός (137) κάθαρσιν τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐπαγόμενα, ἡμεῖς ὑπομείναι ταῦτα οὐ θέλομεν, ἀλλά ζῆ ἐν ἡμῖν τό μή θέλειν ταῦτα παθεῖν, ὅπερ ἐστί τό γεῶδες φρόνημα τῆς σαρκός, πῶς νεκροί γενησόμεθα; Οὐδαμῶς. Εἰ δέ μή νεκροί τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ γενοίμεθα, πῶς οἱ μή γεγονότες διά Θεόν νεκροί ζήσομεν τήν ἐν Χριστῷ κεκρυμμένην ζωήν; Πῶς, ὡς ὁ ἅγιος εἶπε Συμεών, θεασόμεθα τόν Θεόν ἐνοικήσαντα ὡς φῶς ἐν ἡμῖν; Οὐδαμῶς, ἀδελφοί, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς.

Ἀλλά μωρόν ἡγή τόν μακάριον Συμεών καί αἰσχύνῃ μιμήσασθαι τάς πράξεις αὐτοῦ; Μίμησαι Χριστόν τόν Θεόν. Πάθε καί αὐτός διά τήν σεαυτοῦ σωτηρίαν, ὡς ἐκεῖνος ἔπαθε διά σέ. Ἐκάλουν γάρ αὐτόν, ὡς ἀκούεις, διαμονῶντα, πλάνον, φάγον καί οἰνοπότην. Ἔλεγον γάρ· “Δαιμόνιον ἔχεις”, καί πάλιν· “Ἰδοῦ ἄνθρωπος φάγος καί οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καί ἁμαρτωλῶν”. Ταῦτα δέ καί ὁ μακάριος πατήρ ἡμῶν, ὁ ἅγιος Συμεών, ὑπέρ ἡμῶν, μᾶλλον δέ δι’ ἡμᾶς ἤκουσε. Σύν τούτοις ἀκούεις

πάλιν ὡς φονέα καί κακοῦργον δεδεμένον συρόμενον τόν Κύριον καί ὡς ἓνα τῶν εὐτελῶν παριστάμενον τῷ Πιλάτῳ, ράπισμα καταδεχόμενον ὑπό δούλου, εἰς φυλακὴν ἐμβαλλόμενον καί ἀπό φυλακῆς ἐκβαλλόμενον, ὑπό στρατιωτῶν ραβδούχων ἀγόμενον, τῷ λαῷ ὑπό Πιλάτου παραδιδόμενον, “Λάβετε αὐτόν” φάσκοντος “ὕμεις καί σταυρώσατε”. Ἐνόησον οὖν πῶς ἦν ἀποδοθεὶς μέσον αὐτῶν, ὁ ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν καί τὰ (138) πάντα διακρατῶν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ὠθούμενος, ἀντωθούμενος, πυγμαζόμενος, ραπιζόμενος, ἐγγεγλωμένος, φραγγελόμενος, εἰς τό πραιτώριον εἰσαγόμενος, ὁ πάση κτίσει καί αὐτοῖς τοῖς Σεραφεῖμ ἀθεώρητος, ἐκδυόμενος, τῷ κίονι προσδεσμούμενος, τεσσαράκοντα πλήρεις λαμβάνων πληγὰς, τὴν ἐπιθάνατον δηλούσας ἀπόφασιν. Εἶτα τί; Πορφύραν κοκκίνην παικτικῶς ἐνδύόμενον, κατὰ κεφαλῆς ραπιζόμενον καί “Τίς ἐστὶν ὁ πταίσας σε;” ἐρωτώμενον ἀκάνθαις στεφανούμενον, προσκυνούμενόν τε καί ἐμπαιζόμενον, ἐμπτυόμενον καί εἰρωνικῶς ἀκούοντα· “Ἴδε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων”, ἐνδύόμενον πάλιν τὰ ἑαυτοῦ ἱμάτια, τόν τράχηλον σχοινίῳ δεσμούμενον καί ἐπὶ τόν θάνατον ἀπαγόμενον, εἶθ’ οὕτω τόν ἑαυτοῦ σταυρόν ἐπιφορτιζόμενον καί ἐπὶ τοῦ τόπου γινόμενον καί τοῦτον ὀρῶντα πηγνύμενον καί μόνον ὑπό τῶν φίλων καί μαθητῶν ἐγκαταλειπόμενον, μετὰ ταῦτα πάλιν ἀποδύόμενον, ἀναρτώμενον, τὰς χεῖρας καί τοὺς πόδας ὑπό τῶν στρατιωτῶν καθηλούμενον καί κρέμασθαι ἀφιέμενον, χολὴν ποτιζόμενον, λόγῃ νυττόμενον, ὑπό ληστοῦ βλασφημούμενον, χλευαζόμενον καί ἀκούοντα· “Ὁ καταλύων τόν ναόν καί ἐν τρισίν ἡμέραις ἐγείρων, σῶσον σεαυτόν καί κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ”, καί αὐθις· “Εἰ Υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καί πιστεύσομεν εἰς αὐτόν”, καί οὕτω μετὰ τό ταῦτα πάντα παθεῖν, εὐχαριστοῦντα καί εὐχόμενον ὑπὲρ τῶν φονευσάντων αὐτόν καί τὴν ψυχὴν εἰς χεῖρας παρατιθέντα τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ.

(139) Οὐκ ἀρκοῦσι ταῦτά σοι πάντα εἰς μίμησιν, ἀδελφέ, ἀλλ’ αἰσχύνῃ οὕτω ταῦτα παθεῖν; Διὰ ποίων δέ ἄλλων ἔργων ἢ πῶς συνδοξασθήσῃ αὐτῷ; “Ὅστις γάρ, φησὶν, ἐπαισχυνηθῆ με καί τοὺς ἐμούς λόγους, ἐπαισχυνηθήσομαι κάγῳ αὐτόν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Διό καί ὁ Παῦλός φησιν· “Εἰ συμπάσχομεν καί συνδοξασθήσομεθα”. Εἰ δέ τὰ παθήματα αὐτοῦ, ἃ ὑπέστη ὑπὲρ ἡμῶν, αἰσχυνομεθα μιμήσασθαι καί παθεῖν, ὡς ἐκεῖνος ἔπαθεν, εὐδελον ὅτι οὐδέ τῆς δόξης αὐτοῦ συμμετοχοὶ γενησόμεθα· οὐ γάρ ἔργῳ ἀλλὰ λόγῳ μόνῳ ἐσμέν, οὕτως ἔχοντες, πιστοί· ἔργων δέ μή προσόντως, νεκρά ὑπάρχει ἡ πίστις ἡμῶν.

Διὰ τοῦτο τοιγαροῦν λέγω καί λέγων οὐ παύσομαι, ὅτι οἱ μὴ τὰ πάθη Χριστοῦ διὰ μετανοίας καί ὑπακοῆς μιμησάμενοι καί τοῦ θανάτου αὐτοῦ μέτοχοι γεγονότες, καθὼς ἀνωτέρω λεπτομερῶς ἐδηλώσαμεν, οὔτε τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως συμμετοχοὶ γενήσονται, οὔτε Πνεῦμα λάβωσιν Ἅγιον. Διὰ γάρ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ ἀνάστασις πάντων γίνεται· καί οὐ λέγω τὴν ἐπὶ συντελείᾳ τῶν σωμάτων ἀνάστασιν – σαλπίζει γάρ τότε ὁ ἄγγελος καί τὰ νεκρά σώματα ἀναστήσονται, ἀλλὰ τὴν καθ’ ἐκάστην γινομένην τῶν νεκρῶν ψυχῶν πνευματικῶς πνευματικὴν ἀναγέννησιν καί ἀνάστασιν, ἣν ὁ ἄπαξ ἀποθανὼν καί ἐγερθεὶς καί διὰ πάντων καί εἰς πάντας (140) τοὺς ἀξίως βιοῦντας ἀνιστάμενος καί τὰς συναποθανούσας αὐτῷ τῇ προθέσει καί τῇ πίστει ψυχὰς συνεγείρων, δίδωσι διὰ τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος, δωρούμενος αὐταῖς ἀπεντεῦθεν ἤδη τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περί προσπαθείας τῆς εἰς τούς συγγενεῖς. Καί τίς ἡ ἀπάτη αὐτῆς καί εἰς οἶον βόθρον καί δεσμόν κατάγει τούς κρατουμένους ὑπ' αὐτῆς. Καί περί ἀπογνώσεως καί τῆς ἐν ταύτῃ διαφορᾶς. Καί τί ἐστὶ τό “Ὁ πιστεύσας καί βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται”.

Λόγος Ζ'. (141)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ὡς ὄφελόν γε αἰεὶ σιωπᾶν, ἠδυνάμην καὶ τὰ ἑμαυτοῦ κακὰ ἀποκλαίεσθαι καὶ μηδέποτε διδασκάλου ἔργῳ ἐπιχειρεῖν ἢ κατηχεῖν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἢ κἄν ὄλως ἄλλοις ὑποδεικνύειν τὰς τῆς σωτηρίας ὁδούς, οὐχ ὡς ἐναντίου ὄντος τοῦ πράγματος τῆ τοῦ Θεοῦ ἐντολῆ, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ εὐπροσδέκτου ὑπάρχοντος αὐτῶ, ἀλλ' ὅμως ἐμοῦ ἀναξίου τυγχάνοντος τοῦ τοιοῦτου πνευματικοῦ ἐγχειρήματος, διό καὶ δέδοικα, ὁ ταπεινός, μή καὶ ἐπ' ἐμοί τό Δαιυτικόν ἐκεῖνο προσφορώτατα λεχθήσεται ῥῆμα· “Τῶ δὲ ἁμαρτωλῶ εἶπεν ὁ Θεός· “Ἴνα τί σύ ἐκδιηγῆ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; σύ δὲ ἐμίσησας παιδείαν καὶ ἐξέβαλες τούς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω”.

(142) Ἄλλ' ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, τίς ἐστὶν ὁ μισῶν παιδείαν καὶ τίς ὁ ἐκβάλλων τούς λόγους αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω. Ὁ μὴ πειθόμενος τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις μισεῖ τὴν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου παιδείαν καὶ βύει τὰ ὄρα αὐτοῦ τοῦ μὴ ἀκοῦσαι λόγον τῆς ἐσχάτης ἀνταποδόσεως τῶν ἁμαρτωλῶν ἢ τοῦ πυρός ἐκείνου τοῦ αἰωνίου καὶ τῶν κολάσεων τοῦ ἄδου καὶ τῆς κατακρίσεως τῆς αἰωνίου ἐκείνης, ἀφ' ἧς οὐκ ἔστι διαδραῖσαι τὸν ἄπαξ ἐμπεσόντα εἰς τὰς τιμωρίας αὐτῆς. Ὁ δὲ μὴ πάση ἰσχύϊ καὶ δυνάμει ψυχῆς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ πρό τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔχων αἰεὶ καὶ φυλάττων αὐτάς, ἀλλὰ καταφρονῶν μὲν αὐτῶν, προτιμῶν δὲ τὰ ἐναντία τούτων καὶ ποιῶν αὐτά, ἔστιν ὁ ἐκβάλλων τούς λόγους εἰς τὰ ὀπίσω. Καὶ ἵνα ἐξ ἑνός σαφές ὑμῖν ποιήσω τό τοῦ λόγου προκείμενον, ὅταν ὁ μὲν Θεός προστάσῃ καὶ διαρρήδην βοᾷ· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν” καὶ πάλιν· “Σπουδάσατε εἰσελθεῖν διὰ τῆς πύλης τῆς στενῆς”, ὁ δὲ ταῦτα ἀκούων οὐ μόνον οὐ προαιρεῖται μετανοεῖν καὶ βιάσασθαι ἑαυτὸν εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ἀλλὰ διερχόμενος πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν μετεωρισμῶ καὶ διαχύσει ψυχῆς, προστιθεὶς τοῖς ἑαυτοῦ κακοῖς καθ' ὥραν κακὰ καὶ ἄνεσιν σώματος καὶ θεραπείαν ὑπὲρ τὴν δέουσαν χρεῖαν ἐπιζητῶν, ὅπερ τῆς πλατείας μᾶλλον καὶ εὐρυχώρου ὁδοῦ σημειῶν ἐστὶ καὶ οὐχὶ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης, τῆς φερούσης εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, οὕτω τοίνυν καὶ ὁ τοιοῦτος ἐκβάλλει τοῦ Θεοῦ τούς λόγους εἰς τὰ ὀπίσω καὶ τὰ ἑαυτοῦ θελήματα, μᾶλλον δὲ τὰ τοῦ διαβόλου, ποιεῖ.

(143) Ἄ καγὼ πρῶτος, ὁ ταλαίπωρος, ἐκπληρῶν καὶ ἐν λάκκῳ βορβόρου κείμενος καὶ ἐν αἰσθήσει ὑπάρχων τῶν ἰδίων κακῶν, βοῶ κάτωθεν κράζων καὶ τούς ἔξωθεν παριόντας ἅπαντας προσφωνῶν· “Πόρρω που τοῦ δεινοτάτου τούτου λάκκου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστός, πορεύεσθε! Καὶ μηδεὶς ἐκκλίνῃ δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ καὶ ὧδε σὺν ἐμοί τῶ παναθλίῳ καὶ δυστυχεῖ ἐμπεσεῖται καὶ στερηθεῖ μετὰ τῶν ἐπιγείων καὶ τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ”. Ἐπειδὴ δὲ διὰ πολλῶν τῶν ἑαυτοῦ μηχανημάτων ὁ παμπόνηρος διάβολος καὶ ἐχθρός τῶν ψυχῶν ἡμῶν εἰς τό τοιοῦτον βάραθρον τούς πλείονας ἢ καὶ σχεδόν ἅπαντας ὁμοῦ, οἰονεὶ συμφορήσας, κατὰ καιρούς ἀπορρίπτει, ἔστι δὲ καὶ διὰ μιᾶς ταύτης, τῆς πρὸς τούς συγγενεῖς λέγω προσπαθείας, ἣ καὶ ὡς σχοινίῳ χρώμενος, ὁ ἐχθρός ἐφ' ἑνός ἐκάστου τραχήλῳ ἀποδεσμῶν ἄγει καὶ συνπεριάγει πάντας τούς τόν τοιοῦτον καταδεξαμένους δεσμόν, εἰς κρημνούς φρικτούς τε καὶ βάραθρα ἁμαρτημάτων

χαλεπά καί ἀσύγγνωστα καί εἰς αὐτόν καταποντίζει τόν τῆς ἀπογνώσεως λάκκον, καί ἐν πυθμένι ἄδου καταβιβάσας καί ἐνδεσμήσας ἀφήσει, φύγωμεν, ἀγαπητοί, τόν ὄλεθρον τοῦτον, παρακαλῶ.

Πανούργως γάρ ἐνριζοῖ ἐν τοῖς τοιούτοις καί σεσοφισμένως ἐμποιεῖ τήν ἀπόγνωσιν ἐπί τοσοῦτον, ὡς μήτε νομίζειν τούτους ἐν ἀπογνώσει γενέσθαι, μήτε πείθεσθαι ταῖς θείαις Γραφαῖς, μήτε μήν πιστούς ἠγεῖσθαι τούς περί τοιούτων λέγοντας πρός αὐτούς, πάντα δέ δεύτερα τῆς ἑαυτῶ τιθέναι φρονήσεως ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀφροσύνης καί ἀναισθησίας, καί δεδωμένους ὄντας ἀπό τοῦ τραχήλου ἀναληγῆτους (144) διακεῖσθαι, ὅπερ χεῖρον πάσης ἐστίν ἀπογνώσεως. Ἄλλο γάρ τό εἰς πλῆθος ἐμπεσόντα κακῶν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἀπογινώσκειν τινά, καί ἕτερον τό ὡς καλῶ τῷ κακῷ χρᾶσθαι καί ἐν πλήροφω εἶναι ὅτι καλόν τι ποιεῖ. Ὁ μὲν γάρ πρότερος, εἰ περί μετανοίας καί τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας διδαχθῆ καί μάθη ὅτι οὐκ ἔστι πλῆθος ἀμαρτιῶν ὃ μὴ ἐξαλείφει ἢ μετάνοια καί ὅτι “ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις” καί ὅτι “χαρά μᾶλλον γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι”, ἴσως ἑαυτοῦ γενόμενος καί καταφυγείς, ἐπιθυμήσειε ποτέ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀπαλλαγῆναι κακῶν καί τοῦ δυσβαστάκτου φορτίου κουφισθῆναι τό αὐτοῦ συνειδός, διαναστήσεται καί πάντα ἄλλα – τά βιωτικά λέγω – εἰς οὐδέν λογισθῆσεται καί τῇ μετανοίᾳ θερμῶς προσέλθῃ· ὁ δέ δεύτερος, δυσανακλητότερος ὢν, εἰς ἅπαν ἀπαναίνεται τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις ἰατρευθῆναι. Πῶς γάρ καί ἰατρευθῆναι καταδέχεται, ὃ μὴδὲ ὅτι ἐν νόσῳ ἢ πτώματι κεῖται ὄλως πειθόμενος; Οὐδαμῶς!

Ἄλλὰ δέον ἡμᾶς λόγοις πρότερον, καθ’ ὅσον οἰοί τε ὦμεν, πνευματικοῖς, ἔκ τε τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίου καί τῶν λοιπῶν ἁγίων Γραφῶν ἀναλεξαμένους, πληροφορησάμενοι καί δεῖξαι αὐτοῖς, πῶς μὲν τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἀπαρξάμενοι, ἐκκλίναντες ἠπατήθησαν, πῶς δέ ὁ ἐχθρός αὐτούς μεμονωμένους εὐρών τό τῆς προσπαθείας σχοινίον ἀπατηλῶς τοῖς ἑαυτῶν τραχήλοις ἐμπεριέδησεν, ἔπειτα καί πῶς αὐτούς εἰς κρημνούς καί βάραθρα ἀμαρτημάτων ἐμπεριήγαγε· καί μετὰ ταῦτα δεῖξομεν αὐτοῖς καί πῶς τῷ βαθυτάτῳ λάκκῳ ἐναπέριψε, καί ποῦ καί πῶς ἐν τῷ ἄδῃ καταβιβάσας, τό ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῶν σχοινίον ἐναπέδησε, (145) καί ὡς οὐκέτι δυναμένους ἐλευθερωθῆναι καί πρός τήν γῆν ἀνελεθεῖν, ἀφείξαι αὐτούς ὑπεχώρησε. Καί οὕτω τούς πειθόμενους τοῖς λόγοις τῆς θείας Γραφῆς καί εἰς συναίσθησιν τῶν οἰκείων ἐρχομένους κακῶν καί συνομολογοῦντας καί οὕτως ἔχειν συντιθεμένους τά κατ’ αὐτούς, τηνικαῦτα καί τά φάρμακα τοῖς τραύμασιν ἀρμόζοντα διά τῶν λόγων αὐτῶν ἐπιδώσομεν.

Μέλλοντί μοι δέ πρός τάς ἀποδείξεις τῶν πραγμάτων ἐλθεῖν καί τόν ἀγῶνα τοῦ λόγου τῷ ἀλόγῳ καί ἀμαθεῖ ἐπειγομένῳ ἀναδέξασθαι, συνεύξασθαι δέομαι πάντων ὑμῶν, ἵνα ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος φαιδρότερον ἐπιλάμψασα ὄλην μου καταφωτίση τήν διάνοιαν καί τόν νοῦν καί δῶῃ ἀξίως εἰπεῖν τι, οὐχί διά τήν ἐμὴν ἀξίαν, ἀλλά διά τήν ὑμετέραν ὠφέλειαν, ἐνηχοῦσα οἷον αὐτήν τούς λόγους ἅμα τε τῷ ταύτης φωτὶ φαίνουσα καί ὑποδεικνύουσα πάντα ἅπερ προείπομεν, καί οἰονεῖ πως λέγουσα πρός ἡμᾶς· “Ἴδε ἡ ὁδός, ἴδε ἡ ἔκπτωσις αὐτῆς, ἴδε ὁ ἐχθρός, τό σχοινίον. Ἴδε ὁ ἀδελφός, πῶς μετὰ χαρᾶς τόν δεσμόν καταδέχεται. Ἴδε ποῦ σύρων ὁ διάβολος αὐτόν ἀποφέρει”, καί πάντα καθεξῆς ἀνελλιπῶς ὑποδείξασα καί πῶς τούς ἐκείνου βρόχους δυνηθῶμεν διαφυγεῖν ἐκδιδάξασα, πρός τούς οὐρανούς ἐλευθέρους ἡμᾶς συμπαραλαβοῦσα ἀνέλθῃ. Τοῦτο δέ οὐκ ἄλλως ἂν γένηται ἡμῖν δυνατόν, εἰ μὴ ἄνωθεν καί ἐξ ἀρχῆς τοῦ βίου καί τῆς εἰς τό μοναχικόν στάδιον εἰσόδου ἡμῶν τόν λόγον ἀναγαγόντες, ἐκεῖθεν τήν ἀρχήν ποιησόμεθα. Οὕτω γάρ καί ὡς ἐν ὁδῷ βαδίζων ὁ λόγος, ἅπερ ὑπέσχετο διά τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος καθαρῶς τοῖς προσέχουσιν ἀποδείξειεν. Ἄλλὰ μή ἀποκάμητε, ὠφέλιμος γάρ ὁ λόγος, καθ’ ὅσον

ἔστι καὶ θεόπνευστος, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν, κατὰ τὸν εἰρηκότα σοφόν, καὶ αὐτὴ ἡμῶν ἢ πνοή ἐν χειρὶ Θεοῦ τοῦ πεποικηκότος ἡμᾶς.

(146) Ὁ Κύριος καὶ Θεός ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, Υἱός ὢν γνήσιος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὁμοούσιός τε καὶ ὁμοφυῆς καὶ ὁμόδοξος, σύνθρονός τε καὶ ὁμόθρονος, ἐν τῷ Πατρὶ μένων καὶ ὁ Πατήρ ἐν αὐτῷ, πρὸς τὴν ἡμετέραν ταλαιπωρίαν καὶ κάκωσιν, ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὴν ἡμῶν τὴν δουλείαν ἦν διὰ τῆς ἁμαρτίας τῷ ἀπατήσαντι ἡμᾶς ἐχθρῷ ἐδουλεύσαμεν ἀπιδῶν καὶ κατελείψας ἡμᾶς τῇ ἀφάτῳ φιλανθρωπία αὐτοῦ βουληθεὶς ἐξελέσθαι τῆς δουλείας καὶ αἰσχίστης πλάνης ἡμᾶς, κατῆλθεν ἐκεῖθεν ὄλως τοὺς πατρώους κόλπους μὴ λιπών, ὡς οἶδεν αὐτός, καὶ γενόμενος ἐπὶ τῆς γῆς, ἐμπεριπατήσας τε καὶ συναναστραφεὶς ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις οὖσιν ἁμαρτωλοῖς, καὶ προστάγματα δούς σωτηρίας τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, ἀνῆλθεν αὐθις πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα μετὰ δόξης, παραγγείλας αὐτοῖς καὶ εἰπών· “Πορευθέντες, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει διδάσκοντες” πάντας, οὐχὶ τὸδε “τηρεῖν” ἢ τὸδε, ἀλλὰ “πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν”. “Πάντα” δέ εἰπὼν οὐδὲν ἀφήκεν ὃ μὴ φυλάξαι προσέταξεν. Εἶτα τί; “Ὁ πιστεύσας, φησί, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὃ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται”.

Ἄρα οὖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἔγνωτε τί ἐστὶ τοῦτο ὃ λέγει· “Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς”, εἶτα πάλιν· “Ὁ ἀπιστήσας”, ἢ καὶ περὶ τούτου εἶπω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην; Δοκεῖ γάρ εὐληπτον εἶναι καὶ ἀπλοῦν τὸ λεγόμενον, ἔχει δὲ ἐγκεκρυμμένα εἰς βάθος αὐτοῦ τὰ νοήματα.

(147) Πίστιν ἐνταῦθα οὐ ταύτην λέγει ὅτι Θεός ἐστὶν ὁ Χριστός μόνον, ἀλλὰ τὴν περὶ πασῶν τῶν παρ’ αὐτοῦ λεχθεισῶν ἁγίων ἐντολῶν περιεκτικωτάτην πίστιν τὴν συνέχουσάν πως ἐν ἑαυτῇ πάσας τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς καὶ πιστεύουσαν μηδὲν εἶναι ἀργόν μέχρι καὶ μιᾶς κεραίας ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ πάντα ἕως ἐνός ἰῶτα ζωὴ καὶ ζωῆς αἰωνίου πρόξενον· ὡς ἂν ὁ πιστεύων οὕτως ἔχειν αὐτάς καὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος συνταξάμενος ταῦτα πάντα φυλάσσειν καὶ ἀπαραλείπτως ποιεῖν σωθήσεται, ὃ δὲ ἀπιστήσας ἐν τινὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ μέχρι καὶ μιᾶς, ὡς εἴρηται, κεραίας ἢ ἐνός ἰῶτα, ὡς αὐτόν ἐκεῖνον ὄλον ἀπαρνησάμενος, κατακριθῆ. Καὶ εἰκότως· ὃ γάρ εἰς τὰ μεγάλα πιστεύσας αὐτῷ οἷον ὅτι Θεός ὢν ἀτρέπτως ἐγένετο ἄνθρωπος, ὅτι ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ὅτι ἀναστάς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσῆλθε καὶ ὤφθη τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ὅτι ἀνελήφθη καὶ κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὅτι μέλλει ἔρχεσθαι κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ πρότερον δηλονότι ἐξαναστήσας πάντας ἡμᾶς, τοὺς ἀπὸ Ἀδάμ καὶ μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας τεχθήσεσθαι μέλλοντας, λέγοντι δὲ αὐτῷ “Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως” ἀπιστῶν, πῶς ἄρα πιστός ἔσται καὶ μετὰ πιστῶν συγκαταριθμηθῆ;

Ὁ τοίνυν ἐπ’ ἐκείνοις τοῖς φρικτοῖς καὶ ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀνθρωπίνην διάνοιαν πιστεύων Χριστῷ καὶ τοῖς γεγονόσι καὶ μέλλουσι γενέσθαι παρ’ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πειθαρχοῦσαν ἔχων καὶ συντιθεμένην αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, (148) ἀπιστῶν δὲ αὐτός ὀπηνίκα λέγοντος ἀκούει· “Ὁ θέλων ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἀράτω τὸν σταυρόν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι” καί· “Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μετέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστι μοι ἄξιος” καὶ ὅτι “Ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μετέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητής” καὶ ὅτι “Ὁ λύσας μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν”, πῶς ὁ τοιοῦτος πιστός καὶ οὐχὶ μᾶλλον ὡς ἄπιστος ἢ καὶ χείρων ἀπίστου κατακριθήσεται; Ὅτι ἐν μὲν τοῖς μείζουσιν ὁμολογεῖ πιστεύειν Χριστῷ, ἐν δὲ τοῖς ἐλαχίστοις ὡς ψευδομένου καταφρονεῖ αὐτοῦ τοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ καὶ Δεσπότου· καὶ πιστεύειν λέγων ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτῷ ὡς Θεῷ,

ὡς τῷ τυχόντι ἀνθρώπῳ διαπιστεῖ λέγοντι ὅτι καί ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· καί οἶεται γελῶν καί αἰσχρολογῶν καί ματαιολογῶν σωθῆναι, ταλανίζοντας ἐκείνου τούς γελῶντας καί μακαρίζοντας τούς πενθοῦντας· ἀλλά καί ἑαυτὸν μὴ ἀπαρνούμενος μηδέ τὸν σταυρὸν βαστάζων, ἀκολουθεῖν νομίζει τῷ δι' αὐτὸν σταυρωθέντι Χριστῷ· καί πλεῖον φιλῶν τούς ἑαυτοῦ γονεῖς, ἄξιον εἶναι αὐτὸν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ ψυχῆς ἔχει. Οὕτως ἄρα καί αὐτοὶ οἱ ἐρχόμενοι δῆθεν πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἀποταγῆς καί οὐ μισοῦντες ἅπαντας τούς ἑαυτῶν συγγενεῖς, ἔτι δέ καί τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀπαρνούμενοι, (149) ἀλλ' ἐξ ἐναντίας καί ἀγαπῶντες αὐτούς μᾶλλον, μαθηταὶ εἶναι τοῦ Χριστοῦ ματαιῶς νομίζουσι· καί λύοντες καθ' ὥραν οὐχὶ μίαν καί τὴν ἐλαχίστην τῶν ἐντολῶν ἀλλὰ πολλὰς καί μεγάλας, οὐδὲν ὅλως ἐναντίον ποιεῖν τι νομίζουσι, μᾶλλον μὲν οὖν καί μεγάλους ἑαυτοὺς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ βασιλείᾳ οὕτως ἔχοντες ὑπολαμβάνουσι ἔσσεσθαι· καί τό μείζον ἀπάντων κακῶν, ὅτι οὐχὶ παράβασιν ὅλως ταῦτα ἐντολῆς εἶναι λέγουσιν, ἀλλὰ καί ἡμᾶς αὐτούς, ἀντιποιοιούμενους τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, πείθειν ἀσυνέτως ἐπιχειροῦσιν. Ἄλλ' ἐπὶ τό προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Πάντα τοίνυν ὅσα τοῖς ἀποστόλοις ὁ Χριστὸς καί Θεὸς ἐνετείλατο, ὁμοίως καί ἡμᾶς φυλάττειν προσέταξεν, ἅπερ ἐν τῷ κόσμῳ φυλάξαι δυνάμεθα μὲν, οὐ προαιρούμεθα δέ διὰ τό ἀσθενεῖν ἡμᾶς τῇ πίστει καί τῇ ἀγάπῃ τῇ εἰς Χριστόν. Καί ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστὶ μαρτυροῦσι πάντες οἱ πρό νόμου καί ἐν νόμῳ καί μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος παρουσίαν μετὰ παίδων καί γυναικῶν καί τῶν ἐν ἅπασι βιωτικοῖς μεριμνῶν καί φροντίδων εὐαρεστήσαντες τῷ Κυρίῳ, κεχωρισμένοι τούτων ἀπάντων τῇ ἀπροσπαθεῖ προαιρέσει γενόμενοι καί ὑπὲρ τούς ἐν ὄρεσι καί σπηλαίοις λαμπρότεροι τῇ πίστει καί τῷ βίῳ ἀναφανέντες. Διὰ τοῦτο τοιγαροῦν τῇ ἐντολῇ τοῦ Κυρίου χρώμενοι βοηθῶ ὡς δι' ἡμᾶς καί τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν λεχθείση, πᾶσιν ἀποτασσόμεθα καί τῇ στενῇ καί τεθλιμμένη ὁδῷ προσερχόμεθα καί οἴονεὶ πως τοῦ κόσμου σωματικῶς καί τῶν τοῦ κόσμου ἀποτεμνόμεθα, καί οὕτως ἀπ' ἄλλης χώρας καί τόπου καί πόλεως πρὸς ἑτέραν ἀπαίροντες κατοικίαν καί μονήν (150) ἀφικνούμεθα, εἰς τό στάδιον τῆς γυμνασίας τῶν ἀρετῶν διὰ πολιτείας οἴονεὶ καί ἀσκήσεως κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἕκαστος βαδίζοντας ἢ καί ὀξυποδοῦντες καί τρέχοντας. Τί τοῦτο; Ἴνα τὴν ἀπροσπάθειαν τῶν εἰρημένων κτησώμεθα. Διὰ τοῦτο γάρ καί ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀπαίροντες, αὐτίκα ταῖς ἐντολαῖς ἐπόμενοι τοῦ Κυρίου καί τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ πειθαρχοῦντες, ἀπαρχόμεθα τῆς εἰς οὐρανούς φερούσης ὁδοῦ.

Σκόπει μοι δέ ἐντεῦθεν ἄρτι καλῶς τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν. Ὑποζωγράφει μοι τῷ νοῖ ὁδὸν τετριμμένην ὄλην τοῖς ποσὶ τῶν προλαβόντων καλῶς. Ἐνθεν τε κάκειθεν ὄρη μοι νόει καί ὕλας καί κρημνοὺς καί σκοπέλους καί φάραγγας, σύν τούτοις δέ πεδία καὶ παραδείσους τόπους τε τερπνοὺς καί συσκίους καί ὠραιότατους καί παντοδαπούς καρπούς ἐν αὐτοῖς, εἶτα θηρίων πλῆθος πολὺ καί ληστῶν καί ἀνδροφόνων κατὰ τόπους ἐγκεκρυμμένα συστήματα. Τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδὲν ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰρημένων ἢ δελεάσαι καί τὴν αἴσθησιν ἡμῶν κατασεῖσαι ἢ παραβλάψαι δυνήσεται, ἐπομένους τοῖς προλαβοῦσιν ἀγίοις καί τὴν αὐτὴν ὁδὸν πορευομένους ἢν κάκεινοι ἐβάδισαν. Πορευομένων γάρ ἡμῶν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐντολῶν καί διερχομένων ἀμεταστρεπτί μέσον ἀπάντων τῶν εἰρημένων, οὐδεὶς οὔτε τῶν ληστῶν ἐκείνων οὔτε τῶν θηρίων φανερώς καί ἀναιδῶς ἡμῖν ἐπιβαίνει ἢ τολμᾷ προσεγγῖσαι ἡμῖν, καί μάλιστα ἐάν ὁδηγῶ ἐπακολουθῶμεν καί συνοδοιπόροις συμπορευώμεθα ἀγαθοῖς. Πλὴν ὅμως ποτέ μὲν μακρόθεν, ποτέ δέ ἔγγιστα γεγονότες, οἱ μὲν ἀπειλαῖς χρῶνται καί φονίῳ πρὸς ἡμᾶς βλέπουσιν ὄμματι, οἱ δέ δελεασμοῖς τισὶ καί καλακείαις (151) καί φιλικαῖς ὁμιλίαις. Ἀλλὰ μὴν ὑποδεικνύουσιν ἡμῖν καί τὰ τῶν τόπων τερπνότητας κατὰ χώραν καί τὴν

ώραιότητα τῶν καρπῶν καί παραινουῖσι μικρόν ἀναπαύσασθαι εἰς παραμυθίαν τῶν πόνων τῆς ὁδοιορίας καί φαγεῖν ὑποτίθενται ἀπό τῶν καρπῶν τό ἡδύ πλέον ἐπιφερομένων τῆς ἐνούσης αὐτοῖς θεωρίας, καί πολλάς ἐτέρας ἐπινοοῖσι τάς πάγας ἡμῖν καί ποικίλας τάς ἀφορμάς· οὐκ ἔν ἡμέρα δέ μόνον ἀλλά καί ἐν αὐταῖς ταῖς νυξί, καί οὐδέ ἐγρηγορότων μόνον ἀλλά καί καθευδόντων, ἡμῖν ἐπανίστανται, ποτέ μὲν γαργαλισμοῖς καί ἐκκρίσεσι, ποτέ δέ βρωμάτων ἀπηγορευμένων γεύσεσιν, ἄλλοτε δέ καί μετὰ φανῶν καί λαμπάδων ὡσεὶ ξιφήρεις λησταί ληστρικῶς ἐπερχόμενοι θάνατον ἡμῖν ἐπισειουσιν, ἐκταράσσειν ἡμᾶς οἴομενοι καί τῆς εὐθείας παρατρέψαι ὁδοῦ. Καί οἱ μὲν αὐτῶν ἀδύνατον ἡμῖν ὑποτίθενται τό μέχρι τέλους ὑπενεγκεῖν τά ἐν τῇ ὁδῷ δυσχερῆ, οἱ δέ καί ἀνόνητα ταῦτα καί μηδέν τούς κοπιῶντας ὠφελεῖν δυνάμενα. Ἄλλοι ὅτι οὐδέ ἔστι ποτέ τέλος τῆς ὁδοῦ ταύτης οὐδέ ἔσεται λέγουσι, δεικνύοντες ἐκ τῶν μή κατορθωκῶτων τινάς καί μάλιστα τούς ἐγχρονίσαντας εἰς τήν ἄσκησιν καί μηδεμίαν ἐκ τοῦ χρόνου εὐρόντας ὠφέλειαν διά τό μή ἐν γνώσει καί εὐσεβεῖ λογισμῷ τρέχειν αὐτούς ἐν τῷ δοκεῖν τόν δρόμον τῶν ἐντολῶν, ἀλλ' ἰδιορρυθμία καί οἰήσει τοῦτο ποιεῖν, οἷς εἰκότως καί τά κατά Θεόν αὐτῶν διαβήματα περικόπτεται, δειλαινομένοις καί ὑποστρέφουσιν εἰς τά ὀπίσω καί ἑαυτούς διά τῆς ἀμελείας τῷ πονηρῷ ἐμπαρέχουσιν εἰς τό ἐργάσασθαι εἰς αὐτούς τά δοκοῦντα αὐτῷ.

(152) Ἀλλά τί θέλω πάντα ὑμῖν ἐξηγήσασθαι τοῖς πνευματικοῖς μου ἀδελφοῖς, καί ἰδοῦ εἰσιν ἀριθμῷ μή καθυποβαλλόμενα, τά τοῦ ἀντικειμένου ἡμῖν διαβόλου καί τῶν αὐτοῦ πονηρῶν πνευμάτων ἔνεδρά τε καί δεινά πανουργήματα! Ἀλλά τά πλεῖστα παρά τοῖς σπουδαίοις διερευνᾶσθαι ἐάσας καί παρασχῶν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων τάς ἀφερμάς, ὅ ἐπηγγειλάμην ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ ἀποδειξαι πειράσομαι· τί δέ ἐστι τοῦτο; Ὁ δεσμός τῆς πρὸς τούς συγγενεῖς ἡμῶν προσπαθείας καί ὅπως δεσμεῖ ἡμᾶς δι' αὐτῆς ὁ διάβολος, καί μάλιστα τούς κατά τῶν ἄλλων παθῶν τήν ἀνδρείαν ἐπιδειξαμένους καί τόν στέφανον ἄραντας, καί δι' ἧς ἡμᾶς τῷ σκότει καί τῇ ἀπωλείᾳ δυστυχῶς ὁ πονηρός παραπέμπει.

Καί σκόπει μοι πάλιν ἀκριβῶς τοῦ λεγομένου τήν δύναμιν. Κατανόησον σεαυτόν ἐν τῇ εἰρημένῃ ὁδῷ ἢ ἐπιβάντα ἀρτίως αὐτῆς ἢ ἐπ' αὐτῇ ἐπὶ χρόνους βαδίσαντα καί παρά πάντων ἐκείνων τῶν εἰρημένων θηρίων τε καί ληστῶν πολλά μὲν παθόντα ἐξ ὧν προειρήκαμεν, τῇ χάριτι δέ Χριστοῦ μήτε κολακείαις ἀπατηθέντα, μήτε τῇ ὠραιότητι τῶν φαινομένων κλαπέντα πρὸς ἡδονήν, μήτε φόβῳ καμφθέντα ἢ ἀπειλαῖς πρὸς τό ἐκκλίνειν τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἢ παύσασθαι τοῦ πρόσω βαίνειν, μήτε μὴν εἰς τά ὀπίσω στραφέντα, ἀλλά μᾶλλον καί εὐτονώτερον τρέχοντα. Ἄρα οὖν οὕτως τρέχοντός σου ἠρέμησε τοῦ μηκέτι πολεμεῖν σε ὁ Σατανᾶς ἢ ποτέ ἠρεμήσει; Οὐμενοῦν οὐδαμῶς! Ἄλλ' εἰδῶς ὅτι ἐντολήν ἡμῖν δέδωκεν ὁ Θεός ἀπαρνήσασθαι πατέρα καί μητέρα καί πᾶσαν ἀπλῶς συγγένειαν σαρκικήν, ἔτι δέ καί ὅλους ἡμᾶς αὐτούς· οὐ μόνον δέ ἀλλ' ὅτι συνεθέμεθα τῷ Θεῷ, (153) ὅτε τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ προσήλθομεν, καί ταύτην μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων φυλάξασθαι, ἐπειδὴ οὐκ ἴσχυσεν ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπάντων τι κατά σοῦ, τί ποιεῖ; Πρῶτον τήν τῶν ἰδίων μνήμην ἀνακινεῖ καί ἀνανεοῖ ἐν ἡμῖν, ἔπειτα καί ἀπό τῶν θείων Γραφῶν τά περί ἄλλων καί πρὸς ἄλλους εἰρημένα ἐπὶ ἀνατροπῇ θολερᾶ καί παραβάσει τῆς ἐντολῆς ἡμῖν ὑποτίθησι λέγων· “Τίμα τόν πατέρα σου, φησὶν ἡ θεία Γραφή, καί τήν μητέρα, καί ἀπό τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει· ὁ γάρ μή προϊστάμενος τῶν οἰκείων, κατά τόν θεῖον ἀπόστολον, τήν πίστιν ἤρνηται”, ἀγνοῶν ὁ δόλιος, ὡς εἰκός, ὅτι ταῦτα εἴρηται οὐχ ἵνα πλέον τοῦ Θεοῦ τούς γεννήσαντας ἡμᾶς ἢ τούς συγγενεῖς ἀγαπῶμεν καί προτιμῶμεν αὐτούς τῆς ἀγάπης ἐκείνου, ἀλλ' ἵνα ὑπακοήν παιδευθῶμεν καί μάθωμεν ὅτι, εἰ πρὸς τούς γεννήσαντας ἡμᾶς ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ὑποταγή καί τιμή, πόσω μᾶλλον ἢ πρὸς αὐτόν, τόν αὐτούς καί ἡμᾶς πεπονηκότα Θεόν; Οἰκεῖοι δέ τοῦ σπέρματος ἡμῶν, ὧ ἀπατεῶν – καλόν γάρ πρὸς αὐτόν

ἀντιστρέψαι τόν λόγον, οὐχ οἱ συγγενεῖς ἀλλ' οἱ οἰκεῖοί εἰσι τῆς πίστεως, οὐς, ὡς εἰκός, ἀγνοεῖς καί δολίως ὑποσπεῖρεις ἡμῖν τήν κατά σάρκα συγγένειαν, σπουδάζων κατάγειν ἡμᾶς εἰς τήν φιλίαν αὐτῶν καί προσπάθειαν.

Τοιγαροῦν καί ὅτε τῆς ἀπάτης αἰσθανθῶμεν καί ἐν γνώσει γενώμεθα, εἴτε ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν εἴτε ἀπ' ἄλλων τῶν ὀδηγούντων ἢ συμπορευομένων ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Κυρίου ἡμῖν, τί πάλιν πρός ἡμᾶς ἐν τῷ ἀφανεῖ κινήματι τῆς καρδίας ὑποψιθυρίζει; “Σύ, φησίν, ἀπό γε τοῦ παρόντος εἰς ἄλλα μέτρα καί εἰς ἄλλην ἔφθασας προκοπήν, (154) ἦν οὐδεὶς τῶν συνόντων σοι ἐπίσταται ἀδελφῶν, ἀπροσπάθειάν τε ἐκτίσω καί ἀπάθειαν παντελή. Διό καί εἰ θέλεις, ὑπερορᾶς καί καταφρονεῖς τῶν συγγενῶν σου, καί οὐδέν σοι ὄλως μέλλει περὶ αὐτῶν”. Ταῦτα ὑποτιθέμενος ἐν τῷ κρυπτῷ, παριστᾷ ἴσως καί αὐτόν ἐκεῖνον τόν συγγενῆ ἢ κατά διάνοιαν ἢ καί σωματικῶς ἐνώπιον αὐτοῦ, καί τοιαῦτα ὑποβάλλει λέγων αὐτῷ: “Πῶς τό τοῦ Θεοῦ πλάσμα ἀπολέσθαι ἐάσεις, ἵνα παρομοιωθῇ τοῖς κτήνεσι καί ὑπὸ ἀγνωσίας εἰς τήν τῶν ἀλόγων τάξιν καταπέσῃ; Οὐκ ὀρέξεις χεῖρα, οὐ διανοίξεις αὐτοῦ τόν νοῦν, οὐ ποιήσεις αὐτόν τόν πεπονηκότα γνωρίσαι Θεόν; Καί ποῖαν ἄρα τήν ἀπολογία ἐξεις ἢ τί ἐρεῖς ποιεῖ τοῦτον ἐν τῇ εὐχῇ καί ὡσανεὶ συμπαθείας δάκρυα χέειν καί οἶονεῖ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ προσφέρειν αὐτόν ὡς δῶρον εὐπρόσδεκτον ἐν τῷ λέγειν ἐν ἑαυτῷ· Ὁ ἐξάγων ἄξιον ἐξ ἀναξίου ὡς στόμα μου ἔσται”, καί: “Ἐφ' ὅσον πάλιν ἐποιήσατε ἐνί τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοί ἐποιήσατε”, καί πάλιν: “Ὁς ἐγένετο πατήρ ὀρφανῶν” καί τὰ ἐξῆς. Ταῦτα δέ πάντα πλάνη σαφῆς καί ἀπάτη τοῦ πονηροῦ.

Ὅτε δέ καί ἐπὶ πᾶσι τούτοις μή πεισθῇ τις, ἀλλ' ἔτι δὴ ἀναβάλλεται καί τῷ πονηρῷ ἀντιλέγει: “Πάντως, φησίν, ὃ ὀφείλω ποιῆσαι τῷ συγγενεῖ μου, τοῦτο ποιήσω εἰς ξένον, τόν κατά Θεόν μᾶλλον συγγενῆ μου ὄντα ἢ κατά σάρκα”, ἀποκρίνεται ὁ δόλιος ἐχθρός καί λέγει αὐτῷ: “Καί πάντως οὕτω φροντίζει τῶν πάντων ὁ Θεός καί οὕτως οἱ πάντες εἰς γνῶσιν καί πίστιν αὐτοῦ ἐνάγονται· σύ μὲν διὰ τῶν σῶν συγγενῶν εἴτε καί ἀλλοτρίων, (155) αὐτός δέ πάλιν διὰ σοῦ καί δι' αὐτοῦ ἕτεροι. Τίς δέ ἄρτι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ὡς σύ; Ἡ καί ποῦ ἐάσεις αὐτόν ἀπελθεῖν, ἵνα μή εὐθύς λύκου κατάβρωμα γένηται καί ἀπολέσει αὐτοῦ τήν ψυχήν, ἦν αὐτός ζημιωθήσῃ, ἐάν καταλείψῃς πάντως αὐτόν; “. Τότε δὴ τότε καί ὁ ἀδελφός ἀπατηθεὶς ἴσταται καί εὐλόγως καταδέχεται δεσμευθεὶς παρά τοῦ Σατανᾶ οὐκέτι ἀντιλέγει, πειθαρχήσας τοῖς λόγοις αὐτοῦ.

Καί ὅρα μοι πανουργίαν τοῦ δεινοῦ τούτου καί ψυχοφθόρου ληστοῦ! Δεσμέυσας οὖν αὐτόν τῇ προσπαθείᾳ οὐκέτι ἐν τῇ ὁδῷ συμπεριπατεῖ μετ' αὐτοῦ, οὐδέ ὄχλεϊ, τό γε νῦν ἔχον, περὶ τούτου αὐτόν, ὡς ἂν μή γνωσθῇ αὐτοῦ ἢ ἐπιβουλή. Ἄλλὰ τί; Τό ἄκρον οἶονεῖ τοῦ σχοινίου λαβόμενος καί μακράν γεγωνός, ἀποκρύπτεται ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῷ σκότει, ὁ τοῦ σκότους ἀληθῶς ἀρχηγός, ἀφείς αὐτῷ τήν περί τοῦ συγγενοῦς φροντίδα καί μέριμναν. Οἶδε γάρ ὅτι ἐκεῖνος ἀντ' αὐτοῦ διηνεκῶς ὄχλεϊ καί νύσσει αὐτόν. Τούτου οὖν γενομένου, ἐπὶ πρός μέριμναν τήν οἴανον χωρήσῃ τοῦ συγγενοῦς ἔνεκα, ἐκκλίνει τῆς βασιλικῆς καί εὐθείας ὁδοῦ ἧς ἀπήρξατο· καί ὅσον ἐκκλίνει, ὁ ἐχθρός εἰς βάθος που τῆς αὐτοῦ σκαιωρίας μεθίσταται καί ἐνδότερον ὑπείσερχόμενος κρύπτεται, ἔχων ἐν ταῖς αὐτοῦ χερσὶ τό δῆθεν σχοινίον τῆς προσπαθείας καί κρατῶν αὐτό ἀσφαλῶς καί σπουδάζων ὄλως μή γνωσθῆναι αὐτῷ.

Τῆς οὖν ὁδοῦ ὁ ἀδελφός ἐκπεσὼν, πρόσεχε τί ἄρχεται λέγειν ἐν ἑαυτῷ· “Ψυχήν ὁ σώσας, ὡς ὁ κτήσας”. Καί οὕτω πείθει ἑαυτόν ὅτι χριστομίμητον ἔργον ἐπεχείρησε ἐπιτελέσαι. Καί εἰ μὲν ἐστὶ γνώριμος τῶν κατά κόσμον τισίν, (156) ἀπέρχεται πρός αὐτούς καί ποτέ μὲν παρ' ἀξίαν αὐτούς κολακεύει καί ἐπαινεῖ, ποτέ δέ ἀποτόμως ἐπιπλήττειν ἐπιχειρεῖ. Ἄλλοτε γαστρίμαργον ἑαυτόν ἀποδεικνύει καί ἀδιάφορον καί τινὰς λόγους λαλεῖ, ἵνα εἰς γέλωτας πάντας κινήσῃ. Καί ἀπλῶς ἐνὶ ἐκάστῳ συμπεριφέρεται κατά τό θέλημα αὐτοῦ, ἵνα ἀποδεξάμενος δόση χρῆμά τι. Ἐάν δέ

μηδέν ἴδη διδόντα αὐτῶ, ἀναιδῶς οὐ παραιτεῖται ζητεῖν πανταχοῦ τὴν μνειάν περιφέρων τοῦ συγγενοῦς. Οἱ δὲ ἀκούοντες, σαρκικοί ὄντες καὶ τοῖς αὐτοῖς κακοῖς ἐμπεριεχόμενοι, ἐπαινοῦσι μᾶλλον τόν δυστυχή καὶ “Μισθόν ἔχεις μέγα” λέγουσι πρὸς αὐτόν. Ἐξ ὧν ἡ προσπάθεια ἀξιομένη ρίζοι, μᾶλλον δὲ συνουλοῖ τῇ τραχίλου νοητῶς σαρκί τὸ ταύτης πάθος ὡσπερ σχοινίον καὶ ἰσχυροποιεῖται καὶ ἀδιάλυτον γίνεται. Ὅθεν ἐκ τοῦ κατ’ ὀλίγον ἀποσπᾷ αὐτόν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς καὶ τὰ κατὰ Θεὸν δάκρυα εἰς ἐναντία ἀγνώστως μεταποιεῖ καὶ τηνικαῦτα εἰς μῖσος καὶ φθόνον ἐνάγει τῶν ἐχόντων πλέον ὑπὲρ αὐτόν καὶ μὴ διδόντων ἀφθόνως αὐτῶ· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπακοὴν ῥάθυμον αὐτόν καὶ παρήκοον ἀπεργάζεται. Εἶτα ψεύδεται καὶ οἰκονομίαν τὸ πρᾶγμα ἡγεῖται, ὡς τῶ Θεῶ δῆθεν διδούς τὰ εἰς τὸν συγγενῆ ἐξοδιαζόμενα, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ κλέπτειν ἀπὸ μικρῶν ἄρχεται καὶ οὐδέ ὅτι κλέμμα ἐστὶ πείθεται, ἀλλ’ ἀποβουκοληθεὶς τὰς φρένας ὑπὸ τοῦ πάθους, εἴ τι δ’ ἄν καὶ ποιῆ ὑπερασπιζόμενος τῶν ἰδίων καὶ συγγενῶν, οὐκ ἔχει καταγινώσκουσαν αὐτοῦ τὴν συνείδησιν. Τοιγαροῦν καὶ ὅταν εἰς ταῦτα πάντα καταβιβάζῃ τὸν ταπεινὸν μοναχόν ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος, τότε καὶ αὐτὸ τὸ ἄκρον δῆθεν τοῦ σχοινίου ἐν τῇ ποιωθείσῃ καὶ ριζωθείσῃ ἀμαρτία τοῦ πάθους τῆς προσπαθείας, (157) ὡς ἐν στυλῶ τινὶ πεπηγμένῳ ἐν ἄδου μυχοῖς ἐμπειριελήσας, ἀφίησι, πληροφορίαν ἔχων ὡς οὐκέτι ἐκεῖθεν ἀνασπασθήσεται.

Ταῦτα οὖν ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα περὶ τῶν ἀγωνιζομένων εἰρήκαμεν. Περί γάρ τῶν ἀδιαφόρων καὶ καταφρονητικῶς ταύτῃ τῇ ὁδῶ προσερχομένων καὶ πολιτεία, τί δεῖ καὶ λέγειν ὅση τούτων ἢ πρὸς τοὺς συγγενεῖς ὑπάρχει προσπάθεια, ὅπου γε δίκη ἀναισθητῶν ὀρνέων πρὸς πᾶσαν παγίδα τοῦ διαβόλου ἐμπίπτουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐκδότους ἑαυτοῦς πρὸς πᾶν πάθος ποιήσαντες, οἱ καὶ κατάβρωμα αἰεὶ τοῦ πονηροῦ γίνονται, τοῦ περιπατοῦντος καὶ ὠρουμένου ὡς λέοντος, τίνα καταπή, καὶ προαιροῦνται μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ τῶν ἐκείνου ὀδόντων καὶ τοῦ δεινοτάτου φάρυγγος ἐκσπασθῆναι; Ἄλλ’ εὐζώμεθα ἡμεῖς ἐξ ὅλης προθέσεως καὶ διανοίας, οἱ μετὰ πίστεως τὸν λόγον ἀκούοντες, μὴ ἀπατηθῆναι ποτε μηδὲ δελεασθῆναι, μηδὲ διὰ μιᾶς τινος μικρᾶς ἢ μεγάλης παραβάσεως ἐκπεσεῖν τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης εἰς οὐρανοῦς, μηδὲ πάθει τινὶ δεσμευθῆναι, ἀλλὰ βαδίσαντες ἀμεταστρεπτί ἐν αὐτῇ σπεύσωμεν πορευόμενον ἔμπροσθεν ἡμῶν φθάσαι τὸν Ἰησοῦν· καὶ γεγονότες αὐτοῦ ἐγκρατεῖς προσπέσωμεν αὐτῶ καὶ κλαύσωμεν ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος καὶ θερμῶς αἰτησώμεθα μὴ χωρισθῆναι αὐτόν ὅπως ποτέ ἀφ’ ἡμῶν, μηδὲ ἔᾶσαι ἔξω πεσεῖν ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ, ἥτις αὐτός ἐστιν ἐκεῖνος εἰρηκῶς· “Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ”. Τοῦτον οὖν ἐκζητήσωμεν, τοῦτον φθάσαι σπουδάσωμεν, ἵνα καὶ κατάσχωμεν αὐτόν, (158) καὶ ἐάν τοῦτο γένηται καὶ συμβιοτεύσωμεν αὐτῶ καὶ συμπολιτευσώμεθα, οὐ μόνον ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ βίου ἀλλὰ καὶ νῦν εἰς οὐρανοῦς αὐτῶ συνανέλθωμεν καὶ συναναληφθῶμεν, μᾶλλον δὲ αὐτός ἡμᾶς συνανενέγκῃ καὶ συνδοξάσῃ καὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν δωρήσῃται τὴν ἀπόλαυσιν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περί τελείας αγάπης και τίς ἡ ταύτης ἐνέργεια. Καί ὅτι ἐάν μὴ διὰ σπουδῆς ἐντεῦθεν ἦδη τῆς τοῦ Πνεύματος μεθέξεως γενώμεθα μέτοχοι, οὐδέ πιστοὶ καὶ χριστιανοὶ δυνάμεθα εἶναι, ἀλλ' οὐδέ υἱοὶ καὶ τέκνα Θεοῦ χρηματίσωμεν.

Λόγος Η'. (159)

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εἰ ὁ τὴν ἀρετὴν ὑποκρινόμενος πρὸς ἀπάτην πολλῶν καὶ ἀπώλειαν, ἄθλιος ὄντως ἐστὶ καὶ παρά Θεῶ καὶ ἀνθρώποις κατακεκριμένος ὑπάρχει καὶ βδελυκτός, εὐδὴλον ὅτι ὁ ἐμπάθειάν τινα, ἀπαθὴς ὢν, πρὸς σωτηρίαν πολλῶν καὶ ὠφέλειαν ἐν προσποιήσει κατὰ τοὺς παλαιούς πατέρας σχηματιζόμενος, ἐπαινετός καὶ μακάριος. Ὡσπερ γάρ ὁ διάβολος ἐν προσχήματι ὄψεως καὶ συμβουλῆς, τῷ δοκεῖν μὲν χρηστῆς καὶ ἐπωφελοῦς, τῇ δέ ἀληθείᾳ θανασίμου τυγχανούσης καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ καρπῶν ἀποστερούσης τὸν ἄνθρωπον, θεομάχος καὶ ἀνθρωποκτόνος ἐδείχθη, οὕτω καὶ ὁ ἐν προσχήματι κακίας πονηρούς τινας λόγους κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκφέρων, ἵνα τὰ τελούμενα τῷ διαβόλῳ ὑπὸ τῶν ὑποκρινόμενων τὴν ἀρετὴν καὶ εὐλάβειαν ἀναμαθῶν ἐπιστρέψῃ τοὺς δρῶντας τὰ κακὰ πρὸς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐξομολόγησιν, (160) χρηστομίμητος ὄντως καὶ συνεργός Θεοῦ καὶ σωτὴρ ἀνθρώπων προφανῶς γίνεται. Τοῦτο δέ μόνων ἐκείνων ἔργον ἐστίν, ὧν ἡ αἴσθησις ἀναίσθητός ἐστι τοῦ ἀέρος τούτου καὶ τοῦ κόσμου καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ τῆς αἰσθήσεως, ὧν ἡ διάνοια οὐ προσπᾶσχει τοῖς ὀρωμένοις ἀλλ' ἐξέστη τῆς τοῦ σώματος ταπεινώσεως, τῶν ἰσαγγέλων λέγω, τῶν τελείως τῷ Θεῷ ἐνωθέντων καὶ ὅλον Χριστόν ἐν ἑαυτοῖς ὀλοτελῶς κτησαμένων ἔργῳ καὶ πείρᾳ, αἰσθήσει καὶ γνώσει καὶ θεωρίᾳ.

Κακόν τοιγαροῦν τό ἐπακροᾶσθαι ἢ παρατηρεῖν λάθρα τί ὁ πλησίον προσομιλεῖ ἢ διαπράττεται, ἀλλ' ἐάν πρὸς τό ὄνειδίσαι ἢ ἐκφαυλίσαι ἢ λοιδορῆσαι ἢ ἐκπομπεῦσαι ἐν καιρῷ ἄπερ εἶδεν ἢ ἤκουσεν· εἰ δέ πρὸς τό συμπαθῶς καὶ σοφῶς ἐν φρονήσει τὰ τοῦ πλησίον ἐπιδιορθώσασθαι καὶ ἀπὸ ψυχῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ δακρύων προσεύξασθαι τοῦτο ποιεῖ, οὐκ ἔστιν πονηρόν τό τοιοῦτον. Εἶδον γάρ ἐγὼ ἄνθρωπον πολλά ἐπιτηδεύματα καὶ πολλοὺς τρόπους ποιοῦντα, ὅπως μὴδὲν αὐτόν τῶν γινομένων ἢ λεγομένων ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ διαλανθάνῃ· οὐκ ἐποίησε δέ τοῦτο πρὸς βλάβην, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὅπως τὸν μὲν λόγῳ, τὸν δέ δῶρις, τὸν δέ ἑτέρα τινὶ προφάσει τῶν ἐναντίων πράξεων καὶ λογισμῶν ἀποστήσῃ. Καὶ εἶδον τὸν τοιοῦτον ποτέ μὲν κλαίοντα διὰ τὸν δεῖνα, ποτέ δέ θρηνοῦντα ὑπὲρ τοῦ δεῖνος, ποτέ δέ καὶ τὰς ἑαυτοῦ ὄψεις καὶ τό στήθος αὐτοῦ τύπτονα ὑπὲρ ἄλλου, τό τοῦ ἀμαρτήσαντος ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ ἀναδεχόμενον πρόσωπον δηλονότι, καὶ ὡς ἐκείνον αὐτόν εἶναι τὸν τό κακόν ποιήσαντα λογιζόμενον ἑαυτόν καὶ τῷ Θεῷ ἐξομολογούμενον καὶ προσπίπτοντα καὶ πενθοῦντα σφοδρῶς. (161) Καὶ εἶδον ἕτερον ἐπὶ τοῖς κατορθοῦσι καὶ ἀγωνιζομένοις τοσοῦτον χαίροντα καὶ τὴν ἐκείνων προκοπὴν ἀποδεχόμενον, ὡς δοκεῖν ἐκείνον αὐτόν μᾶλλον ἢ ἐκείνους τῶν ἀρετῶν καὶ πόνων μέλλειν ἀπολήψεσθαι τοὺς μισθούς· ἐπὶ δέ τοῖς ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ καταπίπτουσι καὶ τοῖς κακοῖς ἐπιμένουσι τοσοῦτον ἐλυπεῖτο καὶ ἔστενε, ὡς δοκεῖν αὐτόν μόνον ἐν ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἐκείνων πάντων λόγον ἀποδοῦναι προσαπαιτούμενον καὶ τῇ κολάσει παραδοθῆναι. Καὶ εἶδον ἕτερον οὕτω τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παραζηλοῦντα καὶ θέλοντα, ὡς πολλάκις μετὰ δακρύων θερμῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς δέεσθαι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἢ κάκείνους σωθῆναι ἢ καὶ αὐτόν σὺν ἐκείνοις κατακριθῆναι, ἀπὸ διαθέσεως θεομιμήτου καὶ Μωσαϊκῆς ὅλως σωθῆναι μόνον ἑαυτόν θέλοντα. Τῇ

ἀγία γάρ ἀγάπη ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι πνευματικῶς αὐτοῖς συνδεθεῖς, οὐδέ εἰς αὐτήν τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν προηρεῖτο καί χωρισθῆναι αὐτῶν. Ὡς δεσμός ἅγιος, ὡς δύναμις ἄφατος, ὡς ψυχῆς οὐρανόφρονος, μᾶλλον δέ εἰπεῖν θεοφορομένης καί ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ καί τῇ τοῦ πλησίον σφόδρα τετελειωμένης!

Ὁ τοίνυν εἰς ταύτην οὐπω πεφθακώς τήν ἀγάπην, μηδέ ἴχνος αὐτῆς ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ θεασάμενος μηδέ τήν παρουσίαν αὐτῆς ὅλως ἐπαίσθανθεῖς, ἔτι τῇ γῆ καί τοῖς ἐν τῇ γῆ μᾶλλον δέ ὑπό γῆν κρύπτεσθαι πέφυκεν, ὡς περ ὁ λεγόμενος ἀσπάλαξ, τυφλός δηλαδή ὢν καί αὐτός ὡς ἐκεῖνος καί μόνη τῇ ἀκοῇ τῶν ἐπί γῆς λαλούντων ἐπακρουόμενος. Ὡς τῆς συμφορᾶς, ὅτι ἐκ Θεοῦ γεννηθέντες καί ἀπαθανατισθέντες ἐπουρανίου τε κλήσεως μέτοχοι καί κληρονόμοι Θεοῦ καί συγκληρονόμοι Χριστοῦ καί πολῖται τῶν οὐρανῶν γενόμενοι, (162) αἴσθησιν οὐπω τῶν τοσοῦτων ἐλάβομεν ἀγαθῶν· ἀλλ' ἀναισθήτως, ἴν' οὕτως εἴπω, ὡς περ σίδηρος ἐμβάλλεται τῷ πυρί ἢ ὡς ἄψυχον δέρμα ἐμβάπτεται ἀνεπαίσθητως κοκκίνη βαφῆ, οὕτω καί ἡμεῖς ἔτι ἐν τοῖς τοσοῦτοις ἀγαθοῖς τοῦ Θεοῦ μέσον ὄντες διακεῖμεθα, μηδεμίαν αἴσθησιν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν ὁμολογοῦντες. Καί ὡς ἤδη σεσωσμένοι καί τοῖς ἁγίοις κατειλεγμένοι ἐνσεμνυνόμεθα, σχηματιζόμενοι τε καί κοσμούμενοι καί τήν ἀγιωσύνην ὑποκρινόμενοι, ὡς ἐπί ὀρχήστρας ἢ σκηνῆς ἀθλίως βοιοῦντες, τοῖς μίμοις καί ταῖς πόρναις ἐξομοιούμεθα, αἱ τό φυσικόν οὐκ ἔχουσαι κάλλος ἐπιτίμματα καί βαφαῖς ξέναις ἑαυτάς κοσμεῖν ἀφρόνως οἴονται. Ἀλλ' οὐχί καί τῶν ἁγίων τῶν ἄνωθεν γεννωμένων οἱ χαρακτῆρες τοιοῦτοι.

Χρεῶν δέ εἰδέναι, ὅτι ὡς περ τό βρέφος ὅταν τῆς μητρικῆς νηδύος προέλθοι, τοῦ ἀέρος τούτου ἀνεπαίσθητως αἰσθάνεται καί εὐθέως πρὸς κλαυθμόν καί θρήνον αὐτομάτως κινεῖται, οὕτω καί ὁ γεννηθεῖς ἄνωθεν καί ἐκ τοῦ κόσμου μέν τούτου ὡς ἐκ νηδύος σκοτεινῆς προελθών, εἰσελθών δέ εἰς τό νοητόν καί οὐράνιον φῶς καί οἶονεῖ προκύψας ἔνδον τούτου μικρόν, εὐθύς χαρᾶς ἀφάτου πληροῦται καί δάκρυα ἀνωδύνως προχέει, ἐννοῶν, τό εἶκος, ὅθεν ἐρρύσθη καί ἐν οἴῳ γενέσθαι κατηξιώθη φωτί· ἀρχή γάρ τοῦ εἰς χριστιανούς καταλεγῆναι τινα τοῦτό ἐστιν. Οἱ δέ γε τοῦ τοιοῦτου καλοῦ ἐν γνώσει καί θεωρίᾳ μήπω γενόμενοι, μηδέ ζητήσαντες αὐτό ἐν ἐπιμονῇ πολλῇ καί θρήνοις καί δάκρυσιν, ἵνα διά τῶν τοιούτων πράξεων καθαρθέντες τύχωσιν αὐτοῦ καί τέλεον ἐνωθέντες αὐτῷ κοινωνίαν σχῶσι μετ' αὐτοῦ, (163) εἶπέ, χριστιανοί καθόλου κληθῶσιν; Οὐκ εἰσί γάρ ὡς χρή. Εἰ γάρ τό γεννώμενον ἐκ τῆς σαρκός σάρξ ἐστί καί τό γεννώμενον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστιν, ὁ σωματικῶς γεννηθεῖς καί ἀνὴρ γεγονώς, πνευματικῶς δέ μηδέ ὅτι γε ὀφείλει γεννηθῆναι ἐννοήσας ἢ πιστεύσας ἢ σπουδάσας ποτέ, πῶς ἄρα πνευματικός γένηται καί πνευματικοῖς ἀνδράσιν ἑαυτόν συναριθμήσειεν, εἰ μή λάθρα, ὡς ὁ τά ῥυπαρά ἱμάτια ἐνδεδυμένος, ἑαυτόν παρενείρει τοῖς λαμπροφοροῦσιν ἁγίοις, καί ἐπί τῆς βασιλικῆς τραπέζης μετ' αὐτῶν συνανακλιθεῖς ἔξω βληθείη χεῖρας καί πόδας δεθεῖς, ὡς μή φωτός υἱός ἀλλά σαρκός καί αἵματος, καί παραπεμφθεῖ τῷ αἰωνίῳ πυρί, τῷ ἡτοιμασμένῳ τῷ διαβόλῳ καί τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ; Ὁ γάρ λαβών ἐξουσίαν υἱός γενέσθαι Θεοῦ βασιλείας τε οὐρανῶν καί αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμος, ὁ μαθῶν πολυτρόπως διά ποίων ἔργων καί ἐντολῶν ὀφείλει εἰς ταύτην τήν τιμὴν καί τήν δόξαν ἀναχθῆναι, καί τούτων μέν ἀπάντων καταφρονήσας, προτιμήσας δέ τά ἐπίγεια καί φθειρόμενα καί τόν χοιρῶδη βίον προκρίνας καί τήν πρόσκαιρον δόξαν τῆς αἰωνίου δόξης κρείττονα ἠγησάμενος, πῶς οὐχί δικαίως πάντων τῶν πιστῶν χωρισθήσεται καί μετὰ τῶν ἀπίστων σὺν αὐτῷ τῷ διαβόλῳ κατακριθήσεται;

Διό παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ἀδελφοί καί πατέρες, σπουδάσατε ἕως καιρός ἐστί καί ἐν τοῖς ζῶσιν ἐσμεν, ἀγωνίσασθε ἵνα υἱοὶ Θεοῦ γένησθε, ἵνα φωτός χρηματίσητε τέκνα – ταῦτα γάρ ἢ ἄνωθεν ἡμῖν γέννησις δίδωσι, μισήσατε τόν κόσμον καί τά ἐν κόσμῳ, (164) μισήσατε τήν σάρκα καί τά ἐξ αὐτῆς τικτόμενα πάθη, μισήσατε πᾶσαν

ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν μέχρι ἐλαχίστου εἵδους καὶ πράγματος. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι δυνασόμεθα, ἐάν τὸ μέγεθος τῆς μελλούσης ἡμᾶς διαδέξασθαι δόξης καὶ χαρᾶς καὶ τρυφῆς ἐννοήσωμεν. Τί γάρ, εἰπέ μοι, τοσοῦτον μείζον ἐν οὐρανῷ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τὸ γενέσθαι τινὰ υἱὸν Θεοῦ καὶ κληρονόμον αὐτοῦ καὶ συγκληρονόμον Χριστοῦ; Πάντως οὐδέν! Ἀλλὰ διὰ τὸ προτιμᾶν ἡμᾶς τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ ἐν χερσὶ καὶ διὰ τὸ μὴ ζητεῖν τὰ ἐν οὐρανοῖς ἀποκείμενα ἀγαθὰ μηδὲ τῷ πόθῳ τούτων ἐκκρέμασθαι, σαφῆ παρέχομεν τοῖς ὁρῶσιν ἀπόδειξιν ὅτι πρῶτον μὲν ἀπιστίας νόσω κρατούμεθα, καθὼς γέγραπται: “Πῶς δύνασθε πιστεῦναι δόξαν παρά ἀνθρώπων λαμβάνοντες, τὴν δὲ δόξαν τὴν παρά τοῦ μόνου Θεοῦ μὴ ἐπιζητοῦντες;” ἔπειτα καὶ δοῦλοι παθῶν γεγονότες τῇ γῇ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ προσηλούμεθα μηδ’ ὅλως ἀνανεῦσαι βουλόμενοι πρὸς οὐρανοὺς καὶ Θεόν, ἀλλ’ ἐν ἀφροσύνῃ ψυχῆς παρακρουόμενοι τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς ἐκπίπτομεν τῆς υἰοθεσίας αὐτοῦ.

Τί γάρ ἀφρονέστερον, εἰπέ μοι, τοῦ παρακούοντος τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ σπουδάζοντος ἐπιτυχεῖν τῆς υἰοθεσίας αὐτοῦ; Ὁ γάρ πιστεύων ὅτι ἔστι Θεός, μεγάλη τινὰ φαντάζεται περὶ αὐτοῦ. Οἶδε γάρ ὅτι μόνος Δεσπότης καὶ Κτίστης καὶ Κύριος αὐτός ἐστι τῶν ἀπάντων, καὶ ὅτι ἀθάνατος, αἰδῖος, ἀκατάληπτος, ἀφραστός, ἀφθαρτός, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τέλος οὐκ ἔσται. Ὁ γοῦν τοιοῦτον εἰδὼς τὸν Θεόν, πῶς οὐ ποθήσει αὐτόν; Πῶς οὐ σπουδάσει καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον ὑπὲρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ θείναι, (165) ἵνα καταξιοθῆ, μὴ εἶπω υἱός αὐτοῦ καὶ κληρονόμος γενέσθαι, ἀλλὰ κἄν τῶν γνησίων αὐτοῦ δούλων εἷς, τῶν ἰσταμένων πλησίον αὐτοῦ; Εἰ δὲ πᾶς μὲν ὁ ἀγωνιζόμενος καὶ φυλάττων ἀπαρატρώτως πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ τέκνον Θεοῦ καὶ υἱός Θεοῦ γεννηθεὶς ἄνωθεν γίνεται, καὶ πιστός ὄντως καὶ χριστιανός τοῖς πᾶσι γνωρίζεται, ἡμεῖς δὲ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καταφρονοῦμεν καὶ ἀθετοῦμεν τοὺς νόμους αὐτοῦ, οὐς ἐκδικήσει ἐκεῖνος ἐλθὼν μετὰ δόξης αὐθις καὶ δυνάμεως φοβερᾶς, καὶ δεικνύομεν ἑαυτοὺς ἐν μὲν τῇ πίστει τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἀπίστους, ἐν δὲ τῇ ἀπιστίᾳ διὰ τῶν λόγων μόνον πιστούς. Ἄνευ γάρ ἔργων, μὴ πλανᾶσθε, οὐδέν ἡμᾶς ἢ πίστις μόνη ὠφελήσει· νεκρά γάρ ἐστι, νεκροὶ δὲ ζωῆς οὐ γίνονται μέτοχοι, εἰ μὴ πρότερον διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ταύτην ζητήσουσιν. Ἐν γάρ τῇ ἐργασίᾳ τούτῃ ἀναφύεται ὡσπερ τις πολύχους καρπός ἐντός ἡμῶν ἢ ἀγάπη, ἢ ἐλεημοσύνη, ἢ πρὸς τὸν πλησίον συμπάθεια, ἢ πραότης, ἢ ταπεινώσις, ἢ ὑπομονὴ τῶν πειρασμῶν, ἢ ἀγνεία, ἢ καθαρότης τῆς καρδίας, δι’ ἧς καταξιούμεθα ὁρᾶν τὸν Θεόν καὶ ἐν ἧ ἢ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παρουσία καὶ ἔλλαμψις γίνεται, ἣτις καὶ ἄνωθεν ἡμᾶς γεννᾷ καὶ υἱούς Θεοῦ ἀποτελεῖ καὶ τὸν Χριστόν ἐπενδύει καὶ τὴν λαμπάδα ἀνάπτει καὶ τέκνα φωτός ἀποδεικνύει καὶ τοῦ σκότους τὰς ψυχὰς ἐλεθεροῖ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς κοινωνοὺς ἡμᾶς ἀπ’ ἐντεῦθεν ἤδη γνωστῶς ἀπεργάζεται.

(166) Μὴ οὖν ἐπὶ μόναις ἄλλαις τισὶν ἐργασίαις καὶ ἀρεταῖς θαρρήσαντες, νηστεῖαις λέγω ἢ ἀγρυπνίαις ἢ χαμευνίαις καὶ ποικίλαις ἄλλαις κακοπαθείαις, ταύτης τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καταφρονησόμεν, ὡς δι’ ἐκείνων καὶ χωρὶς ταύτης σωθῆναι δυνάμενοι. Ἀδύνατον γάρ τοῦτο, ἀδύνατον! Καὶ πειθétωσάν σε καὶ αἱ πέντε μωραὶ παρθένοι καὶ οἱ πολλὰ σημεῖα καὶ θαύματα ἐν τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι πεπονηκότες, οἱ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριν ἠκουσαν ἀπὸ τοῦ Κυρίου: “Ἀπέλθατε ἀπ’ ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας! Οὐ γάρ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ”, καὶ οὐ μόνον οὗτοι ἀλλὰ μετὰ τούτων καὶ πολλοὶ ἕτεροι, οἵτινες παρά μὲν τῶν ἁγίων ἐβαπτίσθησαν ἀποστόλων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἁγίων, τῆς δὲ χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὴ καταξιοθέντες διὰ πονηρίας ὑπερβολῆν, οὔτε βίον ἄξιον τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθησαν ἐπεδείξαντο, οὔτε τέκνα Θεοῦ ἐχρημάτισαν, ἀλλ’ ἔμειναν σάρκες ὄντες καὶ αἵματα, μηδὲ ὅτι ἐστι Πνεῦμα πιστεύσαντες ἢ ζητήσαντες ἢ λαβεῖν προσδοκήσαντες. Ὅθεν οἱ τοιοῦτοι οὐδέ

τῶν τῆς σαρκός ἐπιθυμιῶν οὐδέ τῶν ψυχικῶν παθῶν δεσπόται ποτέ γενέσθαι ἰσχύσουσιν, οὔτε τι γενναῖον ἐν ἀρεταῖς ἐπιδείξονται, φησί γάρ ὁ Κύριος· “Οὐ δύνασθε χωρίς ἐμοῦ ποιεῖν οὐδέν”. Ἀλλά παρακαλῶ, πατέρες καί ἀδελφοί, σπουδάσωμεν ἡμεῖς ὅση δύναμις, ἵνα μέτοχοι (167) ἔνθεν ἤδη τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς καταξιωθῶμεν γενέσθαι, ὅπως καί τῶν παρόντων καί τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καί φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περὶ ἐλεημοσύνης. Καί τίς ἐστὶν ὁ πεινῶντα τόν Θεόν τρέφων καί διψῶντα ποτίζων καί καθεξῆς. Καί πῶς τοῦτό τι κατορθωθήσεται. Καί ὅτι εἰ μὴ τις καί ἐν ἑαυτῷ ταῦτα πάντα ποιήσει καί θρέψει καί ποτίσει Χριστόν, οὐδέν ὠφεληθήσεται ἐκ τοῦ ταῦτα μόνον ποιεῖν εἰς τοὺς πένητας, ἑαυτόν δέ ἄτροφον παρορᾶν καί γυμνόν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Λόγος Θ'. (168)

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἔδει μὲν μὴ τολμᾶν με πρὸς ὑμᾶς ὅλως φθέγγεσθαι, μηδέ διδασκάλου τάξιν ἐπέχειν ἐνώπιον τῆς ἀγάπης ὑμῶν· ἀλλ' ἐπεὶ περ ἐπίστασθε ὅτι, ὡσπερ τό ὑπό τοῦ τεχνίτου κατασκευασθέν ὄργανον οὐχ ὅταν ἐκεῖνο βούληται, ἀλλ' ὅταν ὑπό τοῦ πνεύματος οἱ αὐλοὶ μὲν πληρωθῶσιν, ὑπό δέ τῶν δακτύλων τοῦ τεχνίτου εὐρύθμως κρούηται, τότε καί τόν ἦχον ἀποτελεῖ καί τὰς ἀκοάς τῶν πάντων ἡδυτάτου μέλους ἀποπληροῖ, οὕτω δέ καί ἐπ' ἐμοὶ συμβαίνειν ἐννοεῖν ὑμᾶς χρή καί μὴ, τῆ ὀργάνου εὐτελείᾳ ἀποβλέποντας, ἀηδῶς πρὸς τὰ ῥηθήσεσθαι μέλλοντα διατεθῆναι. Ἀλλά πρὸς τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν, τὴν ἄνωθεν ἐμπνεύουσαν καί πληροῦσαν τῶν πιστῶν τὰς ψυχάς, καί πρὸς αὐτόν τόν δάκτυλον τοῦ Θεοῦ, (169) τόν τὰς νευράς τοῦ νοός κρούοντα καί πρὸς τό λαλεῖν ἡμᾶς διεγείροντα ἀφορῶντες, ὡς σάλπιγγος ἠχούσης δεσποτικῆς ἢ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, τοῦ Βασιλέως τῶν ὅλων ὡς δι' ὀργάνου λαλοῦντος ἡμῖν, μετὰ φόβου καί τρόμου ἐν συνέσει καί ἡσυχίᾳ πολλῇ ἀκούσατε.

Πάντες μὲν ἄνθρωποι σκοπεῖν καί ἑαυτοῖς προσέχειν ὀφείλομεν, πιστοὶ τε καί ἄπιστοι, μικροὶ τε καί μεγάλοι, ἵνα οἱ μὲν ἄπιστοι πρὸς ἐπίγνωσιν καί πίστιν τοῦ πεπονηκότος ἡμᾶς Θεοῦ γενώμεθα, οἱ δέ πιστοὶ ἵνα καλῶς πολιτευσάμενοι εὐάρεστοι αὐτῷ ἐν παντί ἔργῳ ἀγαθῷ ἀναφανῶμεν· οἱ δέ μικροὶ ὅπως τοῖς μεγάλοις ὑποταγῶμεν διὰ τόν Κύριον, οἱ μεγάλοι δέ ὡς πρὸς τέκνα γνήσια τοὺς μικροὺς διατεθῶμεν διὰ τὴν λέγουσαν ἐντολήν τοῦ Κυρίου· “Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ ἐκάστῳ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε”. Οὐ γάρ περὶ τῶν πενομένων μόνον, ὡς τινες οἴονται, καί τῶν τῆς σωματικῆς τροφῆς ἀπορούτων τοῦτο ὁ Κύριος εἶρηκεν, ἀλλὰ καί περὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡμῶν ἀδελφῶν, τῶν οὐ λιμῷ τηκομένων ἄρτου καί ὕδατος, ἀλλὰ λιμῷ ἀργίας καί ὑπακοῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ὅσω γάρ ἡ ψυχὴ τιμιωτέρα ὑπάρχει τοῦ σώματος, τοσοῦτον καί ἡ πνευματικὴ τροφή τῆς σωματικῆς ἀναγκαιοτέρα καθέστηκεν, οἶμαι δέ ὅτι καί περὶ ταύτης μᾶλλον λέγειν τόν Κύριον· “Ἐπεινάσα καί οὐκ ἔδωκάτε μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καί οὐκ ἐποτίσατέ με”, ἢ περὶ τῆς σωματικῆς καί φθειρομένης τροφῆς. Διψᾷ γάρ ἀληθῶς τὴν σωτηρίαν ἐνός ἐκάστου ἡμῶν καί πεινᾷ, ἢ δέ σωτηρία ἡμῶν ἢ ἀποχὴ πάσης ἀμαρτίας ἐστίν· (170) ἀποχὴν δέ πάσης ἀμαρτίας δίχα τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας καί τῆς ἐκπληρώσεως πασῶν τῶν ἐντολῶν κατορθωθῆναι ἀδύνατον. Διὰ γάρ τῆς τῶν ἐντολῶν

ἐκπληρώσεως τρέφεσθαι εἴωθε παρ' ἡμῶν ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεός καὶ Κύριος τοῦ παντός. Λέγουσι γάρ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι ὅτι καθάπερ ἐκ τῶν πονηρῶν ἡμῶν πράξεων οἱ δαίμονες τρέφονται καὶ ἰσχύουσι καθ' ἡμῶν, ἐπὶ δὲ ἡμεῖς τῶν κακῶν ἀφιστάμεθα, λιμοκτονοῦνται ἐκεῖνοι καὶ ἐκνευρίζονται, οὕτω λογιζομαι καὶ τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πτωχεύσαντα τρέφεσθαι παρ' ἡμῶν καὶ παροραῖσθαι πάλιν λιμώττοντα. Καὶ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου τῶν ἁγίων ἔστι γινῶναι καὶ πληροφορηθῆναι ἡμᾶς καί, ἵνα τοὺς ἄλλους παρήσω πολλοὺς ὄντας καὶ ὑπὲρ ἀριθμὸν ψάμμου πέλοντας, ἐξ ἑνός ἢ μιᾶς ἁγίας πληροφορήσω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην.

Οἶδα ὅτι Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας τὸν βίον ἀκούετε, οὐκ ἄλλου τινός διηγουμένου αὐτόν, ἀλλ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἰσαγγέλου ὡς ἐν τάξει ἐξαγορεύσεως τὴν πτωχείαν αὐτῆς δηλούσης ἐν τῷ εἰπεῖν ὅτι· “Οὐδέ διδόντων μοι πολλάκις τινῶν τῆς ἁμαρτίας μισθὸν ἐλάμβανον. Τοῦτο δέ, φησίν, ἐποίουν οὐχ ὡς εὐποροῦσα τῶν ἀναγκαίων – στυππεῖον γάρ νήθουσα ἐτρεφόμην, ἀλλ' ὅπως πολλοὺς ἐραστάς σχῶ ἐν ἐτοίμῳ τοῦ πάθους μου”. Καὶ ὅτε ἐν τῷ πλοίῳ εἰσελθεῖν ἔμελλε καὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπελθεῖν, ἐπὶ τοσοῦτον ὑπῆρχε πτωχή, ὡς μηδὲ ναῦλον, μηδὲ δαπάνην κεκτηῖσθαι αὐτήν. Ὅτε δὲ τῇ παναμώμῳ Θεοτόκῳ συνταξαμένη ἐπὶ τὴν ἔρημον ὤρμησε, δύο παρά τινος φόλλεις λαβοῦσα ἄρτους ὠνήσατο, καὶ οὕτω τὸν Ἰορδάνην διαπεράσασα μέχρι τέλους αὐτῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐνεκαρτέρησε, μηδὲ ἀνθρώπου πρόσωπον ἰδοῦσα, (171) εἰ μὴ μόνον τοῦ Ζωσιμᾶ, μὴ τοῖ γε πεινῶντα πτωχὸν θρέψασα ἢ διψῶντα ποτίσασα ἢ γυμνὸν ἐπενδύσασα ἢ τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκεψαμένη ἢ ξένους συναγαγοῦσα· τούναντίον μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς ἀπωλείας βάραθρον πολλοὺς συνελάσασα, ἐν τῷ καταγωγίῳ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦς ὑπεδέχετο. Πῶς οὖν, εἶπέ μοι, σωθήσεται αὕτη καὶ μετὰ τῶν ἐλεημόνων εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν συνεισελεύσεται, ἢ μήτε πλοῦτον καταλιποῦσα, μήτε ὑπάρχοντα δοῦσα πένησι, μήτε ἐλεημοσύνην ποτέ ὄλως ποιήσασα, χρηματίσασα δὲ μᾶλλον ἄλλοις μυρίοις πρόξενος ἀπωλείας; Ὅρᾳς πῶς ἐάν διὰ χρημάτων καὶ σωματικῆς τροφῆς μόνης τὴν ἐλεημοσύνην εἴπωμεν γίνεσθαι καὶ διὰ ταύτης παρ' ἡμῶν τὸν Κύριον τρέφεσθαι καὶ μόνους τοὺς οὕτω τρέφοντας αὐτόν καὶ ποτίζοντας καὶ ἀπλῶς θεραπεύοντας σώζεσθαι, τοὺς δὲ μὴ τοῦτο ποιοῦντας ἀπόλλυσθαι, ἄτοπον εἶναι δόξει τοῦτο, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων τῆς βασιλείας ἐκβάλλεσθαι. Ἄλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι!

Τὰ γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ πράγματά τε καὶ χρήματα κοινὰ τῶν πάντων ἐστίν, ὡσπερ τό φῶς καὶ ὁ ἀήρ οὗτος ὃν ἀναπνεύομεν, καὶ αὐτὴ ἡ βροχὴ τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἔν τε τοῖς πεδίοις ἔν τε τοῖς ὄρεσι. Πᾶσι μὲν οὖν τὰ πάντα κοινὰ τῇ χρήσει μόνῃ τῆς ἀπολαύσεως καθεστήκασιν, κατὰ δεσποτείαν δὲ οὐδενός· ἢ δὲ πλεονεξία, ὡσπερ τύραννος εἰσελθοῦσα τῷ βίῳ, τὰ κοινῶς τοῖς πᾶσιν ὑπὸ τοῦ Δεσπότης δοθέντα ἄλλοθεν ἄλλως ὑπὸ τῶν αὐτῆς δούλων καὶ ὑπηρετῶν κατεμερίσατο, φραγμοῖς περικλείσασα καὶ πύργοις καὶ μοχλοῖς καὶ θύραις κατασφαιλισαμένη, πάντας ἄλλους ἀνθρώπους τῆς ἀπολαύσεως τῶν τοῦ Δεσπότης ἀγαθῶν ἀπεστέρησε, δεσπότης εἶναι τούτων ἢ (172) ἀναιδῆς λέγουσα καὶ μηδένα ἀδικεῖν τῶν ἀπάντων φιλονεικοῦσα. Οἱ δὲ ὑπηρετῶν καὶ δούλων τῆς τυράννου ταύτης, κατὰ διαδοχὴν ἕκαστος αὐτῶν οὐ δεσπότης τῶν ἀποκειμένων πραγμάτων καὶ χρημάτων, ἀλλὰ πονηρὸς τις δούλος καὶ φύλαξ γίνεται. Πῶς οὖν, εἰ ἐκ τῶν τοιούτων χρημάτων ἢ φόβῳ τῶν ἀπειλουμένων τιμωριῶν ἢ ἐλπίδι τοῦ ἑκατονταπλασίονα λήψεσθαι ἢ συμφοραῖς ἀνθρώπων ἐπικαμφθέντες, ὀλίγα τινὰ ἢ καὶ πάντα ἐξενεγκόντες, τοῖς ἐν στενοχωρίᾳ καὶ ὑστερήσει μέχρι τότε παρεωραμένοις δώσουσιν, ἐλεήμονες λογισθήσονται, ἢ ὡς Χριστὸν θρέψαντες ἢ ὡς ποιήσαντες ἔργον μισθοῦ ἄξιον; Οὐδαμῶς, ἀλλ' ὡς ἐγὼ φημι, καὶ μετάνοιαν χρεωστοῦσι μέχρι θανάτου, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ χρόνοις ταῦτα κατέσχον καὶ τοὺς ἀδελφούς τὴν χρήσιν αὐτῶν ἀπεστέρησαν.

Πῶς δέ καί οἱ κατά τό δοκεῖν πτωχοί γεγονότες ὡσπερ Χριστός ὁ Θεός, πλούσιος ὢν, ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς, αὐτούς ἡμᾶς ἐλεοῦντες τόν δι' ἡμᾶς γενόμενον ὡς ἡμεῖς ἐλεεῖν λογιζόμεθα; Νόει μοι καλῶς τό λεγόμενον. Ἐγένετο ὁ Θεός διά σέ πτωχός ἄνθρωπος, γενέσθαι χρεωστεῖς καί σύ, ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ὁμοῖος ἐκείνῳ πτωχός. Πτωχός ἐκείνος κατά τήν ἀνθρωπότητα, πτωχός σύ κατά τήν Θεότητα. Σκόπησον τοίνυν πῶς θρέψεις αὐτόν, πρόσεχε ἀκριβῶς. Ἐπτώχευσεν ἵνα σύ πλουτήσης, ἵνα σοί μεταδῶ τοῦ πλοῦτου τῆς χάριτος αὐτοῦ· διά τοῦτο σάρκα ἀνέλαβεν ἐκείνος, ἵνα μεταλάβῃς σύ τῆς ἐκείνου Θεότητος. Ὅταν γοῦν σεαυτόν πρός ὑποδοχήν αὐτοῦ εὐτρεπίσης, τότε ὑποδεχθήσεσθαι αὐτόν ὑπό σοῦ λέγεται. Ὅταν δέ δι' ἐκείνον πεινάς σύ καί διψᾶς, (173) τροφή ἐκείνῳ καί πόσις ταῦτα λογίζεται. Πῶς; Ὅτι διά τούτων καί τῶν τοιούτων ἔργων καί πράξεων καθαίρεις σου τήν ψυχήν καί τοῦ λιμοῦ καί τοῦ ῥύπου τῶν παθῶν ἀπαλλάττεις σαυτόν· καί ὁ ἀναδεξάμενός σε οὕτω καί ἰδιοποιησάμενος τά κατά σέ πάντα Θεός καί θεόν σε ποιῆσαι ἐπιποθῶν, ὡς ἐκείνος ἐγένετο ἄνθρωπος, ἅπερ ποιεῖς σεαυτῶ, ἐκείνος ταῦτα πανθάνειν λογίζεται καί λέγει· “Ἐφ’ ὅσον ἐποίησας τῇ ἐλαχίστη ψυχῇ σου, ἐμοί ἐποίησας”.

Διά ποίων γάρ ἄλλων ἔργων οἱ ἐν σπηλαίοις καί ὄρεσι τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν, εἰ μή δι' ἀγάπης πάντως καί μετανοίας καί πίστεως – πάντα γάρ τόν κόσμον ἀφέντες καί αὐτῶ μόνῳ ἀκολουθήσαντες, διά μετανοίας καί δακρύων ἐδέξαντό τε αὐτόν καί ἐξένισαν, ἔθρειψάν τε καί διψῶντα ἐπότισαν, ἄλλως δέ πάντες πάντως οἱ ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος υἱοί Θεοῦ χρηματίζουσιν, ἐλάχιστοι δέ καί κατά κόσμον εἰσὶ καί πτωχοί; Οἱ οὖν γνόντες ἐν αἰσθήσει ψυχῆς ὅτι υἱοὶ γεγονάσι τοῦ Θεοῦ, οὐκέτι ἀνέχονται κόσμῳ καλλωπισθῆναι φθαρτῶ, ἐνδεδυμένοι γάρ εἰσι τόν Χριστόν. Τίς δέ ἀνθρώπων καταδέξεται ποτε, πορφύρα βασιλικῇ ἐστολισμένος, ῥυπῶντα καί διερρωγῶτα χιτῶνα ἐπάνω ταύτης ἐνδύσασθαι; Οἱ δέ μή τοῦτο εἰδότες καί γυμνοὶ τοῦ βασιλικοῦ ὄντες ἐνδύματος, σπουδάσαντες δέ διά μετανοίας καί τῶν ἄλλων, ὡς εἶπομεν, ἀγαθοεργῶν καί ἐνδυσάμενοι οὕτω τόν Χριστόν, αὐτόν ἐκείνον ἐνδύουσι τόν Χριστόν· χριστοὶ γάρ καί αὐτοί, ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἀπό τοῦ θείου βαπτίσματος, πέλουσιν. Εἰ δέ μή τοῦτο ποιήσουσιν, ἀλλά τούς γυμνοὺς μὲν ἅπαντας, τούς ἐν τῷ κόσμῳ, ἐνδύσουσιν, ἑαυτούς δέ γυμνοὺς καταλείψουσι, (174) τί ὠφέλησαν; Εἶτα πάλιν, ἀδελφοί Χριστοῦ οἱ βαπτισθέντες εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λεγόμεθα· καί οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλά καί μέλη ἐσμέν αὐτοῦ. Ἀδελφός οὖν ὑπάρχων αὐτοῦ καί μέλος, ἐάν πάντα μὲν ἄλλους τιμῆσης, ξενίσης, θεραπεύσης, σεαυτόν δέ παρίδῃς καί διά πάντων οὐκ ἀγωνίση εἰς τό ἀκρότατον τῆς κατά Θεόν πολιτείας καί τιμῆς ἀνελθεῖν, ἀλλά λιμῶ ὀκνηρίας ἢ δίψει ῥαθυμίας ἢ φυλακῇ στενωτάτῃ τοῦδε τοῦ ῥυπαροῦ σώματος διά γαστριμαργίας ἢ φιληδονίας τήν σεαυτοῦ ψυχήν καταλείψῃς ῥυπῶσαν, ἀυχμῶσαν, ἐν βαθυτάτῳ σκότει κειμένην ὡσεὶ νεκράν, οὐχί τόν τοῦ Χριστοῦ ἐνύβρισας ἀδελφόν; Οὐχί πεινῶντα αὐτόν καί διψῶντα κατέλιπες; Οὐχί φυλακῇ ὄντα οὐκ ἐπεσκέψω αὐτόν; Τοιγαροῦν καί διά τοῦτο ἀκούσεις· “Σεαυτόν οὐκ ἠλέησας, οὐκ ἐλεηθήσῃ”.

Εἰ δέ λέγει τις· “Καί ἐπειδή, φησί, τοιοῦτόν ἐστι καί μισθόν τῶν παρ' ἡμῶν διδομένων χρημάτων ἢ πραγμάτων οὐκ ἔχομεν, τίς καί διδόναι τοῖς πένησι χρεῖα ἐστίν;” ἀκουσάτω τοῦ μέλλοντος αὐτόν κρίναι καί ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατά τά ἔργα αὐτοῦ, οἷονεὶ λέγοντος πρός αὐτόν· “Ἄφρων, τί εἰσήνεγκες εἰς τόν κόσμον ἢ τί τό ὀρώμενον αὐτός ἐποίησας; Οὐχί γυμνός ἐκ κοιτίας μητρός σου προήλθες, γυμνός δέ ἐξελεύσῃς τοῦ βίου καί τετραχληλισμένος τῷ ἐμῷ βήματι παραστήσῃ; Καί ὑπέρ ποίων σου χρημάτων μισθούς μοι προσαπαιτεῖς; Διά ποίων δέ σῶν πραγμάτων ἐλεεῖν λέγεις τούς ἀδελφούς σου καί διά τούτων ἐμέ, τόν πάντα ταῦτα οὐχί σοί μόνῳ, ἀλλά κοινά τοῖς πᾶσι προθέμενον; Ἡ ἐπιθυμεῖν με ὑπολαμβάνεις τινός καί δωροδοκεῖσθαι (175) ὁμοίως τοῖς φιλαργύροις τῶν κρινόντων ἀνθρώπων οἷε κάμῃ; ἔστι γάρ καί

τοῦτο ἐξ ἀγνοίας λογίσασθαί σε. Οὐχί χρημάτων ὅλως ἐπιθυμῶν, ἀλλά ὑμᾶς ἐλεῶν, οὐχί τὰ ὑμέτερα θέλων λαβεῖν, ἀλλά τοῦ ἐπ' αὐτοῖς κρίματος ἐλευθερῶσαι ὑμᾶς βουλόμενος, ταῦτα νομοθετῶ καί δι' ἕτερόν τι οὐδέν”.

Ἄλλά γάρ μή δοκῆς, ἀδελφέ, ὅτι ἀπορεῖ ὁ Θεός καί οὐ δύναται θρέψαι τούς πένητας καί διά τοῦτο προστάσσει ἡμῖν ἐλεεῖν αὐτούς καί περί πολλοῦ ποιεῖσθαι τήν ἐντολήν ταύτην. Μή γένοιτο! Ἄλλ' ὅπερ διά πλεονεξίας καθ' ἡμῶν καί εἰς ἀπώλειαν ἡμῶν ἐποίησεν ὁ διάβολος, τοῦτο διά τῆς ἐλεημοσύνης ὑπέρ ἡμῶν κατεσκευάσασκε καί εἰς σωτηρίαν ἡμῶν ἐποίησε γίνεσθαι ὁ Χριστός. Οἷόν τι λέγω; Ὑπέθετο ἡμῖν ὁ διάβολος τὰ εἰς κοινήν προτεθέντα χρεῖαν ἰδιοποιήσασθαι καί ἀποθησαυρίσαι αὐτά, ὅπως διά τῆς πλεονεξίας ταύτης δύο ἡμῖν ἐγκλήματα περιάψη καί τῆς αἰωνίου τιμωρίας καί κατακρίσεως ὑπαιτίους ποιήσῃ, ἔν μὲν τό τῆς ἀνελεημοσύνης, ἕτερον δέ τῆς ἐπί τὰ ἀποκείμενα χρήματα καί οὐκ ἐπί τόν Θεόν ἐλπίδος. Ὁ γάρ ὑποκείμενα χρήματα ἔχων ἐπί τόν Θεόν ἐλπίζειν οὐ δύναται· καί τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν ὁ Χριστός καί Θεός ἡμῶν εἶπεν· “Ὅπου, φησίν, ὁ θησαυρός ὑμῶν, ἐκεῖ καί ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται”. Ὁ οὖν μεταδιδούς τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶν ἀποκειμένων αὐτῷ χρημάτων, μισθόν ὑπέρ αὐτῶν οὐ χρεωστεῖται λαβεῖν, ἀλλά καί ὑπόδικος μᾶλλον ἔστι τῆς ἕως τότε ἀδίκου ἀποστερήσεως· οὐ μὴν ἀλλά καί ὑπεύθυνος τῶν κατά καιρούς λιμῶ καί δίψει τόν βίον ἀπολειπόντων, οὓς αὐτός τότε δυνάμενος θρέψαι οὐκ ἔθρεψε, κατορύξας τὰ τῶν πενήτων καί ἐάσας αὐτούς τῷ (176) κρῦει καί τῷ λιμῷ βιαίως ἀποθανεῖν, ὡς φονεύς τοσοῦτων ἀποδειχθεῖς, ὅσους θρέψαι ἠδύνατο.

Τούτων τοίνυν ἀπάντων τῶν ἐγκλημάτων τό κρίμα ἡμῖν ἀφείς ὁ ἀγαθός Δεσπότης καί εὐσπλαγχνος, οὐχ ὡς ἀλλότρια κατέχοντας ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα ἡμῶν λογίζεται ταῦτα καί οὐ δεκαπλασίονα μόνον, ἀλλ' ἑκατονταπλασίονα δοῦναι ἡμῖν ἐπαγγέλλεται, τοῖς ἐν ἰλαρότητι ταῦτα τοῖς ἀδελφοῖς διανέμουσιν. Ἰλαρότης δέ ἐστὶ τό μή ὡς οἰκεῖα λογίζεσθαι ταῦτα, ἀλλ' ὡς ὑπό τοῦ Θεοῦ ἐγχειρισθέντα αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τῶν συνδούλων αὐτοῦ, καί ἀφθόνως ταῦτα μετά χαρᾶς καί μεγαλοψύχως σκορπίζειν, μή ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἄλλως τε δέ καί ἵνα μετά χαρᾶς τὰ ἀποθησαυρισθέντα κενώσωμεν ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἀληθινῆς ἐπαγγελίας, ἧς ἡμῖν ὁ Θεός ἐπηγγείλατο, ἑκατονταπλασίονα δοῦναι τόν μισθόν ὑπέρ τούτου. Εἰδὼς γάρ ὁ Θεός ὅτι ὅλως ὅλοι τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ καί τῇ τοῦ πλοῦτου μανίᾳ κρατούμεθα καί δυσάποσπαστως ἔχομεν πρός αὐτά, καί οἱ τούτων πολυτρόπως ἀποστερούμενοι αὐτήν τήν ἑαυτῶν ζωὴν ἀπολέγονται, τῷ καταλλήλῳ φαρμάκῳ ἐχρήσατο, ἐπαγγειλάμενος δοῦναι ἡμῖν, ὡσπερ εἴρηται, ὑπέρ ὧν κατακενοῦμεν εἰς τούς πένητας, ἑκατονταπλασίονα τόν μισθόν, ἵνα καί τοῦ ἐπ' αὐτοῖς κρίματος τῆς πλεονεξίας ἐν πρώτοις ἀπαλλαγῶμεν, ἔπειτα καί τοῦ ἐπ' αὐτά ἔχειν τήν πεποίθησιν καί ἐλπίδα παυσώμεθα καί τὰς καρδίας ἡμῶν ἐλευθέρους κτησώμεθα ἀπό τῶν τοιούτων δεσμῶν· ἵνα ἐλεύθεροι γεγονότες πρότερον, τότε ἐπί τὰς πράξεις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀκωλύτως βαδίσωμεν καί δουλεύσωμεν αὐτῷ ἐν φόβῳ καί τρόμῳ, (177) οὐχ ὡς ἐκείνῳ τι χαριζόμενοι, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς διά τῆς δουλείας εὐεργετούμενοι. Ἄλλως δέ οὐκ ἔνι σωθῆναι ἡμᾶς. Οἱ γάρ πλούσιοι τήν τῶν χρημάτων ἀπόθεσιν, ὡς οἷά τινος φορτίου καί ἐμποδίου πρός τόν κατά Θεόν βίον, πρότερον ἐνεργεῖν ἐκελεύθησαν καί οὕτω τόν σταυρόν ἐπί ὧμων αἴρουν καί τῷ Δεσπότη κατ' ἴχνος ἀκολουθεῖν· τὰ γάρ ἀμφοτέρω ἐπιφέρεισθαι ἡμᾶς πάντῃ ἀδύνατον. Οἱ δέ γε τούτων ὄντες ἐκτός καί ἐν αὐταρκεῖα ζῶντες ἢ καί ὑστερήσει τῶν ἀναγκαίων διάγοντες, οὐδέν τό ἐμποδίζον αὐτούς ἔχουσιν, ἐάν τῇ στενῇ καί τεθλιμμένῃ ὁδῷ βαδίζωσιν ἐθέλωσιν· ἀλλ' οἱ μὲν προθέσεως χρήζουσι μόνον πρός τοῦτο, οἱ δέ ἐν αὐτῇ τῇ ὁδῷ περιπατοῦντές εἰσι, διό ἐν ὑπομονῇ καί εὐχαριστίᾳ διάγειν ὀφείλουσι. Καί ὁ Θεός, δίκαιος ὢν, οὕτω πορευομένους αὐτούς εἰς αἰώνιον ζωὴν καί ἀπόλαυσιν, ποιήσῃ αὐτῶν τό κατάλυμα.

Τό δέ πάντα δοῦναι μέν τά κτήματα καί χρήματα, πρὸς δέ τὰς ἐπιφοράς τῶν πειρασμῶν καί τῶν λοιπῶν θλιβερῶν μὴ γενναίως ἀνταγωνίσασθαι, ὀλιγώρου μοι ψυχῆς δοκεῖ καί ἀγνοούσης τόν σκοπόν τῆς ὠφελείας αὐτῆς. Ὡσπερ γάρ ὁ χρυσός κατιωθείς εἰς βάθος οὐ δύναται ἄλλως καθαρθῆναι καλῶς καί εἰς τὴν οἰκείαν λαμπρότητα ἐπανελθεῖν, εἰ μὴ πυρί βληθῆ καί σφύραις πολλάκις τυφθῆ, οὕτω καί ψυχὴ τῷ ἰῶ τῆς ἀμαρτίας κατιωθείσα καί εἰς βάθος ἀχρειωθείσα, οὐ δύναται ἄλλως καθαρθῆναι καί τό ἀρχαῖον κάλλος ἀπολαβεῖν, εἰ μὴ πολλοῖς πειρασμοῖς προσομιλήσῃ καί ἐν τῇ χωνεῖα εἰσέλθῃ τῶν θλίψεων. Τοῦτο γάρ ὑπεμφαίνει καί αὐτός ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἡμῶν, οὕτω λέγων· “Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καί δός πτωχοῖς καί ἄρον τόν σταυρόν σου καί δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι” (178) τούς πειρασμούς καί τὰς θλίψεις διὰ τοῦ σταυροῦ αἰνιττόμενος. Οὐδέν οὖν ἀπό μόνης τῆς τῶν χρημάτων καί πραγμάτων ἀπορρίψεως κερδήσουσιν οἱ ταῦτα ἀποβαλλόμενοι καί πρὸς τόν μονήρη βίον αὐτομολοῦντες, ἐάν μὴ μέχρι τέλους τοῖς πειρασμοῖς καί ταῖς θλίψεσι καί ταῖς κατὰ Θεόν λύπαις ἐγκαρτερήσωσιν. Οὐ γάρ εἶπεν ὁ Χριστός· “Ἐν τῇ ἀποθέσει τῶν πραγμάτων ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν”, ἀλλ’ “ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν”. Ὅτι μέν γάρ καί ἡ τῶν χρημάτων πρὸς τούς πένητας διανομή καί ἡ φυγὴ τοῦ κόσμου καλὴ καί ὠφέλιμος δηλόν, ἀλλ’ οὐ δύναται αὐτὴ καθ’ ἑαυτὴν μόνη τέλειον τόν κατὰ Θεόν ἄνθρωπον ἀπεργάσασθαι ἄνευ τῆς τῶν πειρασμῶν ὑπομονῆς. Καί ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει καί οὕτω δοκεῖ τῷ Θεῷ, ἄκουσον αὐτοῦ πρὸς τόν πλούσιον λέγοντος· “Εἰ θέλεις, φησί, τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καί δός πτωχοῖς καί ἄρον τόν σταυρόν σου καί δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι” – διὰ τοῦ σταυροῦ τὰς θλίψεις, ὡς εἴρηται, καί τούς πειρασμούς αἰνιττόμενος.

Ἐπειδὴ γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιασθὴ ἐστὶ καί βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν καί ἄλλως οὐκ ἔστι τοῖς πιστοῖς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, εἰ μὴ διὰ τῆς στενῆς πύλης τῶν πειρασμῶν τε καί θλίψεων, εἰκότως ἡμῖν τό θεῖον ἐντέλλεται λόγιον· “Ἀγωνίζεσθε, φησί, διὰ τῆς στενῆς πύλης εἰσελθεῖν”, καί αὖθις· “Ἐν τῇ ὑπομονῇ κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν”, καί· “Δεῖ ὑμᾶς διὰ πολλῶν θλίψεων εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν”. Ὁ μέν γάρ σκορπίζων (179) τὰ ἑαυτοῦ χρήματα τοῖς δεομένοις καί ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ κόσμου καί τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἐπ’ ἐλπίδι μισθοῦ, ἐν ἡδονῇ πολλῇ τὴν συνειδήσιν ἐπιφέρειται καί ἔσθ’ ὅτε καί ὑπὸ κενοδοξίας κλέπτεται τούς μισθούς. Ὁ δέ μετὰ τό πάντα δοῦναι τοῖς πένησι καί τὰ λυπηρά ὑπομένων ἐν εὐχαριστίᾳ ψυχῆς καί ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς, πικρίας μέν πάσης καί πόνων ὀδυνηρῶν ἐπαισθάνεται, ἄσυλον δέ τόν λογισμόν ἔχει νῦν τε καί εἰς τό μέλλον μεγάλην τὴν ἀνταπόδοσιν, ὡς τὰ πάθη μιμησάμενος τοῦ Χριστοῦ καί ὑπομένων αὐτόν ἐν ἡμέραις ἐπαγωγῆς τῶν πειρασμῶν τε καί θλίψεων.

Διὰ τοι τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, σπουδάσωμεν κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀπεταξάμεθα, ἵνα διὰ τῆς στενῆς εἰσέλθωμεν πύλης, ἣτις ἐστὶν ἡ ἐκκοπή καί ἀποφυγὴ τοῦ σαρκικοῦ ἡμῶν φρονήματος καί θελήματος. Ἄνευ γάρ τοῦ νεκρωθῆναι ἡμᾶς τῇ σαρκί καί ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς καί τοῖς θελήμασιν αὐτῆς οὐκ ἔστι τυχεῖν ἀνέσεως καί ἀπαλλαγῆς τῶν κακῶν καί ἐλευθερίας τῆς ἐπιγινομένης ἡμῖν ἀπὸ τῆς παρακλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ταύτης δέ χωρὶς λέγω δὴ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Πνεύματος – οὐδεὶς ὄψεται τόν Κύριον, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Ὅτι μέν γάρ καλόν εἰργάσω, πάντα σου τὰ χρήματα σκορπίσας τοῖς δεομένοις, εἴ γε καί οὐδέν ἑαυτῷ ὑπελείπω κατὰ τόν Ἀνανίαν ἐκεῖνον, καί πρὸς τούτοις κόσμῳ ἀπετάξω καί τοῖς ἐν κόσμῳ, καί φυγῶν τόν βίον καί τὰς φροντίδας αὐτοῦ (180) ἔδραμες εἰς λιμένα ζωῆς, τὴν μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας περιβαλλόμενος, σύμφημι κάγώ καί ἐπαινῶ σε τῆς πραγματείας. Χρὴ δέ σέ καί τό φρόνημα τῆς σαρκός, ὡσπερ τούς χιτῶνας ἄρτι, καί αὐτό ἀποδύσασθαι καί κατὰ τὴν στολήν, ἦν

ἐνεδύσω διά Χριστόν, κτήσασθαι τούς τρόπους τῆς ψυχῆς καί αὐτό δὴ πνευματικόν σου φρόνημα· οὐ μόνον δέ ἀλλά καί τόν φωτεινόν ἐπενδύσασθαι χιτῶνα διά μετανοίας, ὅπερ ἐστίν αὐτό τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Τοῦτο δέ ἄλλως οὐ γίνεται, εἰ μή διά τῆς ἐπιμόνου τῶν ἀρετῶν ἐργασίας καί τῆς ὑπομονῆς τῶν θλίψεων. Θλιβομένη γάρ ἡ ψυχὴ διά τῶν πειρασμῶν κινεῖται εἰς δάκρυα, τά δάκρυα δέ καθαίροντα τὴν καρδίαν ποιοῦσιν αὐτὴν ναόν καί καταγωγίον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οὐδέ γάρ ἀρκεῖ ἡμῖν εἰς σωτηρίαν καί τελειότητα ἡ περιβολὴ μόνη τοῦ σχήματος καί ὁ ἕξω κόσμος τοῦ ἀδριάντος, ἀλλ' ὡσπερ τόν ἕξω, οὕτω καί τόν ἐντός ἡμῶν ἄνθρωπον κοσμησαί χρεῶν τῇ καταστολῇ τοῦ Πνεύματος καί ἐξ ὀλοκλήρου θῦσαι ἑαυτοῦς τῷ Θεῷ ψυχῇ τε καί σώματι, καί τῇ μὲν σωματικῇ γυμνασίᾳ γυμνάζειν τό σῶμα πρὸς τούς πόνους τῆς ἀρετῆς εἰς τό εὐτόνως ἐθίζεσθαι τοῖς κατά Θεόν λυπηροῖς καί φέρειν γενναίως τό πικρόν τῆς νηστείας, τό βεβιασμένον τῆς ἐγκρατείας, τὴν ἀνάγκην τῆς ἀγρυπνίας, τὴν ἅπασαν κακοπάθειαν, τῇ δέ εὐσεβείᾳ τοῦ Πνεύματος παιδαγωγεῖν τὴν ψυχὴν εἰς τό φρονεῖν ἃ δεῖ φρονεῖν καί μελετᾶν ἀεὶ τά τῆς αἰωνίου ζωῆς, ταπεινόφρονά τε εἶναι, πραεῖαν, συντετριμμένην, κατανυκτικὴν, πενθοῦσαν καθ' ἐκάστην καί τό φῶς πρὸς ἑαυτὴν διά τῆς προσευχῆς (181) ἐκκαλουμένην τοῦ Πνεύματος, ἃ καί προσγίνεσθαι ταύτη διά μετανοίας θερμότητος εἰώθασι, καθαιρομένη διά δακρύων πολλῶν ὧν ἄνευ οὐδέ τόν χιτῶνα ταύτης ἕξεστί ποτε καθαρθῆναι, οὐδέ εἰς ὕψος αὐτὴν ἀναδραμεῖν θεωρίας. Ὡσπερ γάρ ἱμάτιον ἐκ βορβόρου ποθέν καί κοπρίας εἰς βάθος μολυνθέν, ἄλλως καθαρθῆναι τοῦτο ἀμήχανον, εἰ μή διά πολλοῦ ὕδατος καί πολλῆς θλίψεως τῶν ποδῶν, οὕτω καί ὁ χιτῶν τῆς ψυχῆς ἐκ βορβόρου καί κοπρίας ἐφαρμάτων παθῶν μολυνθείς, ἄλλως ἀπορρυφθῆναι οὐ δύναται, εἰ μή διά πολλῶν δακρύων καί ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν τε καί θλίψεων. Δύο γάρ οὐσῶν οὐσιωδῶς ἐν ἡμῖν ρεύσεων ἐκ τοῦ σώματος – λέγω δὴ τῶν ἄνωθεν ἐπηρεόντων δακρύων καί τῶν ἀπὸ τῶν γονίμων δυνάμεων, καί τῶν μὲν μολυνόντων τὴν ψυχὴν παρά φύσιν καί νόμον κενουμένων, τῶν δέ καθαιρόντων αὐτὴν ἐκ μετανοίας ρεόντων, χρὴ τούς μεμολυσμένους τὴν ψυχὴν τῇ ἐφαρμάτῳ πράξει τῆς ἀμαρτίας καί τῇ ἐμπαθεῖ κινήσει τῆς καρδίας ἀλόγων ἐπιθυμιῶν μορφάς ἐν ἑαυτοῖς ἐγχαράξαντας, διά πολλῶν καθαρθῆναι δακρύων καί τόν χιτῶνα τῆς ψυχῆς καθαρῶτατον κτήσασθαι. Ἄλλως γάρ ἰδεῖν τόν Θεόν, αὐτό τό φῶς ὃ φωτίζει παντός ἀνθρώπου καρδίαν, ἐρχομένου διά μετανοίας πρὸς αὐτόν, ἀμήχανον, εἴπερ οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὀρῶσι Θεόν.

Σπουδάσωμεν οὖν, παρακαλῶ, πατέρες μου καί ἀδελφοί καί τέκνα, καθαρὰν κτήσασθαι τὴν καρδίαν ἐξ ἐπιμελείας τῶν τρόπων καί διηγεκοῦς ἐξομολογήσεως τῶν κρυπτῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς. Ἡ γάρ συνεχῶς καί καθ' ἐκάστην γινομένη παρ' ἡμῶν ἐξομολόγησις τῶν τοιούτων, ἐκ μεταμέλου κινουμένη καρδίας, μετάνοιαν ἡμῖν τῶν πραχθέντων ἢ καί μελετηθέντων ἐργάζεται, (182) ἢ δέ μετάνοια κινεῖ τό δάκρυον ἐκ βαθέων ψυχῆς, τό δέ δάκρυον καθαίρει τὴν καρδίαν καί μεγάλας ἀμαρτίας ἐξαφανίζει, ἀπαλειφομένων δέ τούτων διά δακρύων ἐν παρακλήσει γίνεται ἡ ψυχὴ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος καί γλυκυτάτης κατανύξεως νάμασι καταρδεύεται, ἀφ' ὧν καθ' ἐκάστην παινεται νοητῶς καί τρέφει τοῦ Πνεύματος τούς καρπούς καί ἐν καιρῷ προσφόρος, ὡς πολύχουν σῖτον, αὐτούς ἀναδίδωσιν εἰς τροφήν ἀδάπανον τῆς ψυχῆς καί εἰς ζωὴν αὐτῆς ἄφθαρτον καί αἰώνιον. Ἐν τούτῳ δέ διά σπουδῆς καλῶς καταντήσασα, οἰκιοῦται Θεῷ καί γίνεται οἶκος Τριάδος Θείας καί ἐνδιαίτημα, ὀρῶσα καθαρῶς τόν ἑαυτῆς Ποιητὴν καί Θεόν καί προσομιλοῦσα αὐτῷ καθ' ἐκάστην, ἐξίσταται τοῦ σώματος καί τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀέρος τούτου καί εἰς οὐρανοὺς οὐρανῶν ἀνερχομένη καί κουφιζομένη ταῖς ἀρεταῖς καί ταῖς πτέρυξι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καταπαύει μετὰ πάντων δικαίων ἀπὸ τῶν πόνων αὐτῆς καί

γίνεται ἐν ἀπείρῳ καὶ θείῳ φωτί, ἔνθα τῶν ἀποστόλων Χριστοῦ, τῶν μαρτύρων, τῶν δόσιων καὶ πασῶν τῶν ἄνω δυνάμεων τὰ τάγματα συγχορεύουσι.

Τοιαύτης οὖν καὶ ἡμεῖς γενώμεθα καταστάσεως, ἀδελφοί ἐν Χριστῷ, ἵνα μὴ ἀπολειφθῶμεν τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἁγίων, ἀλλ' ἵνα διὰ σπουδῆς τῶν καλῶν καὶ ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ εἰς ἄνδρα τέλειον φθάσωμεν, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Οὐδέν γάρ τὸ κωλύον, εἰ μόνον θελήσομεν. Οὕτω γάρ καὶ Θεόν δοξάσομεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ Θεός παρ' ἡμῶν εὐφρανθήσεται καὶ (183) Θεόν εὐρωμεν ἀπὸ τῆς παρουσίας ἀναχωροῦντες ζωῆς, ὡς μέγαν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ ὑποδεχόμενον ἡμᾶς καὶ ἐπιθάλλοντα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περὶ μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἀγιωσύνης καὶ τελείας ἀπαθείας. Καὶ ὅτι ὁ ἀγαπῶν τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὐδέν ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ὠφελεῖται, κἂν πάσας κατῴρθωσεν.

Λόγος Γ'. (184)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, οὐχ ὁρᾶτε πῶς οἱ τῷ ἐπιγίῳ βασιλεῖ παριστάμενοι, αὐτοὶ τε δόξαν ἠγοῦνται τοῦτο μεγάλην καὶ ἐναμβρύνονται ἐπὶ τούτῳ, καὶ παρά τῶν ἐν κόσμῳ ἀνθρώπων ζηλωτοὶ καθεστήκασι; Εἰ οὖν φθαρτοῖς οὗτοι καὶ ματαίοις οὕτω διάκεινται, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς ὀφείλομεν, οἱ τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ στρατευθέντες καὶ τὴν ἐκεῖνου δουλείαν ἀναδεξάμενοι, χαίρειν καὶ εὐφραίνεσθαι ὅτι ὅλως εἰς ὑπηρεσίαν ἐκεῖνου καταταγῆναι κατηξιώθημεν καὶ εἰς λειτουργίαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ προσεκλήθημεν; Εἰ δέ καὶ τῆς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ θέας ἐξιωθεῖμεν ποτέ καὶ μετὰ τῶν ἐνώπιον αὐτοῦ παρισταμένων καταταγείημεν, ποῖον οὐχ ὑπερβαίνει τοῦτο μακαριότητος ἔπαινον; Εἰ δέ καὶ τῶν οἰκείων δούλων καὶ φίλων αὐτοῦ γένηται τις καὶ ὀμιλίας καὶ φωνῆς ἀκούειν Δεσποτικῆς καταξιοθήσεται, ποῖος ἄρα νοῦς ἀνθρώπου, ποῖα δέ γλῶσσα τῆς δόξης ταύτης καὶ τῆς ἀξίας τὸ μέγεθος διηγῆσεται; (185) Εἰ γάρ ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, τὰ ἀγαθὰ ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην κατάληψίν εἰσι καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ὀρώμενα ἀγαθὰ, πολλῶ μᾶλλον αὐτός ὁ ἐτοιμάσας ταῦτα Θεός; καὶ οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον αὐτόν βλέπειν καὶ αὐτῷ παρίστασθαι καὶ ὀμιλεῖν καταξιοθέντες καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος τε καὶ δόξης κοινωνοὶ καὶ συμμετοχοὶ γεγονότες, ὑπὲρ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐτοιμασθέντα αὐτοῖς παρά Θεοῦ πάντως γεγόνασι, ὡς τὸν ἐτοιμάσαντα μᾶλλον αὐτόν τὰ ἀγαθὰ Κύριον κληρωσάμενοι. Ὅτι δέ γεγόνασι τοιοῦτοι καὶ μέχρι τοῦ νῦν γίνονται, οὐ λέγω μετὰ θάνατον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἐν τῷ παρόντι βίῳ διάγοντες, πᾶσα μὲν τοῦτο θεόπνευστος διδάσκει Γραφή, πάντες δέ τοῦτο συμμαρτυροῦσι διὰ τῆς αὐτῶν πολιτείας οἱ ἅγιοι, μεθ' ἃμα καὶ αὐτοῦ τοῦ μακαρίου πατρός ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Στουδιώτου, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἄγομεν σήμερον, καὶ οἱ τοὺς ἁγίου πάλιν διὰ λόγων ἐγκωμιάζοντες.

Οὗτος γάρ ὁ ὀσιώτατος πατήρ ἡμῶν Συμεῶν, οὗ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν θεάρεστον αὐτοῦ πολιτείαν ἀνέγνωμεν, μέσον πόλεως καὶ μονῆς περιφανεστάτης ἐν μέσῳ, τοιοῦτον βίον ἤσκησε καὶ τοιαύτην ἀνεδείξατο πολιτείαν, ὡς μὴ μόνον τοὺς κατὰ

τήν γενεάν αὐτοῦ λάμπαντας, ἀλλά καί τῶν παλαιῶν πατέρων πολλούς ὑπερβῆναι τῷ ὕψει τῶν ἀρετῶν καί τοῖς ὑπέρ δύναμιν κατορθώμασι. Διά τοῦτο καί ἐπαίνων καί ἐγκωμίων πολλῶν ἀναφανείς ἡμῖν ἄξιος, ἐπαινεῖται καί μακαρίζεται καί ἐγκωμιάζεται ἡμῖν κατά δύναμιν.

(186) Ἄπας γάρ τῶν ἁγίων ἔπαινος καί μακαρισμός διά τῶν δύο τούτων συνίσταται, διά τε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τοῦ ἐπαινετοῦ βίου, καί διά τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ. Τοῖς γάρ δυσί τούτοις τό τρίτον συνέπεται. Ἐν γάρ τῷ βιωσαί τινα καλῶς τε καί θεοφιλῶς μετά φρονήματος ὀρθοδόξου καί ἐν τῷ χαριτωθῆναι ἀπό Θεοῦ καί δοξασθῆναι διά τῆς τοῦ Πνεύματος δωρεᾶς, συνέπεται αὐτῷ ὁ ἔπαινος καί ὁ μακαρισμός παρά πάσης τῆς ἐκκλησίας τῶν πιστῶν καί παρά πάντων τῶν διδασκάλων αὐτῆς. Πίστεως δέ καί ἔργων ἀνελλιπῶς μή καταβληθέντων ἀδύνατόν ἐστι τήν παρουσίαν γενέσθαι ποτέ τοῦ προσκυνητοῦ καί θείου Πνεύματος καί τήν δωρεάν αὐτοῦ λαβεῖν τινα τῶν ἀνθρώπων. Τούτου δέ μή παραγενομένου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, μηδέ γνωστῶς ἐνοικήσαντος ἐν αὐτῷ, ἀνοικεῖον πάντη πνευματικόν αὐτόν ὀνομάζεσθαι. ὁ δέ μή πνευματικός γεγονώς, πῶς ἔσεται ἅγιος; Ὁ δέ μή ἅγιος γεγονώς, διά ποῖον ἄλλο ἔργον ἢ πρᾶξιν μακαρισθήσεται εἰ ἢ μακαριότης Θεός ἐστιν; Ὁ δέ τοῦ Θεοῦ μή μετασχών, μᾶλλον δέ ὁ μή αὐτόν ὄλον ἔχων ἐν ἑαυτῷ, πῶς μακάριος δοκεῖ μοι; Οὐδαμῶς. Ἥλιος γάρ ἄνευ φωτός, πῶς ἂν λεχθεῖ ἥλιος; καί ἄνθρωπος δίχα τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος μετουσίας, πῶς ἂν κληθεῖ ἅγιος; “Γίνεσθε γάρ, εἶπεν ὁ Κύριος, ἅγιοι, ὅτι ἐγώ ἅγιός εἰμι”, εἰς τήν διά τῶν ἔργων ἡμᾶς μίμησιν, τούς ἐν ἀμαρτίαις ἐξεταζομένους, ὁ εὐσπλαχνος οἰονεῖ προτρεπόμενος καί λέγων· “Ἀπόστητε τῶν κακῶν καί πάντα τά καλά διαπράξασθε, πᾶσαν ἀρετήν κατά τό ὑμῖν δυνατόν μετέλθετε καί ὅσον ἐφικτόν ὑμῖν ἅγιοι γίνεσθε, εἴπερ ἄρα καί κοινωνίαν ἔχειν βούλεσθε μετ’ ἐμοῦ. Ἐγώ γάρ ἅγιός εἰμι, (187) τουτέστι καθαρός καί ἀμόλυντος. Ταῦτά μοι φυσικῶς πρόσσεστιν, ὑμεῖς δέ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν ἀπό τοῦ μολυσμοῦ τῶν ἀμαρτιῶν ἀπεχόμενοι καί μέτοχοί μου τῆ τοῦ Πνεύματος γενόμενοι χάριτι, τότε καί ὑμεῖς ἅγιοι ἔσεσθε”. Τοῦτο γάρ δηλοῖ τό “γίνεσθε”.

Γίνεται τοίνυν ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν κακῶν καί ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀγαθῶν ὁ ἄνθρωπος ἅγιος, οὐχ ὡς δι’ ἔργων πάντως ἁγιαζόμενος – οὐ γάρ δικαιοθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα ψυχή, ἀλλ’ ὡς τῷ Ἁγίῳ Θεῷ διά τῆς τῶν τοιούτων πράξεων ἐργασίας προσοικειούμενος. Τοῦτο δέ πρός τούς ἤδη λαβόντας τήν τοῦ Πνεύματος χάριν εἰπεῖν τόν Κύριον μᾶλλον πείθομαι, ὅς καί παραγγέλλων μή θαρρεῖν τῇ δωρεᾷ καί διά ῥαθυμίας ἐπιστρέφειν πρός τά κακά, οἰονεῖ πως ἔλεγε· “Μή τῇ ἀργίᾳ σεαυτόν ἐκδῶς, ὃ πνευματικέ σύ, ὁ τήν χάριν λαβών τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί διά ταύτης ἐμέ. Ἡ γάρ ἀργία τίκτει τήν πονηρίαν, ἡ δέ πονηρία πᾶν εἶδος κακίας ἀπογεννᾷ. Τῇ οὖν καθημερινῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν γίνου ἅγιος, εἴπερ ἐμέ, φησί, βούλει ἐν σοί εἶναι καί μετὰ σοῦ καί σέ ἐν ἐμοί καί σύν ἐμοί”. Ἐπειδή δέ ἀεικίνητον πρᾶγμα ὁ νοῦς ὄλως ἀργεῖν μή δυνάμενον, δέον ἐμφρόντιδα τοῦτον εἶναι καί σπουδαῖον εἰς τήν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Οὕτω γάρ καί ὁ βίος ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων μεμεριμνημένος τίς ἐστι καί ἔμφροντις καί σχολήν ἔχειν ἐκ πάντων οὐ δύναται, εἰ καί πολλοί τοῦτο ποιῆσαι ὑπέρ τήν ἑαυτῶν ἰσχύν καί δύναμιν ἠγωνίσαντο, ἀλλά καί ἐξ ἀρχῆς τοιοῦτος ἐκτίσθη ὁ ἄνθρωπος· ἐργάζεσθαι γάρ καί φυλάσσειν ἐν τῷ παραδείσῳ ὁ Ἀδάμ προσετάγη καί φυσική τις ἐν ἡμῖν ὑπάρχει τῆς ἐργασίας ἢ πρός τά καλά κινήσις. (188) Οἱ οὖν τῇ ἀργίᾳ καί ῥαθυμίᾳ ἑαυτούς ἐκδιδόντες, οἷοι δ’ ἂν καί εἶεν πνευματικοί καί ἅγιοι, εἰς τήν παρά φύσιν ἐμπάθειαν ἑαυτούς ἐπιρρίπτουσιν.

Ὡσπερ γάρ πηγῇ ἀεννάως τό ὕδωρ ἐκβλύζουσα, μικρόν παυσαμένη ἀφανίζεται καί εἰς τό μή εἶναι πηγῇ ἀλλά λάκκος μεθίσταται, οὕτω καί ὁ ἀεί τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν ἑαυτόν καθαίρων καί ἐκ τοῦ Θεοῦ καθαιρόμενος καί ἁγιαζόμενος, ἐάν

μικρόν τῆς ἐργασίας ἐκπέση, κατά ἀναλογίαν ἐκπίπτει τῆς ἀγιότητος. Ὁ δέ καί ἄμαρτία μιᾷ ἐν γνώσει συναπαγόμενος ὄλος ἐκπίπτει τῆς καθαρότητος, καθάπερ καί ἄγγειον ὕδατος μικρᾷ κόπρῳ καθόλου μαιίνεται. Οὐ λέγω ἄμαρτίαν τὴν ἐπιτελουμένην μόνον διὰ τοῦ σώματος, ἀλλά καί τὰ ἄλλα πάθη τὰ ἔνδοθεν καί ἐν ἡμῖν ἀοράτως τελούμενα δι' ἡμῶν. Καί μή ἀπιστήσετέ μοι λέγοντι, ἀδελφοί, τοῦτο δέ γινώσκοντες ἔσεσθε, ὅτι εἰ πᾶσαν ἀρετὴν ἐξασκήσομεν καί θαύματα ἐκτελέσομεν, εἰ μὴδὲν ἢ μικρόν ἢ μέγα τῆς ἐντολῆς παραλείψομεν, μόνην δέ τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν ποθήσομεν καί ταύτην κἂν ὅπως οὖν δι' ἐπιτηδευμάτων ζητήσομεν καί πρὸς τό λαβεῖν ταύτην σπεύσομεν, τῶν ἄλλων ἀπάντων τὸν μισθὸν ἐστερήθημεν. Τὴν τῶν ἀνθρώπων γάρ δόξαν λαμβάνοντες καί τὴν τοῦ Θεοῦ μή προκρίνοντες, ὡς εἰδωλολάτραι κρινόμεθα λατρεύοντες τῇ κτίσει παρά τὸν κτίσαντα. Ἀλλά καί διδομένην τὴν ἐπίγειον δόξαν, ὁ μεθ' ἡδονῆς καί χαρᾶς ταύτην ἀποδεξάμενος καί ἐν ταύτῃ ἐναμβρυνόμενος καί τῇ καρδίᾳ ἐνευφραϊνόμενος, ὡς πόρνος κατακριθήσεται. Ὅμοιος γάρ ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ἀνθρώπῳ παρθενεύειν προαιρουμένῳ καί τὴν τῶν γυναικῶν συνουσίαν ἀπηννημένῳ καὶ πρὸς μὲν αὐτάς μὴ αὐτομολοῦντι, μήτε μετ' αὐτῶν διάγειν ἐπιθυμοῦντι, (189) ἀπερχομένης δέ πρὸς αὐτόν μιᾶς τινος γυναικός, μεθ' ἡδονῆς εὐθύς ἀποδεχομένῳ καί τὴν τῆς μίξεως ἡδονὴν ἐκπληροῦντι. Τοῦτο δέ ἄρα καί ἐπὶ πάσης ἄλλης ἐπιθυμίας καί ἐπὶ παντός πάθους συμβαίνει γίνεσθαι. Εἴτε γάρ φθόνῳ, καί φιλαργυρίᾳ ἢ ζήλῳ ἢ ἔριδι ἢ τινι ἑτέρῳ κακίᾳ ἐκουσίως ἑαυτὸν τις ἐκδῶ, τοῦ στεφάνου τῆς δικαιοσύνης οὐκ ἐπιτεύξεται. Δίκαιος γάρ ὢν ὁ Θεός, ἀδίκους ἔχειν συγκοινωνούς οὐκ ἀνέχεται καί καθαρὸς ὢν, ἀκαθάρτῳ οὐ συμμιαίνεται καί ἀπαθὴς ὑπάρχων, τοῖς ἐμπαθέσιν οὐ συναυλίζεται καί ἅγιος ὢν, εἰς κεκραμμένην ψυχὴν καί πονηράν οὐκ εἰσέρχεται. Πονηρὸς δέ ἐστὶν ὁ τοῦ πονηροῦ σπορέως τὸν κόκκον ὑποδεξάμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καί καρποφορῶν ἀκάνθας καί τριβόλους τῆς ἄμαρτίας τῷ διαβόλῳ, τὰ τοῦ αἰωνίου πυρός ὑπεκκαύματα, ἅτινά ἐστι φθόνος, μῖσος, μνησικακία, ζήλος, ἐριθεία, οἴησις, κενοδοξία, ὑπερηφανία, δόλος, περιεργία, διαβολὴ καί εἴτι διὰ σαρκὸς πάθος ἀπόπτυστον καθ' ἡδονὴν ἐκτελεῖται καί κοινοῖ τὸν ἐντὸς ἡμῶν ἀνθρωπον κατά τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν.

Ἀλλά μή γένοιτο ἡμᾶς, ἀδελφοί, τοιαῦτά ποτε καρποφορῆσαι ζιζάνια, δεξαμένους ἐκ ῥαθυμίας τὸν σπόρον τοῦ πονηροῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Γένοιτο δέ εἰς τριάκοντα καί ἐξήκοντα καί ἑκατὸν καρποφορῆσαι Χριστῷ τὰ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐν ἡμῖν γεωργούμενα, ἃ ἐστὶν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, χρηστότης (190) ἀγαθωσύνη, μακροθυμία, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια, τραφήναι τε τὸν ἄρτον τῆς γνώσεως καί ἀυξηθῆναι ταῖς ἀρεταῖς καί καταντῆσαι εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Κατηχήσεις ἀγ. Συμεών 2.

Περὶ νηστείας. Καί ὅτι οὐ χρή τό τῆς νηστείας ὠφέλιμον ἐν τῇ πρώτῃ καί μόνῃ τῶν νηστειῶν ἐβδομάδι σπουδαίως τηρεῖν καί ἀσπάζεσθαι, ἀλλά τὴν ἴσην καί τὴν αὐτὴν σπουδὴν ἐν πάσαις ταῖς ἐβδομάσι τῶν νηστειῶν ἀναγκαῖον τοῖς σπουδαίοις διατηρεῖν.

Λόγος ΙΑ'. (191)

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἔδει μὲν ἡμᾶς τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ τὰ νῦν μέλλοντα ῥηθήσεσθαι παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰπεῖν. Ἄλλ' ἐπεὶ εἰδὼς ἤμην, ὅτι ἅπαν τὸ χριστιανικώτατον φύλον, μοναχῶν τε φημί καὶ λαϊκῶν, τῇ ἀγία καὶ πρώτη ἑβδομάδι τῶν νηστειῶν ζεοῦση τῇ προθυμίᾳ τὸ τῆς νηστείας καλὸν ἕκαστος ἡμῶν τῶν πιστῶν ὑποδέχεται, καὶ πᾶς τις ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τράχηλον τὸν ταύτης ζυγὸν ἐπιτίθησιν ἐκόντι, καὶ οὐδεὶς ἐστίν, οὐδέ τῶν λίαν ἀπεγνωκότων τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ ἐν ἀφοβία καὶ καταφρονήσει Θεοῦ πολιτευομένων, ὅς τὴν ἑβδομάδα ἐκείνην τὸν τῆς νηστείας ἀπωθεῖται νόμον καὶ οὐχὶ μᾶλλον καὶ αὐτὸς μετὰ πάντων, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτῶ, ἐγκρατεύεται, σήμερον ἤδη λέξων ἔρχομαι βραχέα καὶ ὀλίγα τοῦ ἐνεστῶτος χάριν καιροῦ πρὸς ὑμᾶς.

(192) Ἐπειδὴ γάρ, ὡς εἴρηται, τὴν παρελθούσαν πρῶτην τῶν νηστειῶν ἑβδομάδα ἅπαντες οἱ πιστοὶ ἐναγωνίως διέρχονται, παρελθούσης δὲ ταύτης καὶ τοῦ σαββάτου καταλαβόντος, ἐπεὶ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἐορτὴν ἄγειν ἐκ παραδόσεως ἔλαχε τὴν τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, τὴν ἐκ Θεοῦ δι' αὐτοῦ γενομένην τῷ πιστοτάτῳ λαῷ αὐτοῦ σωτηρίαν παράδοξον, ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ κυριακῇ πάντες τὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀνάμνησιν ποιούμενοι, εὐχαριστηρίους ὕμνους τῷ παναγάθῳ Θεῷ ἡμῶν ἄδομεν, ἀεὶ φθονῶν τὰ καλὰ πονηρός, ἐκάστῳ τῶν πιστῶν λανθανόντως ὑπαισερχόμενος καὶ ῥαθυμία καὶ ἀμελεία τοῦτον ἀοράτως καταδεσμεύων, ἀπορρίψαι πειθεὶ καταφρονητικῶς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν σωτηριώδη τῆς νηστείας ζυγὸν καὶ πρὸς τὴν προτέραν παλινδρομησάσιν συνήθειαν, διὰ τοῦτο τὴν σήμερον ὑπομιμνήσκω καὶ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὁμοῦ καὶ πατρότητα τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι καθόλου τῷ δυσμενεῖ, μηδὲ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ τῆς ἀκορέστου γαστριμαργίας συναπαχθῆναι, μηδὲ πρὸς τὴν ὀπισθεν καὶ χρονίαν τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν ἐκπλήρωσιν ἐπαναστρέψαι, ἀλλ' ὡς τὴν πρῶτην καὶ τὴν δευτέραν ταύτην τῶν νηστειῶν ἑβδομάδα τιμήσωμεν, καὶ καθεξῆς ὁμοῦ τὰς λοιπὰς.

Ναὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, εὐεργετήσωμεν οὕτω ποιοῦντες ἑαυτοὺς καὶ μὴ ἄπερ συνήξαμεν τότε, νυνὶ ἀπολέσαι καταδεξώμεθα, προσθεῖναι δὲ μᾶλλον καὶ ἀυξῆσαι σπουδάσωμεν, ἀλλὰ μηδὲ ἄπερ ὀπισθεν καλῶς ἀνωκοδομήσαμεν νῦν κακῶς καταλῦσαι θελήσωμεν. Μνημονεύτω δὲ ὑμῶν ἕκαστος τὴν ἐκ τῆς νηστείας ὠφέλειαν καὶ οἷας ἀπήλαυσε παρά Θεοῦ δωρεᾶς ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις ἡμέραις (193) καὶ προθυμότερος γινέσθω πρὸς τὸ ἐξῆς. Καὶ γάρ εἴωθεν ἡ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν αὕτη τοῦ μὲν τῆς σαρκὸς τὰς πυρώσεις καὶ τὰς κινήσεις συστέλλειν, τοῦ δὲ τὸ θυμῶδες καταπραΰνειν, τοῦ δὲ τὸν ὕπνον ἀποδιώκειν, τοῦ μὲν τὸ πρόθυμον διεγείρειν, τοῦ δὲ τὸν νοῦν ἀνακαθαίρειν καὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἐλεύθερον αὐτόν ἀποκαθιστᾶν, ἄλλου τὴν ἀδάμαστον γλῶσσαν δαμάζειν καὶ οἰονεῖ χαλινῶ τινι τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ ταύτην ἐπέχειν καὶ μὴ ἔαν ὄλως ἀργούς ἢ σαπρούς λόγους φθέγγεσθαι· ἐτέρου τοὺς μετεώρους σκεπάζει ἀφανῶς καὶ ἰστᾶ ὀφθαλμούς καὶ περιέργως αὐτοὺς οὐκ ἔᾶ ὥδέ τε κάκεισε φέρεσθαι, ἀλλ' ἑαυτὸν ἕκαστον παρασκευάζει σκοπεῖν καὶ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων τε καὶ ἐλαττωμάτων μεμνησθαι διδάσκει. Νηστεία τὸν νοητὸν ζῶνον καὶ τὸ ἐπικείμενον τῇ ψυχῇ κάλυμμα τῆς ἀμαρτίας κατὰ μικρὸν ἐκλεπτύνει καὶ ἀπελαύνει, καθάπερ τὴν ὀμίχλην ὁ ἥλιος. Νηστεία τὸν πνευματικὸν ἀέρα νοερῶς ἡμῖν καθορᾶν ἐμποιεῖ, ἐν ᾧ οὐκ ἀνατέλλει, ἀλλὰ ἀεὶ λάμπει ὁ ἄδυτος ἥλιος Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Νηστεία, συνεργὸν λαβοῦσα τὴν ἀγρυπνίαν, τὸ σκληρὸν ὑπαισελθοῦσα τῆς καρδίας μαλλάσσει καὶ ἀντὶ τῆς πρῶην κραιπάλης κατανύξεως πηγὰς βλυστάνειν παρασκευάζει, ὅπερ καὶ ἐν ἡμῖν γενέσθαι σπουδάσωμεν ἕκαστος ἡμῶν, παρακαλῶ, ἀδελφοί. Τούτου γάρ γενομένου εὐκόλως σὺν Θεῷ, πᾶσαν τὴν τῶν παθῶν θάλασσαν διαρρήξομεν καὶ τὰ κύματα διελθόντες τῶν πειρασμῶν τοῦ πικρῶς τυραννοῦντος ἡμᾶς, εἰς τὸν λιμένα ἐγκαθορμισθῶμεν τῆς ἀπαθείας.

Ταῦτα δέ, ἀδελφοί μου, οὐκ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, οὐδέ ἐν μιᾷ ἐβδομάδι γενέσθαι δυνατόν, ἀλλά ἐν πολλῶ (194) χρόνῳ καὶ πόνῳ καὶ κόπῳ κατὰ τὸ ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου προθέσεώς τε καὶ προαιρέσεως, ἔτι δέ καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως καὶ τῆς τῶν ὀρωμένων καὶ νοουμένων πραγμάτων καταφρονήσεως, οὐ μόνον δέ, ἀλλά καὶ κατὰ τὴν θέρημν τῆς ἀδιαλείπτου μετανοίας καὶ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς ψυχῆς ταμείᾳ ἀεννάου ἐργασίας ἢ συντομώτερον ἢ βραδύτερον Θεοῦ δωρεᾶ τε καὶ χάριτι κατορθοῦνται, ἄνευ δέ νηστείας οὐδέν οὔτε τούτων οὔτε τῶν ἄλλων ἀρετῶν κατορθωθῆναι ποτε παρά τινος ἠδυνήθη· νηστεία γάρ πάσης ἐργασίας πνευματικῆς ἀρχή καὶ θεμέλιος. Ὅσα τοιγαροῦν οἰκοδομήσεις ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, ἄπτωτα καὶ ἀκατάλυτα, ὡς ἐπὶ στερεάν πέτραν κτισθέντα, γίνεται· ἐπὶ δὲ τοῦτον τὸν θεμέλιον ἄρης καὶ ἀντ' αὐτοῦ γαστρός κόρον καὶ ἐπιθυμίας ἀτόπους ὑποθῆ, ὡσπερ ψάμμος ὑπὸ τῶν πονηρῶν ταῦτα λογισμῶν καὶ τοῦ ποταμοῦ τῶν παθῶν ὑποσύρεται καὶ πᾶσαν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἀρετῶν καταστρέφει. Ἴν' οὖν μὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν τοῦτο γένηται, στῶμεν περιχαρῶς ἐπὶ τὸν στερεόν θεμέλιον τῆς νηστείας, στῶμεν, ἀδελφοί μου, καλῶς, στῶμεν αὐτοθελῶς· ὁ βάρ ἀβουλήτως ἐπὶ τὴν τῆς νηστείας πέτραν ἀναβαίνειν ἀναγκαζόμενος, ἑαυτὸν πάντως ἐκείθεν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ὑποσυρεῖς πρὸς καθροφαγίαν κατακρημνίζει, καὶ βιβρώσκων αὐτὸς τοῦ πονηροῦ, ὡς δοκεῖ, κατὰβρωμα γίνεται· νόμος γάρ θεῖός ἐστι καὶ τοὺς παραβαίνειν τολμῶντας ὡσπερ δήμιος ὁ διάβολος παραλαμβάνων μαστίζει, εἰ καὶ μὴ εὐθύς, μηδὲ παραχρῆμα, τοῦ Θεοῦ μακροθυμοῦντος ἐφ' ἡμᾶς καὶ τὴν μετάνοιαν ἡμῶν ἀπεκδεχομένου, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐκφευξόμεθα τὰς χεῖρας αὐτοῦ πάντως ἢ (195) ἐνταῦθα ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἀμετανοήτως ἐπιμένοντες τῇ ἀμαρτίᾳ, ἐπειδὴ τὴν μετ' αὐτοῦ καταδίκην οὕτως ἔχοντες ἀποληψόμεθα καὶ ὑπ' αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ ἀθάνατα κολασθῆναι κρίσει δικαία Θεοῦ κατακριθῶμεν. Εἰ γάρ καὶ τοὺς προεστῶτας ἡμῶν λανθάνομεν, ἀλλά γε τὸν τῶν προεστῶτων Δεσπότην ὁμοῦ καὶ Θεὸν λαθεῖν οὐ δυνάμεθα.

Φυλαξόμεθα τοιγαροῦν, ἀδελφοί, μὴ ἀπὸ λαθροφαγίας μόνον, ἀλλά καὶ ἀπὸ κόρου τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης παρατιθεμένων βρωμάτων ἡμῖν. Ναί, παρακαλῶ καὶ παρακαλῶν οὐ παύσομαι, μνήσθητε τῆς παρελθούσης ἀγίας ἐβδομάδος. Ἀναλογίσασθε τὴν ἐκ τῆς νηστείας καὶ ἀγρυπνίας, εὐχῆς τε καὶ ψαλμωδίας, ὡς ἔφην, ὠφέλειαν, ἀλλά τὴν κατήφειαν, ἀλλά τὴν εὐλάβειαν, ἀλλά τὴν σιωπὴν. Ὡσπερ γάρ ἀοίκητόν μοι ἐξ ἀνθρώπων ἐδόκει τότε εἶναι τὸ μοναστήριον, ὑπὸ ἀγγέλων μόνων ἐγκατοικούμενον, διὰ τὸ μὴ ὅλως ἕτερόν με ἀκοῦσαι τι ῥῆμα βιωτικόν, ἀλλ' ἢ μόνην τὴν ὑφ' ὑμῶν πρὸς Θεὸν ἀναπεμπομένην δοξολογίαν, ἢ καὶ ἀγγέλων ἔργον ἐστὶ. Πιστεύω δέ ὅτι, ὡσπερ ὑμεῖς ἐπιτελεῖτε τὸ τῶν ἀγγέλων ἔργον, οὕτω καὶ οἱ ἄγγελοι ἀοράτως συνδιῆγον ὑμῖν καὶ συνέψαλλον. Μὴ οὖν χωρισθῆναι τῆς μετ' ἐκείνων συναυλίας διὰ τῆς πολυλογίας καὶ ἀργολογίας θελήσητε, μηδὲ φωναῖς ἀτάκτοις ἢ κραυγαῖς ἀμέτροις αὐτοῦς μὲν ἀφ' ὑμῶν, τοὺς δὲ δαίμονας πλησιάσαι ὑμῖν, ὡς τὸ πρῖν, ποιήσητε, ἀλλά προσεχέτω ἕκαστος ἑαυτῷ καὶ τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ καὶ τὴν διακονίαν αὐτοῦ, ὡς τῷ Θεῷ δουλεύων καὶ οὐκ ἀνθρώποις, ἐπιμελῶς ἐκτελείτω. Γέγραπται γάρ· “Ἐπικατάρατος (196) πᾶς ἄνθρωπος, ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς”.

Ἐν ταῖς θείαις τῶν συνάξεων ἀναγνώσεσιν ἀλλήλους πρὸς ἀκρόασιν διεγείρειν, ὧ ἀδελφοί, μὴ ἐλίπητε. Καὶ γάρ ὡσπερ ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς τραπέζης ἐσθίειν προτρεπούμεθά τε καὶ παρακελευόμεθα τοῖς πλησίον, καὶ οὐς ἂν τῶν ἄλλων πλεῖον ἀγαπῶμεν, παραβιαζόμεθα ἐπὶ τὸ φαγεῖν, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῆς ψυχοτρόφου ταύτης τραπέζης προσέχειν καὶ προτρέπεσθαι τοῖς πλησίον χρεωστοῦμεν, ἵνα μὴ ὡς μὴ ἀγαπῶντες ἀλλήλους κατακριθῶμεν καὶ τὸ μαθηταὶ εἶναι Χριστοῦ ἀπολέσωμεν. Λέγει γάρ· “Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐάν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους”. Ὁ οὖν ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς τραπέζης τὸν ἑαυτοῦ φίλον μὴ παραβιασάμενος

εἰς ἐστίασιν τὰ μέγιστα αὐτόν πολλάκις ὠφέλησεν· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς τραπέζης, τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων λέγω λογίων, τοῦτο ποιῶν, οὐ τὴν τυχοῦσαν ζημίαν τοῖς αὐτῷ πλησιάζουσι προξενεῖ. Ἐπειδὴ τῶν βρωμάτων μὲν ἐκείνων ἢ πλησμονὴ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τό σῶμα διαφθείρειν εἴωθε πολλάκις καὶ βλάπτειν, τὰ δὲ ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν ἀγίων λεγόμενα καὶ νοῦν φωτίζει καὶ ψυχὴν ἀγιάζει καὶ τῷ σώματι αὐτῷ δι' αὐτῆς πάντως τοῦ ἀγιασμοῦ μεταδίδωσι καὶ ὑγιεινότερον καὶ ῥωμαλεώτερον καθιστᾷ.

Προσεχέτω τοιγαροῦν ἕκαστος τῇ ἀναγνώσει. Οἱ γὰρ λόγοι τῶν ἀγίων Θεοῦ λόγοι καὶ οὐκ ἀνθρώπων εἰσίν. Ἐμβαλέτω τούτους ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ τηρεῖτω αὐτούς ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ λόγοις ζωῆς εἰσι καὶ ὁ ἔχων αὐτούς ἐν ἑαυτῷ καὶ φυλάσσων αὐτούς, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. (197) Ἐπὶ μὲν γὰρ πολυτελοῦς πολλάκις καθεσθέντες τραπέζης, οὐκ οἶμαί ποτε ῥαθυμήσαντά τινα ἐξ ὑμῶν ὅλως ἀπονυστάξαι καὶ μὴ μόνον τὰ ἀρκοῦντα λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς τὴν αὔριον μετὰ σπουδῆς ἄρα τὰ ἀπελθεῖν καὶ ἢ φίλοις τισὶν ἢ πτωχοῖς αὐτὰ μεταδοῦναι προθυμηθέντα. Ἐνθα δὲ λόγοι ζωῆς πρόκεινται καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν τρεφομένους ἀθανάτους ἀποτελοῦσι, καθεύδειν, εἰπέ μοι, καὶ ῥαθυμεῖν ἢ νυστάζειν καὶ ῥέγγειν ἔξεστί τι, ὡς περ ἐμψύχῳ νεκρῷ; ὦ τῆς ζημίας! ὦ τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς νωθρότητος! Ὁ ἐπὶ τραπέζης καθήμενος καὶ τῶν προκειμένων μὴ ὀρεγόμενος τῆς κατὰ φύσιν ὑγιείας προδήλως ἐστέρηται· οὕτω καὶ ὁ ἀναγνώσεως θείας ἀκούων καὶ μὴ μεθ' ἡδονῆς ἀφάτου καὶ αὔλου ὀρέξεως αὔλως τοῖς αὔλοις καὶ θείοις λογίοις ψυχικῶς ἐντρυφῶν καὶ τὰς αἰσθήσεις πάσας αὐτοῦ νοερῶς ἐμπιπλῶν ἐκ τῆς τούτων γλυκύτητος, ἀσθενὴς τῇ πίστει ἐστί καὶ τῶν πνευματικῶν δωρεῶν εἰς ἅπαν ἄγευστος, ἐν μέσῳ δηλονότι πολλῶν ἀγαθῶν λιμῷ καὶ δίψει τηκόμενος. Καθάπερ γὰρ νεκρὸς ὕδατι λουόμενος ἀνεπαισθητῶς ἔχει, οὕτω καὶ οὗτος ὑπὸ τῶν ζωηρῶν καὶ θείων τοῦ λόγου ναμάτων ἐπαντλούμενος οὐκ αἰσθάνεται.

Ὅσοι τοίνυν λόγον ζωῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχετε, ὅσοι τραφῆναι τὸν ἄρτον τοῦτον τοῦ λόγου ἐφθάσατε, ὅσοι μὴ νεκροὶ ἀλλ' ἐκ νεκρῶν ζῶντες γεγονάτε καὶ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς ἀπεγεύσασθε καὶ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν πρὸς τοὺς πλησίον παρά τοῦ εὐσπλάγχνου Θεοῦ λαβόντες (198) ἐκτήσασθε, διεγείρειν καὶ παρακαλεῖν καὶ νουθετεῖν τοὺς πλησίον καὶ πάντας, εἰ οἶόν τε, μὴ παύσησθε, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα μέλη, μᾶλλον δὲ ὡς μέλη Χριστοῦ καὶ υἱούς ὄντας Θεοῦ, παιδαγωγεῖν, ἐπιτιμᾶν καὶ ἐλέγχειν αὐτούς προθυμήθητε, οὐχ ἵνα τούτους λυπήσητε, ἀλλ' ἵνα πατρικῆς ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως ἐλευθερώσητε, οὐδ' ἵνα βλάβητε, ἀλλ' ἵνα τὰ μέγιστα αὐτούς ὠφελήσητε, τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτῶν θελήματα παρασκευάζοντες αὐτούς ἐκπληροῦν. Ἐάν οὕτω ποιῆτε καὶ οὕτω τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν ἕκαστος ὑμῶν διεγείρη πρὸς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, συντόμως ἅπαντες πρὸς ὕψος ἀρθῶμεν τῶν ἀρετῶν καὶ ἐκπληρωταὶ τῶν ἐντολῶν ἀναφανῶμεν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁμοθυμαδόν ἐπιτύχωμεν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περί ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας. Καὶ περὶ σιωπῆς. Καὶ ὅπως δεῖ ἐν πάσῃ τῇ νηστείᾳ διάγειν τοὺς ἀγωνιζομένους ἐν ἀληθείᾳ.

Λόγος Β΄.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἐγὼ μὲν καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι ἐκ πλημμελοῦς καὶ ῥαθυμοῦ προαιρέσεώς τε καὶ διαθέσεως αἰεὶ ἀσθενῶν, σιωπᾶν ἐβουλόμην καὶ μόνα τά κατ' ἐμαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι, ἕως ἄν μοι τά τοῦ χειρόνος ἡττήθη καὶ τῷ κρείττονι λογισμῷ καθυπετάγη καὶ ὅλως ἀπήλαυσα τῆς εἰρήνης τοῦ πνεύματος, ἐλευθερωθεὶς τῆς ὀχλήσεως τοῦ χοϊκοῦ καὶ γεώδους φρονήματος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τῆς μακαρίας ἡμῶν ἀναπαύσεως. Ἄλλ' ἐπεὶ εἰς κεφαλὴν τοῦ σώματος ὑμῶν τοῦ ἀγίου παρ' ὑμῶν ἐξελέγην, ἀνάγκη μοί ἐστι τοῦ παρακαλεῖν τὴν ἀγάπην ὑμῶν, ἐπειδὴ ἡ σωτηρία τῆς ὑμῶν ἀδελφότητος παραμηθεῖται με, ὅτι καὶ ἐμοῦ ἀσθενούντος κατὰ ψυχὴν, ὑμεῖς ταῖς εὐχαῖς τοῦ πατρός μου καὶ πατρός ὑμῶν διασώζεσθε. Τοίνυν καὶ μὴ διαῖραι στόμα οἷός τε ὢν, μόλις κἄν γράψαι τὸν λόγον ἴσχυσα καὶ προὑπομνήσαι τὴν ὑμῶν ἀδελφότητα, ἐν παρακλήσει (200) πολλῇ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης δεόμενος, ἵνα ὡς ἀληθινοὶ δοῦλοι Χριστοῦ καὶ φιλάδελφοι, εὐχησθε ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος, ὡς ἄν καὶ αὐτὸς ἐγὼ μεθ' ὑμῶν σῶζωμαι καὶ τὴν ὁδὸν ὁδεύων τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑμῖν τοῖς ἀγαπητοῖς μου ἀδελφοῖς συναυλίζωμαι.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς καὶ δέομαι ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ ἕκαστον φρονεῖν εἰς τό σωφρονεῖν καὶ μὴ φρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, μηδὲ τὸν ἀμελῆ μου καὶ μετέωρον βίον ὄρᾶν, ἀλλὰ τοῖς ἴχνεσιν ἐξακολουθεῖν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ καὶ ἀποδοῦναι χρεωστοῦμεν τὴν ἀπολογία ὡς δικαίῳ καὶ ἀπαραλογίστῳ κριτῇ. Δότε μοι ταύτην τὴν καύχησιν, ὅτι μόνος ἐγὼ εἰς ἄδου κατενεχθεὶς διὰ τῆς ἀμελείας μου βάραθρον, ὑμᾶς μέγα βοήσας τῆς παγίδος ἐξήρπασα, καὶ εἰ πολὰ χρεωστῶ θρηνησαι τὴν ῥαθυμίαν μου, ἀλλ' ἀρκοῦμαι καὶ μόνον βλέπων ὑμᾶς ὑψουπετομένους καὶ ὑπεράνω τῶν βρόχων τοῦ διαβόλου. Φυλάξατε τοιγαροῦν πάσας ἀπαραλείπτως τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητοί, ἵνα σῶζησθε ὡσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὡς στρουθίον ἐκ παγίδος.

Πρώτη δὲ ἐντολή ἐστὶ τό ἀγαπᾶν ἐξ ὅλης ψυχῆς τὸν Θεόν καὶ ἀλλήλους, ὡς αὐτὸς ὁ Θεὸς τὸν κόσμον ἠγάπησεν. Ἡ δὲ ἀληθὴς ἀγάπη ἐν τούτοις γνωριζομένη χαρακτηρίζεται· ἐν τῷ μὴ φυσιοῦσθαι, ἐν τῷ μὴ κατεπαίρεσθαι, μηδὲ ζηλοῦν τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ ζηλοῦν τό καλόν, ἐν τῷ μὴ περπερεύεσθαι, μὴ γογγύζειν, μὴ παίζειν, μηδὲ γελᾶν, μηδὲ δικάζεσθαι περὶ μικροῦ ἢ μεγάλου, (201) τό σύνολον, πράγματος, ἐν τῷ μὴ κορέννυσθαι μὴ μόνον βρωμάτων καὶ ἐδεσμάτων, ἀλλ' εἰ δυνατόν μήτε ὕδατος, καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις τῶν νηστειῶν, ἐν αἷς ὁ σπουδαίως καὶ ἐμπόνως μετανοῶν, τοῦ χρόνου παντός τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ λαμβάνει τὴν ἄφεσιν ἄνωθεν κατὰ τὴν θείαν Γραφήν. Οἴδατε γάρ ὅτι ἡ θέρμη τῆς μετανοίας καὶ ἐκ βάθους καρδίας ἀναπεμπομένων δακρύων ἢ ζέσις δίκην πυρός ἀναχωνεύει καὶ καταφλέγει τὸν ῥύπον τῆς ἀμαρτίας καὶ τὴν μολυνθεῖσαν ψυχὴν καθαρὰν ἐπεργάζεται· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ φωτὸς χύσιν διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐπιδημίας δαψιλῶς αὐτῇ καὶ φιλοτίμως χαρίζεται, ὡς ἐντεῦθεν γίνεσθαι αὐτὴν μεστήν ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν. Ταύτη τοιγαροῦν χρῆσώμεθα, δέομαι, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ τρίτῃ τῶν νηστειῶν ἐβδομάδι, πατέρες καὶ ἀδελφοί, καὶ ἐν ταῖς μετ' αὐτήν, θέρμην ἐπὶ θέρμῃ καὶ σπουδῇ ἐπὶ σπουδῇ προστιθέντες τό καθ' ἡμέραν, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν Κυρίαν τοῦ Πάσχα, λελαμπρυσμένοι τὰς ψυχὰς ὁμοῦ καὶ τὰ σώματα.

Ἴδου γάρ, ὡς ὄρατε, ὅτι Θεοῦ βοηθεία καί τοῦτο τό στάδιον τῆς δευτέρας τῶν νηστειῶν ἑβδομάδος εὐψύχως καί μετά ζεύσεως τῆς προθυμίας διήλθομεν. Μαρτυρῶ γάρ ὑμᾶς μηδέν ὑστερηκέναι τῶν τῆς νηστείας καλῶν, ἀλλά καί παννύχους τάς ψαλμωδίας μετά πάσης προσοχῆς πεποιήκατε καί τήν ἐγκράτειαν εὔτονον τετηρήκατε καί τηρεῖτε, τοῖς παρατιθεμένοις λαχάνοις καί ὀσπρίοις ἀρκούμενοι. Ἐγώ δέ τινας ἐξ ὑμῶν ἐπίσταμαι, καί αὐτῶν τῶν εὐτελῶν τῆς τραπέζης βρωμάτων, συντετριμμένῳ τῷ πνεύματι καί ταπεινῷ τῷ φρονήματι καθεζομένους ἐν ταύτῃ μέσον ὑμῶν, ἀπεχομένους ἀναξίους ἑαυτούς ἡγουμένους (202) τῆς αὐτῶν μεταλήψεως. Πρός τούτοις, ἑαυτοῖς καί τοῖς ἐργοχείροις ὑμῶν προσέχοντες, ἀπαρρησίαστοι μετά σιωπῆς μεμενήκατε, ὅλοι κατανύξεως τήν ψυχὴν δακρύων πεπληρωμένοι, εὐχῶν, δεήσεως, κόπου πνευματικοῦ ἐκ τῶν συνεχῶς γινομένων γονυκλισιῶν καί τήν καλήν ἀλλοίωσιν ἠλλοιώθητε, ἀσκητικωτάτην καί ὠραίαν τήν ὄψιν κτησάμενοι.

Νῦν οὖν ἐπεὶ πρὸς τό ἐξῆς ἀποδύσασθαι μέλλομεν τῆς νηστείας, ἀγωνισώμεθα, παρακαλῶ, τηρῆσαι καί ἐν ταύτῃ τῇ ἱερᾷ ἑβδομάδι τῆς καλλίστης νηστείας τόν νόμον καί τόν ἴδον θέσθαι ταῖς προλαβούσαις ἀγῶνα, ἐπειδή πολλῆς ἡμῖν χρεία τῆς νήψεως, πολλῆς τῆς σπουδῆς, ἵνα μή ὡς οἱ βιωτικοί καί ἡμεῖς τάς ἡμέρας ἡμῶν διανύσωμεν. Οἴδατε γάρ ὅτι, τῆς πρώτης παρελθούσης ἑβδομάδος, τήν ἀγίαν ἐκεῖνοι τεσσαρακοστήν διελθεῖν οἴονται ἅπασαν· καί οὐ μόνον τοῦτο ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλά καί διαρρήδην πρὸς ἀλλήλους καί πρὸς ἅπαντας λέγουσιν. Ἡμῖν δέ, ἀδελφοί μου, φόβος καί φόβων ὁ μέγιστος, μήπως ὡς οὗτοι καί ἡμεῖς ὑπολάβωμεν καί πρὸς ἀλλήλους διαλεξώμεθα καί ἀρνηταί φανώμεν τοῦ ἐπαγγέλματος. Οὐ μόνον γάρ ἡμῖν τοῖς φεύγουσι τόν κόσμον καί σταυρωθεῖσιν αὐτῷ καί ἀνατεθεισιν ὀλικῶς Θεῷ ὁ παρῶν καιρός εἰς ἐγκρατείας νόμον ἐδόθη, ἀλλά καί ὅλος ὁ βίος τῆς παρουσίας ἡμῶν ζωῆς, ἐφ' ᾧ καί ἀπαραιτήτως χρεωστοῦμεν ἐγκρατεῦσθαι.

Πῶς δέ οὐ χρεωστοῦμεν τοῦτο ποιεῖν ἐν παντί τῷ χρόνῳ, οἱ πεινάσαι καί διψῆσαι καί γυμνηθεῦσαι καί πάντα παθεῖν καί ἐν χαρᾷ ὑπενεγκεῖν συνταξάμενοι, καί μᾶλλον ἄρτι ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγῶνων τῆς τεσσαρακοστῆς; (203) Εἰ δέ οὐχ οὕτω ποιεῖν βουλόμεθα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν τῆς ζωῆς, ἀλλά γελᾶν καί ἀργολογεῖν καί παίζειν καί ἀντιλέγειν θέλομεν, τί διαφέρομεν τῶν ἀπίστων καί ἐθνικῶν ἀνθρώπων; Ὅντως οὐδέν. Εἰ γάρ τό ἐπιζητεῖν καί μεριμνᾶν περὶ ἄρτου καί οἴνου καί ἱματίου ὁμοίους ἡμᾶς τῶν ἐθνικῶν ἀπεργάζεται, τίνων ἴσους ποιήσουσιν ἡμᾶς τά εἰρημένα, αἰχρότερα τούτων ὄντα καί ἐφαμαρτότερα; Οὐχί πληρωθήσεται ἐφ' ἡμῶν τό ὑπό τοῦ προφήτου εἰρημένον· “Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καί ὁμοιώθη αὐτοῖς”;

Πειθαρχήσωμεν, ἀδελφοί, τῷ βοῶντι καθ' ἐκάστην πρὸς ἡμᾶς Θεῷ καί λέγοντι διὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ· “Οὔτε ἐάν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐάν μή φάγωμεν ὑστερούμεθα”, καί πάλιν· “Μή μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί ἐνδύσησθε, ζητεῖτε δέ πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καί τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ καί ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν”. “Ἴνα δέ μή ἔχη τις λέγειν· “Ἐάν βραδύνη τοῦ δοῦναι καί οὐκ ἔχω τι φαγεῖν, τί ποιήσομαι;” “Τά πετεινά, εἶπε, βλέπετε τοῦ οὐρανοῦ, πῶς οὐ σπεῖρει, οὐδέ θερίζει, οὐδέ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καί ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά”, καί ἐπάγω φησίν· Οὐχί πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς, ὀλιγόπιστοι;”. Ὡς ἂν δέ μή γογγύζωμεν, ὀλιγοψυχοῦντες ἕνεκεν βρώματος ἢ πόματος, διαρρήδην βοᾷ πρὸς ἡμᾶς· “Μακάριοι οἱ πεινῶντες καί διψῶντες τήν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται”.

(204) Εἰ οὖν πιστεύεις Χριστῷ καί ἀψευδῆ τοῦτον εἶναι ὁμολογεῖς, ὅτε πεινάσεις ἢ διψήσεις καί οὐκ ἔχεις τι τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν, ζητήσεις δέ τόν κελλαρίτην ἄρτον ἢ οἶνον ἢ βρώσιμόν τι καί οὐ παρέξει σοι ὑπό δουλειῶν ἐμποδιζόμενος ἴσως,

ένθυμήθητι μνησθείς τῶν τοῦ Κυρίου λόγων καί εἶπον πρὸς ἑαυτόν· “Πεινῶ μὲν καί διψῶ, ἀλλ’ ὑπομένων ὑπομείνω τόν Κύριον καί αὐτός ποιήσει κατά τήν ἀσθένειάν μου καί οὐκ ἐγκαταλείψει με”. Καί οὕτως ὑπόμεινον, ἀδελφέ, καί πολύν ἕξεις τόν μισθόν παρά τῷ Θεῷ. Ἀλλά καί ἐπί πᾶσιν ἄλλοις τοῖς ὑπαντῶσί σοι πειρασμοῖς οὕτω ποίει καί θαυμαστωθήσῃ, ἐν τε τῇ παρουσίᾳ ζωῆ καί ἐν τῇ μελλούσῃ μετά τῶν ἁγίων καταταγήσῃ μαρτύρων. Πόσοι τῶν ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφῶν ἐπιθυμοῦσι πολάκις, ἐν μιᾷ κατακείμενοι γωνία, καί αὐτοῦ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος καί εὐχαριστοῦσιν ἴσως τῷ Θεῷ καί οὐδέν ἀγανακτοῦντες λέγουσι βλάσφημον, ἡμεῖς δέ Θεοῦ χάριτι διά τῶν πλουσιῶν αὐτοῦ δωρεῶν πᾶσαν τήν χρεῖαν τοῦ σώματος ἀνελλιπῆ ἔχομεν καί περισσόν ἔχομεν. Ὅταν οὖν τις ἐξ ἡμῶν μηδέν ὄλως ἔχη, γογγύσῃ δέ, κατακρίνεται ὡς μή ἔχον ὑπομονήν· ὅταν δέ καί πολύ ἔχη, ἐπί δέ τῇ τοῦ ὀλίγου στερήσει φιλονεικίας καί μάχας ἐγείρῃ, ἔτι δέ καί βλάσφημα φθέγγεται ῥήματα, ποίας ὁ τοιοῦτος συγγνώμης ἄξιός ἐστι; Ἀλλά ταῦτα λέγων, οἶδα ὅτι ἑμαυτόν κατακρίνω καί ἔσονται οἱ λόγοι μου τάχα εἰς κατάκρισίν μου καί ἔλεγχον. Ὅμως ἔστωσαν, ἀξιῶ, καί εἰς ὑμετέραν ὑπόμνησιν.

Τοιγαροῦν καί ἀναμνημονεύοντες τῆς ὠφελείας τῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας, πῶς αὐτάς καί μεθ’ ὄσης τῆς σπουδῆς καί τῆς θερμῆς διήλθητε, οὕτω καί πᾶσαν, δέομαι, τήν ἁγίαν τεσσαρακοστήν σπουδάσατε διελθεῖν, (205) ἀναλογιζόμενοι τήν καλήν ὑμῶν ἀναστροφὴν, οἷαν εὐλάβειαν, οἷαν ταπεινώσιν, ἀλλά σιωπῆν, ἀλλά σπουδὴν εἰς τε τόν κανόνα τῆς θείας συνάξεως καί εἰς τό ἐργόχειρον ὑμῶν ἕκαστος εἶχετε. Ναί, παρακαλῶ, μή ἐπιλάθησθε τῆς παθοκτόνου νηστείας, τῆς καθαρτικῆς ἐγκρατείας καί τά αὐτά ποιεῖν μή κατοκνήσητε, ἀδελφοί, ἀλλ’ εἰ καί βρωμάτων ἐναλλαγὴ γενέσθαι πολλάκις συμβῆ καί ποθεν τύχοιτε παρακλήσεως, τήν γνώμην ἦτε ἀσάλευτοι καί τήν κατάστασιν ἀμετάβλητοι, μᾶλλον μὲν οὖν πλεῖον τῆς συνήθους φαγόντες τροφῆς, περισσοτέρως καί εἰς τό ἔργον τοῦ Θεοῦ κοπιᾶσαι σπουδάσατε, ὅπως μή γένηται ὑμῖν, ἀντὶ εὐχαριστίας καί κέρδους, ῥαθυμίας καί ζημίας οὐ τῆς τυχούσης ἢ παράκλησις πρόξενος. Ναί, ἀδελφοί μου, νήψατε καί καθὼς εἶπον ὑμῖν, κατά τήν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα καί τήν εἰσιούσαν ταύτην ἐκτός βρώματος ἰχθύων κρατήσατε καί ἐν φόβῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθε, μή καταλιμπάνοντες τὰς διακονίας ὑμῶν καί τὰ ἐργόχειρα καί ὧδε κἀκεῖσε περιπατοῦντες καί μετεωριζόμενοι καί ἐκδότους ἑαυτοὺς ποιοῦντες τῷ τῆς ἀκηδίας δαίμονι. Ἄλλ’ εἴ πού τις ἐξ ὑμῶν διερχόμενος ἕτερον ἰστάμενον ἢ καθήμενον εὖρη τῶν ἀδελφῶν, σπουδαίως διερχόμενος βαλέτω μετάνοιαν, καί ἴσως ἔλθῃ καί ὁ ἀργός εἰς συναίσθησιν καί ἀφ’ ἑαυτοῦ κἀκεῖνος ἐντραπείς ἐπί τό ἔργον ἐλεύσεται καί, οὕτως ἕκαστος ὑμῶν ποιῶν, ἐκφύγητε τό τῆς ἀργίας καί ἀργολογίας κατάκριμα.

Οὐκ ἀκούετε τί Ζωσιμᾶς ὁ μακάριος ἐκεῖνος λέγει, ὁ τῆς ὁσίας Μαρίας τόν βίον ἐξηγησάμενος, περὶ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ἐκείνων, τῶν ἐν τῇ μονῇ ἐν ἧ (206) κἀκεῖνος τηνικαῦτα κατήντησε Θεοῦ προνοία, πῶς τῆς μονῆς ἐξερχόμενοι πᾶσαν κατά τήν ἔρημον τήν τεσσαρακοστήν ἐποίουν, μηδέποτε ὁ εἰς τῷ ἐτέρῳ ἐνούμενος, ἀλλ’ εἴ που καί παρά τινος αὐτῶν ὑπηντήθη, ἐκκλίνων ἐξέφευγε καί οὐδέ πλησιάσαι ἀλλήλοις ἠνεῖχοντο; Οὕτω καί ὑποστρέφοντες ἐν τῇ μονῇ οὐδεῖς, ὡς φησίν, ἠρώτα ποτέ τόν ἕτερον τί εἶδεν ἢ τί πεποίηκεν εἰς τήν ἔρημον, ἀλλ’ ὡσπερ τινές ξένοι καί παρεπίδημοι καί ταῖς φωναῖς ἐτερόγλωσσοι, οὕτως ἅπαντες ἕζων καί οὕτως ἐπολιτεύοντο· δι’ οὐδέν δέ ἄλλο τοῦτο πάντως ἐποίουν, ὡς οἶομαι, εἰ μὴ τό ὄλον ἀκριβαζόμενοι μή ἐκφέρειν λόγον ἀργόν ἀπό τοῦ στόματος. Εἰ τοίνυν τσαῦτα ἔτη καί τσαύτας ἡμέρας ἐκεῖνοι ἀλλήλοις μὴ ὀμιλοῦντες τό σύνολον ἐποίουν, τί πεισόμεθα ἡμεῖς οἱ μηδέ τὰς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας ἀπό τῶν συντυχιῶν καί ἀργολογιῶν φυλαττόμενοι; Καί τί λέγω ἡμέρας, ὅπου γε οὐδέ ὥρας μιᾶς καιρόν ἑαυτοῦς κρατῆσαι δυνάμεθα; Καί τί ποιήσομεν, ἀδελφοί μου καλοί, ἐάν αἴφνης

οὕτως ἐχόντων ἡμῶν ὁ κριτής ἀπάντων καί Θεός παραγένηται, ὁ καί ὑπέρ ἀργοῦ λόγου λόγον ἀπαιτῶν ἡμᾶς ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως; Πῶς δέ καί τῶν ἄλλων παθῶν κρατήσομεν, γλώσσαν ἀκράτητον ἔχοντες; Ποῖον γάρ, εἶπέ μοι, ἐλαφρότερον ἐστί τούτου τοῦ πάθους τῶν λοιπῶν ἀπάντων παθῶν; Ἡ σάρξ, ἔχουσα τήν φυσικήν ἐπιθυμίαν καί πύρωσιν, κατά τοῦ πνεύματος ἐπανίσταται καί πολεμεῖ κραταιῶς τήν ψυχὴν, ἡ γαστήρ θέλει βρωμάτων χορτάζεσθαι, εἰς τοῦτο γάρ καί ἐγένετο· εἰ τοίνυν τῆς γλώσσης τήν συνήθειαν, ὅπερ ἐστίν εὐκόλον καί κοῦφον ἡμῖν, οὐ κρατήσομεν, τῶν χαλεπῶν τούτων καί μεγάλων, τῶν πολλήν ἐχόντων ἰσχύν μετά τῆς φύσεως καί αὐτῆς, εἰπεῖν, τῆς ἐπιθυμίας καί ἡδονῆς, πῶς ἰσχύσομεν ἐγκρατεῖς γενέσθαι ποτέ;

(207) Ἀρχὴ οὖν ἔστω ἀπὸ σήμερον λοιπόν ἡμῖν, ἀδελφοί, καί ὅσον δυνάμεως ἔχομεν, δράμωμεν, ἵνα ὥσπερ τινές χρυσόπτεροι ἀετοί, κοῦφοι τό Πάσχα Κυρίου καταλάβωμεν, ἔνθα πρόδρομος ἡμῶν εἰσηλθεν Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν, πάντα τά τυραννοῦντα ἡμᾶς πάθη ὀπισθεν ἡμῶν ἀπορρίψαντες. Θήσομεν δέ, εἰ δοκεῖ, αὐτοὶ ἡμεῖς νόμον κοινῇ βουλῇ ἐν μέσῳ ἡμῶν αὐτῶν, ὡσάν ἐκτός σαββάτου καί κυριακῆς εἰ δύο εὐρεθῶσιν ἀργία ἔκδοτοι καί ἰστάμενοι συντυχίας ἀνωφελεῖς, ὅπως ἔχουσι μηδενός κατά τήν ἡμέραν ἐκείνην ἑτέρου, εἰ μὴ μόνον ἄρτου ξηροῦ μετά ἄλατος καί ὕδατος μεταλαμβάνειν ψυχροῦ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀρίστου, ἰσταμένους δηλονότι καί ἐσθίοντας περὶ τό κάτω μέρος τῆς τραπέζης. Καί τοῦτο νόμον ἔχοντες ἀπαράβατον, ἀπό μὲν ἀργολογίας καί ἐρεσχελίας ἑαυτοὺς ἀμέμπτους τηρήσετε, τόν Θεόν δέ δι' ὃν θύραν τίθεσθε τοῖς χεῖλεσιν ὑμῶν καί φυλακὴν ὡσαύτως τοῖς στόμασι θεραπεύσετε, καί ἐμέ τόν ἀνάξιον πατέρα ὑμῶν μεγάλως ἐν τούτῳ παρακαλέσετε, καί θυμηδίας πληρώσετε τήν ταπεινὴν μου ψυχὴν, καί τάς ψυχάς ὑμῶν οὐ μικρῶς ὠφελήσετε, τύπον ἀγαθόν καί συνήθειαν θαυμαστήν ἑαυτοὺς διὰ τήν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην διδάσκοντες. Ἐπειτα δοξασθήσεσθε καί θαυμασθήσεσθε παρά πάντων εἰκότως ἀνθρώπων καί δι' ὑμῶν ὁ Θεός, ὅτι εἰς τήν γενεάν ταύτην ὑμεῖς εὐρεθήσεσθε τῶν ἀγίων τούς βίους μιμούμενοι, ὅπερ οὐκ οἶμαι νῦν εὐκόλως εὐρεθῆναι ἐν οἷς τόποις τέως ἐσμέν καί βλέπομεν καί περὶ τινῶν ἀκούομεν μοναχῶν καί τῶν μοναστηρίων αὐτῶν.

(208) Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τήν ὑμετέραν ἀγάπην, πατέρες μου ἅγιοι καί δοῦλοι Θεοῦ, μὴ παρακούσητε τούς ἐμούς λόγους τοῦ ἀναξίου πατρός ὑμῶν, μηδέ ὡς λῆρος ἐνώπιον ὑμῶν φανῶσι τά ῥήματά μου. Εἰ γάρ καί ἀσθενῆς εἶμι καί μυρίων γέμων ἀμαρτημάτων, ἀλλ' ἴδετε καί σκοπήσατε ἀκριβῶς ὅτι οὐδέν ὑμῖν ἔξωθεν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καί τῶν θείων Γραφῶν συνεβούλευσα. Ποιήσατε οὖν ἀρχὴν καλήν καί δότε μοι προθυμίαν μικράν, ἵνα εὐχαῖς ὑμῶν ἀγίαις ἐνισχύσας, ἀνανεύσω καί τρίψω μου τήν ὄψιν καί τούς ὀφθαλμούς νίψωμαι καί τοῦ πολλοῦ ὕπνου τῆς ῥαθυμίας ἐξεγερθῆσωμαι καί ἀντί τῶν ἀγαθῶν ὧν εἰς ἐμέ ποιεῖτε τόν εὐτελεῖ δοῦλον ὑμῶν, εἰ καί μὴ ἀξίως, ἀλλά γε τό κατά δύναμιν, λόγοις ἀνταμείψωμαι ἀγαθοῖς, ἐξ ὧν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις δίδωσιν ἐν ἀνοίξει τοῦ ἀκαθάρτου μου στόματος, τήν ἀγάπην ὑμῶν. Naί, ἀδελφοί μου, δέομαι ὑμῶν, μὴ παρίδητέ μου τήν δέησιν, ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ἡμιθανοῦς καί παντελῶς ἀλάλου ἐδώκατέ μοι λέγειν ἐνώπιον τῆς ὑμῶν τιμιότητος, οὕτω μοι χαρίσασθε καί τό θέλημα ὑμῶν, ὡς ἂν διὰ τῆς αὐτοῦ ἐκκοπῆς ὑμεῖς μὲν ζήσεσθε ζωὴν τῶν μαρτύρων καί ἀθλοφόρων Χριστοῦ, ἐγὼ δέ ἀπὸ τῆς σύμερον ἔτι καί ἔτι προσθήσω τιθέναι ὑπέρ ὑμῶν ὄλην μου τήν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι εἰς ἐκούσιον θάνατον, ὃ καί εὐχομαι ἐφόδιόν μοι γενέσθαι πρὸς τήν ἐκεῖθεν ζωὴν ἀπαίροντι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περί τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Καί ὅποια τίς ἐστίν ἢ πῶς ἐν ἡμῖν γίνεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καί ἐν αὐτῇ ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Καί τί τό μυστήριον ταύτης τῆς ἀναστάσεως. Ἐλέχθη μετὰ τό Πάσχα τῇ δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα.

Λόγος ΙΓ΄. (209)

Ἀδελφοί και πατέρες, ἤδη τό Πάσχα, ἡ χαρμόσυνος ἡμέρα, ἡ πάσης εὐφροσύνης καί θυμηδίας, τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως κατά περίοδον τοῦ χρόνου παραγινομένης ἀεί μᾶλλον δέ καθ' ἑκάστην καί ἀενάως γινομένης ἐν τοῖς εἰδόσι τό μυστήριον ταύτης, χαρᾶς καί ἀγαλλιάσεως ἀφάτου ἐπλήρωσε τάς καρδίας ἡμῶν, λύσσασα ἐπί τό αὐτό τῆς πανσέπτου νηστείας τόν κόπον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τελειώσσασα καί ἅμα παρακαλέσσασα ἡμῶν τάς ψυχάς, διό καί πρός ἀνάπαυσιν καί εὐχαριστίαν πάντας ὁμοῦ τούς πιστούς προσκαλεσαμένη, ὡς ὄρατε, διῆλθεν. Εὐχαριστήσωμεν οὖν τῷ Κυρίῳ, τῷ διαβιβάσαντι ἡμᾶς τό πέλαγος τῆς νηστείας καί εἰς τόν λιμένα τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως ἀγαγόντι μετ' εὐθυμίας ἡμᾶς· εὐχαριστήσωμεν αὐτῷ, οἷ τε καλῶς καί προθύμως μετὰ ζεύσεως (210) προθέσεως καί ἀγώνων τῆς ἀρετῆς τόν δρόμον διανύσαντες τῆς νηστείας καί οἱ ἀσθενήσαντες περὶ ταῦτα δι' ὀλιγωρίαν καί ψυχῆς ἀσθένειαν, ἐπειδή αὐτός ἐστίν ὁ καί τοῖς σπουδαίοις ὑπέρ ἐκ περισσοῦ διδούς τούς στεφάνους καί τούς ἀξίους μισθούς τῶν ἔργων αὐτῶν, καί συγγνώμην αὐθις τοῖς ἀσθενεστέροις, ὡς ἐλεήμων καί φιλόανθρωπος, ἀπονέμων. Ὅρα γάρ τάς διαθέσεις ἡμῶν τῶν ψυχῶν καί τάς προαιρέσεις μᾶλλον ἢ τούς κόπους τοῦ σώματος, δι' ὧν γυμνάζομεν πρός ἀρετήν ἑαυτούς, ἢ πλεῖον τήν ἄσκησιν προθυμία ψυχῆς ἐπιτείνοντες ἢ ἔλαττον δι' ἀσθένειαν σώματος ταύτην τῶν σπουδαίων ποιούμενοι, καί κατά τάς προθέσεις ἡμῶν ἀντιμετρεῖ τά ἔπαθλα καί τά τοῦ Πνεύματος ἐκάστῳ χαρίσματα, ποιῶν ἢ περίφημον καί ἔνδοξον τῶν σπουδαίων τινά ἢ ἔων ταπεινόν ἔτι καί δεόμενον ἐπιπονωτέρας καθάρσεως.

Ἄλλὰ γάρ ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, καί καλῶς ἐξετάσωμεν, τί τό μυστήριον τῆς τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, ὅπερ ἀεί τοῖς βουλομένοις ἡμῖν μυστικῶς γίνεται, καί πῶς ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός ὡς ἐν μνήματι θάπτεται καί πῶς ἐνούμενος ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐξανίσταται, συνανιστῶν καί ἡμᾶς ἑαυτῷ. Ἔστι δέ ὁ σκοπός τοῦ λόγου τοιοῦτος.

Ὁ Χριστός καί Θεός ἡμῶν, ἐπί σταυροῦ κρεμασθείς καί προσηλώσας ἐν αὐτῷ τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, θανάτου γευσάμενος, κατήλθεν ἐν τοῖς κατωτάτοις τοῦ ἄδου. Ὡσπερ οὖν ἐξ ἄδου πάλιν ἀνελθὼν εἰς τό ἄχραντον ἑαυτοῦ σῶμα εἰσῆλθεν, οὗ κατελθὼν ἐκεῖσε οὐδαμῶς ἐχωρίσθη, καί εὐθύς ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν καί μετὰ ταῦτα ἀνῆλθεν εἰς οὐρανοῦς μετὰ δόξης πολλῆς καί δυνάμεως, (211) οὕτω δὲ καί νῦν ἐξερχομένων ἡμῶν ἐκ τοῦ κόσμου καί εἰσερχομένων διά τῆς τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου ἐξομοιώσεως ἐν τῷ τῆς μετανοίας καί ταπεινώσεως μνήματι, αὐτός ἐκεῖνος ἐξ οὐρανῶν κατερχόμενος, εἰσέρχεται ὡς ἐν τάφῳ ἐν τῷ ἡμῶν σώματι, καί ἐνούμενος ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐξανιστᾷ νεκράς οὕσας ὁμολογουμένως αὐτάς, καί τηνικαῦτα βλέπειν ἐμπαρέχει τῷ οὕτως ἀναστάντι σὺν τῷ Χριστῷ τήν δόξαν τῆς μυστικῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως.

Ἀνάστασις οὖν Χριστοῦ ἡ ἡμετέρα ὑπάρχει ἀνάστασις, τῶν κάτω κειμένων. Ἐκεῖνος γάρ μή πεσὼν εἰς ἁμαρτίαν ποτέ, καθά γέγραπται, μηδέ ἀλλοιωθεὶς τῆς ἰδίας δόξης κἂν ὀπωσοῦν, πῶς ἀναστήσεται ποτε ἢ δοξασθήσεται, ὁ ἀεί ὢν ὑπερδεδοξασμένος καί ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καί ἐξουσίας διαμένων ὡσαύτως;

Ἀνάστασις καί δόξα Χριστοῦ ἡ ἡμετέρα, καθάπερ εἴρηται, δόξα ὑπάρχει, ἡ διά τῆς ἐν ἡμῖν αὐτοῦ ἀναστάσεως γινομένη καί δεικνυμένη καί ὀρωμένη ἡμῖν. Ἄπαξ γάρ οἰκειωσάμενος τά ἡμέτερα, ἅ ποιεῖν ἐν ἡμῖν αὐτός, ταῦτα ἑαυτῷ ἐπιγράφεται. Ἀνάστασις δέ ψυχῆς ἡ ἔνωσις ἐστὶ τῆς ζωῆς· ὡς περ γάρ τό νεκρόν σῶμα, εἰ μὴ δέξεται ἐν ἑαυτῷ τὴν ζῶσαν ψυχὴν καί ἀμίκτως ταύτη μιγῆ, ζῆν οὐ λέγεται οὐδέ δύναται, οὕτως οὐδέ ψυχὴ μόνη ζῆν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δύναται, εἰ μὴ ἀρρήτως καί ἀσυγχύτως ἐνωθῆ Θεῷ, τῇ ὄντως αἰωνία ζωῇ. Πρό γάρ τῆς ἐν γνώσει καί ὀράσει καί αἰσθήσει ἐνώσεως νεκρά ἐστίν, εἰ καί νοερά ὑπάρχει καί τῇ φύσει ἀθάνατος. Οὔτε γάρ γνώσις δίχα ὀράσεως, οὔτε ὄρασις δίχα αἰσθήσεως. Ἔστι δέ τό λεγόμενον οὕτως· ὄρασις καί (212) ἐν τῇ ὀράσει γνώσις καί αἰσθησις (ἐν τοῖς πνευματικοῖς δέ τοῦτο φημι, ἐν γάρ τοῖς σωματικοῖς καί δίχα ὀράσεως αἰσθησις γίνεται). Οἶόν τι λέγω; Τυφλός εἰς λίθον τὸν πόδα κρούων αἰσθάνεται, ὁ δέ νεκρός οὐ· ἐν τοῖς πνευματικοῖς δε εἰ μὴ εἰς θεωρίαν ἔλθῃ ὁ νοῦς τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν, τῆς μυστικῆς ἐνεργείας οὐκ αἰσθάνεται. Ὁ οὖν πρό τῆς θεωρίας τῶν ὑπὲρ νοῦν καί λόγον καί ἔννοιαν ἐπαισθάνεσθαι λέγων ἐν τοῖς πνευματικοῖς, τῷ τὰς ὄψεις πηρῷ ἔοικεν, ὅς ἐν οἷς μὲν πάσχει ἀγαθοῖς ἢ κακοῖς ἐπαισθάνεται, ἀγνοεῖ δέ τὰ ἐν χερσίν ἢ ποσὶ καί τὰ παραίτια ζωῆς ἢ θανάτου τούτω γένομενα· τὰ γάρ ἐπερχόμενα αὐτῷ κακὰ ἢ ἀγαθὰ οὐδαμῶς ἐπαισθάνεται τῆς ὀπτικῆς ἐστερημένος δυνάμεως καί αἰσθήσεως, ὅθεν καί πολλάκις τὴν ῥάβδον ἐπάρας πρὸς τὴν τοῦ ἐχθροῦ ἄμυναν, ἀντ' ἐκείνου ἔσθ' ὅτε τὸν ἑαυτοῦ φίλον μᾶλλον ἐτύπησε, τοῦ ἐχθροῦ πρό τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἰσταμένου καί διαγελῶντος αὐτόν.

Ἀνάστασιν Χριστοῦ οἱ πλείονες μὲν τῶν ἀνθρώπων πιστεύουσιν, ὀλίγοι δέ λίαν εἰσὶν οἱ καί ταύτην βλέποντες καθαρῶς, οἱ δέ γε μὴ θεασάμενοι οὐδέ προσκυνεῖν δύνανται, ὡς ἅγιον καί Κύριον, τὸν Χριστόν Ἰησοῦν· “Οὐδεὶς γάρ, φησί, δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ”, καί ἀλλαχοῦ· “Πνεῦμα ὁ Θεός, καί τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καί ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν”. Οὐδέ γάρ λέγει τό ἱερώτατον λόγιον, ὃ καθ' ἐκάστην ἐπὶ στόματος περιφέρομεν· Ἀνάστασιν Χριστοῦ πιστεύσαντες, ἀλλά τι; “Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν ἅγιον Κύριον Ἰησοῦν, τὸν μόνον ἀναμάρτητον”. Πῶς οὖν προτρέπεται νῦν ἡμᾶς τό Πνεῦμα λέγειν τό Ἅγιον ὡς αὐτὴν ἰδόντες, (213) ἦν περ οὐκ εἶδομεν· “Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι”, ἅπαξ πρό χιλίων ἐτῶν ἀναστάντος τοῦ Χριστοῦ καί μηδέ τότε τοῦτον ἀνιστάμενον ἰδόντος τινός; Ἄρα μὴ ψεύδεσθαι ἡμᾶς βούλεται ἡ θεία Γραφή; Ἄπαγε, ἀλλ' ἀληθεύειν μᾶλλον παρεγγυᾶ, ὡς ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ ἡμῶν τῶν πιστῶν ἐγγινομένης δηλονότι τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως καί τοῦτο οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ καθ' ὥραν, ὡς εἰπεῖν, αὐτοῦ τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἐν ἡμῖν ἐξανισταμένου, λαμπροφοροῦντος καί ἀπαστράπτοντος τὰς τῆς ἀφθαρσίας καί Θεότητος ἀστράπας. Ἡ φωτοφόρος γάρ παρουσία τοῦ Πνεύματος ὑποδεικνύει, μᾶλλον δέ αὐτόν ἐκεῖνον τὸν ἀναστάντα ὄραῖν χαρίζεται. Διό καί λέγομεν· “Θεός Κύριος καί ἐπέφανεν ἡμῖν”, καί τὴν δευτέραν αὐτοῦ ὑποσημαίνοντες παρουσίαν ἐπιφέροντες οὕτω λέγομεν· “Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου”. Οἷς οὖν ἐπιφανῆ ὁ Χριστός ἐξαναστάς, πάντως πνευματικῶς αὐτοῖς τοῖς πνευματικοῖς ὄμμασι ὀρώμενος δείκνυται. Ὅταν γάρ ἐν ἡμῖν διά τοῦ Πνεύματος γένηται, ἀνιστᾶ ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν καί ζωοποιεῖ καί αὐτόν ἐν ἡμῖν ὄλον ὄραῖν ζῶντα δίδωσι, τὸν ἀθάνατον καί ἀνώλεθρον, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καί συνανιστῶντα καί συνδοξάζοντα ἡμᾶς ἑαυτῷ τρανῶς γινώσκειν χαρίζεται, καθὼς πᾶσα θεία Γραφή μαρτυρεῖ.

Ταῦτα τοίνυν εἰσὶ τὰ τῶν χριστιανῶν θεῖα μυστήρια, αὐτὴ ἡ ἐγκεκρυμμένη τῆς πίστεως ἡμῶν δύναμις, ἣν οἱ ἄπιστοι ἢ δύσπιστοι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡμίπιστοι οὐχ ὀρῶσιν, οὔτε μὴν ἰδεῖν οὐδαμῶς δύνανται. Ἄπιστοι δέ, δύσπιστοι καί ἡμίπιστοι, οὔτοί (214) εἰσὶν οἱ μὴ διά τῶν ἔργων τὴν πίστιν ἐπιδεικνύμενοι. Ἔργων γάρ δίχα

καί οἱ δαίμονες πιστεύουσι καί Θεόν εἶναι τόν Δεσπότην ὁμολογοῦσι Χριστόν· “Οἶδαμεν γάρ σε, φασί, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ”, καί ἀλλαχοῦ· “Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν”. Ἄλλ’ ὅμως οὔτε τούς δαίμονας οὔτε τούς ἀνθρώπους αὐτούς ἡ τοιαύτη πίστις ὠφελήσει. Οὐδέ γάρ τῆς πίστεως ταύτης ὄφελος, νεκρά γάρ ἔστι κατά τόν θεῖον ἀπόστολον· “Ἡ πίστις γάρ, φησί, δίχα τῶν ἔργων νεκρά ἔστιν”, ὡπερ καί τά ἔργα δίχα πίστεως. Νεκρά δέ πῶς; “Ὅτι τόν ζωογονοῦντα Θεόν οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῇ, ὅτι τόν εἰπόντα· “Ὁ ἀγαπῶν με τάς ἐντολάς τάς ἐμάς τηρήσει, καί ἐγώ καί ὁ Πατήρ ἐλευσόμεθα καί μονήν παρ’ αὐτῷ ποιησόμεθα” οὐκ ἐκτήσατο ἐν ἑαυτῇ, ἵνα τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐξαναστήσῃ τόν κεκτημένον αὐτήν ἐκ νεκρῶν καί ζωοποιήσῃ αὐτόν καί τόν ἀναστάντα ἐν αὐτῷ καί αὐτόν ἀναστήσαντα κατιδεῖν χαρίσῃται. Νεκρά οὖν ἔστιν ἡ τοιαύτη πίστις τούτου γε ἕνεκα, μᾶλλον δέ νεκροί οἱ ταύτην χωρίς τῶν ἔργων κεκτημένοι εἰσίν. Ἡ γάρ πίστις, ἡ εἰς Θεόν, αἰεὶ ζῆ καί ζωσα ζωοποιεῖ τούς ἐκ προθέσεως ἀγαθῆς προσερχομένους καί ὑποδεχομένους αὐτήν, ἥτις καί πρό τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν πολλούς ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν ἀνήγαγε καί τόν Χριστόν καί Θεόν ὑπέδειξε. Καί ἔμελλον ἄν, εἰ ἐνέμειναν ταῖς αὐτοῦ ἐντολαῖς καί ταύτας μέχρι θανάτου ἐφύλαξαν, διαφυλαχθῆναι καί αὐτοὶ ὑπ’ αὐτῶν – οἷοι δηλονότι γεγόνασιν ὑπὸ μόνῃς τῆς πίστεως· ἐπεὶ δέ μετεστράφησαν ὡς τόξον στρεβλόν (215) καί ταῖς προτέραις αὐτῶν περιεπάρησαν πράξεσιν, εἰκότως εὐθύς καί περὶ τὴν πίστιν εὐρέθησαν ναυαγήσαντες καί τοῦ ἀληθινοῦ πλούτου, ὅς ἐστι Χριστός ὁ Θεός, ἑαυτούς δυστυχῶς ἀπεστέρησαν. Ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν καί ἡμεῖς, τηρήσωμεν, ἀξιῶ, τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ὅση δύναμις, ἵνα καί τῶν παρόντων καί τῶν μελόντων ἀγαθῶν, λέγω δὴ αὐτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ θεάς, ἐπαπολαύσωμεν, ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

***Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς βίου μοναδικοῦ. Καὶ πῶς τις ὁδῶ καὶ τάξει
προβαίνων εἰς ἀρετὴν ἐν τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασίᾳ εἰς τελειότητα ἔρχεται.***

Λόγος ΙΔ΄. (216)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ὁ πάντων καταφρονήσας τῶν ὀρωμένων καὶ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ἵνα γνησίαν μετάνοιαν δυνηθῇ ἐπιδείξασθαι κατά τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ ἔργου τούτου ἐνάρξεται, οὐκ ἀφ’ ἑαυτοῦ τοῦτο μαθεῖν οἶεται, ἀλλὰ τεχνίτη καὶ ἐμπείρῳ ἀνδρὶ προσελθόν, μετὰ φόβου καὶ τρόμου πολλοῦ καὶ μετὰ προσοχῆς συντόνου τούτῳ ὑποταγείς, μανθάνει ἐξ αὐτοῦ καὶ διδάσκεται τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν ἐναρέτων πράξεων, καὶ τίνα μετανοῶν χρῆ ποιεῖν· φόβου δέ λέγω καὶ τρόμου τοῦ μὴ ἀποτυχεῖν αὐτόν τοῦ τοιοῦτου καλοῦ, καὶ ὡς ἀδόκιμόν τινα ἐργάτην τῶν ἐντολῶν καταδικασθῆναι τῷ αἰωνίῳ πυρί. Ὡς γάρ ἐκ στόματος Θεοῦ τούς ἐκείνου λόγους ἐξερχομένους λογιζόμενος καὶ ὡς αἰτίου ὄντας ζωῆς καὶ θανάτου ἐν τῷ φυλάσσεσθαι ἢ παροραῖσθαι αὐτούς, ἀκριβῶς φυλάσσει αὐτούς· καὶ οὕτως ἵνα μὴ πολλά λέγων μηκύνῳ τόν λόγον ἐναρξάμενος (217) πιστεῖτε ἀδιστάκτῳ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκρεμάμενος, προκόπτει κατά Θεόν ὁσημέραι, καὶ ὁδῶ προβαίνων αὐξάνει τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, καὶ γίνεται ἀνήρ τέλειος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ.

Ποίων οὖν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; Ἄκουε συνετῶς οἷα ἡμῖν ἐπαγγέλλεται: “Ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι χαρά γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι”, καὶ πάλιν: “Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με – διὰ τῆς τοιαύτης δηλονότι ὁδοῦ οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω”, καὶ αὖθις: “Ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω”, καὶ: “Ὁ πιστευὼν εἰς ἐμέ οὐ μὴ ὄψεται θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα”, καὶ ἀλλαχοῦ: “Ἐγγίσατέ μοι καὶ ἐγγίω ὑμῖν”, καὶ: “Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς”, καὶ ἐτέρωθι: “Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· καὶ ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ’ αὐτῷ ποιήσομεν”, καὶ: “Εἰ ὑμεῖς, φησί, πονηροὶ ἄνθρωποι ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ δίδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει Πνεῦμα Ἅγιον τοῖς αἰτουσῖν αὐτόν;”. Ἐν ταύταις οὖν ταῖς ὑποσχέσεσι καὶ ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ Θεοῦ πίστει ἀδιστακτῶ ἐλπίζων, ὡς ἔφαμεν, πολλῇ προθυμίᾳ καὶ ἀκατασχέτῳ ὀρμῇ πάσας τὰς αὐτοῦ ἐντολάς ἀόκνως ἐπιτέλει. Πρώτη δὲ ἐντολὴ αὕτη ἐστί: “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”, καὶ αὖθις: (218) “Ἀίτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὕρησете, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γάρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκε καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται”. Διδάξει δὲ ἡμᾶς ἐπὶ τούτοις βουλόμενος ὁ Θεός, ὅπως δεῖ αἰτεῖσθαι καὶ διὰ ποίων ῥημάτων καὶ ἔργων, ἔφη: “Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, γενέσθω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων δοῦλος καὶ πάντων διάκονος. Ὁ γὰρ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται”.

Ταῦτα πάντα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ὁ ἀδιαλείπτως ἐν διανοίᾳ κρατῶν καὶ ἐν αὐτοῖς νυκτός καὶ ἡμέρας ἐνασχολούμενος, νοερῶς τε καὶ αἰσθητῶς ταῦτα λογιζόμενος καὶ σπουδῇ ἐργαζόμενος, χωρίζεται τῆς μνήμης κατ’ ὀλίγον τοῦ κόσμου, τῶν πραγμάτων τοῦ βίου, τῶν χρημάτων, τῶν συγγενῶν καὶ ἰδίων, καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἀναλόγως συγγίνεται. Οὕτω δὲ καθ’ ἡμέραν προκόπτων, ἐπαισθάνεται πῶς κατὰ μικρὸν ὑποχωροῦσιν οἱ λογισμοὶ τῶν προλήψεων, εἶτα πῶς καὶ αἱ προλήψεις αὐταὶ μειοῦνται, καὶ μαλασσομένη ἡ καρδία πρὸς ταπεινώσιν ἔρχεται· πῶς τε πάλιν αὕτη λογισμοὺς ταπεινοφροσύνην ἐμποιοῦντας ἀπογεννᾷ. Οὕτω δὲ τούτων ἐπαισθανόμενος, μόλις διὰ πάντων πρὸς κατάνυξιν καὶ δάκρυα ἔρχεται. Ἔρχεται δ’ οὖν ὅμως διὰ πολλῶν θλίψεων, καὶ πλέον ταπεινουμένη περισσότερον καταλύσεται. Ἡ μὲν γὰρ ταπεινώσις τό πένθος ἀπογεννᾷ, τό δὲ πένθος ἐκτρέφει τὴν γεννήσασαν καὶ αὐξάνειν ποιεῖ. Αὕτη δὲ ἡ ἐργασία δά τῆς ἐκπληρώσεως ἐπιτελουμένη τῶν ἐντολῶν ἐκπλύνει μὲν ὧ τοῦ θαύματος! – πάντα ρύπον ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἀπελαύνει δὲ πᾶν πάθος καὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν – σωματικὴν τε λέγω καὶ βιωτικὴν. (219) Καὶ οὕτω γίνεται ἐλεύθερος τῇ ψυχῇ ἀπὸ πάσης γηϊνῆς ἐπιθυμίας ὁ ἄνθρωπος· οὐ μόνον δεσμῶν σωματικῶν, ἀλλὰ γὰρ ὡς ὅταν ἱμάτιόν τις ἀποδύσεται καὶ γυμνός ὅλος γένηται. Καὶ εἰκότως· ἀποδύεται γὰρ ἡ ψυχὴ πρῶτον μὲν τὴν ἀναισθησίαν, ἣν ὁ θεῖος ἀπόστολος κάλυμμα λέγει, ἣτις ἐν ταῖς τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων κεῖται καρδίαις, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ νῦν πᾶς ὁ τὰς ἐντολάς τῆς νέας χάριτος μὴ πάση δυνάμει καὶ ζεούση καρδίᾳ ποιῶν, τό τοιοῦτον κάλυμμα ἔχει ἐπικείμενον τῷ νοερῷ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ εἰς τό ὕψος τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀνενεχθῆναι οὐ δύναται. Εἶτα ὡσπερ ὁ ἀποδυσάμενος σωματικῶς τὰ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ τραύματα καθορᾷ, οὕτω δὲ καὶ οὗτος τὰ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ προσόντα πάθη τηνικαῦτα βλέπει τρανῶς, οἷον φιλοδοξίαν, φιλαργυρίαν, μνησικακίαν, μισαδελφίαν, φθόνον, ζῆλον, ἔριν, οἴησιν καὶ τὰ λοιπὰ καθεξῆς. Τὰς γοῦν ἐντολάς ὡς φάρμακα, τοὺς δὲ πειρασμούς ὡς καυτῆρας ἐν τούτοις ἐπιτιθεῖς, καὶ ταπεινούμενος καὶ πενθῶν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν θερμῶς ἐκζητῶν, ὀρᾷ ἐναργῶς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παραγενομένην καὶ ἐν καθ’ ἓν τούτων

ἐξανασπῶσαν καί ἐξαφανίζουσιν, ἕως οὗ τέλος πάντων τούτων ἐλευθέραν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπεργάσεται. Οὐδέ γάρ ἐκ μέρους αὐτὴν ἢ τοῦ Παρακλήτου ἐπιδημία τῆς ἐλευθερίας ἀξιοῖ, ἀλλὰ τελείως καί καθαρῶς, μετὰ γάρ τῶν εἰρημένων παθῶν καί πᾶσαν ἀκηδίαν, πᾶσαν ἀμέλειαν, πᾶσαν ῥαθυμίαν καί ἄγνοιαν λήθην τε καί γαστριμαργίαν καί πᾶσαν φιληδονίαν ἀποδιώκει, καί οὕτως ἀνανεοῖ καί ἀνακαινίζει τὸν ἄνθρωπον ψυχικῶς τε ὁμοῦ καί σωματικῶς, ὡς δοκεῖν τὸν τοιοῦτον οὐ σῶμα (220) φθαρτὸν καί βαρὺ περικεῖσθαι, ἀλλὰ πνευματικόν τε καί ἄυλον καί ἤδη πρὸς ἀρπαγὴν ἐπιτήδειον. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἐργάζεται ἐν αὐτῷ ἢ τοῦ Πνεύματος χάρις, ἀλλ' οὐδέ ὄραν τι τῶν αἰσθητῶν συγχωρεῖ τῷ τοιούτῳ, ποιεῖ δὲ μᾶλλον αὐτὸν ἐν τῷ ὄραν ὡς μὴ ὀρώντα τῇ αἰσθήσει διατελεῖν. Ὅποταν γάρ ὁ νοῦς τοῖς νοητοῖς συναφθῇ, ἕξω τῶν αἰσθητῶν ὄλος γίνεται, εἰ καί δοκεῖ τὰ αἰσθητὰ καθορᾶν.

Οὕτως οὖν ἐν τούτοις ἐνδιατρίβων κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον· “Ἡμῶν δὲ τό πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα”, καταλάμπεται, φωτίζεται καί καθ' ἐκάστην ἀυξάνει τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, καταργῶν μὲν τὰ τοῦ νηπιώδους φρονήματος, προκόπτων δὲ ἐπὶ τὴν ἀνδρικήν τελειότητα. Διὸ καί κατὰ τό μέτρον τῆς ἡλικίας ἀλλοιοῦται τὰς ψυχικὰς δυνάμεις καί ἐνεργείας, καί πρὸς τὰς πράξεις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀνδρειότερος καί κραταιότερος γίνεται. Ταύτας οὖν ὁσημέραι πληρῶν, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἔτι καθαίρεται αὐθις, λαμπρύνεται, φωτίζεται καί μυστηρίων μεγάλων ἀποκαλύψεις καταξιούται ὄραν, ὧν οὐδεὶς ποτε εἶδε τό βάθος, οὔτε μὴν ὄλως ἰδεῖν δύναται, τῶν μὴ εἰς τοιαύτην καθαρότητα ἀνενεχθῆναι ἀγωνισαμένων. Μυστήρια δὲ λέγω τὰ παρὰ πάντων ὀρώμενα μὲν μὴ καταλαμβανόμενα δε· καινοῦς γάρ παρὰ τοῦ καινοποιοῦ Πνεύματος κτᾶται ὀφθαλμούς, ὧτα δὲ ὡσαύτως καινά, καί τοῦ λοιποῦ οὐχ ὡς ἄνθρωπος βλέπει τὰ αἰσθητὰ αἰσθητῶς, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ ἄνθρωπον γεγονώς, τὰ αἰσθητὰ πνευματικῶς καθορᾶ καί ὡς εἰκόνας τῶν ἀοράτων, (221) καί τὰς ἐν τούτοις μορφάς ὡς ἀμόρφους καί ἀνειδέους. Ἀκούει δὲ οὐχ, ὡς ἂν τις εἶπη, ἀνθρώπου φωνῆς ἢ φωνῶν, ἀλλὰ μόνου τοῦ ζῶντος Λόγου, ὅταν διὰ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φωνῆς προέλθῃ. Τοῦτον γάρ καί μόνον, ὡς γνώριμον καί προσφιλῆ πέλοντα, διὰ τῆς ἀκοῆς εἰσδέχεται ἡ ψυχὴ καί τὴν εἴσοδν τούτῳ παραχωρεῖ, καί ἀσμένως ἔνδοθεν γενόμενον κατασπάζεται, καθὼς ἔφη ὁ Κύριος· “Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, ἀλλοτρίων δὲ οὐκ ἀκούονται”. Τοὺς δὲ γε λοιπούς τῶν ἀνθρώπων ἅπαντας λόγους ἀκούει μὲν οὐ προσδέχεται δε· ἀλλ' οὐδέ ἔνδοθεν εἰσελθεῖν τούτους ὄλως ἔᾶ, κενούς δὲ ἀποστρεφόμενος αὐτοὺς ἀποπέμπεται· ἔστιν ὅτε οὐδέ τῆς παρουσίας ἢ τῶν κρουσμάτων αὐτῶν ἐπαισθάνεται, ἀλλ' ὡσεὶ κωφός οὐκ ἀκούων – καίτοι γε ἀκούων αὐτῶν, οὕτω πρὸς τούτοις διάκειται.

Τοιγαροῦν καί τοιοῦτου γενομένου αὐτοῦ, εὐθύς οἰκεῖ ὁ Θεός ἐν αὐτῷ καί γίνεται αὐτῷ πάντα ὅσα ἂν θέλῃ, μᾶλλον δὲ καί ὑπὲρ ἃ θέλει. Πᾶν γάρ ἀγαθόν ὧν ὁ Θεός, τὴν ἐν ἡ οἰκίῃ ψυχὴν παντός ἐμπλήσιν ἀγαθοῦ κατὰ τό ἐγχωροῦν τῇ φύσει ἡμῶν, ἐπειδὴ πάση κτιστῇ φύσει ἀχώρητός ἐστιν ὁ Θεός καί ἄστεκτος. Ἀγαθὰ δὲ ἐκεῖνα λέγω, ἃ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καί οὐς οὐκ ἤκουσε καί ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, τοῦ μὴ γενομένου δηλονότι τοιοῦτου. Τοιγαροῦν καί διδάσκει τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον ὁ οἰκήσας ἐν αὐτῷ Θεός περὶ τῶν μελλόντων καί ἐνεστώτων, οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ καί πείρᾳ καί πράγματι. Ἀποκαλύπτων γάρ τοὺς νοερούς αὐτοῦ ὀφθαλμούς, δείκνυσιν αὐτῷ ὅσα βούλεται ὁ Θεός καί ὅσα συμφέρει αὐτῷ, τὰ δ' ἄλλα πείθει μὴ ἐρευνᾶν μηδὲ ζητεῖν μηδὲ πολυπραγμονεῖν, (222) ἐπειδὴ οὐδέ ἄπερ Θεός αὐτῷ ἐκκαλύπτει καί ὑποδείκνυσιν, ἀναιδῶς ποτε δύναται καθορᾶν· ἀλλὰ παρακύπτων εἰς τό βάθος τοῦ πλούτου καί τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, εὐθύς ἰλιγγιᾶ καί καταπλήττεται, ἐννοῶν ἑαυτὸν καί τίς ὧν τίνων θεατῆς γενέσθαι ἠξίωται. Εἰς γάρ τό μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἀποβλέπων καί

ἐξιστάμενος, ἀνάξιόν τε τῆς τῶν τοιούτων ἀγαθῶν θεάς ἑαυτὸν ἀπὸ ψυχῆς λογιζόμενος, οὐδέ ἀποβλέψαι τρανῶς πρὸς αὐτὰ οὐδέ καταμαθεῖν ταῦτα βούλεται, ἀλλὰ τρόμῳ καὶ φόβῳ καὶ αἰδοῖ συνεχόμενος, “Τίς εἰμι ἐγώ, Κύριε, καὶ τίς ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου” βοᾷ, “ὅτι τοιαῦτα μυστήρια τῷ ἀναξίῳ ἐθάρρησας, καὶ τοιούτων με ἀγαθῶν σου οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ μέτοχον καὶ κοινωνόν παραδόξως πεποίηκας;”.

Ὁ τοιοῦτος τοίνυν ὑπὲρ τὴν κτίσιν ἅπασαν γεγονώς, οὐ βούλεται ἐπιστρέψαι καὶ πολυπραγμονεῖν τὰ τῆς κτίσεως. Κτησάμενος γάρ τόν τῶν ἀγγέλων Δεσπότην, περὶ οὐσίας καὶ φύσεως τῶν λειτουργούντων ἀγγέλων αὐτῷ ἐρευνᾶν οὐκ ἀνέχεται, ἐπειδὴ γινώσκων ἐστὶν ὡς οὐκ ἀρεστόν ὑπάρχει τοῦτο Θεῷ, τό πολυπραγμονεῖν ἄνθρωπον τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον· εἰ γάρ τὰς θείας Γραφάς μὴ πολυπραγμονεῖν ἐκελεύσθημεν, πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ τὰ γεγραμμένα μὴ δεῖν ἡμᾶς ὅλως περιεργάζεσθαι. Ὁ τοιοῦτος βλέπει τόν Θεόν, ὅσον ἀνθρώπῳ ἰδεῖν δυνατόν καὶ ὅσον δοκεῖ αὐτῷ τῷ Θεῷ, ὅς καὶ διαπαντός καθορᾶν σπουδάζει αὐτόν καὶ μετὰ τέλος εὔχεται ἀεὶ βλέπειν αὐτόν, ἀρκούμενος δηλαδή καὶ μόνη τῇ ἐκείνου θεᾷ μηδενός ἑτέρου δεόμενος, ὅθεν οὐδέ ἐπιθυμεῖ τόν Δεσπότην καταλιπεῖν καὶ Θεόν, ὑφ’ οὗ πληροῦται φωτός καὶ (223) παρ’ οὗ τῆς ἀκηράτου ζωῆς τὴν ἀπόλαυσιν ἔχει, καὶ ἐναπιδεῖν πρὸς τοὺς συνδούλους αὐτοῦ. Ὁ τοιοῦτος βλεπόμενος ἦτοι ἄνωθεν ἐλλαμπόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτός τὴν ὑπερβάλλουσαν δόξαν αὐτοῦ καθορῶν, θεαθῆναι παρ’ ἑτέρων οἷος ὑπάρχει καὶ ἐν οἴᾳ δόξῃ ἐστὶν οὐδέ ἐννοῆσαι ποτε δύναται· πᾶσα γάρ ἁγία ψυχὴ ἀπηλλαγμένη πάσης φιλοδοξίας ἐστὶν, ἐπεὶ ἐστολισμένη οὕσα τόν χιτῶνα τόν φωτεινότατον τοῦ Πνεύματος καὶ βασιλικόν καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης τοῦ Θεοῦ ἐμπεπλησμένη ὑπάρχουσα, οὐ μόνον ἀλογεῖ τῆς τῶν ἀνθρώπων δόξης, ἀλλ’ οὐδέ ὅλως καὶ προσφερομένην αὐτῷ παρ’ ἐκείνων πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφεται. Ὑπὸ γάρ τοῦ Θεοῦ βλεπομένη καὶ αὐτὴ καθορῶσα πάλιν αὐτόν, ἰδεῖν πρὸς ἄλλον τινὰ τῶν ἀνθρώπων ἢ ὑπὸ τινος ἄλλου θεαθῆναι οὐδαμῶς ἐπιθυμήσει ποτέ.

Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, μὴ λόγοις μόνοις τὰ ἀνεκφραστα μανθάνειν ἐθέλωμεν, ὅπερ ἀμήχανον καὶ τοῖς διδάσκουσι περὶ τοιούτων καὶ τοῖς ἀκρωμένοις αὐτοῖς ἐπίσης ἐστὶν. Οὔτε γάρ οἱ διδάσκοντες περὶ νοητῶν καὶ θείων πραγμάτων δύνανται ἀκριβῶς ἐναργεῖς ἐκ παραδειγμάτων δοῦναι τὰς ἀποδείξεις καὶ αὐτὴν τὴν τούτων πραγματικῶς παραστῆσαι ἀλήθειαν, οὔτε οἱ διδασκόμενοι ἐκ τοῦ λόγου μόνου μαθεῖν τὴν τῶν λεγομένων ἐνέργειαν, ἀλλὰ πράξει καὶ κόπῳ καὶ πόνοις ταῦτα καταλαβεῖν καὶ ἐν τῇ τῶν τούτων θεωρίᾳ γενέσθαι σπεύσωμεν, ὡς ἂν καὶ τοὺς περὶ τῶν τοιούτων λόγους ἐκεῖθεν μυσταγωγηθῶμεν καὶ δοξασθῇ ὁ Θεός οὕτως ἔχουσιν ἐν ἡμῖν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς τῶν τοιούτων γνώσεως δοξάσωμεν αὐτόν καὶ αὐτός δοξάσῃ ἡμᾶς ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

**Περί έμπαθοῦς καί άπίστου καί πονηραῶς διαθέσεως. Καί τίς ή ένωσις τοῦ Θεοῦ
πρός τούς υἱούς τοῦ φωτός καί τίνα τρόπον έν αύτοῖς αύτη γίνεται. Καί πρόσ
τό τέλος, καταδρομή τῶν άναξίως κατατολμώντων τῆς άρχιερωσύνης.**

Λόγος ΙΕ΄. (224)

Άδελφοί καί πατέρες, άεί μέν άλλήλοις αντίκεινται τῷ φωτί τό σκότος, τῆ πίστει ή άπιστία, ή άγνωσία τῆ γνώσει καί τῆ άγάπη τό μῖσος. Εἰπόντος γάρ έξ άρχῆς τοῦ Θεοῦ· “Τενηθήτω φῶς” καί γεγονότος, εὐθύς τό σκότος ήφάντωτο· τῆ δέ τοῦ φωτός ύποστολή νύξ καί αὐθις έγένητο. Ὁ δέ Ἀδάμ τῆ πίστει τῆ εἰς Θεόν φρουρούμενος έν τῆ άθανάτῳ ύπῆρχε δόξη καί έν τῷ παραδείσῳ ήν, ύπό δέ τοῦ έχθροῦ εἰς άπιστίαν παρεκτραπείς θανάτῳ καταδικάζεται καί τοῦ παραδείσου έκβάλλεται καί αντί τῆς θείας καί πνευματικῆς γνώσεως τήν γνώσιν τήν σαρκικήν έκομίσατο. Έκτυφλωθείς γάρ τούς τῆς ψυχῆς όφθαλμούς καί άνωλέθρου ζωῆς έκπεσών, τοῖς σωματικοῖς άνέβλεψεν όφθαλμοῖς· καί έμπαθεῖ αισθήσει τοῖς όρωμένοις τήν τῶν όμμάτων έπιβαλόν όρασιν, έγνω Εὔαν τήν γυναῖκα αύτου καί αύτή συλλαβοῦσα έτεκε τόν Κάϊν. (225) Ἡ οὖν γνώσις αύτη άγνωσία όντως έστί παντός άγαθοῦ· εἰ μή γάρ πρῶτον τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως καί θεωρίας έξέπεσεν, οὐκ άν εἰς τήν γνώσιν ταύτην κατήγετο. Οὕτω δέ καί ό Κάϊν ό υἱός αύτου, εἰ μή πρῶτον εἰς μῖσος καί φθόνον έξεκαύθη κατά τοῦ άδελφοῦ αύτου Ἄβελ, οὐκ άν αύτόν άπέκτεινεν.

“Όσοι τοιγαροῦν τῷ έκ γεννητῆς σκότει κατέχονται καί πρόσ τό νοητόν φῶς, όθεν ό προπάτωρ έξέπεσεν, ένατενίσαι οὐ βούλονται, οὔτοι τούς έν αύτῷ γενομένους τῷ φωτί καί τά τοῦ φωτός διαλεγομένους ως άντικειμένους έχθρούς λογίζονται, πληττόμενοι τοῖς λόγοις αύτῶν. Καθάπερ γάρ ήλίου άκτίς έν οικία σκοτεινή ποθεν εισελθοῦσα, οἷα δή βέλος τιτρώσκει καί διατέμνει τό σκότος, οὕτω καί λόγος θεόπνευστος άνδρός πνευματικοῦ καί όσίου, ως δίστομος μάχαιρα έν καρδιά άνθρώπου σαρκικοῦ γίνεται, ιδύνην έμποιοῦσα καί πρόσ άντιλογία καί μῖσος ύπό τῆς άγνωσίας καί άπιστίας αύτήν διεγείρουσα.

Ὁ δέ καί οἰόμενος εἰδέναι τι μηδέν εἰδώς, κάν άγγελον ἴδη έξ οὐρανοῦ πρόσ αύτόν κατελθόντα, ως δαίμονα πονηρόν άποπέμπεται αύτόν, κάν άπόστολον, κάν προφήτην Θεοῦ, ως άλλον τινά Σίμωνα Μάγον καί αύτόν άποστρέφεται. Καί ὡ τῆς έσχάτης άναισθησίας, ό τυφλός τυφλόν ήγεῖται τόν βλέποντα καί ό τῷ όντι λῆρος λῆρον ήγεῖται τούς λόγους αύτου. Καί καθάπερ έν νυκτί πολλάκις λεγόντων τινῶν μή λάμπειν τόν ήλιον, άκούων ό τυφλός οὐ πιστεύει αύτοῖς, καί έν ήμέρα μέση ὦν νύκτα εἶναι πάλιν άπιστεῖ, πλανᾶσθαι οἰόμενος ύπό άμφοτέρων, καί κάν (226) φῶς εἶναι έν ήμέρα άκούη, κάν σκότος έν νυκτί, άμφιβάλλων τούς λέγοντας άποσειεται· οὕτω καί οἱ έν σκότει παθῶν καθήμενοι καί τετυφλωμένον έχοντες τόν νοῦν έξ άγνοίας, μάλλον δέ νοῦν μή κεκτημένοι Χριστοῦ, ως μέν άνουν τόν έχοντα τόν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, ως δέ έννουν τόν μή τοῦτον έχοντα λογίζονται, περί ὦν εἰκότως ό προφήτης λέγει Δαυῖδ· “Αφρων καί άνους άπολοῦνται”. Τοιγαροῦν πᾶσαν οἱ τοιοῦτοι Γραφήν κατά τάς ιδίας αύτῶν έπιθυμίας στρεβλοῦσι καί παραφθειροῦσιν έαυτούς έν τοῖς έαυτῶν πάθεσιν, εἰ καί μή πάσχει τοῦτο ή θεία Γραφή, άλλ’ οἱ ταύτην παραχαράττοντες.

Πῶς οὖν, εἰπέ μοι, ό τήν κρίσιν όρθήν τῶν πραγμάτων έπιφερόμενος, όρθῶς ποτε άφ’ έαυτῶν τά νοήματα τοῦ φωτός οἱ τυφλοῖ άναγνώσονται, μή καταδεχόμενοι άπό οἰήσεως τό διδάσκεσθαι; Ὁ τυφλός τοῖς όφθαλμοῖς καί μή βλέπων τό φῶς, πῶς τά έν τῷ φωτί γράμματα άναγνώσεται; Ὁ δέ τυφλός ὦν τόν νοῦν καί μή έχων έν

ἑαυτῷ τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, πῶς τὰ ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Χριστοῦ ἔναποκείμενα νοήματα ἀναλογίσασθαι δύναται; Κἄν μυριάκις τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς γεγραμμένα ὄντα αἰσθητῶς αὐτὰ ἀναγνῶ, οὐκ ἄν, οἶμαι, ποτέ δυνηθῆ τὰ πνευματικὰ τε καὶ ἄυλα καὶ φωτοειδῆ ἐν ὑλικῷ καὶ σκοτεινῷ χώρῳ θεάσασθαι ὁ τοιοῦτος.

Μηδεὶς οὖν ὑμᾶς πλανάτω. Ὁ Θεὸς φῶς ἐστὶ καὶ, οἷς συναφθῆ, μεταδίδωσιν αὐτοῖς κατὰ ἀναλογίαν τῆς καθάρσεως τῆς ἰδίας λαμπρότητος. Καὶ τηνικαῦτα ἡ ἐσβεσμένη γινώσκει λαμπὰς τῆς ψυχῆς, ἡγουν ὁ νοῦς, ὅτι πῦρ θεῖον περιδραξάμενον αὐτῆς ἐξανήφθη. (227) Ὡς τοῦ θαύματος, ὅτι ἄνθρωπος Θεῷ ἐνοῦται πνευματικῶς τε καὶ σωματικῶς, εἶπερ οὐ χωρίζεται τοῦ νοῦ ἢ ψυχῆς, οὐδέ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα, ἀλλὰ τῇ οὐσιωδῶς ἐνώσει γίνεται τρισυπόστατος κατὰ χάριν καὶ ὁ ἄνθρωπος, εἷς θέσει Θεός, ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς καὶ οὐπὲρ μετείληφε θεῖου Πνεύματος, καὶ πληροῦται τηνικαῦτα τὸ εἶρημ ἐνον ὑπὸ τοῦ προφήτου Δαυὶδ· “Ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες “, υἱοὶ Ὑψίστου κατ’ εἰκόνα δηλαδή τοῦ Ὑψίστου καὶ καθ’ ὁμοίωσιν, γεννήματα θεῖα ἐκ θεοῦ Πνεύματος, πρὸς οὓς εἶπεν εἰκότως καὶ ἀεὶ λέγει ὁ Κύριος· “Μείνατε ἐν ἐμοί, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε – καρπὸν τὰ πλήθη φησὶ τῶν παρ’ αὐτῶν σωζομένων – τὸ κλημα, φησὶν, ἐάν μὴ μείνη ἐν τῇ ἀμπέλῳ ξηραίνεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται· μείνατε οὖν ὑμεῖς ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν”. Πῶς οὖν μένει ἐν ἡμῖν καὶ πῶς πάλιν μένομεν ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδίδαξε λέγων· “Σὺ, Πάτερ, ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν σοὶ καὶ οὗτοι ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς”. Καὶ τοῦτο θέλων βεβαιῶσαι ἐπαναλαμβάνει τὸν λόγον καὶ φησὶν· “Αὐτοὶ ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καθὼς σύ Πάτερ, ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν σοὶ”, ἔτι δὲ πρὸς πληροφῶριαν τῶν ἀκουόντων προστίθησι λέγων· “Καθὼς ἠγάπησάς με, ἠγάπησα αὐτούς καὶ αὐτοὶ ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας”. Εὐδὴλον οὖν ὅτι, ὡς μένει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ἰδίῳ Υἱῷ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ κόλπῳ τῷ πατρικῷ κατὰ φύσιν, οὕτω καὶ οἱ διὰ τοῦ θεοῦ Πνεύματος ἀναγεννηθέντες καὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ κατὰ τὴν αὐτοῦ (228) δωρεάν γενόμενοι ἀδελφοὶ καὶ υἱοὶ Θεοῦ καὶ θέσει θεοί, μένουσιν ἐν τῷ Θεῷ καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτοῖς κατὰ χάριν;

Οἱ οὖν μὴ γεγονότες τοιοῦτοι, μηδὲ πράξει καὶ γνώσει καὶ θεωρίᾳ καθόλου ἀλλοιωθέντες, πῶς οὐκ αἰσχύνονται χριστιανούς ἑαυτοὺς ὀνομάζειν; Πῶς δὲ καὶ στόμα τολμῶσιν ἀνοίγειν καὶ λαλεῖν ἀναιδῶς περὶ τῶν μυστηρίων Θεοῦ τῶν ἀποκεκρυμμένων, ἐπὶ ἀμελείας ὡς ἐπὶ στρωμνῆς κατακείμενοι; Πῶς μετὰ χριστιανῶν συναριθμεῖν οὐκ ἐρυθριῶσι; Πῶς τῶν ἱερέων συγκάθεδροι καὶ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Δεσποτικοῦ ἱεουργοὶ καὶ λειτουργοὶ οὐ φρίττουσι γίνεσθαι; Ὅλως ἔνθεν ἐπαπορῶ, ἀλλ’ ἡ τύφλωσις, ὡς εἴρηται, τοῦ νοός καὶ ἡ συνεπομένη ἀναισθησία καὶ ἄγνοια καὶ ἡ τικτομένη ἐκ τούτων οἴησις, ὡς πηλὸν παρασκευάζει πατεῖν τὸν ὄντως χρυσόν, τὸν τιμιώτατον λίθον, αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, τὸν Χριστόν. Ὡς τῆς φρικτῆς τόλμης, ὡς ἐπὶ βάθραν ὑψηλὴν ἐπιβαίνειν αὐτοὺς ποιεῖ καὶ ἴστασθαι ἐπ’ αὐτήν, ἵν’ ἕκαστος τούτων τοῖς πολλοῖς ὑπερέχων δείκνυται καὶ περίβλεπτος. Χριστιανούς οὖν τοὺς τοιοῦτους, ποῖος ἄρα χριστιανός ὀνομάσει;

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς πάντα εἰδέναι καὶ λέγειν ἐπιχειροῦντας καὶ οἰομένους εἶναι τι, μηδὲν ὄντας, ὡς ἐν στήλῃ τῷ λόγῳ, ὅποιοι καὶ ποταποὶ εἰσιν οἱ χριστιανοὶ ὑπεδείξαμεν, ἵνα ἑαυτοὺς τῷ ἀρχετύπῳ συγκρίνοντες, γνῶσωνται ὅποσον τῶν ἐν ἀληθείᾳ χριστιανῶν ἀπολείπονται. Πρὸς δὲ γε ὑμᾶς, τοὺς τοῦ Χριστοῦ δούλους καὶ τοῦ μανθάνειν ἐφιεμένους καὶ ἠντρεπισμένους τὴν ἀκοήν, αὐτὸς ὁ Δεσπότης (229) τῶν ὄλων διὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ Εὐαγγελίων βοᾷ λέγων· “Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, τρέχετε πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ”. Τρέχετε διὰ μετανοίας ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, τρέχετε, τρέχετε ἕως ὁ καιρὸς τῆς ἐπιλάμψεως αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἡ τοῦ θανάτου νύξ καταλάβῃ ὑμᾶς καὶ τῷ αἰωνίῳ σκότει

παραπεμφθήσεσθε. Τρέχετε, ζητεῖτε, κρούετε, ἵνα ἀνοιγῆ ὑμῖν ἡ πύλη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ ἔνδοθεν γενήσησθε αὐτῆς καὶ αὐτὴν ἐντός ὑμῶν κτήσησθε. Οἱ γάρ πρό τοῦ κτήσασθαι ταύτην τοῦ τῆδε βίου ὑπεξερχόμενοι, ποῦ ποτε ταύτην ἐκεῖ ἀπελθόντες εὐρήσουσιν; Ἐνταῦθα τοῖνυν αἰτεῖσθαι καὶ ζητεῖν καὶ κρούειν ἐν μετανοίᾳ καὶ δάκρυσι προσετάγημεν, καὶ οὕτω ποιῶσιν ὁ Δεσπότης ταύτην ὑπέσχετο δώσειν ἡμῖν. Εἰ οὖν τοῦτο ποιῆσαι καὶ ὑπακοῦσαι τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ οὐ θελήσομεν, ἵνα ἔτι τῷ βίῳ περιόντες σπεύσωμεν λαβεῖν τὴν βασιλείαν ἐντός ἡμῶν, οὐχὶ ἀπελθόντες ἐκεῖ δικαίως ἀκούσομεν λέγοντος αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς· “Τί ζητεῖτε νῦν, ἣν διδομένην ὑμῖν παρ’ ἐμοῦ λαβεῖν παρητήσασθε; Οὐχὶ πολλά παρακαλοῦντός μου ὑμᾶς κοπιᾶσαι καὶ λαβεῖν αὐτὴν παρ’ ἐμοῦ, οὐκ ἠβουλήθητε, ἀλλὰ κατεφρονήσατε ταύτης καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν φθαρτῶν καὶ γηίνων προετιμήσασθε; Ποίοις οὖν ἔργοις ἢ λόγοις ταύτην εὐρεῖν ἀπό γε τοῦ νῦν ἐξισχύσητε;”

Διὰ τοῦτο τοῖνυν, πατέρες καὶ ἀδελφοί, παρακαλῶ ὑμᾶς, πάση σπουδῇ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν φυλαξώμεθα, ἵνα καὶ ζωῆς καὶ βασιλείας ἐπιτευξώμεθα αἰωνίου καὶ μὴ ἀκούσωμεν νῦν μὲν· “Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ’ ἡ ὀργὴ (230) τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ’ αὐτόν”, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι· “Ἀπέλθατε ἀπ’ ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ”, ἀλλὰ τῆς εὐλογημένης ἐνωτισθῶμεν ἐκείνης φωνῆς “Δεῦτε” λεγούσης, “οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν, ὅτι ἐθρέψατέ με, πεινῶντα τὴν σωτηρίαν ὑμῶν, διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν, ἐποτίσατε, ἐνεδύσατε, συνηγάγετέ με καὶ ἤλθετε πρὸς με, καθάραντες τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ παντός σπίλου καὶ ρύπου τῆς ἀμαρτίας· λοιπὸν ἀπολαύσατέ μου τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἡ ἀπόλαυσις ἄρρητος καὶ ζωὴ αἰώνιος καὶ ἀθάνατος” –, ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου. Καὶ τίς ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καὶ ὅπως τοῖς καθαροῖς τὴν καρδίαν ἀποκαλύπτονται. Καὶ διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς περὶ τινος ὑποτακτικοῦ, λαβόντος Πνεῦμα Ἅγιον ταῖς εὐχαῖς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρὸς.

Λόγος Ιστ΄. (231)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες καὶ τέκνα, νεώτερός τις διηγήσατό μοι λέγων ὅτι· Ὑποτακτικὸς τυγχάνων πατρὸς τιμίου καὶ ἰσοστασίου τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἀγίων, ἀκούων παρ’ αὐτοῦ πολλάκις θείας οὐρανόθεν γινομένης ἐν τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐλλάμψεις, φωτὸς τε πληθὸς καὶ ὁμιλίαν Θεοῦ δι’ αὐτοῦ πρὸς ἀνθρώπους, ἐθαύμαζον. Καὶ τοσαύτην εἶχον – φησί—τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ τοιοῦτου καλοῦ, ὥστε τῇ ἐννοίᾳ τῇ πρὸς αὐτό πάντων τῶν ἐπιγείων καὶ ἐπουρανίων ἐπιλανθάνεσθαι με, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ πάσης βρώσεώς τε καὶ πόσεως καὶ σωματικῆς παντοίας ἀνέσεως. Μέγας δὲ ὑπάρχων ὁ ἐν ἀγίοις ἅγιος οὗτος καὶ τῷ προορατικῷ κεκοσμημένος χαρίσματι, βλέπων με ἀδιστακτικῶς ἐπιτελοῦντα μόνον τὰ παρ’ αὐτοῦ μοι ἐπιτασσόμενα καὶ μήτε ἐσθίοντα μήτε πίνοντα, ἀλλὰ σύννουον ὄντα δι’ ὅλου καὶ ὡς ὑπὸ τινος ἰοῦ δαπανώμενον, συμπάθειαν κεκτημένος ἀμέτρητον, (232) προσέταττέ μοι μετ’ ἐπιτιμίου, καὶ μὴ βουλόμενος ἦσθιον· ἐφοβούμην γάρ – φησί—τό κρίμα τῆς παρακοῆς. Ὅσον οὖν τροφῆς μετελάμβανον,

πλειον ἐφλεγόμενη καί τήν ἀνάγκην οὐκ ἔφερον, ὡς καί ποταμηδόν ἐκχέειν με τά δάκρυα καί οὕτω τῆς τραπέζης πολλάκις ἀνίστασθαι. Ἐδόκουν γάρ ὁ ἀναίσθητος ὅτι ἐμποδίζει μου τήν πρόθεσιν, μή εἰδώς οἶον ἔχων πόνον ἐνδότατον, καί οὕτως ἔχων ἠγγύουν ὁ ἄθλιος ὅτι καί τούς λογισμούς ἐγίνωσκε τούς κρυπτούς τῆς καρδίας μου. Τοῦτο γάρ διά τῶν ἐξῆς δηλωθήσεται.

Ἐν μιᾷ οὖν συνέβη ἡμῖν ἐν τῇ πόλει εἰσελθεῖν, ἐν ἣ καί τήν κατοίκησιν εἶχε, πρὸς τό τούς πνευματικούς αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι παῖδας. Δι' ὅλης τοίνυν τῆς ἡμέρας ἐν αὐτοῖς διατρίψαντες – πολλούς γάρ ὠφέλει καί μόνον φαινόμενος, ἐσπέρας ἐλθόντες ἐν τῷ κελλίῳ καί ὡσπερ ἀπό τοῦ πολλοῦ κόπου καί καύματος πρόσπεινοι γεγονότες καί ἔκδιψοι – οὐδαμοῦ γάρ εἶχεν ἕθος ὕπνου μεταλαμβάνειν, καίπερ θερινῆς οὔσης τῆς ὥρας καί αὐτός γέρων ὢν, ὡς περί τά ἐξήκοντα ἐλληλακῶς ἔτη, καθεσθέντες πρὸς τό μεταλαβεῖν ἄρτου, ἐγὼ οὐκ ἤσθιον. Ἡμῖν γάρ τῷ σώματι πλήρης κατάκοπος. Ἐλογιζόμενη γάρ ὅτι, εἰ μεταλάβω τροφῆς καί πόσεως, οὐ μή δυνηθῶ ἐν τῇ εὐχῇ μου στήναι τό σύνολον πρὸς τήν τοῦ ποθουμένου ζήτησιν. Ταῦτα – φησὶν ἐννοῶν, ἐκαθεζόμενη ὡσπερ ἐξεστηκῶς.

Ὁ οὖν ἅγιος ἰδὼν με καί τόν κόπον ὃν μετ' αὐτοῦ ἐκοπίασα ἀναλογισάμενος καί γνούς τήν αἰτίαν, οἷα δὴ τῷ διορατικῷ κεκοσμημένος, ὡσπερ εἴρηται, χαρίσματι, δι' ἣν ταῦτα ὑπέμενον, εἰς συμπάθειαν ἐκινήθη πολλήν καί λέγει μοι μετ' ἐπιτιμίου· “Φάγε, τέκνον, καί πίε καί μή λυποῦ ἀπό τοῦ παρόντος. (233) Εἰ γάρ μή ἠθελεν ὁ Θεός ἐλεῆσαι σε, οὐκ ἂν ἠδύοκῆσεν ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς”. Ἐφάγομεν οὖν – φησί – καί ἐπίομεν καί ὑπέρ τήν χρείαν· ἤσθιε γάρ τῇ ἐμῇ κάκεινος ἐξακολουθῶν ἀσθενεῖα. Εἶτα τῆς τραπέζης ἀρθείσης φησί πρὸς ἐμε· “Τίνωσκε, τέκνον, ὅτι οὔτε νηστεία, οὔτε ἀγρυπνία, οὔτε κόπῳ σωματικῷ, οὔτε τινὶ ἐτέρῳ τῶν δεξιῶν πράξεων χαίρει ὁ Θεός καί ἐμφανίζεται, εἰ μή ταπεινῇ τε καί μόνῃ ἀπεριέργῳ καί ἀγαθῇ ψυχῇ καί καρδίᾳ”. Ταῦτα τοιγαροῦν ἀκούσας ἐγὼ καί θαυμάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ καί τῇ παραινέσει τοῦ ἀγίου, ἐπὶ πλεῖστον τε ἐκκαιόμενος καί τὰς ἀμαρτίας μου τῇ τοῦ νοός ὀξύτητι πάσας ἐν ῥιπῇ ἐπὶ μνήμης μου φέρων, περιελιμναζόμενη τοῖς δάκρυσι καί πεσῶν εἰς τούς πόδας αὐτοῦ τούς ἀγίους καί τούτους κρατήσας· “Εὐχου ὑπέρ ἐμοῦ, ἔφην, ἅγιε τοῦ Θεοῦ, ἵνα διά σοῦ εὐρῶ ἔλεος, ἐπεὶ ἐξ ὧν εἶπας ἀγαθῶν, ἐμοί οὐδέ ἐν πρόσεστιν, εἰ μή πολλάι ἀμαρτίαι, ἅς ἐπίστασαι καί αὐτός”. Συμπαθήσας οὖν με ἐπὶ πλεῖον ὁ ἅγιος καί δακρύσας, εἶτα κελεύσας με ἀναστῆναι ἀπό τοῦ ἐδάφους, φησί· “Θαρρῶ τῷ Θεῷ, τῷ τήν χάριν αὐτοῦ πλουσίως μοι δωρησαμένῳ, ὅτι ταύτην καί σοὶ δισσῶς δωρήσεται ὑπέρ τῆς πίστεως μόνῃς ἧς ἔχεις καί πρὸς αὐτόν καί πρὸς τήν ἐμὴν ταπεινώσιν”. Τοῦτον τοίνυν τόν λόγον ὡς ἐξ αὐτοῦ δεξάμενος τοῦ Θεοῦ καί τό παρά Ἥλιου πρὸς Ἐλισαίε γενόμενον ἐννοήσας καί πιστεύσας ὅτι, εἰ καί ἀνάξιος ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Θεός φιλόανθρωπος, συντόμως ποιῶν τό θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν, βαλὼν καί αὐθις μετάνοιαν καί αἰτήσας εὐχήν, ἀπῆλθον πρὸς τό κελλίον μου, ἐντολήν λαβὼν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι μόνον Τρισάγιον καί ὑπνώσαι.

(234) Εἰσελθὼν οὖν ἔνθα εἰώθην προσεύχεσθαι καί τό “Ἅγιος ὁ Θεός” ἐναρξάμενος, μνησθεὶς τε τῶν λόγων τοῦ ἀγίου, εὐθέως εἰς δάκρυα καί εἰς πόθον θεῖον ἐπὶ τοσοῦτον ἐκινήθην, ὥστε μή δύνασθαι με διά λόγου παραστήσαι τήν γενομένην μοι τηνικαῦτα χαράν τε καί ἡδονήν. Ἀλλά γάρ εὐθύς πρηνῆς πεσῶν ἐπὶ γῆς εἶδον, καί ἰδοῦ φῶς πολὺ νοερῶς ἐπιλάμψαν μοι καί προσλαβόμενόν μου τόν νοῦν ὅλον ἅμα πρὸς ἑαυτό καί τήν ψυχὴν, ὥστε τῷ ἀθρώπῳ τοῦ θαύματος ἐκπλαγῆναί με καί ὡς ἐν ἐκστάσει γενέσθαι. Οὐ μὴν ἀλλά γάρ καί ἐπελαθόμενη τοῦ τε τόπου, ἐν ᾧ ἰστάμην, καί ὅστις ὑπῆρχον καί ποῦ, μόνον κράζων τό “Κύριε ἐλέησον”, καθὼς καί ἐν συναισθήσει γενόμενος τοῦτο λέγων ἐπέγγων· τίς δέ ἦν ὁ λαλῶν, πάτερ, ἢ κονῶν μου τήν γλῶτταν, οὐκ οἶδα – φησὶν ὁ Θεός οἶδεν. Εἶτε γάρ ἐν σώματι, εἶτε ἐκτός σώματος τῷ φωτὶ τούτῳ προσωμίλησα, οἶδεν αὐτό τό φῶς, τό καί

ἀποδιῶξαν ὅσον ἀχλυῶδες ὑπῆρχεν ἐν τῇ ψυχῇ μου καὶ ἅπαν γήϊνον φρόνημα, τό ἀπελάσαν ἀπ' ἐμοῦ ὕλην ὄση παχεῖα καὶ βάρος σώματος τό ἀκηδῖαν καὶ νάρκωσιν ἐμποιῆσαν τοῖς ἐμοῖς μέλεσιν. Οὕτω γάρ ἐτόνωσεν, ὡ θαύματος φρικτοῦ, καὶ ἐνίσχυσε τὴν ἔκκλυσιν τῶν ἄρθρων καὶ νεύρων, τὴν ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου μοι τηνικαῦτα προσγενομένην, ὡς δόξαι καὶ φανῆναι μοι φθορᾶς ἱμάτιον ἀποδύσασθαι. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χαρὰν εὐθέως πολλὴν νοεράν τε αἴσθησιν καὶ γλυκύτητα ὑπὲρ πᾶσαν γεῦσιν τῶν ὀρωμένων ἐν τῇ ψυχῇ μου ἀφράστως ἐνέσταξεν, ἔτι δέ, ἐλευθερίαν καὶ λήθην πάντων λογισμῶν τῶν ἐν τῷ βίῳ, καὶ αὐτόν τόν τῆς ἐκδημίας τρόπον τῆς παρούσης ζωῆς παραδόξως ἐχαρίσατό μοι καὶ ἐγνώρισε. Πρὸς γάρ μόνην τὴν ἐκείνου τοῦ φωτός (235) ἄρρητον εὐφροσύνην πᾶσαι καὶ τοῦ νοός καὶ τῆς ψυχῆς αἰσθήσεις μου ἐκολλήθησαν.

Ἄλλὰ γάρ τοῦ φανέντος μοι – φησὶν ἐκείνου ἀπλέτου φωτός οὐδέ γάρ ἔχω τι ἕτερον τοῦτο καλέσαι οἰκεῖον καὶ κατάλληλον ὄνομα, ἡρέμα πως ὑπολωφῆσαντος καὶ οἰονεῖ συσταλέντος, ἐν συναισθήσει ἐγενόμην καὶ γνούς οἷα ἢ τούτου δύναμις ἀθρόον εἰργάσατο ἐν ἐμοὶ καὶ ἐννοήσας τόν αὐτοῦ χωρισμόν καὶ ὡς πάλιν ἐν τῷ βίῳ μόνον με κατέλιπεν ἀναλογισάμενος, λύπη κάτοχος γέγονα καὶ ὀδύνη βαρεῖα τοσαύτη, ὡς ἐκφράσαι ἀξίως ἀπορῶ τό μέγεθος τῆς δίκην πυρός ἀναφθείσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου ποικίλης καὶ σφοδροτάτης ὀδύνης. Λοιπὸν οὖν παράστησον ἔλεγεν – εἰ δύνασαι σύ, πάτερ, τόν τε πόνον τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τό ἄμετρον καὶ τό πλήθος τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς μεγίστης εὐεργεσίας τό ὕψος. Ἐγὼ γάρ οὔτε λέγειν διὰ στόματος δύναμαι οὔτε νῶ καταλαβεῖν τό ἀπέραντον τῆς ὀράσεως”.

“Ἄλλ’ εἰπέ μοι σύ, ὡ σεβασμιώτατε πάτερ καὶ ἀδελφέ, ἔφην ἐγώ, τάς τοῦ ὀραθέντος σοι ἐνεργείας τρανότερον καὶ σαφέστερον”. Ὁ δέ γλυκύς ἐκεῖνος καὶ πλήρης Πνεύματος θείου καὶ θεωρίας ἡξιωμένος προσηνεστάτη καὶ μελιρρῦτω φωνῇ τάχιστα ἀπεκρίνατο· “Εὐφραίνει, πάτερ, φαινόμενον καὶ τιτρώσκει κρυπτόμενον. Καὶ πλησίον μου γίνεται καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναφέρει με. Μαργαρίτης ἐστί. Καὶ τό φῶς ἐπενδύει με καὶ ὡς ἄστρον μοι φαίνεται καὶ ὑπάρχει τοῖς πᾶσιν ἀχώρητον. Ἀπαστράπτει ὡς ἥλιος καὶ τὴν κτίσιν συνεχομένην κατανοῶ ἐν αὐτῷ, τά ἐν αὐτῇ πάντα δεικνύει μοι καὶ φυλάσσειν προστάττει μοι τά μέτρα τά ἴδια. Συνέχομαι ὑπὸ στέγης καὶ τοίχων καὶ τοὺς οὐρανοὺς διανοίγει μοι. Τοὺς ὀφθαλμούς μου αἶρω (236) αἰσθητῶς τά ἐκεῖσε θεάσασθαι καὶ πάντα βλέπω καθὼς ὑπῆρχον τό πρότερον. Θαυμάζω τό γεγονός καὶ ἀκούω φωνῆς μυστικῶς λεγούσης μοι ἄνωθεν· Ἐταῦτα αἰνίγματα εἰσι καὶ προοίμια, τό γάρ τέλειον οὐ θεάσῃ ἕως τὴν σάρκα ἐνδέδυσαι. Ἀλλὰ πρὸς ἑαυτόν ἐπίστρεφε καὶ βέπε μή τι πράξης τῶν ἐνταῦθα ἀποστερούντων σε. Εἰ δέ καὶ παρασφαλεῖς, εἰς ὑπόμνημα ταπεινώσεως, ἀλλὰ μή ἀποστῆς τῆς μετανοίας ἐπιμελούμενος. Αὕτη γάρ καὶ τά προγεγονότα καὶ τά γινόμενα πταισμάτα, τῇ ἐμῇ φιλανθρωπῖᾳ ἐνουμένη, ἐξαφανίζει’.”

Ταῦτα τοίνυν ἀκηκῶς ἐγὼ ἐξ αὐτοῦ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, μικροῦ δεῖν ἐξέστην καὶ ὄλος σύντρομος ἐγενόμην, ἐννοήσας ἐξαυτῆς εἰς ὅσον εὐθύς ὕψος θεωρίας ἀνῆλθε καὶ γνώσεως ἐκ μόνης τῆς πρὸς τόν πνευματικόν πατέρα αὐτοῦ ἀγάπης καὶ πίστεως καὶ οἶων ἡξιώθη ἐκ προοιμίων τῶν ἀγαθῶν ἰδεῖν καὶ ἀπολαῦσαι, ὡς ἤδη τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀποβαλλόμενος καὶ ἄγγελος γεγονώς ἐξ ἀνθρώπων.

Διὰ τοῦτο οὖν παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ἀπορρίψωμεν μακράν ἀφ' ἑαυτῶν πᾶσαν σχέσιν καὶ πᾶσαν μέριμναν τῆς παρούσης ζωῆς, μισήσωμεν τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός, τὴν εὐπάθειαν τοῦ σώματος, τὴν ἄνεσιν καὶ ἀργίαν, δι' ὧν ἰσχύει τό χεῖρον κατὰ τοῦ κρείττονος· δεῦτε, ἀναλαβόμεθα πίστιν εἰλικρινῆ πρὸς τόν Θεόν καὶ τοὺς κατὰ Θεόν πατέρας καὶ διδασκάλους ἡμῶν, κτησώμεθα συντετριμμένην καρδίαν, τεταπεινωμένον τό φρόνημα τῆς ψυχῆς καὶ καθαρὰν τὴν καρδίαν διὰ δακρύων καὶ μετανοίας ἀπό παντός σπίλου καὶ ῥύπου τῆς ἀμαρτίας, (237) ἵνα καὶ

ἡμεῖς ἀξιωθῶμεν ἐλάσαι ποτέ εἰς μέτρα συντόμως τοιαῦτα καὶ ἰδεῖν καὶ ἀπολαῦσαι τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἔνθεν ἤδη τοῦ θείου φωτός, εἰ καὶ μὴ τελείως, ἀλλ' ἐκ μέρους καὶ ὅσον χωροῦμεν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς καθάρσεως ἡμῶν. Οὕτω γάρ καὶ ἑαυτοὺς ἐνώσομεν τῷ Θεῷ καὶ ὁ Θεὸς ἐνωθεῖ ἡμῖν καὶ τοῖς ἐγγίζουσιν ἐσόμεθα φῶς καὶ ἄλας καὶ εἰς μεγάλην ὠφέλειαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περὶ θεωρίας καὶ ἀποκαλύψεως καὶ πεφωτισμένης εὐχῆς. Καὶ ὅπως ὁ ὑπὸ τῆς ἀγάπης κατασχεθεὶς τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς βάθος ταπεινοφροσύνης ἐλάσας, ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.

Λόγος ΙΖ'. (238)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, πολλή ἢ συγκατάβασις καὶ ἡ φιλανθρωπία Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους. Διὸ καὶ ἐκπληττόμενος εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἄφατον ἀγαθότητα, οὕτω πως καταπληκτικὸν ἀνακράζω· “ὦ θαύματος ἐκπληξίς καὶ ἐντολῶν Θεοῦ δύνამις, οἶους ἀπεργάζονται τοὺς ποιοῦντας καὶ φυλάσσοντας αὐτάς! “

Ἀρχὴν γάρ ποτε βαλὼν ἐν αὐταῖς, μικρὸν ἀνανήψας ἐκ βάθους κακῶν καὶ σκοτώσεως, φόβῳ μὲν συνειχόμεν τοῖς κακοῖς μου σφιγγόμενος, ἀγάπη δέ ὡς ἀληθῶς καὶ τοῦ καλοῦ με ἡ ἔφεσις πρὸς αὐτό τό πλεῖστον ἐπέστρεφεν.

Ὅλον δέ ἦν τό τελούμενον φυγὴ κακῶν, πρὸς τὰ καλά συνωθοῦσά με. Ἐν μόνον ἐν μέσῳ τούτων ὑπῆρχε τό ἀηδίζον με, τῶν προλήψεων ἢ συνήθεια καὶ ἦθος κακόν καὶ φιλήδονον, ὅπερ τῇ ἐπιμόνῳ τῆς εὐχῆς ἐργασία καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων λογίων καὶ τῷ ἐν ἔξει γενέσθαι τῶν ἀγαθῶν ἀφανίζεται. Ὡσπερ γάρ τοῦ ἡλίου κατὰ μικρὸν ἀνετέλλοντος ὑποχωρεῖ τό σκότος καὶ ἀφανίζεται, (239) οὕτω καὶ ἀρετῆς ἀυγαζούσης οἷα δὴ σκότος ἢ κακία ἐλαύνεται καὶ ἀνυπόστατος δεικνύται, καὶ τῆνικαῦτα μένομεν διαπαντός ἀγαθοί, καθὰ πρῶην ὑπῆρχομεν πονηροί. Διὰ μικρᾶς οὖν ὑπομονῆς καὶ προαιρέσεως ἐλαχίστου ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Θεοῦ βοηθεία τοῦ ζῶντος ἀναπλαττόμεθα καὶ ἀνανεούμεθα, ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ διάνοιαν καθαιρόμενοι, καὶ γινόμεθα ἄπερ ἀγνοοῦντες τυγχάνομεν, ὑπὸ τῶν παθῶν καλυπτόμενοι, καὶ προσλαμβάνομεν ἅ οὐκ ἐσμέν ἄξιοι.

Ἐξ ὧν ἔλαβον κάγῳ, ὁ πάντων εὐτελέστερος καὶ ἀχρεῖος – καλὸν γάρ ἀνακηρύττειν εὐγνωμόνως τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου, τῇ τοῦ ἐμοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι. Ἐλαβον δέ τῇ χάριτι χάριν καὶ τῇ εὐεργεσίᾳ εὐεργεσίαν καὶ τῷ πυρὶ πῦρ, φλόγα δέ τῇ φλογί καὶ τῇ ἀναβάσει προσετέθησαν ἀναβάσεις μοι, τῷ δέ τέλει τῆς ἀναβάσεως φῶς καὶ τῷ φωτὶ φῶς τρανότερον. Καὶ μέσον τούτου πάλιν φαιδρὸς ἔλαμψεν ἥλιος καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐφάνη ἀκτίς καὶ αὕτη τὰ πάντα ἐπλήρωσε καὶ τό νοούμενον ἀκατάληπτον, ἐν οἷς ἔμεινά τε ἐγὼ δακρύων ἠδύτατα καὶ θαυμάζων τὰ ἄφραστα. Νοῦς δέ θεῖος τῷ ἐμῷ νοεῖ προσωμίλει καὶ οὕτω λέγων ἐδίδασκεν· “Ἐγὼ οἶόν σε ἡ ἐμὴ δύναμις ἀπετέλεσε φιλανθρώπως διὰ πίστιν καὶ ὑπομονὴν μικράν, τὴν ἀγάπην σου βεβαιοῦσαν; Ἰδοὺ ὑπὸ θάνατον ὧν, ἐγένου ἀθάνατος καὶ κρατούμενος τῇ φθορᾷ, εὐρίσκη ταύτης ἐπάνω. Κόσμον οἰκεῖς καὶ σὺν ἐμοί ὑπάρχεις, σῶμα ἐνδεδυσαι καὶ οὐδεμιᾶ τῶν τοῦ σώματος ἠδονῶν ὑποσύρη. Μικρὸς εἶ τό ὀρώμενον καὶ νοερῶς ὀραῖς. Πάντως ἐγὼ σε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τό εἶναι παρήγαγον”.

(240) Πρός ἄ τρόμω καί χαρᾶ ἀνταπεκρινάμην καί ἔλεγον· “Τίς εἰμί ἐγώ, Κύριε, ὁ ἁμαρτωλός καί ἀκάθαρτος, ὅτι δὴ καί ὄλως ἐπέβλεψας ἐπ’ ἐμέ καί ὀμιλίας ἠξίωσας; Ὁ ἄχραντος, ὁ ἀόρατος καί τοῖς πᾶσιν ἀπρόσιτος, πῶς ἐμοί προσιτός καί γλυκύς καί φαινόμενος ὠραιότατος διά τῆς ἀπαστραπτούσης σου δόξης καί χάριτος δεῖκνυσαι;”.

Ταῦτα ἤκουον μέν μυστικῶς καί παραδόξως ἀπεκρινάμην, τό δέ ὑπέρ φύσιν ἐξέπληττε καί τό φοβερὸν ἀποστῆναι με ἠνάγκαζε. Τό ἄφραστον κάλλος τοῦ φαινομένου ἐτίτρωσκε μου τήν καρδίαν καί πρὸς ἀγάπην εἶλκε με ἄπειρον, ἡ δέ ἀγάπη ἐποίει με πρὸς τά κάτω μὴ στρέφεσθαι, ἀλλ’ ὡς ἤδη τελείως καί ἔξω τῶν δεσμῶν τῆς σαρκός γεγονός, ἔχαιρον καί πάλιν ἤμην τό ὄλον ἄνθρωπος. Πληροφορία τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν μοι ἐδίδοδο καί ὑπέρ πάντα ἄνθρωπον ἔβλεπον ἐμαυτὸν ἁμαρτωλότερον. Ἀπιστῆσαι τῷ λαλοῦντι οὐκ εἶχον καί πιστεῦσαι ἐφοβούμην διά τήν τῆς ἐπάρσεως ἔκπτωσιν. Ἀκουσίως ταύτης καθέλκομαι διά τό μέτρον τῆς ἀνθρωπότητος καί τό τῆς ταπεινώσεως ἀσφαλέστερον. Πολλά γινώσκω τῶν τοῖς πλείοσιν ἀγνοουμένων καί ὑπέρ ἅπαντας ἀνθρώπους εἰμί ἀγροικότερος. Χαίρω ὅτι μοι Χριστός, ὃς πεπίστευκα, ἐδωρήσατο βασιλείαν αἰώνιον καί ἀσάλευτον καί ὡς ἀνάξιος τῶν ἐκεῖσε κλαίω διαπαντός καί κλαίων οὐ παύσομαι. Ἀνοῖξα τό στόμα καί συγχώρησιν αἰτήσασθαι τῶν ἐμοί πεπραγμένων οὐ τολμῶ καί ὑπέρ ἄλλων ἐξ ἀγάπης παρρησιάζομαι καί ἴν’ ἀφρόνως εἶπω καί εἰσακούομαι. Ὡς υἱός παρίσταμαι καί οὕτω διάκειμαι ὡς ξένος ἀπαρρησίαστος. (241) “Εὖ δοῦλε πιστέ” ἀκούω καί τά ἐξῆς, καί ὄλως ἐν ἀληθείᾳ εὐρίσκομαι μηδέ τό ἐν φυλάξας τάλαντον ἐκ πάντων ὁμοῦ τῶν δοθέντων μοι. Τῶν καλῶν καταλαβεῖν δοκῶ τό ἀκρότατον καί εἰς τήν ἄβυσσον τῶν ἁμαρτιῶν μου κάτω κείμενος κατέχομαι καί τῇ ἀπογνώσει βυθίζομαι καί ὅταν πάντων κατώτερος γένωμαι, τότε ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ἀναφέρομαι καί τῇ ἀγάπῃ πάλιν ἐνοῦμαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὃς καί ἐλπίζω, τῆς γεώδους ταύτης καί βαρείας σαρκός στερηθεῖς, παραστῆναι ἐγγύτερον, οὐ μὴν ἀλλά γάρ καί μνηθῆναι σαφέστερον τῆς ἐκεῖ ἀγάπης τήν αἰώνιον εὐφροσύνην καί ἀγαλλίασιν.

Ταῦτα τοιγαροῦν, ἀδελφοί μου, γράψαι ἠθέλησα οὐχ ὡς δόξαν θηρᾶσαι βουλόμενος ἄφρων γάρ ὁ τοιοῦτος καί τῆς ἄνω δόξης ἀλλότριος, ἀλλ’ ὅπως εἰδότες ἔσεσθε τήν ἄμετρον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καί οἷον ὑπάρχει τῶν ἐντολῶν τό φορτίον τό ἐλαφρότατον αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ καί Θεοῦ καί ὄση τῆς αὐτοῦ δωρεᾶς ἡ ἀντίδοσις ἃ καί μανθάνοντες ἢ ἐπιποθήσατε τῆς αὐτοῦ ἀγάπης ἐπιτυχεῖν ἢ τό ταύτης ἀποτυχεῖν ὡς αἰώνιον θάνατον φοβήθητε καί φρίξατε, διδαχθήσεσθε δέ πρὸς τούτοις καί ταπεινώσεως ὕψος καί τελείας ἀγάπης τεκμήριον, ἔτι δέ καί τό ἐμπόρευμα τῆς τοῦ Θεοῦ συγκαταβάσεως γνώσεσθε καί τό δῶρον τῆς μεγάλης αὐτοῦ καί ἀκενώτου πρὸς ἡμᾶς κενώσεως εἴσεσθε καί τόν φρικτὸν τρόπον τῆς χοϊκῆς ἀναπλάσεως καταμάθετε, ὅπως τε ζῶσιν οἱ πιστεῦσαι θελήσαντες τῷ σταυρωθέντι Χριστῷ, οἱ μιμησάμενοι δηλονότι τήν αὐτοῦ (242) ὑπακοήν καί ταπεινώσιν καί νεῦσαι βουληθέντες ἐκ τῶν χειρόνων ἐπὶ τά κρείττονα, καί ὅπως ἀλλοιοῦνται οἱ διά τήν ἀγάπην τοῦ ἡμᾶς ἀγαπήσαντος πάντα καταλιμπάνοντες, μηδενός δέ τῶν ἐνεστώτων ἢ μελλόντων στερούμενοι, ὅπως γίνονται παραδόξως οἱ σκοτεινοὶ φῶς, τῷ μεγάλῳ φωτὶ πλησιάζαντες, οἱ καί τῶν κάτω, καθά καί Μωσῆς ποτε, θεοὶ ἀποκαθίστανται, τοῖς ἄνω ἐνούμενοι, καί μετὰ πάντων ὄντες οὐδαμῶς ἐκ τῆς συνουσίας τῶν ἄλλων μολύνονται· καί εὐεργετοῦντες τοὺς πλησιάζοντας ζημίαν τοῦ καλοῦ οὐδεμίαν ὑφίστανται, ἀλλὰ μεταδίδοντες καί ἐτέροις τόν ἔλεον λαμβάνουσι πλέον ἢ διδοῦσι, μᾶλλον τῷ ὁμοιοῦσθαι φιλανθρώπως τῷ φιλανθρώπῳ, ὅσον ἀνέλθωσι ταπεινούμενοι καί ὅσον ταπεινωθῶσιν ὑψούμενοι, πάντων ἀποροῦντες τῇ ταπεινώσει τῶν ἀναγκαίων καί μηδενός λειπόμενοι, τρεφόμενοι τῇ αἰωνίῳ ζωῇ τῆς ἀγίας ἀγάπης.

Ἴδού οὖν ἀνεκάλυψα ὑμῖν τοῖς φίλοις καὶ ἀδελφοῖς μου τά ἐν ἐμοὶ κεκρυμμένα μυστήρια – τό τέλος τῆς ἐμῆς ζωῆς ἐγγίζον ὁρῶ ὅσον οὕτω, ἵνα εἰδῆτε καὶ μετανοίας τρόπους, ἀρχῆς τε καὶ μεσότητος ἀναβάσεις καὶ προκοπὰς καὶ τελειότητος μέτρα, καὶ σπουδάσητε μιμήσασθαι, εἰ μή τινα ἄλλον, τόν γοῦν γεγεννηκότα πάντως ὑμᾶς καὶ ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσαντα, γαλακτοτροφήσαντά τε τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ καὶ τῷ ζωογονοῦντι θρέψαντα ἄρτω καὶ βαδίζειν ὑποδείξαντα ἐν τῇ ὁδῷ τῶν σωτηρίων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Περὶ μεθόδων τοῦ πονηροῦ, ὧν ὑποβάλλει τοῖς κουφοτέροις καὶ φιλοπρωτεύουσιν, ὁπότεν ὁ ποιμὴν ἐξ ἀνθρώπων γένηται. Καὶ ὅτι χρή τοὺς μὲν ἀναξίως ἐπιπηδῶντας τῇ ἀρχῇ πάσῃ κωλύειν συνωθεῖν ἐπὶ τοῦτο καὶ συνεργεῖν. Καὶ πρὸς τῷ τέλει, πρὸς τόν ποιμένα.

Λόγος ΙΗ΄. (243)

Ἀδελφέ, εἰ λαοῦ καὶ ποιμνῆς ἡγούμενος κατεστάθης, σκόπησον καλῶς καὶ ἀνάκρινον σεαυτὸν ποίῳ λογισμῷ καὶ ἐκ ποίου τρόπου εἰς τὴν τοιαύτην κατέστης ἀρχήν. Εἰ μὲν οὖν εὐρήσεις σεαυτὸν κἄν ψιλῷ λογισμῷ ἐνθυμηθέντα, ὅτι διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων τιμὴν ταύτη ἐπέδραμες ἢ διὰ προεδρίαν ἢ διὰ δόξαν, εἴτε ὡς μὴ καταδεξαμένου σου παρ’ ἑτέρου ἄρχεσθαι ἀδελφοῦ διὰ τό οἶεσθαι μὴ εἶναί σου εὐλαβέστερον ἢ λογιώτερον ἕτερον, ἢ διὰ τό ἔχειν τὰς σωματικὰς χρεῖας περισσότερον τῶν ἄλλων ἀπάντων καὶ τὴν δουλείαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, ἢ διὰ τό τινὰς τῶν ἰδίων καὶ συγγενῶν εὐεργετῆσαι καὶ φίλους κτήσασθαι τοὺς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας, ἢ διὰ τό ὀνομαστόν σε ἐκ τῆς ἡγουμενίας γενέσθαι καὶ (244) καὶ τῆς τοῦ κόσμου βασιλευσίαι καὶ ἄρχουσι γνῶριμον, εἴτε καὶ κατὰ φθόνον ὡς ὅτι οὐκ ἤθελες, ἀλλ’ ἵνα μὴ γένηται ὁ δεῖνα ὁ ἀδελφός ἐσπούδασας τοῦ γενέσθαι σύ, ἢ καὶ διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων αἰσχύνην, ἵνα μὴ ἀκούσωσι πάντες ἢ καὶ παραγενόμενοί τινες ἴδωσιν ὅτι ἄλλος ὑπὲρ σέ προεκρίθη καὶ καταγνώσῃ σου ὡς μὴ ἐναρέτου, γίνωσκων γίνωσκε ὅτι οὐ κατὰ Θεόν ἐγένετό σου ἢ πρόβλησις. Καὶ ἵνα σοι, ἐξ ὧν ὑποτίθεται ὁ πονηρός ἐκάστῳ τῶν ἐν κοινοβίῳ καθεζομένων, σαφέστερον τοῦτο ποιήσωμαι, ἐντεῦθεν ἄκουε τὰς ἐπιβουλάς καὶ ὑπονοίας τοῦ Σατανᾶ.

Ὑποβάλλειν ἄρχεται ὁ ἐχθρός, ὅταν ὁ ποιμὴν πρὸς Κύριον ἐκδημήσῃ, ἕτερον δὲ ὀφείλει ἐκλέξασθαι ἢ ἀδελφότης, καὶ λέγειν ἐκάστῳ κατὰ τό ἴδιον πάθος, κατὰ τό ἴδιον θέλημα, κατὰ τὴν ἰδίαν κατάστασιν. Ἐάν οὖν ὧσιν ἐν τῇ ποιμνῇ ἐκεῖνη τῶν εὐλαβεστερῶν τινές, ταῦτα ἐκάστῳ αὐτῶν ὑποτίθεται καὶ φησὶν· “Εἰ ἐγένου σύ ἐνταῦθα ποιμὴν καὶ ἡγούμενος, εἶχες ἂν πάντως ὠφελῆσαι καὶ σῶσαι καὶ τῶν σῶν αὐτοῖς ἀρετῶν μεταδοῦναι, ἐπεὶ ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἀδελφός ἐν τῷ πράγματι τοῦτο οὐ ποιεῖ”. Εἰ δὲ καὶ γνῶριμος τοῖς κατὰ κόσμον ἐστίν, ὑποβάλλει αὐτῷ ὅτι· “Καὶ πολλοὺς ἂν ἐλκύσαι εἶχες πρὸς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ στόμα ἂν ἐγένου Χριστοῦ· ὁ γὰρ ἐξάγων, φησί, τίμιον ἐξ ἀναξίου ὡς στόμα μου ἔσται. Εἶχον δὲ προσαγαγεῖν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἀποταγὰς μεγάλας καὶ τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν ἐν τῇ μονῇ ἐπιδοῦναι, καὶ προστεθῆναι εἶχε τό μοναστήριον καὶ οἶον τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ Σάβα καὶ Παχωμίου τῶν ἁγίων γενέσθαι. Ἀλλὰ γὰρ πρὸς τούτοις καὶ αὐτός περισσοτέραν ταπεινώσιν εἶχες κτήσασθαι, ἵνα ἔβλεπον καὶ ἐμιμοῦντό σε οἱ ἀδελφοί, (245) ὡς γὰρ ἔσχατον πάντων ἂν διῆγες ἐν τῇ μονῇ καὶ

βαστάζειν εἶχες πάντων τά βάρη, πάντων τά ἐλαττώματα. Καί οὕτως οὐ μόνον ὠφελήσας τούς πολλούς, ἀλλά καί αὐτός σύ ὠφελήθης μᾶλλον ψυχικῶς καί σωματικῶς εὗρες μεγάλην ἀνάπαυσιν”.

Ταῦτα τοίνυν ὑποβάλλει τοῖς δῆθεν ἀγωνιζομένοις ἐν τῷ σεμνεῖω. Ἄρχεται οὖν ἕκαστος αὐτῶν ἀποκαλύπτειν τόν ἴδιον λογισμόν πρὸς ὃν ἂν θαρρεῖ ἀδελφόν καί δῆθεν ὡς ἀστειαζόμενος καί μετριάζων, ἵνα μή καταγνωσθῆ ὡς φιλόδοξος, φησί· “Ἄρτι, κύρι ὁ δεῖνα, ἐάν ἐφρονοῦσαν οἱ ἀδελφοί, οὐ μή εἶχον ποιῆσαί με ἡγούμενον; “. Ὁ δέ ἴσως ἀποκρίνεται καί λέγει· “Πίστευσόν μοι, πάτερ, σύ μὲν, οἶδα ὅτι μετριάξεις, ἐπεὶ πρό πολλοῦ τοῦτο χρόνου ἐνεθυμούμην ἐγώ, ἀλλ’ εὐλαβούμην εἰπεῖν σοι περὶ τούτου, ἵνα μήπως ὡς τά παρά γνώμην σου λαλοῦντά μοι μέμψῃ”. Εἶτα πάλιν ἐκεῖνός φησι· “Καλῶς εἶπας, ἀδελφέ. Πίστευσον, οὐ χρήζω γενέσθαι, ἀλλ’ ἵνα μή ἀδιάφορός τις γένηται καί τό μοναστήριον καταστρέψῃ καί τούς ἀδελφούς λυπήσῃ, ἐάν ἤθελον οἱ ἀδελφοί ἵνα ἐγενόμην, καί πάντως ποιῆσαι εἶχον σέ οἰκονόμον, τόν δεῖνα καί δεῖνα κελλαρίτην καί ἀποθηκάριον, ἐγώ δέ ἐσχόλαζον πάντως εἰς μόνα τά ψυχικά καί ἵνα ἤμην ἀπό τῶν πραγμάτων ἐλεύθερος”. Ἀκούει ταῦτα ὁ ἀδελφός καί ὅτι οἰκονόμον μέλλει τοῦτον ποιεῖν, καί ἀπελθὼν θαρρεῖ ταῦτα τοῖς ἀδελφοῖς οὓς εἶπε ποιήσειν διακονητάς.

Ταῦτα τοίνυν καί τρεῖς ἐκ τῶν εὐλαβεστέρων ἴσως ποιοῦσιν, ἀγνοοῦντες τάς μεθόδους τοῦ πονηροῦ· τοῖς δέ γε σαρκικωτέροις καί ἀμελῶς ἔχουσι (246) περὶ τήν ἑαυτῶν σωτηρίαν ταῦτα ὑποβάλλει καί ὑποτίθησιν ὁ ἐχθρός, τήν τρυφήν, τήν δόξαν καί τήν παρά πάντων τιμήν. “Καί ἵνα μή ἐκ τῶν ὑποκριτῶν, φησί, γένηται τις καί ψευδοευλαβῶν τούτων, σπούδασον γενέσθαι σύ. Εἰ γάρ μή τοῦτο ποιήσεις, μέλλεις πάντως δεδεμέναις χερσὶ τῷ γενομένῳ παρίστασθαι καί ἀτιμάζεσθαι παρ’ αὐτοῦ. Ἄλλὰ γάρ καί ἐποχούμενος ἔσται ἐκεῖνος ἐν ἡμίονοις πολυτίμοις, σύ δέ πεζοπορῶν ἔση καί κοπιῶν· ἐκείνῳ διάφορος ἐτοιμασθήσεται τράπεζα καί ἄρτος ὡσαύτως καί οἶνος, σοί δέ ἡ λαχανώδης καί σπερματώδης καί τοῖς πᾶσι κοινή. Ἐκεῖνος καθεσθήσεται ἐπὶ θρόνου καί πρῶτος, σύ δέ μέσον τῶν ἄλλων ἢ καί τῶν λοιπῶν ἔσχατος· ἀγαπᾷ γάρ διαφερόντως τόν δεῖνα, καί εἰ γένηται ἡγούμενος, ὑπὲρ σέ τιμήσας ἐπάνω σου προκαθίσει αὐτόν, καί πῶς βαστάσεις τήν αἰσχύνην τῶν ἀδελφῶν; Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ὁ δεῖνα εὐλαβέστερός σου ἔστι, καί ἴσως παρ’ ἐκείνου προτιμηθῆ; Ἐτι δέ ἴσως καί ἀπό τῶν ἐμφανῶν καί ἐνδόξων ἀποκεῖραι ἔχει, καί μέλλουσιν ἐκεῖνον μὲν τιμᾶν ὡς ἡγούμενον, ἐκεῖνος δέ πάλιν ἐκείνους ὡς ἀξιωματικούς καί ὡς ἀποκαρέντας παρ’ αὐτοῦ τιμῆσαι καί σοῦ ὑπερκαθίσει αὐτούς, σέ δέ εἰς τό διαζύγιον ἀπολύσει ἢ καί παντελῶς ἴστασθαι σε καί διακονεῖν προτρέπεται. Καί πρὸς ταῦτα τί ἄρα μέλλεις ποιεῖν; Λαλήσαι οὐ τολμᾷς· εἰσὶ γάρ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν καί εὐθύς ἐπιστομίσουσί σε. Τάχα δέ ἴσως καί τύψουσί σε ἀντιλέγοντα, καί χείρων ἔσται ἡ ἀτιμία. Ὑποχωρήσαι τῆς μονῆς κατάγνωσίς σου ἔστι, καί πᾶς ἄνθρωπος καταγελάσεται καί καταμέμψεται σε, καί οὐδέ εὐρήσεις ἀλλαχοῦ ἀνάπαυσιν· ἔνθα γάρ ἀπέλθῃς, ὡς ξενοκουρίτης πάντων ἔσχατος εἶναι ὀφείλεις. Ὑπομένειν ταῦτα καί εἶναι ἐν τῇ μονῇ σου οὐ δύνασαι. Λοιπὸν οὖν πάση δυνάμει ἀγωνίσοι μή νικήσῃ τις τῶν εὐλαβεστέρων”. (247) Εἶτα σκέπτεται καί λέγει ἐν ἑαυτῷ· “Πάντες γινώσκωσι τόν δεῖνα ἀδελφόν καί τόν δεῖνα εὐλαβεστέρους καί μέλλουσιν ἐκείνους ζητεῖν κάμει παραβλέψασθαι. Ἄλλ’ ἀπελθὼν ἐγώ τόν δεῖνα κρατήσω ἀδελφόν καί τόν δεῖνα· αὐτοὶ γάρ τρυφᾶν ἀγαπῶσι, παίζειν τε καί χαίρεσθαι καί τῆς μονῆς ἐξέρχεσθαι συνεχῶς καί διάγειν ἐν οἷς θέλουσιν. Αὐτοῖς οὖν καί συντάξομαι. Ἄλλως τε καί ὅσα ἂν μοι εἴπωσι, καί αὐτοὶ ἀγωνίσονται σπουδαίως ἵνα ἡγούμενος γένωμαι”. Τοιγαροῦν καί ἀπελθὼν, οὕτω κατὰ τήν ματαίαν αὐτοῦ μελέτην καί ποιεῖ. Φησί δέ καί τοῦτο πρὸς ἑαυτόν· “Ὁ δεῖνα ἀδελφός εὐλαβῆς ἔστι καί τοῦ πράγματος τούτου οὐ χρήζει, ἔχει δέ συγγενεῖς καί φίλους καί βούλεται

θεραπεύειν αὐτούς ἀπό τῆς μονῆς. Ἀπελθὼν λαλήσω κάκείνῳ, καὶ ὁμοίως συντάξομαι”. Περιέρχεται οὖν τό μοναστήριον συνεχῶς καὶ ἀπλῶς ἕκαστον παρακαλῶν κατ’ ἰδίαν καὶ συντασσόμενος πληρῶσαι πάντων τὰ καταθύμια ἐν ἀγωνίᾳ καὶ τρόμῳ ὑπάρχει πολλῶ, φόβῳ τοῦ μὴ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ.

Ἐκ τούτων οὖν καὶ ἐτέρων πολλῶν σχίσματα, διχόνοιαί καὶ στάσεις γίνονται ἐν τῷ μοναστηρίῳ πολλαί, τῶν μὲν εὐλαβεστέρων πρὸς τό καὶ ἑαυτούς καὶ ἄλλους ὠφελῆσαι σπευδόντων, τῶν δὲ σαρκικωτέρων τὴν ἑαυτῶν μόνον δόξαν ζητούντων, τό πρόσκαιρον κέρδος καὶ τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, τοῦ δὲ λοιποῦ πλήθους ζητούντος κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας τὸν ἄγοντα καὶ τῷ ὁμοίῳ προστρέχοντος. Σὺ οὖν, πνευματικὲ ἀδελφέ, ἄκουσον μετὰ προσοχῆς, παρακαλῶ, τῶν ἐμῶν ῥημάτων· οὐ γάρ ἀπ’ ἑμαυτοῦ λαλήσω, ἀλλ’ ἄπερ ὁ μόνος σοφός καὶ εὖσπλαχνος λαλήσει θελήσει σοι.

(248) Ἐάν ἦς ἐν κοινοβίῳ ἀδελφῶν καθεζόμενος, κατὰ τοῦ ἀποκείραντός σε πατρός μὴ θελήσης γενέσθαι ποτέ, εἰ καὶ πορνεύοντα, εἰ καὶ μεθύοντα βλέπεις αὐτόν καὶ τῷ δοκεῖν σοι κακῶς τὰ τῆς μονῆς διεξάγοντα πράγματα, εἰ τύπτουσαι καὶ ἀτιμάζεσαι παρ’ αὐτοῦ καὶ πολλαῖς ἄλλαις καθυποβάλλουσαι θλίψεις. Μὴ συγκαθεσθῆς τοῖς λοιδοροῦσιν αὐτόν, μηδὲ πορευθῆς μετὰ τῶν μελετησάντων κατ’ αὐτοῦ. Ὑπόμεινον δὲ αὐτόν μέχρι τέλους μηδὲν περιεργαζόμενος τῶν ἐκείνου κακῶν. Ὅσα οὖν ἀγαθὰ βλέπεις ποιοῦντα αὐτόν, βάλε ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐκείνων μόνων βιάζου μιμνήσκεσθαι· ὅσα δὲ ἀπρεπῆ καὶ κακὰ ἢ ἐργαζόμενον ἢ λέγοντα ἴδης, ταῦτα σευτῶ ἐπίγραφε καὶ ὡς ἰδιά σου ἀμαρτήματα λογίζου καὶ μετανόει ἐν δάκρυσιν, ἔχων ὡς ἅγιον ἐκείνον καὶ ἐπικαλούμενος τὴν εὐχὴν αὐτοῦ.

Εἰ δὲ συμβῆ αὐτῷ θάνατος, καὶ ἕτερον προβαλέσθαι ἡγούμενον οἱ ἀδελφοὶ βούλονται, πρόσεχε ἕαν γινώσκῃ σου ἢ συνείδησις ἴσον σου εἶναι ἀδελφόν τινα τῆς μονῆς ἢ καὶ μείζονα λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ πράξεσιν ἀγαθαῖς, καὶ διὰ τοῦτο παρά τῶν ἀδελφῶν εἰς ἡγούμενον προτιμώμενον. Μὴ θελήσης γενέσθαι ἀντίχριστος, τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ δηλαδή καὶ τῷ ἀδελφῶν ἀντικείμενος, τῷ ἀγαθῷ καὶ χρηστῷ, λόγους λαλῶν ἢ ἔργα ἐπιτηδεύων ὀπωσοῦν σκανδάλου καὶ ὑπονοίας, ὡς ἂν ἀποστάσης τινὰς τῶν ἀδελφῶν ἐκ τῆς πρὸς ἐκείνον ἀγάπης καὶ πίστεως, ἀλλὰ πάσῃ χαρᾷ καὶ ταπεινώσει καταδέξαι καὶ συνέργησον καθαρῶς τῇ θελήσει τῶν ἀδελφῶν. Εἰ δὲ καὶ εὐλαβέστερον ἄλλον παρά τόν ψηφιζόμενον ἐπίστασαι εἶναι, εἰπέ τῷ μελλόντι γίνεσθαι ἀδελφῷ κατ’ ἰδίαν· “Κῦρι ἀδελφέ, σύ Θεοῦ χάριτι εὐλαβῆς ὑπάρχεις καὶ πνευματικός, (249) καὶ καθὼς ἐπίστασαι, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖν ὀφείλομεν καὶ εἰς σωτηρίαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Καὶ οἶδας ὅτι ἀδελφός ἡμῶν ὁ δεῖνα εὐλαβῆς ἐστὶ καὶ ἐνάρετος. Καὶ ἂν κελεύῃς, ἅς ποιήσωμεν ἐκείνον ἡγούμενον, καὶ ἔχει καλῶς ποιᾶναι πᾶσαν τὴν ἀδελφότητα. Συναγωνισώμεθα δὲ αὐτῷ πάσῃ δυνάμει καὶ ἡμεῖς, καὶ τόν μισθόν, πίστευσον, ἵνα ἔξωμεν μετ’ αὐτοῦ καὶ σύν αὐτῷ καὶ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀκατάκριτον. Ἀλλὰ γάρ καὶ αὐτόν ἐν τούτῳ τόν Θεόν θεραπεύσομεν καὶ πάντες ἡμᾶς ἐπαινέσουσιν ὅτι οὐχ ἑαυτούς συνεστήσαμεν, ἀλλ’ ὃν ὁ Θεός ἠθέλην”. Εἰ μὲν οὖν ἔχει ταπεινώσιν ὁ ἀδελφός καὶ τὴν ψυχὴν ἀπηλλαγμένην φιλοδοξίας, χωρὶς δὲ πάσης προσπαθείας τῆς εἰς τόν ἕτερον, λέγει καὶ αὐτός αὐτῷ ταῦτα, καὶ πάσης ἄλλης πονηρᾶς ὑπονοίας πληροφορεῖ αὐτόν ὁ Θεός· καὶ δέξεται πάντως τούς λόγους σου καὶ εὐθύς ὑπακούσει σου. Καὶ τῆνικαῦτα οἱ ἀμφοτέρω λαλεῖτε πάσῃ τῇ ἀδελφότητι, καὶ γίνεται τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Εἰ δὲ σύ μὲν λέγεις ἀπροσπαθῶς ὑπὲρ τοῦ πνευματικωτέρου ἀδελφοῦ, ὁ δὲ ἀδελφός οὐχ ὑπακούει σου, ἀλλὰ πρὸς δικαιολογίας κινηθῆ συνιστῶν ἑαυτόν, γίνωσκε ὅτι ὑπὸ φιλοδοξίας κατέχεται, καὶ σπούδασον παντὶ τρόπῳ, ὡς Χριστοῦ διάκονος, ἐκ καθαρῶ τῷ μαρτυρίῳ τῆς σῆς συνειδήσεως τόν πνευματικώτερον ἀδελφόν γενέσθαι ἡγούμενον. Εἰ δὲ καὶ ὑποβληθεῖς παρά τοῦ ἐχθροῦ ἢ καὶ

δοκιμάζων σε, λέγει σοι· “Γενοῦ λοιπόν σύ, ἐπεὶ ἐκεῖνον ὃν λέγεις οὐκ ἐὼ γενέσθαι, χαίρω δέ εἰς σέ”, μή συγκατασπασθῆς τῷ πάθει αὐτοῦ μηδὲ τῷ ἐκείνου πτώματι περιπέσης, ἀλλὰ φύλαξόν σου τὴν τῆς ψυχῆς παρθενίαν ἄφθορον τῷ Χριστῷ, ὑπὸ οὐδεμιᾶς ἐπιθυμίας (250) κλαπεῖσαν πρὸς ἡδονῆς ἐπιθυμίαν. Ἀλλὰ γὰρ μήτε ὑπὸ φόβου ἐκκλίνης τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὸν πονηρὸν καταδέξῃ γενέσθαι, λέγων ἐν σεαυτῷ· “Μὴ φανῶ κωλύων καὶ ἀντιλέγων περὶ τοῦ δεῖνος, ὡς οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς προστασίας· εἶτα καὶ μὴ βουλομένου μου γένηται καὶ θλίψεις πολλὰς ἐπαγάγει μοι”. Ἄλλ’ εἰ μὲν τῶν προκριτοτέρων ἦς, ἐρωτώμενος μετὰ παρρησίας εἶπον τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς ἀστηρίκτους εἰς τό καλὸν στήριζον· εἰ δέ τῶν ἐσχάτων καὶ τῶν μὴ καλῶς εἰδόντων διακρίνειν τοῦ δικαίου τὸν ἄδικον, τοῖς εὐλαβεστέροις καὶ πνευματικωτέροις ἐξακολούθησον.

Ἐάν δέ καὶ πρὸς κακὸν ἴσως οἱ πλείονες ἢ καὶ πάντες ὁμοφωνήσωσιν, ἔχειν δέ καὶ τῶν ἕξωθεν βοηθούς ἐπὶ τοῦτο ἐπραγματεύσαντο, παραχώρησον καὶ μήτε συνεργήσης μήτε κωλύσης, ἀλλὰ ἄφες τοὺς κακοὺς συντριβῆναι παρ’ οὗ ἔκριναν ἄρχεσθαι, ὡς ἂν καὶ τὸν οἰκεῖον κερδήσωσι πόνον καὶ ὠφέλειαν οὐχ εὐρήσωσιν, ἐπειδὴ πολλάκις δίδωσιν ἄρχοντα τῷ λαῷ τῷ ἀπειθεῖ ὁ Θεὸς κατὰ τὴν καρδίαν αὐτῶν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔστωσάν σοι βέβαια καὶ ἀμετακίνητα.

Εἰ δέ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προεστῶτος ἴδης τὴν περὶ σέ ἀδελφότητα πᾶσαν ἀστήρικτον, σαλευομένην πᾶσαν ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, καὶ ταῖς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς διασυρομένην καὶ καταπίπτουσαν καὶ μηδεμίαν ἔχουσαν βάσιν μήτε θεμέλιον ἐπὶ τῆς πέτρας, ἀλλ’ ὅλην κλονουμένην καὶ ἄλλον ἀλλαγῆ ἀδελφὸν τὰς χεῖρας ἀπλοῦντα καὶ περιδράξασθαί τι σπουδάζοντα, οὐχ ὅπερ σῶζει αὐτόν ἀλλ’ ὅπερ συγκατασπᾶ εἰς ἄδην καὶ εἰς σκότος (251) καὶ πῦρ ἡδονῶν τό σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἄλλους δέ πάλιν σφριγῶντας καὶ περὶ τὴν ἀρχὴν μαινομένους καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτης ἀκράτητον ἔχοντας, ἐλέησον, συμπάθησον, σπλαγχνίσθητι καὶ οἰκτείρησον, πένθησον ὑπὲρ τῶν τοιούτων καὶ δάκρυσον, ἀνιστόρησον κατὰ νοῦν, εἰ καλῶς βλέπειν ἠξίωσαι τῶν σῶν ἀδελφῶν τὰ τραύματα, τῶν σῶν μελῶν τὰ συντρίμματα, τοῦ ὅλου σώματος τὴν κατάπτωσιν, καὶ τὸν Θεὸν ἀπὸ καρδίας μετὰ πόνου καὶ δακρύων ἰκέτευσον στήσαι τῆς τοσαύτης κακίας τὴν ῥύμην καὶ πρὸς τό κρεῖττον μεταστρέψαι τὰς καρδίας τῶν ἀδελφῶν. Ὅρα δέ τὴν ῥοπήν τῆς καρδίας σου, μήποτε προσφέρῃ τὴν δέησιν περὶ σεαυτοῦ, ὡς ἂν προτιμήσωσιν σε, καὶ ἀντὶ εὐλογίας κατάραν σοι καὶ ὄργην τοῦ Θεοῦ προξενήσῃ.

Ἐάν οὖν οὕτω ποιῶν καὶ οὕτως ἔχων ἴδης τῶν ἀδελφῶν σου τινὰς ἐπὶ κακῷ ὁμονοήσαντας καὶ ἀπατᾶν περιτρέχοντας τοὺς ἀπλουστέρους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ δώροις εἰς βοήθειαν αὐτῶν τοὺς ἕξωθεν ἐπισπωμένους, λυπήθητι καὶ ἐν ὀδύνη καρδίας σου θρήνησον, ὅτι εἰς τοιαύτην τόλμαν καὶ σκότῳσιν οἱ μοναχοὶ κατηντήσαμεν, ὥστε ποιμαίνειν ἐπιχειρεῖν ἡμᾶς δίχως Χριστοῦ τὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα, καὶ διὰ ἡδονὴν καὶ ἀπόλαυσιν σώματος καὶ χρημάτων πορισμὸν καὶ τὴν ἐξ ἀνθρώπων τιμὴν. Φεῦ μοι τῷ ταπεινῷ καὶ ἀθλίῳ, τὴν ἀξίαν τῶν ἀποστόλων παντὶ τρόπῳ λαμβάνειν ἀγωνιζόμεθα καὶ τὴν ἐκείνων ἐξουσίαν χρυσίῳ ἐξαγοράζομεν, μήτε τὸν Θεὸν φοβούμενοι μήτε τοὺς ὀρώντας ἡμᾶς αἰσχυνόμενοι. Καὶ θρόνῳ μὲν βασιλέως οὐδεὶς ἐπιβῆναι τολμᾷ μὴ θελήσαντος ἐκείνου, ἀλλ’ οὐδέ γραμματικοῦ ἢ ῥήτορος τινος ἀναλαβέσθαι τάξιν ἰδιώτης (252) τυγχάνων, οὐδέ ἐπὶ λαοῦ ἀναγνῶναι ἀγράμματος ὢν, τὴν δέ τῶν ἀποστόλων ἀξίαν ἐπιζητεῖς ἢ καὶ καταδέχῃ, μήπω τὴν χάριν τῶν ἀποστόλων λαβὼν μηδὲ τοὺς καρπούς αὐτῆς θεασάμενος γεωργηθέντας ἐν σοί! Καὶ πῶς ὑποφέρεις, ἀδελφέ, τό μέγεθος ἐννοῆσαι τῆς τόλμης; Εἶπέ μοι ἀγαπητέ, ἐάν σε πᾶσα ἡ μεγάλη αὕτη καὶ πολυάνθρωπος πόλις παρεκάλει λέγουσα· “Ποιήσομέν σε πραιπόσιτον καὶ τοῦ βασιλέως πρωτοβεστιάριον, καὶ ἀνάβησθι μόνος εἰς τό παλάτιον καὶ εἰσελθὼν λάλησον τῷ βασιλεῖ περὶ ἡμῶν καὶ παρακάλεσον

αὐτόν ποιῆσαι ἡμῖν τά καί τά”, σοῦ δηλονότι εἰς παλάτιον μὴ εἰσελθόντος ποτέ, ἀλλὰ ἀγνωρίστου τυγχάνοντος καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, ὡς ξένου πᾶσι τοῖς ἐν τῷ παλατίῳ, ἄρα ἐτόλμησας ἂν ποτε τοῦτο ποιῆσαι ἢ ἀποδέξασθαι τό ἀξίωμα; Πάντως ὁμολογήσεις ὡς οὐκ ποτε διαπράξασθαι τετόλμηκας, ἀλλὰ καὶ τούς ταῦτά σοι λέγοντας ὡς μαινομένους καὶ ἔκφρονας μᾶλλον ἐμέψω καὶ κατεγέλασας, καὶ τό ἀξίωμα οὐχ ὡς τιμῆς ἀλλ’ ὡς ἀτιμίας καὶ κολάσεως πρόξενον ἀπερρίψω. Εἰ τοίνυν ἀδυνάτως ἔχομεν ἐπὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων τοιαῦτα ποιεῖν, οὐ φρικτόν σοί ἐστι καὶ δοκεῖ τό ἀναλαβέσθαι ἀποστολικόν ἀξίωμα προπετῶς, ἀδελφέ; Καὶ πλησιάσαι τῷ ἀπροσίτῳ φωτί καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γενέσθαι μικρόν σοι λελόγισται; Καὶ ὡς εὐκαταφρόνητος ἢ ἐπιχείρησις τούτου τοῦ πράγματος; Οὐαί μοι, ἀδελφέ, φοβοῦμαι ὅτι εἰς παντελῆ κατηνέχθημεν σκότῳσιν καὶ διὰ τοῦτο ἀγνοοῦμεν ὁποῖων κατατολμῶμεν πραγμάτων. Εἰ γάρ ἐγινώσκομεν, οὐκ ἂν εἰς τοσοῦτόν ποτε αὐθαδείας καὶ τόλμης ἠλάσαμεν, ὥστε τῶν θείων κατορχεῖσθαι πραγμάτων καὶ πλείονα τὴν τιμὴν καὶ τὸν φόβον φυλάττειν (253) τῷ ἐπὶ γῆς βασιλεῖ ὑπὲρ τὸν ἀθάνατον βασιλέα Χριστόν. Τοιγαροῦν μὴ παυσώμεθα ἑαυτοὺς ἀνακρίνοντες, καὶ τούς εἰς τοιαύτην ἀναξίως ἐπιβαίνειν ἐπιχειροῦντας ἀρχὴν παντί τρόπῳ ἀνατρέπειν καὶ ἐκκόπτειν τῆς ἐγχειρήσεως· ἀλλὰ σπουδάσωμεν ὅσον τό ἐφικτόν κωλύειν αὐτούς τῆς παραλόγου ὀρμῆς, ἵνα καὶ αὐτούς τοῦ κρίματος ἀπαλλάξωμεν καὶ ἡμεῖς βιώσωμεν ἀσφαλέστερον.

Ἐάν δέ, καθὼς εἴρηται, οὐδένα ὄρας ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀδελφόν ἐμάρτυρον βίον ἔχοντα καὶ πνευματικόν ἔργῳ καὶ λόγῳ τυγχάνοντα, πάντα δέ τὸν τυχόντα ἀπλῶς ἐπιπηδῶντα καὶ ἀναξίως τῇ ποιμενικῇ ἀρχῇ, καὶ πρὸς βλάβην μὲν σπουδάζοντα τῶν ἀδελφῶν, πρὸς ἀπώλειαν δέ τῆς ἰδίας ψυχῆς, ἐρευνῶν δέ ἀκριβῶς εὐρίσκεις σεαυτὸν πάσης μὲν ἀπηλλαγμένον φιλοδοξίας, πάσης δέ ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας σωματικῆς ἴχνος οὐκ ἔχοντα, φυλαργυρίας δέ καὶ μνησικακίας τό παντελές καθαρεύοντα, πραότητα τελείαν καὶ ἀοργησίαν ἔχοντα, ἀγάπην δέ τοιαύτην εἰς τὸν Θεόν ἔχοντα ὡς ἐκ μόνης τῆς ἀκοῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀνάπτεισθαι τῷ πόθῳ εὐθύς καὶ καταφέρειν τά δάκρυα, καὶ πρὸς τούτοις ὑπὲρ τὸν πλησίον πενθοῦντα καὶ ἠγούμενον ἴδια τά ἀλλότρια σφάλματα καὶ ἑαυτὸν πάντων ἀπὸ ψυχῆς ἀμαρτωλότερον ἔχοντα· καὶ τέλος, ἐάν πλουσίαν ἐν σοί ὄρας τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, φωτίζουσιν καὶ ὡς ἥλιον ἀποτελοῦσαν τά ἐντός τῆς καρδίας σου, καὶ τό τῆς βάρου θαῦμα ἐναργῶς κατανοεῖς ἐν σοί ἐκτελούμενον, ὡς καίεσθαι μὲν ἐν τῷ ἐνοῦσθαι τῷ ἀπροσίτῳ πυρί, μὴ κατακαίεσθαι δέ διὰ τό ἀπηλλαγμένην εἶναι παντός πάθους τὴν σὴν ψυχὴν· ἔτι δέ εἰ οὕτω ταπεινοῦσαι, ὡς νομίζειν ἑαυτὸν ἀνίκανον καὶ ἀνάξιον, (254) τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιστάμενος τὴν ἀσθένειαν; θαρρεῖς δέ τῇ ἄνωθεν χάριτι καὶ τῇ ἐξ αὐτῆς ἰκανότητι καὶ προθύμῳ ἐπιχειρεῖς τῷ πράγματι, τῇ ζήσει ταύτης ἀναγκαζόμενος πάντε τε λογισμόν ἀνθρώπινον ἀπωθούμενος, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν διὰ μόνην τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίου ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν προτιθέμενος· καὶ πρὸς τοῖς εἰρημένους, ἐάν γυμνόν ἔχῃς τὸν νοῦν πάσης κοσμικῆς ἐνθυμήσεως, ἐνδεδυμένος δέ ἦς τὸν φωτοειδῆ χιτῶνα τῆς ταπεινώσεως, ὥστε μήτε τοῖς σνεργοῦσι κᾶν ψιλῶς τὴν καρδίαν προστίθεσθαι μήτε τοῖς ἀντιπράττουσιν ἀηδίζεσθαι, ἀλλ’ ὅλως ἴσος εἶναι πρὸς πάντας τῇ ἀπλότῃ καὶ ἀγαθότητι καὶ τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας σου· μηδέ τότε ἄνευ βουλής τοῦ σοῦ πνευματικοῦ πατρός τῆς ἀρχῆς ἐπιβῆναι τολμῆσης, ἀλλὰ ταπεινώθητι καὶ μετὰ εὐχῆς αὐτοῦ καὶ προστάξεως τοῦτο ποίησον, καὶ ἐπίβηθι τῆς ἀρχῆς διὰ μόνην τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν.

Ἄλλ’ ἐάν οἶδας τὸν σὸν πνευματικόν πατέρα μέτοχον εἶναι τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς αὐτῆς ἠξιωμένον γνώσεώς τε καὶ δωρεᾶς, ἵνα μὴ τά ἐναντία τοῦ θείου θελήματος ἀλλὰ κατὰ τό αὐτό χάρισμα καὶ μέτρον λαλήσῃ σοι τά δοκοῦντα

Θεῶ καὶ τὰ συμφέροντα τῆ ψυχῆ σου, ὡς ἂν μὴ εὐρεθῆς πειθαρχῶν ἀνθρώπῳ καὶ οὐ Θεῶ, καὶ ἀπογυμνωθῆς τῆς δόξης καὶ τοῦ δοθέντος σοι θείου χαρίσματος – ἔάν γάρ συνεργόν εὐρήσης ἀγαθόν καὶ πνευματικόν σύμβουλον, ἴσθι ὅτι ἀσφαλεστέρα σου ἔσται ἡ ἐπιχείρησις καὶ ταπεινότερόν σου τό φρόνημα γίνεται – ταῦτα τοίνυν πάντα καὶ τούτων πλείονα ἕτερα ἔάν βλέπων βλέπῃς, εὐρήσεις ἀληθῶς καὶ ἀπό σεαυτοῦ γνώσεις, (255) μᾶλλον δέ παρά τοῦ ἡλίου τῆς δόξης μαθήσει, εἰ ἄρα καὶ τῷ ἡλίῳ ποτέ ἐνητένισας.

Εἰ δέ ἡ πρόβλησις τοιαύτη καὶ οὕτω δύσκολος καὶ εἰς τό γενέσθαι ταύτην κατὰ Θεόν δυσνόητος, πολλῶ μᾶλλον ἢ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐγχείρησις καὶ διοίκησις, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πειρασμούς ὑπομονή, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πολέμους λεπτοτάτη διάκρισις. Διὰ δὴ τοῦτο ὀλίγα ταῦτα, ἐξ ὧν μαθεῖν καὶ γνῶναι κατηξιώθημεν, δηλατῆ ἀγάπῃ ὑμῶν διὰ τῆς κατηχήσεως ταύτης ποιῆσαι ῥήθημεν δεῖν· περὶ δέ τῶν λοιπῶν, ἵνα μὴ ἐκπομπεύοντες φανώμεν τὰ ἐν τοῖς μοναστηρίοις γινόμενα, τόν νοῦν καὶ τὴν χεῖρα ἐπέσχομεν, ἀλλὰ γάρ τὰ τῶν ἄλλων ἅπαντα καταλείψαντες ἐπὶ τόν ποιμένα τόν λόγον ἰθύνωμεν.

Βλέπων τοίνυν βλέπε τὴν σὴν καρδίαν, πάτερ πνευματικέ, μᾶλλον δέ τόν ὀφθαλμόν αἰετῆς τῆς σὴς διανοίας ἐκπλυνε καὶ καθαρὸν εἶναι περιποιῶ καὶ ἀθόλωτον, δι' οὗ καὶ τὴν καρδίαν ἔση βλέπων τὴν σὴν, καὶ τὰ τῶν ἐγχειρισθέντων σοι προβάτων, μᾶλλον δέ πατέρων καὶ ἀδελφῶν, διαγινώσκειν καλῶς καὶ πρεπόντως οἰκονομεῖν. Σῶμα γάρ, ὡς ἀκούεις, ἡ ἐκκλησία ἐστὶ καὶ κεφαλή ταύτης ὑπάρχει ὁ προεστῶς· καθάπερ τὰ μὲν ἄλλα μέλη τοῦ σώματος ἐν καθ' ἓν μίαν ἔχει ἐνέργειαν, οἷον ὁ ποῦς εἰς τό περιπατεῖν, ἡ χεῖρ εἰς τό κρατεῖν καὶ ἐργάζεσθαι, ἡ δέ κεφαλή τοῦ ὄλου σώματος ἐστὶν ἡ σύστασις, ὡς καὶ πάσας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς αἰσθήσεις καὶ τόν νοῦν καὶ τόν λόγον αὐτόν· οὕτω καὶ οἱ ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοὶ οὐ πάντες πάσας, ἄλλος δέ ἄλλο τι ἐνεργεῖν καὶ διακονεῖν πέφυκεν. Ὅθεν καὶ μόλις μίαν ἢ δύο τῶν ἀρετῶν ἐν ταύτῳ εὐρήσεις ἐν ὑπηκόῳ ἐνί (256) καὶ οὐδέν θαυμαστόν· μέλη γάρ ἐκ μέρους εἰσὶ, ὁ δέ γε προεστῶς πάσας ἀπαιτεῖται τὰς ἀρετὰς ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ οὐ μόνον τὰς ψυχικὰς ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς σωματικὰς, μᾶλλον δέ σὺν ταῖς ἀρεταῖς καὶ αὐτὰ τὰ μυστικά καὶ μεγάλα χαρίσματα. Ὡσπερ γάρ ἡ τοῦ ἀνδρός κεφαλή ἔχει μὲν ἀπὸ τῆς ἕξωθεν διαπλάσεως καὶ εὐπρεπείας τό περικαλλές καὶ τό τίμιον, ἀχρεῖος δέ ὑπάρχει καὶ ἄτιμος πᾶσιν, ἔάν μὴ καὶ τόν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις σώας καὶ ἀκεραίας ἔχη, οὕτω δὴ καὶ ὁ προεστῶς· οὐ μόνον γάρ ἀπὸ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν ἀρετῶν ὀφείλει κατακοσμεῖσθαι τε καὶ φαιδρύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων πλείονως ἐγκαλλωπίζεσθαι, ἐπειδὴ ἄλλο ἀρετὴ καὶ ἕτερον χάρισμα. Αἱ μὲν γάρ ἀρεταὶ ἐξ ἡμετέρας κατορθοῦνται σπουδῆς καὶ ἐξ οἰκείων πόνων συνάγονται, τὰ δέ πνευματικὰ χαρίσματα δῶρά εἰσιν ἐκ Θεοῦ τοῖς ἀγωνιζομένοις δίδόμενα.

Οἷόν τι λέγω; Ἡ νηστεία καὶ ἡ ἐγκράτεια ἀρετὴ ἐστὶ· μαραίνει γάρ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς πυρώσεις συστέλλει τοῦ σώματος. Ταῦτα δέ τῆς ἡμετέρας εἰσὶ προαιρέσεως ἔργον· τό δέ ἀθλίπτως καὶ ἀπόνως ταύτας μετέρχεσθαι καὶ εἰς ἀγνεῖαν φθάσαι καὶ τελείαν ἀπάθειαν, τοῦτο δῶρον Θεοῦ καὶ χάρισμα ὑψηλότατον. Πάλιν, τό κρατεῖν ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἀγῶνός ἐστὶ θαυμαστοῦ καὶ πόνου σφοδροῦ, τό δέ εἰς ἀκινήσιαν τούτων ἐλθεῖν καὶ γαλήνην κτήσασθαι καρδίας καὶ τελείαν πραότητα, Θεοῦ μόνου ἐστὶν ἐνέργεια καὶ τῆς ἐκείνου χειρός μεταποίησις. Καὶ πάλιν, τό διασκορπίσαι καὶ διαδοῦναι τὰ ὑπάρχοντα πάντα τοῖς πένησι καὶ γενέσθαι πτωχόν ζητοῦντα ἐλεημοσύνην τῆς ἡμετέρας ὑπάρχει θελήσεως, τό δέ μὴ ἐπιθυμεῖν τινος (257) ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ὑποφέρειν τῆς πτωχείας τὴν κάμινον, μυστικὴ τις ὑπάρχει καὶ θεῖα ἐνέργεια. Οὕτω πᾶσα πράξις καλὴ τε καὶ ἀγαθὴ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολήν γινομένη ἀρετὴ γίνεται· ἀλλὰ καθάπερ ὁ γεωργός κοπιᾷ μόνον

ἀροτριῶν καὶ σκάπτων καὶ καταβάλλων εἰς γῆν τὰ σπέρματα, Θεοῦ δὲ δῶρον τό καὶ φυῆναι ταῦτα καὶ δοῦναι καρπὸν ὄψιμόν τε καὶ πρῶϊμον, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν εὐρήσεις ἐν ἀληθείᾳ γινόμενον. Ἡμέτερον μὲν γὰρ ἐστὶ τό πᾶσαν πρᾶξιν μετελθεῖν καὶ μετὰ πόνου καὶ κόπου σφοδροῦ τὰ σπέρματα τῶν ἀρετῶν καταβαλεῖν, Θεοῦ δὲ μόνου δῶρον καὶ ἔλεος τό καὶ βρέξαι ὑετόν τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ χάριτος καὶ καρποφόρον ἀποτελέσαι τὴν ἄκαρπον τῶν καρδιῶν ἡμῶν γῆν, ὡς ἂν ὁ καταπεσὼν τοῦ λόγου κόκκος ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς νοτίδα θείας μεταλάβῃ χρηστότητος καὶ φρεῖς ἀυξηθῇ καὶ εἰς δένδρον μέγα φθάσῃ, γενέσθαι εἰς ἀνδρικήν δηλαδὴ τελειότητα τοῦ μέτρου τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

Χρὴ οὖν σέ, τόν ποιμένα τῶν προβάτων Χριστοῦ, πᾶσαν, ὡς εἴρηται, κεκτηῖσθαι σωματικὴν τε καὶ πνευματικὴν ἀρετὴν, ὡς κεφαλὴν τοῦ λοιποῦ σώματος τῆς ὑπὸ σέ Ἰσραηλιτικῆς ἐκκλησίας, ἵνα ὡς εἰς ἀρχέτυπον καλὸν πρὸς σέ οἱ ἀδελφοὶ ἀποβλέποντες, καλοὺς καὶ αὐτοὶ τοὺς χαρακτήρας καὶ βασιλικούς ὅτι μάλιστα ἐν ἑαυτοῖς ἐγχαράξωσι. Μὴ δὴ οὖν ἢ ἐν σοὶ σάλπιγξ ἤχεῖν ἡσυχάσῃ ποτέ, ἀλλὰ τοῖς μὲν τὴν ἐρχομένην ῥομφαίαν ἐπὶ τοὺς ἀπειθεῖς καὶ ἀτεράμονας πρόλεγε, ἵνα κἂν τὴν σὴν παρακουόμενος ῥύσῃ ψυχῆς (258) τῆς φοβερᾶς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, τοὺς δὲ νουθέτει, δίδασκε, παρακάλει, ἐσθ' ὅτε καὶ δεομένους ἐλέγχων καὶ ἐπιπλήξεων εὐκαίρως ἀκαίρως ἐπίστηθι, ἐπιπλήσων, ἐπιτιμῶν καὶ ἀνακόπτων τὰς ἐπὶ κακῶ ἐγχειρήσεις αὐτῶν, καθό σοι ἐντέλλεται ὁ θεῖος ἀπόστολος. Ἔνοιξόν σου τὰ σπλάγχνα ἐπὶ πάντας ἐπίσης τοὺς σούς ἀδελφούς, καὶ τὴν μὲν ἀγάπην ἴσης ἔξεις ἐπὶ πάσῃ τῇ ἐν σοὶ ἀδελφότητι, τὴν δὲ τιμὴν ἐνὶ ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τό μέγεθος τῆς ἀρετῆς ἀπονέμεις ἀξίως, μὴ προτιμῶν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐναρέτου μηδέ αὐτόν ὃν ἔχεις πρῶτον ἐν ταῖς διακονίαις τῆς ποιμνῆς σου. Οἱ μὲν γὰρ διακονοῦντες τὴν ἀξίαν ἐπιφέρονται τῶν ἐν ταῖς Ἀποστολικαῖς Πράξεσιν ἀναγεγραφομένων ἑπτὰ διακόνων, οἳ καὶ ὡς πνεύματά εἰσι λειτουργικά εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, καὶ τόν μισθόν εἰκότως, ἀδόλως ὡς ἐκεῖνοι καὶ πιστῶς διακονοῦντες, δίχα πάσης αἰσχροκερδίας, μέγαν ἔνθεν τε κάκεισε κομίσονται. Οἱ δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἡσυχίᾳ καὶ τῇ διακονίᾳ προσκαρτεροῦντες τοῦ λόγου ἐν ὑπομονῇ ἔργων ἀρίστων ἀσκήσεως, αὐτῶν τῶν ἀποστόλων καὶ κορυφαίων τὴν ἀξίαν σὺν σοὶ ἐπιφέρονται, οὓς καὶ ὡς συνεργούς ἔξεις ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς πνευματικῆς σου διδασκαλίας, ἀναδεχομένους τὰ βάρη τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀνακουφίζοντάς σε τῶν πόνων, μέσον δηλαδὴ τῶν λοιπῶν κυλιόμενους ὡς λίθους τιμίους.

Οὐκ ἔστι σοι ἀνάπαυσις σώματος ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ, ἀπόλαυσις οὐδεμία. Αἱ νύκτες ἴσα καὶ ἡμέραις (359) δαπανηθήσονται σοι εἰς τὴν φροντίδα τῶν καταπιστευθεισῶν σοι ψυχῶν, ἵνα μὴ θηριάλωτος μία ἐξ αὐτῶν γένηται, ἢ τῇ ἄρκτω τῆς ἐπιθυμίας καταβρωθεῖσα ἢ τῷ δράκοντι τοῦ θυμοῦ καταποθεῖσα ἢ τοῖς γυψί τῶν λογισμῶν τῆς ἐπάρσεως διαμερισθεῖσα, καὶ πολλὰ ἢ μία καὶ τοῦ ἐνός γένηται εἰς ἑτερότητα διαμερισθεῖσα, ἀλλ' ἵνα σῶν τό ποιμνίόν σου καὶ πολύτοκον ἀνασώσης τῷ ἀρχιποιμένι Χριστῷ τῷ Θεῷ, ὅλον καρποφόρον, ἀρετῶν πλήρες, γνώσει πεφωτισμένον τῇ θείᾳ, μὴ ψωραλέον ἢ ὠτότμητον ἢ χωλόν ὅλως ἐπιφερόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ πολλοὺς σώσεις, τελείους ἐν τελείοις τοῖς ἔργοις ἀπεργαζόμενος, ἐν μηδενὶ μηδαμῶς λειπομένους, ὅλους ἀγνοὺς, καθαρούς ἀπὸ ῥυπαρῶν ἔργων τῷ Χριστῷ σου προσάγων, καὶ ἑαυτὸν μεγάλων ἀξιώσεις τῶν ἄνωθεν ἀμοιβῶν, ὁμόσκηνος τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ποιμένων Χριστοῦ γενόμενος καὶ συμβασιλεύων αὐτῷ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας.

Κανὼν εὐθύς ὁ σός ἔστω βίος προκείμενος μέσον τῶν ἀδελφῶν καὶ πατέρων σου, ἵνα τὰ τῶν ἄλλων σκαμβὰ ἐν αὐτῷ ἀπευθύνωνται, μὴ φιλόυλος, μὴ φιλόδοξος, μὴ φιλήδονος, μὴ φιλοτράπεζος, μὴ φίλοιος, μὴ πέρπερος ἢ εὐτράπελος ἢ

φιλάργυρος, μή θυμώδης, μή κενόδοξος, μή ύβριστής, μή μνησίκακος καί κακόν άντί κακοϋ άποδιδούς. Άλλ' έστω μάλλον άκτήμων, μισόδοξος, μισών ήδονήν πάσαν τοϋ βίου καί εύπάθειαν τής σαρκός, ταπεινός, εύτελής, εύκατάνυκτος, προσηνής, πρᾶος, άόργητος, άφιλάργυρος, άπράγμων, ήσυχος, εύσταλής, ύπομονητικός, πιστός, έγκρατής, έμέριμνος, άγρυπνος, σπουδαίος, ζηλωτής, φροντίδα ποιούμενος (260) τών καταπιστευθεισών σοι ψυχών ώς οικείων μελών, εί δύοι δέ τιθείς καί τήν ψυχήν σου καθ' έκάστην ύπέρ αυτών, μή προτιμώμενος έτερόν τι τών τοϋ κόσμου πραγμάτων τής άγάπης αυτών. Καί γάρ έπει τών λοιπών αυτός προεκρίθης είς τό ποιμαίνειν τήν λογικήν ποιήμνην τοϋ Δεσπότου σου καί Θεοϋ, δεϊ σε κατά τόν αυτου λόγον έσχατον πάντων είναι τῷ φρονήματι καί τῇ κατά Θεόν ταπεινώσει σου, ίνα ώς δυνατός μέν τά άσθενήματα βαστάξης τών άδυνάτων, ώς δέ ίατρός τά πάθη θεραπεύης καί τό νοσήματα τών νοσοϋντων κατά ψυχήν, ώς δέ ποιμήν τό πλανώμενον έπιστρέφης καί τό καλώς έχον πολύτοκον έργάζη ταϊς άρεταις, τό δέ ψώρας γέμον καί άνιάτως έχον τής άγέλης σου τέμνης τής λογικής, ίνα μή καί τοϊς ύγιέσι τών λογικῶν σου προβάτων μεταδῶ τοϋ νοσήματος.

Σπεϋδε οϋν έπαυξάνειν τό ποιήμνιον τοϋ Δεσπότου σου. Μή πρός άνέσεις ή τρυφάς εκκλίνης τοϋ σώματος, μηδέ τό έριον καί τό στέαρ καταδαπανήσης κακῶς τών προβάτων Χριστοϋ, έαυτῷ μάλλον ή τοϊς άδελφοϊς σου τά τής μονής θησαυρίζων άπολαύσεως ένεκεν. Μή διά δόξαν ανθρωπίνην πράξης ή λέξης τι τών μή ανηκόντων τῇ μονῇ σου πραγμάτων, μή συνεχείς άγαπήσης τάς προόδους ποιείσθαι έν ήμιόνις πολυτιμήτοις καί τοϊς έπομένοις όμοϋ καί προάγουσιν. Άρκετόν γάρ σοι καί άπαξ τοϋ μηνός έξερχομένῳ τάς αναγκαιοτέρας εκτελεϊν διακονίας καί ύποθέσεις τής ποιήμνης σου, τάς δ' άλλας οϊ διακονοϋντες ποιήσουσι, τό άπερίσπαστόν σοι διατηροϋντες έν τῇ διακονία τοϋ λόγου καί τῇ έπιμελεία δηλονότι μετ' ευχῆς (261) προσκαρτεροϋντι τών άδελφῶν. Μή έαυτῷ μέν τραπέζας έτοιμάξης πολυτελείς, τοϊς δέ γε τέκνοις ταπεινάς καί αναρτύτους καί καταπεφρονημένας, αλλά κοινή μέν ή τράπεζα άνευ τινός άρρωστίας καί ύπαντῆς φίλων, τών τοϋ αυτου σοι καί φρονήματος καί βίου, σοί τε καί τοϊς τέκνοις έστω· είτε διά λαχάνων έφθῶν καί σπερμάτων, είτε καί διά ιχθύων άπαξ τής έβδομάδος κατά Κυριακήν ήμέραν καί Δεσποτικήν έορτήν παρά τοϋ κελλαρίτου κοινῶς έτοιμάζεται.

Οϋκ έση θυμῷ καί όργῇ καί κραυγῇ κατά τών σῶν φερόμενος τέκνων καί άδελφῶν άνευ τινός πράγματος κίνδυνον προξενοϋντος ψυχῆς, αλλά ήπίῳ λόγω καί φθέγματι διδάξεις αυτους πῶς δεϊ περιπατεϊν έκαστον καί μέσον τής άδελφότητος αναστρέφεσθαι. Τους νέους καί άστηρίκτους διδάξεις φείδεσθαι έαυτῶν τε καί τών λοιπῶν άδελφῶν, ίνα μή πρόξενοι τοϊς όρῶσι γίνωνται βλάβης διά τε τοϋ βαδίσματος καί τής άκαταστασίας τών ήθῶν καί τής παρρησίας καί τών άτάκτων τής νεότητος έπιτηδευμάτων. Τους έν τῇ άσκήσει χρονίσαντας έν λόγω διδάξεις συνέσεως τήν ύπομονήν τών έπερχομένων πειρασμῶν από τοϋ έχθροϋ, τήν ταπεινώσειν, τήν συντριβήν τής καρδιάς, τήν κατάνυξιν, τά δάκρυα, τήν έπιμέλειαν καί παράστασιν τής ευχῆς, τό μακάριον πένθος καί τοϋ είναι καί γίνεσθαι διά λόγου καί πράξεως τών λοιπῶν είς ώφέλειαν. Τους ιερείς τήν εύλάβειαν, τήν ήσυχίαν, τήν μελέτην τών θείων Γραφῶν, τήν εϊδησιν ακριβῶς τών αποστολικῶν κανόνων καί παραδόσεων, τήν τών δογμάτων όρθότητα, τήν καθαρότητα τής καρδιάς, τήν έπίμονον προσευχήν καί κατάνυξιν, (262) τήν τοϋ θείου βήματος έν φόβῳ Θεοϋ καί τρόμῳ παράστασιν, τό τής ίουρουργίας μυστήριον, τήν αποκάλυψιν τών τοϋ Θεοϋ μυστηρίων, έπειδή αυτοις δέδοται γνῶναι τά μυστήρια τής βασιλείας τών ουρανῶν κατά τήν τοϋ Κυρίου φωνήν, ίνα ὡσι πάση άδελφότητι καί τοϊς έξω άλλας θείον καί φῶς, λόγον ζωῆς έν έαυτοις έχοντες.

Εἰ δέ κατά τῶν ἀτάκτων δεῖ σέ ποτε ἐν ράβδῳ καί βακτηρίᾳ εὐλόγῳ κινηθῆναι θυμῷ πρὸς τό ἀνακοπήν τινα ποιήσασθαι τοῦ κακοῦ καί ἀναστεῖλαι λοιμῶδη φθοράν ἐν αὐτοῖς, ἵνα μή ἐπί τό χειρόν ἐπεκτανθῇ τά τῆς φαύλης ἐργασίας καί διαθέσεως, οὐδέ τοῦτο ἀπαῖδον ἐκρίθη τοῖς ἀποστόλοις ἐν ταῖς αὐτῶν διατάξεσι καί τοῖς θεοφόροις πατράσιν ἡμῶν. Πᾶσα γάρ κίνησις καί πᾶσα πράξις ἡμῶν, ἡ κακίαν μὲν ἀναστέλλουσα καί διώκουσα, δικαιοσύνη δέ βοηθοῦσα καί ἀρετῇ, ἐπαινετή τέ ἐστι καί θεάρεστος καί πᾶσιν εὐαπόδεκτος τοῖς δικαίοις. Καί μάρτυς Ἰησοῦς, φραγγελίῳ τύπτων τούς ἀτεράμονας Ἰουδαίους, ἐμπορίου οἶκον τόν οἶκον πεποηκότας τῆς προσευχῆς, καί τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν ἀνατρέπων. Μή οὖν ἐν προσποιήσει πραότητος διά μόνον ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων, μικροῦ τινος πράγματος παρ' ἐντολήν Θεοῦ γενομένου ἐπί καταστροφῇ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων καί διατάξεων καί ἐφ' ὕβρει τοῦ εὐαγγελικοῦ βίου καί τῆς τῶν μοναχῶν καταστάσεως καταφρονήσης, ἀλλά τόν σόν μιμούμενος Ἰησοῦν καί Θεόν, (363) ἐμβρινώμενος καί ἑαυτόν ἀπαθῶς ἐκταράσων, ἐκδίκησιν ποιοῦ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καί τῶν τεθέντων κανόνων ὑπό τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ. Ἔστω σοι μετὰ πάντων καί ἐπί τῇ ἐξετάσει τῶν λογισμῶν ἐκάστου ἀκρίβεια, ὡς ἂν εἰδείης τίνες μὲν αὐτῶν συστάσεως δέονται τῆς τῶν εὐχομένων καί κοινωνούντων, τίνες δέ ἀφορισμοῦ καί τῆς μετὰ δακρύων μετανοίας καί στάσεως τῶν μετανοούντων, ἵνα μή τήν ἐκκλησίαν Θεοῦ ἀντί ναοῦ ἁγίου σπήλαιον ληστῶν ἢ πορνείον ἐν ἀγνοίᾳ ἢ γνώσει ποιήσης κατά προσπάθειαν, καί οὐκ ἐκφεύξῃ τό φοβερόν ἐπί τούτῳ κρίμα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ.

Ἴσθι γάρ ὅτι ἐκάστῳ τῶν τοιούτων κατάλληλον οἱ αὐτόπται τοῦ Λόγου καί μαθηταί τόν τόπον εἰκότως ἀπένειμον. Καί δεῖ σε τῆς ἀναγνώσεως μᾶλλον τῶν διατάξεων καί τῶν κανόνων αὐτῶν ἐπιμελῶς ἔχεσθαι, ἵνα εἰδῶς ἔση τίνα τά τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων εἰσὶ κεκρυμμένα μυστήρια, καί μή σφάλῃ ποιῶν τά μή τῇ θεοσεβείᾳ προσήκοντα. “Εὐλαβεῖς ποιήσεις” κατά τό γεγραμμένον “τούς πνευματικούς σου υἱούς” καί διδάξεις αὐτούς εὐλαβεῖσθαι ἀπό τῶν ἱερῶν τε καί θείων τόπων ὁμοῦ καί σκευῶν τοῦ ἡγιασμένου ναοῦ τοῦ Θεοῦ καί τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἐπειδή γέγραπται: “Μακάριος ἄνθρωπος ὁ πάντα δι' εὐλάβειαν καταπτήσων”. Μόνοις γάρ, ἴσθι, τοῖς ἱερωμένοις καί τοῖς ἐξ ἀγώνων καί μετανοίας διά δακρύων καθαρθεῖσι πολλῶν καί τῶν ἀχράντων μετέχουσι μυστηρίων Χριστοῦ ἡγιασμένοις καί εὐλαβεστάτοις (264) τῶν μοναχῶν ἡ λειτουργία τῶν τοιούτων καί τό ἄπτεσθαι αὐτῶν παρά τῶν πατέρων καί ἀποστόλων ἀφιερῶθη. Οὐ συγχωρήσεις πᾶσι καί τοῖς βουλομένοις τήν τοῦ θείου βήματος εἴσοδον, ἀλλ' ἢ μόνοις, ὡς εἴρηται, τοῖς ἱερωμένοις καί ἡγιασμένοις τῶν εὐλαβεστέρων ἀδελφῶν καί πατέρων σου, τοῖς δέ λοιποῖς καί ἀτάκτως περιπατοῦσι τῶν ἀδελφῶν ὄρα τί σοί λέγεται ἀποκλείσεις αὐτήν. Πολλοί γάρ, εὖ ἴσθι, ἐκ τῆς τῶν τοιούτων καταφρονήσεως τέμνονται τῆς παρούσης ζωῆς, καί πάντως παρορῶντός σου τοῦτο γίνεσθαι, τό αἷμα τῶν τεμνομένων διά τοῦτο τῆς ζωῆς ἐκ τῶν χειρῶν σου ἀπαιτηθήσεται.

Ταῦτα, ὦ ποιμήν τῶν προβάτων Χριστοῦ, καί τούτων ἔτι πλείονα, ἅ εἰδέναι ἀκριβῶς καί ποιεῖν σπουδαίως ὀφείλεις εἰς φυλακὴν τοῦ ποιμνίου σου. Τοιγαροῦν καί εἰ σαυτόν ἔγνωσ εἰς τοσαύτην ἐλάσαντα ἰκανότητα καί τοιούτων εὐμοιρήσαντα χαρισμάτων, ὡς ἐκ μόνου τοῦ ἐκλάμποντος ἀπό σοῦ φωτός τῶν καλῶν ἔργων καί τῆς ἐνθέου σοφίας καί γνώσεως φωτίζεσθαι πάντας τούς πλησιάζοντάς σοι τῶν ἰδίων καί ἀλλοτρίων, ποιμαίνε θαρρῶν τά πρόβατα Χριστοῦ τῷ ἐπιστήμονι λόγῳ τῆς δοθείσης σοι χάριτος ἐμπράκτως, κατά τόν ὅρον καί νόμον τόν προαποδοθέντα σοι ἄνωθεν, καί βόσκε τά ἄρνια αὐτοῦ εἰς νομάς σωτηρίου τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, ἕως οὗ ἀυξηθῶσι καί εἰς μέτρον ἡλικίας ἀναδράμωσι τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, καί ἔξεις (265) πολύν ἕξ αὐτοῦ τόν μισθόν τοῦ γενέσθαι τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων

σύνθρονος καί ὁμόσκηνος· εἰ δ' οὖν, ἀλλά συστάληθι πρὸς ἑαυτόν, εἴ τί μοι πείθῃ κηδομένω τῆς σωτηρίας σου, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστί, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ὅτι οὐ χρή ἐπὶ μόνοις τοῖς λόγοις καὶ ταῖς ὑποσχέσεσι θαρρεῖν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων τό πιστόν βεβαιοῦσθαι τῶν λόγων αὐτῶν. Καί οἷα τίς ἐστίν ἡ τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων διάθεσις καὶ ἀγάπη πρὸς τοὺς μαθητευομένους αὐτοῖς. Καὶ ὁποῖα τὰ σπλάγχνα καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν. Καὶ ὅπως ὑπὲρ αὐτῶν ἐντυγχάνουσι τῷ Θεῷ.

Λόγος ΙΘ'. (266)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες καὶ τέκνα, τὴν ἀρχὴν τῆς ὑμετέρας πρὸς με φιλίας γινώσκει ἕκαστος, ὅπως τε γέγονε καὶ δι' οἷας προφάσεως· ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ μέτρου τῆς πρὸς Θεὸν ὑμῶν ἀγάπης καὶ πίστεως ὑμεῖς οἴδατε. Ἐγὼ γάρ ἀκριβῶς λέγειν περὶ ἀοράτου πράγματος οὐκ ἐπίσταμαι, ἀπὸ λόγων δέ μόνων περὶ τῶν τοιούτων πληροφορηθῆναι ἀμήχανον. Πολλάκις γάρ ὁ μὴ ἐπηγγείλατό τις ἐν λόγῳ, ἔργῳ τοῦτο πεποίηκεν αἴφνης καὶ ὁ μεθ' ὄρκων συνέθετο, ἐν καιρῷ δέοντι μεταμεληθεὶς εἰσάπαν ἀπείπατο· καὶ τοῦτο εὗρης γινόμενον ἐν τοῖς πλείοσι. Σπάνιοι γάρ ὡς ἀληθῶς οἱ ταῖς τρικυμίαις τοῦ βίου μὴ σαλευόμενοι, μηδὲ ταῖς ἀκάνθαις αὐτοῦ συμπνιγόμενοι, μηδὲ ταῖς (267) ἡδοναῖς δελεαζόμενοι καὶ δουλούμενοι χρήμασι, δι' ἃ ψεῦδος ἅπαν ἐπιτηδεύεται. Διὰ τοῦτο λόγοις μόνοις ἐλπίζειν καὶ ὡς ἐπ' ἔργοις βεβαίως ἐπιστηρίζεσθαι ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ εἶναι μόνοις ἀρμόδιον, οἷς αὐτὸς ἡμῖν ἐπηγγείλατο. Ἐχει γάρ καὶ μόνος ἐκεῖνος τό ἄτρεπτον καὶ οὐδαμοῦ ἐφάνη διαψευδόμενος. Ἀνθρώπων δὲ τῶν οὐχ ἰσταμένων, ἀλλὰ περὶ πολλὰ στρεφομένων καὶ πλανωμένων ὁ λόγος μόνοις ἐπερειδόμενος, ἀνέμους ἔξει καὶ ματαίοις ὄνειροις χαρήσεται. Οὐδέν γάρ οὕτω τῶν ἄλλων ἀπάντων ὡς λογισμὸς ἀνθρώπου τό ἄστατον καὶ εὐμετάβολον ἔχει, τότε μόνον ἰστάμενος, ὅτε τὰ ρέοντα πάντα καὶ κτιστά καὶ ὀρώμενα παρωσάμενος τό σκότος περάσει ὁ περιβέβληται, καὶ τοῖς ἀοράτοις καὶ ἐστῶσι καταμιγήσεται. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα οὕτω λογίζομαι καὶ ὑμεῖς οἴδ' ὅτι συμμαρτυρήσετέ μοι τῷ λόγῳ, ἀκούσατε καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα πρὸς ὑμᾶς λέγω, καὶ τό πάθος ὃ πέπονθα.

Ἦλθετε πρὸς ἡμᾶς μετ' ἐμπύρου ἀγάπης καὶ πίστεως, ὡς ἐκ τῶν λόγων ὑμῶν ἐστοχασάμην καὶ τοῦ προσώπου, καὶ ὅτι οὐ βιασθέντες παρά τινος, ἀλλ' οἴκοθεν ἐπὶ τοῦτο ὀρμήσαντες. Οὕτως οὖν ὑμᾶς θεασάμενος καὶ τοιαῦτα φιλόχριστα παρ' ὑμῶν ἀκηκῶς ῥήματα, ἀπεδεξάμην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν προαίρεσιν καὶ ὑπὲρ ἅπαντας προσεπάθησα ἀπαθῶς εἰς ὑμᾶς καί, ὁμολογῶ, ἀγάπην προσελαβόμεν πλείονα, κἄν πάντας ἀγαπᾶν ἐξ ἴσου προστέταγμαί. Ἐπεὶ δὲ δέ ὁ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς αἴτιος, ὁ κύρις λέγω Θεοφύλακτος – πρὸς αὐτόν γάρ μοι λόγος – προσέθετο πάλιν ἐλθεῖν καὶ πολλάκις πρὸς τὴν ἡμετέραν ταπεινώσιν μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας καὶ θερμῆς ὅτι μάλιστα τῆς ἀγάπης – λαμπεὶ γάρ αὕτη τοῖς ὀρθῶς βλέπουσι καὶ κρυβῆναι οὐ δύναται, ὃν καὶ ὡς ἀδελφόν ἐδεχόμεν καὶ οὕτω τοῦτον ἡγάπησα ὡς (268) μαυτόν, εἰ πιστεύει μοι λέγοντι, τῆς ἐμῆς ψυχῆς φυσικῶς κινουμένης καὶ ἴν' οὕτως εἶπω ἐκκαιομένης τῷ ἔρωτι, λόγους εἶπε καὶ συνταγὴν τῷ Χριστῷ ἐποίησατο, ἣν ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ οὐδέποτε προσεδόκησα, ῥήματα ἃ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀπεγράψατο καὶ τὴν ἐμὴν

καρδίαν ὡς βέλος ἔτρωσαν, οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί πῦρ γενόμενα ἐν αὐτῇ διαπαντός με καὶ δαπανῶσι καὶ καταφλέουσιν – οὐ μὴ γάρ κρύψω ἅ μηδὲν ἠδίκηκώς ὑμᾶς παρ' ὑμῶν πέπονθα, ταῦτά με ἡμέραν καὶ νύκτα ἴσον ἀλγεῖν πεποιήκασιν, ταῦτα καὶ γλυκύτητα ὕπνου ἀποδιώκουσι καὶ τροφήν ἀποσεῖσθαι ἀναγκάζουσι. Δίψα δέ μοι πέπαυται ὕδατος ἐν τῷ αἰεὶ διψᾶν τῶν ῥημάτων τὴν ἔκβασιν, τό δέ φῶς τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου οὐδὲν ὡς καθορᾶν βούλομαι, ἐπιθυμῶ γάρ ἰδεῖν ποτε τόν ἐμόν ἀδελφόν τῷ νοητῷ ἡλίῳ θερμῶς προσερχόμενον. Δάκρυά μου καὶ αὐτά θερμότατα ῥέουσι καὶ Χριστῷ ὑπὲρ τοῦ πεποθημένου προσφέρονται, ὅπως ἐκπλυθῆ διὰ τούτων καὶ νοερῶς ἀναβλέψας τόν ἑαυτοῦ Ποιητὴν ἐπιγνώσεται. Στεναγμοὶ ἐκ βάθους μου τῆς καρδίας ἐκπέμπονται, ἴν' ἐκ βυθοῦ τῶν κακῶν ἀνενέγκω ψυχὴν ἢν ἠγάπησα. Ἐπὶ πρόσωπον κεῖμαι διαπαντός ὀλολύζων, ὅπως κάτω κείμενον ἀναστήσω τόν ἐμοὶ προσφιλέστατον. Τόν Παντοκράτορα Κύριον ἐπικαλούμενος ἀνακράζω, ἵνα τοῦ κοσμοκράτορος τῶν δεσμῶν ἐξαρπάσῃ τόν ἐκουσίως κρατούμενον. Ποιῶ δέ καὶ λέγω ἴσως καὶ ἕτερα, ἅ γράφειν οὐ δίκαιον, Θεῷ δέ μόνῳ γνωστά, πρὸς ὃν καὶ γίνονται. Καὶ εἰ ψεύδομαι ἢ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε μέχρι καὶ μόνου ἐνός ῥήματος εἴρηκα καὶ οὐχὶ ἔργῳ ταῦτα ἐπλήρωσα, μὴ λογισθῆναι μετὰ τῶν πιστευόντων ἐπὶ τόν Κύριον, (269) μηδὲ τὴν δόξαν τῶν ἁγίων θεάσαιμι, ἀλλὰ ἀποτύχω τῆς ἐλπίδος, δι' ἣν τόν κόσμον κατέλιπον.

Ταῦτά εἰσιν ἅ παρ' ὑμῶν πέπονθα καὶ ταῦτα ἅπερ ἠδίκημαι. Εἶπατε οὖν καὶ ὑμεῖς τίτι ἐκ ὑμῶν τοιαύτην λύπην προεξενήσαμεν; Ἀπόδοτε, ἀδελφοί, ἴσην καὶ ὑμεῖς τὴν ἀγάπην ἐμοὶ τῷ ἐξ ἀγάπης τυραννουμένῳ. Βεβαιώσατε τους λόγους ὑμῶν ἔργοις, ἵνα μικρὰν ἀνάψυξιν εὐροίμι. Φανερώσατέ μοι, εἰ ἀληθῶς ἀγαπάτέ με, τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν ὑμῶν. Γνωὶ κάγω μὴ μόνον τοῖς λόγοις, ἀλλὰ ταῖς πράξεσιν, ὅτι ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν γέγονε καὶ οὐκ εἰς κενόν ἐκοπίασα. Εἰ δέ μὴ βούλεσθε, τί μοι βάρος ἐλθόντες προεξενήσατε καὶ ὑποχωροῦντες πλέον καταβαρύνετε; Βάρος ὃ καὶ χαρὰν ἄφραστον καὶ λύπην ἄπειρον ἐν ἐμοὶ ἐπεργάζεται, τό παραδοξότατον· χαρὰν μὲν ὅτι ὑπὲρ ὑμῶν εὐχομαι καὶ εὐφραίνομαι ἐλπίζων ἀπολαβεῖν ὑμᾶς, λύπην δέ ὅτι φοβοῦμαι μὴ συμπνιγῆτε τῷ κόσμῳ καὶ ἀπατηθέντες Χριστῷ ψεύσησθε, ὅπερ φρίττω ἐννοῶν καὶ ἐξίσταμαι. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἡ δαπάνη καὶ οὐκ ἔῃ με ἀναπαυθῆναι ἢ χαρῆναι. Καὶ πενθῶν διὰ τοῦτο καὶ σκυθρωπάζων ἐγὼ ἐν ἀληθείᾳ πορεύομαι καὶ τὴν ζωὴν μου θρηνῶν ἀπολέγομαι, ὅτι οὐ κέρδος ἠγοῦμαι τόν μόνος σῶζεσθαι οὐδέ χωρὶς ὑμῶν δοξάζειν θέλω τόν Θεόν. Εἰ μὲν οὖν ἱκανά ταῦτα τό κατ' ἐμέ, ἀπολογήσασθε καὶ ὑμεῖς εἴτι βούλεσθε, καὶ οἶω μέρει προστίθεσθε εἶπατε, καὶ ἔργῳ τόν λόγον κυρώσατε, ἵνα ἢ εὐφραινόμενος ἔσομαι ἢ πάλιν ὡσαύτως λυπούμενος. Ἐλπίζω δέ καὶ ἀοράτως βλέπων πρὸς Κύριον εὐχομαι ὅτι οὐ ψεύσεσθε οὐδέ ἄλλα ἀντ' ἄλλων φθέγγεσθε, (270) ἔργῳ δέ μᾶλλον ἐνδείξεσθε ἅ λόγοις προσεπηγγείλασθε. Μηδὲν οὖν εἰς ταῦτα διστάσητε, μηδὲ ἀπιστίας διαλογισμοὶ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ἀνέλθωσιν, ἀλλὰ ἀκούσατέ μου τῶν μετ' ὀδύνης ῥημάτων καὶ ἴδετε ὡς οὐδὲν κενόν ἢ ἀπατηλόν λέξω.

Ἀναβλέψατε εἰς τόν οὐρανόν ἄνω καὶ εἰς τὴν γῆν κάτω καὶ κατανοήσατε, ὅποια ἔργα καὶ ὅσα ὁ Θεὸς δι' ἡμᾶς πάντα πεποιήκεν. Ἴδετε καὶ ἀκριβῶς ἐξετάσατε ὡς οὐδὲ ἐν τούτων ἀπάντων ὑπάρχει μόνιμον, ἀνθρώπου δέ ψυχὴν ἐν πᾶσι τοῖς ὄρωμένοις μόνη ἀοράτως ὄραται καὶ πιστεύεται εἶναι ἀθάνατος, ἥτις συνοῦσα μὲν καὶ ἐνοικοῦσα τῷ σώματι πάντα βλέπει καὶ κατανοεῖ τὰ ὑλικά καὶ κτιστά καὶ ἐκ σωματικῶν συνιστάμενα, ἀποσπασθεῖσα δέ τούτου αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐκτός πάσης καθίσταται γνώσεως, μόνους δέ τοῖς αὐλοῖς καὶ νοουμένοις ἐγκαταλέγεται. Εἰ μὲν οὖν τῷ φωτὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καταλάμπεται, καὶ ἐν φωτὶ γίνεται ἀπειρῶ τῆς αὐτοῦ εὐσπλάγχνου Θεότητος, ἄρρητον εὐροῦσα τὴν εὐφροσύνην καὶ ἀτελεῦτητον· εἰ δέ σκότει τῶν ἁμαρτιῶν περιέχεται, ἐν ἀτελεῦτήτῳ σκότει, φεῦ,

ὁμοίως γίνεται, πυρί καυστικῶ ὄντι συμμίκτω. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ὀρθῶς καί ὑμῶν ταῦτα ὁμολογούντων, τί βραδύνομεν καί τί τό πικρόν οὐ φεύγομεν σκότος; Τί δέ οὐαί λέγομεν τοῖς φιλοκόσμοις καί φιληδόνοις καί ἐν τούτοις ὄντες οὐκ αἰσθανόμεθα; Τί φθεγγόμεθα· “Μακάριοι ὄντως οἱ ἐκζητοῦντες τόν Κύριον καί ἐπ’ αὐτόν τὰς ἐλπίδας τιθέμενοι”, τήν δέ ὑμετέραν οὐ κατανοεῖτε, ἀποφεύγοντες, ἀθλιότητα; Τί δέ Θεόν ὁμολογεῖν καί πιστεύειν νομίζετε, (271) ὃν γνωρίζειν καί ὧ δουλεύειν οὐ θέλετε; Ποῦ ἐλπίζετε τὰ ἐν χερσίν ὑμῶν ὄντα καταλιμπάνοντες ἀγαθά, τοῖς δέ ματαίοις καί ῥέουσι προστιθέμενοι;

Πῶς λέγεις, εἰπέ μοι, ἵνα καί πρός ἕκαστον τῶν ἀντεχομένων τῆς ματαιότητος τῶν παρόντων τρέψω τόν λόγον· “ Πάντα ἐπίσταμαι, καί ὅτι θνητός ἐγώ καί σκιά τὰ ὀρώμενα καί ὁ θάνατος ἄωρος καί ἡ δόξα τῶν δικαίων αἰώνιος καί ἡ αἰσχύνη τῶν ἁμαρτωλῶν τέλος οὐκ ἔχουσα”, αὐτός δέ σύ τῶν κακῶν οὐκ ἀφίστασαι; Εἰ γάρ βλέπεις, πῶς οἶα δὴ τυφλός προσκόπτων ὄλον τό σῶμα καί ὄλην τήν ψυχὴν μεμελάνωσαι; Εἰ εἶδας τὰ κρεῖττονα, πῶς ὡς μηδέ αἴσθησιν ἔχων πράττεις τὰ χείρονα; Εἰ οἶδας ὅτι πάντα σκιά καί πάντα παρέρχονται τὰ ὀρώμενα, οὐκ αἰσχύνῃ σκιά προσπαίζων καί θησαυρίζων τὰ ῥέοντα; Καθάπερ γάρ παῖς εἰς τετρημένον ἄγγος ἀντλῶν, οὐκ αἰσθάνῃ καί φρονεῖν δοκεῖς, προσφιλέστατε, ὡς λίαν δεινόν τό δοκεῖν καί τό οἶεσθαι – τό γάρ εἶναι τούτοις ἀφήρηται;

Ἄνθρωπε, πιστεύεις ὅτι ἐστί Θεός ὁ Χριστός; Εἰ οὖν πιστεύεις, φοβοῦ καί τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλαττε. Εἰ δέ ἀπιστεῖς, κἄν τούς δαίμονας αὐτούς, οὓς τάχα καί ἀξιοπιστοτέρους ἡγή, ἐρώτησον. Μάθε παρ’ ὧν δεδούλωσαι καί οἷς ἐξακολουθεῖς, ὅτι οὐκ ἔστι Θεός ἕτερος πλὴν αὐτοῦ, ὧ οὐδεὶς ἐξωμοίωται, οὐδέ ὁμοιωθῆναι δύναται. Πάντων γάρ ἐξουσιαστής αὐτός ἐστιν, πάντων κριτής, πάντων βασιλεύς, ποιητής φωτός καί ζωῆς Κύριος. Αὐτός φῶς τό ἄρρητον, τό ἀπρόσιτον, ὁ ὧν ὁ μόνος, αὐτός (272) ἀφανιεῖ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ ἀπό προσώπου αὐτοῦ ἐχθρούς αὐτοῦ καί τούς μὴ ποιήσαντας τὰ προστάγματα αὐτοῦ, ὃν τρόπον ἀποδιώκει τόν ζόφον τῆς νυκτός ἀνατέλλων ὁ ἥλιος, καί ἔσται Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν ἀχώρητος ἐν ἀχωρήτοις καί ἀκατάληπτος ἐν ἀκατάληπτοις, μόνους φαινόμενος τοῖς ἀξίοις κατά τό μέτρον τῆς εἰς αὐτόν πίστεως, οἱ δέ γε ἁμαρτωλοὶ ἔσονται ὡς ἐν φωτί καλυπτόμενοι σκότει, ἐν χαρᾷ αἰσχνόμενοι καί ἐν εὐφροσύνῃ αὐτοὶ τηκόμενοι καί δεινῶς καιόμενοι καί διάφοροις εἶδεσι τῶν ἰδίων παθῶν κολαζόμενοι, καθά δὴ καί οἱ δίκαιοι ταῖς διαφοροῖς ἀρεταῖς στεφανούμενοι.

Οὕτω τοίνυν καί σωματικῶς ταῦτα ἐν ταῖς θεοπνεύστοις εὖρον ἐγκείμενα Γραφαῖς καί πνευματικῶς ἐδιδάχθην παρά τοῦ Πνεύματος καί πρός πληροφορία ὑμῶν, ἐξ ἀγάπης πολλῆς μὴ ὑποστειλάμενος, ἔγραψα. Ἴδού οὖν πάντα ὑμῖν ἀνήγγειλα καί τό τάλαντον οὐκ ἔκρυψα καί τῇ σωτηρίᾳ ὑμῶν οὐκ ἐφθόνησα. Ἐκαστος ὑμῶν τοῦ λοιποῦ ὃ θέλει ἐκλέξεται. Ἐγώ γάρ ἤδη τοῦ περὶ ὑμῶν ἐγκλήματος ἀπολέλυμαι ἐν Χριστῶ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

Περὶ ἀποταγῆς καί ἐκκοπῆς θελήματος, πρός τούς αἰτήσαντας γράψαι αὐτοῖς πῶς ὀφείλει τις τόν ἀσκητικόν διανύσαι βίον. Καί ὅτι καλόν ἐπὶ τούτῳ καί ἐπωφελές ἐμπείρω χρήσασθαι ὁδηγῶ ἡγουν πνευματικῶ πατρί εἰς τό ἀμαθεῖν τὰ τῆς ἀρετῆς καί τῆς ἀσκητικῆς τέχνης τήν δυσκατόρθωτον ἐργασίαν. Καί περὶ πίστεως τῆς εἰς τούς πνευματικούς πατέρας καί θεωρίας φωτός, ὑφ’ οὗ πᾶσα φωτιζομένη ψυχὴ προκόπτει εἰς ἀγάπην Θεοῦ.

Λόγος Κ'. (273)

Ἀγαπητοί μου και περιπόθητοι ἀδελφοί, πολλάκις ἠθελήσατε λόγον ὠφελείας ἀκοῦσαι παρά τῆς ἡμῶν μετριότητος, καί διά τό συντόμως ὑποχωρεῖν ὑμᾶς, λαλήσαι ὑμῖν ἀπό στόματος τά δέοντα, ὡς πάρεργα, συμφερόντως οὐκ ἠβουλήθημεν. Διά τοῦτο καθάπερ ἠττήσασθε γράψαι νῦν τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν, εἰκότως προεθυμήθημεν· οὐ τά πρός νουθεσίαν (καί γάρ ἀνάξιοι), ἀλλά τά πρός συμβουλήν καί ὑπόμνησιν, ὡς ἀγαπῶντες λίαν ὑμᾶς, καί ὅσα γινώσκομεν ὠφελοῦντα καί συνεργοῦντα ψυχῇν πρός τε τήν ἐκ τοῦ κόσμου φυγῇν καί τήν τῶν παθῶν ἀλλοτρίωσιν καί Θεοῦ ἀγάπην καί τελείαν ἀπάθειαν.

Τοιγαροῦν καί οὐδαμόθεν ποθέν ἄλλοθεν δίκαιον (274) ἠγησάμην τήν ἀρχήν πρός ἄνθρωπον διψῶντα τήν ψυχικήν σωτηρίαν ποιήσασθαι, εἰ μή ἐξ αὐτῆς τῆς ἀεννάου πηγῆς, τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καί Θεοῦ ἡμῶν, δι' ὃν ἡμῖν ὁ λόγος καί ἅπαν ἐγχείρημα, καί πρός ὃν πᾶσα σπουδή μετ' ἐλπίδος χρηστῆς καί ἅπαν ἐνθύμιον. Οὗτος γάρ καί ἀρχομένοις θεμέλιος ἀρραγέστατος καί μεσάζουσιν ἐλπίς ἀκαταίσχυντος καί τελειοῦσιν ἀγάπη ἀκόρεστος καί ζωή ἀτελεύτητος. Τούτου ἐγώ τῆς ἀγίας φωνῆς ἤκουσα πρός ἅπαντας λεγούσης κοινῶς: “Ὅστις οὐ καταλείψει πατέρα καί μητέρα καί ἀδελφούς καί πάντα τά ὑπάρχοντα αὐτῷ καί ἄρῃ τόν σταυρόν αὐτοῦ καί ἀκολουθήσει μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος”. Δι' οὐδέν οὖν ἕτερον τόν σταυρόν ἐσχάτως τεθεῖναι καί παρά τῆς Γραφῆς ἐδιδάχθην καί δι' αὐτῆς τῆς πείρας μεμάθηκα, εἰ μή διά τήν τῶν θλίψεων καί πειρασμῶν ὑπομονήν καί τελευταῖον διά τόν θάνατον αὐτόν τόν ἐκούσιον, ὄνπερ καί τοῖς τότε καιροῖς, ἐπικρατουσῶν τῶν αἰρέσεων, πολλοί διά τοῦ μαρτυρίου καί τῶν ποικίλων βασάνων προείλοντο, νυνί δέ Χριστοῦ χάριτι ἐν καιρῷ βαθείας καί τελείας εἰρήνης οὐδέν ἕτερον ἐπληροφορήθημεν εἶναι σταυρόν καί θάνατον, εἰ μή τήν παντελεῖα τοῦ ἰδίου θελήματος νέκρωσιν. Ὁ γάρ τό ἴδιον κᾶν ὀπωσοῦν ἐκπληρῶν θέλημα, τό τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πρόσταγμα φυλάξει οὐ δυνήσεται πώποτε.

Ἴνα οὖν ὡς πρός ἓνα τόν λόγον ποιήσωμαι, ταῦτά φημι πρός ὑμᾶς: Ἀδελφέ, ἐκτενῶς τόν Θεόν παρακάλεσον, ὅπως δείξῃ σοι ἄνθρωπον, τόν καλῶς ποιμαῖνάι σε δυνάμενον, ᾧ καί ὀφείλεις ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ ὑπακοῦσαι (275) καί τά παρ' αὐτοῦ σοι λεγόμενα ἀδιστακτικῶς ἐπιτελέσαι, εἰ καί ἐναντία σοι καί ἐπιβλαβῆ κατά τό δοκοῦν σοι τά προσταττόμενα φαίνονται. Καί εἰ μὲν εἰς ὃν ἤδη ἔσχεσ πατέρα πνευματικόν περισσοτέρως πληροφορεῖται παρά τῆς χάριτος ἢ καρδία σου, ποίει ἅ σοι λέγει καί σώζῃ· κρεῖσσον γάρ μαθητήν μαθητοῦ ὀνομάζεσθαι καί μή ἰδιορρυθμῶς βιοῦν καί τρυγᾶν ἀνωφελεῖς καρπούς τοῦ ἰδίου θελήματος. Εἰ δέ πρός ἄλλον τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπέμψῃ σε, μή διστάσης τό σύνολον· ἀκούομεν γάρ καί Παῦλον φυτεύσαντα καί Ἀπολλῶ ἀρδεύσαντα καί Χριστόν αὐξάνοντα. Ποίησον οὖν, ἀδελφέ, καί σύ καθῶς εἶπομεν, καί ἄπελθε πρός ἄνθρωπον, ὃν ὁ Θεός ἢ μυστικῶς δι' ἑαυτοῦ ἢ φανερώς διά δούλου αὐτοῦ ὑποδείξει σοι. Καί ὡς αὐτόν τόν Χριστόν καί ὄρων καί λαλῶν, οὕτω σεβάσθητι αὐτόν καί οὕτω διδάχθητι παρ' αὐτοῦ τά συμφέροντα. Ἐάν γάρ ἀκούσης παρ' αὐτοῦ: “Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς τοῦ θελήματός σου καί ἐκ τῆς συγγενείας τοῦ φρονήματός σου”, μή διακριθῆς μηδέ ἐρυθριάσης ὑπό κενοδοξίας ἠττώμενος. Ἐάν εἶπῃ σοι: “Δεῦρο εἰς γῆν ὑπακοῆς, ἣν ἄν σοι δείξω”, δράμε, ἀδελφέ μου, ὅση σοι δύναμις, μή δώσης ὕπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς μηδέ κάμψης γόνυ, ὀκνηρία ἢ ραθυμία ἐκλυόμενος. Ἴσως γάρ ἐκεῖ ὀφθήσεται σοι ὁ Θεός, ὁ πατέρα πολλῶν πνευματικῶν τέκνων ἀναδείξαι σε μέλλων καί τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας δωρήσασθαι, ἣν κληρονομοῦσι μόνοι οἱ δίκαιοι. (276) Ἐάν εἰς τό ὄρος ἀνάγῃ σε, προθύμως ἄνελθε· καί γάρ θεάσῃ, εὖ οἶδα, Χριστόν μεταμορφούμενον καί πλειόνως ὑπέρ τόν ἥλιον

λάμποντα τῷ φωτί τῆς Θεότητος, καί καταπέσης ἴσως μή φέρων ὄραν ἃ οὐδέποτε τεθεάσαι, καί φωνῆς ἀκούσης πατρώας ἄνωθεν, καί νεφέλην ἴδης σκιάζουσας, καί προφήτας παρισταμένους καί βεβαιούντας ζώντων καί νεκρῶν αὐτόν Θεόν ὑπάρχειν καί Κύριον.

Ἐάν ἀκολουθεῖν προτρέψῃται, περιέρχου τάς πόλεις μετ' αὐτοῦ θαρσαλέως· καί γάρ ὠφελήθησιν τά μέγιστα, ἐάν εἰς αὐτόν ἀποβλέπῃς καί μόνον. Ἐάν ἴδῃς μετά πορνῶν καί τελωνῶν καί ἀμαρτωλῶν συνεσθίοντα, μηδέν λογίση ἐμπαθές καί καί ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἀπαθῆ πάντα καί ἅγια καί τό “Ἐγενόμην τοῖς πᾶσι τά πάντα, ἵνα τούς πάντας κερδήσω” κατά νοῦν λογίζου, βλέπων αὐτόν τοῖς ἀνθρωπίνοις συγκαταβαίνοντα πάθεσιν. Ἀλλά μηδέ τοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπων, τούτοις πιστεύσης τό σύνολον· πλανῶνται γάρ καί οὗτοι, ὡς ἔργω μεμάθηκα. Ἀκολουθῶν αὐτῷ καί τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις πειθαρχῶν, μή ἀποβλέπῃς πρός τούς συνόντας σοι μηδέ εἴπῃς περί τινος· “Κύριε, οὗτος δέ τί;” ἀλλά πάντοτε σεαυτῷ πρόσεχε καί πρό ὀφθαλμῶν ἔχε τόν θάνατον καί σκόπει λελογισμένως ἐν ποίῳ ἀρετῇ δοξάσεις τόν Θεόν. Μή ἐπαρθῆς διά τόν σόν διδάσκαλον παρά μείζωνος τιμώμενος, (277) μηδέ διά τό ἐκείνου ὄνομα πολλούς ἔχων ὑπακούοντάς σου, χαῖρε δέ μᾶλλον ἐάν τό ὄνομά σου γραφῆ ἐν τῷ οὐρανῷ τῆς ταπεινώσεως. Ἐάν βλέπῃς καί τήν σκιάν σου τούς δαίμονας τρέμοντας, μή σεαυτῷ ἀλλά τῇ τοῦ πατρός σου πρεσβείᾳ τό ὄλον ἐπίγραψον, καί πλειόνως σε φοβηθήσονται.

Ἐάν ἐπί τραπέζης καθεσθῆναι προτρέψῃ σοι, εἰ μὲν πλησίον, εὐγνωμόνως ἀπόδεξαι, καί σέβας καί τιμήν μετά σιωπῆς πρός αὐτόν φύλαξον, καί μή ἄψῃ τῶν προκειμένων τινός ἄνευ τῆς ἐκείνου εὐχῆς· ἀλλά μηδέ ἐτέρω δώσης ἢ προτιμήσασθαί τινα τολμήσης ἄνευ γνώμης ἐκείνου καί προστάξεως. Εἰ δέ ἐσχάτως πάντως καλέσει σε, μή εἴπῃς· “Ἐκ δεξιῶν ἢ ἀριστερῶν καθεσθήσομαι”, εἰδώς ὅτι τοῦτο ἄλλοις ἠτοιμάσται καί ἀκηκόως ὅτι “Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος πάντων, ἔστω ἔσχατος”, καί τό κάτω μέρος ὡς τοῦ ἄνω ἀπόδεξαι πρόξενον, καί ἀγάπησον τόν διδάσκαλον ὡς καλῶς σοι διά τῶν εὐτελῶν πραγματευόμενον τά μείζονα. Ἀλλά μή ἐξ ἀυθαδείας μετ' αὐτοῦ πρῶτος ἐμβάψῃς τήν χεῖρα ἐν τῷ τριβλίῳ· τίνος γάρ οὐκ ἀγνοεῖς τοῦτο τό τόλμημα. Ἐάν θελήσῃς νίψαι τούς πόδας σου, αἰδέσθητι αὐτόν ὡς Κύριον καί διδάσκαλον καί ἀναβαλοῦ τό ἐγχείρημα. Ἐάν δέ ἀκούσῃς· “Οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, ἐάν μή τούς πόδας σου νίψω”, προθύμως καί ὄλον τό σῶμά σου παράσχου εἰς κάθαρσιν, ἵνα μάθῃς ἐκ τῶν εἰς σέ γενομένων (278) τό πολύ ὕψος τῆς θεοποιῶν ταπεινώσεως, καί πλεῖον μᾶλλον τηνικαῦτα ὠφελήθῃς, ἐάν, ἔχῃς συνείδησιν, ἢ ὅτε σύ τούς πόδας τοῦ πατρός σου νίψῃς. Ἐάν εἴπῃ ἀναπεσῶν· “Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ἢ σκανδαλίζει με”, μή κρύψῃς τόν δόλον, ἀλλ' εἰ συγγινώσκεις, ἐξομολόγησαι· εἰ δέ μή, ἐπί τούς αὐτοῦ πόδας ἐπί πρόσωπον πεσῶν, μετά δακρύων ἐρώτησον· “Μή τι ἐγώ εἶμι, Δέσποτα;”. Καί γάρ πταίομεν πλεῖστα καί κατά ἄγνοιαν. Ἐπί τό στήθος δέ πεσεῖν τοῦ πατρός σου οὐ συμφέρει σοι· εἰ γάρ καί Ἰωάννης ἐξ ἀγάπης πολλῆς πρός τόν Χριστόν ὡς πρός ἀνθρωπον ἐπαρρησιάσατο, ἀλλά μετά πάντων καί αὐτός, ὅτε πάντα ποιήσειεν, ἀχρεῖον δοῦλον ἑαυτόν ἀποκαλεῖν προσητέτακτο.

Ἐάν ἴδῃς τόν ὀδηγοῦντά σε θαυματουργοῦντα καί δοξαζόμενον, πίστευσον καί εὐφράνθητι καί τῷ Θεῷ εὐχαρίστησον ὅτι τοιούτου διδασκάλου τετύχηκας, μή σκανδαλισθῆς δέ παρά τῶν φθονούντων ὀρῶν ἀτιμαζόμενον αὐτόν, ἴσως καί ῥαπιζόμενον καί συρόμενον, ἀλλ' ὡς θερμός Πέτρος λάβε τήν μάχαιραν καί τήν χεῖρα ἐκτείνῃς, μή τό ὠτίον μόνον ἀλλά καί τήν χεῖρα καί τήν γλῶσσαν ἀπόκοψον τοῦ ἐπιχειροῦντος λέγειν κατά τοῦ σου πατρός ἢ αὐτοῦ ἄπτεσθαι. Εἰ δέ καί ἐπιτιμηθῆς ὡς ἐκεῖνος, πάντως καί μείζονως ἐπαινεθήσει τῆς πολλῆς ἀγάπης καί πίστεως ἕνεκα. Εἰ δέ καί ἐπιτιμηθῆς ὡς ἐκεῖνος, πάντως καί μείζονως ἐπαινεθήσει

τῆς πολλῆς ἀγάπης καὶ πίστεως ἔνεκα. Εἰ δέ καὶ ὡς ἄνθρωπος πτοηθεὶς εἴπης· “Οὐκ οἶδα τόν ἄνθρωπον”, ἀλλά κλαῦσον πάλιν μετὰ ταῦτα πικρῶς (279) ὑπὲρ τούτου καὶ μὴ τῇ ἀπογνώσει καταποθῆς· καὶ πέπεισμαι ὅτι ἐκεῖνος πρῶτός σε πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύσεται. Κἂν σταυρούμενον ἴδῃς αὐτόν ὡς κακοῦργον καὶ παρά κακοῦργων ἀνθρώπων πάσχοντα, εἰ δυνατόν συναπόθανον· εἰ δέ μή, μὴ προστεθῆς τοῖς κακοῖς ὡς κακός καὶ προδότης, μηδὲ κοινωνήσης μετ’ αὐτῶν ἀθώου αἵματος, ἀλλ’ ὡς δειλός καὶ μικρόψυχος βραχὺ τι τόν ποιμένα καταλιπὼν, τὴν εἰς αὐτόν πίστιν φύλαξον. Ἐάν ἀφεθῆ τῶν δεσμῶν, πάλιν πρόσελθε καὶ ὡς μάρτυρα πλεῖον σεβάσθητι· εἰ δέ συναποθάνῃ τοῖς πειρασμοῖς, τό σῶμα αὐτοῦ παρρησιαζόμενος ζήτησον καὶ τίμησον περισσότερον μᾶλλον ἢ ὅτε ἐμψυχωμένῳ παρίστασο, καὶ μύροις ἀλείψας πολυτελῶς ἐνταφίασον. Εἰ γάρ καὶ μὴ τριήμερος, ἀλλ’ ἔσχατος μετὰ πάντων ἐξαναστήσεται. Πίστευε δέ ὅτι μετὰ παρρησίας παρίσταται τῷ Θεῷ κἂν τῷ τάφῳ τοῦ σῶμα τούτου κατέθηκας καὶ ἀδιστάκτως ἐπικαλοῦ τὴν πρεσβείαν αὐτοῦ· καὶ βοηθήσει σοι ἐνταῦθα καὶ ἐκ πάντων φυλάξει σε τῶν ἐναντίων, καὶ ὑποδέξεται σε ἐν τῷ ἐκδημεῖν σε ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ μόνην αἰωνίαν ἐτοιμάσει σοι.

Ἐάν μετὰ τὰ προειρημένα ἅπαντα κατ’ ἰδίαν καλέσας σε, ἡσυχάσαι προτρέψῃται καὶ εἴπῃ· “Καθέξου ὧδε ἀπρόιτος ἕως οὗ ἐνδύσῃ δύναμιν ἐξ ὕψους”, μετ’ ἐλπίδος βεβαίας καὶ χαρᾶς ἀπληρώτου ἐπάκουσον. (280) Ἄψευδής, ἀδελφέ μου, καὶ ἀληθινός ὑπάρχει ὁ τοιοῦτος διδάσκαλος. Ἐπελεύσεται γάρ ἡ ἴση τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐπὶ σέ καὶ νῦν δύναμις, οὐκ ἐν εἴδει πυρός αἰσθητῶς φαινομένη οὐδέ μετὰ ἤχου πολλοῦ καὶ πνοῆς βιαίας – ταῦτα γάρ διὰ τούς ἀπίστους τότε γεγόνασιν, ἀλλ’ ἐν εἴδει φωτός νοητοῦ μετὰ πάσης γαλήνης καὶ θυμηδίας νοερῶς σοι ὀφθήσεται, ὅπερ προοίμιόν ἐστι τοῦ αἰωνίου καὶ πρώτου φωτός καὶ ἀπαύγασμα καὶ λαμπηδὼν ὑπάρχει τῆς αἰδίου μακαριότητος. Τούτου τοίνυν φανέντος πᾶς ἐμπαθῆς λογισμὸς ἀφανίζεται καὶ πᾶν πάθος ψυχικόν ἀπελαύνεται, πᾶσα νόσος σωματικὴν τὴν ἴασις δέχεται. Τότε οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς καρδίας καθαίρονται, καὶ ὀρώσιν ὅπερ ἐν τοῖς μακαρισμοῖς γέγραπται. Τότε ὡς ἐν ἐσόπτρῳ βλέπουσα ἡ ψυχὴ καὶ τὰ μικρὰ ἑαυτῆς σφάλματα εἰς ἄβυσσον καταφέρεται ταπεινώσεως, καὶ τῆς δόξης κατανοοῦσα τό μέγεθος πάσης χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἐμπίπεται, καὶ τό παρ’ ἐλπίδα τοῦ θαύματος ἐκπληττομένη πηγὰς δακρύων ἀφήσι. Καὶ οὕτως ὅλως ἀλλοιοῦται ὁ ἄνθρωπος καὶ γινώσκει Θεόν καὶ ὑπ’ αὐτοῦ γινώσκειται πρῶτον. Αὕτη γάρ μόνη πάντων ἐπιγείων καὶ οὐρανίων, ἐνεστῶτων τε ὁμοῦ καὶ μελλόντων, θλιβερῶν τε καὶ χαροποιῶν, ποιεῖ καταφρονεῖν τόν ἄνθρωπον, ὃν καὶ φίλον ἅμα Θεῷ καὶ υἰόν Ὑψίστου καὶ Θεόν, ὅσον ἐφικτόν ἀνθρώποις, αὐτόν ἀπεργάζεται.

Ταῦτα τοιγαροῦν ἔγραψα τῇ ἀγάπῃ σου, ἵνα ἅπερ ἠξίους πρὸς ἅπαξ παρά τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος, ταῦτα ἔχων ἐγγράφως ἀναγινώσκεις ὅτε θελήσειας. (281) Ἐάν δέ καὶ πιστεύσῃς οἰκονομικῶς σοι καὶ συμφερόντως ταῦτα δι’ ἡμῶν τό Πανάγιον Πνεῦμα ἐντέλλεσθαι, πάντα κατὰ ἀκολουθίαν γενήσονται καθὼς περ ἔφημεν, καὶ ὅσα ἡμεῖς παρελίπομεν, καὶ γάρ πολλά εἰσιν, αὐτός σε δι’ ἑαυτοῦ διδάξειεν ὁ Χριστός.

Εἰ δέ ἄπιστα καὶ οὐκ ἀρεστά σοι φανήσονται, σύγγνωθί μοι ἅπερ μεμάθηκα συμβουλεύοντι, καὶ σύ ἀκολούθει πᾶσιν οἷς ἐπίστασαι κρείττοσι· βλέπε δέ, ἀδελφέ μου, μήπως ἀβουλήτως ἀκολουθήσης καὶ χεῖροσι. Σπάνιοι γάρ ὡς ἀληθῶς καὶ μάλιστα ἄτρι οἱ καλῶς ποιμαίνειν καὶ ἰατρεύειν ψυχὰς λογικὰς ἐπιστάμενοι. Νηστείαν γάρ καὶ ἀγρυπνίαν καὶ σχῆμα εὐλαβείας πολλοὶ ἴσως προσεποιήσαντο ἢ καὶ ἔργῳ ἐκτήσαντο, καὶ τό πολλά ἀποστηθίζειν καὶ διὰ λόγων διδάσκειν οἱ πλείονες εὐχερῶς ἔχουσιν, εἰς δέ τό καλυθμῷ ἐκκόψαι τὰ πάθη καὶ τὰς περιεκτικὰς ἀρετάς ἀναφαιρέτους κτήσασθαι πάνυ ὀλίγοι εὐρίσκονται. Περιεκτικὰς δέ ἀρετάς λέγομεν ταπεινώσιν, τὴν τῶν παθῶν ἀναιρέτην καὶ πρόξενον τῆς οὐρανόου καὶ

ἀγγελικῆς ἀπαθείας, καί ἀγάπην, τὴν μηδέποτε ἰσταμένην μήτε πίπτουσιν, ἀλλὰ διαπαντός προστιθεμένην τοῖς ἔμπροσθεν, πόθῳ πόθον προσλαμβάνομένην καὶ ἔρωτι ἔρωτα, ἐξ ἧς ἡ τελεία χορηγεῖται διάκρισις, ἢ καὶ ἑαυτὴν καὶ τοὺς αὐτῇ ἐπομένους καλῶς ὀδηγοῦσα καὶ ἀπροσκόπτως τὴν νοητὴν διαβιβάζουσα θάλασσαν· ἦν καὶ σοὶ εὐχομαι παρά Θεοῦ δωρηθῆναι καὶ νῦν μάλιστα, ὅπως θεαρέστως τὰ κατὰ σέ διακρίνης καὶ οὕτω ποιήσης καὶ σπουδάσης (281) ὥστε Χριστόν εὐρεῖν καὶ ἐν τῷ νῦν συνεργοῦντά σοι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλουσίως τῆς παρ’ αὐτοῦ ἐλλάμψεως τὴν ἀπόλαυσίν σοι δωρούμενον, καὶ μήτε ὡς ποιμένι ἀκολουθήσης τῷ λύκῳ, μήτε νοσοῦση ὑπεισέλθης ποιμνῆ, μήτε μόνος εὐρεθῆς κατ’ ἰδίαν, ἵνα μή ἡ θηριάλωτος ὑπὸ τοῦ ψυχοφθόρου λύκου ὀφθῆς γενόμενος, ἢ νόσον ἐπὶ νόσῳ νοσήσας ψυχικῶς τελευτήσης, ἢ μόνος τό οὐαὶ καταπεσὼν κερδανῆς. Ὁ γάρ ἀγαθῷ ἑαυτὸν ἐκδούς διδασκάλῳ οὐδενός τούτων φροντιεῖ, ἀλλ’ ἀμερίμνως βιώσας σωθήσεται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Κατηχήσεις Ἀγ. Συμεών 3.

Περὶ μνήμης θανάτου. Καὶ οἷον ἀγαθὸν τέλος δέδωκεν ὁ τρισόλβιος αὐτοῦ ἀδελφός Ἀντώνιος. Καὶ πρὸς τῷ τέλει, ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν.

Λόγος ΚΑ΄. (283)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, εὐχομαι τῷ ἐλεήσαντί με Θεῷ τὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας πάντων οἰκονομηθῆναι καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν διευθετηθῆναι πρὸς τὸν ἐκεῖθε βίον καλῶς, ὅπου προλαβόντες ἡμᾶς ἀδελφοί καὶ γονεῖς ἀναμένουσιν, ὅπου ὁ τρισόλβιος καὶ μακάριος ἡμῶν ἀδελφός ὁ κύριος μετῆλθεν Ἀντώνιος, καλῶς καὶ ὀσίως ἐνταῦθα πολετευσάμενος, μετανοήσας γνησίως, ἐξαγορεύσας ἐμπόνως ἅπερ ὀλίγοι τῶν μοναχῶν λογίζονται ἀμαρτήματα. Καθαρός γάρ τυγχάνων καὶ τὴν καρδίαν καθαρὰν κεκτημένος ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, τὰ μικρά ὡς δοκῶ καὶ παντελῶς ἀμαρτήματα ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ὡς ἀμαρτίας μεγάλας καὶ εἶχε καὶ ἐξηγόρευεν, ἐπεὶ Θεοῦ χάριτι σκεπόμενος παρθένος διῆλθε τὸν βίον, τῷ σωματι καὶ τὴν καρδίαν ἀγνός. Ἀφ’ γάρ τὸν τῆς μονῆς εἰσῆλθε πυλῶνα καὶ τῷ Χριστῷ συνετάξατο, τὸν χιτῶνα τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἢ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐκ ἐμόλυνεν οὐ συνδυασμῶ ἐννοιῶν, οὐ συγκαταθέσει λογισμῶν, (284) οὐ πράξει τινί, ὡσπερ μοι, πλησίον τῆς κλίνης αὐτοῦ καθεζομένῳ καὶ κλαίοντι, οὕτως ἐξέειπε· “Τί κλαίεις, φησίν, ἀδελφέ; Τῆς πρὸς Θεὸν πίστεως οὐ γέγονας ἔξαρνος, ἀλλὰ ταύτην ὡς ἐκεῖνον, ἐλπίζω, ἐφύλαξα. Καὶ ἀφ’ οὗ ἐν τῇ ἀγία παραγενόμενη ταύτη μονῆ οὐ καυχώμενος λέγω, ἀλλ’ εἰς τὸν Θεὸν θαρρῶν καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν εὐχὴν – σαρκικὴν ἀμαρτίαν οὐκ ἔπραξα. Ἐσθίων δέ καὶ πίνων, ἐν ἀμελείᾳ διετέλεσα τὰς ἡμέρας μου. Πλήν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ τὰ πάντα εἰδότης Θεοῦ ἑμαυτὸν ἀνατίθημι, καὶ ὡς ποιήσει μετὰ τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως”.

Τί τοίνυν τῶν μεγάλων πατέρων τά τελευταῖα ῥήματα καί ἀποφθέγματα τοῦ ἡμετέρου πλείω τυγχάνουσι ἀδελφοῦ; Τήν γάρ ἀγνείαν αὐτοῦ καί παρθενίαν μετά παρρησίας ἡμῖν ἐγνώρισε καί τό τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ πάλιν ἄπτωτον τῆ ἑαυτοῦ ψυχῇ περιποιήσατο, φυλάττων κἀντούτω τήν Δεσποτικήν φωνήν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐντολήν, τήν λέγουσαν· “Ὅταν πάντα ποιήσητε, τότε λέγετε ὅτι· Ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν”.

Μετά δέ ταῦτα τῷ ἁγίῳ ἡμῶν ὑφηγήσατο αὐτῷ, ἅπερ καί αὐτόν τόν ἅγιον πατέρα καί ἡμᾶς αὐτούς ἐξέστησαν, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ἅπαντας τούς ἀκηκόοντας μετά τήν τελευταίαν ἐκείνου ταῦτα ἐξέπληξαν. Οὐδεῖς γάρ ἐξ ἡμῶν παρ’ ἐκείνῳ τοιοῦτον θησαυρόν ἀγνείας καί παρθενίας ἤλιπεν ἀποκρύπτεσθαι.

Ἀλλά γάρ εἶθ’ οὕτω καί τό ἅγιον καί ἀγγελικόν μέγα σχῆμα ἐπενδυσάμενος, ἐν προθυμίᾳ μεγάλη, ἐν πολλαῖς δακρύων ἐκχύσεσιν, ἐν ἀρραγεῖ πίστει καί ἐπιγνώσει τελείᾳ, οὕτω τῆ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ὁ νεοφώτιστος οὗτος καί στρατιώτης νεόλεκτος, (285) ὁ ἔσχατος ἐν τῷ παρόντι βίῳ ὑπέρ ἡμᾶς εἰσελθών καί πρῶτος τήν ματαιότητα τοῦ κόσμου καταλιπών, πρὸς τόν ἑαυτοῦ Δεσπότην ἀνεκκλήτῳ χαρᾷ ἐξεδήμησε, πένθος ἄπαυστον καταλιπών τοῖς τάλαιπώροις ἡμῖν. “Ὅταν γάρ ἐνθυμηθῶ, ἅπερ καί ὑμεῖς οἴδατε ὅτι ἐποίουν καί ἔλεγον πρὸς αὐτόν, τά πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ψυχικήν σπουδάζων ἐγώ ὁ μάταιος, ὅπως ἐξίσταμαι καί νοῦν καί διάνοιαν καί τήν καρδίαν μου φλογίζομαι, πῶς ἔλαθον ἑμαυτόν, πῶς ἐματαιώθην παιδεύων ἄνδρα, παρ’ οὗ μᾶλλον ἐγώ παιδεύεσθαι ὄφειλον· τάς γάρ ἀρετάς ἐκείνου ἐλαττώματα κρίνων ἐγώ σφόδρα ἤλγουν καί περί τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ πεποθημένου μου ἀδελφοῦ ἐσφάδαζον – οὕτω γάρ πρόπον ἐστί μὴ ψεύσεσθαι. Ἐν Χριστῷ καυχώμαι, χαρᾷ δέ πάλιν ἀνεκκλήτῳ συνέχομαι, ὅτι οὕτω τοῦ τῆδε βίου τόν ἐμόν προέπεμψα ἀδελφόν καί ἐν τοιούτοις ἔργοις καί πράξεσι κατηξιώθην ἰδεῖν αὐτόν πρὸς Χριστόν ἐκδημήσαντα. Οἶδε γάρ ὁ τῶν ἐννοιῶν ἡμῶν καί τῶν λογισμῶν ἐξεταστής Θεός, ὅτι περί τούτου πολλή σπουδή ἐξ ἀρχῆς καί μέριμνά μοι ἐγένετο, καί πολλὰς δακρύων ἀφήκα πηγὰς τούτουγε ἕνεκα. Καί ὁ Θεός ὁ φιλόανθρωπος οὐ παρεῖδέ μου τοῦ τάλαιπώρου τήν δέησιν, ἀλλ’ ἐν ἀγάπῃ, τῆ εἰς ἀλλήλους, καί ταπεινώσει καί πίστει, τῆ πρὸς ἡμᾶς, οὕτως ἀπέπη πρὸς οὐρανόν, τό σῶμα μόνον καταλιπών ἐν ταῖς ἐμαῖς ἀθλίαις χερσί.

Θρηνοῦντός μου γάρ καί “Μὴ ἐπιλάθῃ” λέγοντος “ἡμῶν, ἀδελφέ. Ἦδη γάρ ἐκλείπεις καί καταλιμπάνεις ἡμᾶς”, οὕτωςί γαλήνῳ προσεφθέγγετο· (286) “Οὐχί, εἰς τόν Θεόν ἐλπίζω”. Καί τοῦτο τό ῥήμα ὕστατον τοῖς καθαρωτάτοις αὐτοῦ χεῖλεσιν ἐξειπών, πρὸς Θεόν ἐξεδήμησεν, οὐχ ἅπαξ τοῦτο εἰπών, ἀλλά καί δῖς. Πρότερον ἐμοῦ δηλονότι τό “Μὴ ἐπιλάθῃ ἡμῶν” αἰτησαμένου “ἀδελφέ περιπόθητε”, αὐτός ἐκ δευτέρου μὴ ἐπιλαθέσθαι ἡμῶν προεπηγγείλατο. Καί τούς πόδας ἐξάρας καί τάς χεῖρας τυπώσας σταυροειδῶς ἐν ἀταράχῳ τῆς ψυχῆς καταστήματι καί κινήματι, οὕτω τόν γλυκύτατον ὕπνον ἐν εἰρήνῃ βαθεῖα ἐκοιμήθη καί ὕπνωσεν ὕπνον τόν δικαίους πρόποντα, πρὸς οὐδέν τῶν παρόντων προσπάθειαν ἐνδειξάμενος. Οὔτε γάρ συγγενῶν ἐμνήσθη, οὔτε φίλον ὠνόμασεν ἐν τούτῳ τῷ βίῳ τινά, οὐ περί φθαρτοῦ πράγματος διετάξατο, ἀλλ’ ὡς κόπρον ἢ βόρβορον τά τῆδε πάντα μισήσας καί βδελυξάμενος, οὕτω γυμνός πάσης ἐπιθυμίας τῶν ὀρωμένων καί σχέσεως, πρὸς τά νοητά μετέβη βασιλεία, ἄξιος ὡς ἀληθῶς οἰκῆτωρ καί κληρονόμος ἐκείνων γενόμενος. Καί εἰκότως· εἰ γάρ ἡμῖν ὁ Θεός ἐνετείλατο, γεγυμνωμένοις οὖσιν, ἐνδύειν τούς ἀδελφούς, πόσω μᾶλλον ἐκεῖνος ἱμάτιον καί σκέπη τῷ γλυκυτάτῳ μοι γενήσεται ἀδελφῷ, τῷ δι’ ἐκεῖνον μὲν τόν κόσμον πάντα καί τά τοῦ κόσμου ἀποδυσάμενῳ καί γυμνῷ πρὸς αὐτόν ἐκδημήσαντι;

Ἀλλά τόν βίον τοῦ ἀδελφοῦ πάντες ἡμεῖς ἀναθεωρήσαντες, μιμησώμεθα, παρακαλῶ, τήν αὐτοῦ πίστιν, τούς ἀγῶνας αὐτοῦ, τήν ἐξομολόγησιν, τήν μετάνοιαν,

ἵνα καί ἡμεῖς πρὸς τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἔξοδον ἐρχόμενοι, ἀφόβως καὶ ἀταράχως ὡς ἐκεῖνος, τοῦ μέν σώματος ἐκδημήσωμεν, πρὸς δέ τόν Θεόν ἀπελθόντες, ἐν αὐτῷ μετ' ἐλπίδων χρηστῶν ἐνδημήσωμεν καὶ καταπαύσωμεν εἰς αἰωνίους σκηνάς, (287) ἔνθα πάντων εὐφραινομένων ἢ κατοικία καὶ ὁ χορός τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἐναυλίζεται.

Ἄλλ' ὦ φίλτατε καὶ Θεῷ φιλούμενε, τριπόθητε ἀδελφέ, μέμνησο τῆς ὑποσχέσεως καὶ μὴ ἐπιλάθῃ τῶν τελευταίων καὶ ἡδίστων ἐμοῖ ρημάτων σου, πρεσβεύων ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀδελφῶν σου καὶ παντός τοῦ γένους σου. Οἶδας γάρ ἐν οἴοις ἐσμέν κακοῖς, αὐτός ἐν καλοῖς γενόμενος καὶ πολλοῖς ἀγαθοῖς· ὁ γάρ τοῦ σκότους ἀπαλλαγείς ἀκριβῶς γινώσκει τῶν ἐν αὐτῷ κρατουμένων τὴν ἀθλιότητα. Ἰκέτευσον οὖν, ἀξιούμεν, καὶ νῦν τόν Θεόν ὑπὲρ πάσης σου τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, ὁ μηδέποτε τινος ἐξαιτουμένου σε παρακούσας, μηδέ τῆς σῆς ἀναγκαίας τροφῆς τοὺς δεομένους ἀποστερήσας. Δεήθητι ὑπὲρ ἀδελφῶν τῶν τῷ σῷ πόθῳ ἐκκρεμαμένων καὶ τόν χωρισμόν στέγειν ἀδυνατούντων καὶ τό πένθος ἐπισχεῖν μὴ καρτερούντων, ὅπως καὶ ἡμᾶς μετὰ σοῦ ἔξεις ὑποδεξάμενος, καὶ σὺν σοί σκηνώσαι τόν ὑπεράγαθον Θεόν ἐξιλέωσαι καὶ τόπον ἡμῖν προετοίμασον ἀναπαύσεως διὰ τῆς ἐντεῦθεν εὐπραξίας ἐξεργασμένον, ἵνα σὺν σοί καὶ μετὰ σοῦ, ὡς καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ αὐτόθι συνδιαγώμεν καὶ συνευφραινώμεθα, καταξιούμενοι οἰκεῖν καὶ βλέπειν τὴν ἄλυπον καὶ μακαρίαν ζωὴν. Καὶ καθάπερ ἡμεῖς, ἀπὸ τοῦ κόσμου σοῦ προσδραμόντος εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν, μονὴν καὶ οἰκίαν προηυτρεπίσαμεν, οὕτω νῦν καὶ σὺ εἰς τὴν ἄρρητον καὶ θείαν καὶ ἄυλον διαγωγὴν προοδεύσας, ἀσμένως ἡμᾶς ὑποδέξαι, μᾶλλον δέ προσλαβοῦ καὶ συνόδευσον καὶ συγκοπίασον, ὡς φιλάδελφος ἀδελφός, καὶ τῶν ἐπιχειρούντων παρεμποδίζειν καὶ κωλύειν ἡμῶν τὴν πρὸς σέ ἄφιξιν ἐλευθέρωσον, (288) μεμνημένος ὅτι καὶ ἡμεῖς τῇ σῇ ἐβοηθήσαμεν καὶ συνεκοπιάσαμεν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀδελφότητι. Χρῆζομεν γάρ σου μᾶλλον ἄρτι τῆς συνεργείας ἡμεῖς ἢ τότε σὺ, ὅτε τῶν τοῦ κόσμου δικτύων ὑπεξελεθῆν ἐπεχείρησας.

Πολὰ γάρ τά ἡμέτερα ἄχθη, γλυκύτατε ἀδελφέ, ἅ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν ψυχὴν καὶ τό σῶμα βαρύνουσιν, ὧν τό πάντων δεινότατον ἢ μόνωσις καὶ ἡ πολλή τῶν μεθ' ἡμῶν ἀδελφῶν μέριμνα, περί ἣν με καὶ γινώσκεις ζηλωτὴν μανικώτατον. Ἔγνωσ γάρ πάντως ἄρτι τά τῆς ἐμῆς πρὸς σέ διαθέσεως, καὶ ὡς οὐ μισῶν σέ ποτε ἢ βδελυσσόμενος ἐπέπληττον καὶ παντί τρόπῳ ταῖς νοουθεσίαις ἠσφαλιζόμεν, ἀλλὰ σφόδρα φιλῶν σε καὶ τῷ περὶ σέ πόθῳ ἀνενδότως φλεγόμενος. Βλέπεις γάρ ἄρτι, οἶδα καλῶς, ὑπεξελεθῶν τόν γνώφον καὶ τὴν ὁμίχλην τούτου τοῦ σώματος, καὶ γυμνὴν ὄρας τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ τὴν γνώμην αὐτῆς, καθὼς σὺ ὑπάρχεις ἄρτι γυμνός τοῦ σώματος. Θεοειδής γάρ γενόμενος, θεοειδέστερον βλέπεις καὶ πάντα τά καθ' ἡμᾶς. Μὴ οὖν ψεύστης τῶν συνθηκῶν φανήσῃ τῶν πρὸς ἡμᾶς, μηδέ ἐπιλάθῃ ἀδελφοῦ τοῦ ὑπερβαλλόντως σε ἀγαπήσαντος καί, εἰ μὴ τολμηρόν εἶπειν, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑπὲρ σοῦ τεθεικότος. Ἀλλὰ δός χεῖρα βοηθείας διὰ τῶν εὐπροσδέκτων σου προσευχῶν, ἵνα καταντῆσαι ἀξιωθῶμεν πρὸς σε καὶ συνοικῆσαι σοὶ ἐν αὐτῷ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τὴν κατοικίαν ποιοῦμενοι ἐν αὐτῷ, συναναστρεφόμενοι τῷ ἀφράστῳ φωτὶ ἐν τῇ ἀκηράτῳ ζωῇ, ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ, ἐν τῇ ἀνεκδιηγῆτῳ δόξῃ τε καὶ λαμπρότητι, τῇ ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι ὁρωμένη καὶ προσκυνουμένη εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περὶ πίστεως. Καὶ διδασκαλία περὶ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι δυνατόν ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν τό τέλειον φθάσαι τῶν ἀρετῶν. Καὶ διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς.

Λόγος ΚΒ΄. (289)

Ἀδελφοί καί πατέρες, καλόν ἡμᾶς ἀνακηρύττειν εἰς πάντας τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί γνωρίζειν τοῖς πλησίον ἡμῶν τήν πρός ἡμᾶς αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν καί ἄφατον ἀγαθότητα. “Ἐγώ οὖν, ὡς ὁράτε, οὐκ ἐνήστευσα, οὐκ ἠγρύπνησα, οὐκ ἐχαμεύνησα, ἐταπεινώθην δέ καί ἔσωσέ με συντόμως ὁ Κύριος”, φησὶν ὁ θεῖος Δαβίδ. Πολλῶ δέ συντομώτερον εἰπεῖν “Μόνον ἐπίστευσα καί προσελάβετό με ὁ Κύριος”. Πολλά γάρ τά ἐμποδίζοντα ἡμᾶς πρός τό ταπεινωσιν κτήσασθαι, πίστιν δέ εὐρεῖν οὐδέν τό κωλύόν ἐστιν. Εἰ γάρ ἀπό ψυχῆς θελήσομεν, καί ἡ πίστις εὐθέως ἐνήργησε, δῶρον γάρ ἐστὶ τοῦ Δεσπότη αὐτῆ καί φυσικόν πλεονέκτημα, εἰ καί τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς ἡμῶν προαιρέσεως καί αὐτῆ ὑπόκειται, καί γάρ καί Σκύθαι καί βάρβαροι ἀλλήλων τοῖς λόγοις πιστεύουσιν. Ἄλλ’ ἵνα πραγματικῶς δείξω ὑμῖν τῆς ἐνδιαθέτου πίστεως (290) ἐνέργειαν, ἀκούσατε καί διήγησιν ὑμῖν διηγήσομαι πρός βεβαίωσιν τῶν εἰρημένων, ἣν ἐξ ἀληθινοῦ ἀκήκοα στόματος.

Γέωργιός τις τοῦνομα, νέος τήν ἡλικίαν ὑπάρχων καί αὐτός ὡσεὶ ἐτῶν εἴκοσιν, οἰκῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τοῖς καθ’ ἡμᾶς χρόνοις, ὠραῖος τῷ εἶδει καί φαντασιῶδες τό τε σχῆμα καί τό ἦθος καί τό βάδισμα κεκτημένος, ὡς ἐκ τούτων καί ὑπολήψεις πονηράς ἔχειν τινὰς εἰς αὐτόν, τοὺς τό ἔξωθεν μόνον βλέποντας περικάλυμμα καί κακῶς κρίνοντας τά ἀλλότρια, ἀγίῳ τινὶ μοναχῷ, ἐν ἐνὶ τῶν τῆς πόλεως μοναστηρίων διάγοντι, γνώριμος κατεστάθη. Καί τά τῆς ψυχῆς αὐτοῦ πρός αὐτόν ἀναθέμενος, ἐντολήν μικράν εἰς μόνην ὑπόμνησιν ἔλαβε παρ’ αὐτοῦ. Ἐζήτησε καί βιβλὸν ὁ νέος λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ, τά τῆς πολιτείας τῶν μοναχῶν καί τά τῆς πρακτικῆς αὐτῶν ἀσκήσεως διηγήματα περιέχουσιν, καί δίδωσιν αὐτῷ ὁ γέρον τήν συγγραφὴν τοῦ μοναχοῦ Μάρκου, τήν περὶ πνευματικοῦ νόμου διδάσκουσαν. Ταύτην δέ ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ σταλεῖσαν ὁ νέος δεξάμενος καί ὡς μέγα τι ἐξ αὐτῆς ἐλπίζων καρπώσασθαι, οὕτω μετὰ πόθου καί προσοχῆς διῆλθε πᾶσαν αὐτήν. Καί ἐκ πάντων ὠφεληθεὶς, τριά μόνον κεφάλαια, ἴν’ εἶπω, ἐν τῇ αὐτοῦ καρδίᾳ ἐνέπηξε. Καί τό μὲν ἐν ὑπάρχον τό οὕτως αὐταῖς ἐγκείμενον λέξεσι· “Ζητῶν θεραπείαν, ἐπιμέλῃσαι τῆς συνειδήσεως καί ὅσα λέγει ποίησον καί εὐρήσεις ὠφέλειαν”. Τό δέ ἕτερον· “Ὁ πρό τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιζητῶν, ὁμοίος ἐστὶ δούλῳ ἀργυρωνήτῳ, ὃς ἅμα τῷ ἀγορασθῆναι σύν ταῖς ὠναῖς καί ἐλευθερίαν αὐτῷ γραφῆναι ἐπιζητεῖ”. Τό δέ τρίτον· “Τυφλός ἐστὶ κράζων καί λέγων Ἰὺ Δαβίδ, ἐλέησόν με”, (291) ὁ προσευχόμενος σωματικῶς καί μήπω ἔχων γνῶσιν πνευματικὴν· ὁ ποτὲ δέ τυφλός ἀναβλέψας καί ἰδὼν τὸν Κύριον, οὐκέτι υἰὸν Δαβίδ, ἀλλ’ Υἱὸν Θεοῦ ὁμολογήσας, προσεκύνησεν αὐτῷ”.

Ταῦτα τοίνυν ὁ νέος ἐκεῖνος ἐθαύμασε καί θαυμάσας ἐπίστευσεν ὅτι τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς συνειδήσεως εὐρήσει ὠφέλειαν καί τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασία τήν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τῇ χάριτι τούτου νοερῶς ἀναβλέψει καί ἴδῃ τὸν Κύριον. Τῇ οὖν ἀγάπῃ τούτου καί τῇ ἐπιθυμίᾳ τρωθεὶς, τό πρῶτον κάλλος δι’ ἐλπίδος ἐζήτη καί μὴ φαινόμενον. Οὐδέν δέ ἕτερον ἔπραξεν, ὡς μεθ’ ὄρκων με ἐβεβαίωσεν, εἰ μὴ τήν δοθεῖσαν αὐτῷ μικράν ἐντολήν παρὰ τοῦ ἀγίου ἐκείνου γέροντος ἐκάστη ἐσπέρα ἐποίησε καί οὕτως ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκάθευδε. Τῆς συνειδήσεως οὖν λεγούσης αὐτῷ· “Ποίησον πάντως καί ἐτέρας μετανοίας καί ἄλλους ψαλμούς πρόσθε, καί πλεῖον λέγειν τό Ἰὺ Κύριε, ἐλέησον”, ταύτη προθύμως ὑπήκουε καί ἀδιστακτικῶς, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, οὕτως ἅπαντα ἔπραττε. Καί οὐδέποτε ἔκτοτε ἐκοιμήθη ἐλεγχούσης αὐτόν τῆς συνειδήσεως καί λεγούσης· “Τί τοῦτο οὐκ ἐποίησας;” Ταύτη τοιγαροῦν ἐξακολουθῶν ἀπαραλείπτως κάκεινης τό λέγειν προστιθείσης ὀσημέραι, εἰς ὀλίγας ἡμέρας πολλή προσετέθη ἡ τῆς ἐσπέρας

ἀκολουθία. Τὴν γάρ ἡμέραν οἴκου προΐστατο τῶν πατρικίων τινός καί ἐν τῷ παλατίῳ καθ' ἐκάστην προήρχετο, φροντίζων τῶν τῷ βίῳ ἀρμοζόντων, ὡς ἐκ τούτου μηδενί ἀνθρώπῳ γινώσκεσθαι τὰ πραττόμενα. Διό καί δάκρυα καθ' ἐσπέραν ἀπό τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κατήρχοντο καί συχνότερον ἐπί (292) τὴν γῆν καί ἐπί πρόσωπον γονυκλισίας ἐποίει, κεκολλημένους ἔχων ἀλλήλοις καί ἀμετακινήτους τοὺς πόδας ἐν παραστάσει, εὐχαί τε παρ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀνεγινώσκοντο ἐμπόνως καί μετὰ στεναγμῶν καί δακρύων καί, ὡς παρόντος τοῦ Κυρίου σωματικῶς, οὕτω τοῖς ἀχράντοις ποσίν αὐτοῦ προσέπιπτεν καί ὡς τυφλός ἐλεηθῆναι καί ψυχικῶς ἀναβλέψαι ἠτεῖτο. Ὡς δέ καθ' ἐσπέραν ἢ εὐχή προσετίθετο, διήρκει μέχρι μεσονυκτίου, μηδὸλως ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς χαυνουμένου ἢ ῥαθυμοῦντος αὐτοῦ ἢ τινος μέλους τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ κινουμένου τό σύνολον μέχρι καί περιστροφῆς ὀφθαλμοῦ ἢ ἀναβλέψεως, ἀλλ' οὕτως ἴστατο ἀκίνητος, ὡς στήλη τις ἢ ὡσπερ τις ἀσώματος.

Ἰσταμένου οὖν αὐτοῦ ἐν μιᾷ καί τό “Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ” λαλοῦντος τῷ νοί μᾶλλον ἢ τῷ στόματι, ἔλλαμψις θεία πλουσίως αἴφνης ἐπέφανεν ἄνωθεν καί πάντα τόν τόπον ἐπλήρωσε. Τούτου δέ γεγονότος ἠγγόνησεν ὁ νεανίας καί ἐπελάθετο εἰ ἐν οἴκῳ ἦν ἢ ὅτι ὑπό στέγην ὑπῆρχε. Φῶς γάρ μόνον ἔβλεπε πάντοθεν καί οὐδέ εἰ ἐπί γῆς ἐπάτει ἐγίνωσκεν. Οὐδέ φόβος ἦν ἐν αὐτῷ τοῦ μή πεσεῖν, οὐδέ κόσμου φροντίς, οὐδέ τι τῶν, οἷα τοῖς ἀνθρώποις καί σῶμα φοροῦσι προσβάλλουσι, τῷ λογισμῷ τότε προσέβαλλον, ἀλλ' ὅλως φωτί αὐτῷ συνών καί τῷ δοκεῖν αὐτός φῶς γενόμενος καί παντός κόσμου ἐπιλαθόμενος, δακρύων καί χαρᾶς ἀνεκφράστου καί ἀγαλλιάσεως ἔμπλεως ἐγένετο. Εἶτα εἰς οὐρανόν ἀνήλθεν ὁ νοῦς αὐτοῦ καί ἄλλο φῶς ἐθεάσατο ὑπέρ τό πλησιάζον τρανότερον. Ἐφάνη αὐτῷ παραδόξως, πλησίον τοῦ φωτός ἐκείνου ἰστάμενος, ὁ ῥηθεὶς ἅγιος ἐκεῖνος καί ἰσάγγελος γέρων, ὁ τὴν ἐντολήν αὐτῷ καί τὴν βίβλον προχειρισάμενος.

(293) Ὡς οὖν ἐγὼ ταῦτα ἤκουσα, ἐλογισάμην καί τοῦ ἀγίου τούτου τὴν πρεσβείαν πολὰ συνηνεργήσασαν αὐτῷ καί τοῦ Θεοῦ πάλιν δεῖξαι τῷ νέῳ οἰκονομήσαντος τό οἶον ὕψος ἀρετῆς ὁ ἅγιος οὗτος ἐκέκτητο.

Παρελθούσης δέ τῆς θεωρίας ταύτης καί εἰς ἑαυτόν πάλιν, ὡς ἔλεγεν, ὁ νεανίας γενόμενος, χαρᾶ καί ἐκπλήξει συνείχετο καί ἀπό καρδίας ἐδάκρυε καί τοῖς δάκρυσιν ἢ γλυκύτης συνείπετο. Τέλος, ἐπί τῆς κλίνης ἀνέπεσε καί αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ ἀλέκτωρ ἐφώνησε καί τῆς νυκτός τό μέσον εἶναι ἐδήλωσε. Καί μετ' ὀλίγον αἱ ἐκκλησίαι τόν ὄρθρον ἐσήμανον, καί αὐτός ἐξανέστη ψάλαι κατὰ τό σύνηθες, μηδέ ἔννοϊαν ὕπνου κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα λαβόμενος.

Ταῦτα ἐγένοντο ὡς ὁ Θεός οἶδεν, ὁ καί ποιήσας αὐτά ἐν οἷς ἐπίσταται κρίμασι, μηδέν πλέον τοῦ νέου ἐκείνου ἐργασαμένου, εἰ μή ἄπερ ἠκούσατε, μετ' ὀρθῆς πίστεως καί ἀδιστακτοῦ ἐλπίδος. Μὴ οὖν εἶπη τις πρὸς δοκιμὴν ταῦτα ἐκεῖνον ἐργάσασθαι· οὐδέ γάρ μέχρι λογισμοῦ τοῦτο ἢ εἶπεν ἢ ἐνενόησεν ὁ γάρ δοκιμάζων καί ἐκπειράζων πίστιν οὐ κέκτηται, ἀλλὰ πᾶσαν ἄλλην ὁ νεανίας ἐκεῖνος ἐμπαθῆ καί φιλήδονον ἀπορριψάμενος ἔννοϊαν, οὕτως, ὡς ὦμνυε, τὰ παρά τῆς ἰδίας λεγόμενα ἐφρόντιζε συνειδήσεως, ὡς ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῦ βίου αἰσθητοῖς πράγμασιν ἀναισθητῶς διακεῖσθαι καί μηδέ αὐτόν τὴν βρῶσιν καί πόσιν ἐνηδόνως ἢ συχνότερως προσίεσθαι.

Ἦκούσατε, ἀδελφοί μου, ὅσα ἢ πίστις ἢ εἰς Θεόν δύναται, τοῖς ἔργοις βεβαιουμένη; Ἔγνωτε, ὡς οὔτε νεότης ἀπόβλητος οὔτε γῆρας ὠφέλιμον μὴ οὔσης συνέσεως καί φόβου Θεοῦ; Ἐμάθετε ὅτι οὔτε μέση πόλις (294) ἐμποδίζει ἡμᾶς εἰς τό κατεργάζεσθαι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἐάν σπουδαῖοι ὦμεν καί διεγυγερμένοι, οὔτε ἡσυχία ὠφελεῖ ἢ ἀναχώρησις κόσμου, ἐάν ῥαθυμῶμεν καί ἀμελῶμεν; Πάντως

ἀκούομεν τόν Δαβίδ ἅπαντες καί θαυμάζομεν καί λέγομεν ὅτι εἷς Δαβίδ καί ἄλλος οὐ γέγονε, καί ἰδοῦ ἐνταῦθα καί τοῦ Δαβίδ περισσότερον. Ἐκεῖνος γάρ παρά Θεοῦ τήν μαρτυρίαν εἴληφε καί προφήτης ἐχρίσθη καί βασιλεύς καί Πνεύματος Ἁγίου γέγονε μέτοχος καί πολλάς εἶχε τάς περί Θεοῦ ἀποδείξεις· ἀμαρτήσας οὖν καί στεερηθεῖς τήν χάριν τοῦ Πνεύματος καί τήν προφητείαν ἀφαιρηθεῖς καί τῆς συνήθους ὁμιλίας τοῦ Θεοῦ ἄλλοτριωθεῖς, εἰ ταῦτα πάλιν ἐζήτησε, μνησθεῖς τῆς χάριτος ἧς ἐξέπεσε, τί θαυμαστόν; Οὗτος δέ μηδέν τοιοῦτον ἐν νῶ λαβόμενός ποτε, ἀλλά μόνοις προσκείμενος τοῖς τοῦ κόσμου καί μόνα βλέπων τά πρόσκαιρα καί διάνοιαν ἔχων μηδέν φαντασθεῖσαν τῶν γηίνων ποτέ ὑψηλότερον, ὡς τῶν κριμάτων σου, Κύριε μόνον ἤκουσε περί τούτων καί εὐθέως ἐπίστευσε· καί τοσοῦτον, ὥστε καί ἔργα τῆ πίστει ἀρμόζοντα ἐπίδειξασθαι, δι' ὧν ἡ ἐκείνου πτερωθεῖσα διάνοια εἰς οὐρανοῦς ἔφθασε καί τήν Μητέρα Χριστοῦ εἰς συμπάθειαν εἴκλυσε καί τῆ ταύτης πρεσβεία τό Θεῖον ἐξιλώσατο καί τήν χάριν τοῦ Πνεύματος ἕως οὐρανοῦ φθάσαι ἐνίσχυσε καί φῶς θεάσασθαι κατηξίωσεν, οὐ πάντες ἐφίενται καί ὀλίγοι λίαν ἐπιτυγχάνουσιν.

Οὗτος ὁ νέος, ὁ μήτε χρόνοις νηστεύσας πολλοῖς, μήτε ποτέ χαμευνήσας, μή ἐνδυσάμενος τρίχινα, μή κόμην ἀποκειράμενος, μή κόσμου ἐκστάς τῷ σώματι, πνεύματι δέ, ἀγρυπνήσας μόνον ὀλίγα, ὑπέρ τόν Λῶτ ἐφάνη, (295) τόν ἐν Σοδόμοις θρυλούμενον. Μᾶλλον δέ εἰπεῖν ἐν σώματι ἄγγελος, κρατητός καί ἀκράτητος, βλεπόμενος ἀλλ' οὐ κατεχόμενος, ἄνθρωπος τό φαινόμενον καί ἄσαρκος τόν νοούμενον, τοῖς πᾶσι τά πάντα ὀρώμενος καί μόνος μόνῳ Θεῷ τῷ πάντα γινώσκοντι ὦν. Διό καί τῆ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου δύσει τοῦ νοητοῦ φωστῆρος τό γλυκύ τοῦτον διαδέχεται φῶς, προβεβαιοῦν καί πιστούμενον τό μέλλον αὐτόν ἀδιάλειπτον διαδέξασθαι φῶς. Καί εἰκότως· ἡ γάρ ἀγάπη τοῦ ζητουμένου ἐξέστησεν αὐτόν καί κόσμου καί φύσεως καί πραγμάτων ἀπάντων, καί ὅλον αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος καί φῶς ἀπειργάσατο· καί ταῦτα μέσον πόλεως οἰκοῦντα καί οἴκου προνοούμενον δούλων τε καί ἐλευθέρων φροντίζοντα καί πάντα ποιοῦντα καί πράσσοντα ὅσα τῷ βίῳ ἀρμόζουσιν.

Ἄλλά ἀρκοῦσι ταῦτα καί τῷ νέῳ εἰς ἔπαινον καί ὑμᾶς κινῆσαι εἰς πόθον καί μίμησιν αὐτοῦ, ἢ ἔτι βούλεσθε· καί ἄλλα εἰπεῖν με μείζονα, ἃ οὐδέ ἡ ἀκοή ὑμῶν ἴσως δυνηθῆ παραδέξασθαι; Ὅμως τί τούτου μείζον εὐρήσεται ἢ τί τελειότερον; Πάντως οὐδέν ἐστὶ μεγαλώτερον ἄλλο, καθὼς ὁ Θεολόγος ἔφη Γρηγόριος· “Ἀρχή, φησί, σοφίας φόβος Κυρίου. Οὗ γάρ φόβος, ἐντολῶν τήρησις. Οὗ δέ ἐντολῶν τήρησις, σαρκός κάθαρσις, τοῦ ἐπιπροσθοῦντος τῆ ψυχῇ νέφους καί μὴ ἐῶντος καθαρῶς ἰδεῖν τήν θεϊαν ἀκτίνα. Οὐ δέ κάθαρσις, ἔλλαμψις. Ἐλλαμψις δέ πόθου πλήρωσις τοῖς τῶν μεγίστων ἢ τοῦ μεγίστου ἢ ὑπέρ τό μέγα ἐφιεμένοις”. Ὡστε ταῦτα εἰπὼν, τέλος ἀτελές εἶναι πάσης ἀρετῆς τόν φωτισμόν ἐδήλωσε τόν τοῦ Πνεύματος, εἰς ὃν ὁ γενόμενος τέλος μὲν καί πέρας τῶν αἰσθητῶν ἀπάντων κατέληφε, ἀρχὴν δέ τῆς τῶν πνευματικῶν εὐρε γνώσεως.

(296) Ταῦτα ἀδελφοί μου, Θεοῦ τά θαυμάσια. Διὰ τοῦτο κρυπτομένους φανεροῖ τούς ἀγίους αὐτοῦ ὁ Θεός, ἵνα οἱ μὲν ζηλῶσι τούτους, οἱ δέ ἀναπολόγητοι γένωνται. Καί οἱ θέλοντες ἐν μέσῳ θορύβων εἶναι, ἐν κοινοβίοις τε καί ὄρεσι καί σπηλαίοις ἀξίως πολιτευόμενοι, σώζονται καί μεγάλων παρά τοῦ Θεοῦ ὑπέρ μόνης τῆς εἰς αὐτόν πίστεως ἀξιοῦνται καλῶν, ὡς ἂν οἱ διὰ ῥαθυμίαν ἀποτυγχάνοντες μηδέν ἔχωσι λέγειν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ἀψευδῆς γάρ ἐστίν, ἀδελφοί μου, ὁ ἐπαγγελάμενος σώζειν ἐκ μόνης τῆς εἰς αὐτόν πίστεως. Ἐλεήσατε οὖν ἑαυτοὺς καί ἡμᾶς τούς ὑμᾶς ἀγαπῶντας καί πολλάκις ὑπέρ ὑμῶν θρηνοῦντας καί δάκρυα χέοντας – τοιοῦτους γάρ ἡμᾶς ὁ συμπαθῆς καί ἐλεήμων Θεός παρακελεύεται –, καί πιστεύσαντες ὀλοψύχως ἐπὶ τόν Κύριον, ἄφετε γῆν καί πάντα ὅσα παρέρχονται, καί προσέλθετε πρός αὐτόν καί κολλήθητε αὐτῷ, ὅτι μικρόν ἔστι καί ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ

παρελύσεται, καί ἐκτός ἐκείνου οὐκ ἔστι στάσις, οὔτε πέρας, οὔτε κατάληψις τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν πτώσεως. Ἀχώρητος γάρ ὁ Θεός ὑπάρχει καί ἀκατάληπτος· ποῖος οὖν ἔσται τόπος, εἶπέ, εἰ δύνασαι, τῶν ἐκπιπτόντων τῆς βασιλείας αὐτοῦ;

Ἐμοί θρηνεῖν ἐπέρχεται καί τήν καρδίαν μου δαπανῶμαι καί δι' ἡμᾶς τήκομαι, ὅταν ἐννοήσω ὅτι τοιοῦτον Δεσπότην ἔχοντες μεγαλόδωρον καί φιλόανθρωπον ὡς διά μόνην τήν πρὸς αὐτόν πίστιν τοιαῦτα ἡμῖν χαριζόμενον ἅ καί νοῦν υπερβαίνει καί ἀκοήν καί διάνοιαν καί οὐδέ ἐπί καρδίαν ποτέ ἀνέβη ἀνθρώπου, ἡμεῖς ὡσπερ ἄλογα ζῶα προτιμῶμεν γῆν μόνην (297) καί τὰ ἀπό γῆς ἡμῖν δια πολλήν εὐσπλαγχνίαν ἀναδιδόμενα εἰς αὐτάρκη χρεῖαν τοῦ σώματος, ἵνα ἐκ τούτων συμμέτρως τρεφόμενοι, καί ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀνεμποδίστως τήν πρὸς τὰ ἄνω ποιῆται πορείαν, τρεφομένη καί αὐτὴ δηλονότι τήν νοεράν τροφήν, τήν ἐκ Πνεύματος, κατὰ τό μέτρον τῆς καθάρσεως καί τῆς ἀναβάσεως.

Τοῦτο γάρ ἄνθρωπος καί εἰς τοῦτο ἐκτίσθημεν καί διά τοῦτο παρήχθημεν, ἵνα ἐνταῦθα μικρά εὐεργετηθέντες, διά τῆς εὐχαριστίας καί τῆς πρὸς Θεόν εὐνοίας ἐκεῖσε τὰ μείζονα καί αἰωνίζοντα ἀπολαύσωμεν. Ἄλλ' οἴμοι, ὅτι περί τῶν μελλόντων μηδὲ φροντίζοντες ἀχαριστοῦμεν καί περί τῶν ἐν χερσίν αὐτῶν καί ἴσοι δαιμόνων γινόμεθα ἢ καί χείρονες, εἰ δεῖ τήν ἀλήθειαν εἰπεῖν. Καί διά τοῦτο πλείονος καί τῆς τιμωρίας δεόμεθα, ὅσω καί πλεῖον εὐεργετήθημεν καί γνωρίζομεν Θεόν δι' ἡμᾶς γενόμενον ὡς ἡμεῖς, ἀμαρτίας μόνης ἐκτός, ἵνα τῆς πλάνης ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ καί τῆς ἀμαρτίας ἐλευθερώσῃ. Ἄλλὰ τί δεῖ με εἰπεῖν; Πᾶσι τούτοις λόγῳ μόνῳ πιστεύομεν ἀληθῶς, τοῖς δέ ἔργοις ἀρνούμεθα. Οὐχί πανταχοῦ Χριστός ὀνομάζεται, ἐν πόλεσιν, ἐν κώμαις, ἐν κοινοβίοις καί ὄρεσι; Ζήτησον, εἰ δοκεῖ, καί ἐρεῦνησον ἀκριβῶς, εἰ τηροῦσι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ· καί μόλις εὐρήσῃς ἐν χιλιάσιν, ὡς ἀληθῶς, καί μυριάσιν ἕνα, τόν ἔργῳ καί λόγῳ χριστιανόν ὄντα. Οὐχί διά τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου εἶρηκεν ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός· “Ὁ πιστεύσας εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κάκεῖνος ποιήσει καί μείζονα τούτων ποιήσει”; Ποῖος οὖν ἐξ ἡμῶν τολμᾷ εἰπεῖν· “Ἔργα Χριστοῦ ἐγὼ ποιῶ καί πιστεύω ὀρθῶς εἰς Χριστόν;”. Οὐχ ὁρᾶτε, ἔδελφοί, πῶς ἄπιστοι ἔχομεν εὐρεθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως (298) καί χείρονα τῶν μηδέ εἰδόντων τόν Κύριον ὑποστησόμεθα κόλασιν; Ἀνάγκη γάρ ἢ ὡς ἀπίστους κατακριθῆναι ἡμᾶς ἢ Χριστόν ψεύστην ἀποδειχθῆναι, ὅπερ ἀδύνατον, ἀδελφοί μου, ἀδύνατον.

Ταῦτα δέ ἔγραψα οὐχί κωλύων τήν ἀναχώρησιν, τήν δέ ἐν μέσῳ μᾶλλον τοῦ βίου διαγωγὴν προτροπόμενος, ἀλλά πάντας πληροφορῶν τούς ἐντυγχάνοντας τῷδε τῷ διηγήματι ὅτι ὁ θέλων ποιεῖν τό ἀγαθόν ἐν παντί τόπῳ ἐκ Θεοῦ τό δύνασθαι ἔλαβεν. Ἄλλως δέ καί μᾶλλον ἡ ὑπόθεσις αὕτη προτροπικὴ ὑπάρχει πρὸς ἀναχώρησιν. Εἰ γάρ ἐκεῖνος, ὁ ἐν μέσῳ τῷ βίῳ στρεφόμενος καί μηδέν περὶ ἀποταγῆς ἢ ἀκτημοσύνης ἢ ὑπακοῆς ποτε λογισάμενος, οὕτως ἠλεήθη, πιστεύσας ἀπό ψυχῆς καί τόν Θεόν ἐπικαλεσάμενος, πόσων ἀγαθῶν ἐλπίζειν μᾶλλον τεύξεσθαι χρή τούς ἅπαντα τὰ τοῦ βίου καί πάντας ἅμα καταλιμπάνοντας καί αὐτάς αὐτῶν τὰς ἰδίας ψυχὰς ἐκδιδόντας διά τόν Θεόν εἰς θάνατον, καθὼς αὐτός ὁ Θεός ἐνετείλατο; Καί γάρ ὁ ἀρξάμενος τὰ καλά πράσσειν ἀδιστακτῶ πίστει καί ὀλοψύχῳ προθέσει καί τήν ἐξ αὐτῶν ἐγγινομένην ὠφέλειαν ἐπαισθάνεσθαι, αὐτός ἀφ' ἑαυτοῦ γινώσεται ὅτι μέγα ἐμπόδιον τοῖς κατὰ Θεόν ζῆν ἐλομένοις ἢ φροντίς τοῦ κόσμου καί ἡ ἐν αὐτῷ διαγωγὴ. Ἡ γάρ ῥηθεῖσα περὶ τοῦ νέου τούτου ὑπόθεσις θαυμαστὴ τέ ἐστι καί παράδοξος καί οὐδέ εἰ ἐν ἄλλῳ τινί τοιοῦτόν τι γεγένηται ἠκούσαμεν. Εἰ δέ καί γέγονεν ἔν τισιν ἢ γενήσεται, εἰ μὴ ἐκ τοῦ κόσμου συντόμως ὑποχωρήσουσιν, ἐκπεσεῖν τοῦ τοιοῦτου καλοῦ γινωσκέτωσαν, ἐπειδὴ καί τοῦτο ἐξ ἐκείνου τοῦ νέου μεμάθηκα ἀκριβῶς.

(299) Μοναχῶ γάρ γεγονότι ὕστερον ἐνέτυχον, τρίτον ἔτος ἤ καί τέταρτον ἐν τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ διατελοῦντι καί τόν τριακοστόν δεύτερον τῆς ἡλικίας τοῦ σώματος αὐτοῦ χρόνον ἄγοντι. Ἀκριβῶς γάρ αὐτόν ἐγίνωσκον, ὡς φίλον ὄντα καί συνανάτροφον, διό καί προσθεῖς ὑφηγήσατό μοι ταῦτα· “Ὅτι μετά τήν θαυμαστήν ἐκείνην ἀλλοίωσιν καί τήν εἰς ἐμέ ὑπέρ ἄνθρωπον γενομένην ἀντίληψιν οὐ πολλά, φησίν, ἡμέραι διεληλύθησαν καί συνεχεῖς μοι τοῦ βίου ἐπέπεσον πειρασμοί, ὑφ’ ὧν καί ἐμαυτόν ἐώρων πρός κρυπτάς ἐργασίας ἐμποδιζόμενον καί τοῦ καλοῦ κατά μικρόν ὑστερούμενον, καί ἐγλιχόμενη ἕξω τοῦ κόσμου γενέσθαι παντός καί κατά μόνας ἐκζητεῖν τόν ὀφθέντα μοι – τούτου γάρ χάριν πέπεισμαι, ἀδελφέ, ὅτι ὅλως φανῆναί μοι εὐδόκησεν, ἵνα πρός ἑαυτόν με τόν ἀνάξιον ἐφελκύσῃται καί παντός τοῦ κόσμου ἀποχωρήσῃ με. Ἐπεὶ δέ τοῦτο ποιῆσαι συντόμως οὐκ ἴσχυσα, κατά μικρόν μικρόν πάντων τῶν προλεχθέντων ἐπιλαθόμενος, εἰς παντελεῆ κατήντησα σκότῳ, ὥστε μή μεμνησθῆί με τινος μικροῦ ἢ μεγάλου μέχρι ψιλῆς ἐννοίας ποτέ, ἐξ ὧν περ προεῖρηκα. Εἰς πλείονα δέ μᾶλλον κακά ὑπέρ τά συμβάντα μοι πρώην περιέπεσον καί οὕτω διεκείμην, ὡς μηδέ ἐννοήσας ποτέ ἢ ἀκούσας τά ἅγια ῥήματα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά καί τόν ἅγιον ἐκείνον, τόν τότε με ἐλεήσαντα καί τήν μικράν μοι ἐντολήν δεδωκότα καί τήν ῥηθεῖσαν βίβλον ἐξαποστείλαντα, ὡς ἕνα τῶν τυχόντων ἀνθρώπων ἔβλεπον καί οὐδέ ψιλήν ἐννοίαν περὶ τῶν ὀραθέντων μοι δι’ αὐτόν ἐλάμβανον. Ταῦτα δέ, φησί, λέγω σοι, ἵνα μάθῃς ἀκριβῶς εἰς οἶον ἀπωλείας βόθρον ἐκ ῥαθυμίας κατηνέχθην ἐγὼ ὁ ἄθλιος καί τοῦ Θεοῦ θαυμασίας καί ἐκπλαγῆς τήν καί μετά ταῦτα εἰς ἐμέ γενομένην ἀγαθότητα ἄφατον.

(300) Καί γάρ, οὐκ οἶδ’ ὅπως εἶπω, ἀγνώστως οὕτως ἐν τῇ ταλαιπώρῳ καρδίᾳ μου ἢ πρός τόν ἅγιον γέροντα ἀγάπη καί πίστις διέμενε, δι’ ἣν, ὡς οἶμαι, μετά τήν τοσοῦτων χρόνων παρέλευσιν ὁ Θεός ὁ φιλόανθρωπος ταῖς ἐκείνου εὐχαῖς ἐλεήσας με, δι’ αὐτοῦ με πάλιν ἐκ τῆς πολλῆς πλάνης καί τοῦ βυθοῦ τῶν κακῶν ἐξαρπάσας ἐρρύσατο. Οὐ γάρ ἀπέστην τελείως ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀνάξιος, ἀλλά καί τά γινόμενα ἐξηγόρευον καί εἰς τό κελλίον αὐτοῦ, ὅτε ἐν τῇ πόλει ἐτύγχανον, ἀπηρχόμενη συχνότερον, εἰ καί τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ὁ ἀσυνείδητος οὐκ ἐφύλαττον. Νυνὶ δέ, καθάπερ ὄραξ, τά πολλά τῶν ἀμαρτημάτων μου πλήθη παριδῶν ὁ εὐσπλαχνος Κύριος καί μοναχόν με γενέσθαι παρ’ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου γέροντος ὤκονόμησε καί μετ’ αὐτοῦ συνειναί με διηνεκῶς, τόν ἐπ’ ἀληθείας ἀνάξιον, κατηξίωσε. Κόπῳ τοίνυν πολλῶ καί πλείοσι δάκρυσιν καί ἀκριβεῖ ξενιτεῖα καί τελεία ὑπακοῇ καί ἐκκοπῇ παντελεῖ τοῦ οἰκείου θελήματος καί πολλοῖς ἄλλοις σκηροτάτοις ἐπιτηδεύμασί τε καί πράξεσιν, ἀκατασχέτῳ καί ἀνευδότηῳ δρόμῳ πορευομένῳ μου, μικράν μὲν καί ὀλίγην ἀμυδρῶς πως ἀκτῖνα τοῦ γλυκυτάτου καί θείου ἐκείνου φωτός ἰδεῖν καί αὐθις ἠξίωμαι, τοιαύτην δέ θεωρίαν, οἷα τότε ἐώρακα, οὐδέπω μέχρι τοῦ νῦν ἠξιώθηθαι θεάσασθαι”.

Ταῦτα οὖν δακρῶν ἐλάλει μοι καί τούτων ἔτερα πλείονα. Ἐγὼ δέ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἁγίων ἐκείνου ῥημάτων ἐπακροασάμενος καί ὅλον ὄντα τῆς θείας ἔμπλεων χάριτος στοχασάμενος καί ἀληθῆ σοφόν, εἰ καί μή λόγον εἶχε σοφίας τῆς ἕξωθεν, οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀκριβῆ κεκτημένον τήν εἶδῃσιν ἐκ πρακτικῆς γνώσεως, εἶπεῖν μοι αὐτόν παρεκάλεσα πῶς τοιαῦτα ἢ πίστις ἐνεργεῖν θαυμάσια πέφυκε, καί διδασκαλίας τρόπῳ ἐγγράφως ταῦτα ἐκθέσασθαι μοι. Ὁ δέ καί λέγειν ἀπήρξατο καί τά λεγόμενα γράφειν οὐκ ὤκνησεν, (301) ἅ καί, ἵνα μή τόν λόγον μηκύνωμεν, ἐν ἄλλοις ἀνεταξάμεθα εἰς τράπεζαν εὐφροσύνης, τοῖς μετὰ πίστεως τῶν γεγραμμένων ἐπιβατεύουσι.

Διά τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῶ ἀδελφοί, δράμωμεν ἐμπόνως καί ἡμεῖς τόν δρόμον τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καί τά πρόσωπα ἡμῶν οὐ μή καταισχυνηθῇ. Ἄλλ’ ὥσπερ παντὶ τῶ κρούοντι ἐπιμόνως ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς βασιλείας αὐτοῦ καί

δίδωσι τῷ αἰτοῦντι Πνεῦμα εὐθές καί πανάγιον, καί οὐκ ἔστι τόν ὀλοψύχως ζητοῦντα μή εὐρεῖν καί πλουτῆσαι τόν πλοῦτον τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, οὕτω καί ὑμεῖς ἐντρυφήσετε τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ ἀγαθῶν, ὧν ἠτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, νῦν μὲν ἐκ μέρους καί μετά σοφίας τῆς κρείττονος, ἐν δέ τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι ὀλοκλήρως μετά πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περί μετανοίας καί φόβου Θεοῦ. Καί ὁποῖον ἀγῶνα ἔχει ψυχῆς καί πόνον καρδιάς ὁ μετά συντετριμμένου τοῦ πνεύματος μετανοῶν. Καί τίνα εἰσὶν ἃ λέγει καί πρὸς τόν φιλόανθρωπον Κύριον εὔχεται.

Λόγος ΚΓ'. (302)

Ἀκούσατέ μου τῶν λόγων, υἱοί μου ἔσχατοι, ἀγαπητοί μου, περιποίητοί μου, ἀκούσατέ μου, εἰ ἀληθῶς ὡς πατέρα ποθεῖτέ με καί ζητεῖτέ με. Ποῖος τῶν ἀνθρώπων, φαρμάκῳ πληγείς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καί ἀλγῶν καί κοπτόμενος πόνῳ σφοδρῷ τὰ ἐντός αὐτοῦ, τραυμάτων μικρῶν δέρματος σώματος αὐτοῦ φροντίσει ἢ μελετήσῃ αὐτῷ περὶ τούτων; Ὁ γάρ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κρυπτός πόνος καλύψει πάντα πόνον ἢ κνησμονήν, γινομένην ἐπὶ δερματίδα σώματος αὐτοῦ, καί ἐκ συνοχῆς τῆς καρδιάς αὐτοῦ οὐκ ἀφίεται διαβλέψαι καί ἰδεῖν τὰ ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ, ἀλλὰ πόνῳ καί ὀδύνη ἀφορήτῳ τῆς καρδιάς αὐτοῦ ἐπιλανθάνεται τῶν πληγῶν, τῶν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, καί τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ταῖς χερσίν αὐτοῦ διαρρήξει καί τοῖς ὄνυξιν αὐτοῦ τῶν χειρῶν τὰ τραύματα τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐπιζάνῃ. Ἐπιλάθεται δέ καί γονέων καί φίλων αὐτοῦ (303) καί ἐπὶ πάντα ἄνθρωπον οὐκ ἀτενίσει τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδέ ἐπιστραφήσεται αὐστηρῶ τῷ προσώπῳ ἐπὶ ἄνθρωπον καταρώμενον αὐτόν. Οὐ φροντίσει κτημάτων ἢ πραγμάτων αὐτοῦ, καταλείπει τόν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς διαρπαγὴν τοῖς βουλομένοις. Ἄρτον ἡδέως οὐ φάγεται, ἐμπέπλησται γάρ πικρίας. Οἶνον ἡδέως οὐ πίεται, πόνος γάρ ἐστίν εἰς κόρον αὐτῷ. Τοῖς καλοῦσιν εἰς δεῖπνον πότου μετ' ὀργῆς μεγάλης ἀποκριθήσεται. “Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, θάνατος γάρ συντριβίβει μου τὴν καρδίαν, καί τί οἶδα εἰ ἄρτι λάβῃ αὐτήν; Ζῆν γάρ ἐν βίῳ μισητόν μοι γέγονεν, ὅτι ἡ ζωὴ αὕτη θάνατος, ἐγὼ δέ οὐκ ἤδην “. Ἐπὶ κλίνην στρωμνῆς αὐτοῦ οὐκ ἀναβήσεται, ἀλλ' ἔσται κυλινδούμενος καί ἀσπαίρων ἐπὶ τῆς γῆς, κράζων μεγάλα καί ὀδυρόμενος, φροντίδα μηδεμίαν ποιούμενος τῶν ὀρώντων αὐτόν ἀσχημονοῦντα ἢ τῶν ἀκουόντων τῆς κραυγῆς αὐτοῦ καί καταλοιδορούντων αὐτόν. Ἔσονται οἱ ὀφθαλμοί αὐτοῦ φλέβες, πηγῆς ὕδωρ μᾶλλον προχέοντες ἢ προφέροντες τό ὄρα. Πάντα ἄνθρωπον ὡς ἄγγελον μακαρίσει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καί τοὺς ὄντας καί τοὺς παρελθόντας καί τοὺς μήπω τόν κόσμον γνωρίσαντας, καί πᾶν κτήνος καί πᾶν ἔρπετόν ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καί πᾶν ὃ ἔχει πνεῦμα ζωῆς μακαρίσει λέγων. “Ὡς εὐλογημένα πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ποιηθέντα, ἐν χαρᾷ ψυχῆς καί ζωῆς αὐτῶν ἀπόνως διάγοντα, ἐγὼ δέ μόνος φορτίῳ βαροῦμαι ἀμαρτημάτων καί πυρὶ κρίσεως κρίνομαι καί ὀδυνῶμαι μόνος ἐπὶ τῆς γῆς! “. Πᾶσαν ψυχὴν μίαν λογίσεται καί ὡς ἀγίαν τῷ κυρίῳ σεβασθήσεται καί ὡς ἀκάθαρτος εὐλαβηθήσεται ἀπὸ πάντων. Δίκαιον ἀπὸ ἀδίκου οὐ διακρινεῖ, ἀλλ' ἔξει τοὺς πάντας ἴσον, (304) καθαρούς τε καί ἀκαθάρτους. Οὗτος μόνος χωρίζεται ἀπὸ πάσης τῆς κτίσεως τῆς ὑπὸ τόν οὐρανόν, καί ἐπὶ κοπρίας ἀμυθήτων κάθεται ἀμαρτιῶν καί

σκότει ἀγνοίας καί λύπης περιέχεται, τέλος οὐκ ἔχοντι. Τόν δέ ἰχώρα τῶν τραυμάτων αὐτοῦ ἀποξέσει οὐ μετά ὀστράκου ὡς ὁ Ἴωβ, ἀλλά τοῖς ὄνουσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ διά τήν βίαν τοῦ πόνου τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ἴωβ γάρ τήν σάρκα πληγεῖς εἶχε τήν ψυχὴν ὑπὸ Θεοῦ σκεπομένην, οὗτος δέ τήν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι ὑπὸ ἀμαρτιῶν ἔσχε πεφαρμαγμένην, καί διά τοῦτο χειρῶν ἢ ὀδύνη τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου δεκαπλασίως ὑπὲρ τήν πληγὴν τοῦ Ἴωβ. Μετά ταῦτα δέ καταλείψουσιν αὐτόν συγγενεῖς κατὰ σάρκα καί πάντες γνωστοί καί φίλοι αὐτοῦ οἱ ἐν κόσμῳ· μικρόν γάρ συνακολουθήσαντες αὐτῷ καί συνδακρυσάντες τήν ἀπαρηγόρητον θλίψιν αὐτοῦ καί τό ἀπαρακλήτον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ θεωρήσαντες, ὡς βδέλυγμα ἠγησάμενοι, εἰς τὰ ἴδια ὑποχωρήσουσιν ἕκαστος, καί μόνος καταλειφθεὶς καί τήν περιέχουσαν αὐτόν ἐρημίαν καί ἀπορίαν καί θλίψιν καί ὀδύνην θεασάμενος, κλαύσει ἐν ὀδύνη ψυχῆς αὐτοῦ καί βοήσει ἐν ἀπογνώσει πρὸς τόν Παντοκράτορα Κύριον.

“Ἴδου ὄραξ, Κύριε, καί ἔστιν οὐδέν ὃ οὐ βλέπεις, ἐγὼ δέ σῶν χειρῶν ἔργον, ἔργα δέ σῶν προσταγμάτων οὐκ ἔπραξα, πᾶσαν δέ κακίαν μετήλθον ἐν ἀφροσύνῃ. Σὺ ἀγαθός, ἐγὼ δέ οὐκ ἐγίνωσκόν σε, νυνὶ δέ ἀκήκοα περὶ σοῦ καί ἔφριξα καί τί ποιήσω οὐκ οἶδα. Ἦσθήθην τῆς κρίσεώς σου καί λόγος ἀπολογίας οὐχ εὐρέθη ἐν τῷ στόματί μου. Ἐνός γάρ λόγου ἀργοῦ στόματός μου ἀντάξιον οὐδέν διεπραξάμην ἐπὶ τῆς γῆς, (305) ὅτι ἐάν πᾶσαν δικαιοσύνην ποιήσῃ ἄνθρωπος, ὡς δοῦλος καί ὡς ὀφειλέτης ποιήσῃ, ἀντάλλαγμα δέ ἀμαρτίας αὐτοῦ οὐδέν εὐρήσει, τό γάρ ἔλεος παρά σοί ἐστιν, ἀμαρτία γάρ θάνατος, καί τίς ἔσται ὁ δι’ αὐτῆς ἀποθνήσκων καί ἀφ’ ἑαυτοῦ ἀνιστάμενος; Πάντως οὐδεὶς. Σὺ γάρ μόνος ἀποθανῶν ἀνέστης, ὅτι ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησας οὐδέ ἐν τῷ στόματί σου εὐρέθη δόλος. Τίς δέ ἀποθανεῖται ἐν ἀμαρτίαις καί οὐ μεταμεληθήσεται; Ἔσται δέ αὐτῷ οὐδέν ὄφελος. Οὕτως, Δέσποτα Παντοκράτορ, καί ἐγὼ μετανοῶ μὲν κακὰ διαπραξάμενος ἔργα, οὐκ ἔστι μοι δέ εἰς δικαίωμα ἢ μετάνοια· μετάνοια γάρ ἐπίγνωσις ἐστὶν ἀμαρτίας. Καί νῦν βλέπεις, παντεπόπτα Κύριε, ὅτι οὐδέν ἔχω πλὴν τοῦ σώματος, ἀλλ’ οὐδέν μοι ὄφελος ἐξ τῆς τοῦ πλούτου στερήσεως. Ὅλος γάρ εἶμι τραῦμα ἐν καὶ οὐδαμοῦ μοι περιλέλειπται ἀφορμὴ σωτηρίας, ὅτι κατελείφθην μόνος καί ζῶντά με ἄδης κατέπιε. Καί σύ, Κύριε, βλέπεις, μόνος δύνασαι με ἀναγαγεῖν καί τόν πόνον τῆς ἐμῆς καρδίας ἰάσασθαι, ὅτι δυνατὴ ἢ χεὶρ σου εἰς ἅπαντα καί τὰ τέλη φθάνουσα τῶν ἀβύσσων, ἐνεργοῦσα πάντα τῷ νεύματί σου. Εἰπέιν “Ἐλέησόν με” οὐ τολμῶ, ἀνάξιός γάρ εἶμι· σύ δέ, Κύριε, βλέπεις.

Ὁ οὖν εὐσπλαγχνος Θεός ταχέως εἰσακούσεται αὐτοῦ καί ἀνάπαυσιν ὀδύνης καί ἀπαλλαγὴν πόνου καρδίας αὐτοῦ συντόμως παράσχη αὐτῷ. Φιλάνθρωπος γάρ ὢν, οὐ φέρει ἐν ἀνάγκῃ τοιαύτη καί ἀφορήτῳ ὀδύνη τό τῶν χειρῶν αὐτοῦ ποίημα καθορᾶν, καί ποιήσει μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, τοῦ τὰ προειρημένα ἅπαντα ἀπαρλεείπτως ποιήσαντος, (306) καί μετὰ τῶν ἐν πίστει ἀκουόντων καί μιμεῖσθαι μελλόντων τήν ἀληθῆ ταύτην τῆς μετανοίας εἰκόνα καί ἱστορίαν ἣν πρῶτον ἐξεπλήρωσε πρᾶξις καί τότε γραφῇ παραδέδωκε λόγος, τό πολύ καί ἄφατον ἔλεος αὐτοῦ, καί ἐκχέει τήν αὐτοῦ καί ἐπ’ αὐτόν ἀγαθότητα καί μεταβαλεῖ εἰς χαράν τόν πόνον αὐτοῦ καί τήν πικρίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γλυκύ γλεῦκος μεταποιήσει καί τόν κατεσθίοντα ἰόν τοῦ δράκοντος τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ ἐξεμέσαι ποιήσει· καί οὐ μνησθήσεται ἕκτοτε τῶν πρώην πόνων αὐτοῦ, οὔτε πάντων ἐκείνων ὧν ὑπέστη κακῶν, ἀλλ’ οὐδέ χρήματα ἢ κτήματα ἢ πλοῦτον, ὃν κετέλιπεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς πληγῆς τῆς μετανοίας αὐτοῦ, ἐπιστραφεὶς ζητήσῃ ἢ τινος ἐτέρου ἐπιθυμήσῃ. Ὁ γάρ ὑψιστος Θεός δώσει αὐτῷ ὑγίαν, ἣτις ἔσται ὑπὲρ πάντας τούς θησαυρούς τῆς γῆς, ἢ δέ ὑγεία χαράν ἐμποιήσῃ ἄφραστον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καί ἔσται ἡ χαρά ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ δεκαπλασίως ὑπὲρ τήν προτέραν θλίψιν αὐτοῦ, καί αὕτη πάλιν ἡ χαρά πάντα πόνον τόν ἔξωθεν γινόμενον ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἀποδιώξει, καί ἔσται γινώσκων ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι τραύματα σώματος αὐτοῦ οὐδέ ἔρχεται ἕκτοτε ἐπὶ

καρδίαν αὐτοῦ, καί θλίψεις ἢ ἔξωθεν οὐ καθάψεται τῆς χαρᾶς τῆς οὔσης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καί αὕτη ἢ γνῶσις ἔσται πλεονασμός τῆς χαρᾶς τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Καί ἔσονται οἱ πλησίον αὐτοῦ, οἱ πρώην θεωροῦντες τὰς ἔξωθεν θλίψεις αὐτοῦ, ἀγνοοῦντες δέ τὴν μετὰ ταῦτα γεγνηκυῖαν κρυφίαν χαρὰν αὐτοῦ, (307) στενάζοντες ἐπ’ αὐτῷ καί λέγοντες· “Ἴδε ἄνθρωπος ὃς οὐκ οἶδεν εὐφροσύνην ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, καί ὁ βίος αὐτοῦ θλίψεως καί ὀδύνης πλήρης, καί αἱ ἡμέραι αὐτοῦ οὐδέν διαφέρουσι τῶν μαστιζομένων καὶ τιμωρουμένων ἐπὶ ἁμαρτίαις”· εἰδὼς δέ ὁ μόνος ἐκεῖνος ὅτι πλήρης θυμηδίας καί ἀγαλλιᾶσεως ὁ χρόνος αὐτοῦ τῆς ζωῆς καί ἡ χαρὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ θάνατον ἐμπαίζει καί ἄδης οὐ κυριεύει αὐτῆς, ὅτι τέλος οὐκ οἶδε, χαίρει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐπὶ τούτοις μυριοπλασίως ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τοὺς κρατοῦντας τῆς γῆς, καί ὑπὲρ πάντας ἐφ’ οὓς ἡ ὑγεία καί ἡ εὐμορφία τοῦ σώματος, καί ὑπὲρ πάντας ἐφ’ οὓς ὁ πλοῦτος καί ἡ πορφυρᾶ στολή καί ἡ βυσσίνη, καί ὑπὲρ πάντας τοὺς μακαριζομένους ἐπὶ τῆς γῆς παρά στομάτων οὐκ ὀρθὰ λαλούντων. Οἶδε γάρ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι κρείσσων πενία μετὰ χαρᾶς τοιαύτης ὑπὲρ πάντα τὸν κόσμον καί τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων ἐστίν, ἐπειδὴ πάντα τὰ ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ καί τὰ ἐπὶ παντὶ τῷ βίῳ ὁ οὐρανός καλύψει καί ἄδης φάγεται καί θάνατος κυριεύσει αὐτῶν, ἢ δὲ χαρὰ, ἢ ἐκ τῆς ὑγείας περιποιηθεῖσα τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὑπ’ οὐδενός τούτων δύναται κρατηθῆναι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Οὔτε γάρ ἀπὸ δόξης αὐτῷ γέγονεν αὕτη, οὐδέ ἀπὸ πολλοῦ πλοῦτου, οὔτε ἀπὸ ὑγείας σώματος αὐτοῦ, οὔτε ἀπὸ ἐπαίνου ἀνθρώπων, οὔτε ἀπὸ ἄλλου τινός πράγματος τῶν ὑπὸ τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ἀπὸ πόνου καί πικρίας ψυχῆς αὐτοῦ ἐσκεύασται καί ἀπὸ συναντήσεως Πνεύματος Θεοῦ, τοῦ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Διυλισθεῖσα γάρ δι’ αὐτοῦ καί ἐκπιεσθεῖσα ἡ καρδία αὐτοῦ ἄδολον καί ἀμιγῆ θλίψεως χαρὰν ἀπέτεκε. (308) Καί διὰ τοῦτο θάνατος οὐ κυριεύσει αὐτῆς, ὅτι μῶμος οὐχ εὐρεθήσεται ἐν αὐτῇ, ἀλλ’ ἔσται ὡς διυλισμένος οἶνος ἀπέναντι ἡλίου, ἐκλάμπων μᾶλλον καί λαμπρυνόμενος καί καθαρωτέραν δεικνύων τὴν αὐτοῦ χροάν, εὐφραίνων καί ὑπεραστράπτων τῷ προσώπῳ τοῦ πίνοντος αὐτόν κατέναντι τοῦ ἡλίου.

Ἐπὶ δέ τούτοις ἔν μοι δυσνόητον· οὐ γάρ οἶδα ποῖον πλεον εὐφραίνει με, ἢ θέα καί ἡ τέρψις τῆς καθαρότητος τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων ἢ μᾶλλον ἢ πόσις καί ἡ γεῦσις τοῦ οἴνου τοῦ ἐν τῷ στόματί μου. Θέλω γάρ εἰπεῖν τοῦτο καί ἔλκει με ἐκεῖνο καί γλυκύτερον φαίνεται· καί ὅταν πρὸς ἐκεῖνο ἀπίδω, ὑπὸ τῆς γλυκύτητος τῆς γεύσεως περισσοτέρως μᾶλλον ἠδύνομαι, καί οὔτε τοῦ βλέπειν κορέννυμι οὔτε τοῦ πίνειν ἐμπίπλαμαι. Ὅταν γάρ τοῦ πίνειν χορτασθῆναι δοκῆσω, τότε τό κάλλος τῶν ἐκπεμπομένων ἀκτίνων διψᾶν με σφόδρα ποιεῖ καί λιμώττων πάλιν εὐρίσκομαι· καί ὄσω πάλιν φιλονεικῆσω τὴν ἐμὴν ἐμπλήσαι γαστέρα, καίεται τό στόμα μου δεκαπλασίως καί τῇ δίψῃ καί ἐπιθυμίᾳ τοῦ διειδεστάτου πόματος ἐκπυρίζομαι.

Ταύτη οὖν τῇ καλῇ κρίσει πᾶς ὁ κρινόμενος ἐτέραν οὐ φοβηθήσεται τιμωρίαν ἢ βάσανον, οὐδέ πειρασμούς δειλιάσει τοὺς ἐπερχομένους αὐτῷ. Ἡ γάρ δίψα αὐτοῦ οὐ παυθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα καί τό ἠδὺ καί λευκολαμπές αὐτοῦ πόμα οὐκ ἐκλείψει, καί ἢ ἐκ τοῦ ποτοῦ ἠδύτης καί ἢ ἐκ τοῦ ἡλίου ἐξερχομένη χαροποιός αἴγλη πᾶσαν λύπην ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐκδιώκει καί πάντοτε χαίρειν ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καί οὐδεὶς βλάπτων κατισχύσει αὐτοῦ, οὐδέ (309) ὁ κωλύσων αὐτόν ἔσται ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ποτηρίου μὴ ἐμφορηθῆναι. Ὁ γάρ κρατῶν τῇ κακίᾳ τῆς γῆς, ὁ ἄρχων τοῦ σκοτοῦ, ὁ βασιλεύων ἐπὶ πᾶν ὕδωρ θαλάσσης καί κόσμον ἐμπαίζων ὡς εἶ τις μικρὸν στρουθίον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, μετὰ πάσης αὐτοῦ τῆς στρατιᾶς καί τῆς δυνάμεως οὐ προσεγγίσει πτέρναν ποδός αὐτοῦ, οὐδέ προσβλέψαι αὐτῷ μετὰ θάρσους τολμήσει. Ἡ γάρ στίλβα τοῦ οἴνου καί ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου πρὸς τό πρόσωπον τοῦ πίνοντος φαιδρῶς ἀπαστράπτουσαι διέρχονται μέχρι τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ καί μέχρι τῶν χειρῶν αὐτοῦ καί ποδῶν καί μέχρι τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ καί, πῦρ ὅλον

ποιούσαι τόν πίνοντα, φλέγειν καί τήκειν τούς προσερχομένους αὐτῷ ἐχθρούς ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἐνισχύσουσι, καί γίνεται ἀγαπητός τῷ φωτί τοῦ ἡλίου καί τῷ ἡλίῳ φίλος καί τῷ λευκολαμπεῖ οἴνω τῶν ἐξ αὐτῶν προεξεομένων ἀκτίνων δίκην υἱός ἡγαπημένος· ἡ γάρ πόσις αὐτοῦ τροφή καί κάθαρσις ρύπου σεσηπότων σαρκῶν αὐτοῦ, καί ἡ κάθαρσις υἰεῖα ὀλόκληρος αὐτῷ, καί ἡ υἰεῖα οὐκ ἔῃ αὐτόν ἕτερόν τι νοσοποιόν βρῶμα τραφήναι, ἀλλά ἄπειρον καί διακαῆ ἐπιθυμίαν παρέχει αὐτῷ πίνειν ἐκ τοῦ οἴνου καί ἑαυτόν καθαίρειν μᾶλλον καί υἰεῖαν ποιεῖσθαι τήν πόσιν. Τό γάρ κάλλος τῆς υἰεῖας καί ἡ τερπνότης τῆς ὠραιότητος, τῆς ἐκ τῆς υἰεῖας προσγινομένης, κόρον οὐκ ἔχει.

Οὕτως οὖν ἔσται, τέκνα ἡγαπημένα, υἱοί μου, περιποίητοί μου, οἱ ἀκούοντές μου τούς λόγους, πᾶς ὁ ἔναντι Κυρίου Θεοῦ Παντοκράτορος ἀμαρτήσας καί φόβου κρίσεως καί ἀποστροφῆς αὐτοῦ αἴσθησιν ἐν καρδίᾳ λαμβάνων. Φόβος γάρ Κυρίου καί αἴσθησις ἀνταποδόσεως αὐτοῦ δικαίας οὕτω σάρκα ἐκτῆκει καί ὅστᾳ συντρίβει, (310) ὡς ἀπηωρημένος λίθος ὑπό μηχανῆς τούς ἐν τῇ ληνῷ πατουμένους βότρυας ἐκθλίβει καί σφοδρῶς ἐκπιέζει. Τάς μὲν γάρ σταφυλάς πρῶτον πατοῦντες οἱ ἄνθρωποι, ὕστερον αὐτάς πιέζουσιν ὑπό τοῦ λίθου καί πάσης ὑγρότητος αὐτάς χωρίς ἀποφαίνουσι, τόν δέ εἰσελθόντα ἄνθρωπον εἰς τόν φόβον τοῦ Θεοῦ αὐτός ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ποιεῖ αὐτόν γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ἄλλοις εἰς καταπάτημα. Καί ὅτε καταλεάνη καί συντρίψει τελείως τό ὑπερήφανον καί κενόδοξον τῆς σαρκός αὐτοῦ φρόνημα, τότε ἡ ἀγία ταπεινώσις, ὁ νοητός λίθος ὁ ἐλαφρότατος καί χρηστός, ἐπιπεσῶν ἄνωθεν, πᾶσαν ὑγρότητα τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καί παθῶν ἐκπιέσασα, οὐκ ἄχρηστον τήν ἐκπιεσθεῖσαν ψυχὴν ἀποδείκνυσιν, ἀλλά δάκρυα ποταμηδόν αὐτήν καταντλήσασα τό ζῶν ὕδωρ ἐκβλύζειν ποιεῖ καί τά ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων τραύματα ἰᾶται καί τόν ἰχῶρα καί τά ἔλκη αὐτῶν ἀποπλύνει καί χιόνος λαμπρότερον ὄλον ἐκεῖνον ἀποδεικνύει τόν ἄνθρωπον.

Μακάριος οὖν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ τούς λόγους τούτους ἀκούων καί δεχόμενος αὐτούς μετὰ πίστεως καί ποιῶν αὐτούς, ὅτι μεγάλα εὐρηκῶς ἀγαθά, τά ὑπὲρ νοῦν καί λόγον καί διάνοιαν ὄντα, μακαρίσει τήν ἀθλίαν μου χεῖρα, τήν ταῦτα γράψασαν, καί δοξάσει τόν ἐλεήμονα καί πολυέλεον Κύριον, τόν διά ῥυπαρᾶς γλώσσης καί ἀκαθάρτου καί ῥυπαροῦ στόματος ταῦτα γραφῆ παραδόντα εἰς ἐπιστροφῆς καί μετανοίας ὑπόδειγμα καί εἰς ὁδόν ἀπλανῆ καί ἀληθεστάτην τῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς θελόντων σωθῆναι καί μελλόντων κληρονομεῖν βασιλείαν, τήν ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ καί Σωτῆρι ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

***Περί γνώσεως πνευματικῆς. Καί ὅτι ὁ ἐγκεκρυμμένος τοῦ Πνεύματος
θησαυρός ἐν τῷ γράμματι τῆς θείας Γραφῆς οὐ πᾶσιν εὐδελός ἐστι καί τοῖς
βουλομένοις, ἀλλά μόνοις τοῖς τόν διανοίγοντα τόν νοῦν κτησαμένοις εἰς τό
συνιέναι τὰς Γραφάς.***

Λόγος ΚΔ΄. (311)

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἔοικεν ἡ πνευματικὴ γνῶσις οἰκία τινὶ μέσον τῆς κοσμικῆς καί ἑλληνικῆς γνώσεως κατεσκευασμένη ἐν ἧ ὡσπερ κιβώτιον στερρόν καί κατησφαλισμένον ἡ γνῶσις τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καί ὁ ἐν αὐτῇ ἄφραστος

πλοῦτος ἀποτεθησαυρισμένος ἀπόκειται, ὃν οὐκ ἄν ποτε οἱ ἐν τῷ οἴκῳ εἰσερχομένοι κατιδεῖν δυνηθῶσιν, εἰ μὴ τό κιβώτιον αὐτοῖς πάντως διανοιχθῆ. Οὐκ ἔστι δέ ὑπό ἀνθρωπίνης σοφίας ἀνοιχθῆναι τοῦτό ποτε, διό καί μένει ἄγνωστος πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ ὁ ἐναποκείμενος ἐν αὐτῷ πλοῦτος τοῦ Πνεύματος. Καί καθάπερ κἄν αὐτό τό κιβώτιον ὅλον ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ ὤμων ἀναλαβῶν ἐπιφέρηται ἄνθρωπος, τόν ἐναποκείμενον ἐν αὐτῷ ἀγνοεῖ θησαυρόν, οὕτω κἄν πάσας ἀναγνῶ καί ἐκστηθίσηται ὁ ἄνθρωπος τὰς Γραφάς (312) καί ὡς ἕνα ψαλμόν περιφέρῃ αὐτάς, τήν ἐγκεκρυμμένην ἐν αὐταῖς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δωρεάν ἀγνοεῖ. Οὔτε γάρ διὰ τοῦ κιβωτίου τά ἐν τῷ κιβωτίῳ, οὔτε διὰ τῆς Γραφῆς τά ἐν τῇ Γραφῇ δηλα καθίστανται. Καί πῶς, ἄκουσον.

Βλέπεις κιβώτιον μικρόν, κεκλεισμένον πάντοθεν ἀσφαλῶς καί, ὅσον ἀπό τοῦ βάρους καί τῆς ἔξωθεν εὐπρεπείας αὐτοῦ, ὑπολαμβάνεις ἢ καί ἴσως παρά τινων ἀκούων πιστεύεις ἔνδοθεν ἔχειν αὐτό θησαυρόν, ὃ καί ἄρας μετά σπουδῆς πορεύῃ· τί οὖν σοι ἔσται, εἶπέ μοι, τό ὄφελος, ἐάν ἐσφραγισμένον αὐτό καί κεκλεισμένον ἀεὶ περιφέρῃς καί οὐκ ἀνοίξης; Οὐ θεάσῃ ποτέ, ἔτι ζῶν, τόν ἐν αὐτῷ θησαυρόν, οὐκ ἴδῃς τῶν ἐν αὐτῷ λίθων τήν διαύγειαν, τῶν μαργαριτῶν τήν λαμπρότητα, τοῦ χρυσοῦ τήν ἀστράπτουσαν αἴγλην. Τί σοι τό ὄφελος, ἐάν ἐξ αὐτῶν οὐ καταξιωθῆσῃ λαβεῖν κἄν ὀλίγον καί ὠνήσασθαί τι τῶν πρὸς διατροφήν ἢ ἔνδυσιν, ἀλλά περιφέρεις μὲν, ὡς εἶπομεν, ἐσφραγισμένον τό κιβώτιον δι' ὅλου, πολλοῦ καί πολυτίμου πεπλησμένον τοῦ θησαυροῦ, αὐτός δέ σύ λιμῶ καί δίψῃ καί γυμνότητι κατατρύχῃ; Πάντως οὐδέν.

Ταῦτά μοι καί ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ὑπολάμβανε ἀδελφέ. Νόει μοι οὖν κιβώτιον τό Χριστοῦ Εὐαγγέλιον καί τὰς λοιπὰς θείας Γραφάς, ἐχούσας ἐν αὐταῖς ἐγκεκλεισμένην καί ἐσφραγισμένην τήν αἰώνιον ζωὴν καί σύν αὐτῇ τά ἐν αὐτῇ ἄρρητα καί αἰσθητοῖς ὄμμασι μὴ καθορώμενα αἰώνια ἀγαθὰ κατὰ τήν τοῦ Κυρίου φωνήν· “Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ἔστιν ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος”. “Ἀνθρωπον δέ τόν ἄραντα τό κιβώτιον ὑπόθου μοι εἶναι τόν τὰς Γραφάς πάσας ἀποστηθίσαντα καί ἐπὶ στόματος ἀεὶ ταύτας ἐπιφερόμενον. (313) Ἐπιφέρεται οὖν αὐτάς ὡς ἐν κιβωτίῳ τῷ μνημονευτικῷ τῆς ψυχῆς, ἔχοντι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ὡς λίθους τιμίους, ἐν αἷς ὑπάρχει ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος – οἱ γάρ τοῦ Χριστοῦ λόγοι φῶς εἰσι καί ζωὴ εἰσιν, ὡς αὐτός οὕτως φησιν· “Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τήν ζωὴν”, σύν ταῖς ἐντολαῖς δέ ὡς μαργαρίτας τὰς ἀρετάς. Ἀπό γάρ τῶν ἐντολῶν αἱ ἀρεταί, ἐκ δέ τούτων ἡ ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων, τῶν ἐν τῷ γράμματι ἀποκεκρυμμένων καί κεκαλυμμένων. Διὰ γάρ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐντολῶν ἡ ἐργασία τῶν ἀρετῶν, διὰ δέ τῆς πράξεως τῶν ἀρετῶν ἡ πλήρωσις τῶν ἐντολῶν γίνεται, καί οὕτω διὰ τούτων ἀνοίγεται ἡμῖν ἡ θύρα τῆς γνώσεως, μᾶλλον δέ οὐ διὰ τούτων, ἀλλὰ διὰ τοῦ εἰπόντος· “Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει καί ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν καί ἐγὼ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν”. Ὅταν οὖν ἐνοικήσῃ καί ἐμπεριπατήσῃ ὁ Θεός ἐν ἡμῖν καί ἐμφανίσῃ αὐτός ἑαυτόν αἰσθητῶς ἡμῖν, τότε καί γνωστῶς καθορώμεν τά ἐν τῷ κιβωτίῳ ἡγουν τά ἐν τῇ θεῖᾳ Γραφῇ ἐγκεκρυμμένα θεῖα μυστήρια. Ἄλλως δέ οὐκ ἔνι, μηδεὶς πλανάσθω, διανοιγῆναι τήν κιβωτόν τῆς γνώσεως καί τῶν ἐν αὐτῇ ἀγαθῶν ἀπολαῦσαι ἢ ἐν μετοχῇ καί θεωρίᾳ γενέσθαι αὐτῶν. Ποίων δέ καί τίνων φημί ἀγαθῶν; Ἀγάπης τελείας, τῆς πρὸς τόν Θεόν δηλονότι καί τόν πλησίον, καταφρονήσεως τῶν ὀρωμένων ἀπάντων, τό νεκρωθῆναι τήν σάρκα καί τὰ μέλη ταύτης τά ἐπὶ γῆς μέχρι καί ἐπιθυμίας κακῆς, ἵνα ὥσπερ ὁ νεκρός ὅλως οὐ λογίζεται (314) οὐδέ αἰσθάνεται τινος, οὕτω καί ἡμεῖς αὐτοῖ μηδεμίαν ἔννοϊαν ἐπιθυμίας κακῆς ἢ ἐμπαθοῦς αἰσθήσεως ὅλως ἐννοῶμέν ποτε ἢ ἐπαισθανώμεθα τοῦ κακοῦ τῆς τυραννῶδους ὀχλήσεως, μόνον δέ τῶν ἐντολῶν μνημονεύωμεν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· ἔτι δέ ἀθανασίας, ἀφθαρσίας, δόξης αἰδίου, ζωῆς αἰώνιου, βασιλείας οὐρανῶν, υἰοθεσίας

διά τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τό γενέσθαι ἡμᾶς θεούς θέσει τε καί χάριτι, χρηματίσαι τε κληρονόμους Θεοῦ, συγκληρονόμους δέ Χριστοῦ, καί συνάμα τούτοις τόν νοῦν Χριστοῦ κτήσασθαι καί δι' αὐτοῦ ἰδεῖν τόν Θεόν καί Χριστόν αὐτόν ἐνοικοῦντα κατά τήν Θεότητα καί ἐμπεριπατοῦντα γνωστῶς ἐν ἡμῖν.

Τούτων οὖν ἀπάντων καί τῶν ὑπέρ τούτων ἀρρήτων καί ἀνεκφράστων οἱ τὰς ἐντολάς ἀκούοντες τοῦ Θεοῦ καί ποιῶντες αὐτάς, διά τῆς ἀνοιξέως ἧς ἔφαμεν κιβωτοῦ, ἤγουν διά τῆς ἀποκαλύψεως τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν καί τῆς θεάς τῶν ἐν τῇ θεΐᾳ ἐγκεκρυμμένων Γραφῆ, ἀξιοῦνται καί πλουσίως ἐπαπολαύουσιν. Οἱ δ' ἄλλοι, ἄγνοιαν ἔχοντες τῶν εἰρημένων ἀπάντων καί ἀπειρίαν, ἄγευστοί εἰσι τῆς τούτων γλυκύτητος, τῆς τούτων ἀθανάτου ζωῆς, ἐπεριδόμενοι τῇ μαθήσει μόνη τῶν Γραφῶν· οὐς καί καταδικάζουσα καί κατακρίνουσα μᾶλλον αὕτη ἐν τῇ ἐξόδῳ ἔσται ἢ τούς μηδόλως τῶν Γραφῶν ἀκηκοότας. Ἐκ γάρ τῶν τοιούτων τινές ἀπό ἀγνοίας πλανώμενοι πάσας στρεβλοῦσι τὰς θεΐας Γραφάς, μεθερμηνεύοντες αὐτάς κατά τὰς ἐμπαθεῖς ἐπιθυμίας αὐτῶν, συνιστάνειν θέλοντες ἑαυτούς, ὅτι δὴ καί δίχα τῆς (315) ἀκριβοῦς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ φυλακῆς σωθῆναι μέλλουσιν, ἀπαρνούμενοι τήν δύναμιν ὅλως τῶν ἁγίων Γραφῶν.

Καί εἰκότως· τὰ γάρ ἐσφραγισμένα καί κεκλεισμένα, τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀθέατα τε καί ἄγνωστα, διανοιγόμενα δέ ὑπό μόνου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί οὕτως ἀποκαλυπτόμενα θεατά γινόμενα ἡμῖν καί γνωστά, πῶς ἄρα εἰδέναι ἢ γνῶναι ἢ κἄν ποσῶς ἐννοῆσαι ποτε ἐξισχύσουσιν, οἱ τήν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τήν ἔλλαμψιν, τόν φωτισμόν, τήν ἐνοίκησιν τῆς εἰς αὐτούς, μηδέποτε γνῶναι λέγοντες; Πῶς ἐν καταλήψει γένωνται τῶν τοιούτων μυστηρίων, οἱ μηδόλως ποτέ ἐν ἑαυτοῖς ἐπεγνωκότες γενομένην τήν ὑπ' αὐτοῦ ἀναχώνουσιν, τήν ἀνακαίνισιν, τήν ἀλλοίωσιν, τήν ἀνάπλασιν, τήν ἀναγέννησιν; Οἱ δέ μήπω βαπτισθέντες ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, τήν ἀλλοίωσιν τῶν βαπτισθέντων ἐν τούτῳ πῶς εἰδέναι δύνανται; Οἱ μή γεννηθέντες ἄνωθεν, τῶν γεννηθέντων ἐκεῖθεν – καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος – τήν δόξαν πῶς ἴδωσι, τῶν ἐκ Θεοῦ γεννηθέντων καί τέκνων γενομένων Θεοῦ; Οἱ μή τοῦτο παθεῖν ἐθέλησαντες, ἀλλά δι' ἀμελείας ταύτην προσαπολέσαντες – καί γάρ ἔλαβον ἐξουσίαν τοῦ γενέσθαι τοιοῦτοι, ποία γνώσει δυνηθῶσιν, εἰπέ μοι, κατανοῆσαι ἢ κἄν ὅπως οὖν ἐννοῆσαι ἰσχύσωσιν, οἳοὶ ἐκεῖνοι ἐχρημάτισαν;

Πνεῦμά ἐστιν ὁ Θεός ἀόρατον, ἀθάνατον, ἀπρόσιτον, ἀκατάληπτον, καί τοιούτους ποιεῖ τούς ἐξ αὐτοῦ γεννωμένους, ὁμοίους τῷ γεγεννηκότι Πατρί, σώματι μόνῳ ληπτούς ὄντας καί ὄρατους, τὰ δ' ἄλλα (316) μόνῳ Θεῷ γινωσκομένους καί Θεόν μόνον γινώσκοντας, μᾶλλον δέ μόνῳ Θεῷ βουλομένους γινώσκεισθαι, πρὸς ὃν καί βλέπειν αἰεὶ ἐφίενται καί ὑπ' αὐτοῦ γλίσχονται ὀράσθαι. Ἄλλως δέ, καθάπερ οἱ ἄπειροι τῶν γραμμάτων ἴσον τοῖς ἐμπείροις τὰς βίβλους ἀναγινώσκειν οὐ δύναται, οὕτως οὐδέ οἱ μή διά πράξεως τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐντολάς διελθεῖν ἐθέλησαντες, ἴσον τῶν εἰς αὐτάς ἐπαγρυπνησάντων καί πεπληρωκότων αὐτάς καί ὑπέρ αὐτῶν τό αἶμα κεκενωκότων τό ἴδιον, ἰσχύσουσιν, ὡς ἐκεῖνοι, τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποκαλύψεως ἀξιοθῆναί ποτε. Ὡσπερ γάρ ὁ βιβλίον ἐσφραγισμένον καί κεκλεισμένον λαβὼν ἄνθρωπος οὐ δύναται τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα ἰδεῖν ἢ ὁποῖα εἰσιν ἐννοῆσαι ἕως ἐσφραγισμένον ἐστὶ τό βιβλίον, κἄν πᾶσαν τήν σοφίαν τοῦ κόσμου μεμάθηκεν, οὕτως οὐδέ ὁ πάσας τὰς θεΐας Γραφάς, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ στόματος ἔχων δυνησεται ποτε τήν ἐν αὐταῖς ἐγκεκρυμμένην μυστικὴν καί θεϊαν δόξαν ὁμοῦ καί δύναμιν γνῶναι καί κατιδεῖν, εἰ μή πάσας διέλθη τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καί τόν Παράκλητον λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ, διανοίγοντα τούς λόγους αὐτῶ ὡς τό βιβλίον καί τήν ἐν αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντα δόξαν μυστικῶς, οὐ μὴν ἀλλά καί τὰ ἐν τούτοις ἀποκεκρυμμένα τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ σὺν αὐτῇ τῇ ταῦτα βλυζούσῃ αἰωνία ζωῇ ἀποκαλύπτοντα, ἃ πᾶσι τοῖς καταφρονηταῖς καί ἀμελεστέροις κεκαλυμμένα ὑπάρχει

καί ἀφανῆ τό καθόλου. Καί εἰκότως· ἐπειδὴ γάρ τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν πάσας εἰς τὴν τοῦ κόσμου ματαιότητα προσήλωσαν καὶ τοῖς τερπνοῖς τοῦ βίου καὶ ταῖς ὠραιότησι τῶν σωμάτων προσπάσχουσι, σκοτεινόν τό τῆς ψυχῆς ὀπτικόν περιφέροντες, πρὸς τὰ νοητὰ κάλλη τῶν ἀπορρήτων (317) τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν ἰδεῖν καὶ ἀναβλέψαι οὐ δύνανται.

Καί καθάπερ ὁ ἀσθενῶν τὰς ὄψεις τοῦ σώματος οὐ δύναται κἄν ποσῶς εἰς ἡλιακὴν ἀκτῖνα τρανότερον λάμπουσιν ἀποβλέψαι, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς αὐτὴν ἀτενίσαι, τέλος ἐν εὐθύς καὶ ὅπερ κέκτηται φῶς προσάπολλυσιν, οὕτω δὴ καὶ ὁ τὰ τῆς ψυχῆς ὄμματα ἀσθενῆ καὶ τὰς αἰσθήσεις αὐτὰς ἐμπαθεῖς ἔχων, ἀπαθῶς καὶ βλάβης ἐκτός κάλλος ἢ ὠραιότητα σώματος καὶ κατανοῆσαι οὐ δύναται, ἀλλὰ καὶ ἦνπερ πρό τούτου εἰρήνην εἶχε τῶν λογισμῶν καὶ γαλήνην τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ αὐτὴν χρονίζων ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ πάθους ἀπόλλυσι. Τοιγαροῦν οὐδέ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ὁ τοιοῦτος καταμαθεῖν ὅλως δύναται. Εἰ γὰρ ἀσθενεῖν ἑαυτὸν πεποίηκεν, ἐπίστευσε ἄν ὅτι εἰσὶ τινες ὑγιαίνοντες ἕτεροι, καὶ ἴσως ἐμέμψατο ἑαυτὸν ποτε ὡς αἴτιον αὐτὸν ἑαυτῷ χρηματίσαντα καὶ τὰ πρὸς ἀπαλλαγὴν ταύτης ἐφρόντισε. Νυνὶ δὲ τοὺς πάντας ἔχων ἐμπαθεῖς ὁ τοιοῦτος, αὐτοῖς ἑαυτὸν ἐξισοῖ καὶ ἀδύνατον λέγει εἶναι τό ὑπὲρ τοὺς πάντας γενέσθαι αὐτόν. Τί τοῦτο; Ἴνα συναποθάνῃ τῷ πάθει, μὴ θέλων τοῦ τοιούτου κακοῦ ἀπαλλαγῆναι ὁ ἄθλιος. Εἰ γὰρ ἠβουλήθη, ἴσχυσε ἄν, ὡς ἐκ Θεοῦ τό δύνασθαι εἰληφῶς. Ὅσοι γὰρ εἰς τό ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, ἐξουσίαν ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ τὴν πρῶην δυσγένειαν τῆς φθορᾶς ὡς ἱμάτιον παλαιόν ἀποδύσασθαι καὶ υἱοὶ Θεοῦ χρηματίσαι καὶ τὸν Χριστὸν ἐπενδύσασθαι.

Ἄλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς, ἀδελφοί, ἐξομοιωθῆναι τοῖς οὕτω ἔχουσι καὶ τοιαῦτα φρονοῦσι, κεχερωμένοι οὖσι καὶ χοϊκοῖς. Γένοιτο δὲ ἐξακολουθῆσαι Χριστῷ, τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι (318) καὶ εἰς οὐρανούς ἡμᾶς ἀνυψώσαντι, καὶ αὐτοῦ τοῖς ἴχνεσιν ἀεὶ ἔπεσθαι, καθαιρομένους διὰ τῆς μετανοίας τοῦ σπίλου τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐπενδυομένους τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας τοῦ Πνεύματος ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περὶ ἀλλοιώσεως ψυχῆς τε καὶ σώματος, τῶν ἐξ ἀέρος, τῶν ἐκ στοιχείων, τῶν ἐκ βρωμάτων καὶ τῶν δαιμόνων ἐπιγινομένων ἡμῖν.

Λόγος ΚΕ'. (319)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ὀφείλει ὁ μοναχὸς μὴ μόνον τὰς ἐν τῇ ψυχῇ γινομένας ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς ἐπίστασθαι καὶ νοεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν, ὅποιαί ποτ' ἄν ὦσι καὶ πόθεν ἐν αὐτῷ συμβαίνουσι γίνεσθαι. Ποτέ μὲν γὰρ αἰφνίδιος γίνεται χαρὰ τῇ ψυχῇ, ποτέ δὲ λύπη ταύτη ὡσαύτως ἐπέρχεται καὶ βᾶρος σφοδρόν. Καὶ ποτέ μὲν εὐκατάνυκτος γίνεται, ποτέ δὲ σκληραίνεται ἢ αὐτὴ καὶ ὡς λίθος πεπώρωται. Ἄλλοτε πάλιν πραεῖα καὶ ταπεινὴ γίνεται καὶ μετὰ μικρὸν μετέωρος καὶ θυμῶδης καὶ λυσιπῶσα πρὸς πάντας τοὺς ἀδελφούς. Καὶ ποτέ μὲν χაύνη καὶ ῥάθυμος καὶ ἀπρόθυμος εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν γίνεται, ποτέ δὲ διεγερμένη καὶ γρηγοροῦσα καὶ πρόθυμος εἰς πᾶσαν ὑπακοήν, ὡς καὶ τοὺς συνόντας σκώπτειν καὶ διεγείρειν πρὸς τό καλόν. Καὶ ποτέ μὲν συνεσταλμένη ὑπάρχει καὶ εὐλαβῆς, ποτέ δὲ διακεχυμένη καὶ ἀναιδής. Καὶ ποτέ μὲν τῶν ἀπόντων ἀγαπητικῶς μεμνημένη καὶ προσκαλουμένη

πρός ἑαυτήν, ποτέ δέ οὐδέ ἐκείνους οὐδέ τούς συνόντας βούλεται καθορᾶν. (320) Καί ποτέ μὲν συμπνιγομένη ἐφ' ἑαυτήν γίνεται, ὡς καί τήν ζωὴν αὐτῆς ἀπολέγεσθαι, ποτέ δέ ἐπί τοσοῦτον πλατυνομένη καί ἡ ἀγαλλίασις ἐν ταύτῃ πληθύνεται, ὡς μηδέ ἐπισχεῖν δυναμένη ἑαυτήν, εἰ καί τοῦτο βιάζεται.

Ταῦτα μὲν οὖν πέφυκε γίνεσθαι περί τās φυσικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, ὅποταν ἐναγωνίως ἔχωμεν περί τήν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς καί τῶν ἐντολῶν τήν ἐκπλήρωσιν. Ἀλλά καθάπερ οὕτως ἀλλοιοῦται τὰ τῆς ψυχῆς, τόν αὐτόν τρόπον καί τὰ τοῦ νοός ἀλλοιοῦται ἡμῶν καί οὕτω πως μεταβάλλεται. Ποτέ μὲν γάρ ὀξύς εἰς τό νοῆσαι ἐστί καί ὀξύτερος εἰς τό τὰ νοούμενα ἦτοι βλεπόμενα παρ' αὐτοῦ διελθεῖν καί διακρῖναι συντόμως, ποτέ δέ ἀργός πρὸς τὰ ἀμφότερα γίνεται καί βραδύς. Καί ποτέ μὲν ὁ αὐτός ἄνους οἶονεῖ καί ἄλαλος γίνεται καί κωφός, ποτέ δέ εὔνους τις καί εὐλαλος, ἀκουστικός τε ἅμα καί συνετός. Καί ποτέ μὲν τυφλός, ποτέ δέ ὄρατικός, εἰς βάθος καί ὕψος θεωρίας ὑπέρ τό μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰσελθεῖν βιαζόμενος. Καί ποτέ μὲν ἀπλοῦς πρὸς πᾶσαν θεωρίαν ἐστί καί ἐλεύθερος, μή μεμνημένος ὅλως τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ γεγονότων κακῶν μηδέ τι τούτων ἐννοῶν τό καθόλου, ποτέ δέ ποικίλος, οἶονεῖ τὰ μή γινόμενα ἐννοῶν καί ἐπινοῶν καί πονηρευόμενος· καί ὡσπερ φλόξ ἐν ὑγροῖς ξύλοις ὑπό καπνοῦ συμπνιγομένη γίνεται, πονηρευόμενος οὐκ εἰς τούς παρόντας μόνους, ἀλλά δὴ καί περί τινων ἀπόντων πολλάκις μάταια καί ψευδῆ ἀναπλάττει ἐν ἑαυτῷ ἐνθυμήματα· ἐνθεν τοι καί τῆς καρδίας πολλά λυπούμενης καί μή συντιθεμένης εἰς τὰ τοιαῦτα τῷ νῶ, οὐδέν οὐδαμῶς ὠφελῆσαι δύναται, οὐδέ ἀποστήσαι αὐτόν τῶν ματαίων συλλογισμῶν.

(321) Καί ταῦτα μὲν περί τε τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ νοός καί τῆς νοεράς ἡμῶν καί θείας ψυχῆς. Αἱ δέ γινόμεναι ἡμῖν περί τό σῶμα ἀνωμαλῖαι, εἰ καί δοκοῦσιν εἶναι εὐδιάγνωστοι καί ῥαδίως ἡμῖν ἐπιγινωσκόμεναι, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. Πολλή γάρ ἐν τούτῳ μάλιστ' ἐστίν ἡ ἐκ φύσεως ὡς ἐπί τό πλεῖστον μεταβολή. Ἡ μὲν γάρ ψυχὴ ἄτρεπτος τῇ φύσει καί τῇ οὐσίᾳ ἐστίν, ὡσαύτως δέ καί ὁ νοῦς ταύτῃ συνάμα παρά τοῦ Κτίστου γεγένηται, μόνη δηλαδὴ τῇ προαιρέσει ἀγόμενα καί τῷ ἰδίῳ θελήματι ἀρετῆς ἢ κακίας ἐπιλαμβανόμενα, τουτέστι φωτός ἢ σκότους συγκοινωνοὶ αἰωνίως καί κληρονόμοι καθίστανται, ἢ ψυχὴ, φημί, καί ὁ νοῦς ἐνί τούτων προαιρέσει, ὡς εἴρηται, καί θελήματι ἐκουσίως κολλώμενα, εἴτε τῷ ἀγαθῷ τὰ ἀγαθὰ γίνονται, εἴτε τῷ πονηρῷ καί πονηρὰ χρηματίζουσι. Τό δέ γε σῶμα καί τῇ φύσει τρεπτόν, ὅτι καί σύνθετον, καί τῇ οὐσίᾳ ῥευστόν, ὅτι ἐξ ὕλης φθαρτῆς ἔκτισται καί ῥευστῆς, τήν σύγκρασιν ἔχον ἦτοι τήν σύστασιν ἐκ τῶν ἐναντίων πρὸς ἑαυτά. Ἐκ θερμοῦ γάρ καί ψυχροῦ, ὡς φασίν οἱ περί ταῦτα σοφοὶ καί ἡ ἀλήθεια ἔχει, ἐκ ξηροῦ τε καί ὑγροῦ ἢ οὐσία τούτου ἐστί. Πλήν αὐτό καθ' ἑαυτό ἐστέρηται καί προαιρέσεως καί θελήσεως, εἰ χρή δέ εἰπεῖν καί κινήσεως, εἰ μὴ τι πάντως τήν τούτου ῥεῦσιν καί τό χωροῦν εἰς φθοράν κινήσιν τις εἴπη τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως φυσικῆν, ἣτις ἐστίν ἄλογος· εἰ δέ ἄλογος αὕτη, δηλὸν ὅτι καί ἀναμάρτητος καί παρά Θεοῦ ἀκατάκριτος. Καί εἰκότως· ὅς γάρ τῇ φύσει παρέπεται, τοῦτο καί καταδίκης ἐκτός. Πύρωσιν δέ καί ἐπιθυμίαν γάμου, συνουσίας μίξιν, ἡδονήν, γαστριμαργίαν, λαιμαργίαν, πολυπνίαν, ἀργίαν, στολισμόν ἱματίων καί τᾶλλα πάντα ἄπερ, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, τό σῶμα ἐπιζητεῖ, οὐ τό σῶμα, ὡς οὐδέ ὅτε νεκρόν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ διὰ τούτου ταῦτα ἐπιζητεῖ ἡδυνομένην, ἅπαξ τῷ πηλῷ (322) συγκραθεῖσα καί οἷα δὴ σῦς ἐν τῷ βορβόρῳ ταύτης ἐγκυλινδεῖσθαι θέλουσα τῶν ἡδονῶν πως, τῆς συγκραθείσης αὐτῇ γλιχομένη σαρκός. Μηδεὶς οὖν πρὸς ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἰδίου σώματος συνωθεῖσθαι καί καταναγκάζεσθαι ὑπολάβοι· οὐκ ἔστι τοῦτο. Ἀλλά πῶς; ἄκουε συνετῶς.

“Ἐπλασεν ὁ Θεὸς τόν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς”. Ἴδου ἐγὼ ἔδειξά σοι τό σῶμα, δεῖξον οὖν μοι καί σύ ποῖα τὰ πάθη τὰ ἐν αὐτῷ· ἀλλ' οὐδέν οὐκ ἔχεις ὅλως εἰπεῖν. Εἶτα τί; “Καί ἐνεφύσησεν εἰς τό πρόσωπον αὐτοῦ Κύριος ὁ Θεός, καί ἐγένετο

ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν” καὶ ἀνέστη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ περιεπάτει, τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος κινουῦντος δηλονότι τό σῶμα δεσποτικῶς τε καὶ ἐξουσιαστικῶς. Πύρως δέ ἢ κίνησις ἢ γαστρός ἄλογος μανία καὶ ὄρεξις οὐδαμοῦ ἔτι ἦν, ἀλλά ἦν αὐτῷ ζωὴ ἀστασίαστος καὶ ἄλυπος διαγωγή. Ἰδωμεν οὖν μήποτε, διὰ τό μή εἶναι θῆλυ ἢ διὰ τό μή εἶναι τά πρὸς ἐπιθυμίαν κινουῦντα βρώματα, τούτου γε ἕνεκα ὁ ἄνθρωπος οὔτε πρὸς συνουσίας ἐπιθυμίαν, οὔτε πρὸς γαστριμαργίαν κεκίνητο· τί οὖν φησίν; “Ἐξανέτειλε ὁ Θεός πᾶν δένδρον ὠραῖον καὶ ἦν ὁ τε Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐὰ ἐν τῷ παραδείσῳ γυμνοὶ καὶ οὐκ ἠσχύνοντο”. Ὅρας ὅτι οὔτε τό θήλειαν εἶναι τὴν Εὐὰν οὔτε τό γυμνοὺς ἀμφοτέρους τυγχάνειν πρὸς σωφροσύνην παρέβλαψέ τινα ἐξ αὐτῶν; Ἀλλά καὶ γυμνοὶ ἦσαν καὶ οὔτε ἀλλήλους ἐγίνωσκον, οὔτε ἠσχύνοντο, οὔτε μὴν ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος φύσεως πρὸς μίξιν ἐνήγοντο, ἀλλά μετὰ τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὴν παράβασιν καὶ μετὰ τό ἔξω γενέσθαι τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ Θεοῦ γυμνωθῆναι καὶ τῆς αὐτοῦ θείας δόξης ἀποπεσεῖν, (323) τότε, ὡς γέγραπται, “ἔγνω Ἀδάμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε”.

Τοιγαροῦν, ἀγαπητέ, ἐάν τόν Θεόν ἀγαπήσης γνησίως καὶ σύ, καὶ ἐμμείνης ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, οὐχ ὑπὸ τινος πάθους κυριευθήσῃ ποτέ, οὐδέ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καταδυναστευθήσῃ τοῦ σώματος. Καθάπερ γάρ πρὸς οὐδέν τό σῶμα κινεῖσθαι δύναται δίχα ψυχῆς, οὕτως οὐδέ ἡ τῷ Θεῷ δι’ ἀγάπης ἐνωθεῖσα ψυχὴ συναπάγεσθαι ἰσχύει πρὸς τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς καὶ ὀρέξεις, ἀλλ’ οὐδέ πρὸς ἄλλας ἐπιθυμίας τινὰς τῶν ὀρωμένων ἢ καὶ ἀοράτων πραγμάτων ὁμοῦ καὶ παθῶν. Δέδεταί γάρ ὑπὸ τῆς γλυκείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἡ ὁρμὴ τῆς καρδίας αὐτῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πᾶσα ἡ ῥοπή τοῦ θελήματος αὐτῆς. Αὕτη οὖν συνδεθεῖσα τῷ ἑαυτῆς, ὡσπερ εἴρηται, Ποιητῆ, πῶς, εἰπέ, δύναται τῷ σώματι πυροῦσθαι ἢ ὅλως ἰδίας ἐπιθυμίας ἀποπληροῦν; Οὐδαμῶς.

Αἱ δέ φυσικῶς ἐπόμεναι καὶ γινόμεναι ἐν τῷ αὐτῷ σώματι μεταβολαὶ πρόδηλοι· συμβαίνουσι γάρ καὶ εἰς πάντας γίνονται τούς ἀγίους. Ποτέ μὲν γάρ ὑγίαν ἄγειν λέγεται, ὅταν πρὸς ἑαυτὰς αἱ ὕλαι μὴ στασιάζωσι, ποτέ δέ νόσω περιπίπτειν καταναγκάζεται, ὅποταν ἐν ἀπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἢ πλεονάσῃ ἢ ἔλαττον ἑαυτοῦ γένηται, κατεξανιστάμενον δηλονότι τῶν ἄλλων ἢ ὑπ’ ἐκείνων μᾶλλον ἐπικρατούμενον καὶ αὐτοτυραννούμενον, ἐξ ὧν γίνονται ρεύματα, ἀκρωτηριασμοὶ καὶ ὄλου ἴσως τοῦ ζώου διαφθορά, μηδὲν ἐκ τούτων παραβλαπτομένην ἡμῶν τῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ τά μὲν πλεῖστα τούτων ἀπὸ ἀκρασίας βρωμάτων καὶ πομάτων ἐγγίνονται, τά δέ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἀνέμων καὶ τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῆς. Ψυχροῦ γάρ ὄντος αὐτοῦ, τά ψυχρὰς εἶναι φύσεως (324) λαχόντα σώματα βλάπτονται καὶ ἀσθενέστερα γίνονται, ὡς ἐπὶ πολὺ ψυχραίνόμενα, τά δέ θερμῆς ὄντα κράσεως εὐκρατότερα μᾶλλον καὶ ἰσχυρότερα γίνονται. Ὅταν δέ θερμὸς πάλιν γένηται ὁ ἀήρ, τά μὲν ψυχρὰ θάλπονται οἰοενὶ καὶ ἀναζωοῦνται, ὡς ὑπὸ τοῦ ἡλίου αἱ μυῖαι καὶ τὰ λοιπὰ ζῶφια λαμπόμενα ὑπὸ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ καὶ δυνατώτερα καὶ εἰκινήτοτερα γίνονται, τά δέ θερμότερας ὕλης μετέχοντα ὅλως ὑπερεμπίπρυνται καὶ ἐκλύονται καὶ πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν καὶ κίνησιν ὡσαύτως ἀσθενῆ καὶ ἀδρανῆ γίνονται. Καὶ ἀπλῶς ἕκαστον κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἑαυτοῦ συγκράσεως ἐν τῇ τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῇ καὶ τῶν ἀνέμων ἀναλόγως καὶ τὴν μεταβολὴν ἐπιδέχεται. Ἀλλά γάρ καὶ δίχα τούτων ὡσαύτως ἰδιαιτέρως ἐστὶν ἢ ἐκ βρώσεως καὶ πόσεως περιττῆς καὶ ἢ ἐξ ἄκρας νηστείας μεταβολή, οὐ μόνον δέ ἀλλά καὶ ἐκ πολυπνίας ἢ ἀγρυπνίας καὶ ἐκ κόπου ἢ ἀργίας σωματικῆς μεταβολὴ τις γίνεται ἐν ἡμῖν. Ἄλλη δέ πάλιν ἐστὶν ἢ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνυπαρχούσης ὕλης τῷ σώματι καὶ τοῦ ἐν ἡμῖν κινουμένου φυσικοῦ θερμοῦ ἀναδιδομένη καπνώδης πυρά, ὡς ὑπὸ ὕδατος σβεσθείσης ἀνθρακίᾳς, καὶ ποτέ μὲν πρὸς μόνην τὴν κεφαλὴν, ποτέ δέ ἐν ὅλῳ διαχεομένη τῷ σώματι.

Ἐπί δέ πᾶσι τούτοις ἄλλος πάλιν ἐστί παραχωρήσει τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν Θεοῦ καί Δεσπότου ἐπιφερόμενος ἡμῖν ὑπό τῶν δαιμόνων κατ' οἰκονομικήν παιδευσιν πρὸς ταπεινῶσιν πειρασμός. Ποῖος δὴ οὗτός ἐστιν; Αὐτό τό βάρος τοῦ σώματος, ὃ καί δίχα τινός ἑτέρας αἰτίας διά κενοδοξίαν μόνην ἢ ἔπαρσιν ἢ διά τό κατακρῖναι ἄλλον ἀμελῆ ἢ καί δι' ἑτέρας πλείστας αἰτίας τῷ δαίμονι τούτῳ παραδιδόμεθα εἰς ὄλεθρον μὲν τῆς σαρκός καί συντριμμὸν τῆς ψυχῆς, (325) πείραν δέ καί γυμνασίαν περισσοτέραν αὐτῆς καί ἵνα τό περί ἡμᾶς συμπαθές τοῦ Θεοῦ καί εὐσπλαγχνον ἐπιγνόντες, ὄλην πρὸς αὐτόν μεταθῶμεν ἐκ διαθέσεως τὴν ἀγάπην καί πρὸς ἐκεῖνον ὄλον τὸν πόθον κτησώμεθα.

Τοιγαροῦν καί ταῦτα οὐ πάντες ἐπίστανται, ἀλλά τὰς μὲν ψυχικὰς ἀλλοιώσεις καί τὰς μεταβολὰς τὰς τοῦ σώματος, οἱ μέσως πῶς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔχοντες, ἕκαστος τούτων μερικῶς τι νοεῖ, ὅτε δ' ἂν καί συμβῆ ἐν αὐτῷ γενέσθαι τι τοιοῦτον, περί γάρ τῶν τελείως ἐσκοτισμένων οὐδεὶς ἡμῖν λόγος· τὰς δέ γε γινομένας ἐν τῷ νοῖ μεταβολὰς, ὡς εἴπομεν, καί στροφὰς μόνοι οἱ ἀπαθεῖς καί τέλειοι, οἱ καθαροί τε καί ἐλεύθεροι τῆ ψυχῆ, ὡσαύτως καί τῷ νοῖ, γινώσκουσι. Καί οὐδ' αὐτοί· οὐ γάρ ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐτινός εἰσιν, ἐξ ἐκείνου καί περί τούτων διδάσκονται. Ποτέ μὲν γάρ, ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν ἐν τῷ νοῖ συμβαινουσῶν, ἡ ψυχὴ στενοῦται καί στυγνὴ γίνεται, ὑφελομένη τι τῆς προσούσης χαρᾶς, πλὴν ὅμως ἀνδρῖσαμένη καί τὸν νοῦν διανίστησι· ποτέ δέ ὁ νοῦς, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ πάσχει, συμπάσχει καί οὗτος καί ὑπὸ τὴν νύκτα γενέσθαι καταναγκάζεται μὲν, οὐ καταδέχεται δέ, βιάζεται δέ μένειν ἐν τῷ φωτὶ καί ἴσως διαυγάζει καί τὴν ψυχὴν. Ἄλλοτε ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας πάλιν τοῦ σώματος τὰ ἀμφοτέρα τυραννοῦνται σφοδρῶς, ποτέ μὲν ἔξωθεν βαρούμενα καί τό μὲν βάρος ἐπαιθανόμενα καί τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν σῶαν ἔχοντα, ποτέ δέ ἔσωθεν ταραττόμενα, ὡς μηδέ ἐλπίζειν τὸν πάσχοντα εἰς τὴν προτέραν ἐπανελθεῖν γαληνιαίαν κατάστασιν. Οὕτω τοίνυν ἡ μὲν ψυχὴ καί ὁ νοῦς ἀπὸ τοῦ σώματος, ὁ δέ νοῦς ἀπὸ τῆς ψυχῆς πάλιν αὐτῆς καί ἡ ψυχὴ αὐθις ἀπὸ τοῦ νοός καί τοῦ σώματος πλημμελεῖ. Οὐ τὰ δύο δέ πάντοτε, ἡ ψυχὴ καί ὁ νοῦς, (326) ἐκταράσσονται, ἀλλὰ καί ἐκ τούτων πάλιν ποτέ μὲν ἡ ψυχὴ μόνη πάσχει, τοῦ νοός ἐρομένου αὐτῆν· “Τί, φησὶν, ἔχεις;” καί παραμυθουμένου αὐτῆν, ποτέ δέ ὁ νοῦς ἐκτυφλοῦται καί συγκαλύπτεται καί ἡ ψυχὴ, ἐλευθέρα οὔσα, δυνάμει θείου πυρός ἐκδιώκει τὸν ζόφον καί αἶρει τό κάλυμμα καί τὸν νοῦν διαβλέπειν ποιεῖ.

Διὰ τοῦτο εἶπον, ὧ πατέρες καί ἀδελφοί, ὅτι οὐ χρὴ νοεῖν μόνον ἡμᾶς τὰς τροπὰς καί μεταβολὰς καί τὰς συμβαινούσας ἀλλοιώσεις ἡμῖν, ἀλλὰ καί εἰδέναι πόθεν αὐταὶ καί πῶς καί ἀπὸ τίνων, ὅποιοί τε πνεύουσιν ἄνεμοι λογισμῶν καί ἐκ τίνων οἱ ποταμοὶ κατέρχονται ἢ ἐπέρχονται τῶν παθῶν τε καί πειρασμῶν, ἵνα καί τὴν οἰκίαν στηρίζωμεν ἀσφαλῶς τῆς ψυχῆς καί τό πηδάλιον εὐθύνωμεν τοῦ πλοίου καλῶς καί μὴ ἀτεχνῶς ἢ ἀφῶς αὐτό μεταχειρισώμεθα. Τούτων δέ τὴν γνῶσιν βίος παρέχει μετὰ ἀκριβείας καί κανόνος ἀπαραλείπτως ἐπιτελούμενος. Θεῖναι γάρ ὄρον ἐν ἑαυτῷ χρεῶν καί τύπον τὸν μοναχόν καί εἰδέναι αὐτόν, πῶς ἐκάστην ἡμέραν διέρχεσθαι δεῖ, ὡς ἂν εὐδρομος πρὸς ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἢ καί μὴ ἐμποδίζεται τῆ ἀπειρία πρὸς τὸν δρόμον αὐτῆς. Οὕτω γάρ καί ἑαυτῷ τὴν ὁδὸν ἐξομαλίσαι τὴν τραχεῖαν ὁμοῦ καί ἐπίπονον, ταύτης ἐν ἔξει τοῦ καλοῦ καί συνηθεία δηλονότι γενόμενος καί Θεῷ προκόπτων καί ἀναβάσεις τιθέμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ εὐαρεστήσει, ἐκ τῶν μικροτέρων ἐπὶ τὰ μείζω καί τελεώτερα ἀνατρέχων, καί τῶν εἰρημένων ἀπάντων ἐν γνώσει γενήσεται καί πολλῶν ἄλλων διδάσκαλος ἀρετῆς χρηματίσει, φωτίζων διὰ τοῦ λόγου καί τοῦ βίου τοὺς αὐτῷ ἐντυγχάνοντας, ἅτε δὴ ὡς φωτισθεὶς καί αὐτός ἄνωθεν, καί ἀνακαλύπτων βαθέα (327) τοῖς μετὰ πόθου ζητοῦσι τὰ βάθη μαθεῖν τὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περί ἀρχῆς βίου λίαν ἐπωφελοῦς καί σωτηρίου, ἀρμοζούσης τοῖς ἄρτι τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποτασσομένοις καί πρός τόν μοναδικόν ἀποτρέχουσι βίον. Καί διδασκαλίας εἰς ἀρχαρίους λυσιτελεστάτη.

Λόγος Κοτ'. (328)

Ἀδελφοί καί πατέρες, πᾶς ἄνθρωπος ὁ ἄρτι τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ πᾶσιν ἀποταξάμενος, ἐπί δέ τόν βίον τοῦτον καί τό στάδιον τῶν μοναχῶν ἀποδραμῶν, εἴ γε διά Θεόν ἀπετάξατο καί τήν τέχνην τῶν τεχνῶν ταύτην μαθεῖν αἰρεῖται καί μή εἰς κενόν βούλεται γενέσθαι τήν ἀπό τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἀναχώρησιν, ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς μετά προθυμίας πάσης καί θερμοτάτης προθέσεως τά τῆς ἀρετῆς σπουδαίως ὀφείλει ποιεῖν. Καί ἵνα προπαίδειάν τινα τῶν στοιχείων τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐπιστημῶν, λέγω δὴ τῆς ἡμετέρας ἀσκήσεως, τοῖς ἄρτι πρός ταύτην οἴονεῖ τήν σχολήν ἀπό τοῦ κόσμου παραγενομένοις ἔγγραφον παραδώσωμεν, τοιαῦτα ἐκ προοιμίων ὑποτιθέμεθα, ὡς ἐν τύπῳ, αὐτοῖς τε καί τοῖς μετ' αὐτούς, καθῶς καί αὐτοί ἀπό τῶν πατέρων ἡμῶν παρελάβομεν.

Ἰστέον οὖν ὅτι ὁ ἤδη τόν χοϊκόν ἄνθρωπον μετά τοῦ φρονήματος (329) καί τόν ἐπουράνιον διά τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐνδυσάμενος, μεσονύκτιον ὀφείλει ἀνίστασθαι πρό τοῦ ὄρθρου καί τετυπωμένην εὐχήν εὐχεσθαι, καί οὕτω μετά ταῦτα εἰς τήν δοξολογίαν μετά πάντων ἐγείρεσθαι καί νουνεχῶς καί ἐγρηγόρως πᾶσαν αὐτήν διεξέρχεσθαι, προσέχων τῇ ἀρχῇ τῆς ὑμνωδίας μεγάλως, ἥτοι τῷ ἐξαψάλμῳ, τῇ στιχολογίᾳ, ταῖς ἀναγνώσεσιν, ἀόκνως, μή χαννούμενος τό σῶμα καί πόδα παρά πόδα ἰστάμενος ἢ ἐπακουμβίζων τοίχοις καί κίοσιν, ἀλλά τάς μέν χεῖρας ἀσφαλῶς δεδεμένας ἔχειν ὀφείλει, τούς πόδας ἐπιστηριζομένους ἴσους τῇ γῆ, τήν δέ κεφαλήν ἀσάλευτον καί μή πρός τά ὦδε καί ἐκεῖ νεύουσιν· μή μετεωριζόμενον τόν νοῦν, ἀλλά μηδέ περιεργαζόμενον τό φρόνημα ἢ συναπαγόμενον τοῖς ἀμελεστέροις, ὁμιλοῦσιν ἀλλήλοις καί ψιθυρίζουσιν· ἀμετεώριστον δέ μάλλον ἔχειν τό ὄμμα καί τήν ψυχὴν καί μόνη προσέχειν τῇ ψαλμῳδίᾳ καί τῇ ἀναγνώσει καί τῇ δυνάμει τῶν ψαλλομένων καί ἀναγινωσκομένων λόγων τῆς θείας Γραφῆς, ὅσον τό κατά δύναμιν, ἵνα μή λόγος ἐν αὐτῷ παρέλθῃ ἀργός, ἀλλ' ἐκ πάντων αὐτῶν παινομένων αὐτοῦ ἡ ψυχὴ, εἰς κατάνυξιν καί ταπείνωσιν καί φωτισμόν ἔλθῃ θεῖον τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.

Παρακαλῶ οὖν ὡς ἕνα πάντας ὑμᾶς, πατέρες μου καί ἀδελφοί μου καί τέκνα, καί ταῦτα ὡς νόμον σωτήριον ὑποτίθημι, ἵνα σπουδάσητε ἕκαστος ὑμῶν βαλεῖν τοιαύτην ἀρχὴν εἰς τό ἔργον τῆς ἀρετῆς ἢ μάλλον εἰπεῖν τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ καί τούς μισθούς ἀναλόγως τῶν πόνων ἡμῶν ἐξ αὐτοῦ φιλαγάθως λαμβάνομεν, ὥστε εἰ δυνατόν μή παρελθεῖν τινα ἐξ ὑμῶν ἄνευ δακρύων τήν ἀκολουθίαν καί τήν ἀνάγνωσιν. (330) Εἰ γάρ οὕτω σεαυτόν ἐθίσεις, ὦ ἀδελφέ, εἰς τό ἔργον τοῦτο ποιεῖν, ἐν ὀλίγῳ προκόψεις καί ἀναδράμῃς εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Βιαζόμενος γάρ ἑαυτόν ἵνα μή ἄνευ δακρύων παρατρέχῃς τήν τετυπωμένην ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησίας, γίνῃ τοῦ καλοῦ τούτου ἐν ἔξει καί, ἐν αὐτῇ τῇ στιχολογίᾳ καί ἐν τοῖς τροπαρίοις οἷς ψάλλεις, τρέφεταιί σου ἡ ψυχὴ, ἀναδεχομένη τά τούτων θεῖα νοήματα πρός ἑαυτήν, καί ἀναβιβάζεται σου ὁ νοῦς διά τῶν λεγομένων πρός τά νοητά, καί δακρύων ἠδέως, οὕτως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διάγεις, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ οὐρανῷ μετά τῶν ἄνω δυνάμεων.

Θές οὖν καί τοῦτο σεαυτῷ νόμον, ἵνα πρό τῆς ἐσχάτης εὐχῆς μή ἐξέλθῃς ποτέ τῆς συνάξεως ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης ἢ χρείας τοῦ σώματος, ἀλλά μένε ὡς εἵπομεν προσκαρτερῶν ἐν τῇ στάσει σου, ἐπειδή “ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος”, κατά τό γεγραμμένον, “σωθήσεται”· οὐ μόνον δέ ἀλλά πρῶτον μὲν βοήθειαν λήψεται ἀνεπαισθήτως, εἶτα καί ἐν αἰσθήσει, καί μετ’ ὀλίγον ἐν φωτισμῷ ἀπό Θεοῦ Παντοκράτορος. Τελεσθείσης δέ τῆς ὀρθρινῆς δοξολογίας, εὐθύς ἐξερχόμενος μή ἄρξη λαλεῖν τούτῳ ἀκείνῳ καί μετεωρίζεσθαι καί ἀργολογεῖν, ἀλλ’ ἔστω σοι, μετά τό εὔξασθαι καταμόνας ἐν τῷ κελλίῳ τὴν τετυπωμένην σου εὐχὴν ἐν δάκρυσιν καί πολλῇ προσοχῇ, ἐργασία σωματικὴ τις, καί εὐθύς ἀπότρεχε πρὸς αὐτήν, εἴτε διακονίαν εἰς τὴν διακονίαν, εἴτε ἐργόχειρον εἰς τό ἐργόχειρον, εἴτε ἀνάγνωσις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἀργός δέ μή θελήσης ὅλως καθεσθῆναι ἐν τῷ κελλίῳ σου, ἵνα μή ἡ ἀργία διδάξῃ σε πᾶν κακόν, ὃ μή θέμις εἰπεῖν. Ἀλλά γάρ μηδέ περιέρχη τό μοναστήριον (331) καί τοὺς ἐγαζομένους ἢ διακονοῦντας περιεργάζῃ, φύλαξον δέ τὴν σιωπὴν καί τό ἐκ πάντων ἀπέχεσθαι, ὅπερ ἀληθῆς ἐστὶ ξενιτεία. Πρόσεχε σεαυτῷ μόνῳ καί τῷ ἐργοχειρῷ σου, οἷον δ’ ἄν ἐστι.

Καί μή εἰσέλθῃς εἰς κελλίον τινός ἄνευ τοῦ κατὰ Θεόν σου πατρός, εἰ μή ἀποσταλῆς ἢ παρά τοῦ προεστῶτος ἢ διακονητοῦ τῆς μονῆς. Καί ἀπελθόντος σου, σπουδάσον μή εἰπεῖν ἢ ἀκοῦσαι λόγον ἔξω τῆς χρείας σου, δι’ ἣν ἐπέμφθη· ἀλλά τὴν ἀπόκρισιν ποιήσας, συντόμως ὑπόστρεψον. Εἰ δέ καί διερχόμενος ἴδῃς τινὰ ἀδελφόν μόνον, ἢ καί μετὰ ἐτέρων καθήμενον καί ὁμιλοῦντα παρά καιρόν, βαλὼν μετάνοιαν σιωπῆς πάρελθε. Μὴ ἀπελθὼν καθεσθῆς μετ’ αὐτῶν, μνησθεὶς τοῦ ψαλμωδοῦ λέγοντος· “Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καί ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καί ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισε”. Λοιμοὶ γάρ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι, καθὼς ὁ Παῦλός φησι· “Φθείρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί”· εἴ τι οὖν ὁ λοιμός, τοῦτο καί ἡ φθορά. Μὴ τοίνυν συγκαθεσθῆς μετὰ ἀργολογούντων, ἀγαπητέ, μηδέ εἴπη· “Ἀκούσομαι τί λαλεῖτε κἀγώ”, ἀλλ’ ὡς εἴρηται, βαλὼν μετάνοιαν πάρελθε. Φύλαξον τὴν σιωπὴν τὴν ξενιτείαν· καί τὴν μὲν σιωπὴν ἐν τῷ λέγειν πρὸς ἑαυτόν· “Τί γάρ ἔχω καί εἰπεῖν ἐγὼ ἀγαθόν, ὅλος βόρβορος ὢν καί μωρός, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ξένος καί ἀνάξιός τοῦ λαλεῖν καί ἀκούειν ἢ συναριθμεῖσθαι μετὰ ἀνθρώπων;”· τὴν δέ ξενιτείαν καί τό ἀπέχεσθαι ἀπὸ πάντων ἐν τῷ λογίζεσθαι ταῦτα καί λέγειν πρὸς ἑαυτόν· “Τίς εἰμι, φησίν, ἐγὼ ὁ ἀπερριμένος καί εὐτελής, ὁ ἀγεννῆς καί πτωχός, ἵνα εἰς κελλίον εἰσέλθω τινός; οὐχὶ ὡς βδέλυγμα ὄντα με, ἰδὼν με ἀποστραφήσεται; ἄρα οὐ μή εἴπη· Τί δέ ὁ μιαρός (332) οὗτος ἦλθε πρὸς με μιᾶναι τὴν κέλλαν μου;”, προτιθεὶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὰς ἀμαρτίας σου, καί μή ἄκροισ χεῖλεσιν, ἀλλ’ ἀπὸ ψυχῆς λέγων αὐτά. Εἰ γάρ καί μή κατ’ ἀρχὰς λέγειν ταῦτα ἰσχύσεις ἀπὸ ψυχῆς, ἀλλ’ ὅμως κατὰ μικρόν ἐλεύσῃ καί εἰς τοῦτο, τῆς χάριτος συνεργούσης σοι. Μόνον ἄκουσόν μου τοῦ ταπεινοῦ, μόνον βάλε εἰς ταῦτα ἀρχὴν, ἀδελφέ, μόνον ἄρξαι ποιεῖν καί πράττειν καί λέγειν ταῦτα, καί οὐκ ἐγκαταλείψει σε ὁ Θεός. Ἀγαπᾷ γάρ σε σφόδρα καί θέλει σε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν καί σωθῆναι.

Οὕτω τοιγαροῦν τὰς μέχρι τῆς λειτουργίας ὥρας διελθὼν, ἀδελφέ, εἴσελθε πάλιν εἰς τὴν σύναξιν ἐν σπουδῇ καί ἐν προθυμίᾳ πολλῇ. Στῆθι καθὼς ἐν τῇ ὀρθρινῇ σοι δοξολογία ὑπετυπώσαμεν, τοῦ πένθους μηδόλως λήθην ποιούμενος· στήθι σύντρομος, ὡς τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ βλέπων θυόμενον διὰ σέ. Καί εἰ εἶ ἄξιός καί ἀπελύθης εἰς τοῦτο, πρόσελθε ἐν φόβῳ καί χαρᾷ τῶν ἀπορρήτων κοινωνήσεων ἀγαθῶν. Καί μετὰ τὴν ἐσχάτην εὐχὴν ἐξελθὼν, εἴσελθε μετὰ πάντων ἐν τῇ τραπέζῃ, μή χωριζόμενος τῶν σῶν ἀδελφῶν. Καί εἰ μὲν διακονεῖν ἐτάγῃς, παράστηθι ὡς τῷ Χριστῷ καί οὐκ ἀνθρώποις διακονῶν ἐξ εἰλικρινοῦς διαθέσεως καί ἀγάπης πᾶσιν ὡς ἀγίοις, μᾶλλον δέ ὡς αὐτῷ καθὼς εἵπομεν – διακονήσων τῷ Χριστῷ, ἕκαστον αὐτῶν

περιπλεκόμενος οίονει τῇ ψυχῇ καί ὄλον σεαυτόν τῇ προθέσει διά τῆς ἀγάπης ἐμπαρέχων αὐτοῖς, ἐκ τοῦ διακονεῖν αὐτοῖς βεβαιούμενος καρποῦσθαι ἀγιασμόν.

Εἰ δέ καθεσθῆς ἐν αὐτῇ μετὰ πάντων καί σύ, ὅρα τί σοι ἐν Κυρίῳ ἐντέλλομαι, ὡς ἀγαπητῶ πατρί μου καί ἀδελφῶ, μή προπετῶς ἐκτείνης τήν χεῖρά σου (333) ἐπί τοῖς παρακειμένοις βρώμασι τῇ τραπέζῃ πρό τοῦ ἐνάρξασθαι τοὺς παλαιότερους ἐσθίειν τῶν ἀδελφῶν σου, πρό τοῦ δοθῆναι τήν εὐλογίαν ἄνωθεν παρά τοῦ ἱερέως. Καί ἀρξάμενος συνεσθίειν τοῖς πατράσι καί ἀδελφοῖς σου, πρόσεχε σεαυτῶ καί μόνῳ ἐν συστολῇ πάσῃ καί σιωπῇ καθεζόμενος, μή ὁμιλῶν καθόλου τινί ἀλλά προσέχων τῇ ἀναγνώσει καί τρεφόμενος, ὥσπερ τό σῶμα, οὕτω καί τήν ψυχὴν ἐκ τῶν θεοπνεύστων λογίων τοῦ Πνεύματος. Δεῖ γάρ σε διπλοῦν ὄντα, ἐκ ψυχῆς λέγω καί σώματος, δισσῶς καί καταλλήλως ἔχειν τήν τροφήν καί τήν τράπεζαν, καί τό μὲν σῶμα αἰσθητόν ἔχοντα καί γήϊνον αἰσθητοῖς καί τοῖς ἀπό γῆς τρέφειν βρώμασι, τήν δέ ψυχὴν νοεράν καί θείαν ἐπιφερόμενον νοητοῖς τρέφειν καί θεῖοις τῶν λόγων ἐδέσμασι.

Μή οὖν περιεργάζου τά παρατιθέμενά σοι μέρη ἐν τῇ τραπέζῃ, ποῖον τυχόν μείζον ἢ βραχύτατόν ἐστιν, ἀλλ' οἶον δοθῆ σοι μετ' εὐχαριστίας πάσης δεξάμενος φάγε, καί τοῦτο μετ' ἐγκρατείας, φεύγων ἐν πᾶσιν τόν κόρον, ἀνάξιον ἑαυτόν δηλονότι λογιζόμενος τῆς κοινῆς τραπέζης τῶν ἀδελφῶν καί τοιαῦτα καθ' ἑαυτόν ἐνθυμούμενος καί λέγων πρὸς ἑαυτόν· “Τίς εἰμι ἐγώ, ὁ εὐτελής καί ἀνάξιος, ὅτι μετὰ τῶν ἀγίων τούτων συγκάθεδρος καί συνέστιος γέγονα;” καί οὕτω ταῦτα λέγων ἐν ἑαυτῶ, ἔχε μόνον ἀπό ψυχῆς σεαυτόν ἀμαρτωλόν, καί καθάπερ πτωχός τις καί ῥακενδυτῶν, ἐάν μέσον ἀρχόντων καί πλουσίων λαμπράς καί πολυτελεῖς περιβεβηλημένων στολάς εὐρεθῆ, αἰσχύνεται καί συστέλλεται καί οὐδέ προσεγγίσει τινί αὐτῶν ἢ πλησιάσει τολμᾷ, οὕτω καί σύ διάκεισο πρὸς πάντας αὐτούς, τόν ἔσχατον τόπον αἰεὶ ἐκλεγόμενος καί αἰσχυρόμενος ἐπάνω τινος αὐτῶν (334) τῶν ὀραθῆναι καθήμενος, ὡς ἐκείνων μὲν πάντων πλουσίων ὄντων ταῖς ἀρεταῖς, σοῦ δέ πτωχοῦ καί γυμνοῦ ὑπάρχοντος καί ἀναξίου τοῦ καί ὅλως συνεῖναι καί βλέπειν αὐτούς. Ἀλλά γάρ μέλλων ἄψασθαι τῆς τροφῆς, αὐθις ταῦτα λογίζου μεμνημένος τάς ἀμαρτίας σου καί λέγε πρὸς ἑαυτόν· “Ἄρα γε οὐκ εἰς κρίμα μου καί κατάκριμα γένηται, εἰ ἄψομαι τῶν προκειμένων τινός; Τόν γάρ πεπονηκότα ταῦτα Θεόν καί εἰς βρῶσιν παρασχόντα ἡμῖν, τοῦτον ἐγώ νηπιόθεν παρήκουσα καί τάς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς οὐκ ἐφύλαξα· καί πῶς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ, ὡς οἱ πατέρες οὗτοι οἱ ἅγιοι, κἀγώ ἀνάξιος καί κατάδικος ὢν μεταλάβω; Ποίῳ προσώπῳ, ἀπό ὄψεως ὢν τοῦ Δεσπότου μου, ὁ πονηρός δοῦλος ἐγώ καί ἀγνώμων καί ἀχάριστος, πρό τοῦ μετανοῆσαί με καί τήν συγχώρησιν παρά τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τελείως λαβεῖν, ὡς οἱ μή ἀμαρτήσαντες ἢ καί ἡμαρτηκότες μὲν, μετανοήσαντες δέ καί τήν συγχώρησιν ἐκεῖθεν λαβόντες, φάγωμαι καί αὐτός καί πίωμαι καί συνευφρανθήσομαι τοῖς ἁγίοις; Οὐδαμῶς! Ἀλλά πρὸς τό ζῆν με μόνον καί φάγομαι καί πίωμαι καί ἑμαυτόν ἐκτῆξω καί λυπήσω καί κατακρινῶ, ἵνα ἐπιβλέψας ὁ θεός ἄνωθεν καί ἰδὼν τήν στενοχωρίαν καί τήν ἐκούσιόν μου θλιψὴν ἐλεήσῃ καί συγχωρήσῃ μοι τά πολλά μου κακά”. Ταῦτα τοιγαροῦν ἐνθυμοῦ, τούτων διηνεκῶς μέμνησο!

Πρὸς τούτοις τύπωσον καί ψωμόν τοσοῦτον ἐσθίειν, ὅσον τοῦ μή χορτάζεσθαι σε, ἀλλά κατά πολὺ τῆς χρείας ἔλαττον καί ὅσον δύνασαι βαστάσαι· ὡσαύτως καί ἔν ἢ δύο πίνειν καυκάλια καί ταῦτα ἐν μιᾷ τεταγμένη τῆς ἡμέρας ὥρα. Ἐσθιοντός σου δέ μή (335) ὑπακούσης τῶ ὑποβάλλοντί σου λογισμῶ ἐκλέξασθαί τι τῶν προκειμένων κἀκείνου μεταλαβεῖν· ἀλλά φύλαξον μή φαγεῖν τι ὅπερ καλόν σοι ἐφάνη, μόνον δέ τά ἔμπροσθέν σου κείμενα ἔσθιε· ἀλλά καί ἐξ αὐτῶν ἐάν τύχη τυχόν ὀπώρα ἢ ἕτερα τίνα τῶν ἐδωδύμων εἶναι καί ἀρεστόν φανῆ σοι ἐν ἐξ αὐτῶν καί εἴπη σοι ὁ λογισμός· “Καλόν ἐστὶν ἐκεῖνο, λαβὼν φάγε αὐτό”, σπούδασον μή ἠττηθῆναι

μηδέ ἄψασθαι αὐτοῦ. Δι' οὐδέν γάρ ἕτερον τοῦ παραδείσου ὁ Ἀδάμ ἐξεβλήθη, εἰ μὴ ὅτι ὠραίος ἐφάνη καὶ καλός εἰς βρῶσιν ὁ καρπός τοῦ φυτοῦ, καὶ ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἀπερρίφη καὶ ἐξεβλήθη καὶ θανάτῳ καὶ φθορᾷ κατεδικάσθη. Οἱ οὖν βουλόμενοι εἰς ἐκεῖνον τὸν παράδεισον – μᾶλλον δέ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐπανελθεῖν, τὴν ἐγκράτειαν δίχα παραβάσεως πάσης καὶ μέχρι τούτων φυλάττειν ὀφείλουσιν, ἵνα μὴ κατὰ μικρόν καὶ εἰς μείζονας ἐπιθυμίας καὶ βλαβερὰς περιπέσωσιν. Ἐάν προτρέπωνται σε οἱ συγκαθήμενοι ἀδελφοί τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν περισόν τι, μηδέν ἕτερον ἀποκριθῆς τινι, εἰ μὴ τὰς χειράς σου δήσας καὶ μικρόν τι διεγερθεὶς καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, πρᾶεῖα λέγε φωνῇ· “Συγχώρησον”, καὶ ἐπὶ πᾶσιν οὕτω πάντοτε ἀποκρίνου καὶ μήτε προτιμῆσι τινὰ ἐκ τῶν περισσευμάτων σου, μήτε λάβης ἀπὸ τινός τι. Μὴ πίνοντός σου οἶνον, μὴ ἐπιζητήσης ὅλως λαβεῖν αὐτόν, ἀλλὰ μηδέ ἐτέρῳ τινὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐπιδώσης, εἰ μὴ που ἀπὸ ξένης ἐστὶ καὶ ἦλθε πρὸς σέ διὰ χρεῖαν τινά. Μὴ καταδέξῃ ποτέ μετὰ τινος προγεύσασθαι, μηδέ ἐν δαίτῃ φαγεῖν ἢ πιεῖν ἢ ἐπιδειπνήσαι ποτε· πάντα γάρ τὰ κακὰ ἐκ τούτων τίκονται, καὶ ταῦτά εἰσι τὰ ἔνεδρα τοῦ διαβόλου καὶ αἱ παγίδες αὐτοῦ, αἵτινες καθορῶνται μὲν ὡς καλαί, (336) κεκρυμμένον δέ ἔχουσι τὸν ἴον τοῦ θανάτου ἐν αὐταῖς, ἅς ὁ πιστεύων ἡμῖν φεύζεται, καὶ ὁ φυλάσσει τούς λόγους ἡμῶν, τῇ συνεργείᾳ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, ἄτρωτος καὶ ἀβλαβῆς διαμένει ἐξ αὐτῶν, οἱ δέ γε λοιποὶ κοσμικὸν βίον, ὡς οὐκ ἴσασιν, ἐν μοναχικῷ τῷ σχήματι προαιροῦνται ζῆν, οἳ καὶ εἰς βάραθρα καὶ εἰς κρημνοὺς καταπίπτοντες οὐκ αἰσθάνονται.

Σὺ οὖν, περιπόθητε ἀδελφέ, ταῦτα φυλάξαι θέλησον, εἰ κἂν δέῃ σε καὶ ἀποθανεῖν· ἄλλως γάρ τὸν τῆς γαστριμαργίας δαίμονα ἐκφυγεῖν οὐκ ἰσχύσεις. Ἴσθι δέ ὅτι ταῦτα φυλάσσοντός σου, μὴ φέρων ὁ διάβολος ὄραν σε, πάντας τούς ραθύμους ἐξεγερεῖ κατὰ σου, καὶ καταλοιδορήσουσί σε καὶ γελάσουσι καὶ φθονήσουσι καὶ ἐμπαίζουσι καὶ μυρίας θλίψεις σοι ἐπενέγκωσιν, ὅπως σε τῆς ἀγαθῆς προθέσεως καὶ τῶν σωτηρίων πράξεων ἀποστήσωσιν· ἄπερ ἐάν ὑπομείνης, ἀγαπητέ, μεγάλην ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εὐρήσεις βοήθειαν καὶ παράκλησιν. Τοιγαροῦν καὶ ἐτέρων ἐν τῷ δαίτῳ καθημένων καὶ ἐσθιόντων, σοῦ δέ μὴ ἐσθιόντος ἀλλ' εἴτε διακονοῦντος εἴτε καὶ μὴ, μὴ ἐπιλάθῃ καὶ ταῦτα λέγων πρὸς ἑαυτόν· “Εἰ ἤμην πάντως μετανοήσας καὶ αὐτός καὶ τὰς ἀμαρτίας μου συγχωρηθεὶς, ἔχαιρον ἂν κἀγὼ καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου συνήσθιον. Ἐπειδὴ δέ ἀνάξιον ἑμαυτόν δά τῶν αἰσυχρῶν μου πράξεων, ὁ ἄθλιος, πεποίηκα, ἀπολάβω ἐνταῦθα κατὰ τὰ ἔργα μου!” “ καὶ ταῦτα λέγων κράτει γαστρός, ὅση σοι δύναμις. Πρωτοκαθεδρίαν μήποτε ζητήσεις μήτε ἐπιθυμήσεις, ἀλλὰ μίσησον ταύτην ἀπὸ ψυχῆς ὡς ὑπερηφανίας αἰτίαν καὶ πρόξενον οὔσαν. Ἡ γάρ ταπεινώσις σου ὑψώσει σε, καὶ τό ἔσχατον εἶναί σε πάντων πρῶτον σε ἀποκαταστήσει, ἐπειδὴ γέγραπται· “Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτόν ταπεινωθήσεται, ὁ δέ ταπεινῶν ἑαυτόν ὑψωθήσεται”.

(337) Μετὰ γοῦν τό συναναστῆναί σε πάση τῇ ἀδελφότητι καὶ ἀποδοῦναι τὴν εὐχαριστίαν Θεῷ καὶ παρὰ τοῦ ἱερέως ἀπολυθῆναι, ἀπότρεχε σιωπῶν ἐν τῇ κέλλῃ σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν ἐπιλαβοῦ τοῦ βιβλίου. Καὶ ἀναγνοὺς ὀλίγον, εἰ μὲν ἡμέραι τοῦ θέρους εἰσίν, ἀνακλίθητι ἐπὶ τό ψιάθιον σου καὶ βραχυτάτου μετάλαβε ὕπνου ἀπεχόμενος γάρ τοῦ κόρου καὶ λιτῆ χρώμενος τῇ τραπέζῃ μετὰ ἄρτου καὶ μεμετρημένου ὕδατος καὶ λαχάνων ἢ ὀσπρίων, ἥττον ὑπνώσεις καὶ θᾶπτον ἐξαναστήσει, εἰ δέ τοῦ χειμῶνός εἰσι, μετὰ τό μικρόν ἀναγῶναι ἐπιλαβοῦ τοῦ ἔργοχειροῦ σου καὶ προσκαρτέρησον ἐν αὐτῷ ἕως οὗ τό ξύλον τὴν ὑμνωδίαν σημάνῃ τοῦ λυχνικοῦ.

Εἶτα πάλιν εἰς τὴν σύναξιν εἰσελθὼν, στήθι ἐν φόβῳ καὶ προσοχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ψάλλον αὐτῷ καὶ ἐξομολογούμενος καὶ μηδενὶ ὁμιλῶν τό παράπαν. Καὶ τελεσθέντος τοῦ λυχνικοῦ, εἰ μὲν ἐγκρατεῦσασθαι ἰσχύσεις τοῦ μὴ φαγεῖν ἢ πιεῖν τό

καθόλου, ἄπαξ κεκρικῶς τὴν ἡμέραν ἐσθίειν, εὐρήσεις οὐ τὴν τυχοῦσαν ὠφέλειαν ἐν τῇ παραστάσει τῆς ἐσπερινῆς σου ἀκολουθίας καὶ ἐν τῇ νυκτερινῇ δεήσει καὶ ἀγρυπνία· εἰ δ' οὖν ἄλλ' ἐνὶ παζαματίῳ ἀρκέσθητι καὶ ἐνὶ ποτηρίῳ ὕδατος ἄνευ ἀσθενείας καὶ ἀτονίας στομάχου σου. Καὶ μετὰ τὸ συνάμα τοῖς ἀδελφοῖς σου ἀποδοῦναι τὰς ἐσπερινὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ, βαλὼν μετάνοιαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ προσετώτου ὡς εἰς αὐτοὺς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ, καὶ εὐχὴν ἐκεῖθεν λαβὼν καὶ ἀσπασάμενος τὰς ἀγίας μορφὰς τῶν ἀγίων, εἴσελθε σιωπῶν μηδενὶ μηδαμῶς ὁμιλῶν εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ κλείσας τὰς θύρας ἐπιλαβοῦ πρῶτον τοῦ βιβλίου, (338) καὶ ἀναγνούς ὡσεὶ τρία φύλλα προσεχῶς ἐν αὐτῷ στήθι εἰς προσευχὴν, ἡσύχως ψάλλον καὶ προσευχόμενος τῷ Θεῷ ὡς παρά μηδενός ἀκουόμενος. Στήθι δέ γενναίως ἐπισυνάγων σου τοὺς λογισμούς καὶ μὴ ἔων ῥέμβεσθαι αὐτοὺς ἀλλαχοῦ, σφίγξον σου τὰς χεῖρας, ἔνωσόν σου τοὺς πόδας ἐπίσης ἀσαλεύτους ἐν βάσει μιᾶ, καὶ τοὺς μὲν ὀφθαλμούς μῦσον τοῦ μὴ πρὸς ἄλλο τι βλέπειν καὶ τὸν νοῦν διασκίδνασθαι, τὸν δέ νοῦν αὐτόν καὶ ὄλην τὴν καρδίαν ἄρον εἰς οὐρανοὺς καὶ Θεόν, ἐκεῖθεν μετὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν τὸν ἔλεον ἐκκαλούμενος. Ἔστωσάν σοι δέ ψαλμοὶ τεταγμένοι παρά τοῦ πνευματικοῦ σου πατρός, ὅσοι ῥήματα μετανοίας καὶ κατανύξεως φέρουσι καὶ ὅσοι τῇ δυνάμει ἐξικανοῦσι καὶ τῇ προθέσει σου. Δεῖ γάρ σε μετρεῖν τῇ τε ἰσχύϊ καὶ τῇ ἀνδρείᾳ σου τὴν τε τῶν ψαλμῶν ὑμνωδίαν καὶ τὸ πλῆθος τῆς γονυκλισίας καὶ τὸν χρόνον τῆς στάσεως, ἵνα μὴ τὴν συνείδησιν ἕξης εἰς ἔλεγχόν σου λέγουσαν· “Ἔτι ἦν σοι δύναμις τοῦ στήναι καὶ ὑμῆσαι καὶ Θεῷ ἐξομολογήσασθαι”. Πρὸς τούτοις ἔστωσάν σοι καὶ εὐχαὶ καὶ αὐταὶ τεταγμέναι πρωΐας καὶ ἐσπέρας, ἐξομολόγησιν ἔχουσαι πρὸς Θεόν. Καὶ τὴν εὐχὴν συντελέσας ἀνάγνωθι πάλιν μικρόν, εἶτα ἐπιλαβοῦ καὶ τοῦ ἐργοχείρου σου, καὶ ἕως πρώτης φυλακῆς, ἤγουν ἕως τρίτης ὥρας διανυκτέρευσον τῆς νυκτός. Εἴθ' οὕτως ἀναστάς καὶ ποιήσας τὸν ἄμωμον, ἀνακλίθητι σφραγισάμενος ὄλον σου τὸ σῶμα ἐπὶ τὸ ψιάθιον, μεταλαβὼν δέ ὕπνου μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καθεξῆς ποιήσεις, ὡς ὑπετυπώθη σοι ἄνωθεν.

Ἄλλα γάρ καὶ τοὺς λογισμούς τῆς καρδίας σου τῷ πνευματικῷ σου πατρὶ καθ' ὥραν, εἰ δυνατόν, ἐξαγόρευε· εἰ δέ μή, τέως ἐσπέραν μὴ παρέλθης, ἀγαπητέ, ἀλλά καὶ μετὰ τὸν ὄρθρον τὰ συμβαίνοντά σοι πάντα, (339) σεαυτὸν ἀνακρίνων, ἐξαγόρευε. Καὶ πίστιν ἀδίδακτον ἔχε πρὸς αὐτόν, κἂν ὁ κόσμος ἅπας αὐτόν λοιδορῇ καὶ διασύρῃ, κἂν αὐτός σύ τοῦτον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου θεάσῃ πορνεύοντα, μὴ σκανδαλισθῆς, μηδέ τὴν πίστιν σου ἐλαττώσῃς τὴν πρὸς αὐτόν, πειθαρχῶν τῷ εἰπόντι· “Μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε”.

Οὕτω δέ ποιῶντός σου καθ' ἐκάστην καὶ οὕτως ἀγωνιζομένου σου, οὐ βραδύνει ὁ Θεός τοῦ ἐπισκέψασθαί σε ἄνωθεν, ἀλλ' ἐξαποστελεῖ σοι βοήθειαν ἐξ ἀγίου αὐτοῦ κατοικητηρίου, καὶ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος ἐπισκιάσει σοι. Καὶ κατὰ βραχὺ προκόπτων ἐπὶ τὸ ἔργον σου τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν αὐξήσεις καὶ εἰς ἄνδρα τέλειον ἀναδράμης, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, φωτιζόμενος καὶ φωτίζων φῶς γνώσεως, δίκην ἡλίου, πάντας τοὺς πλησιάζοντάς σοι καὶ ἐντυγχάνοντας, καὶ δοξάζων Θεόν καὶ βίῳ καὶ λόγῳ, τὸν δόντα σοι τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ᾧ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περί τοῦ μὴ ἀμελῶς ἔχειν περί τήν ἐργασίαν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, μηδέ καταφρονεῖν μιᾶς καί μόνης αὐτῶν, ἀλλ' ἀγωνίζεσθαι τηρεῖν ὁμοῦ πάσας, ἵνα μὴ ὡς καταφρονηταί ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἀποκλεισθῶμεν. Καί περί τοῦ ὑπομένειν γενναίως τούς πειρασμούς.

Λόγος ΚΖ'. (340)

Ἀδελφοί καί πατέρες, οὐκ ἀκούετε τοῦ Κυρίου καί τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ βωόντων· “Ἐάν τις, φησί, τόν νόμον ὅλον φυλάξῃ, πταίση δέ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος”, καί πάλιν· “Ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται”; Καί ἵνα σαφέστερον ὁ λέγει ποιήσῃ, ἐπάγει λέγων· “Ὡ γάρ τις ἡττηται, τούτῳ καί δεδούλωται”. Ὡστε, ἀδελφοί, ὁ ἐνί καί τῷ τυχόντι πάθει δουλούμενος, ὑπ' αὐτοῦ καί δεσπόζεται καί ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου ὑπακούειν οὐ δύναται· πῶς γάρ, ὑπό ἀλλοτρίου δεσπότου κυριεύομενος; Διά τί δέ καί ἀφ' ἐαυτῶν οὐ συνωρῶμεν ἡμεῖς τῶν δεσποτικῶν καί ἀποστολικῶν ῥημάτων τήν ἀληθῆ δύναμιν, ἐκ τῶν ὀρωμένων ταύτην καλῶς στοχαζόμενοι;

(341) Βλέπομεν γάρ ὅτι οἱ ἐν πελάγει πλέοντες οὐχί ἕαν τόσα ἢ τόσα στάδια πλεύσωσιν, εἴτα ἐγγύς που πρός τόν λιμένα γενόμενοι κινδύνῳ περιπέσωσι, ἀλλ' οἱ τόν λιμένα φθάσαντες καί τῇ χέρσῳ ἀποδοθέντες σωθῆναι λέγονται· οὕτω καί οἱ ἐν ὁδῷ περιπατοῦντες καί πρός πόλιν τινά καταλαβεῖν σπεύδοντες, οὐχί ἕαν τόνδε τόν ποταμόν διαπεράσωσι καί τόδε τό ὄρος διέλθωσι κάκεινους τούς ληστές διαβάντες ἐκφύγῳσι, μετά δέ ταῦτα ἐτέρῳ τινί ἀνδροφόνῳ ἢ θηρίῳ ἐντυχόντες παρ' ἐκείνου ἀναλωθῶσιν ἢ καί βοθύνῳ τινί περιπεπτωκότες ἀποπνιγῶσι, διασωθήσεσθαι καί τήν πόλιν ἐκείνην καταλαβεῖν ἐν ἧ ἔπορεύοντο, λέγονται, ἀλλ' οἱ πάντα πειρασμόν καί πᾶσαν θανατηφόρον ἐπιβουλήν Θεοῦ βοηθεία διαφυγόντες. Καί οὐδέ οὗτοι! Εἰ γάρ μετά τό διαφυγεῖν πάντα τά ἐναντία ἀμελήσουσιν ἢ ῥαθυμήσουσι, καί νύξ αὐτούς καταλάβῃ καί αἱ πύλαι κλεισθῶσι τῆς πόλεως καί ἔξωθεν αὐτῆς εὔρεθῶσιν, οὐκ οἶδασι τί τέξεται ἢ ἐπιούσα ἡμέρα.

Νόει οὖν μοι πόλιν τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, νύκτα τόν ἐκάστου ἡμῶν θάνατον, ἐπιούσαν δέ ἡμέραν τήν τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ παρουσίαν, ἣτις ἐστίν ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως. Ὁ τοίνυν μὴ φθάσαι σπουδάσας τοῦ ἐν αὐτῇ γενέσθαι τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἕως ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ τῆδε βίου ἐστίν, ἀλλ' ἔξω ταύτης ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὔρεθῆ, νύξ ἐπ' αὐτῷ τοῦ θανάτου γίνεται, καί οὐκ οἶδεν ἐν τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τί ἄρα αὐτῷ συμβήσεται, κἄν τε εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ συγχωρηθῆ κἄν τε μή. Ἀλλά καί ἡ δορκάς ἢ ἡ ἔλαφος ἢ ἕτερόν τι τούτων τῶν ζώων, οὐχ ὅταν τούτου μὲν ἢ ἐκείνου τοῦ θηρευτοῦ καί τοῦ κυνός (342) διαφύγῃ ἢ τῆς παγίδος τῆσδε ἢ τῆσδε ἀνώτερον γένηται, ὑπό δέ ἐτέρου τινός κατασχεθῆν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐμπέσῃ, διαδρᾶναι καί σωθῆναι λέγεται, ἀλλά τό μῆθ' ὅλως ἀγριευθῆν ἢ ὑπό τινος μηχανῆς κρατηθῆν. Νόει οὖν μοι πάλιν θηρευτάς τούς πονηρούς δαίμονας, κύνας δέ τούς πλάνους καί ψευδοδικάλους ἀνθρώπους, οἱ διεστραμμένοι ὄντες καί πονηροί οὐχ ἑαυτούς διορθώσασθαι ἀλλά ἐτέρους διδάσκειν ἐπιχειροῦσιν, οὐς ὡς ὑλακτοῦντας κύνας λογίζεσθαι χρή καί φεύγειν τούς τοιούτους, ὡς διά τῶν λόγων δάκνοντας καί διασπαράσσοντας τά πρόβατα τοῦ Χριστοῦ καί ταῖς τῶν θηρευτῶν χερσί προδιδόντας αὐτά· ληστές δέ τούς πονηρούς λογισμούς καί αἰσχροῦς λογισμούς οἵτινες αἰφνιδίως ἐπιπίπτοντες τῷ ἀγωνιζομένῳ, ἢ φυγεῖν καί ἀπορραγῆναι τῆς συνοδίας αὐτόν παρασκευάζουσιν, ἑαυτόν οἰόμενον διασώσασθαι,

ἢ κρατήσαντες τῷ συνδιασμῷ καί ταῖς συγκαταθέσει τοῦ λογισμοῦ συνδήσαντες ἀσφαλῶς καί περισφίγγαντες, τύπτουσιν αὐτόν οἶονεῖ τοῖς γαργαλισμοῖς καί ταῖς κινήσει τῆς σαρκός, καί διά τῆς ἀτόπου ἐπιθυμίας τοῦτον ἔλκοντες τῇ δυνάμει, τῷ βόθρῳ τῆς ἀμαρτίας καί τῷ κρημνῷ τῆς πράξεως ἀπορρίπτουσι.

Χρή οὖν πάση δυνάμει τῶν μέν πονηρῶν πασῶν ἀπέχεσθαι πράξεων, τῶν δέ ἀγαθῶν ἔργων ἅμα πάντων ἀντέχεσθαι, καί τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ζέοντι πόθῳ καί προθυμίᾳ πάση ποιεῖν καί μηδεμιᾶς καί τῆς τυχοῦσης ὡς ἐλαχίστης καταφρονεῖν. Ὁ γάρ λέγων· “Εἶθε μή τόδε μοι πέπρακται τό κακόν, τόδε μή πέπραχα τό ἀμάρτημα, ἐπεὶ τόδε ἢ τόδε οὐδέν ἐστι” φανερώς ἀπάσας ὁμοῦ ἀνατρέπει τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καί ταύταις ἀνθίσταται. Ὑπονόει μοι, ἄνθρωπε, (343) σκεῦος τίμιον ἐκ πασῶν γενόμενον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἶον ἐκ πίστεως, ἐκ φόβου Θεοῦ, ἐκ ταπεινώσεως, ἐκ σιωπῆς τῆς ἀπό ἀργοῦ λόγου, ἐξ ὑπακοῆς μέχρι θανάτου, ἐκ τῆς ἐκκοπῆς τοῦ ἔνδοθεν τῆς καρδίας θελήματος καί κινήματος, ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου μετανοίας καί κατανύξεως, ἐκ τῆς ἀεννάου εὐχῆς, ἐκ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἀκριβείας, ἐκ τῆς πρὸς τόν πλησίον ἀπροσπαθείας καί τῆς πρὸς πάντας ἐξ ἴσου ἀγάπης, ἐκ τῆς ἀφιλαργυρίας καί σωφροσύνης, ἐκ τῆς πρὸς τόν Θεόν ἐλπίδος καί τελείας ἀγάπης, ἐκ πασῶν ἄλλων τῶν ταύταις συνεπομένων ταῖς ἀρεταῖς. Μία γάρ ἐκάστη τούτων, οἶονεῖ πέταλον οὔσα καθ’ ἑαυτήν ἔν, ἢ μέν χρυσοῦν, ἢ δέ ἀργυροῦν, ἄλλη χαλκοῦν, ἕτερα ἐκ λίθου τιμίου, καί καθεξῆς αἰ λοιπαὶ ἐξ ἑτέρων ἄλλων ὑλῶν, ἐνούμεναι διά τοῦ Πνεύματος καί ἀλλήλαις εἰς ἓν ἅπασαι συγκολλώμεναι τε καί συναρμολογούμεναι, εὐχρηστόν τι, ὡς εἶρηται, τόν ἄνθρωπον κατασκευάζουσι σκεῦος, ἐν ᾧ ἢ τοῦ Θεοῦ χάρις ὡς οἶνος νέος ἐμβάλλεται. Εἰπέ οὖν μοι, ἐάν μία ἐκ πασῶν τῶν εἰρημένων ἀρετῶν ἐπιλείψῃ, ἐξ ὧν καί δι’ ὧν συνετέθη καί συνηρμόσθη τό σκεῦος, ἄρα ἀνέξεται ὁ Θεός ἐμβαλεῖν ἐν αὐτῷ ὅλως τι τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, εἰ καί δοκεῖ πάνυ μικρά ἢ τρυμαλιά εἶναι τοῦ ἐπιλείποντος δῆθεν πετάλου ἢτοι τοῦ τόπου τῆς ἀρετῆς; Οὐδαμῶς! Πάντως γάρ ἐκ τοῦ κατ’ ὀλίγον διά τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὀπῆς τό ἐμβληθέν ἀγνώστως ῥεῦσαν χυθήσεται.

Πῶς οὖν ἡμεῖς καί δίχα πολλῶν ἀρετῶν, ὧν τόν ἄφθαρτον καί ἀκένωτον οὐ κεκτήμεθα πλοῦτον ἐκ (344) τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, διά τῶν ὀλίγων κατορθωμάτων καί τούτων διεσπαρμένων ἀπ’ ἀλλήλων ταῖς ἀμαρτίαις, ὡς σκεῦη ἑαυτοῦς εἶναι νομίζομεν τέλεια καί ὀλόκληρα, καί τό Ἅγιον Πνεῦμα ὡς θησαυρόν ἔνδον ἐν ἡμῖν φέρειν οἰόμεθα; Ἄλλ’ ὄντως κατά τόν εἰρηκότα “ἐματαιώθημεν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν καί ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος ἡμῶν καρδία καί φάσκοντες εἶναι σοφοί ἐμωράνθημεν”. Εἰ γάρ καί Παῦλος ὁ θεῖος βοᾷ· “Ὁ Θεός ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὅς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καί ἔχομεν τόν θησαυρόν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν”, ἀλλά “σκεῦη” μέν τά ἡμετέρα σώματά φησι, καθά καί ἀλλαχοῦ λέγει· “οὐκ οἶδατε ὅτι τά σώματα ὑμῶν ναός εἰσι τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματος καί οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν”, “ὀστράκινα” δέ εἰπὼν τό τῆς φύσεως ἡμῶν ἠνίξατο ἀσθενές. Ἄθραυστα τοίνυν καί ἀδιάρρηκτά εἰσι τά τοιαῦτα σώματα διά τήν τοῦ ἐν αὐτοῖς θησαυροῦ ἀκαταμάχητον δύναμιν. Διό καί ἐπιφέρων φησὶν· “Ἰνα τό πλεῖστον τῆς δυνάμεως μή ἦ ἐξ ὑμῶν, ἀλλ’ ἐκ τοῦ Θεοῦ”. Καί ἵνα ὑμῖν αὐτό ἐκδηλότερον ἀπεργάσωμαι, τοιοῦτόν ἐστιν ὃ φησι· “Μή νομίσης ὅτι ὑπό σοῦ, φησί, συνέχεται καί τηρεῖται ὁ ἐν σοὶ θησαυρός, ἀλλά ὑπό τοῦ ἐν σοὶ θησαυροῦ αὐτός σύ μᾶλλον τετήρησαι, ὑπό τῆς ἐν σοὶ χάριτος κατεσκευάσθης εἰς τό εἶναι σκεῦος εὐχρηστον τῷ Θεῷ. Τό δὲ θαυμαστόν, ὅτι καί ἐάν μή ὑφ’ ἡμῶν ἀλλ’ ὑφ’ ἑτέρων ἐχθρῶν τινων συντριβῆ τό σκεῦος, ὁ μέν θησαυρός μένει ἀκένωτος, τό δέ σκεῦος ἰσχυρότερόν τε καί ἀσφαλέστερόν ὑπό τῆς τοῦ θησαυροῦ ἐνεργείας κατασκευάζεται· ὁ Θεός γάρ ἐστιν”. Ὅθεν περὶ τούτου ὁ αὐτός ἀπόστολος λέγει· (345) “Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ”.

Ἄλλ' ὄρα μοι πῶς διὰ τῶν τοιούτων λόγων πανταχοῦ τὴν Τριάδα ἀχώριστον εἶναι φησι καὶ ἐν ἡμῖν μένουσαν· “Ὁ Θεὸς γάρ, φησὶν, ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτούς φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψε – τό Ἅγιον Πνεῦμα δηλονότι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν” – οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἔφη· “Κἀγὼ Παράκλητον ἄλλον πέμψω ὑμῖν, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας”, καὶ πάλιν· Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν σκεύεσιν ὀστρακίνοις” εἴτουν καρδίαις σαρκίνας. Βουλόμενος δὲ δεῖξαι σοι τὸν θησαυρὸν, ὅτι οὐκ ἄλλος τίς ἐστὶ παρά τὸν λάμψαντα, ἀλλὰ ὁμότιμος καὶ ὁμοούσιος αὐτοῦ ὑπάρχει, προσέθηκε λέγων· “Ἴνα τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως μὴ ἦ ἐξ ἡμῶν ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ”, τοῦ ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ἐλλάμψεως δηλονότι τοῦ Πνεύματος σκηνώσαντος. Τοῦτο γάρ ἐστὶν ὁ θησαυρός, ἡ Ἁγία Τριάς, συνεχόμενος μὲν ὑφ' ἡμῶν διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν, ὡς εἴρηται, πασῶν ἀκριβοῦς φυλακῆς, συνέχων δὲ ὅλους ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας τε καὶ δυνάμεως καὶ χάριτος, πάντοθεν ἀτρώτους καὶ ἀκλινεῖς καὶ ἀσαλεύτους συντηρῶν καὶ διαφυλάττων ἡμᾶς· οὐς καὶ ὡς ἀσθενοῦντας καὶ εὐολίσθους, μικρὸν τι ἐλλείψαντας ἢ σφαλέντας, αὐτὸς εὐθύς ὁ θησαυρὸς συσφίγγει καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐνοῖ τε καὶ συγκολλᾷ ἑαυτῷ καὶ ἀναπληροῖ τὰ ἡμῶν ὑστερήματα καὶ στερεοῖ καὶ παγιωτέρους ἡμᾶς ἀπεργάζεται.

(346) Διὰ δὴ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, παραστῆσαι ἑαυτοὺς ἀμέμπτους τῷ Κυρίῳ ἐκ πάσης ἀμαρτίας, ἐπιφερομένους μεθ' ἑαυτῶν τὴν φυλακὴν πασῶν τῶν σωτηρίων αὐτοῦ ἐντολῶν. Οὕτω γάρ ταύτας ὁ τεχνίτης Θεὸς Λόγος λαβόμενος, ὡς ὕλην τινὰ διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων τιμίων συμπεφορημένην, αὐτὸς ὁμοῦ πάσας ἐνώσει καὶ εἰς εὐχρηστα διὰ τῶν τοιούτων σκευὴ κατασκευάσει ἡμᾶς. Ἀλλὰ μὴ τὰς μὲν κομίσωμεν αὐτῷ, τὰς δὲ καταλείψωμεν, μηδὲ ὅταν πάσας αὐτῷ προσενέγκωμεν, περὶ μίαν καὶ μόνην ἀμεληταί καὶ καταφρονηταί φανῶμεν τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ τῷ Θεῷ, ἵνα μὴ ὀργισθῆς προστρίψῃ κἀκείνας ἡμῖν καὶ ἐκβληθῆναι ἡμᾶς ἔξω τοῦ νυμφῶνος κελεύσῃ. Τοῦτο δὲ παθόντες οὐδὲν ἡμᾶς ὕστερον, εἰ καὶ πολλὰ κρούσαντες εἴπομεν· “Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν!”, ὠφελήσει. Ἐρεῖ γάρ· “Ὑπάγετε ἀπ' ἐμοῦ! Οὐδέ γάρ οἶδα ὑμᾶς ὡς πιστοὺς, οὐδέ μέχρι θανάτου ὑπακούσαντας καὶ ἐκπληρώσαντάς μου τὸ πρόσταγμα. Διὸ ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ”.

Ταῦτα μὲν οὖν, οἶδα, πρῶτος ὁ ταπεινὸς ἐγὼ καὶ πανάθλιος, ὡς μηδὲ μίαν πεπληρωκῶς ἐντολήν τοῦ Θεοῦ μου, ἀκούσομαι. Εἶτα καὶ ὅσοι κατ' ἐμέ ἀνυπότακτοι καὶ παρήκοοι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἱ λέγοντες ἄφροني λογισμῶ· “Εἴθε μὴ μεμοίχευκα! Τό γάρ ὀβολόν ἢ κλάσμα κεκλοφέναι ἄρτου, ποία ἀμαρτία ἐστίν;” (347) Εἶτα πάλιν· “Μακάριος ἂν ἦμην, φησὶν, ἐάν μὴ αἰσχροῖς καὶ βεβήλοις τῆς ἀρσενοφθορίας περιεπάρην κακοῖς. Τό γάρ λαιδορῆσαι ἢ φθονῆσαι, παίξαι τε καὶ γελάσαι, ὅποια ἄρα ἐστὶν ἀμαρτία;” οἱ πάλιν ἑαυτοὺς ἠγούμενοι, διὰ τὸ ἐκ σαρκικῶν τῆς ἀμαρτίας πράξεων καθαρεύειν, ὡς ἀγγέλους Θεοῦ καὶ μεγάλα περὶ ἑαυτῶν ἀφρόνως οἰόμενοι, μὴ ποιούμενοι δὲ λόγον τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν καὶ παθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπασῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καταφρονοῦντες καὶ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν μὴ βιαζόμενοι ἑαυτοὺς, παραιτούμενοι δὲ καὶ ὑπὲρ ἐντολῆς Θεοῦ πᾶσαν ἐπίπονον πρᾶξιν καὶ κακοπάθειαν, καὶ ἀμερίμνως διάγοντες.

Τί γάρ ὄφελος, ἀδελφοί, τὸ πορνείας μὲν ἀπέχεσθαι καὶ ἄλλης ἀκαθαρσίας σωματικῆς, δόξης δὲ ἀντιποιεῖσθαι καὶ χρημάτων ἐφίεσθαι; Ἡ μὲν γάρ τὸ σῶμα, ἡ δὲ τὴν ψυχὴν διαφθείρει. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἀπίστους ἡμᾶς κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ ταύτης ἔρᾶν ἀπεργάζεται· “Πῶς δύνασθε, φησὶ, πιστεύειν, δόξαν παρά ἀνθρώπων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρά τοῦ μόνου Θεοῦ ζητοῦντες;”. Τί δὲ τὸ ἀρσενοφθορίας μὲν καθαρεύειν, φθόνῳ δὲ καὶ μίσει καὶ ζήλῳ κατὰ τοῦ πλησίον ἐκτήκεσθαι; Τό γάρ πρὸς τὸν ἀδελφόν μῖσος φονεὴ τὸν κεκτημένον ἀποτελεῖ· “Ὁ γάρ μισῶν τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ, φησὶν ὁ ἀπόστολος,

ἄνθρωποκτόνος ἐστίν”. Ἀρσενοκοίτης δέ καί φονεύς ἐνί πάντως κατά τούς ἱερούς κανόνας καί τῷ αὐτῷ ἐπιτιμῶ καθυποβάλλονται καί ὑπόδικοι κρίσεως αἰωνίου ἀμετανόητοι διαμένοντες γίνονται. Τί δέ ἐάν μή μεθύσκειται τις οἴνω, λοιδορεῖ δέ τόν ἀδελφόν αὐτοῦ; Ἀμφότεροι γάρ κατά τόν θεῖον ἀπόστολον τῆς βασιλείας (348) ἐξωθοῦνται τῶν οὐρανῶν· “Μή πλανᾶσθε γάρ, φησίν, οὔτε πόρνοι, οὔτε ἄρσενοκοῖται”, καί ἐπιφέρει· “οὐ μέθυσοι, οὐ λοιδοροί, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι”. Τί δέ τῆς νηστείας ὄφελος, εἶπέ μοι, μή προσούσης πραότητος; Τί δέ τῆς πραότητος ὄφελος, ἐάν ἐπί ὀλέθρῳ ψυχῆς ἐστι καί παραβάσει μιᾶς καί τῆς αὐτῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ; Ὡσπερ γάρ ὁ τῷ τύπτοντι ἀντιπίπτων καί ἀντιπύπτων, αὐτόν τόν εἰπόντα Θεόν ἀτιμάζει – “Τῷ τύπτοντί σου τήν σιαγόνα, φησί, στρέψον αὐτῷ καί τήν ἄλλην”, οὕτω καί ὁ τοῦ βλασφημοῦντος εἰς Θεόν μακροθύμως ἀνεχόμενος, εἰς τόν βλασφημούμενον ἀμαρτάνει ὡς συνηδόμενος τῷ βλασφημοῦντι καί συνευδοκῶν αὐτῷ διά τῆς νομιζομένης μακροθυμίας. Τί τῇ ὑπακοῇ θαρρεῖς, ἀδελφέ, γαστριμαργία δουλούμενος; “Οὐδεῖς γάρ, φησί, δυσί κυρίοις δουλεύειν δύναται”· γαστρός δοῦλον Θεοῦ δοῦλον γενέσθαι ἀμήχανον. Τί ἐγκαυχᾶ τῇ πολλῇ τῶν ψαλμῶν μελέτῃ, μετεωριζομένου μέν τοῦ νοός σου, μή ἐπισταμένου δέ τῶν λεγομένων τήν δύναμιν; Εἰ δέ καί διά τοῦτο τῶν ἐπιτασσομένων σοι διακονιῶν ἀμελεῖς καί τῶν παρά τοῦ προεστῶτος ἐπιταχθεισῶν σοι δουλειῶν τῆς μονῆς, ἐγώ μέν σιωπῶ, σύ δέ οἶδ’ ὅτι ἀκήκοας τῆς θείας Γραφῆς λεγούσης· “Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τά ἔργα τοῦ Κυρίου ἀμελῶς”. Τί ἐπερείδη τῶν ἐν τοῖς σωματικοῖς ἔργοις κόπῳ τῆς ἔνδοθεν ἀμελῶν ἐργασίας; Οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος· “Ἡ μέν γάρ σωματική γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστίν ὠφέλιμος, ἡ δέ εὐσέβεια πανταχοῦ ὠφέλιμος ἐστίν”; Τί δέ, ἐάν καί τά ἀμφοτέρω κατωρθώσῃ τις, τούς δέ συνόντας αὐτῷ (349) ἢ καί τούς ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφούς κατακρίνη; “Ὡ γάρ, φησί, κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καί ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν”. Ὁ δέ καί πάντα τά εἰρημένα κατωρθωκῶς καί μήτε ποιῶν τι τῶν ἀπηγορευμένων μήτε τούς ἀμελεῖς ἀδελφούς κατακρίνων, ἐν δέ καιρῷ πειρασμοῦ, ἐπελθόντων αὐτῷ ἐμπυσμάτων καί ραπισμάτων καί ὕβρεων, ἐάν μή ὑπενέγκῃ ταῦτα ἀταράχως, ἢ ταραχθεῖς μέν τήν καρδίαν οὐ προφέρει δέ ῥῆμα ἀπρεπές, ἀλλά ὅλως ἐνδείξεται διά τοῦ ἔξωθεν σχήματος πρὸς ὀργήν κινηθεῖσαν αὐτοῦ τήν ὀρμήν τῆς ψυχῆς καί λόγον ὑβριστικόν ἀντιφθέγγεται ἢ ἕτερον τι πρὸς ἄμυναν διαπράξεται, πῶς δοῦλον ἑαυτόν καί μιμητὴν τοῦ ἰδίου Δεσπότου ὅλως εἰπεῖν ὁ τοιοῦτος τολμήσει καί οὐχὶ μᾶλλον ἀπεναντίας ἐχθρόν;

Οἱ φίλοι τοίνυν τοῦ Θεοῦ καί οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν, ἐν ἑαυτοῖς αὐτόν ἔχοντες οἶα δὴ θησαυρόν τῶν ἀγαθῶν ἄσυλον, μετὰ χαρᾶς ἀφάτου καί θυμηδίας τὰς τοιαύτας ὕβρεις καί ἐξουδενώσεις προσυποδέχονται, ὑπεραγαπῶντες ὡς εὐεργέτας ἐν εἰλικρινεῖ διαθέσει τούς ταῦτα εἰς αὐτούς ἐνδεικνυμένους καί πράσσοντας. Οἱ δέ γε λέγοντες ὅτι· “Κατὰ μέν τόν τῆς φιλονεικίας καί μάχης καιρόν κινούμεθα ὡς ἄνθρωποι πρὸς ὀργήν καί θυμόν, καί ἔσθ’ ὅτε καί ἀμυνόμεθα ἐν λόγοις καί αὐτοῖς ἔργοις τούς ἀδελφούς, ὕστερον δέ οὐκ ἔχομεν κατ’ αὐτῶν ἐχθραν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλά πάντα ἀφίεμεν καί μάλιστα ἐάν καί συγχώρησιν πρὸς ἀλλήλους ποιήσωμεν”, εἰκόσασί μοι ἀγράφῳ πυξίῳ ἐν ᾧ ὅταν λάβῃ καιρόν ὁ ἐχθρός καί πολέμιος τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐγγράφει δι’ αὐτῶν ἐκείνων τὰ πονηρά καί μιαρά αὐτοῦ δόγματα καί ὑπάγει· αὐτοῖ δέ (350) πάλιν τὰ ἄπερ ἔγραψαν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κινηθέντες ἐξαλείφοντες, οὐ προαιροῦνται ἐγγράψαι τὰ τοῦ Χριστοῦ ἀντ’ αὐτῶν, ἵνα ἐλθῶν ὁ ὑπεναντίος εὐρήσῃ ἐγγεγραμμένας τὰς πλάκας τῶν καρδιῶν αὐτῶν καί ἀποστραφῇ ἡττημένος καί κατησχυμένος, ἀλλ’ ὀκνηρία καί ῥαθυμία ἀγράφους ἕκαστος αὐτῶν ἔων ταύτας, ὅταν ἀποστείλῃ ὁ Κύριος γράψαι τὰ ἑαυτοῦ δόγματα ἐν τινι τῶν τοιούτων, εὐθύς ἐκεῖνοι γράφουσι προθύμως τὰ τοῦ ἐχθροῦ· καί τὰ μέν πικρά καί θανατηφόρα προσίενται, τὰ δέ ζωοποιὰ καί ὑπὲρ μέλι γλυκεὰ ἐξ ἑαυτῶν ἀπωθοῦνται.

Ὁ μὴδὲν οὖν ἐπταικῶς Κύριος ὁ Ἰησοῦς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐτύφθη, ἵνα οἱ μιμούμενοι αὐτὸν ἀμαρτωλοὶ μὴ μόνον ἄφεςιν τῶν ἡμαρτημένων λάβωσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς Θεότητος αὐτοῦ συγκοινωνοὶ διὰ τὴν ὑπακοὴν αὐτῶν γένωνται· καὶ ὁ μὴ τοῦτο ἐν ταπεινώσει καρδίας καταδεχόμενος, ὡς ἐπαισχυνόμενος τὰ τοῦ Δεσπότου πάθη μιμήσασθαι, ἐπαισχυνθήσεται καὶ αὐτὸν ὁ Χριστὸς ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων καὶ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι· Θεὸς ὢν ἐκεῖνος ἐγένετο δι’ ἡμᾶς ἄνθρωπος. Ἐρραπίσθη, ἐνεπτύσθη καὶ ἐσταυρώθη, διδάσκων οἰονεὶ καὶ λέγων ἐκάστῳ ἡμῶν δι’ ὧν πέπονθεν ὁ ἀπαθὴς τῇ Θεότητι· “Ἐάν βούλη, φησὶν, ἄνθρωπε, γενέσθαι Θεὸς καὶ ζωῆς ἐπιτυχεῖν αἰωνίου καὶ σὺν ἐμοὶ εἶναι, οὐπὲρ ὁ σὸς πρᾶπάτωρ ποτέ καλῶς ἐπιθυμήσας οὐκ ἔτυχεν, οὕτω ταπεινώθητι, ὡς ἐταπεινώθην ἐγὼ διὰ σέ· καὶ ἀποθέμενος τὸ ἀλαζονικόν τε καὶ ὑπερήφανον τοῦ δαιμονιώδους φρονήματος, δέξαι ῥαπίσματα, δέξαι ἐμπτύσματα, κολαφίσματα, (351) καὶ ὑπόμεινον ταῦτα μέχρι θανάτου καὶ μὴ ἐπαισχυνθῆς. Εἰ δέ σὺ παθεῖν αἰσχυνθῆς διὰ τὰς ἐμάς ἐντολάς, ὡς ἐγὼ ὁ Θεὸς ἔπαθον διὰ σέ, αἰσχύνην κάγω ἠγήσομαι τοῦ σὺν ἐμοὶ εἶναί σε ἐν τῇ μετὰ δόξης ἐλεύσει μου καὶ ἐρῶ τοῖς ἀγγέλοις μου· “Οὗτος ἐν τῇ ταπεινώσει μου ἐπαισχύνθη με καὶ καταλιπεῖν τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ ὁμοιωθῆναί μοι οὐ κατεδέξατο, νυνὶ δὲ ὅτε τῆς δόξης μὲν τῆς φθαρτῆς αὐτὸς ἐγυμνώθη, ἐγὼ δὲ ἐν τῇ τοῦ Πατρὸς μου ἀθανάτῳ δόξῃ δεδοξασμαι, καὶ τὸ ὅλως ὄραν αὐτὸν ἐπαισχύνομαι! Ἐκβληθήτω τοιγαροῦν ἔξω, ἀρθήτω ὡς οἱ ἀσεβεῖς ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου!”. Ταῦτα τοίνυν ἀκούσονται οἱ πάσας μὲν τὰς ἐντολάς κατὰ τὸ δοκοῦν τηροῦντες, δι’ αἰσχύνην δὲ καὶ ἐντροπὴν ἀνθρώπων μὴ καταδεχόμενοι τὰς ἐξ αὐτῶν ἐπιφερομένας αὐτοῖς ὕβρεις καὶ ἀτιμίας ἢ λοιδορίας, μὴδὲ τοὺς ῥαπισμούς μὴδὲ τὰς ἐξ αὐτῶν πληγὰς ὑποφέροντες.

Φρίξατε, ἄνθρωποι, καὶ τρομάξατε, καὶ τὰς ὕβρεις ἅς ὁ Θεὸς ὑπέστη διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, μετὰ χαρᾶς καὶ ὑμεῖς ὑπομείνατε! Ὁ Θεὸς ὑπὸ αἰσχίστου δούλου ῥαπίζεται ὑπόδειγμά σοι νίκης διδούς, καὶ σὺ παρά τοῦ ὁμοιοπαθοῦς σου ἀνθρώπου οὐ καταδέχη τοῦτο παθεῖν; Θεοῦ μιμητὴς αἰσχύνη γενέσθαι, καὶ πῶς συμβασιλεύσεις αὐτῷ καὶ συνδοξασθήσῃ ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, μὴ ὑπομείνας αὐτόν; Εἰ γὰρ κάκεῖνος, ὅσον τὸ ἐπὶ σοί, ἄνθρωπος ἐπαισχύνθη γενέσθαι διὰ σέ καὶ ἐν τῷ τῆς παραβάσεως (352) πτώματι κείμενόν σε μέχρι τοῦ παρόντος κατέλιπεν, οὐχὶ μετὰ τῶν ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν ἐν τοῖς τοῦ ἄδου μυχοῖς ἐναπέμεινας, ἄθλιε; Πιστεύεις ὅτι Θεὸς ὁ Χριστός; “Ναί”, φησὶν. Εἰ οὖν πιστεύεις ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐστὶν ὅς ἀκενώτως ἐκενώθη ἐκ τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν, ὅς κατῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τοῦ ἀπέιρου ὕψους τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀφράστου δόξης αὐτοῦ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος εὐτελής καὶ πτωχὸς διὰ σέ, σὺ πηλὸς ὢν καὶ τέφρα καὶ κόνις, οὐ καταδέχη τοῦ νομιζομένου ὑψηλοῦ σου θρόνου κατελθεῖν καὶ ταπεινωθῆναι τῷ ἀδελφῷ σου, τῷ κάτω μὲν ἰσταμένῳ κατὰ γε τοῦτο δὴ τὸ ὀρώμενον, ἴσως δὲ ταῖς ἀρεταῖς ὑπερκειμένῳ σου; Οὐκ ἀπορρίπτεις τὴν στολήν τὴν δοκοῦσαν εἶναι λαμπράν, ἐκεῖνου τὸ τρίχινον καὶ τὴν ταπεινώσειν δυσωπούμενος; Οὐ παρορᾷς πάντα ἃ παίγιον ὄντως ἐστὶ καὶ προσωπεῖον μᾶλλον ἀσχημοσύνης καὶ οὐ δόξα λαμπρότητος; Οὐχ ὅμοιος γίνῃ κατὰ πάντα τῷ σῷ πλαστοουργῷ καὶ Θεῷ, τοῖς ἀδελφοῖς σου συνταπεινούμενος; Εἰ οὖν ὁμοιωθῆναι αὐτῷ οὐκ ἀνέχη, μείζονα σεαυτόν, ὡς οὐκ οἶδας, καὶ ἐνδοξότερον ἐκεῖνου κατασκευάζεις, ἄλλος ἡμῖν Ἄννας ἢ Καϊάφας ἢ Πιλάτος καὶ τύραννος δεικνύμενος, οὐ συγκάθεδρον ἀλλ’ ὡς ἓνα τῶν κατακρίτων βουλόμενος παρεστάναι σοι τὸν Ποιητὴν τοῦ παντός.

Ταῦτα τοίνυν πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ ἄρχοντας καὶ τῶν ἄλλων ὑπερκαθεζομένους καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶντας μεθ’ ὑπεροπτικοῦ τοῦ φρονήματος. Τί δὲ πρὸς τοὺς πάντα δῆθεν καταλιπόντας καὶ διὰ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν πτωχεύσαντας; Τί οὖν ἐροῦμεν; Ἴδου ἐπτώχευσας, ἀδελφέ, καὶ ἐμιμήσω (353) τόν

Δεσπότην σου Χριστόν καί Θεόν. Βλέπε τοιγαροῦν ἄρτι συνόντα σοι τοῦτον καί συναναστρεφόμενον μετά σοῦ, τόν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. Ἴδου ὀδεύετε οἱ δύο ὁμοῦ· συνήντησέ τις ὑμῖν ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ, δέδωκε τῷ Δεσπότη σου ράπισμα, δέδωκε ὁμοίως καί σοί. Ὁ Δεσπότης οὐκ ἀντιλέγει καί σύ ἀντιπίπτεις; Naί, φησίν, εἶπε γάρ τῷ ράπισαντι· “ Ἐάν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περί τοῦ κακοῦ· εἰ δέ καλῶς, τί με δέρεις;” Τοῦτο οὐχ ὡς ἀντιλέγων εἶπεν, ὡσπερ ὑπέλαβες, ἀλλ’ ἐπειδή ἐκεῖνος ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδέ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἄλλως τε δέ καί ἵνα μή νομισθῇ ὅτι ὡς ἀμαρτίαν πεποηκότα δικαίως αὐτόν ἔτυψεν ὁ εἰπών αὐτῷ· “Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ”, τούτου χάριν ἀνεύθυνον ἑαυτόν ἀποφαίνων τοῦτο ἐφθέγγετο. Ἄλλ’ οὐχί πάντως καί ἡμεῖς τοιοῦτοι οἱ πολλαῖς ἀμαρτίαις ὑπεύθυνοι. Καί γάρ ὕστερον πολλῶ χεῖρονα τούτου ὑποστάς οὐδέν οὐδαμῶς λαλήσας εὐρίσκεται, μᾶλλον μέν οὖν καί ὑπέρ τῶν σταυρωσάντων αὐτόν εὐχόμενος δείκνυται. Ἐκεῖνος παιζόμενος οὐκ ἀγανακτεῖ καί σύ δυσχεραίνεις; Ἐκεῖνος ἐμπτύσματα καί κολαφίσματα καί φραγγελώσεις ὑφίσταται καί σύ οὐδέ λόγον ἀνέχη σκληρόν καταδέξασθαι; Ἐκεῖνος σταυρόν καί θάνατον ἄτιμον καί τάς ἐκ τῶν ἡλῶν ὀδύνας δέχεται καί σύ τάς ἀτιμοτάτας διακονίας οὐ καταδέχη ποιεῖν; Καί πῶς τῆς δόξης αὐτοῦ συγκοινωνός γενέσθαι μή καταδεχόμενος; Ὅντως εἰς μάτην τόν (354) πλοῦτον κατέλιπες, τόν σταυρόν ἄραι, ὡς ἐκεῖνος ἐκέλευσε, μετά τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας μή βουληθεῖς· “Πώλησόν σου τά ὑπάρχοντα καί δός πτωχοῖς”, τῷ νεανίσκῳ καί ἡμῖν ὁ Χριστός ἐνετείλατο σύν αὐτῷ, “καί ἄρον τόν σταυρόν σου καί δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι! “. Σύ δέ τόν πλοῦτον ἐσκόρπισας, ἄραι δέ τόν σταυρόν μή καταδεξάμενος, ὡσπερ εἴρηται, ὅπερ ἐστί τό τήν πάντων ὑπενεγκεῖν τῶν πειρασμῶν ἐκθύμως ἐπιφοράν, ἐναπειλείφθης ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ καί ἐχωρίσθης δυστυχῶς τοῦ γλυκυτάτου Δεσπότη σου καί Θεοῦ!

Ἄλλά παρακαλῶ, πατέρες καί ἀδελφοί, φυλάξωμεν πάσας τάς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, ὑπομείνωμεν τούς ἐπερχομένους ἡμῖν πειρασμούς μέχρι θανάτου διά τόν πόθον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἵνα καί τῆς δόξης τοῦ Ἰησοῦ κοινωνοί καί τῆς αἰωνίου ζωῆς μέτοχοι καί τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν κληρονόμοι γενώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περί τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐγγινομένης τοῖς ἀγωνιζομένοις καί πρό τοῦ θανάτου ζωοποιοῦ νεκρώσεως. Καί ὅτι οἱ ἐν τῇ χάριτι ὑπέρ τόν νόμον γενόμενοι τήν τοῦ θεοῦ φωτός χάριν γνωστῶς ἐν ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν· οἱ γάρ μή λαβόντες ἤδη τοῦτο τό φῶς κατά τήν παροῦσαν ζωήν, μηδέ καθορῶντες αὐτό, ἔτι ὑπό τήν σκιάν τοῦ νόμου εἰσὶ καί κριθήσονται ὑπ’ αὐτοῦ. Καί ὅποιον δεῖ εἶναι τόν τε προηγούμενον καί τόν ἱερέα, τόν δεσμεῖν καί λύειν ἄνωθεν λαβόντα τήν ἐξουσίαν. Καί ὅτι τῷ ἀληθῶς ἱεουργοῦντι καί ὑπό τοῦ θεοῦ καταλαμπομένῳ φωτός πάντες κατάδηλοι, αὐτοῖ τε οἱ Πνεύματι περιπατοῦντες Θεοῦ καί οἱ μήπω τόν χοῖκόν ἐκδυσάμενοι ἄνθρωπον.

Λόγος ΚΗ΄. (355)

Ἀδελφοί καί πατέρες, βλέπετε πῶς ἀκούετε. Φησί γάρ ὁ Χριστός καί Θεός· “Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς”. Ἴνα τί φησίν; Ἴνα ἐν πρώτοις μὲν τὴν ἐπί (356) σωτηρίαν ἄγουσαν ὁδὸν διδαχθῶμεν, ἔπειτα καί διὰ τῆς πράξεως τῶν ἐντολῶν ἀμεταστρέπτως βαδίσαντες, ἐπ’ αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν καταστήσωμεν. Τίς οὖν ἐστὶν ἡ σωτηρία ἡμῶν; Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καθὼς ὁ ἄγγελος ἐπιστάς τοῖς ποιμέσιν ἔλεγεν· “Ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαβὶδ”. Σπεύσωμεν οὖν ἕκαστος ἡμῶν, ἀγαπητοί, δράμωμεν εὐτόνως μηδὲν φορτικόν ἢ βιωτικόν ἢ δυσβάστακτον ἐπιφερόμενοι, ἵνα μὴ σχολαιότερον βαδίζειν ἐκ τούτου ἀναγκαζόμενοι, οὐ δυνηθῶμεν φθάσαι καί εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει Δαβίδ. Παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς ἐνεργούσης ἐν ὑμῖν χάριτος μὴ ἀμελεῖσαι τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἀλλὰ ἀναστάντες ὡς ἐξ ὕπνου τῆς πονηρᾶς οἰήσεως καὶ ἀμελείας, μὴ στῶμεν μηδὲ καθίσωμεν ἕως ἂν ἔξω τοῦ κόσμου γενώμεθα καὶ τὸν Σωτῆρα ἡμῶν καὶ Θεὸν εὐρόντες καὶ κατιδόντες ἐκεῖ, προσκυνήσωμεν αὐτῷ καὶ προσπέσωμεν, καὶ μηδὲ μέχρι τούτου στῶμεν, ἀλλ’ ἕως οὗ κάκεῖνος πρὸς ἡμᾶς εἶπη· “Ἑμεῖς οὐκ ἐστέ ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ’ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου”.

Πῶς δέ τις ἔρχεται εἰς τό μὴ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου; Ἐάν ἑαυτὸν σταυρώσῃ τῷ κόσμῳ καὶ τὸν κόσμον ἑαυτῷ, καθὼς καὶ ὁ Παῦλος φησιν· “Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται καὶ ἐγὼ τῷ κόσμῳ”. Καί τί ταῦτα, φησί, πρὸς ἐκεῖνα συνάδει τὰ ῥήματα; Τὰ μὲν ῥήματα, φησίν, ἄλλα, ἢ δὲ δύναμις τῶν ἀμφοτέρων μία καὶ ἡ αὐτή. Ὡσπερ γάρ ὁ ἔξω τῆς οἰκίας ὢν, τοὺς ἔνδοθεν ἐγκεκλεισμένους οὐ καθορᾷ, οὕτως οὐδέ ὁ ἐσταυρωμένος τῷ κόσμῳ ἦτοι νεκρωμένος αἴσθησιν τινα (357) πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ πράγματα κέκτηται. Καὶ ὡσπερ πάλιν τό νεκρὸν σῶμα οὔτε πρὸς τὰ ζῶντα οὔτε πρὸς τὰ σὺν αὐτῷ νεκρά κείμενα σώματα τὴν οἰανοῦν αἴσθησιν ἔχει, οὕτως οὐδέ ὁ ἔξω τοῦ κόσμου ἐν Πνεύματι Θεῷ γεγονώς καὶ σὺν Θεῷ ὢν δύναται πρὸς τὸν κόσμον αἴσθησιν ἔχειν ἢ πρὸς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα.

Οὕτω τοιγαροῦν, ἀδελφοί, καὶ πρό θανάτου θάνατος καὶ πρό τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων ψυχῶν ἀνάστασις γίνεται ἔργῳ καὶ δυνάμει καὶ πείρᾳ καὶ ἀληθείᾳ. Τοῦ θνητοῦ γάρ φρονήματος ὑπὸ τοῦ ἀθανάτου νοός ἐξαφανιζομένου καὶ τῆς νεκρότητος ὑπὸ τῆς ζωῆς διωκομένης ἡ ψυχὴ τότε, ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσα, ἑαυτὴν ὁμολογουμένως ὀρᾷ, καθάπερ οἱ ἐξ ὕπνου ἀναστάντες ἑαυτοὺς βλέπουσι, καὶ τὸν αὐτὴν ἀναστήσαντα ἐπιγινώσκει Θεόν, ὃν κατανοοῦσα καὶ ᾧ εὐχαριστοῦσα, προσκυνεῖ καὶ δοξολογεῖ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα. Τό δὲ σῶμα οὐκ ἔχει πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας τὴν οἰανοῦν ἔμπνευσιν ἢ κίνησιν ἢ ἐνθύμησιν, ἀλλὰ νεκρὸν ὄλον καὶ ἄπνον ἐν τούτοις γίνεται.

Ἔστιν ὅτε καὶ αὐτῶν εἰπεῖν πολλάκις τῶν κατὰ φύσιν ὁ ἄνθρωπος ἐπιλανθάνεται τῆνικαῦτα διὰ τό ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν αἰεὶ ἐνδιατρίβειν νοερῶς τὴν ψυχὴν. Καὶ εἰκότως· “Πνεύματι γάρ, φησί, περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκός οὐ μὴ τελέσητε”. Νεκρά γάρ ἡ σὰρξ, ὡσπερ εἴρηται, διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως γινομένη τοῦ Πνεύματος, ἀνενοχλήτους ἡμᾶς τοῦ λοιποῦ ἑάσει καὶ ἀνεμποδίστως βιώσετε, ἐπειδὴ “νόμος τῷ δικαίῳ οὐ κεῖται”, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ὡς ὑπὲρ νόμον δηλονότι πολιτευομένῳ. “Ὅπου γάρ, φησί, (358) Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία”, ἐλευθερία ἐκ τῆς τοῦ νόμου πάντως δουλείας. Ὁ γάρ νόμος ὁδηγός καὶ παιδαγωγός καὶ χειραγωγός καὶ διδάσκαλος δικαιοσύνης ἐστὶν ἐν τῷ λέγειν· “Ποιήσεις τό καί το” καὶ αὐθις· “Τό καί τό οὐ ποιήσεις”, ἢ δὲ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πῶς; “Καὶ ποιήσεις πάντα καὶ εἴπης κατὰ τὴν δοθεῖσάν σοι χάριν καὶ λαλοῦσαν ἐν σοί” καθά γέγραπται” “Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ”, οὐ διὰ γραμμάτων καὶ χαραγμάτων τό καλὸν ἐμανθάνοντες ἀλλ’ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι τοῦτο ἐκδιδασκόμενοι, οὐδέ ἐν λόγῳ μόνῳ ἀλλ’ ἐν φωτὶ λόγου καὶ ἐν λόγῳ φωτός μυστικῶς τὰ θεῖα μούμενοι.

“Τηνικαῦτα γάρ καί ἑαυτοῖς καί τοῖς πλησίον, φησί, διδάσκαλοι ἔσεσθε, οὐ μὴν ἀλλά καί φῶς τοῦ κόσμου καί ἄλας τῆς γῆς”.

Οἱ οὖν πρό τῆς χάριτος ὡς ὑπό νόμον ὄντες, καί ὑπό τήν αὐτοῦ σκιάν ὑπῆρχον καθημένοι· οἱ δέ μετά τήν χάριν καί ἡμέραν γενόμενοι, τῆς σκιᾶς ἦτοι τῆς δουλείας τοῦ νόμου ἠλευθερώθησαν, ὑπεράνω δηλονότι γεγονότες αὐτοῦ, ὡς διά κλίμακός τινος, τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, εἰς ὕψος ἀρθέντες καί τῷ νομοθέτῃ συμβιοτεύοντες, νομοθέται καί αὐτοὶ μᾶλλον ὄντες ἢ νόμου φύλακες.

Ἄρα γε ἐστίν ὅς ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἵνα δυνηθῇ τῶν ὑπό τοῦ Πνεύματος λεγομένων ἐνωτισθῆναι τήν δύναμιν; Ἄρα καί νῦν ἐστίν ὁ νοῦν κεκτημένος Χριστοῦ, ἵνα νοῆσθαι καλῶς καί θεοπρεπῶς τά ὑπό τούτου γραφόμενα; (359) Ἄρα καί νῦν εὐρεθήσεται τις ἔχων λαλοῦντα ἐν αὐτῷ τόν Χριστόν, ἵνα καλῶς ἰσχύσῃ διερμηνεῦσαι τά ἐγκεκρυμμένα τοῖς λόγοις μυστήρια; “Σοφίαν γάρ λαλοῦμεν, φησίν, οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου τήν καταργουμένην, ἀλλά σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τήν ἀποκεκρυμμένην” μέν τοῖς πολλοῖς, ἡμῖν δέ καί λίαν ἀποκαλυπτομένην καί γινωσκομένην, τοῖς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ στοιχειουμένοις καί αἰεὶ βλέπουσι πρός αὐτόν. Οὐ γάρ ὁ οὐκ οἶδαμεν λαλοῦμεν, ἀλλ’ ὁ εἶδαμεν μαρτυροῦμεν, ὅτι τό φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ ἤδη φαίνει καί ἐν νυκτί καί ἐν ἡμέρᾳ καί ἐντός καί ἐκτός, ἐντός μέν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐκτός δέ ἐν τῷ νοί περιλάμπον ἡμᾶς ἀνεσπέρως, ἀτρέπτως, ἀναλλοιώτως, ἀσχηματίστως, λαλοῦν, ἐνεργοῦν, ζῶν καί ζωοποιοῦν καί φῶς τούς λαμπομένους ἀπεργαζόμενον. Ἡμεῖς μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ Θεός φῶς ἐστίν, καί οἱ αὐτόν καταξιοθέντες ἰδεῖν πάντες ὡς φῶς ἐθεάσαντο, καί οἱ λαβόντες αὐτόν ὡς φῶς αὐτόν ἔλαβον, ὅτι προπορεύεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ τό φῶς τῆς δόξης αὐτοῦ καί δίχα φωτός ἀμήχανόν ἐστι φανῆναι αὐτόν, καί οἱ μὴ ἰδόντες τό φῶς αὐτοῦ οὐδέ ἐκεῖνον εἶδον, ὅτι ἐκεῖνος φῶς ἐστίν, καί οἱ μὴ λαβόντες τό φῶς οὐπω τήν χάριν ἔλαβον· οἱ γάρ τήν χάριν λαβόντες φῶς Θεοῦ καί Θεόν ἔλαβον, καθῶς εἶπε τό φῶς, ὁ Χριστός: “Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καί ἐμπεριπατήσω”.

Οἱ δέ μήπω τοῦτο παθόντες ἢ ἀξιοθέντες, πάντες οἱ τοιοῦτοι ὑπό τόν πρό τῆς χάριτος νόμον εἰσὶ, (360) δοῦλοι καί μαθηταὶ δούλων καί ἀκροαταὶ νόμου καί τέκνα παιδίσκης καί υἱοὶ σκότους τυγχάνουσι, κἄν βασιλεῖς κἄν πατριάρχαι, κἄν ἀρχιερεῖς κἄν ἱερεῖς, κἄν ἄρχοντες κἄν ἀρχόμενοι, κἄν λαϊκοὶ κἄν μονάζοντες, κἄν ἀσκηταὶ κἄν ἡγούμενοι, κἄν πτωχοὶ κἄν πλούσιοι, κἄν ἀσθενεῖς κἄν ὑγιεῖς τῷ σώματι πέλωσι. Πάντες γάρ οἱ ἐν σκότει καθήμενοι υἱοὶ σκότους εἰσὶ καί μετανοῆσαι βούλονται. Ἡ γάρ μετάνοια θύρα ἐστίν ἐξάγουσα ἀπό τοῦ σκότους καί εἰσάγουσα εἰς τό φῶς. Ὁ οὖν πρός τό φῶς μὴ εἰσελθὼν οὐ διῆλθε τήν θύραν τῆς μετανοίας καλῶς· εἰ γάρ διῆλθεν, ἐγένετο ἄν ἐν φωτί. Ὁ δέ μὴ μετανοῶν ἀμαρτάνει, διότι οὐ μετανοεῖ: “Τῷ γάρ εἰδῶτι καλόν ποιεῖν καί μὴ ποιοῦντι, φησίν, ἀμαρτία αὐτῷ ἐστίν”. Ὁ δέ ποιῶν τήν ἀμαρτίαν δοῦλός ἐστίν τῆς ἀμαρτίας καί μισεῖ τό φῶς καί οὐκ ἔρχεται πρός τό φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τά ἔργα. Νῦν μέν γάρ ἐκουσίως καί αὐτοπροαιρέτως διά μετανοίας εἰσερχόμενοι πρός τό φῶς, ἐλεγχόμεθα μέν καί κρινόμεθα, ἀλλά μυστικῶς τοῦτο καί ἀποκεκρυμμένως ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ ταμείῳ τῶν ψυχῶν ἡμῶν πρός καθαρισμόν μέν καί ἄφεσιν τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν, ἐλέει καί φιλανθρωπίᾳ Θεοῦ, ὑφιστάμεθα, μόνου δηλαδή Θεοῦ καί ἡμῶν – τά καθ’ ἡμᾶς ἐπισταμένου καί βλέποντος· τότε δέ, ἤγουν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, πρός τούς μὴ θέλοντας νῦν ἐλθεῖν πρός τό φῶς, ἀλλά μισοῦντας αὐτό, τό ἄρτι κρυπτόμενον φῶς ἀποκαλυφθήσεται καί τά κρυπτά τούτων πάντα φανερά γενησονται. (361) Καί οἱ οἱ ἐσμεν ἕκαστος ἡμῶν νυνὶ τῶν ἀνθρώπων, ἑαυτούς περικρύπτοντες καί διά μετανοίας φανερώσαι τά ἑαυτῶν μὴ βουλόμενοι, τότε ὑπό τοῦ φωτός δηλοῖ καί φανεροὶ Θεῷ καί τοῖς πᾶσι γενώμεθά τε καί γενησόμεθα.

Καί θέα μοι ἔνταῦθα τῆς αἰσχύνης τό μέγεθος. Ὡσπερ γάρ ἐν οἰκίᾳ ἔνδον τάς θύρας ἐχούση συγκεκλεισμένας, ἐάν ἐξ ἡμῶν τις ὑπάρχων καί ὡς παρά τινος τῶν ἕξωθεν μή καθορώμενος, ἀφειδῶς ἀμαρτάνει, μοιχείας δῆθεν ποιῶν καί παιδοφθορίας ἢ ἕτερά τινα μυσάρᾳ ἐργαζόμενος, εἶτα φανερωθεῖς αἴφνης τό πονηρόν ἐργαζόμενος, μεγάλην τήν αἰσχύνην ὑφίσταται· ἢ καί πάλιν ἄλλως, ἐάν κατά τοῦ βασιλέως τις μελετᾷ καί τά κατ' αὐτοῦ ἐγγράφως ἐκτίθησιν ἢ ἐάν λέγη τι καί βουλευῆται τῶν μή δεόντων ἀπλῶς, ἔνδον, ὡς εἴρηται, κεκρυμμένος οἰκίας, εἶτα τοῦ βασιλέως μετά τῆς συγκλήτου ἀπάσης καί τῆς συνήθους ἄλλης δορυφορίας ἐπιστάντος καί τήν οἰκίαν περικυκλώσαντος, αἴφνης τοῦ οἰκήματος ἀρθέντος ὄλου, αὐτός φανερωθῆ καί πάντα αὐτοῦ τά βουλευμάτα, μεγάλην τήν τιμωρίαν καί τήν καταδίκην καθυπομένει, οὕτω καί τότε τόν αὐτόν τρόπον εἰς πάντας τούς ἐν τῷ κόσμῳ γενήσεται· καί νύξ μὲν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται, οἰκία δέ πᾶσα καί σπήλαιον καί οὐρανός αὐτός καί γῆ ἀρθήσονται, καί πάντες οἱ μή τόν Χριστόν ἐνδεδυμένοι, ἤγουν οἱ μή λαβόντες τό φῶς, ὡς προείπομεν, καί ἐν αὐτῷ προόντες καί φῶς ὄντες, γυμνοί φανήσονται καί πολλῆς τῆς αἰσχύνης πάντοθεν πληρωθήσονται. Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί πᾶσα πρᾶξις ἐκάστου, καλή τε καί κακή, καί πᾶς λόγος καί πᾶσα ἔννοια καί ἐνθύμησις, ἢ ἀπ' αὐτῆς (362) δηλαδή τῆς γεννήσεως ἐκάστου ἡμῶν καί μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἐν ἡμῖν γεννηθεῖσα, ἐκεῖ συνηγμένως τότε ἐν ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φανήσονται. Καί τίς ἄρα ἔσται ἡ σύγκρισις, ἀδελφοί, ταύτης καί μόνης τῆς αἰσχύνης τότε; Ἡ ποία τιμωρία μεῖζων τοῦ φόβου ἐκείνου καί τῆς ἐντροπῆς τοῖς τηνικαῦτα οὕτως εὐρισκομένοις, ὡς εἴρηται, σκοτεινοῖς καί δίχα τοῦ φωτίζοντος Πνεύματος; Ὅποιον δέ τόν βίον, ὁποῖαν τήν διαγωγὴν ἔξει ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐν τῷ σκότει καθήμενος, ἵνα μή τῇ αἴφνιδίῳ τοῦ φωτός ἐπιλάμψει ῥύπος που διαλογισμοῦ ἢ πράξεώς τινος εὐρεθῆ ἐν αὐτῷ; Διό σπουδάσωμεν, ἀδελφοί μου, ἀπ' ἐντεῦθεν ἡδη διά μετανοίας τήν στενήν πύλην εἰσελθεῖν καί τό ἔνδον ταύτης θεάσασθαι φῶς. Ναί, παρακαλῶ, μή ἐκκακήσωμεν τοῦ κρούειν καί τοῦ ζητεῖν καί τοῦ αἰτεῖσθαι πρό τοῦ ἀνοιγῆναι ἡμῖν καί δοθῆναι καί εἰσακουσθῆναι, ἔτι δέ καί μέχρις ἂν εἰσέλθωμεν καί λάβωμεν φῶς καί ἄσβεστον αὐτό σκῶμεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Ἀλλά μηδέ ἕξαπατῶμεν ἑαυτούς ἡμᾶς καί, ὀπίσω τῶν τῆς σαρκός ἡμῶν θελημάτων ἀκολουθοῦντες, ἐκπορνεύσωμεν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἡμῶν, διδασκάλους ἡμᾶς ἑαυτούς καθιστῶντες, ἡγούμενοί τε καί ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς ἐν καταφρονήσει Θεοῦ καί τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας δηλονότι γενόμενοι. Εἰ γάρ εἰπόντος Ἰησοῦ τῷ Νικοδήμῳ· “Ἐάν μή τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ δύναται τήν βασιλείαν ἰδεῖν τοῦ Θεοῦ”, καί τοῦ Νικοδήμου ἀνταποκριθέντος αὐτῷ· “Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν; Μή δύναται εἰς τήν κοιλίαν τῆς μητρός αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καί γεννηθῆναι;”(363) ἐμέμψατο αὐτόν ὁ Ἰησοῦς καί εἶπε· “Σύ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καί ταῦτα οὐ γινώσκεις;” καίτοι μήπω μηδαμῶς πιστεύσαντος μηδέ τά τῆς χάριτος ἐπισταμένου, πόσης ἄρα κατακρίσεώς ἐσμεν ἡμεῖς ἄξιοι, οἱ μετά τήν χάριν ὄντες διδάσκαλοι καί μή τά μυστήρια τῆς χάριτος ἐπιστάμενοι, οἱ τοσαύτης ἀπολαύσαντες διδασκαλίας καί καθ' ἐκάστην δι' ἀποστόλων καί προφητῶν καί διδασκάλων καί αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διδασκόμενοι τε καί προμαρτυρούμενοι;

Εἰ γάρ οὐκ οἶδαμεν πῶς δεῖ ἡμᾶς ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀναστρέφεσθαι, οὐδέ ὅπως ἐν ἔργοις πρότερον ἀγαθοῖς ἐντρέφεσθαι δεῖ καί παριστάνειν ἑαυτούς ἡμᾶς δούλους τῆ δικαιοσύνης, ὡς ἐνώπιον Κυρίου καί οὐκ ἀνθρώπων ἵσταμένους καί ἀμέμπτως Θεῷ δουλεύειν ζῶντι συνταξαμένους, οὐδέ ὁποῖοι τε καί ποταποί ὀφείλομεν πρῶτον γίνεσθαι καί οὕτω τῶν ἄλλων προϊστασθαι, πῶς εἶπέ μοι, τοῦ δεσποτικοῦ ποιμνίου τήν φυλακὴν ἐγχειρισθῶμεν καί ἐπιμέλειαν; Πῶς ποιμάνωμεν αὐτό κατά τό θέλημα τοῦ ἀρχιποιμένου Χριστοῦ καί ἐπί νομάς ἐξαγάγωμεν αὐτό ἀειζώους; Ἀλλ' ὦ τῆς

πωρώσεως ἡμῶν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων καταφρονήσεως! Ὡσπερ γάρ ἀσπίς τὰ ὤτα βύσαντες, ὡσεὶ κωφοὶ τε καὶ ἄλαλοι γεγονότες δίκην νεκρῶν καὶ πεπηρωμένοι ὄντες τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, οὐδέ τῶν λαλουμένων λαμβάνομεν αἴσθησιν, οὐδ' ὅτι ποτέ ἐστι χριστιανισμὸς ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ καὶ τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἀγνοοῦντες καὶ ἀκριβῶς τὰ τῶν χριστιανῶν (364) μυστήρια μὴ εἰδότες, ἀλλ' ὡς περὶ τοῦ φωτός τῆς γνώσεως, μᾶλλον δέ αὐτό τό τῆς γνώσεως φῶς δεικνύειν τοῖς πολλοῖς ἀναισχύντως ἐπιχειροῦμεν. Ἡ γνῶσις οὐκ ἔστι τό φῶς, ἀλλὰ τό φῶς ἢ γνῶσις ὑπάρχει, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ τὰ πάντα· οὗ ἡμεῖς τὴν ὄρασιν ἀπαρνούμενοι, δήλους ἑαυτοὺς ποιοῦμεν μήτε γεννηθέντας μήτε εἰς φῶς τό ἄνωθεν προελθόντας, ἀλλ' ἔτι ἔμβρυα ὄντες ἢ ἐκτρώματα, εἰπεῖν ἀληθέστερον, τοῖς ἱερεῖς τόποις ἐπιπηδῶμεν καὶ τῶν ἀποστολικῶν ἐπιβατεύομεν θρόνων καὶ, τό δὴ χαλεπώτερον, χρήμασιν οἱ πλείους τὴν ἱερωσύνην ἀφοβία Θεοῦ ἐξωνούμεθα καὶ τῆς βασιλικῆς ποιμνῆς ὡς ποιμένες, οἱ μὴδὲ ἄρνες ποτέ γεγονότες, ζητοῦμεν προϊστασθαι· καὶ ταῦτα πρὸς τό μόνον ἐμπλήσαι δίκην θηρῶν τὰς ἑαυτῶν γαστέρας καὶ τᾶλλα πάντα τελέσαι ὅσαπερ ἢ ἔφεσις τοῦ χείρονος ἀπαιτεῖ καὶ ἢ πρὸς τὰ κάτω ἐπιθυμία καὶ ὄρεξις.

Οὕτως ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς, ἀδελφοί, οἱ ἀπόστολοι; Οὕτως οἱ τῶν ἀποστόλων διάδοχοι; Οὕτως οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ διδάσκαλοι; Βαβαί τῆς τόλμης τῶν τοιούτων τῆς φοβερᾶς, ὅτι οὐ μόνον εἰς τὰ χρήματα προδότες τὰ αἰσθητὰ καὶ ἱερόσυλοι γίνονται, οἱ πρὸς μόνον τό γλωσσόκομον ἀπονεύοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θείου πλούτου κατατολμῶσιν ἐφάσασθαι, ὅθεν οὐδέ αἰσχύνονται λέγειν· “Ἡμέτερόν ἐστι τό δεσμεῖν καὶ λύειν, καὶ τοῦτο κατὰ τὴν παροῦσαν ἐλάβομεν ζωὴν ἡμεῖς ἄνωθεν”. Ὡ τῆς ἀναισχυντίας, ἵνα μὴ λέγω τῆς ἐσχάτης παραπληξίας! Ἀπό τίνος, ὦ οὔτος, εἶπέ μοι, καὶ διατί τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἄνωθεν ἔλαβες; Ὅτι πάντα καταλιπὼν τῷ Χριστῷ ἠκολούθησας; (365) Ὅτι τῆς ἐπιγείου δόξης καταπεφρόνηκας; Ὅτι ταπεινὸς τῷ πνεύματι γέγονας; Ὅτι πάντα πωλήσας τοῖς πένησι δέδωκας; Ὅτι τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν ἀπώλεσας ἤτοι τῷ κόσμῳ ἐνέκρωσας καὶ ἐν οὐδενί σαρκὸς θελήματι ταύτην εὔρηκας; Ἡ καὶ σύ, ὡσπερ πάλαι οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἤκουσας παρ' αὐτοῦ, ἐμφυσησαντός σοι δηλονότι καὶ εἰπόντος· “Λάβε Πνεῦμα Ἅγιον!” Ἄν τινων ἀφήσης τὰς ἀμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατήσης, ἐπισχεθήσονται”;

“Ἀλλὰ τῶν ἱερέων ἢ ἐξουσία” φησὶν. Οἶδα κἀγὼ· τοῦτο γάρ ἀληθές. Οὐ πάντων δέ καὶ τῶν ἀπλῶς ἱερέων, ἀλλὰ τῶν ἐν πνεύματι ταπεινώσεως ἱερουργούντων τό Εὐαγγέλιον καὶ ἐν ἀμέμπτῳ βίῳ πολιτευομένων, τῶν ἑαυτοὺς πρότερον τῷ Κυρίῳ παραστησάντων καὶ θυσίαν τελείαν, ἀγίαν, εὐάρεστον, τὴν καθαρὰν αὐτῶν λατρείαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἑαυτῶν σώματος ἔνδον πνευματικῶς ἐπιδειξαμένων καὶ προσδεχθέντων καὶ ἐμφανισθέντων εἰς τό ἄνω θυσιαστήριον καὶ παρά τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ προσφορά τελεία τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσενηχθέντων καὶ δυνάμει Πνεύματος Ἁγίου μεταποιηθέντων καὶ ἀλλαγέντων καὶ εἰς Χριστόν, τὸν δι' ἡμᾶς ἀποθανόντα καὶ ἐν δόξῃ ἀναστάντα Θεότητος, μεταμορφωθέντων· τῶν ἐν ταπεινώσει τελεία νυκτός καὶ ἡμέρας μετανοούντων καὶ πενθούντων καὶ μετὰ δακρύων οὐχ ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνων δεομένων, ἀλλὰ καὶ (366) ὑπὲρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτοῖς ποιμνῆς καὶ ὑπὲρ πασῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀγίων ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν σφοδρῶς κλαιόντων ὑπὲρ ἀλλοτρίων ἀμαρτημάτων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τῶν μὴδὲν πλέον τῆς ἀναγκαίας τροφῆς καταχρωμένων, μὴδὲ ἐν μηδενί θεραπείαν ἢ ἀπόλαυσιν ἐπιτηδεύοντων τοῦ σώματος ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, “πνεύματι περιπατούντων καὶ ἐπιθυμίαν μὴ ἐπιτελούντων σαρκός”· ἔτι δέ τῶν μήτε πτωχόν μήτε πλούσιον μήτε ἄρχοντα μήτε ἀρχόμενον μήτε αὐτόν ἐκεῖνον τὸν τό διάδημα περικείμενον ἕνεκα τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ προτιμωμένων, τῶν μὴ προφάσει ἐλέους ἢ δώρων δόσεως

ἔνεκα ἢ φόβου ἢ ἀγάπης ἢ τινος ἑτέρου ὀρωμένου ἢ ἀοράτου πράγματος καταμαλακιζομένων καὶ παραβλεπόντων ἢ παραβαινόντων τὴν ἐντολὴν τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ.

Τῶν τοιούτων ἐστὶ τό δεσμεῖν καὶ λύειν καὶ ἱεουργεῖν καὶ διδάσκειν, οὐχὶ δὲ τῶν ἐξ ἀνθρώπων τὴν ψῆφον καὶ τὴν χειροτονίαν μόνον λαμβανόντων· “οὐ γὰρ ἀφ’ ἑαυτοῦ, φησί, τις τὴν τιμὴν λαμβάνει, ἀλλ’ ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καλούμενος”. Οὐκ εἶπεν· ὁ ἐξ ἀνθρώπων τὴν ψῆφον δεχόμενος, ἀλλ’ ὁ ἐκ Θεοῦ εἰς τοῦτο προορισθεὶς καὶ προχειρισθεὶς. Οἱ γὰρ ἐξ ἀνθρώπων καὶ δι’ ἀνθρώπων κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· “Ἐγὼ εἶμι ἡ θύρα. Πάντες ὅσοι ἤλθον καὶ ἔρχονται οὐ δι’ ἐμοῦ, ἀλλὰ ἀλλαχόθεν ἐπιβαίνοντες, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί”.

(367) Μὴ οὖν πλανᾶσθε, ἀδελφοί, ὁ ἐν σκότει διάγων ἔξω τῆς θύρας ἐστίν, ὁ δὲ δοκῶν εἰσελθεῖν καὶ οὐ διὰ τοῦ φωτός εἰσελθὼν, ἔξω καὶ αὐτός τῆς μάνδρας ἐστίν. Εἰ γὰρ φῶς τοῦ κόσμου καὶ θύρα ὁ Χριστός, φωτειδὴς πάντως θύρα ἐστὶ καὶ οὐχὶ θύρα μόνον ἀπλῶς, καὶ ὁ ἐν ταύτῃ γεγωνὸς ἐν τῷ τοῦ κόσμου φωτὶ γέγονε. Φῶς δὲ τοῦ κόσμου ἐστὶν οὐχ ὡς αἰσθητῶς ὀρώμενος, ἀλλ’ ὡς νοερῶς θεωρούμενος. Ὁ γὰρ αἰσθητός ἥλιος μόνον φωτίζει τὰ σωματικά ὄμματα οὐκ ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ἀλόγων ζώων, τετραπόδων ἅμα καὶ πετεινῶν· ὁ δὲ νοητός ἥλιος, ὁ ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιφανείς, ψυχὰς λογικὰς μόνον. Ἄλλ’ οὐδὲ ταύτας ἀκρίτως πάσας καὶ ἀναξίως φωτίζειν οἶδεν· οὐ γὰρ ἄψυχος ἦ, μᾶλλον εἰπεῖν, οὐκ ἄζωός ἐστιν, ὡς περ οὐδὲ δοῦλος ἢ κτίσμα εἰς ὑπηρεσίαν ἄλλων ταχθεὶς, καθὰ δὴ ὁ αἰσθητός οὗτος ἥλιος ἀνατέλλων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους καὶ ἐπὶ πονηροὺς ἅμα καὶ ἀγαθοὺς. Ἄλλ’ εἰ καὶ φῶς καλεῖται καὶ ἥλιος ὀνομάζεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ φῶς ἅπαν καὶ ὑπὲρ ἥλιον, ὡς φῶς καὶ ἡλίου ποιητὴς καὶ Δεσπότης, ὑπάρχει ζωὴ καὶ ζωοποιός, ἀλήθεια, δικαιοσύνη ἀγιασμός, ἀπλοῦς, ἀσύνθετος, ἀγαθός καὶ πᾶν ἀγαθόν καὶ ὑπὲρ πᾶν ἀγαθόν. Ὡς οὖν ἀλήθεια καὶ ὦν καὶ καλούμενος, τοῖς ἀληθῶς ἐπιστρέφουσιν ἀλήθεια γίνεται· ὡς δὲ δικαιοσύνη ὑπάρχων, τοῖς πᾶσαν ἀδικίαν μισήσασι δικαιοσύνη ἐστίν· ὡς ἀγιασμός, τοῖς ἐκπλυθεῖσι καὶ καθαρθεῖσι διὰ δακρῶν· ὡς ἀπλοῦς, τοῖς μηδεμίαν πονηρίαν ἢ κακίαν ἔνδοθεν ἐπιφέρουσιν· ὡς ἀσύνθετος, (368) τοῖς μηδεμίαν διπλόην ἢ διψυχίαν ἢ δυσπιστίαν ψυχῆς ἔχουσιν· ὡς ἀγαθός, τοῖς τῆς μετανοίας πνευματικῶς ἔργοις σωματικὰς τινὰς ἢ βιωτικὰς μερίμνας καὶ φροντίδας μὴ συνεπαγομένοις καὶ τούτοις ἀναμιγνύουσι καὶ ἀναφύρουσιν αὐτάς, ἀλλὰ γυμνοῖς τῇ γνώμῃ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς προθέσει ἐν ἀκακίᾳ προσερχομένοις αὐτῷ, ὦν καὶ ἀποδεχόμενος τό ἀπερίεργον παντός ἀγαθοῦ συντόμως τούτους ἐμπλήρησι καὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθῶν κοινωνοὺς εὐθύς τῷ ἀποκαλυφθῆναι καὶ φανῆναι ἀποκαθίστησι.

“Καὶ τίς, φησί, τοὺς τοιούτους, εἰ ἄρα τοιοῦτοί εἰσι καὶ νῦν, ἐπιγνώσεται;”. Ὁ ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐλλαμπόμενος, Ὁ δὲ λέγων καὶ μὴ γινώσκων αὐτούς, τί καὶ μαρτυρίαν παρὰ ἄλλων καταδέχεται δεῖξασθαι; Οὐκ οἶδεν ὅτι, κἂν ἀγνοῶν εἰσαγάγῃ λύκον εἰς τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, αὐτός τῶν προβάτων τό κρῖμα λήψεται; “Καὶ τίς γινώσκει, φησὶν· ἄνθρωπος ὑπάρχει καὶ ἀγνοεῖ τὰ ἐν καρδίᾳ”. Εἰ μὴ τυφλός ἐστιν, οὐκ ἂν ἀγνοήσῃ τὸν τοιοῦτόν ποτε. Πῶς γὰρ ὁ βλέπων οὐ διαχωρίσει πρόβατον καὶ λύκον, ληστήν καὶ ποιμένα; Εἰ δὲ τυφλός ἐστι πρὸς ταῦτα, χειραγωγὸν καὶ ὀδηγὸν ἐπιζητησάτω, μᾶλλον καὶ τῆς τοιαύτης ἐργασίας καὶ διακρίσεως παυσάσθω, μῆτε ὀδηγός ἄλλων γενόμενος μῆτε ὀδηγὸν ἑτέροις ἀποκαθιστῶν, κἂν ὄλον ἔχη τὸν κόσμον συμμαρτυροῦντα αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ ἐγὼ λέγω, ὅτι ὁ βλέπων πνευματικῶς καὶ ἀκούων ὡσαύτως, ὃν ἂν ἴδῃ καὶ συντύχη καὶ πολλάκις προσομιλήσῃ, αὐτὴν αὐτοῦ βλέπει τὴν ψυχὴν, εἰ καὶ μὴ κατ’ οὐσίαν, ἀλλὰ κατ’ ἰδέαν, ὁποῖα ἐστὶ καὶ ποταπή. Τοίνυν, εἰ καὶ Πνεύματος Ἁγίου (369) μεταλαβεῖν κατηξιώθη, ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ὀψεως τοῦτο γινώσκει· εἰ δὲ ἔτι ἀτελής ὁ βλέπόμενος πρὸς τὴν

χάριν ἐστὶ καὶ οὐπω θεοειδῆς ἐχρημάτισε, διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ μᾶλλον ὁ τοῦτον βλέπων καὶ ὁμιλῶν ἐπιγνώσεται – καθὰ δὴ καὶ αὐτός ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεός ἀπεφήνατο εἰπών· “Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς”, καὶ πάλιν· “Ὡσπερ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ, οὕτως ἄνθρωπος ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ὁποῖός ἐστι γινώσκεται”, πλὴν καὶ οὗτος παρά τῶν ὑγιαινόντων τόν λόγον καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια· οἱ γάρ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἔργα ἀναισθητῶς καὶ ἀδιακρίτως διάκεινται.

Νηστεύοντα γάρ τινά μετὰ κενοδοξίας ὀρώντες ἀποδέχονται, καὶ τόν ἐσθίοντα μετὰ ταπεινώσεως κατακρίνουσιν. Ἄλλον ἐν ταπεινώσει ἐγκρατευόμενον ὑποκριτὴν εἶναι λογίζονται, τόν δέ μετὰ γαστριμαργίας ἐσθίοντα ὡς ἀπλοῦν ἠγοῦνται καὶ ἀνεπιτήδευτον, ᾧ καὶ συνεσθίειν συχνοτέρως ἠδύνονται, τὰ ἑαυτῶν πάθη παραμυθούμενοι. Ἀλλά γάρ καὶ τοὺς τόν σαλόν ὑποκρινομένους καὶ ἀστεῖα καὶ φλυαρίας λέγοντας ἀκαίρως, σχήματά τε ἀπρεπῆ διαπραττομένους καὶ τοὺς λοιπούς κινοῦντας πρὸς γέλωτα, ὡς τὴν ἀρετὴν αὐτῶν καὶ ἀπάθειαν διὰ τῶν τοιούτων δῆθεν ἐπιτηδευμάτων καὶ σχημάτων καὶ λόγων καλύπτειν σπουδάζοντας λογισάμενοι, ὡς ἀπαθεῖς καὶ ἀγίους τιμῶσι, τοὺς δέ ἐν εὐλαβείᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ ἀφελότητι καρδίας διάγοντας καὶ ἀγίους τῷ ὄντι πέλοντας, ὡς οἷα δὴ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἕνα παραλογίζονται τε καὶ παρατρέχουσιν. Ἄλλοι πάλιν τόν λάλον καὶ ἐπιδεικτικὸν διδακτικὸν μᾶλλον καὶ πνευματικὸν εἶναι λογίζονται, τόν δέ σιωπηλόν καὶ (370) περὶ ἀργολογίαν ἀκριβαζόμενον ἄγροικον καὶ ἄφωνον ἀποφαίνονται. Ἔτεροι τόν ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ φθεγγόμενον ὡς ὑψηλόφρονα καὶ ὑπερήφανον ἀποστρέφονται, τοῖς λόγοις αὐτοῦ πληττόμενοι μᾶλλον ἢ κατανυσσόμενοι, τόν δέ ἀπὸ κοιλίας ἢ ἐκ μαθημάτων торνολογοῦντα καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας καταψευδόμενον ὑπερεπαινοῦσι καὶ ἀποδέχονται. Καὶ οὕτως οὐδεὶς ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστὶν ὁ καλῶς καὶ ὡς ἔχει τό πρᾶγμα ἰδεῖν καὶ διακρίναι δυνάμενος.

Ὁ γάρ ἄπαξ τυφλὸς πρὸς πάντα τυφλὸς ἐστίν, οὕτω καὶ ὁ κωφὸς ὢν πρὸς πάντα κωφὸς ἐστίν. Οὐ γάρ ὁ τυφλὸς τόν μὲν ὄρα, τόν δέ οὐ, οὐδέ ὁ κωφὸς τοῦ μὲν ἀκούει τῆς φωνῆς, τοῦ δέ οὐ, ἀλλὰ καθόλου κάκεινος καὶ οὗτος πηροὶ τὰς αἰσθήσεις εἰσίν. Οὕτω τοιγαροῦν πᾶς ἀναίσθητος πρὸς τό ἕν πρὸς πάντα ἀναίσθητός ἐστίν, ὡς καὶ ὁ ἔχων αἴσθησιν πρὸς τό ἕν ἐν αἰσθήσει πάντων ἐστὶ καὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν ἐκτός ἐστίν. Ἐν τῇ αἰσθήσει τῶν πάντων ἐστὶ καὶ ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν οὐ καταλαμβάνεται. Ὁ κωφὸς πρὸς τόν λόγον κωφὸς πρὸς πᾶσαν φωνὴν ἐστίν, ὡς καὶ ὁ ἀκούων τοῦ λόγου τῶν πάντων ἀκούει. Οὗτος κωφεύων ἐστὶ πρὸς πᾶσαν φωνή· πάντων ἀκούει καὶ οὐδενός, εἰ μὴ τῶν ἐν λόγῳ μόνων τοὺς λόγους ποιουμένων, καὶ οὐδ’ αὐτῶν ἀλλὰ τοῦ λόγου μόνου, τοῦ ἐν τῇ φωνῇ ἀφώνως φθεγγόμενου. Ὁ τυφλὸς πρὸς τό ἕν τυφλὸς ὅλως πρὸς πάντα ἐστίν, ὁ δέ βλέπων ἐν τῷ ἐνὶ ἐν θεωρίᾳ τῶν πάντων ἐστὶ καὶ τῆς θεωρίας τῶν πάντων ἀπέχεται καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν πάντων γίνεται καὶ ἔξω τῶν θεωρουμένων ἐστίν. Ἐν τῷ ἐνὶ οὗτος ὢν τὰ πάντα ὄρα, καὶ ἐν πᾶσιν ὢν οὐδέν τῶν πάντων ὄρα. Οὕτως οὖν ὁ βλέπων ἐν τῷ ἐνὶ διὰ τοῦ ἐνός (371) καὶ ἑαυτόν καὶ πάντας καὶ ἅπαντα καθορᾷ, καὶ κεκρυμμένος ὢν καὶ ἐν αὐτῷ οὐδέν τῶν πάντων ὄρα. Ὁ τοίνυν ἀκούων καὶ βλέπων καὶ αἰσθανόμενος οἶδε τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ὁ δέ μὴ εἰδώς πρόδηλός ἐστίν ὅτι οὔτε τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς τετρανωμένα καὶ ὑγιᾶ ἐπιφέρεται. Ὁ δέ οὕτως ἔχων οὐπω ἔγνω ὅτι “προσκυνητῆς μικτός ἐστίν, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος, πρόσκαιρος καὶ ἀθάνατος, βασιλεύων τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενος ἄνωθεν, ἐπόπτης τῆς ὀρωμένης κτίσεως, μύστης τῆς νοουμένης”, ὡς πού τις φησιν ἐν θεολογίᾳ βεβοημένος. Ἄλλ’ ἐν τιμῇ ὢν παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς, καὶ ὁμοιωθεὶς μένει τοιοῦτος ἔτι, μὴ ἐπαναστραφεὶς, μὴ ἐπανακληθεὶς ἢ ἐπὶ τό πρῶτον ἀξίωμα ἀναχθεὶς κατὰ τὴν τῆς οἰκονομίας δωρεάν τοῦ Δεσπότης καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ

τοῦ Θεοῦ. Ἔτι δέ κτῆνος ὢν ἄλογον, ὥσπερ Δαυιτικῶς εἴρηται, ὄνος, τυχόν, ἢ βοῦς ἢ χοῖρος, οἷς οἱ μαργαρίται τῆς ἀπορρήτου γνώσεως οὐ δίδονται πρὸς Θεοῦ, τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐπουρανίου ἀνθρώπου τε καὶ Θεοῦ, ἐν τῷ λογικῷ καὶ νοερῷ ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς ἐνεδύσατο. Ταύτην δέ μή εὐαισθητῶς καὶ γνωστῶς ἐνδυσάμενος, αἷμα μόνον ἐστὶ καὶ σὰρξ, πνευματικῆς δόξης αἴσθησιν μὴ δυνάμενος διὰ τοῦ λόγου λαβεῖν, καθάπερ καὶ οἱ ἐκ γεννητῆς τυφλοὶ διὰ λόγου μόνου τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ἰδεῖν οὐ δύνανται. Ἀλλά δεῦτε οἱ τὸ φῶς τὸ νοητὸν ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, δῶμεν δόξαν δι' αὐτοῦ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λέγειν, ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον ἐλθεῖν ἀρετῆς τὸν βουλόμενον καὶ τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι ἀγίοις. Καὶ ὅτι πᾶς ὁ τὰ ἐναντία διδάσκων τῶν θείων Γραφῶν νέαν αἵρεσιν τοῖς πειθομένοις αὐτῷ δογματίζει. Καὶ περὶ δακρύων, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τὰ δάκρυα πρόσσεσι.

Λόγος ΚΘ'. (372)

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πολλοὶ καθ' ἐκάστην λέγουσιν ὢν ἀκούομεν καὶ ἡμεῖς λεγόντων · "Εἰ ἤμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἀποστόλων καὶ τὸν Χριστόν, ὡς ἐκεῖνοι, κατιδεῖν ἠξιώθημεν, ἅγιοι ἂν ἐγενόμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς ἐκεῖνοι" ἀγνοοῦντες ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνος ἐστίν, ὁ καὶ τότε καὶ νῦν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ λαλῶν. Εἰ γὰρ μὴ ὁ πάλαι καὶ νῦν ἐστίν ὁ αὐτός, ὡσαύτως ὢν κατὰ πάντα Θεὸς κἂν ταῖς ἐνεργείαις κἂν τοῖς τελέσμασι, πῶς ἐν Υἱῷ λέγων αἰεὶ φαίνεται ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ διὰ Πνεύματος ταῦτα· "Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται καγὼ ἐργάζομαι";

Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· "Οὐκ ἔστιν ἴσον τὸ ἐκεῖνον αὐτόν τότε σωματικῶς ιδέσθαι καὶ τὸ ἀκούειν νῦν μόνον τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ τὰ περὶ ἐκείνου καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐκδιδάσκεσθαι". Καγὼ φημι μὴ εἶναι (373) πάντως ἴσον τὸ νῦν καὶ τὸ τότε, ἀλλὰ κατὰ πολὺ τὸ ἄρτι καὶ τὸ νῦν μείζον καὶ εὐκόλως μᾶλλον πρὸς πίστιν πλείονα καὶ πληροφορίαν ἄγον ἡμᾶς ὑπὲρ τὸ τότε σωματικῶς καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι αὐτοῦ. Τότε μὲν γὰρ ἄνθρωπος τοῖς ἀγνώμοσιν Ἰουδαίοις ἐφαίνετο εὐτελής, νῦν δέ Θεὸς κηρύττεται ἡμῖν ἀληθής. Τότε τοῖς τελώναις καὶ τοῖς ἀμαρτωλοῖς συναναστρέφετο σωματικῶς καὶ συνήσθιε, νῦν δέ ἐκ δεξιῶν κάθηται τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὁ μηδέποτε καὶ μηδαμοῦ χωρισθεὶς αὐτοῦ, καὶ τὸν κόσμον ἅπαντα τρέφειν πιστεύεται, καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν γίνεσθαι λέγομεν – εἰ δέ καὶ πιστεύομεν . Τότε καὶ ὑπὸ τῶν εὐτελεστάτων κατεφρονεῖτο λεγόντων· "Οὐχὶ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ; " νυνὶ δέ ὑπὸ βασιλέων καὶ ἀρχόντων ὡς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ Υἱὸς καὶ ἀληθῆς Θεὸς προσκυνεῖται, καὶ ἐδόξασε καὶ δοξάζει τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ εἰ καὶ παιδεύει πολλάκις αὐτοὺς ἀμαρτάνοντας – σιδηροῦς αὐτοὺς ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη, τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἀντὶ ὀστρακίνων ποιήσας. Τότε ὡς εἷς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων φθαρτός καὶ θνητός ἐνομίζετο, καὶ μέγα ἦν ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι ἀναλλοιώτως καὶ ἀτρέπτως τὸν ἄμορφον καὶ ἀόρατον, μορφωθέντα Θεόν καὶ ἄνθρωπον ὅλον βλεπόμενον, μηδέν πλέον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ὀρωμένοις ἔχοντα, ἀλλ' ἐσθίοντα καὶ πίνοντα καὶ κοιμώμενον, ἰδροῦντά τε καὶ κοπιῶντα καὶ τὰ (374) ἀνθρώπινα πάντα πλὴν ἀμαρτίας ποιοῦντα, τὸν τοιοῦτον ἐπιγνῶναι καὶ πιστεῦσαι εἶναι Θεόν, τὸν τὸν οὐρανόν αὐτόν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ποιήσαντα.

Διά γάρ τοῦτο καί τόν Πέτρον εἰπόντα ὅτι· “Σύ εἶ ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος” ἐμακάρισεν ὁ Δεσπότης εἰπών· “Μακάριος εἶ, Σίμων βάρ Ἰωνᾶς, ὅτι σάρξ καί αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι – ταῦτα δηλονότι ἰδεῖν καί εἰπεῖν, ἀλλ’ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Ὡστε ὁ νῦν ἀκούων αὐτοῦ διά τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων καθ’ ἐκάστην βῶντος καί τό τοῦ εὐλογημένου Πατρός αὐτοῦ θέλημα διαγγέλοντος, καί μή φόβω καί τρόμῳ ὑπακούων αὐτοῦ καί φυλάττων τά παρ’ αὐτοῦ προστασσόμενα, οὐδέ τότε, εἰ καί παρῆν καί ἐκείνον αὐτόν ἐθεάσατο καί διδάσκοντα ἤκουσε, πιστεῦσαι αὐτῷ ὅλως ἠνέσχετο ἄν· δέος μή καί παντάπασιν ἀπιστήσας, ὡς ἀντίθεον αὐτόν καί οὐ Θεόν ἀληθινόν λογισάμενος, ἐβλασφήμησε.

Καί ταῦτα μέν οἱ πάντη τῶν ἄλλων παχύτεροι. Τί δέ οἱ τούτων σεμνότεροι; “Εἶ ἡμεν, φησίν, ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ἀγίων πατέρων, ἠγωνισάμεθα ἄν καί ἡμεῖς. Βλέποντες γάρ τήν ἀγαθὴν αὐτῶν πολιτείαν καί τούς ἀγῶνας αὐτῶν, ἐζηλώσαμεν ἄν αὐτούς. Νυνὶ δέ μετὰ ῥαθύμων καί ἀμελῶν συναναστρεφόμενοι, συναπαγόμεθα τούτοις καί ἀβουλήτως συναπολλύμεθα”, ἀγνοοῦντες, ὡς εἰκός, καί αὐτοὶ ὅτι ἐν λιμένι μᾶλλον ἡμεῖς ὑπὲρ ἐκείνους ἐσμέν. Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν πατέρων ἡμῶν πολλαὶ ἀκουέτωσαν καί οὗτοι! – αἰρέσεις ὑπῆρχον, πολλοὶ ψευδόχριστοι, πολλοὶ χριστοκάπηλοι, πολλοὶ ψευδαπόστολοι, πολλοὶ ἦσαν (375) ψευδοδιδάσκαλοι, παρρησία τὰ τοῦ πονηροῦ ζιζάνια περιιόντες καί σπείροντες καί πολλοὺς τοῖς ἑαυτῶν συνήρπασαν λόγοις, ἐξαπαντήσαντες αὐτούς, καί αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἀπωλεία παρέπεμψαν.

Καί τοῦτο ἐκ τῶν τοῦ ἀγίου πατρός ἡμῶν Εὐθυμίου καί Ἀντωνίου βίων ἀληθῆς εἶναι εὐρήσετε. Γέγραπται γάρ τόν Ἀντώνιον τότε λαμπροτέραν στολήν ὑπὲρ τήν συνήθη ἐνδυσάμενον καί ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἀνελθόντα φανερώσαι ἑαυτόν καί ἐπιδείξασθαι, ἵνα ἐμφανῆς γεγονῶς πάντως ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν κρατηθῆ καί ἀναιρεθῆ· εἰ οὖν μή ἦν διωγμός, οὐκ ἄν τοῦτο ἐποίησεν. Ἐπὶ δέ τῆ γεννήσει τοῦ ἀγίου πατρός ἡμῶν Εὐθυμίου, οὐ γέγραπται εὐθυμίαν τηνικαῦτα πρυτανευθῆναι ταῖς ἐκκλησίαις παρά Θεοῦ, τῶν διωγμῶν δηλονότι τότε καταπαυθέντων καί τῶν αἰρέσεων; Ἐπὶ δέ τῷ τέλει τοῦ ὀσίου πατρός ἡμῶν Σάβα οὐκ ἀκούετε ὅσα ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν καί κατὰ τῶν τότε αἰρέσεων ἠγωνίσαστο, καί ὅσοι τότε τῶν μοναχῶν τοῖς αἰρετικοῖς συναπήχθησαν; Τά δέ ἐπὶ τοῦ ἀγίου Στεφάνου τοῦ Νέου γεγονότα, τί οὐ διωγμοῦ βαρυτάτου καί χαλεποῦ ὑπῆρχον; Ἡ οὐκ ἐννοεῖτε τόν τότε γεγονότα χειμῶνα καί τόν ὑπερβάλλοντα σάλον τῶν μοναχῶν; Τί δέ πειρῶμαι τά πάντα διεξελεῖν; Ὅταν γάρ πρό τούτων ἀναμνημονεύσω τῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου γεγονότων, ὡς ὁ μέγας διηγεῖται Γρηγόριος, καί τῶν ἐπὶ τοῦ χρυσορρήμονος Ἰωάννου καί τῶν καθεξῆς πατέρων ἀγίων, αὐτός τε ἐγὼ ἑμαυτόν ταλανίζω καί τούς ταῦτα μή ἀναλογιζομένους κατελεῶ. Οὐ γάρ ἀκριβῶς ἐπίστανται ὅτι ἅπας ὁ παρελθὼν χρόνος δεινότερος ἦν καί τῶν ζιζανίων τοῦ πονηροῦ πεπλησμένος ἀναφανδόν.

(376) Ὅμως οὖν, εἰ καί δεινὰ τά παρεληλυθότα, ἀλλά καί νῦν ἔχει πολλοὺς ὁ βίος αἰρετικούς, πολλοὺς λύκους, ἀσπίδας καί ὄφεις συναναστρεφομένους ἡμῖν, πλὴν οὐκ ἔχοντας ἐξουσίαν τινὰ καθ’ ἡμῶν, ἀλλ’ οἷον ὑπὸ νύκτα εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι τῆς πονηρίας αὐτῶν· καί τούς μέν συνερχομένους καί ὑπὸ τό σκότος γινομένους αὐτῶν ἀρπάζουσί τε καί κατεσθίουσι, τοῖς δέ ἐν τῷ γῶτι περιπατοῦσι τῶν θείων Γραφῶν καί τῆ ὁδῷ πορευομένοις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ οὐδέ προσυπαντήσαι τολμῶσιν, ἀλλά καί διερχομένους ἰδόντες ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτῶν ὡς ἀπὸ πυρός φεύγουσι.

Τίνας οὖν ἄρα ὑπενοήσατε εἰπεῖν με αἰρετικούς; Μή τούς ἀρνούμενους τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ; Μή τούς βλασφημοῦντας εἰς τό ἅγιον Πνεῦμα καί λέγοντας μή εἶναι τοῦτο Θεόν; Μή τούς μερίζονα λέγοντας τοῦ Υἱοῦ τόν Πατέρα; Μή τούς τήν Τριάδα εἰς

ένάδα συγγέοντας ἢ τόν ἕνα Θεόν εἰς τρεῖς θεούς διατέμνοντα; Μή τούς Υἱόν μὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ τόν Χριστόν λέγοντα, ἐκ γυναικός δέ λαβεῖν τήν σάρκα τοῦτον μή πιστεύοντα; Μή τούς σάρκα μὲν αὐτόν ἀναλαβεῖν, ἀλλά ἄψυχον φλυαροῦντα; Μή τούς ἔμψυχον μὲν ταύτην, ὡς ὅλον ἄνθρωπον, οὐχ ἕνα δέ κατά τήν ὑπόστασιν τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, τόν καί Υἱόν τῆς Θεοτόκου Μαρίας χρηματίσαντα, Θεόν εἶναι λέγοντα, ἀλλ' εἰς δύο υἱούς τόν ἕνα Χριστόν διατέμνοντα; Ἀλλά μή τούς τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ ἀρχὴν περιγράφοντα καί τό “Ἦν, ὅτε οὐκ ἦν” λέγοντα; Ἡ τούς τόν Πατέρα μὲν ἀναρχον, τόν δέ Υἱόν, ὡς ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα, ἀρχὴν μετὰ τινα χρόνον λαβεῖν ὡς κτίσμα, κακῶς καί νοοῦντα καί δογματίζοντα;

(377) Οὐκ ἦν γάρ ποτε, φησὶν, ὁ Πατήρ μή συνόντος αὐτῷ τοῦ Υἱοῦ· καί πῶς Πατήρ ὁ ἄπαις ὀνομασθήσεται; Ἀλλά μή τούς ἄλλον μὲν τόν παθόντα, ἄλλον δέ εἶναι τόν ἀναστάντα κηρύττοντα; Ἄπαγε! Οὐδένα τούτων σοι τῶν ἀσεβῶν καί ἀθέων, οὐδέ τῶν ἄλλων αἰρέσεων τινα λέγω, τῶν ὡς σκότος μὲν φανέντων, ὑπὸ δέ τῶν τότε λαμπάντων ἁγίων πατέρων ἐξαφανισθέντων. Ἐπί τοσοῦτον γάρ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἔλαμψε δι' αὐτῶν καί τῶν εἰρημένων αἰρέσεων τό σκότος ἐδίωξεν, ὅτι καί μέχρι τοῦ νῦν τά θεόπνευστα αὐτῶν συγγράμματα λάμπουσιν ὑπὲρ ἡλίου αὐγάς, ὡς μηδέ τολμᾶν αὐτοῖς τινα ἀντιφθέγγεσθαι.

Ἀλλά περὶ ἐκείνων λέγω καί ἐκείνους ὀνομάζω αἰρετικούς, τούς λέγοντα μή εἶναι τινα ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καί ἐν μέσῳ ἡμῶν τόν δυνάμενον φυλάξαι τάς εὐαγγελικὰς ἐντολάς καί κατά τούς ἁγίους γενέσθαι πατέρας· πρῶτον μὲν πάντων πιστόν καί πρακτικόν – διὰ γάρ τῶν ἔργων ἡ πίστις δείκνυται, ὡς διὰ τοῦ ἐσόπτρου ἢ τοῦ προσώπου ἐμφέρεια, ἔπειτα θεωρητικώτατον τε ὁμοῦ καί θεόπτην, ἐν τῷ φωτισθῆναι δηλαδὴ καί λαβεῖν Πνεῦμα Ἅγιον καί δι' αὐτοῦ τόν Υἱόν σὺν τῷ Πατρὶ κατιδεῖν. Οἱ τοίνυν τοῦτο ἀδύνατον εἶναι λέγοντες οὐ μερικὴν τινα αἴρεσιν κέκτηνται, ἀλλὰ πάσας, εἰ οἷόν τε εἰπεῖν, ὡς ταύτης πάσας ἐκείνας τῇ ἀσεβείᾳ καί τῇ τῆς βλασφημίας ὑπερβολῇ ὑπεραιρούσης καί καλυπτούσης. Ὁ τοῦτο λέγων ἀνατρέπει πάσας τάς θείας Γραφάς. Εἰς μάτην, οἶμαι, λέγει ὁ μάταιος τό ἅγιον ἄρτι λέγεσθαι Εὐαγγέλιον, εἰς μάτην τάς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καί τῶν λοιπῶν ἱερέων καί ὁσίων πατέρων ἡμῶν γραφάς ἀναγινώσκεσθαι ἢ καί γραφῆναι διαμαρτύρεται. (378) Εἰ οὖν ἃ ὁ Θεός λέγει καί πάντες οἱ ἅγιοι πρῶτον μὲν ἅπαντα ἔπραξαν, εἶτα καί γράψαντες εἰς νοθεσίαν ἡμῶν κατέλιπον, ἀδύνατον ἡμῖν ἔργῳ ταῦτα ποιῆσαι καί ἀπαραλείπτως φυλάξαι, τί ὅτι καί τότε ἐκεῖνοι κοπιάσαντες ἔγραψαν καί νῦν ἐπὶ ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται; Οἱ ταῦτα λέγοντες τόν οὐρανόν, ὃν ὁ Χριστός ἡμῖν ἤνοιξε, κλείουσι καί τήν πρὸς ἐκεῖνον ἄνοδον, ἣν αὐτός ἐκεῖνος ἡμῖν ἐνεκαίνισε, διακόπτουσιν. Ἄνωθεν γάρ ἐκείνου τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ πρὸς τῇ πύλῃ οἰοεὶ τοῦ οὐρανοῦ ἰσταμένου καί διακύπτοντος καί ὑπὸ τῶν πιστῶν ὀρωμένου καί διὰ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου βοῶντος καί λέγοντος· “Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς”, οἱ ἀντίθεοι οὗτοι ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἀντίχριστοι λέγουσιν· “Ἀδύνατον τοῦτο, ἀδύνατον!”.

Πρὸς οὓς εἰκότως ὁ Δεσπότης μεγαλοφώνως φησὶν· “Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καί φαρισαῖοι ! Οὐαὶ ὑμῖν ὀδηγοὶ τυφλοῖ τυφλῶν, ὅτι ὑμεῖς εἰς τήν βασιλείαν οὐκ εἰσέρχεσθε καί τούς θέλοντας εἰσελθεῖν κωλύετε”. Ἐκείνου τούς νῦν πενθοῦντα ἀναφανδόν μακαρίζοντα, οὗτοι ἀδύνατον φασιν καθ' ἑκάστην πενθεῖν καί κλαίειν τινά. Ὡς τῆς ἀναισθησίας καί τοῦ ἀπυλώτου στόματος, μιάρας ἐκπέμποντος κατά τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου φωνάς καί τά τοῦ Χριστοῦ πρόβατα ποιῶντος γίνεσθαι θηριάλωτα, ὑπὲρ ὧν αὐτός ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τό αἷμα ἐκένωσεν. Ὄντως καλῶς περὶ τῶν τοιούτων ὁ θεοπάτωρ (379) λέγει Δαυὶδ· “Υἱοὶ ἀνθρώπων, οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὄπλα καί βέλη· καί ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα”.

Διατί γάρ, εἶπέ μοι, ἀδύνατον; Διά τίνος δέ ἄλλου οἱ ἅγιοι ἐπί τῆς γῆς ἔλαμψαν καί φωστήρες ἐν κόσμῳ γεγόνασιν; Εἰ ἦν ἀδύνατον, οὐδ' ἂν ἐκεῖνοι ταῦτα κατορθώσαι ποτε ἠδυνήθησαν. Ἄνθρωποι γάρ ὑπῆρχον κάκεῖνοι, ὡς καί ἡμεῖς, καί οὐδέν πλέον ἡμῶν ἐκέκτηντο, εἰ μή προαίρεσιν εἰς τό ἀγαθόν, σπουδῆν τε καί ὑπομονήν καί ταπεινώσιν καί ἀγάπην πρὸς τόν Θεόν. Ταῦτα τοιγαροῦν κτῆσαι καί αὐτός, καί γενήσεται σοι πηγὴ δακρύων ἢ νυνὶ πετρώδης ὑπάρχουσα ψυχὴ. Εἰ δέ σύ μή θέλεις θλιβῆναι καί στενοχωρηθῆναι, κἄν τό πρᾶγμα μή λέγε εἶναι ἀδύνατον. Ὁ γάρ τοῦτο λέγων ἀπαρνεῖται τήν κάθαρσιν· χωρίς γάρ δακρύων οὐκ ἠκούσθη ἀπό τοῦ αἰῶνος καθαρθῆναι ψυχὴν τοῦ ρύπου τῆς ἁμαρτίας, τήν μετά τό βάπτισμα ἁμαρτήσασαν. Διά γάρ τοῦ βαπτίσματος ἀφείλεν ὁ Θεός πᾶν δάκρυον ἀπό προσώπου τῆς γῆς, ἐκχέας τό Πνεῦμα τό Ἅγιον αὐτοῦ πλουσίως. Ἀλλά, ὡς παρά τῆς θείας Γραφῆς ἀκήκοα, καί ἐν αὐτῷ τῷ βαπτίσματι ἠλικιωταί τινες βαπτιζόμενοι, τῇ ἐπελεύσει καταφυγόντες τοῦ Πνεύματος, ἐδάκρυσαν· οὐχὶ ἐνώδυνα καί ἐπίπονα δάκρυα, ἀλλ' ἐνεργεία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί δωρεᾶ τῆ ἐκείνου γλυκέα ὑπὲρ μέλι, ἀπονητί πως καί ἀσοφητί διά τῶν ὀφθαλμῶν ταῦτα κενώσαντες. Οἱ οὖν καταξιωθέντες ποτέ ἐν πείρᾳ τοιούτων δακρύων γενέσθαι τά εἰρημένα γνωρίσουσι καί ἀληθῆ ταῦτα εἶναι (380) συμμαρτυρήσουσιν, ὡς μοι καί ἡ θεολόγος συμμαρτυρήσει φωνή. Φησί γάρ· “Προσφερέτω τις, ὁ μὲν τόδε, ὁ δέ τόδε”, καί πολλά ἐν μέσῳ ἀπαριθμησάμενος, ὕστερον πάντων ἐβόησε· “Πάντες δάκρυα, πάντες κάθαρσιν, πάντες ἀνάβασιν καί τό τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι”.

Μή τι οὖν διεστειλάτο ἢ διεχώρισεν ἐν τούτῳ τῶν ἄλλων τινάς, καί τοῖς μὲν ὡς δυνατόν εἶναι τοῦτο ἔφησε, τοῖς δέ ὡς ἀδύνατον; Μή, ὡς ὑμεῖς φατε ἀσυνέτως ἵνα καί ἀξίως καθάψωμαι ὑμῶν, ἀπερίτμητοι ταῖς καρδίαις καί τοῖς ὤσιν, ὅτι τινές ἔλαχον φύσεως σκληρᾶς καί οὐκ ἂν ποτε δυνηθεῖεν καταφυγῆναι καί κλαῦσαι, τοῦτο καί ὁ μέγας Γρηγόριος εἶρηκε; Μή γένοιτο! Οὔτε φύσις ἀνθρώπου ἐστὶ μή φυσικῶς ἔχουσα μᾶλλον τά δάκρυα καί τό κλαίειν καί τό πενθεῖν, οὔτε ὁ ἅγιος οὗτος, οὔτε ἕτερός τις τῶν ἁγίων, τοῦτο εἶπεν ἢ ἔγραψεν. “Ὅτι δέ ἐκ φύσεως τό κλαίειν πᾶσιν ἡμῖν πρόσεστιν, αὐτά τά γεννώμενα βρέφη σε διδασκάζωσαν. Ἄμα γάρ τῷ προελθεῖν τῆς γαστρὸς καί πεσεῖν ἐπί τῆς γῆς κλαίουσι, καί τοῦτο σημεῖον ζωῆς ταῖς μαίαις καί ταῖς μητράσιν ἐνδείκνυται. Εἰ γάρ μή κλαύσει τό βρέφος, οὐδέ ζῆν λέγεται· κλαῦσαν δέ δείκνυσιν αὐτόθι ὅτι συνεπόμενον ἢ φύσις ἔχει ἀπό γεννήσεως τό πένθος ὁμοῦ καί τά δάκρυα. Ὡς δέ καί ὁ ἅγιος πατήρ ἡμῶν ἔλεγε Συμεών ὁ Στουδιώτης, ὅτι μετά τοῦ τοιούτου κλαυθμοῦ ὀφείλει καί ζῆσαι τόν παρόντα βίον ὁ ἄνθρωπος καί μετ' αὐτοῦ συναποθανεῖν, εἰ ἄρα καί σωθῆναι βούλεται καί εἰς τήν μακαρίαν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἐπειδὴ τό τῆς γενήσεως δάκρυον δηλωτικόν ἐστὶ τῶν δακρύων τῆς παρούσης ἡμῶν ἐνταῦθα ζωῆς. (381) Ὡς γάρ ἡ τροφή καί ἡ πόσις ἀναγκαῖα ἐστὶ τῷ σώματι, οὕτω καί τά δάκρυα τῇ ψυχῇ, ὥστε ὁ μή καθ' ἐκάστην κλαίων ὀκνῶ γάρ εἰπεῖν καθ' ὥραν, ἵνα μή δόξω βαρὺς, λιμῶ τήν ψυχὴν διαφθείρεται καί ἀπόλλυται.

Εἰ τοίνυν συνεπόμενον ἐστὶ τό φύσει τό κλαίειν ὁμοῦ καί τά δάκρυα, καθὼς ἀποδέδεικται, μηδεὶς τό τῆς φύσεως ἀγαθόν ἀπαρνήσεται, μηδεὶς ὄκνω καί ῥαθυμία τοῦ τοιούτου καλοῦ στερήσειεν ἑαυτόν, μηδεὶς κακία καί πονηρία καί ὑπερηφανία ψυχῆς ἀλαζών γένηται καί εἰς ἀντιτυπίαν λίθου παρά φύσιν μετενεχθῆ, ἀλλὰ σπουδῆ τῇ καλλίστῃ πρὸς τὰς ἐντολάς χρησάμενος τοῦ Θεοῦ, φυλαξάτω τό μέγα τοῦτο δῶρον, παρακαλῶ, ἄσυλον ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, διατηρῶν αὐτό ἐν εὐτελείᾳ καί ταπεινώσει, ἐν ἀκακίᾳ ψυχῆς καί ἀπλότῃ, ἐν ὑπομονῇ τῶν πειρασμῶν καί διηνεκεῖ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν, μετανοῶν ἀεὶ καί διαπαντός τῶν οἰκείων μνημονεύων σφαλμάτων, καί μηδεὶς τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἀμελείτω. Εἰ δέ τις ἀπεγνωκῶς τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἐπί κλίνης ῥαθυμίας ἀνάκειται, κἄν μή λεγέτω καί τοῖς σπουδαίοις τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Ὁ γάρ τοῦτο λέγων αὐτὴν ἡμῖν πᾶσιν

ἀποκλείει τὴν πύλην τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἄνελε γάρ τά δάκρυα καὶ συνανεῖλες τούτοις τὴν κάθαρσιν· καθάρσεως δέ δίχα οὐδεὶς ὁ σωζόμενος, οὐδεὶς ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μακαριζόμενος, οὐδεὶς ὄψεται τὸν Θεόν.

Εἰ δέ ταῦτα οὕτως ἐπακολουθεῖ τοῖς μὴ πενθοῦσι κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, πῶς οὐχ αἰρετικῶν πάντων, εἰπέ μοι, χείρων αὐτῆ ἢ αἵρεσις; Ἀλλὰ γάρ διὰ κενῆς, τό καθ' ὑμᾶς, λοιπόν ἢ τοῦ Θεοῦ συγκατάβασις καὶ ἀνάβασις γέγονεν, ἤργησε τῶν ἀποστόλων τό κήρυγμα, (382) ἤργησαν τῶν ἀγίων ἀπάντων αἱ κατηχήσεις, αἱ πρὸς τό πένθος ἡμᾶς ἀεὶ ἐκκαλούμεναι. Πᾶσα Γραφή θεόπνευστος ἀνωφελῆς εἰς ὑμᾶς τούς οὕτω ἔχοντας καὶ φρονοῦντας, ὡς ὀρῶ, γέγονεν. Ὡς γάρ ἀσπίς κωφή καὶ τὰ ὦτα βύσαντες καὶ ὑμεῖς, τῷ τριβωνίῳ μόνῳ καὶ τῷ κουκουλίῳ καὶ ἀναλάβω οἱ δέ καὶ τῷ βαθυτάτῳ καὶ σεμνῷ πῶγωνι – τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς οἴομαι, ἐπιγράφεσθε καὶ τούτοις θαρροῦντες ἐγκαλλωπίζεσθε. Ἀλλὰ θαρσεῖτε, γυμνοὶ καὶ τετραηλισμένοι – εἰ καὶ μὴ ἀκούειν ἐθέλοιτε καθ' ἐκάστην ἐκβοώσης ὑμῖν μέγала τῆς θείας Γραφῆς – παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα λήψηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν εἴτε πονηρόν.

Εἰ δέ ὅσον οὕτω εἰς πάντας τοῦτο γενήσεται, ποῦ ἔσται τότε ἢ τὰ σώματα ἡμῶν καλύπτουσα καὶ κοσμοῦσα στολή; Ποῦ οἱ ἀνάλαβοι οἱ περιφανεῖς; Ποῦ τὰ στίλβοντα παλλία καὶ διαφανῆ; Ποῦ τὰ εὐειδῆ σανδάλια καὶ στερρά; Ποῦ οἱ λῶροι, οἱ γυναικείαις ζώναις παρόμοιοι; Ποῦ τῶν ἀρχόντων ἢ ἀπαντῆ; Ποῦ τῶν ἀσπασμῶν ἢ προτίμησις; Ποῦ οἱ τῆς πρωτοκαθεδρίας ἀγῶνες; Ποῦ ἢ τῶν τραπεζῶν πολυτέλεια; Ποῦ ἵνα καὶ τοῦτο εἶπω – τό προλαβεῖν τὸν ἀδελφόν καὶ τῶν προκειμένων λαβεῖν τὰ πλείω καὶ τιμιώτερα, ὅπερ ἐγὼ πρῶτος καὶ οἱ ὡς ἐγὼ πάσχομεν μάταιοι; Ποῦ τότε ὁ τύφος καὶ ἡ ἀλαζονεία ἡμῶν καὶ τό ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι; Ποῦ αἱ εὐρύχωροι κέλλαι καὶ ὡς παστοὶ κεκελλωπισμένοι λαμπρῶς; Ποῦ τῶν διακονιῶν καὶ διακονητῶν ἢ προτίμησις, (383) ἐν αἷς τῶν ἄλλων προτερεύειν νομίζομεν; Ποῦ ὁ ἀκρατής καὶ ἄσεμνος γέλως; Ποῦ τὰ δεῖπνα τὰ πολυτελῆ καὶ βραδέα τὰ ἄριστα καὶ αἱ ἐν τούτοις ἄκαιροι ὀμιλῆαι; Ποῦ τὰ μέγала τότε ὀνόματα; Ποῦ ἢ ἀγιωσύνη ἢ ἔχειν νῦν νομιζόμεθα ἢ νομίζομεν; Ποῦ οἱ νῦν κόλακες καὶ ἐμπαῖκται οἱ ἀγίους ἡμᾶς ἀποκαλοῦντες καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐκταράσσοντες; Ποῦ οἱ ἐπηρμένοι θρόνοι καὶ οἱ ἐκ τούτων δοκοῦντες εἶναι τῶν ἄλλων περιφανέστεροι; Ποῦ ἢ περιδρομή καὶ σπουδὴ τοῦ ἐν κατασχέσει γενέσθαι τινός ἢ τῆς μειζοτέρας ἀρχῆς; Ποῦ ἢ ἀντιλογία καὶ ἀνυποταξία καὶ τό μὴ θέλειν τινὰ τοῦ ἐτέρου φανῆναι δεύτερον; Ποῦ τῶν συγγενῶν ἢ προσπάθεια; Ποῦ τῶν πρὸς ἡμᾶς παραγενομένων κοσμικῶν καὶ ἀρχόντων ἢ περιφάνεια, δι' ὧν οἴομαι καὶ δοκῶ πρῶτος ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἄλλων περιφανέστερος γίνεσθαι; Ποῦ ἢ δοκοῦσα φρόνησις τῶν περιφανῶν ἐν τῇ γνώσει καὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ κόσμου; Ποῦ ἢ οἴησις καὶ τό δοκεῖν εἶναι τι, μηδὲν ὄντων ἡμῶν; Ποῦ ἢ εὐστροφος τότε γλῶσσα καὶ τὰ ὡς ἀπὸ πηγῆς ῥητορεύματα; Ποῦ τότε, μᾶλλον δέ νῦν, σοφός, ποῦ γραμματεὺς, ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου, ἵνα ἐπανιών ἔλθῃ καὶ καθεσθῶμεν ἅμα καὶ περὶ τῆς φοβερᾶς ἡμέρας καὶ ὥρας ἐκείνης συμβουλευσόμεθα καὶ πάντα κάλων – τό δὴ λεγόμενον ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν καὶ ἐν ταῖς θείας Γραφαῖς κινήσαντες καὶ ἀκριβῶς ἐρευνησαντες, διδαχθῶμεν ἐκεῖθεν καὶ μάθωμεν τί ἐστίν, ὃ ἡμᾶς ὠφελῆσαι ἰσχύσει τότε, κάκεῖνο πολλῇ τῇ σπουδῇ ἐκλεξώμεθα;

Ὅντως, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ὡς πᾶσα Γραφή διαρρήδη βοᾷ, μεγάλη ἀνάγκη, μέγας φόβος καὶ (384) τρόμος λήψεται ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τούς κατ' ἐμέ ῥαθύμους καὶ χαύνους καὶ ὀκνηρούς. Μακάριος δέ ἐστίν, ἀδελφοί, ὁ ὑποκάτω πάσης κτίσεως κείμενος νῦν, πενθῶν τε καὶ κλαίων νύκτα καὶ ἡμέραν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἐστολισμένος τότε σταθήσεται. Μακάριος ὁ ταῦτα ἀκούων καὶ μὴ μόνον στενάζων, μηδὲ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀναβαλλόμενος παρατρέχει τὸν χρόνον

αὐτοῦ τῆς ζωῆς ἀνωφελῶς, ἀλλ' ὁ ἅμα τῷ ἀκοῦσαι τοῦ Κυρίου λέγοντος, “Μετανοεῖτε!”, εὐθύς τοῦ ἔργου ἀρχόμενος. Ὁ τοιοῦτος γάρ ὡς ὑπήκοος καί εὐγνώμων δοῦλος ἐλεηθήσεται καί οὐχί μετὰ τῶν ἀνηκόων κατακριθήσεται, καί νῦν μέν ἐκ πάντων ἀπαλλαγῆσεται τῶν παθῶν, πασῶν δέ τῶν ἀρετῶν ἐργάτης γενήσεται δόκιμος, ἐν δέ τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι κατατρυφήσει τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων αὐτῷ, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περί μετανοίας καὶ ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου, ὅπως δεῖ τὸν μετανοῦντα καθ' ἐκάστην ποιεῖν. Ἐν ᾧ καὶ περί δακρύων ἅμα καὶ κατανύξεως.

Λόγος Α΄. (385)

Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἀκούσατέ μου τῶν λόγων τὴν δύναμιν καί ὡς εἰς ἀγαθὴν οὔσαν ὑμῖν συμβουλήν προσδέξασθε ἀσμένως αὐτήν καί ποιῆσαι προθυμήθητε εἰς κοινήν ἐμοῦ τε καί ὑμῶν ὠφέλειαν. Οὕτω γάρ κατὰ βραχὺ διὰ τῶν δοκούντων μικρῶν βαδίζοντες, ἐπὶ τὰ τελεώτερα προκόπτοντες ἀνερχόμεθα καί ἄνδρες γινόμεθα τέλειοι ἐν Χριστῷ.

Ὁ δέ σκοπὸς τοῦ λόγου ἐστὶ τοιοῦτος· ἐξερχόμενοι τῆς ἐκκλησίας μὴ ἄρξησθε μετεωρίζεσθαι εἰς μάταια καί ἀνωφελῆ, ἵνα μὴ ἐλθῶν ὁ διάβολος καί ἐν τούτοις ἐνασχολουμένους εὐρίσκων ὑμᾶς, ὥσπερ τις εὐθύς κορώνη τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἐκ τοῦ πεδίου πρὶν ἢ ὑπὸ τὴν γῆν καλυφθῆναι αἴρουσα πέταται, οὕτω καί αὐτὸς ἄρη τὴν μνήμην τῶν λόγων τούτων τῆς κατηχήσεως ἐκ τῆς καρδίας ὑμῶν καί πάλιν διαμείνητε κοῦφοι καί κενοί τῆς σωτηρίου διδασκαλίας· ἀλλὰ εἰ μὲν τις ἐξ ὑμῶν ἐργόχειρον ἢ διακονίαν ἐπετρέπη ποιεῖν καί ἐργάζεσθαι, ἀπελθέτω κάτω νεύων (386) καί προσέχων ἑαυτῷ, ἐργαζόμενος δέ καί διακονῶν λεγέτω ἐν ἑαυτῷ·

“Ὡ πόσας ἡμέρας παρήλθον καὶ χρόνους τῆς ζωῆς μου μετεωριζόμενος ὁ ἄθλιος καὶ γελῶν! Ὡ πῶς ἐματαιώθην ἀκούων μέχρι τοῦ νῦν τὰς θείας Γραφὰς καί μὴ καθόλου γνούς τό ἐκ τούτων ὠφέλιμον! Τί με ὠφέλησεν ἢ παροῦσα ζωὴ; Ἴδού παρήλθον ἔτη τῆς ζωῆς μου τόσα καὶ τόσα. Τίς οὖν οἶδεν, εἰ ζήσομαι ἕως τῆς αὔριον; Ἐφαγον ἐπὶ ἔτη πολλά, ἐνέπλησά μου τὴν γαστέρα κρεῶν, οἴνου καὶ ἀδηφαγίας πολλῆς. Ἐκαλλωπίσθην ἱματίοις, ἔπαιξά τε ὁμοῦ καί ἐγέλασα κατ' ἐμοῦ, ἐπερισεύθην ἐν νομίσμασι τόσοις ἢ τόσοις καί ἐξοδιάσας αὐτὰ ἐπὶ ματαίοις ἀνάλωσα, μετὰ ταῦτα πάλιν ἐκτησάμην ἕτερα. Λοετροῖς ἐχρησάμην εἰς κόρον καί μύροις, ἵππους καί ἡμιόνους ἐπιβέβηκα, τραπεζῶν πολλῶν καί πολυτελῶν ἀπήλαυσα, τῷ πλησίον ἐφθόνησα, ἐλοιδόρησα, πεπόρνευκα, ἔκλεψα, ἐψευσάμην. Συνήθεσι καί φίλοις συνανεστράφημι περιδόξοις καί πλουσίοις καί ἄρχουσι συνηλίσθην. Ὄνομα ἐν τῷ βίῳ περιφανές ἐκτησάμην, ἐπὶ ἀπαλῶν στρωμνῶν ἀνεκλίθην, ἀνέπαυσα τό σῶμα τοῦτο τό γῆϊνον, ὕπνον εἰς κόρον ὑπνώσα.

“Τί οὖν με τούτων ἀπάντων ὠφέλησε μέχρι τοῦ νῦν ἢ ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ταλαιπώρου ψυχῆς μου ὠφελήσει με, εἰ αὔριον ὁ ἔχων ἐξουσίαν πάσης πνοῆς ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου κελεύσει ἀρθῆναί με; Ὄντως οὐδέν! Λοιπὸν οὖν μὴ μάτην κἄν τὰς ὑπολοίπους διαῶ ἡμέρας τῆς ἐνταῦθα ζωῆς μου, ἀλλὰ βάλλω ἀπὸ τοῦ παρόντος ἀρχὴν καὶ πάντα καταλιπὼν ἐκεῖνα, τὰ ἐναντία τούτοις ὡς οἱ ἅγιοι πατέρες κἀγὼ διαπράξομαι. Καὶ νηστεύσω μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἀντὶ τῆς προλαβούσης ἀδηφαγίας μου,

ἕως οὐ μὴδὲ τὴν γλῶσσαν πρὸς (387) συντυχίαν κινήσαι με δύνασθαι, θλίψω δὲ τὴν γαστέρα ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ, καὶ δαμασθήσεται πάντως ἡ ἀδάμαστος γλῶσσα μου, ἀλλὰ μὴν καὶ εἰς στυγνότητα καὶ ὠχρότητα καὶ λύπην ἅμα τούτοις ἐλεύσομαι καὶ τοῦ γαυριάματος τῶν λογισμῶν ἐλευθερωθήσομαι καὶ τοῦ μετεωρίζεσθαι καὶ παίζειν καὶ γελᾶν σὺν τούτοις εὐκόλως παύσομαι. Περιβαλοῦμαι εὐτελεῖ καὶ τὰ πολύτιμα δώσω τοῖς πένησι, σκορπίσω σὺν αὐτοῖς καὶ ὅσον χρυσίον κέκτημαι εἰς χεῖρας τῶν δεομένων· τί γάρ μοι καὶ τό μεριμνᾶν περὶ τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν, εἰ τῷ τὰ πάντα τρέφοντι ὅλον ἑμαυτὸν ἀναθήσομαι; Ἴππους ἐπιβαίνειν καὶ ἡμιόνους ἀποτάξομαι, τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ συνήθεις ἅπαντας ἀρνήσομαι· ὁ γάρ πλεον τοῦ Θεοῦ πάντως τινὰ ἀγαπῶν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ἐκείνου, ὡς αὐτὸς λέγει, ἄξιος. Λοετροῦ οὐχ ἄψομαι, ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου οὐκ ἀναθήσομαι, ἀλλὰ χαμευνία καὶ ξηροκοιτία ἑμαυτὸν προθύμως ἐκδῶ, ἵνα ὀλίγον ὑπνώσω καὶ μὴ βουλόμενος, ὑπὸ τῆς ξηρασίας στενοχωρούμενος. Τί γάρ, ἐάν καὶ ἀποθάνοιμι, ἄρα δὲ ζῆν εἰμι ἄξιος;

“Οὕτω γάρ ποιῶν, ἐγειρόμενος μεσονύκτιον, προσπέσω καὶ κλαύσω ἐν θλίψει τῆς ἀμαρτησάσης ψυχῆς μου καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐν στεναγμοῖς καὶ δάκρυσιν εἴποιμι· Δέσποτα, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, οἶδα ὅτι ἤμαρτον ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν ἀνθρώπων καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζῶων καὶ ἐρπετῶν ἐνώπιόν σου, τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀπροσίτου Θεοῦ μου, καὶ οὐκ εἰμί ἄξιος ἐλέους τυχεῖν ὅπως ποτέ παρά σοῦ. Διὰ γάρ τοῦτο οὐδέ ἐτόλμων προσελθεῖν ἢ προσπεσεῖν σοι, φιλόανθρωπε βασιλεῦ, εἰ μὴ ἤκουσα τῆς ἀγίας φωνῆς σου λεγούσης· (388) “Οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τό ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν”, καὶ πάλιν ὅτι “χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι”. Ἀλλὰ γάρ μνησθεῖς καὶ τῆς περὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ παραβολῆς ἥνπερ εἴρηκας, Δέσποτα, ὅπως ἐρχομένου αὐτοῦ, πρὸ τοῦ πλησίον σου γενέσθαι αὐτόν, σὺ ὁ εὐσπλαχνος προσελθὼν ἐπέπεσας τῷ τραχίλῳ αὐτοῦ καὶ κατεφίλησας αὐτόν, θαρρήσας εἰς τό πέλαγος τῆς σῆς ἀγαθότητος προσῆλθόν σοι ἐν ὀδύνῃ καὶ λύπῃ καὶ στυγνότητι τῆς καρδίας μου, πεπωρωμένος ὢν καὶ τετραυματισμένος δεινῶς καὶ εἰς πέταυρον ἄδου τῶν ἐμῶν ἀνομιῶν χαλεπῶς κείμενος. Πλὴν ἀπὸ τοῦ νῦν λόγον σοι δίδωμι, Κύριε, ὅτι ἕως κελεύσεις εἶναί με ἐν τῷ βίῳ καὶ τούτῳ τῷ σώματι, οὐκ ἐγκαταλείψω σε, οὐδέ εἰς τὰ ὀπίσω στραφήσομαι, οὐκέτι ἄψομαι τῶν ματαίων καὶ πονηρῶν. Σὺ δέ, ὁ Θεός μου, ἐπιγινώσκεις μου τὴν ἀσθένειαν, τὴν ταλαιπωρίαν, τὴν ὀλιγοψυχίαν μου καὶ τὰς μελλούσας με τυραννεῖν καὶ ἐκθλίβειν προλήψεις. Βοήθησόν μοι, προσπίπτω σοι, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μὴδὲ ἐπὶ πολὺ καταγελασθῆναι με ἐάσης καὶ καταπαίζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, τὸν ἀπὸ τοῦ παρόντος δοῦλον σόν, ἀγαθέ”.

Ταῦτα τοίνυν δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας διαλογίζεσθαι καὶ βούλεσθαι ὀφείλει ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄρτι τὸν κόσμον ἀποφυγῶν καὶ μετανοῆσαι προθυμηθεῖς, ἀδελφοί, ὁ μαθεῖν βουληθεῖς τὴν τέχνην ταύτην τῶν τεχνῶν τῆς ἐναγωνίου ζωῆς καὶ ἀσκήσεως, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τό στάδιον τῆς ἀθλήσεως αὐτῆς εἰσελθῶν. Διό καὶ (389) πρὸς τοιοῦτον ποιήσομαι τὴν παραίνεσιν, εἶπου καὶ μέσον ἡμῶν ἔστηκε καὶ τὰ ἐπιπονώτερα παρ’ ἡμῶν ἀκοῦσαι διψᾶ καὶ τοῦ ἔργου ἐπείγεται τῆς ἀληθινῆς μετανοίας ἀπάρξασθαι.

Πρὸς γοῦν τοῖς εἰρημένοις, ἀγαπητέ, μὴδὲ τροφῆς μεταλάβῃς ἕως ἐσπέρας. Ἐσπέρας δὲ εἰσελθὼν ἐν τῷ κελλίῳ, κάθισον ἐπὶ τῆς κλίνης σου καὶ ἅπαντα τὰ εἰρημένα ἐν σεαυτῷ ἀναλογισάμενος εὐχαρίστησον ἐν πρώτοις ὅτι φθάσαι κατηξιώθης τό τέλος τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτός. Εἶτα κατανόησον σεαυτόν καὶ ἐνθυμήθητι ὅσα ἡμαρτες τῷ ποιήσαντί σε Θεῷ καὶ πόσα ἔτη ἐμακροθύμησεν ἐπὶ σοί, ἐάσας σε ζῆν καὶ χαρισάμενός σοι ἅπαντα τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ σώματος, τροφήν λέγω καὶ πόσιν, ἐνδύματα καὶ σκεπάσματα καὶ

αὐτήν τήν κέλλαν καθίσει, καί οὐκ ὠργίσθη, οὐκ ἀπεστράφη σε διά τās ἀμαρτίας σου, οὐδέ τῷ θανάτῳ ἢ τοῖς δαίμοσιν παραδέδωκε τοῦ ὀλέσει σε. Τούτων οὖν ἀπάντων ἀναμνημονεύσας καλῶς, ἀνάστα καί τό ψιάθιον θεῖς ἐπί γῆς καί μικρόν τινα λίθον εἰς προσκεφάλαιον, προευτρέπισον τήν κοίτην ἐν ἧ μέλλεις ἀνακλιθῆναι.

Καί ἄκουσον! Ὑποτίθητί σοι καί ἕτερον τρόπον θερμῆς ὡς ἀληθῶς μετανοίας, πρόξενόν σοι γενόμενον διά τάχους δακρύων καί κατανύξεως, καί μάλιστα εἰ λιθώδης τις εἶ τῇ καρδίᾳ καί πρὸς πένθος βραδύς καί ἀκατάνυκτος. Ἀλλά μή παράδοξόν σοι καί ἀσύνηθες τοῖς πσιτοῖς, ὃ μέλλω σοι συμβουλεύσασθαι, ἀβασανίστως καταφανῆ.

Ὁ μὲν γάρ ἑαυτὸν φυλάξας μετά τό βάπτισμα ἄσπιλον τῷ Θεῷ καί τό κατ' εἰκόνα διατηρήσας τῷ ποιήσαντι καί πλάσαντι ἄχραντον, οὐδενός ἑτέρου (390) πρὸς ἀνάκλησιν ἐπιδηθῆ τῶν ἰσταμένων, τυγχάνων ἐν τῷ Θεῷ. Ὁ δέ μολύνas ἑαυτὸν μετά τοῦτο πράξῃσιν ἀτόποις καί ἀνομίαις καί τόν ναόν τοῦ σώματος αὐτοῦ, τόν οἶκόν φημι τοῦ Θεοῦ, οἶκον ἡδονῶν καί παθῶν καί δαιμόνων ἀσώτως ἀπεργασάμενος, οὐ μόνον οὐ μέλλω εἰπεῖν σοι καί συμβουλεύσασθαι τρόπου πρὸς μετάνοιαν χρῆζει, ἀλλά καί ἑτέρων μεθόδων πολλῶν καί ἐπινοῶν μετανοίας εἰς τό ἐξιλεώσασθαι τόν Θεόν καί ἀνακαλέσασθαι πρὸς ἑαυτὸν, ὅπερ διά τῆς ἐφ' ἀμαρτίου ζωῆς ἀπώλεσε, θεῖον ἀξίωμα. Καί πειθέτω σε τοιαῦτα πολλά περιέχων ὁ “Περὶ μετάνοίας” λόγος τῆς Κλίμακος Ἰωάννου, τοῦ θείου πατρὸς.

Τίς δέ ἐστίν ὁ τρόπος, ὃν σοι πατρικῶς συμβουλεύων ὑποτίθημι, τῆς μετανοίας, ἄκουσον ἀσκανδαλίστως καί συνετῶς, ἀδελφέ. Μετά γοῦν τό προευτρέπισαι, ὡσπερ εἴρηται, τό τῆς κοίτης ψιάθιον ἐν ἧ μέλλεις ἀνακλιθῆναι, στήθι εἰς προσευχήν ὡς κατάκριτος. Ποίησον ἐν πρώτοις Τρισάγιον, εἶτα εἶπον τό Πάτερ ἡμῶν καί τοῦτο λέγων μνήσθητι τίς ὢν ὁποῖον καί τίνα πατέρα καλεῖς. Ὅτε δέ εἰπεῖν ἔλθῃς τό Κύριε ἐλέησον καί ἐκτεῖναι θελήσης τās χεῖράς σου εἰς τό ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς αὐτόν ἐμβλέψας τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς καί προσχῶν αὐταῖς καί τῇ διανοίᾳ ἑαυτὸν ἐπισυνάξας, μνήσθητι τῶν φαύλων σου ἔργων, καί ὅσα ἡμαρτες δι' αὐτῶν καί ὁποῖων ποτέ ἤψω ἔργων ἴσως αἰσχρῶν δι' αὐτῶν, καί φοβήθητι λέγων ἐν σεαυτῷ· “Οὐαί μοι τῷ ἀκαθάρτῳ καί μιαρῷ! Μήποτε ἰδὼν με ὁ Θεός τās χεῖράς μου ἀπλοῦντα ἀναιδῶς ἔμπροσθεν αὐτοῦ μνησθῆ μου τῶν ἀνομιῶν, ὧν ἔπραξα δι' αὐτῶν, καί πῦρ ἐκπέμψῃ κατ' ἐμοῦ καί ἐκλείξει με”. Στρέψας οὖν αὐτάς εἰς τά ὀπίσω (391) καί συνδήσας, ὡς ἐπὶ θάνατον ἀγόμενος, ἐκ βάθους στενάξας ψυχῆς εἶπον ἐλεεινῆ τῇ φωνῇ· “Ἐλέησόν με τόν ἀμαρτωλόν καί ἀνάξιον τοῦ ζῆν, ἄξιον δέ πάσης ὄντως κολάσεως” καί ἄλλα ὅσα ἢ τοῦ Θεοῦ χάρις δῶῃ σοι τοῦ εἰπεῖν. Ἀναμνημονεύων δέ τῶν ἐφ' ἀμαρτίων σου πράξεων, τύπτε σφοδρῶς καί ἀφειδῶς σεαυτὸν λέγων· “Πῶς τά καί τά, πονηρέ καί ἄθλιε, πέπραχας;” καί πάλιν στρέψον τās χεῖρας καί ἴστασο δεόμενος τοῦ Θεοῦ. Εἶτα ράπιζε πάλιν τό πρόσωπόν σου, τίλλε τās τρίχας σου, σύρων αὐτάς, ὡς ξένου τινός καί ἐπιβούλου σοι γεγονότος ἐχθροῦ, καί εἶπέ· “Διατί τά καί τά πεπεοίηκας;” καί οὕτω μαστίξας σεαυτὸν ἱκανῶς, δῆσον τότε τās χεῖράς σου ἔμπροσθεν καί στήθι ἐν ἰλαρᾷ τῇ ψυχῇ. Ποίησας δέ ψαλμούς δύο ἢ τρεῖς νουνεχῶς καί προσκυνήσεις, ὅσας νοήσεις σεαυτὸν δύνασθαι, στήθι πάλιν σύννους καί τά προειρημένα ἀναλογίζου ἐν σεαυτῷ, εἴποτε καί δῶῃ ὁ Θεός ἐλθεῖν ἐπὶ σέ δάκρυα καί κατάνυξιν. Καί εἰ μὲν τοῦτο γένηται, μή ὑποχωρήσης ἕως ἄν παρέλθωσιν· εἰ δ' οὖν, μή θλιβῆς, ἀλλ' εἶπέ ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν· “Ἡ κατάνυξις καί τά δάκρυα τῶν ἀξίων καί πρὸς ταῦτα ἠὺπρεπισμένων εἰσὶ. Σύ δέ πόσα ἔτη παρεκάλεσας τόν Θεόν ἢ ἐδούλευσας αὐτῷ; Διά ποίων σου ἔργων ἠὺπρέπισας πρὸς ὑποδοχήν αὐτῶν σεαυτὸν; Οὐκ ἀρκεῖ σοι ὅτι καί ζῆς;”. Ταῦτα εἰπὼν καί εὐχαριστήσας κατασφραγισάμενος πρόσωπόν τε καί στήθος καί ὄλον τό σῶμά σου τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἐπὶ τοῦ ψιαθίου σου πεσὼν ἀνακλίθητι.

“Οτε δέ ἔξυπνος γένη, μή στραφῆς ἐπὶ τό ἕτερον μέρος, ἀλλ’ εὐθύς ἀναστάς πάλιν εὔξαι τῷ προειρημένῳ τρόπῳ καὶ μηκέτι ὑπνώσης, ἀλλὰ εὐχῆ καὶ (392) ἀναγνώσει καρτέρησον, ἕως οὗ τό ξύλον κρούσει, καὶ τότε μετὰ πάντων εἰς τήν σύναξιν ἄπελθε καὶ στήθι ἐν τῷ ναῷ, ὡς μετὰ ἀγγέλων ἐν τῷ οὐρανῷ, σύντρομος, ἀνάξιον ἑαυτόν ἡγούμενος καὶ τῆς ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἀδελφῶν παραστάσεως. Ἰστάμενος δέ πρόσεχε σεαυτῷ, τοῦ μή βλέπειν ὧδε κάκεισε καὶ περιεργάζεσθαι τούς ἀδελφούς, πῶς ἕκαστος ἵσταται ἢ πῶς ψάλλει, ἀλλὰ σεαυτῷ μόνῳ καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ καὶ ταῖς ἀμαρτίαις σου πρόσεχε. Μιμνήσκου δέ καὶ τῆς ἐν τῷ κελλίῳ εὐχῆς, μή συντύχης ὄλως ἐν τῇ συνάξει τινί λόγον ἄργόν, μή ἐξέληθης ἐκεῖθεν πρό τῆς ἐσχάτης εὐχῆς. Εἰ δυνατόν, μηδέ εἰς ἀνάγνωσιν καθίσσης, ἀλλ’ ἐν τόπῳ κρυπτῷ ὑποχώρει καὶ ἵτασο ἀκούων, ὡς ἐκείνου αὐτοῦ σοι λαλοῦντος διὰ τοῦ ἀναγνώστου, τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ. Εἰ δέ καὶ αὐτός προτραπήσῃς εἰς ἀνάγνωσιν, ὡς ἀνάξιος ὢν τοῦ ἐκδιηγείσθαι διὰ τοῦ στόματός σου τάς θεοπνεύστους τοῖς ἀδελφοῖς σου Γραφάς, οὕτω διάκεισο, καὶ τελειώσας τήν θείαν ἀνάγνωσιν καὶ τήν συνήθη μέλλων εἰς ἀμφοτέρους τούς χορούς βαλεῖν μετάνοιαν, μή καταφρονητικῶς μηδέ ῥαθύμως, ἀλλ’ ὡς υἱοῦς Θεοῦ καὶ ἀγίους ἅπαντας λογιζόμενος, προσπεσών καὶ τῷ ἐδάφει προσεγγίσας τήν κεφαλὴν σου, λέγε μυστικῶς ἐν τῇ καρδίᾳ σου πρὸς πάντας αὐτούς: “Εὔξασθε καὶ συγχωρήσατέ μοι, τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ ἀναξίῳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἅγιοι τοῦ Θεοῦ”. Ἐάν δέ καὶ κανοναρχῆσαι προσταχθῆς, μή ῥαθύμως μηδέ ἐκλυομένως τοῦτο ποιῆς, ἀλλὰ νουνεχῶς καὶ νηφόντως ὡς ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ πάντων βασιλέως Χριστοῦ τὰ θεῖα λόγια διὰ τῆς σῆς φωνῆς ὡς διὰ χειρός τοῖς ἀδελφοῖς διανεμῶν, καὶ φοβοῦ μή τινι καταφρονητικῶς παραλείψῃς (393) δοῦναι τόν ζωοποιόν ἄρτον ἦτοι τόν λόγον, ὡς εἴρηται, τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκβληθήσῃ ἔξω ὡς καταφρονητής, οὐ λέγω σοι ταύτης ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐξελθὼν οὖν μετὰ τήν ἀπόλυσιν, μνήσθητι ὅπως τήν χθές ἡμέραν διηνύσας καί, εἰ ἐσφάλης ἐν τινι, διόρθωσαι σήμερον.

Ταῦτα τοιγαροῦν εἰ ἐμμείνης ποιῶν, οὐ βραδύνει Κύριος τοῦ ποιῆσαι ἔλεος αὐτοῦ μετὰ σοῦ, ἐγὼ τοῦ εὐσπλάχνου ἐγγυητής, ἐγὼ τοῦ φιλανθρώπου, εἰ καὶ τολμηρόν εἶπεῖν, ἑμαυτόν ὑποτίθημι ἀντιφωνητήν! Ἀποθανοῦμαι ἐγώ, ἐάν ὑπερίδῃ σε. Ἀντί σοῦ τῷ πυρὶ τῷ αἰωνίῳ παραδοθήσομαι, ἐάν ἐγκαταλείψῃ σε. Μόνον μή ἐν δισταγμῷ καρδίας, μηδέ ἐν διψυχίᾳ ταῦτα ποιῆς!

Τί δέ ἐστι τό ἐν δισταγμῷ καὶ διψυχίᾳ; Πρόσεχε, ἀγαπητέ! Δισταγμός καρδίας ἐστὶ τό λογιζεσθαι ἢ ὄλως ἐνθυμεῖσθαι ἐν ἑαυτῷ ὅτι “Ἡ ἐλεήσει με ὁ Θεός ἢ οὐ;”. Τό “οὐ” τοῦτο ἀπιστίας ἐστίν. Εἰ δέ μή πιστεύεις ὅτι ἐλεῆσαι σε θέλει μᾶλλον ἐκεῖνος πλεον ἢ ὅσον προσδοκᾷς σύ, τί καὶ προσέρχῃ παρακαλῶν αὐτόν; Διψυχία δέ ἐστι τό μή εἰς θάνατον τελείως ἑαυτόν ἐκδοῦναι ὑπέρ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ μεριμνᾶν ὄλως τι εἰς ζωὴν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον, εὖ ἴσθι, ὀφείλει φυλάξασθαι ὁ ἐμπόνως μετανοῶν, ἵνα μή ἑαυτόν διὰ τινος μηχανῆς ἀποκτείνῃ καὶ αὐτοφονευτής γένηται, οἷον ἢ κρημνῷ ῥίψας ἑαυτόν ἢ ἀγχόνῃ χρησάμενος ἢ ἕτερόν τι ἐναντίον διαπραξάμενος. Τῶν δέ λοιπῶν, δι’ ὧν οἶδε τρέφεσθαι τό σῶμα καὶ ζῆν, μηδεμίαν φροντίδα προεἶτω κατά τό λόγιον: “Ζητεῖτε πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ (394) καὶ ταῦτα πάντα, τά εἰς χρεῖαν δηλονότι τοῦ σώματος ὑμῶν ἐπιτήδεια, προστεθήσεται ὑμῖν”. Δύναται γάρ ὁ ἐναγώνιον ἔχων τόν βίον καὶ ζῶν κατά τό Εὐαγγέλιον, μετὰ μόνου ἄρτου καὶ ὕδατος ἀποτρέφεσθαι καθ’ ἐκάστην καὶ ζῆν, καὶ μᾶλλον ἐκεῖνος εὐεκτεῖ ἢ οἱ τῶν ἀβροτέρων τραπεζῶν ἀπολαύοντες. Διό τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εἰδὼς ἔλεγε καὶ αἰεὶ λέγει: “Ἐχοντες διατροφάς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα”, καὶ πάλιν: “Ἴνα ἐν ἑαυτοῖς τό ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἔχοντες, μή ὦμεν πεποιοῦτες ἐφ’ ἑαυτοῖς, ἀλλ’ ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τούς νεκρούς”.

Ἴδού τοιγαροῦν εἶπομέν σοι, ἀγαπητέ ἀδελφέ, ὅπως προσελθεῖν σε δεῖ τῷ Θεῷ καί ὁποῖαν αὐτῷ ἐπιδειξασθαι τήν μετάνοιαν. Μή οὖν ἀποστῆς ἕως τῆς ἐσχάτης σου ἀναπνοῆς, μηδέ ἐπιλάβῃ τῆς καλῆς συμβουλῆς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ· οὐ γάρ ἔπραξα ταῦτα καί ἀπό πράξεως ἐμῆς εἶπόν σοι, ἀλλά ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ διά σέ καί τήν σὴν σωτηρίαν δέδωκέ μοι ταῦτα εἰπεῖν. Εἰ οὖν ταῦτα Θεοῦ συνεργοῦντός σοι ποιήσεις, ἐγχνονίζοντός σου εἰς τό ἔργον τοῦτο τῆς μετανοίας, κατ' ὀλίγον αὐτός σύ νοήσεις ἔτι μείζοντα ἄλλα μυστήρια, ὑπό τῆς ἄνωθεν χάριτος αὐτά διδασκόμενος, καί χαρισθήσεται σοι οὐ μόνον δακρύων πηγῇ, ἀλλά καί πάντων παθῶν διά τῶν τοιούτων πράξεων ἀλλοτριώσις. Τό γάρ ζητεῖν αἰεὶ μετάνοιαν καί κατάνυξιν, ἐρευνᾶν τε τίνα τά βοηθοῦντα καί συνεργοῦντα εἰς τό πενθεῖν καί κλαίειν καί κατανύσσεσθαι καί μετά σπουδῆς αὐτά διαπράττεσθαι, ἀλλά μηδέ προτιμᾶς ἐν μηδενί ἑαυτόν ἢ τό τῆς σαρκός ὅλως ποιεῖν θέλημα, συντόμως εἰς προκοπήν φέρει (395) τόν ἄνθρωπον καί εἰς κάθαρσιν καί ἀπάθειαν, καί Πνεύματος Ἁγίου κοινωνόν αὐτόν ἀπεργάζεται, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί Ἄντωνίου, Σάβα καί Εὐθυμίου, τῶν μεγάλων πατέρων, ἴσον ἀποκαθίστησι.

Καί ταῦτα μέν, ἐάν ἀκούσης μου καί ἀγαπήσης τήν μετάνοιαν καί κατάνυξιν· εἰ δέ μή θελήσης ἀκοῦσαί μου καί τά εἰρημένα ἔργον ἀδιάλειπτον κτήσασθαι, μήτε σύ μήτε ἕτερος βλασφημεῖτω καί λεγέτω τοῦτο ἀδύνατον, μηδέ ὅτι· “Ἐξηγόρευσα, ἔχω τόσους χρόνους ἢ τόσους”, μηδέ ἀπαριθμεῖτω μοι διάδοσιν καί διασκόρπισιν πλούτου καί χρυσίου, μηδέ λεγέτω· “Τόσους ἢ τόσους ἀπό τῶν ἐμοί ὑπαρχόντων χρυσίων ἐνέδυσσα γυμνούς, πεινῶντας ἔθρεψα, διψῶντας ἐπότισα, πάντα μου διεσκόρπισα, ἀφικόμην εἰς τόδε τό ὄρος, εἰσηλθὼν εἰς τόδε τό σπήλαιον, τόν τοῦ Κυρίου τάφον κατέλαβον, εἰς τό ὄρος ἀνήλθον τῶν Ἐλαιῶν, καί νῦν εἰσηλθὼν εἰς τόδε τό μοναστήριον καί ἀπεκάρην ἢ καί προαποκαθαρθεῖς κάθημαι ἐν ἐνί κελλίῳ, ποιῶν τόσας ἢ τόσας εὐχάς· καί μετά τούτων σωθήσομαι καί ἀρκετόν μοί ἐστί! “. Μή τοίνυν ἀπάτα σεαυτόν, ἀδελφέ, ὅστις εἶ, μηδέ παραμυθοῦ σεαυτόν διακένους ἐννοίαις, ἀφρόνως τοῦτο ποιῶν. Ταῦτα γάρ πάντα καλά καί λίαν καλά, ἀλλά σπόρος εἰσίν, εὖ ἴσθι, ἀγαπητέ. Ἴδε οὖν, ὡς ἐν ὑποδείγματι λέγω, τήν χώραν ἐνέωσας καί ἐδιβόλησας, ἐτριβόλησας, ἔσπειρας. Ἔγνωσ ἄρα τόν σπόρον προκύψαντα ἐκ τῶν λαγόνων τῆς γῆς; Ἔγνωσ αὐξήσαντα; Ἔγνωσ στάχυας φθάσαντας; Ἔγνωσ λευκά σου τῆς ψυχικῆς γῆς τά λήϊα καί πρός θερισμόν ἔτοιμα; Ἐτιλλας στάχυας ἐξ αὐτῶν, ἔψωχες (396) ταῖς χερσίν, ἵνα γυμνόν ἴδῃς τόν καρπόν τῶν πόνων σου; Ἰδῶν δέ τοῦτον, ἐτράφης ἄρα εἰς κόρον καί δύναμιν ἔλαβες; Εἰ οὖν ταῦτα οἶδας, προσκυνῶ σου τούς πόδας καί κατασπάζομαι καί τά ἴχνη τούτων καταφιλῶ· οὐ γάρ εἰμι ἄξιος τό πρόσωπόν σου ἀσπάσασθαι. Καί χαῖρε καί ἀγαλλία, μετά χαρᾶς συλλέγων ἅ κόπων καί πόνων πολλῶ ἔσπειρας.

Εἰ δέ ἀγνοεῖς καί αὐτά τά παρ' ἐμοῦ σοι λεγόμενα καί οὐδέ εἰ ἐσπάρῃ ἐν τῇ γῆ σου τί τῶν κρειττόνων καρπῶν – λέγω δὴ ἐν τῷ χωρίῳ τῆς καρδίας σου ἔγνωκας, τί ὠφέλησας, εἶπέ μοι, περικυκλεύσας τά πέρατα καί εἰς τά ἔσχατα τῆς θαλάσσης γενόμενος; Πάντως οὐδέν! Ἄν γάρ ἐλεήσω τόν κόσμον ἅπαντα ἐκ τῶν οὐκ ἐμῶν ὅμως ἔστω ἐμῶν, ἑμαυτόν δέ περιῖδω γυμνόν καί πένητα καί εἰς τά ἔσχατα τῆς πενίας γενόμενον καί οὕτω μέλλοντα ἐν πενίᾳ τῶν ἀγαθῶν ἀποθανεῖν καί τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ παραστῆναι τῷ φοβερῷ, τί μοι τό ὄφελος; Ἐνδεδυμένους ἡμᾶς δεῖ καί ἐστολισμένους τοῦ βίου τούτου καί τοῦ σώματος ἐξελεθεῖν, εἴ γε καί βουλοίμεθα ἐν τῷ γάμῳ τῷ βασιλικῷ συνανακλιθῆναι τοῖς φίλοις τοῦ βασιλέως. Τί δέ ἐστίν ὁ ἐγώ καί πάντες ὀφείλομεν ἐπενδύσασθαι, ἵνα μή γυμνοί τότε εὐρεθῶμεν; Ὁ Χριστός, ἀδελφοί, καί Θεός! Ἐάν δέ πᾶσαν αὐθις τήν ὑπό τόν οὐρανόν γῆν περιέλθω ὡς μίαν οἰκίαν καί οὐδεμίαν καταλίπω χώραν ἢ πόλιν ἢ ἐκκλησίαν, ἐν ἧ οὐκ εἰσέλθω καί προσκυνήσω καί εὐξομαι καί τά ἐν αὐτοῖς καλῶς ἱστορήσω καί

ἀκριβῶς, (397) τῆς δέ βασιλείας ἀποπέσω τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἦν μοι κρεῖσσον μὴ γεννηθῆναι μηδέ πεσεῖν ἐπὶ γῆς, ἢ ἀναπνεῦσαι τοῦτον δὴ τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον ὀφθαλμοῖς κατιδεῖν; Ναὶ ὄντως, κρεῖσσόν μοι κατὰ πολὺ ἦν!

Τί οὖν ποιήσω, ἵνα μὴ ταύτης ἐκπέσω; Ἐάν τὰ προειρημένα ἅπαντα διαπραξάμενος, Πνεῦμα Ἅγιον λήψωμαι· τοῦτο γάρ ἐστίν ὁ σπόρος Χριστοῦ, δι' οὗ συγγενεῖς αὐτοῦ γινόμεθα οἱ πένητες ἡμεῖς καὶ βροτοί, ὅς ἐάν πέση εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν καρποφορεῖ ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν, καὶ τοῦτο αὐτὸ ἐστίν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τὰ δ' ἄλλα ἅπαντα τούτου χωρὶς οὐδέν ὠφελοῦσιν. Ἐάν γάρ μὴ ἑαυτοῦς εὐρήσωμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν κεκαθαρμένας καὶ πλήρεις φωτός, οὐδέν ἡμᾶς ὠφελήσει τῶν ἄλλων ἀπάντων ἢ ἐργασία, καθὼς φησὶν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός· “Τί ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐάν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;” Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;” καὶ πάλιν· “Ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν, ὁ δὲ εὐρών αὐτήν ἀπολέσει αὐτήν “. Εἰ οὖν ἐγὼ μὴ ἀπολέσω τὴν ψυχὴν μου τῷ προτέρῳ τρόπῳ, ὡς εἴρηκα, εἰς θάνατον ἑμαυτὸν ἐκδεδωκώς διὰ τὸν Χριστόν, καὶ πάλιν εὐρῶ αὐτήν ζήσασαν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, τί μοι τὸ ὄφελος τῶν λοιπῶν ἀπάντων, ὧ φίλοι καὶ ἀδελφοί; Οὐδέν ὄντως, οὐδέν ἡμᾶς οὐ μὴ ὠφελήσει, ἡγαπημένοι δοῦλοι Χριστοῦ, οὐδέ τοῦ αἰωνίου πυρός ἐξελεῖται, ἐάν μὴ πάντα καὶ πάντας ἀφέντες ἑαυτοῦς ἡμᾶς μόνους ἐπισκεψώμεθα.

(398) Τί δέ ἐστι τὸ ἑαυτοῦς ἐπισκέψασθαι; Ἐν ἐτέρῳ τοῦτο, ὧ ἀδελφοί, κατηχήσει ταμειυσόμεθα, τὴν συμμετρίαν τοῦ λόγου πραγματευόμενοι. Αὐτός δὲ ὁ Θεός, ἡ ἀληθινὴ Σοφία, ὁ καταξιώσας γενέσθαι διδάσκαλος ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, αὐτόν διδάξόν με εἰπεῖν ἑμαυτῷ τε καὶ τοῖς συνδούλοις καὶ ἀδελφοῖς μου τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς. Σύ γάρ εἶ ὁ ὁδηγός καὶ φωτισμός τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁ διδούς λόγον ἡμῖν ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος καὶ ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἕκαστον ἐπισκέπτεσθαι καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐπιμελῶς ἐρευνᾶν. Καὶ πῶς τὰ ἑαυτοῦ ἀντιπαρατιθέναι χρὴ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ.

Λόγος ΛΑ΄. (399)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἐν τῇ προλαβούσῃ κατηχήσει, διὰ τὸ μὴ τὸν λόγον μηκύνειν ἐπὶ πολὺ, τὰ κατηχηθέντα τότε ἑλλιπῆ κατελίπομεν, εἰπεῖν ἐπειγόμενοι τί ἐστὶ τὸ ἑαυτὸν ἐπισκέψασθαι· νυνὶ δὲ διὰ τῆς παρουσίας κατηχήσεως ἀποδοῦναι ἤκομεν τὸ χρέος ὑμῖν τοῦ λόγου, ὡς ἐπὶ τοῦτο τεθέντες καὶ αἰεὶ χρεωστοῦντες διδόναι τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν τοῦ λόγου τὸ σιτομέτριον.

Τί οὖν ἐστίν, ὡς τῆνικαῦτα προείπομεν, τὸ προσχεῖν καὶ ἑαυτὸν ἐπισκέψασθαι; Τὸ προσχεῖν ἕκαστον ἑαυτῷ τοῦτο ἐστὶ, τὸ καθ' ἑαυτὸν εἰπεῖν· “Μὴ τί γε ἄρα τὸ οἰονοῦν πάθος κατέχη με; Καὶ γὰρ ὡς ἐν ταῖς θείαις ἀκούω Γραφαῖς, ὅτι ὁ ἔχων ἔν μόνον πάθος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν οὐκ εἰσέρχεται, γέγραπται γάρ· “Ἐάν τις τὸν νόμον ὅλον τηρήσῃ, πταισῆ δὲ ἐν ἐνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος”. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἑαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι τοιοῦτόν ἐστιν, ἐν τῷ λέγειν καθ' ἑαυτὸν· (400) “Μήποτε τήνδε ἢ τήνδε τὴν ἐντολήν παρημέλησα, ἢ ἀμελῶ καὶ καταφρονῶ αὐτῆς καὶ ταύτην οὐ διαπράττομαι; λέγει γάρ ὁ Χριστός καὶ Θεός· ”Ἰῶτα ἔν ἢ μία κεραία ἀπὸ τοῦ νόμου τῶν ἐντολῶν μου οὐ μὴ παρέλθῃ, ἕως ἄν πάντα γένηται, καὶ πάλιν·

“Ο λύσας μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καί διδάξας οὕτω ποιεῖν τούς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν”.

Ἄλλα γάρ προσέχειν δεῖ καί ταῖς θεαῖς Γραφαῖς, κάκείνων ἀναγινωσκομένων βλέπειν ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ἑαυτόν, κατανοεῖν τε καί καταμανθάνειν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐν ποίοις ἐστίν. Οἷόν τι λέγω; Ἀκούει λέγοντος τοῦ Κυρίου· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”. Μνησθῆναι οὖν ὀφείλει ὅπως διέρχεται τὰς ἡμέρας αὐτοῦ. Καί ἐάν καλῶς μετανοῇ, ἐπαυξήσῃ καί ἐπιτείνῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ· εἰ δέ ἀμελῶς, διορθώσεται.

Πάλιν ἀκούει λέγοντος· “Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”. Ὀφείλει τοίνυν ἐξετάζειν καί δοκιμάζειν αἰεὶ ἑαυτόν εἰς πᾶν συνάντημα εὐτελές, ὕβρεώς φημι, ἀτιμίας καί ἐξουδενώσεως, καί οὕτω βλέπειν εἰς ἑαυτόν, εἰ ἄρα καί ἔστιν ἡ ἀρετὴ αὐτῆ ἐν αὐτῷ τῆς ταπεινώσεως ἢ οὐ· ὁ γάρ ταύτην κεκτημένος φέρει πάντα ἀλύπως καί ἀβαρῶς, μὴ κεντούμενος ἔν τινι τῶν γινομένων τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Εἰ δέ καί μικρὸν κεντηθῆ, ἀλλ’ οὐ τελείως ταράσσεται· ὑπὲρ δέ τοῦ κεντήματος μᾶλλον ἐκείνου τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὅτι ὅλως μικρὸν ἐλυπήθη καί οὐχὶ μετὰ χαρᾶς μᾶλλον τὰ συμβάντα ἐδέξατο, μαστίζει ἑαυτόν καί εὐτελίζει, (401) λυπεῖται καί κλαίει, εἰσερχόμενος ἐν τῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς ἢ τῆς κέλλης αὐτοῦ, καί οὕτω προσπίπτων τῷ Θεῷ ἐξομολογεῖται αὐτῷ, ὡς πᾶσαν ἀπολέσας τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν.

Εἶτα πάλιν ἀκούει· “Μακάριοι οἱ πενθοῦντες”. Καί σκοπεῖ πῶς οὐ λέγει οἱ πενθήσαντες, ἀλλ’ οἱ αἰεὶ πενθοῦντες· σκοπεῖν οὖν καί ἐνταῦθα ὀφείλομεν, εἰ καθ’ ἡμέραν πενθοῦμεν. Ἐάν γάρ ταπεινοὶ ἀπὸ τῆς μετανοίας γενώμεθα, εὐδὴλον ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡμῖν ἡμέρα ἢ μία νύξ ἄνευ δακρύων καί πένθους καί κατανύξεως.

Καί πάλιν· “Μακάριοι οἱ πραεῖς”. Τίς δέ καθ’ ἐκάστην πενθῶν ὀργίλως ζῶν διαμείνῃ καί μὴ πραῦς γένηται; Ὡσπερ γάρ φλόξ πυρός ὑπὸ ὕδατος, οὕτως ὑπὸ τοῦ πένθους καί τῶν δακρύων ὁ θυμὸς τῆς ψυχῆς σβέννυται· καί τοσοῦτον ὡς χρονίσαντά τινα ἐν τούτῳ, εἰς ἀκινήσιαν μετατεθῆναι καί ἐλθεῖν τό θυμικόν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Διὸ βλέπειν ὀφείλει τις καί ἐν τούτῳ ἑαυτόν, εἰ πρᾶος ὄντως ἐστίν ὁ γάρ τοιοῦτος ἐν οὐδενί ἀνέχεται παράβασιν ἰδεῖν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ’ ὡς ἐκεῖνος ἀμαρτάνων ὑπὲρ τῶν ἀμαρτανόντων ἀδιαλείπτως θρηνεῖ· εἶθ’ οὕτως, εἰ τὴν δικαιοσύνην πεινᾷ καί διψᾷ τοῦ Θεοῦ· ἔστι γάρ καί δικαιοσύνην τινὰ μετιόντα εὐρεῖν, μὴ πεινῶντα μηδὲ διψῶντα αὐτὴν· δικαιοσύνη γάρ ὁ Θεός ἐστίν, ὡσπερ ἥλιον αὐτόν δικαιοσύνης ἀκούεις καλούμενον. Ὁ γοῦν πεινῶν αὐτόν καί διψῶν, τὸν κόσμον ὅλον καί τὰ ἐν κόσμῳ ἠγεῖται σκύβαλα, τιμὰς δέ ἀρχόντων ὡς αἰσχύνῃ ταῦτα λογίζεται ἢ οὐδόλως τῶν ἀνθρωπίνων τιμῶν ἐπαισθάνεται.

(402) Καί αὖθις· “Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες”. Ἄρα τίνες εἰσὶν οἱ ἐλεήμονες; Οἱ τὰ χρήματα διδόντες καί διατρέφοντες πένητας; οὐ! Ἀλλά τίνες; Οἱ πτωχεύσαντες διὰ τὸν πτωχεύσαντα δι’ ἡμᾶς καί μηδὲν ἔχοντες δοῦναι, τῶν δέ πτωχῶν καί χηρῶν καί ὀρφανῶν καί τῶν ἐν ἀσθενείᾳ νοερώς αἰεὶ μεμνημένοι, πολλάκις δέ καί ὀρώντες καί συμπαθοῦντες τούτοις καί ὑπὲρ αὐτῶν θερμῶς κλαίοντες, οἷος ἦν ὁ Ἰώβ λέγων· “Ἐγὼ δέ ἔκλαυσα ἐπὶ παντὶ ἀδυνάτῳ”, οἵτινες καί ὅταν ἔχωσιν ἐλεοῦσι τούτους ἐν ἰλαρότητι καί τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς πάντας ἀφθόνως ὑπομιμνήσκοντες, τῷ εἰρηκότι πειθόμενοι· “Ἀδόλως τε ἔμαθον ἀφθόνως τε μεταδίδωμι”. Οὗτοί εἰσιν οἱ ὑπὸ Κυρίου μακαριζόμενοι, οἱ ἀληθεῖς ἐλεήμονες· διὸ καί ἐκ τῆς τοιαύτης ἐλεημοσύνης, ὡς διὰ βαθμίδος τινός, εἰς τὴν τῆς ψυχῆς τελείαν ἀνιόντες φθάνουσι καθαρότητα.

Ἐνθεν τοι καί ἀπὸ ταύτης ὁ Θεός τούς καθαρούς ἐμακάρισε τὴν καρδίαν, οὕτως εἰπὼν· “Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται”, εἰδὼς ὡς ἅτε Θεός καί νομοθέτης ἡμῶν, ὅτι εἰ μὴ εἰς τοιαύτην ἔλθῃ διάθεσιν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, οὔτε

ἀεννάως πενθεῖ, οὔτε πραεῖα τελείως γίνεται, οὔτε διψᾷ τόν Θεόν, οὔτε τῶν παθῶν καθαίρεται, οὔτε ὡς ἔσοπτρον καθαρὸν γίνεται. Εἰ δέ μή ταῦτα γένηται, οὔδὲ καθαρῶς τό πρόσωπον ἐν ἑαυτῇ ποτε τοῦ Δεσπότη θεάσεται· ἡ δέ γενομένη τοιαύτη ὄρα τόν Θεόν ἐκ παντός καί καταλάσσειται αὐτῷ, καί γίνεται εἰρήνη ἀναμεταξύ τοῦ Ποιητοῦ ἡμῶν καί Θεοῦ καί τῆς πρώην ἐχθρᾶς οὔσης αὐτῷ ψυχῆς, καί τηνικαῦτα (403) ὡς εἰρηνοποιός παρά τοῦ Θεοῦ μακαρίζεται. “Μακάριοι γάρ, φησίν, οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοί υἱοί Θεοῦ κληθήσονται”, οἱ τῷ ἐλθόντι δοῦναι εἰρήνην τοῖς ἐγγύς καί τοῖς μακρὰν ἑαυτούς γνωστῶς καταλλάξαντες, τῷ καταλλάξαι ἡμᾶς ἐχθρούς ὄντας τῷ ἰδίῳ Πατρί καί ἐνῶσαι ἐλθόντι τά διεστῶτα εἰς ἓν, τουτέστι μεταδοῦναι ἡμῖν Πνεύματος Ἁγίου καί λαβεῖν αὐτόν σάρκα τήν ἡμετέραν. Οἱ τοίνυν ἰδόντες αὐτόν, εὐδηλον ὅτι καί αὐτῷ ἀληθῶς κατηλλάγησαν, τήν ζητουμένην εἰρήνην ἀποτελέσαντες καί υἱοί Θεοῦ γεγονότες. “Θεός δέ ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων; Εἰ δέ τόν ἀδελφόν σου σύ, οὐκ ἀγαπᾷς, τόν Θεόν, ὃν οὐχ ἐώρακας, πῶς δύνασαι ἀγαπᾶν; Εἰ δέ ἀγαπᾷς αὐτόν οὐ δύναμεθα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οὐ βουλόμεθα, δῆλον ὅτι οὐδέ κατηλλάγημεν αὐτῷ. Ἀλλά σπουδάσωμεν ἰδεῖν καί καταλλαγήναι καί ἀγαπήσαι αὐτόν, ἀδελφοί, ὡς αὐτός ἐνετείλατο, ἐξ ὅλης ψυχῆς.

Εἶτα πάλιν ἀκούει λέγοντος· “Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης”, καί καταστοχάζεται ἐρευνῶν ἑαυτόν, εἰ ἕνεκεν ἐντολῆς ἐδιώχθη Θεοῦ, ἐπειδή “πάντες ὅσοι ἐν Χριστῷ θέλουσι ζῆν διωχθήσονται”, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος. Διό καί ἐπιφέρων φησί· “Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καί διώξωσι καί εἴπωσι πᾶν πονηρόν ῥῆμα καθ’ ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καί ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθός ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔσχατον τέθηκε τούτος δεδιωγμένους καί ὀνειδιζομένους, καί προστάσσει μετ’ ἐξουσίας ἐπιφωνῶν αὐτοῖς τό “Χαίrete καί ἀγαλλιᾶσθε”; (404) Ἐπειδή ὁ μετάνοιαν ἀξίαν τῶν ἑαυτοῦ πλημμελημάτων ἐπιδειξάμενος καί ταπεινός ἐντεῦθεν γενόμενος ἵνα σοι πάλιν δευτέρων τά αὐτά εἴποιμι, καί πενθεῖν καθ’ ἐκάστην ἀξιούται καί πρῶος γίνεται καί τόν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἀπό ψυχῆς πεινᾷ καί διψᾷ καί ἐλεήμων ἀποτελεῖται καί συμπαθής, ὡς τά πάθη πάντων καί τὰς θλίψεις καί τὰς ἀσθενείας ἑαυτῷ οἰκειούμενος, κλαίων τε καί καθαιρόμενος βλέπει τόν Θεόν καί αὐτῷ καταλλάσσεται καί γίνεται τῷ ὄντι εἰρηνοποιός καί υἱός αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κληθῆναι καταξιούται. Ὁ γοῦν τοιοῦτος δύναται καί διωκόμενος καί τυπτόμενος καί ὀνειδιζόμενος, λοιδορούμενός τε καί ὑβριζόμενος καί πᾶν πονηρόν ῥῆμα καθ’ αὐτοῦ λεγόμενον ἀκούων, ὑπομένειν μετὰ χαρᾶς καί ἀφράστου ἀγαλλιᾶσεως, καί τοῦτο εἰδὼς ὁ Δεσπότης Θεός μετὰ ἀποφάσεως εἴρηκε· “Χαίrete καί ἀγαλλιᾶσθε”. Ὁ δέ μή τοιοῦτος γεγωνώς μηδέ τήν ἐνυπόστατον χαράν ἐντός αὐτοῦ πλουσίως κτησάμενος, πῶς ἀμνησικακῶς ἄρα ταῦτα πάντα ὑπενεγκεῖν δυνησεται; Οὐδαμῶς!

Διό οὖν, πατέρες καί ἀδελφοί μου, πάση σπουδῇ ἑαυτούς ἡμᾶς καθ’ ἡμέραν καί καθ’ ὥραν, εἰ οἷόν τε, ἀνακρίνειν καί διερευνᾶσθαι μηδέποτε παυσώμεθα, ἀλλὰ πάσας, ὡς εἴπομεν, τὰς ἐντολάς διερχόμενοι καί ἐν μιᾷ ἐκάστη αὐτῶν ἑαυτούς ἡμᾶς ἐξετάζοντες καί κατασκοποῦντες ὀρώμεν. καί εἰ μὲν εὐρεθῶμεν αὐτήν ἐκπληρώσαντες, εὐχαριστήσωμεν τῷ Δεσπότη Θεῷ καί εἰς τό ἐξῆς ἀσφαλῶς ταύτην φυλάζωμεν· εἰ δέ μήπω ταύτης ἐμνήσθημεν ἢ αὐτήν πεποιήκαμεν, δράμωμεν, παρακαλῶ, ἕως ταύτης δραξώμεθα καί γενώμεθα αὐτῆς ἐγκρατεῖς, ἵνα μή (405) καταφρονήσαντες αὐτῆς, ἐλάχιστοι κληθῶμεν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Οὕτω γάρ μίαν μίαν κατά μικρόν ὡς βαθμίδα κλίμακος ἀνερχόμενοι, εὖ οἶδα, φθάσομεν εἰς αὐτήν τήν πόλιν τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ἣ, ὡς προειρήκαμεν ἄνωθεν, ἴσταται διακύπτων ὁ Δεσπότης ἡμῶν λέγων πᾶσιν ἡμῖν· “Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς”, κἀκεῖσε γενόμενοι καί αὐτόν ὡς δυνατόν ἀνθρώπῳ ἰδόντες καί τήν βασιλείαν παρ’ ἐκείνου λαβόντες τῶν οὐρανῶν, ἥτις ἐστί

τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἐντός ἡμῶν ταύτην ἀεὶ ἔξομεν, ὡς αὐτός ὁ Δεσπότης διαρρήδην βοᾷ, καί οὕτω διάξομεν ὡς ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς, μᾶλλον δέ ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἅγιοι καί ἐν πᾶσι μιμηταὶ τοῦ ἰδίου Πατρὸς καί Θεοῦ· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς τῆς γλυκυτάτης θεᾶς ἀναπολαῦσαι νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Περί βλασφημίας. Καί ὅτι ὁ λέγων μὴ δύνασθαί τινα τὴν παροῦσαν γενεάν ἐν μετοχῇ τοῦ Ἁγίου γενέσθαι Πνεύματος, ἀλλὰ καί ὁ διαβάλλων τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος καί τῷ ἐναντίῳ ταύτας ἐπιφημίζων, αἴρεσιν νέαν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀνακαινίζει.

Λόγος ΛΒ΄. (406)

Ἀδελφοί καί πατέρες, “πᾶσα ἁμαρτία”, φησί τό ἱερώτατον λόγιον τοῦ Σωτῆρος, “ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, τῷ δέ εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι”. Ζητήσωμεν οὖν τίς ἐστίν ἡ εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βλασφημία. Βλασφημία ἐστίν εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον τό ἐπιφημίζειν τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ τῷ πνεύματι τῷ ἐναντίῳ, καθά φησιν ὁ μέγας Βασίλειος. Πῶς δέ τις τοῦτο ποιεῖ; Ὅποταν ἢ γινόμενα θαύματα τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι ἢ ἕτερον τις ὁρῶν θεῖον χάρισμα εἰς ἓνα τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν, φημί δὴ κατάνυξιν ἢ δάκρυα ἢ ταπείνωσιν ἢ γνώσιν θεῖαν ἢ λόγον σοφίας τῆς ἄνωθεν ἢ ἄλλο τι χαριζόμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος τοῖς τόν Θεόν ἀγαπῶσι, (407) λέγει εἶναι τοῦτο ἀπό τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου· ἀλλὰ καί ὁ τούς ὑπὸ θεοῦ Πνεύματος ἀγομένους ὡς υἱοὺς Θεοῦ, τούς τὰ προστάγματα ποιοῦντας τοῦ Πατρὸς αὐτῶν καί Θεοῦ, λέγων ὑπὸ δαιμόνων πλανᾶσθαι, καί αὐτός εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βλασφημεῖ τό ἐνεργοῦν ἐν αὐτοῖς, καθά δὴ καί Ἰουδαῖοί ποτε εἰς τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνοι γάρ ἔβλεπον δαίμονας ἀπελαυνομένους ὑπὸ Χριστοῦ καί κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐβλασφήμουν καί ἀναιδῶς οἱ ἀναιδεῖς ἔλεγον· “Ἐν Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια”. Ἀλλὰ ταῦτα ἀκούοντες τινες οὐκ ἀκούουσι καί βλέποντες οὐ βλέπουσι, πάντα δέ τὰ ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς μαρτυρούμενα ἔργα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί ἐνεργείας θείας γίνεσθαι, ὡσπερ ἑαυτῶν ἕξω γενόμενοι καί πᾶσαν θεῖαν Γραφήν ἀπό τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἀποπτύσαντες καί τὴν ἐξ αὐτῶν ἐγγινομένην γνώσιν τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐξωθήσαντες, ἐκ μέθης καί δαιμονικῆς ἐργασίας ταῦτα γίνεσθαι λέγειν οὐ φρίττουσι.

Καθάπερ γάρ ἄπιστοι καί παντελῶς τῶν θείων μυστηρίων ὄντες ἀμύητοι, κἂν περὶ ἐλλάμψεως θείας ἀκούσωσι, κἂν περὶ φωτισμοῦ ψυχῆς καί νοός, κἂν περὶ θεωρίας καί ἀπαθείας, κἂν περὶ ταπεινώσεως καί δακρύων τῶν ἐξ ἐνεργείας καί χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκχεομένων, εὐθύς, ὡσπερ μὴ φέροντες τὴν ὑπερβάλλουσαν αἴγλην τῶν λόγων καί δύναμιν, σκοτιζόμενοι τούς ὀφθαλμούς τῆς καρδίας μᾶλλον ἢ αὐγαζόμενοι, ἐκ πλάνης δαιμόνων εἶναι ταῦτα τολμηρῶς ἀποφαίνονται καί οὔτε τό τοῦ (408) Θεοῦ κρίμα, οὔτε τὴν τῶν ἀκουόντων αὐτοὺς βλάβην φρίττουσι, πᾶσι δέ ἀναίδην οἱ τολμητῆται διαμαρτύρονται μηδέν τοιοῦτον νῦν ἐν τινι τῶν πιστῶν παρὰ Θεοῦ γίνεσθαι, ὅπερ ἀσέβειά ἐστι μᾶλλον ἢ αἵρεσις. Αἵρεσις μὲν γάρ ἐστὶ τό ἐν τινι παρεκκλῖναι τῶν κειμένων ἡμῖν δογμάτων περὶ τῆς ὀρθῆς ἡμῶν πίστεως· τό δέ λέγειν μὴ εἶναι ἀρτίως τινὰς τούς τόν Θεόν ἀγαπῶντας, μηδέ Πνεύματος Ἁγίου τούτους καταξιῶσθαι καί ὑπ’ αὐτοῦ βαπτιζόμενους υἱοὺς

Θεοῦ καί θεοῦς ἐν γνώσει καί πείρα καί θεωρία γίνεσθαι, πᾶσαν ἀνατρέπει τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τήν οἰκονομίαν καί φανερώς ἀπαρνεῖται τήν ἀνακαίνισιν τῆς φθαρείσης εἰκόνας καί θανατωθείσης, τήν ἐπί ἀφθαρσίαν αὐτῆς γενομένην καί ἀθανασίαν ἀνάκλησιν.

Ὡς γάρ οὐκ ἔστι τόν μή βαπτισθέντα δι' ὕδατος καί Πνεύματος σωθῆναι ποτε, οὕτως οὐδέ τόν μετά τό βάπτισμα ἀμαρτήσαντα, ἐάν μή βαπτισθῆ ἄνωθεν καί ἀναγεννηθῆ, καθὼς ὁ Κύριος τοῦτο βεβαιῶν πρὸς τόν Νικόδημον ἔφη· “Ἐάν μή τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ μή εἰσέλθῃ εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν”, καί πρὸς τούς ἀποστόλους αὐθις· “Ἰωάννης μέν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δέ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ”. Ὁ οὖν ἀγνοῶν καί ὅπερ νήπιος ἐβαπτίσατο βάπτισμα καί μηδέ ὅτι ἐβαπτίσατο ἐπιστάμενος, ἀλλά πίστει μόνη τοῦτο ἀποσημαζόμενος, τό δεύτερόν τε – τό διά Πνεύματος λέγω, ἄνωθεν φιλανθρωπία Θεοῦ διδόμενον τοῖς διά μετανοίας αὐτό ἐκζητοῦσιν ἀπαρνούμενος, πῶς ποτε ἄλλως σωτηρίας τυχεῖν δυνήσεται; Οὐδαμῶς.

(409) Διά τοῦτο οὖν διαμαρτύρομαι πᾶσιν ὑμῖν καί λέγω καί λέγων οὐ παύσομαι, ὅσοι τό πρῶτον βάπτισμα διά παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐμολύνατε, τήν τοῦ Δαβίδ μετάνοιαν καί τῶν λοιπῶν ἁγίων μιμήσασθε καί πάση σπουδῇ διά παντοίων ἔργων καί λόγων ἀξίαν μετάνοιαν ἐπιδείξασθε, ἵνα τήν τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριν ἐφ' ἑαυτοῖς ἐπισπάσησθε. Τοῦτο γάρ τό Πνεῦμα, κατελθόν ἐφ' ὑμᾶς, κολυμβήθρα φωτοειδῆς ὑμῖν γένηται, καί ἐγκολπωσάμενος ὑμᾶς, ἀρρήτως ὅλους ἐν ἑαυτῷ, ἐκ φθαρτῶν ἀφθάρτους, ἐκ θνητῶν ἀθανάτους καί ἀντί υἰῶν ἀνθρώπων Θεοῦ υἱοῦς καί θεοῦς θέσει καί χάριτι, ἀναγεννήσαν ὑμᾶς ἀπεργάσεται – εἰ ἄρα καί βούλεσθε τῶν ἁγίων συγγενεῖς καί συγκληρονόμοι φανήσεσθαι καί μετά πάντων αὐτῶν εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελεῖν· οἷον νῦν καί τόν ἅγιον πατέρα ἡμῶν ἔγνωμεν τόν Στουδιώτην, ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενόμενον γενεᾷ, καί οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλά καί τινάς ἄλλους τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, διά τῶν αὐτοῦ δεήσεων καί εὐχῶν, ἀφάτω φιλανθρωπία τοῦ ὑπεραγάθου Θεοῦ τοῦ τοιούτου καταξιωθέντας, ὡς ἔφη, καλοῦ. Λέγω δέ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ ἐκείνων δυνάμει καυχώμενος, ἀλλά τῇ ἀγαθότητι εὐχαριστῶν τοῦ Θεοῦ καί κηρύττων ταύτην πᾶσιν ὑμῖν, ἵνα καί ὑμεῖς αὐτοῖ σπουδάσητε τοῦ τοιούτου καταξιωθῆναι καλοῦ. Τοῦτο γάρ ἔστι τό γνώρισμα τῆς κατά Θεόν ἀγάπης, ἵνα μή μόνον ἑαυτῷ τις τήν κτῆσιν περιποιῆται τοῦ καλοῦ, ἀλλά καί τοῖς πλησίον αὐτοῦ ἀδελφοῖς γνωρίζῃ τόν πλοῦτον αὐτοῦ καί προτρέπεται αὐτοῖς ζητῆσαι καί εὐρεῖν καί πλουτῆσαι αὐτόν.

Διά τοῦτο τοιγαροῦν, ὡς ὁρᾶτε, βοῶ πρὸς ὑμᾶς, τάς προφητικὰς ἀναλαμβάνων φωνάς· “Προσέλθετε πρὸς αὐτόν καί φωτίσθητε καί τά πρόσωπα τῶν (410) συνείδησεων ὑμῶν οὐ μή κατασχυνηθῆ “. Τί γάρ; Τῇ ῥαθυμῖα καί ἀμελεία καί ταῖς ἐπιθυμίαις καί ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς ἐκδότους ἑαυτοῦ ποιήσαντες, ἀδύνατον εἶναι ὑμῖν διά μετανοίας ἐκκαθαρθῆναι καί Θεῷ προσεγγίσει λέγετε· καί οὐ τοῦτον μόνον, ἀλλ' οὐδέ τήν τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ χάριν λαβεῖν δυνατόν καί δι' αὐτῆς ἀναγεννηθῆναι καί υἰοθετηθῆναι καί ἐξομοιωθῆναι αὐτῷ; Οὐκ ἔστι τοῦτο ἀδύνατον, οὐκ ἔστιν. Ἀδύνατον μέν γάρ ἦν πρό τῆς αὐτοῦ ἐπί γῆς παρουσίας· ἀφ' οὗ δέ εὐδόκησεν ἄνθρωπος γενέσθαι καί κατά πάντα χωρίς ἀμαρτίας ἐξομοιωθῆναι ἡμῖν ὁ Δεσπότης τῶν ἀπάντων Θεός, δυνατά ἡμῖν ταῦτα καί ῥάδια ἀπειργάσατο, δεδωκώς ἡμῖν ἐξουσίαν υἱοῦς γενέσθαι Θεοῦ καί συγκληρονόμους αὐτοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμή καί προσκύνησις εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Περί μετοχής Πνεύματος Ἁγίου. Καί ὅτι ἀδύνατον ἄλλως βεβαιωθῆναι τά ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰ μή δι' ἐπιδημίας τοῦ Πνεύματος, οὐ χωρίς οὐδεὶς πρὸς ἀρετὴν κατευθύνεται, οὐδέ ἄλλους ὠφελεῖν δύναται ἢ ἄλλοτρίους δέχεσθαι λογισμούς. Καί περὶ τό ἴσον κατὰ πάντα καὶ ὡσαύτως ὄν τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος.

Λόγος ΛΓ'. (411)

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, πῦρ ἐστὶν ὁ Θεός καὶ τοῦτο παρά πάσης θεοπνεύστου Γραφῆς ὀνομάζεται, ἡ δὲ ψυχὴ ἐκάστου ἡμῶν λυχνία. Ὡσπερ οὖν ἡ λυχνία, κἄν ἐλαίου πεπλήρωται κἄν στυπείου κἄν ἄλλην ὕλην ἔχη εὐάναπτον, πρὸ τοῦ μετασχεῖν τοῦ πυρός καὶ ἀναφθῆναι ὅλη ἐσκοτισμένη ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, κἄν πάσαις τό δοκεῖν κοσμηῆται ταῖς ἀρεταῖς, τοῦ δὲ πυρός οὐ μετέσχεν, εἴτ' οὖν οὐσίας θείας καὶ φωτός οὐ μετέλαβεν, ἔστιν ἔτι ἐσβεσμένη καὶ ἐσκοτισμένη καὶ τά ἔργα αὐτῆς ἀβέβαια. Πάντα γάρ ὑπὸ τοῦ φωτός ἐλεγχθῆναι δεῖ καὶ φανερωθῆναι.

(412) Ὁ οὖν οὕτως ἔχων ἔτι τὴν λυχνίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀμέτοχον δηλονότι τοῦ θείου πυρός, ὁδηγοῦ δέεται μᾶλλον καὶ λύχνου φαίνοντος ἅμα καὶ διακρίνοντος τὰς πράξεις αὐτοῦ καὶ τὰ δι' ἐξαγορεύσεως συμπαθοῦντος αὐτῷ σφάλματα καὶ τὰ στρεβλῶς ὑπ' αὐτοῦ καθ' ὥραν διαπραττόμενα ἐπανορθοῦντος. Ὡς γάρ οὐκ ἐνδέχεται μὴ προσκόπτειν τὸν περιπατοῦντα νυκτός, οὕτως οὐκ ἐνδέχεται μὴ πταίειν τὸν μήπω καθορῶντα τό θεῖον φῶς, καθὼς φησὶν ὁ Χριστός: “Ἐάν τις περιπατῆ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τό φῶς τοῦτο βλέπει. Ἐάν δέ τις περιπατῆ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τό φῶς οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῷ”. – “Ἐν ἑαυτῷ” δὲ εἰπὼν, τό θεῖον ἐδήλωσε καὶ ἄῤυλον φῶς ἐν ἑαυτῷ γάρ τό αἰσθητόν οὐδεὶς δύναται κτήσασθαι.

Ὡσπερ οὖν οὐδέν ὠφελεῖται ὁ ἐν σκότει περιπατῶν, ἐάν λαμπάδας κατέχη ἐσβεσμένας πολλάς καὶ περικαλλεῖς – οὔτε γάρ ἑαυτόν οὔτε ἕτερόν τινα ὡς ἐκ τούτων ὀρᾷ, οὕτως οὐδέ ὁ τὰς ἀρετάς πάσας, εἰ οἷόν τε, δοκῶν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν, μὴ ἔχων τό φῶς ἐν ἑαυτῷ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὐδέ τὰς αὐτοῦ πράξεις καλῶς ἰδεῖν, οὐδέ εἰ πρὸς ἀρέσκειαν Θεοῦ εἰσι, τελειῶς πεπληροφόρηται. Ἄλλ' οὐδέ ἄλλους ὀδηγῆσαι ἢ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ διδάξαι δύναται, οὐδέ λογισμούς ἄλλοτρίους ἐστὶν ἀναδέχεσθαι ἄξιος, εἰ καὶ πατριάρχης ἐξ ἀνθρώπων γενήσεται, ἕως ἄν τό φῶς ἐν ἑαυτῷ φαῖνον κτήσεται. Φησὶ γάρ ὁ Χριστός: “Περιπατεῖτε ἕως τό φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ, καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει”. Εἰ οὖν ἐκεῖνος οἶδε ποῦ ὑπάγει, (413) πῶς τὴν ὁδὸν ἄλλοις ὑποδείξει; Τί οὖν ὄφελος, ἐάν λύχνον ἐσβεσμένον ἐπὶ ἑτέρᾳ λυχνίᾳ τις ἐπιθεῖη, πυρός καιομένου ἐστερημένη καὶ φαίνοντος. Οὐ γάρ οὕτω δεῖ ποιεῖν! Ἄλλὰ πῶς; Ὡς αὐτός ὁ ἐπὶ πάντων Θεός διωρίσατο, φησὶ γάρ: “Οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρύπτῃν τίθησιν, οὐδέ ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τό φέγγος βλέπωσι”. Τοῦτο οὖν εἰπὼν προστίθησι καὶ τὰ γνωρίσματα τοῦ ὀδηγομένου λύχνου καὶ ἔχοντος μεθ' ἑαυτοῦ τό φῶς, οὕτω λέγων: “Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστι ὁ ὀφθαλμός”. Τίνα τοίνυν λέγει διὰ τούτου τὸν ὀφθαλμόν ἢ πάντως τὸν νοῦν, ὅς οὐδέποτε ἄν γένηται ἀπλοῦς, εἰ μὴ ὅτε τό ἀπλοῦν θεάσῃται φῶς; Φῶς δὲ ἀπλοῦν ὁ Χριστός. Ὁ γοῦν αἰεὶ ἔχων τό φῶς αὐτοῦ λάμπων ἐν διανοίᾳ, νοῦν Χριστοῦ ἔχειν λέγεται. Ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου οὕτως ἀπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τό ἄσώματον σῶμά σου τῆς ψυχῆς φωτεινόν ἔσται· ἐπὶ δὲ πονηρός ᾖ ὁ νοῦς, τουτέστιν ἐσκοτισμένος καὶ ἐσβεσμένος, καὶ τό σῶμά σου τοῦτο σκοτεινόν ἔσται. Σκόπει οὖν μὴ τό φῶς τό ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ· “Βλέπε, φησὶ, μὴ

δοκεῖς ἔχειν ὅπερ οὐ κέκτησαι”. Ὁρᾶτε πῶς καί αὐτός ὁ Δεσπότης ἴσως ἡμῖν τοῖς αὐτοῦ δούλοις πρὸς ὑμᾶς διαλέγεται, “Σκόπει” λέγων, “μή λάθης σεαυτὸν καὶ ἐν σοὶ φῶς εἶναι οἰομένου σου, αὐτὸ οὐκ ἔστι φῶς ἀλλὰ σκότος”. Ὁρᾶτε ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς τῷ Δεσπότη πρὸς τοὺς ὁμοδούλους ὑμᾶς φθεγγόμεθα καὶ οὐδὲν διεστραμμένον ἢ φαῦλον λέγομεν.

(414) Λέγομεν γάρ· βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε δοκοῦντες εἶναι ἐν τῷ Θεῷ καὶ κοινωνίαν ἔχειν οἰόμενοι μετ’ αὐτοῦ, ἔξω εὐρεθεῖτε τούτου καὶ κεχωρισμένοι διὰ τὸ μή θεωρεῖν ὑμᾶς ἤδη τὸ φῶς αὐτοῦ. Εἰ γάρ ἤψατο τῶν λαμπάδων ὑμῶν ἡγουν τῶν ψυχῶν, ἔλαμψεν ἂν τρανῶς ἐν ὑμῖν, καθὼς αὐτός ὁ Θεός καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἔφη· “Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μέρος τι μὴ ἔχον σκοτεινόν, ἔσται φωτεινόν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζει σε”. Ποίαν οὖν μαρτυρίαν ἄλλην μείζονα τούτου πρὸς πληροφορίαν σοι παρεισάξομεν; εἰ δέ τῷ Δεσπότη διαπιστήσεις, πῶς, εἶπέ μοι, τῷ συνδούλῳ πιστεύσεις;

Ἀλλά τί εἶπω πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας ὀνομαστούς εἶναι καὶ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἡγουμένους καθίστασθαι, καὶ λογισμούς ἀλλοτρίους ἀναδέχεσθαι θέλοντας, καὶ ἑαυτοὺς εἶναι λέγοντας ἀξίους τῆς τοῦ δεσμῆν καὶ λύειν ἐγχειρήσεως; Ὅταν μηδὲν τῶν ἀναγκαίων καὶ θείων πραγμάτων αὐτοὺς ἐπισταμένους ὀρῶ, μήτε ταῦτα ἐτέρους διδάσκοντας ἢ εἰς φῶς ἐνάγοντας γνώσεως, τί ἕτερον ἢ ὁ φησι Χριστός τοῖς φαρισαίοις καὶ νομικοῖς· “Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως. Αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε καὶ τοὺς εἰσελθεῖν βουλομένους ἐκωλύσατε”. Τί γάρ ἄλλο ἢ κλεῖς ἐστὶ τῆς γνώσεως, εἰ μὴ ἡ διὰ πίστεως διδομένη χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ τὴν γνώσιν ὡς ἀληθῶς καὶ ἐπίγνωσιν διὰ φωτισμοῦ ἐμποιοῦσα καὶ διανοίγουσα τὸν κεκλεισμένον καὶ κεκαλυμμένον ἡμῶν νοῦν, καθὼς πολλακίς διὰ πολλῶν παραβολῶν καὶ αἰνιγμάτων, (415) ἔτι δέ καὶ φανερῶν ἀποδείξεων, εἶπον ὑμῖν καὶ πάλιν ἐρῶ· ἡ θύρα ὁ Υἱός – “Εγὼ εἰμι, φησίν, ἡ θύρα”, ἡ κλεῖς δέ τῆς θύρας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιόν ἐστὶ – “Λάβετε, φησί, Πνεῦμα Ἅγιον· ἂν τινων ἀφήτε τὰς ἀμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται”, οἰκία δέ ὁ Πατήρ – “Ἐν γάρ τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου πολλαὶ μοναὶ εἰσι”. Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς τῇ θεωρίᾳ τοῦ λόγου. Εἰ μὴ οὖν ἡ κλεῖς ἀνοίξει – “Τούτῳ γάρ, φησίν, ὁ θυρωρός ἀνοίγει”, ἡ θύρα οὐκ ἀνοίγεται· ἂν δέ μὴ ἡ θύρα διανοιχθῇ, οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν εἰσέρχεται τοῦ Πατρὸς, καθὼς φησὶν ὁ Χριστός· “Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι’ ἐμοῦ”.

Ὅτι δέ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πρότερον διανοίγει τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ διδάσκει ἡμᾶς τὰ περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, αὐτὸς πάλιν ἔφη· “Ὅταν δέ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρά τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ καὶ ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν”, ὁρᾶς πῶς διὰ τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δέ ἐν τῷ Πνεύματι, ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός ἀχωρίστως ἐπιγινώσκονται; καὶ πάλιν· “Ἐάν γάρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος, φησίν, οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. Ὅταν δέ ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναμνήσει ὑμᾶς πάντα” καὶ πάλιν· “Ἐάν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσετε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μετ’ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας” καὶ μετ’ ὀλίγον· “Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὅτε δηλονότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐλεύσεται πρὸς (416) ὑμᾶς – γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν ὑμῖν” καὶ πάλιν· “Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δέ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ”, καὶ εἰκότως· εἰ μὴ γάρ ἐν Ἁγίῳ βαπτισθῇ τις Πνεύματι, οὔτε υἱὸς Θεοῦ οὔτε συγκληρονόμος Χριστοῦ γίνεται. Ἀλλά καὶ τῷ Πέτρῳ φησὶ· “Σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν”, οὐ κλεῖς πάντως χαλκᾶς ἢ σιδηρᾶς, ἀλλὰ κλεῖς ἀξίας τῆς οἰκίας ἐκείνης. Ποταπὴ δέ ἐστὶν ἡ οἰκία ἐκείνη, ἄκουε Παύλου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ· “Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ”, καὶ μετ’ ὀλίγα· “Ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν

βασιλευόντων καί Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον”. Εἰ γάρ ὁ οἶκος, φησίν, ἐστίν ἀπρόσιτος, δηλονότι καί ἡ τοῦ οἴκου θύρα φῶς καί αὕτη καί ἀπρόσιτός ἐστιν. Εἰ δέ τό μέν προσιτόν εἴπηρ, τό δέ ἀπρόσιτον, τό προσιτόν ὑπό τοῦ ἀπρόσιτου ἀναλωθήσεται καί οὐκ ἂν ποτε ἡ κλείς ἀνοίξαι ἰσχύσει, εἰ μή καί αὕτη ἀπρόσιτος ἦ καί τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ’ ὑπό τῆς θύρας κατακαίησεται ἢ καί ἡ θύρα ὑπό τοῦ οἴκου, καί ἴσως τοῖς πᾶσι γενήσεται ἄβατος. Μᾶλλον δέ καί ἡ πίστις ἡμῶν καταλυθήσεται, τῆς Ἀγίας Τριάδος διαιρουμένης εἰς προσιτόν καί ἀπρόσιτον καί μεῖζον καί ἔλασσον.

Ὅρατε δέ μή ταῦτα ὑμεῖς ἀκούοντες, ἀπό τῶν αἰσθητῶν οἰκιῶν ὁμοῦ καί θυρῶν τάς εἰκόνας λαμβάνοντες, σωματικόν τι σχῆμα τῷ νοῖ ὑμῶν προεντυπωθῆ, καί εἰς ἀμφιβολίαν καί βλασφημίαν περιπέση ὑμῶν ἡ ψυχὴ. Ἀλλά θεοπρεπῶς ἅπαντα καί καλῶς, (417) εἶγε δύνασθε, κατὰ τόν τῆς θεωρίας λόγον καί νόμον ἐν ἑαυτοῖς ἀναλογιζόμενοι, εὐρήσετε ὀρθῶς ἅπαντα διερμηνευόμενα. Εἰ δέ μή δύνασθε ταῦτα θεοπρεπῶς οὕτω νοεῖν, πίστει ταῦτα δέχεσθε μόνη καί μή πολυπραγμανεῖν ὅλως θελήσητε. Κλείς μέν γάρ τό Ἅγιον Πνεῦμα λέγεται, ὅτι δι’ αὐτοῦ καί ἐν αὐτῷ πρῶτον τόν νοῦν ἐλλαμπόμεθα καί καθαιρόμενοι φωτιζόμεθα φῶς γνώσεως, βαπτίζομεθά τε ἄνωθεν καί ἀναγεννώμεθα καί τέκνα Θεοῦ χρηματίζομεν, καθῶς ὁ Παῦλος φησιν· “Αὐτό τό Πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπέρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις”, καί πάλιν· “Ἐδωκεν ὁ Θεός τό Πνεῦμα αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κρᾶζον· Ἄββᾶ ὁ Πατήρ”. Τοῦτο τοιγαροῦν δεικνύει τήν θύραν ἡμῖν ὅτι ἐστὶ φῶς, ἡ δέ θύρα διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ὁ ἐνοικῶν τῇ οἰκίᾳ καί αὐτός φῶς ἀπρόσιτος ἐστίν. Οὐκ ἄλλος δέ ὁ οἰκῶν Θεός καί ἕτερον φῶς ἡ οἰκία αὐτοῦ, ὥσπερ οὐδέ ἄλλο φῶς τό τῆς Θεότητος καί ἄλλο Θεός. Ἄλλ’ ὁ αὐτός εἷς ἐστίν, οἰκία καί ἔνοικος, καθῶς καί φῶς ἐστίν ὁ αὐτός καί Θεός. Θεολογικῶς δέ οἰκία καί ὁ Υἱός καλεῖται, ὥσπερ καί ὁ Πατήρ – φησὶ γάρ· “Σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς καί αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ κἀγὼ, Πάτερ ἐν σοί, ἵνα ἐν ὧμεν”, καί τό Πνεῦμα ὡσαύτως· “Ἐνοικήσω, φησίν, ἐν αὐτοῖς καί ἐμπεριπατήσω. Ἐγὼ καί ὁ Πατήρ ἐλευσόμεθα καί μονήν παρ’ αὐτῷ ποιήσομεν”, διὰ τοῦ Πνεύματος δηλονότι, ὡς ὁ Παῦλος φησιν· “Τό γάρ Πνεῦμα ὁ Κύριος ἐστίν”. Εἰ οὖν ὁ Κύριος τό Πνεῦμα ἐστὶ καί ὁ Πατήρ ἐν αὐτῷ καί αὐτό ἐν ἡμῖν, ὡσαύτως δέ πάλιν ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, καί αὐτό μετὰ Θεοῦ καί Πατρός καί ὁ Θεός ἐν αὐτῷ.

(418) Καί εἰ χρή ἀκριβέστερόν τι εἰπεῖν, ὅπερ τό ἐν ἐστίν, τοῦτο καί τά δύο. Τά τρία γάρ ἐν τῷ αὐτῷ εἰσι καί εἰς μίαν νοοῦνται οὐσίαν καί φύσιν καί βασιλείαν. Εἴ τι οὖν τό ἐν ὀνομάζεται, τοῦτο κατὰ φύσιν καί εἰς τά λοιπά θεωρεῖται, χωρὶς τοῦ “Πατήρ” δηλαδή καί “Υἱός” καί “Ἅγιον Πνεῦμα”, ἥτοι τοῦ “γεννᾶν” ἐκτός καί “γεννᾶσθαι” καί “ἐκπορεύεσθαι”· μόνα γάρ ταῦτα τῇ Ἀγίᾳ Τριάδι φυσικῶς τε καί κατ’ ἰδιότητα ἀναντιρρήτως παρέπεται. Ἀλλοίωσιν δέ ἢ ἀναποδισμόν ἢ τήν τῶν ὀνομάτων ἐναλλαγὴν ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν ἐννοῆσαι ἡμᾶς ἢ εἰπεῖν. Διὰ τούτων γάρ τά τρία πρόσωπα γνώριμα καθεστήκασι καί οὐδέ τόν Υἱόν ἐν τούτῳ προτάξαι τοῦ Πατρός ἐστὶ δυνατόν, οὐδέ τοῦ Υἱοῦ τό Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ ἅμα οὕτως εἰπεῖν· “Πατήρ, Υἱός καί Ἅγιον Πνεῦμα”, μή διακοπῆς τινος ἐν τούτοις ἀπό χρόνου ἢ στιγμῆς τό λεπτότατον γινομένης, ἀλλὰ σὺν τῷ Πατρί ἅμα καί ὁ Υἱός ἐστὶ γεγεννημένος καί τό Πνεῦμα ἐκπορευόμενον· ἐν δέ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τό ἐν ὄνομα ἢ παράδειγμα καί καθ’ ἐν ἀναθεωρεῖται καί ἐν τρισίν· οἷον “φῶς” ἐάν εἴπηρ, καί καθ’ ἕκαστον τούτων φῶς καί τά τρία ἐν φῶς ἐστὶ· “ζωὴ αἰώνιος”, καί καθ’ ἐν ὡσαύτως τούτων ὁ Υἱός ἐστὶ καί τό Πνεῦμα καί ὁ Πατήρ καί τό Πνεῦμα καί ὁ Πατήρ, τά τρία μία ζωὴ. Πνεῦμα οὖν ὁ Θεός καί Πατήρ καί τό Πνεῦμα ὁ Κύριος ἐστὶ καί Θεός τό Πνεῦμα τό Ἅγιον· Θεός ταῦτα καθ’ ἐν καί ἅμα τά τρία Θεός· εἷς Κύριος ἕκαστον καί τά τρία Κύριος· εἷς ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, Κτίστης τῶν ἀπάντων, καθ’ ἐν, καί εἷς ταῦτα Δημιουργός τῶν ὅλων Θεός. Φησὶ δέ καί τό παλαιόν· (419) “Ἐν ἀρχῇ ἐποίησε ὁ Θεός

τόν οὐρανόν καί τήν γῆν, καί εἶπεν ὁ Θεός· ‘Γενηθήτω φῶς’ καί ἐγένετο φῶς”, τοῦτο περί τοῦ Πατρός ὁ λόγος ἐννοεῖν δίδωσι, καί ὁ Δαυίδ· “Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν’, τοῦτο περί τοῦ Υἱοῦ δηλούμενον ἔγνωμεν, “καί τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν”, περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τοῦτο ὑπολαμβάνομεν. Ἀλλά καί Ἰωάννης, ὁ υἱός τῆς βροντῆς, ἐν Εὐαγγελίοις φησίν· “Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καί ὁ Λόγος ἦν πρὸς τόν Θεόν” τόν Πατέρα δηλαδή, “καί Θεός ἦν ὁ Λόγος” ὁ Υἱός δηλονότι. “ Πάντα δι’ αὐτοῦ ἐγένετο, καί χωρίς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέν ὃ γέγονεν”.

Μάθετε οὖν ταῦτα, οἱ τέκνα ἐπονομαζόμενοι τοῦ Θεοῦ, ἀξιῶ, καί οἱ δοκοῦντες εἶναι χριστιανοί, οἱ διδάσκοντες ἄλλους διακενῆς λόγους καί οἱ ἄρχειν οἴομενοι – πλὴν ψευδῶς ἱερεῖς καί μονάζοντες! Ἐρωτήσατε τούς πρεσβυτέρους καί ἀρχιερεῖς ὑμῶν, συναθροίσθητε ἅμα ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ· καί πρῶτον ζητήσατε ἔργῳ ταῦτα μαθεῖν καί παθεῖν, ἔτι δέ καί ἰδεῖν ποτε βουλήθητε καί τῇ πείρᾳ θεοειδεῖς γενέσθαι. Ἀλλά μή τῇ σκηνῇ μόνῃ καί τῇ περιβολῇ προθυμήθητε καί τηνικαῦτα τῶν ἀποστολικῶν ἀξιωματῶν ἐπιβῆτε, ἵνα μή ἀκούσητε, οἱ πρό τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων ἀτελῶς ἐπιτρέχοντες ταῖς τῶν ἄλλων ἀρχαῖς· “Οὐαί οἱ φρόνιμοι παρ’ ἑαυτοῖς καί ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες! Οὐαί οἱ τιθέντες τό φῶς σκότος καί τό σκότος φῶς”.

Παρακαλῶ οὖν πάντας ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, θεῖναι πρῶτον θεμέλιον ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῶν ἀρετῶν ἀγαθόν ταπεινώσεως· (420) εἶτα δι’ ἀγῶνων εὐσεβείας ἐγεῖραι τόν οἶκον τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καί ὑπό τοῦ θείου καταλαμφθῆναι φωτός καί ἰδεῖν ὄμματι καρδίας κεκαθαμένῳ Θεόν, ὡς δυνατόν ἡμῖν ἀνθρώποις οὔσι, κάκειθεν μυσταγωγηθῆναι τά τελεώτερα τῶν μυστηρίων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καί οὕτως ἀπό τῆς γνώσεως ταύτης, τῆς ἄνωθεν διδομένης παρά τοῦ Πατρός τῶν φώτων, ἐπί τόν λόγον τῆς διδασκαλίας ἐλθεῖν καί διδάξαι τούς πλησίον ἡμῶν, τί τό θέλημα τοῦ Θεοῦ τό ἀγαθόν καί τέλειον καί εὐάρεστον, καί διά τῆς διδασκαλίας ἡμῶν προσάξαι τῷ Θεῷ λαόν περιούσιον, τῷ διά τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου εἰς διδασκάλους προχειρισμένῳ ἡμᾶς τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἵνα μή ὡς καταφρονηταί καί γυμνοί τοῦ ἐνδύματος τοῦ γάμου ἕξω ριφῶμεν τοῦ νυμφῶνος Χριστοῦ, ἀλλ’ ὡς φρόνιμοι μᾶλλον οἰκονόμοι, καλῶς τά τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας οἰκονομήσαντες ἐν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν καί πρό γε τούτου τά τοῦ βίου ἡμῶν, εἰσέλθωμεν εἰς αὐτόν ἀκωλύτως ἐν λαμπρότητι βίου καί γνώσεως οὐρανοῦ, φωτοειδεῖς καί Πνεύματος Ἁγίου πεπληρωμένοι, καί συμβασιλεύσωμεν Χριστῷ, τά τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί Πατρός συγκληρονομοῦντες αὐτῷ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, τῇ ἀειζῶῳ καί ἀθανάτῳ πηγῇ καί ζωῇ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καί προσκύνησις νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὅτι οὐκ ἀκίνδυνον τό διδόμενον ἡμῖν παρά Θεοῦ τάλαντον κατορύττειν· χρή γάρ δημοσιεύειν αὐτό καί τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύειν καί τὰς εὐεργεσίας Θεοῦ εὐγνωμόνως ἀνακηρύττειν εἰς τήν τῶν ἀκούοντων ὠφέλειαν, κἄν τινες ἀπαρέσκωνται.

Λόγος ΛΔ΄. (421)

Ἀδελφοί καί πατέρες καί τέκνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, τί πρὸς τά κατηχηθέντα παρ’ ἡμῶν ἐν διαφόροις πολλάκις λόγοις ὑπενοήσατε; Τί κατά τοῦ ταῦτα παρηρησία λαλήσαντος ἐν ἑαυτοῖς ἀπεφήνασθε; Μή τι τῶν θείων ἕξω Γραφῶν εἰπεῖν ἡμᾶς

ὕπελάβετε; Μή τι λεληθότως ἡμᾶς κατεμέμψασθε, ὡς ὑπέρογκα λελεχότας; Μή τι κατεκρίνατε, ὡς μεγαλορρημονοῦντας ἡμᾶς; Εἰ οὖν οὕτω πρὸς τὰ ῥηθέντα διετέθητε, ἴλεως ὑμῖν γένοιτο ὁ Χριστός, ἐγὼ δὲ παρακαλῶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν ἵνα μηδεὶς τῷ τοιοῦτῳ κρίματι ἐπιμείνῃ. Οὐ γάρ ἐνδείξεως χάριν ταῦτα γεγράφαμεν, μὴ τοῦτο συγχωρήσῃ ὁ ἐλεήσας καὶ ἀγαθὸν ἡμᾶς εἰς ταῦτα Θεός, ἀλλὰ μεμνημένοι τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀπ' ἀρχῆς βίου καὶ μέχρι τοῦ παρόντος πεποίηκε μεθ' ἡμῶν τῶν ἀναξίων, εὐχαριστοῦντες (422) ἀνυμνοῦμεν αὐτόν, ὡς εὐσπλαχνον Δεσπότην καὶ εὐεργέτην ἡμῶν Κύριον, καὶ τό ἐπιδοθέν ἡμῖν παρ' αὐτοῦ τάλαντον εὐγνωμότως πᾶσιν ὑμῖν καταβάλλομεν. Ποῦ γάρ καὶ δυνάμεθα τό τοσοῦτον μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ σιωπᾶν ἢ ἀγνωμότως ὡς ἀμνήμονες καὶ κακοὶ δοῦλοι κατορύττειν τό δοθέν ἡμῖν τάλαντον; Τοῦτο γάρ ποιεῖν μὴ δυνάμενοι, ἀνακηρύττομεν τόν αὐτοῦ ἔλεον, ὁμολογοῦμεν τὴν χάριν, πᾶσι δεικνύομεν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ παρακαλοῦμεν καὶ ὑμᾶς διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου ἀγωνίσασθαι μετασχεῖν τῶν αὐτοῦ δωρεῶν καὶ ἀπολαῦσαι, ὧν καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι διὰ τῆς ἀφάτου αὐτοῦ ἀγαθότητος ἀπηλαύσαμεν. Οὐδέν γάρ ὑμᾶς ἐν τούτῳ ἀδικοῦμεν ἢ ἡδίκησαμεν, ἀλλὰ μεταδοῦναι ποθοῦμεν ἐξ ὧν εἰλήφαμεν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς, οἱ Χριστοῦ λαός καὶ ποιμνιον ἱερόν καὶ βασιλείον ἱεράτευμα ἀκούειν καὶ καλεῖσθαι ἡξιωμένοι.

Ὡσπερ γάρ πτωχός τις φιλάδελφος παρὰ τινος φιλοχρίστου καὶ ἐλεήμονος αἰτήσας καὶ λαβῶν νομίματα, ἀποτρέχει πρὸς τοὺς συμπένητας αὐτοῦ ἐν χαρᾷ καὶ καταμηνύει λέγων ἐν μυστηρίῳ αὐτοῖς: “Δράμετε σπουδῆ καὶ ὑμεῖς, ἵνα λάβητε”, δακτυλοδεικτῶν καὶ ὑποδεικνύων αὐτοῖς τόν τό νόμισμα αὐτῷ ἐπιδόντα, εἰ δέ καὶ διαπιστοῦσιν, ἐπὶ τῆς παλάμης ἀπογυμνώσας δείκνυσι καὶ αὐτό, ἵνα πιστεύσαντες σπουδῆ χρῆσονται καὶ τόν ἐλεήμονα ἐκεῖνον ἄνδρα ταχύ καταλάβωσιν, οὕτω δὴ καὶ ὁ ταπεινός ἐγὼ, ὁ πτωχός καὶ γυμνός ἀγαθοῦ καὶ δοῦλος τῆς ἀγιωσύνης πάντων ὑμῶν, πείραν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας λαβῶν, ὡς διὰ μετανοίας (423) αὐτῷ προσελθὼν καὶ διὰ τῆς τοῦ ἀγίου Συμεὼν μεσιτείας, τοῦ πατρός μου καὶ πατρός ὑμῶν, τὴν χάριν ἀπειληφώς ὁ ἀνάξιος πάσης χάριτος, οὐ φέρω μόνος ταύτην κρύπτειν ἐν κόλπῳ ψυχῆς, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῖν λέγω καὶ πατράσι μου τὰς δωρεάς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁποῖόν ἐστι τό δοθέν μοι τάλαντον, ὅσον τό ἐπ' ἐμοί, φανερῶ ὑμῖν καὶ διὰ τοῦ λόγου ὡς ἐπὶ παλάμης ἀπογυμνῶ τοῦτο, καὶ λέγω οὐχ ὡς ἐν παραβύστῳ καὶ μυστηρίῳ, ἀλλὰ μεγάλη βοῶν τῇ φωνῇ: “Δράμετε, ἀδελφοί, δράμετε”, καὶ οὐ βοῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑποδεικνύω τόν διδόντα Δεσπότην, τόν λόγον πάλιν ἀντί δακτύλου ὑμῖν προβαλλόμενος. Ἄνθρωπος μὲν γάρ ἐάν ὀβολόν πτωχῷ τινι δῶ, εἶτα ἐκεῖνος πρὸς τό καὶ ἑτέροις δοῦναι τοῦτον καταμηνύσειεν, ὀργίζεται καὶ πρὸς τό δοῦναι μᾶλλον σκληρύνεται, ὁ δὲ Θεός οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τούναντίον ἅπαν ποιεῖ. Ἐάν γάρ τινι δῶ πνευματικόν χάρισμα ἤγουν τάλαντον καὶ οὐ κηρύξῃ τοῖς πᾶσι καὶ δημοσιεύσῃ αὐτό, “Προσέλθετε”, λέγων, “πρὸς τόν ἀπλῶς διδόντα Δεσπότην καὶ μηδένα κενόν ἀποστρέφοντα”, ἀλλὰ λαβῶν κρύψει κατορύξας αὐτό, τότε μᾶλλον ὀργίζεται κατὰ τοῦ λαβόντος ὡς φθονεροῦ καὶ μὴ θέλοντος τοὺς ἑαυτοῦ ἀδελφούς λαβεῖν, ὡς αὐτός ἔλαβε.

Διὰ τοῦτο οὖν, ἃ εἶδον καὶ ἃ ἔργῳ καὶ πείρᾳ Θεοῦ θαυμάσια ἔγνωκα, μὴ λαλεῖν οὐκ ἀνέχομαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ὡς ἐνώπιον Θεοῦ προμαρτύρομαι, λέγων μεγάλη τῇ φωνῇ: “Δράμετε πάντες πρό τοῦ κλεισθῆναι διὰ θανάτου τὴν τῆς μετανοίας θύραν ὑμῖν, δράμετε ἵνα πρό τῆς ἐξόδου καταλάβητε, σπεύσατε ἵνα λάβητε, κρούσατε ἵνα πρό τῆς τελευτῆς (424) τὰς τοῦ παραδείσου πύλας ὁ Δεσπότης ὑμῖν ἀνοίξῃ καὶ ἑαυτόν ὑμῖν ἐμφανίσῃ, σπουδάσατε τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐντός ὑμῶν καὶ γνωστῶς κτήσασθαι καὶ μὴ κενοὶ ταύτης ἐντεῦθεν ἀποδημήσητε, καὶ

μάλιστα οί ταύτην ἀγνώστως ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς οἰόμενοι, μηδέν δέ διά τήν οἴησιν ἔχοντες”.

Πῶς οὖν, εἶπέ μοι, τόν τοῦ Χριστοῦ Πατέρα θεάσθαι, ὁ νοῦν Χριστοῦ μή κτησάμενος; Ὁ δέ ἐκεῖνον μή βλέπων λαλοῦντα ἐντός αὐτοῦ, διά τίνος ἢ πῶς εἶπη· “Ἀββᾶ ὁ Πατήρ”; Ὁ μή ἐντός αὐτοῦ τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν γνωστῶς κτησάμενος, πῶς ἐν αὐτῇ μετά θάνατον εἰσελεύσεται; Ὁ μή μένοντα ἐν αὐτῷ διά τοῦ Πνεύματος τόν Υἱόν σὺν τῷ Πατρὶ θεασάμενος, πῶς μετ’ αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἔσεται, καθὼς ὁ Κύριος εἶπε· “Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμί ἐγώ, κάκεῖνοι ᾧσι μετ’ ἐμοῦ”, καί πάλιν· “Οὐ περί τούτων δέ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλά καί περί πάντων τῶν πιστευόντων διά τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν σοὶ καί αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσι. Κάγω τήν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ᾧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν, ἐγώ ἐν αὐτοῖς καί σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾧσι τετελειωμένοι εἰς ἕν καί ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ μέ ἀπέστειλας καί ἡγάπησας αὐτούς καθὼς ἐμέ ἡγάπησας”.

Οὗτος τοίνυν ὁ τρόπος, ἀδελφοί, τῆς ἐμῆς, ὡς τινες οἴονται, μεγαλορρημοσύνης. Οὕτω με ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ κινεῖ πρὸς ὑμᾶς τούς ἐμούς πατέρας καί (425) ἀδελφούς ἀποκαλύψαι τήν ἄφατον πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα καί ἀγάπην, δι’ ἣν οὕτω καί ἐν τηλικούτοις δοξάζει τούς εἰς αὐτόν ἠλπικότας ἀνεπιφθόνως.

Ἄλλ’ ἐρωτῶντι ἀποκρίθητέ μοι, παρακαλῶ· “Τί οὖν; Ὁ Πατήρ ἀγνώστως ἀγαπᾷ τόν Υἱόν καί ὁ Υἱός ἀγνώστως καί ἀοράτως σύνεστι τῷ Πατρὶ;” – “Οὐ”, πάντως εἶποτε. Εἰ γάρ τοῦτο δῶμεν καί ἀγνοεῖν ἀλλήλους τόν Πατέρα καί τόν Υἱόν δογματίσομεν, οἴχεται ἡ πίστις ἡμῶν καί ἀπόλωλεν· ἀγνοούντων γάρ ἐκείνων ἀλλήλους ἀνάγκη πᾶσα καί ἡμᾶς παντελῶς ἀγνοεῖν αὐτούς· εἰ δέ τοῦτο, ἄρα ἄθεοί ἐσμεν, Θεοῦ γνῶσιν μή ἐσχηκότες. Εἰ δέ “καθὼς ἐκεῖνος γινώσκει, φησὶν, ὁ Πατήρ τόν Υἱόν, καί ὁ Υἱός γινώσκει τόν Πατέρα” καί ὡς Θεός σύνεστι τῷ Θεῷ καί Πατρὶ καί ὁ Πατήρ ὁμοίως σύνεστι τῷ Υἱῷ, ὡς ὅταν λέγῃ· “Καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν σοὶ, οὕτω καί αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ ᾧσι κάγω ἐν αὐτοῖς”, τό ἴσον πάντως δηλοῖ τῆς μετ’ ἀλλήλων ἐνώσεως. Πλήν τοῦ μέν Υἱοῦ πρὸς τόν Πατέρα ἡ ἐνωσις φυσική ἐστὶ καί συνἀναρχος, ἡ δέ ἡμετέρα πρὸς τόν Υἱόν θέσει καί χάριτι, ὅμως εἰς τό αὐτό οἱ πάντες ἐσμέν ἡνωμένοι Θεῷ καί ἀχώριστοι, ὡς αὐτός πάλιν φησὶν· “Ἐγώ ἐν αὐτοῖς καί σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾧσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, διατί; ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καί ἡγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμέ ἡγάπησας”, καί ὁ Παῦλος· “Ὅπου οὐκ ἔνι Ἑλλήν καί Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλά τά πάντα καί ἐν πᾶσι Χριστός”.

Ταῦτα τοιγαροῦν ἀκούσατε οἱ δοκοῦντες εἶναι (426) πνευματικοί καί τῷ λαλοῦντι πιστεύσατε, ἐμέ δέ τόν λέγοντα ὑμῖν ἐν τῷ λόγῳ τῆς χάριτος τὰς δωρεάς, ἅς λαμβάνουσι ἀπό Θεοῦ οἱ ἐν πίστει θερμῇ προστρέχοντες αὐτῷ καί ποιοῦντες αὐτοῦ τὰς ἐντολάς, λειτουργοῦντα τῷ ἄνωθεν ἐνηχοῦντι Πνεύματι, πάσης ἀπολύσατε μέμψεως. Τίς δέ ὁ λαλῶν, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἀκούσατε λέγοντος· “Οὐ γάρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλά τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ λαλοῦν ἐν ὑμῖν”. Ὁρᾶτε ὡς οὐκ ἐγώ τὰ ὑπερφυῖ καί μεγάλα πρὸς τήν ὑμετέραν ἀγάπην λαλῶ, ἀλλά τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τό λαλοῦν ἐν ἡμῖν. Τοῦτο δέ καί Πέτρος ὁ κορυφαῖος ἐπιμαρτυρεῖ λέγων· “Οὐ γάρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτέ προφητεία, ἀλλ’ ὑπό Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι”. Εἰ δέ ἡμεῖς εὐτελεῖς ὄντες καί ἀνάξιοι μακράν ἐσμεν πάσης ἀγιοσύνης καί τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων, ἀλλ’ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι τήν δωρεάν τήν δοθεῖσαν ἡμῖν ἀπό Θεοῦ, ὡς δέ ὑπόχρεοι τῆς αὐτοῦ χάριτος διακονοῦμεν ὑμῖν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ καί ἀνακαλύπτομεν τό τάλαντον ὃ ἐδόθη ἡμῖν καί τό χάρισμα διά προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ εἰς τήν ἱερωσύνην ἡμᾶς τελειώσαντος, καθὼς αὐτός οὗτος ὁ

κορυφαιότατος ἡμῖν τῶν ἀποστόλων ἐντέλλεται, φησί γάρ· “Ἐκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χορηγεῖ ὁ Θεός”.

(427) Τοιγαροῦν τό Πνεῦμα ἐστὶ τό λαλοῦν, ἀδελφοί, οὐκ ἐγώ, ὡς ὁ Κύριος καὶ ὁ τούτου πιστός μαθητής ἡμᾶς ἐβεβαίωσαν. Εἰ δέ ψεύδομαι, ποῦ φεύζομαι τό τῆς δίκης ἄφυκτον, τό τούς ψευδομένους εἰς ἀπώλειαν παραπέμπον; “Ἀπολεῖς γάρ, φησί, πάντας τούς λαλοῦντας τό ψεῦδος”. Ὡσπερ δέ ὁ τῷ λαλοῦντι διὰ τοῦ Πνεύματος ἀπιστῶν, εἰς τό Πνεῦμα τό λαλοῦν ἐξαμαρτάνει καὶ βλασφημεῖ, οὕτω πάλιν ὁ τῆς ἄνωθεν χάριτος ἐστερημένος τοῦ Πνεύματος, ἐάν τολμήσῃ εἰπεῖν ὅτι “Ἐν Ἁγίῳ φθέγγομαι Πνεύματι”, ὡς Σίμων ὁ Μάγος καὶ οἱ ἐκείνου σύμφρονες ἔσται ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντίθετος. Ὁ γάρ τοῖς λόγοις ἀντιπίπτων τοῦ Πνεύματος πάντως ἀντίθεος. Θεός γάρ ἀχώριστος ἐστὶ καὶ ἀδιαίρετος· τό γάρ Ἁγίον Πνεῦμα τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἀϊδιότητος τε καὶ βασιλείας ἀχώριστον.

Μὴ οὖν θεομάχοι καὶ ἀντίθεοι γενέσθαι θελήσητε, ἀδελφοί, ἀλλά δεῦτε προσκυνήσατε καὶ προσπέσατε σὺν ἡμῖν καὶ μὴ ἀναστήτε ἐκεῖθεν μέχρις ἂν λάβητε τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν οἱ ἀνάξιοι ταύτην τῇ αὐτοῦ χάριτι. Οὐδέν ἐναντίον λέγομεν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀλλά τὴν ἀγάπην ἡμῶν δεικνύομεν πλουσίαν πρὸς πάντας ὑμᾶς. Εἰ οὖν ἐλέγομεν ὅτι ἡμεῖς μὲν ἐλάβομεν χάριν δωρεάν παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων ὅθεν πᾶν δῶρημα τέλειον, ὑμᾶς δέ λαβεῖν οὐ βουλόμεθα, δικαίως ἂν καὶ ἐκ Θεοῦ καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἐμισούμεθα· νυνὶ δέ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς καὶ ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς παριστῶντες καὶ τὴν βασιλικὴν ὑποδεικνύοντες ὑμῖν ὁδόν, τί ὑμᾶς ἀδικοῦμεν; Εἰ δέ ὡς ἀνώνυμόν με (428) καὶ ἀφανῆ καὶ ἐλάχιστον λογιζόμενι οὐ καταδέχεσθε παρ’ ἐμοῦ ἐκδιδάσκεσθαι, γνῶτε καὶ μάθετε ὅτι τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ὁ Θεός ἐξελέξατο, ἵνα καταισχύνη τούς σοφοὺς καὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ ἀπερριμένα, ἵνα καταισχύνη τὰ ἔνδοξα καὶ ἰσχυρὰ.

Ἄλλ’ ἴσως παρελθὼν τις εἰς μέσον εἴποι· “Μεγάλα καὶ ὑπερβολικά καὶ ὑπὲρ ἀνθρωπίνην δύναμιν τὰ λεγόμενα”. Κἀγὼ σοι λέγω· “Μεγάλα τῷ ὄντι καὶ ὑπὲρ φύσιν εἰσί, Θεοῦ γάρ εἰσι λόγοι, καθὼς εἴρηται”· “Καὶ πῶς οὐδεὶς, φησί, τῶν μεγάλων πατέρων οὕτως ἀναφανδόν περὶ ἑαυτοῦ ἀπεφήνατο ἢ τοιούτους λόγους λελάληκεν, οἷους λαλεῖς σύ, περὶ ἑαυτοῦ;”· “Ἄεληθας σεαυτόν, ὦ ἄνθρωπε. Μᾶλλον μὲν οὖν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες συνᾶδοντά μου τοῖς λόγοις καὶ ὑπερβαίνοντα λελαλήκασιν, ἀλλά τό ἀξιόπιστον τῶν λεγόντων εὐπαράδεκτα καὶ πιστὰ ποιεῖ τὰ λεγόμενα, ἢ δέ ἡμετέρα εὐτέλεια καὶ τὰ πᾶσιν ὠμολογημένα ὡς ψευδῆ καὶ βδελυκτὰ ὑμῖν ποιεῖ καταφαίνεσθαι”.

Ὅμως ἔχω καὶ ἄλλην αἰτίαν εἰπεῖν, δι’ ἣν ταῦτα καὶ μὴ βουλόμενος ἐξεκάλυψα. Τίς δέ αὕτη ἐστίν; Ἡ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι τὰ νῦν τοιοῦτον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν ἄρτι ἄνθρωπον ψευδῆς καὶ παράλογος ἄνοια καὶ ὑπόληψις. Καὶ ὅρα μοι τὴν κακίαν, ὅπως ἐστὶ πολυμήχανος. Μὴ φανερώς γάρ λεγόντων ἡμῶν, ἀλλ’ ὑποκρύβειν σπευδόντων τό χάρισμα, ἀληθεύειν ἐκεῖνοι νομίζουσιν· ἐάν δέ ἡμεῖς ἐκκαλύψαντες τὴν ἀλήθειαν εἴπωμεν, ὡς ὑπερηφάνων ἡμῶν αὐτίκα καταγινώσκουσιν, ἀγνοοῦντες τὰς τῶν ἀγίων ἀποστόλων φωνάς. Ποίας δὴ ταύτας, τό “Ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν”. Ἄρα ὑπερβολὴν κρίνετε, πρὸς αὐτούς ἂν εἴποιμι, τοῦτο ὑπερηφανίας; (429) τό “Ἐκ τούτου γινώσκομεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστίν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὐ δέδωκεν ἡμῖν”; Τοῦτο δέ πῶς ἐκλάβοιτε κατὰ τοῦ λέγοντος; Ἀλλά καὶ τό “Ἡ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ”, καὶ τό “Δοκῶ Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν”, καὶ τό “Ἡμεῖς δέ οὐκ ἐλάβομεν πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλά Πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν Ἄββᾶ ὁ Πατήρ”, καὶ τό “Ὁ Θεός ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτῶν φῶς λάμψαι, ὅς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν”; Ταῦτα οὖν πάντα ὑπερηφανίας ὑμῖν λογισθήσονται ῥήματα; Ὡ τῆς εὐηθείας!

Εἰ δέ καί τόν τῆς ἐλλάμπωσος τρόπον βούλη μαθεῖν, τόν ἐγγινόμενον τοῖς ἀγαπῶσι τόν Κύριον, ἄκουε αὐτοῦ τοῦ Παύλου λέγοντος· “Ἐχομεν δέ τόν θησαυρόν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν”, εἴτ’ οὖν σώμασιν. “Εἰ δέ μή ἔστι, φησί, τοιοῦτος τά νῦν, τί;”. Διατί οὐκ ἔστιν, εἰπέ; “Ὅτι καί θέλοντά τινα, φησί, μή δύνασθαι οἶομαι γενέσθαι τοιοῦτον τά νῦν, ὡς καί μή θέλοντα, μηδέ γίνεσθαι”. Εἰ τοίνυν καί θέλοντα λέγεις μή δύνασθαι, ποῦ θήσομεν τό “Ὅσοι δέ ἔλαβον αὐτόν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι”, καί το “Εἰ θέλετε, θεοί ἐστε καί υἱοί Ὑψίστου πάντες, καί τό “Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγώ ἅγιός εἰμι”; Εἰ δέ καί μή θέλοντα μηδέ γίνεσθαι, ἴδε ὅτι σύ σεαυτόν κατεδίκασας, μή θέλων μηδέ προαιρούμενος γενέσθαι· εἰ γάρ θέλεις γενέσθαι, δύνασαι.

Εἰ δέ σύ μή τοιοῦτος, ἀλλ’ ἕτεροι πλεῖστοι, Θεοῦ βουλομένου, οὓς αὐτός ἀγνοεῖς. Εἰ γάρ ἐπί τοῦ Ἥλιου ἑπτακισχιλίους εἶχεν ὁ Θεός τούς μή κάμψαντας γόνυ τῆ Βαάλ, (430) πολλῶ μᾶλλον νῦν, ὅτε τό Πνεῦμα αὐτοῦ τό Ἅγιον πλουσίως ἐξέχεεν ἐφ’ ἡμᾶς. Εἰ δέ μή ἀποδύεται τις πάντα καί γυμνός προσέρχεται καί ζητεῖ τοῦ λαβεῖν, τοῦ μή βουλομένου τό αἴτιον, οὐ τοῦ Θεοῦ. Ὡσπερ γάρ τό πῦρ προθύμως τῆς ὕλης, ἴν’ εἴπω, καί φυσικῶς ταύτης ἐπιλαμβάνεται, οὕτω καί ἡ χάρις τοῦ Παναγίου καί προσκυνητοῦ Πνεύματος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ζητεῖ ἄψασθαι, ἵνα καί τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ λάμπη καί κατευθύνῃ δι’ ὧν λάμπει τά τῶν πολλῶν δαβήματα, ὡς ἄν καλῶς ὀδεύοντες καί αὐτοῖ πλησιάσωσι τῷ πυρί καί εἰς καθ’ εἰς ἡ καί πάντες, εἰ οἶόν τε, ὁμοῦ, ἀναφθῶσι καί ὡς θεοί λάμπωσιν ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἵνα ἐπευλογῆται καί πληθύνῃται τό σπέρμα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ καί μή ἐκλείψῃ θεοειδῆς ἄνθρωπος, λάμπων ὡς φῶς ἐπί γῆς.

Ἐγώ μὲν οὖν οὕτως οἶομαι τήν ἀλήθειαν ἔχειν καί εἶναι τό βούλημα τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς, οὓς αὐτός ἔπλασε καί ἐτίμησε καί ἐδόξασε πάλαι τῆ δόξη τῆς εἰκόνας αὐτοῦ· ὑμεῖς δέ ἴδετε καί δοκιμάσατε τά λεγόμενα παρ’ ἡμῶν. Καί εἰ μή τά αὐτά τοῖς ἀποστόλοις καί τοῖς ἁγίοις καί θεοφόροις πατράσι φρονοῦμεν καί λέγομεν κατά τά εἰρημένα, καί τά τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων ῥηθέντα παρά τοῦ Θεοῦ καί ἡμεῖς δευτεροῦμεν, εἰ μή τήν ἐν αὐτοῖς οὔσαν, κακῶς δέ ἀποσβεσθεῖσαν ὑπό συλλογισμῶν ἀσυνέτων, ὅσον τό ἐπ’ αὐτοῖς, ζωοποιόν ἐνέργειάν τε καί δωρεάν διά ἀποδείξεων ἐν πᾶσι τρανώς ἀνάπτωμεν καί τό φῶς ἤδη λάμπων ὑποδεικνύομεν, ἐξ αὐτῶν δηλονότι τῶν ἁγίων Γραφῶν πάντα καί συνιστῶντες καί λέγοντες, (431) ἔστω μὲν ἐμοί ἀνάθεμα ἀπό Κυρίου Θεοῦ καί Ἰησοῦ Χριστοῦ διά Πνεύματος Ἁγίου, ὡς διδάσκοντι παρ’ ὁ οἱ θεοὶ ἀπόστολοι ἐδίδαξαν καί εὐηγγελίσαντο, ὑμεῖς δέ μή μόνον τά ὅσα πρὸς τήν ἀκρόασιν ἀποφράξῃτε, ἀλλά καμὲ λίθοις βαλόντες ὡς ἀσεβῆ καί ἄθεον ἀποκτείνετε. Εἰ δέ τά Δεσποτικά καί ἀποστολικά δόγματα, διαστρεφόμενα παρά τινων, ἀνορθοῦμεν, ἐξ αὐτῶν τῶν θείων πάλιν Γραφῶν τά ὑποστηρίζοντα καί διορθοῦντα τήν ἐκείνων καί τῶν πειθομένων αὐτοῖς διάνοιαν συλλεγόμενοι, τήν ἀνάστασιν τε καί τήν ἀφθαρσίαν καί τήν ζωὴν καί τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καί αὐτά τά αἰώνια ἀγαθὰ μή ἐν ἐλπίσιν αὐτοῖς ἅπαντα προσδοκᾶν παραινοῦμεν, ἀλλὰ τά μὲν προκείμενα καί ἀποκαλυπτόμενα, φαινόμενά τε καί ὀρώμενα καί ὡς ἀρραβῶνας τοῖς ἐκλεκτοῖς καί σωθῆναι μέλλουσιν ἀπεντεῦθεν ἤδη διδόμενα ἐκδιδάσκομεν, τά δέ μετὰ θάνατον καί τήν ἀνάστασιν εἰς αὐτούς προτιθέμενα ἀποδείξει καί βεβαιῶσαι προτεθυμήμεθα, οὐχί μᾶλλον ἀποδεκτοὶ αὐτοῖς καί πᾶσιν εἶναι ὀφείλομεν καί λίαν ἀγαπητοί, ὡς τῆς τελείας ἀγάπης ἔργον ἐπιδεικνύμενοι;

Ὡσπερ γάρ ὁ κεκρυμμένον εὐρών θησαυρόν καί ἑαυτῷ μόνῳ τηρήσας αὐτόν, ψεκτός παρά πάντων καί ὡς φιλόγυρος κατακρίνεται, ὁ δέ μή ἑαυτῷ κρύπτων, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ὑποκεικνύων καί φανερῶν καί ἀφιεῖς ἕκαστον λαβεῖν ὅσον βούλεται, πάντως ἐπαινετός καί Θεῷ καί ἀνθρώποις ἀποδεκτέος, οὕτω καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἔσομαι παραφρονῶν, λαλῶν Θεοῦ χάριτι. Καί γάρ θησαυρόν

ἀποκεκρυμμένον (432) ὑπό τῶν θείων Γραφῶν ὄντα, μηνυθέντα μοι ὑπό ἀγίου ἀνδρός ἐν τόπῳ τινί, οὐ κατώκνησα διεγερθῆναι καί τοῦτον ἐρευνῆσαι καί ἰδεῖν, ἀλλά κάκεῖνόν μοι βοηθόν γενέσθαι ἐξαιτησάμενον καί συνεργόν καί λαβών, πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν καί πρᾶξιν τοῦ βίου καταλιπών καί τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ μοι εἶναι τόν θησαυρόν ὁ ἀγαθός ἐκεῖνος ἀνήρ διά γραμμάτων ἐδήλωσεν, ἐπιστάς, κόπῳ πολλῶ καί μόχθῳ νυκτός καί ἡμέρας ὀρρῦσειν, σκάπτειν, τόν χοῦν ἕξω βάλλειν καί εἰς βάθος ποιεῖν οὐκ ἐπαυσάμην τό ὄρυγμα, ἕως ὁ θησαυρός διαυγάζειν σὺν τῷ χοῖ ἄνωθεν ἤρξατο. Ἐπί πολὺ οὖν κοπιάσας ἐξορύττων καί τόν χοῦν ἀπορρίπτων, ὄλον τόν κάτω που κείμενον θησαυρόν ἔνωθεν, ὡς οἶομαι, πάσης τῆς γῆς καί ἀμιγῆ καί παντός ρύπου καθαρὸν ἐφηπλωμένον τεθέαμαι, καί ὄρων ἀεὶ κράζω καί οὕτω τοῖς διαπιστοῦσι καί κοπιᾶν καί ὀρῦσειν μὴ θέλουσιν ἐκβοῶ· “Δεῦτε ἴδετε πάντες οἱ τὰς θείας διαπιστοῦντες Γραφάς”. Τοῦτο δὲ ποιῶ τῷ Σολομῶντι πάντως πειθόμενος λέγοντι· “Ἀδόλως τε ἔμαθον, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι”, διό δὴ τοῦτο οὕτω βοῶ τοῖς πᾶσιν, ὡς εἴρηται· “Δεῦτε μάθετε ὅτι οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον, ἀλλ’ ἤδη που πρόκειται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καί χειρῶν καί ποδῶν ὑμῶν ὁ ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καί ἐξουσίας ἀνεκκλήτος θησαυρός. Δεῦτε πιστώθητε ὅτι τό φῶς τοῦ κόσμου ὁ θησαυρός οὗτος, ὃν ὑμῖν λέγω, ἐστὶ”.

Καί οὐκ ἐγὼ ἀπ’ ἐμαυτοῦ τοῦτο λαλῶ, ἀλλ’ αὐτός εἶπε καί λέγει ὁ θησαυρός· “Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καί ἡ ζωὴ, ἐγὼ εἶμι ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως ὁ κατακρυπτόμενος ἐν τῇ γῇ, ἐγὼ εἶμι ὁ μαργαρίτης ὁ ὠνούμενος, (433) ὑπό τῶν πιστῶν, ἐγὼ εἶμι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἢ ἐν μέσῳ ὑμῶν κρυπτομένη, καί καθὼς ὀρῶμαι ὑπό τῶν ζητησάντων καί εὐρόντων με νῦν, οὕτω λάμψω καί ἐν αὐτοῖς καί ἐπάνω πάντων αὐτῶν, ὡς νῦν εἶμι λάμπων ἀποκεκρυμμένος ὢν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. Ἐγὼ καί ἐνταῦθα, ὁ ἀχώρητος κατὰ φύσιν, ἐν ὑμῖν κατὰ χάριν γίνομαι χωρητός καί ὁ ἀόρατος ὄρατός, οὐχ ὅσος εἶμι δεικνύμενος, εἰ καί ὄλος μένω ὀρώμενος, ἀλλ’ ὅσον ἢ τῶν ὀρώντων με φύσις καί δύναμις ἐπιδέχεται. Ἐγὼ εἶμι ἡ ζύμη, ἢ λαβοῦσα ψυχὴ καί βάλουσα ἐν τῷ τριμερεῖ αὐτῆς, ἀναζυμοῦται καί ὄλη ἐμοὶ ὁμοία καθίσταται· οἷα γάρ ἡ ζύμη, τοιοῦτος γίνεται καί ὁ ταύτη ἀναφυρόμενος σὺν τῷ ὕδατι καί τῷ ἅλατι ἄλευρος· σὺν ἐμοὶ γάρ, φησί, τῷ Υἱῷ ὑπάρχων ὁ ὁμοφυῆς μου Πατήρ καί ὁ τούτου Παράκλητος, αὐτοὶ ἀντὶ ὕδατος καί ἁλός πεφυκάσι γίνεσθαι. Ἐγὼ εἶμι ὁ ἀντὶ τοῦ αἰσθητοῦ παραδείσου νοητός τοῖς ἐμοῖς δούλοις παράδεισος γεγωνός, ἐν ᾧ τιθῶ πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς ἐμέ καί ἀναγεννωμένους διὰ τοῦ Πνεύματος, οἳ οὐκέτι δύνανται ἁμαρτάνειν, οὐδέ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων ἰσχύει τι κατ’ αὐτῶν· ἐγὼ εἶμι ἐν αὐτοῖς καί αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ καί νικῶσι τόν κόσμον, διὰ τό εἶναι αὐτούς ἕξω τοῦ κόσμου καί τόν ἰσχυρότερον πάντων ἐμέ μεθ’ ἐαυτῶν ἔχειν. Ἐγὼ εἶμι ἡ φωτοειδὴς πηγὴ τοῦ ἀθανάτου ρείθρου καί ποταμοῦ, ἐν ἧ οὐ μετὰ θάνατον, ἀλλὰ καθ’ ὥραν οἱ ἐμέ φιλοῦντες ἀπὸ ψυχῆς λούονται (434) τῷ ἀπορρέοντι ὕδατι ἐξ ἐμοῦ καί παντός ρύπου καθαίρονται τό σῶμα καί τήν ψυχὴν καί ἀπαστράπτουσιν ὄλοι, ὡσπερ λαμπάς καί ὡς εἶδος ἀκτίνος ἠλιακῆς. Ἐγὼ εἶμι ὁ ἀντανίσχων καθ’ ὥραν ἐν τούτοις ὡς ἐν πρωΐ καί ὀρώμενος ἥλιος νοερώς, καθὼς καί πρώην ἐν τοῖς προφήταις ἐνεφάνιζον ἐμαυτόν καί αὐτοὶ ὀρῶντες ἀνύμνουν, ἐπικαλούμενοί με ἀεὶ· “Τό πρωΐ γάρ, φησὶν ὁ Δαυίδ, εἰσάκουσόν μου, τό πρωΐ παραστήσομαί σοι καί ἐπόψει με”, καί ἕτερος· “Τότε ῥαγήσεται πρῶϊμον τό φῶς σου καί τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ”, ὅτε δηλονότι καί σύ τὰς ἐντολάς μου τηρήσεις”.

Καί τί πάντα λέγειν πρὸς τήν ὑμετέραν ἀγάπην οὕτω καταναγκάζομαι, ὅσα ὁ Θεός διψῶν τήν σωτηρίαν ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς φθέγγεται, ἀλλ’ ἢ πάντως, ἵνα διὰ πάντων μαθόντες πεισθήσῃσθε ὅτι οἱ καθήμενοι ἐν σκότει τό μέγα φῶς λάμπων βλέπειν ὀφείλουσιν, εἴπερ ὅλως ἐμβλέπουσι, καί ἵνα μή τινες ἐξ ὑμῶν λογίζωνται ὅτι ἔλαμψε μὲν, ἀδύνατον δὲ τοὺς ἕτι ὄντας ἀνθρώπους ἐν σώματι καθορᾶν αὐτό. Εἰ

γάρ μή ἦν δυνατόν, τί καί ἔλαμψε καί λάμπει μή καθορώμενον ὑπ' αὐτῶν; Μᾶλλον δέ τό μέν φῶς αἰεὶ ἦν καί αἰεὶ ἔλαμπε καί λάμπει ἐν τοῖς κεκαθαρμένοις, καί ἐν τῷ σκότει ἔφαινε καί ἡ σκοτία αὐτό οὐ κατέλαβε, καί νῦν λάμπει καί ἡ σκοτία αὐτό οὐ καταλαμβάνει εἴτ' οὖν οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ. Τό δέ 'νῦν' εἰπεῖν, ὅτι ἀνέτειλε τῷ ἐν σκότει καθημένῳ λαῶ, τό ἄρτι εὐδοκῆσαι ἀποκαλυφθῆναι ἐστίν εἰς οὓς καί ἐμφανίζεται· οἱ γάρ ἄλλοι ἐν τῇ σκοτίᾳ ὄντες οὐ καταλαμβάνουσιν αὐτό. (435) Ὁ γάρ ἀόρατος ὤφθη, τό μέν διά τοῦ σώματος τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς πᾶσι τοῖς θεασαμένοις αὐτόν ἀπίστοις τε καί πιστοῖς, ἐγνώσθη δέ καί τό φῶς αὐτοῦ τῆς Θεότητος ἀπεκαλύφθη μόνοις ἐκείνοις τοῖς διά τῶν ἔργων πιστοῖς, οἵτινες καί ἔλεγον πρὸς αὐτόν· “Ἴδού ἡμεῖς, Κύριε, ἀφήκαμεν πάντα καί ἠκολουθήσαμεν σοι”· τῷ δέ εἰπεῖν ‘πάντα’ συνέκλεισε τά τε κτήματα καί χρήματα καί θελήματα καί τό καταφρονῆσαι καί αὐτῆς τῆς προσκαίρου ζωῆς καί βδελύξασθαι ταύτην διά τό γεύσασθαι αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἐνυποστάτου καί αἰωνίου ζωῆς, τό γάρ ἡδύτερον ἐστὶ πάντως καί προτιμότερον, ὅπερ ἐστὶν αὐτός ὁ Θεός.

Ἄλλά παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ὧ πατέρες καί ἀδελφοί, σπουδάσαι μετασχεῖν τῆς τοιαύτης ζωῆς ἣτις τό φῶς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, αὐτό τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, τό τούς μετέχοντας αὐτοῦ ἀγιάζον καί θεούς τῇ θέσει ἀπεργαζόμενον. Καί τῶν τοσοῦτων λόγων, ὧν λελάληκα πρὸς ὑμᾶς, μή ἐπιλάθησθε, ἀλλά πρῶτον μέν αὐτοὶ μάθετε πράσσειν αἰεὶ τό καλόν καί οὕτω διδάξατε ἄλλους τοῦτο ποιεῖν, ἵνα ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας ὑμῶν ἔμπρακτος ὑπάρχη καί εὐπαράδεκτος τοῖς ἀκούουσιν. Εἰ δ' οὖν, ἐγὼ ἀθῶος ἐκ πάντων ὑμῶν εἰμι, οὐ γάρ ὑπεστειλάμην τοῦ μή ἀναγγεῖλαι ὑμῖν τά λαληθέντα μοι καί γνωρισθέντα καί προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διά τοῦ προσκυνητοῦ καί ἀγίου αὐτοῦ Πνεύματος περὶ τῶν ὑψηλῶν δωρεῶν καί χαρισμάτων τοῦ συνανάρχου (536) Θεοῦ καί Πατρός αὐτοῦ, ὧν τοῖς ἐμπόνως ζητοῦσι τὴν μέθεξιν διά πίστεως δίδωσιν αἰεὶ καί μέχρι τοῦ νῦν ὁ αὐτός ἀγαθός καί εὐεργέτης Θεός ἡμῶν, ὧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Τοῦ αὐτοῦ. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν ὑπὲρ ὧν ἠξίωται δωρεῶν. Καί εἰσήγησις ὅπως τοῖς κεκαθαρμένοις τῇ καρδίᾳ Θεός αἰεὶ ἐπιφαίνεται, καί ἐν ποίοις τοῖς πράγμασι καί γνωρίσμασι.

Λόγος ΛΕ'. (437)

Εὐχαριστῶ καί προσκυνῶ καί προσπίπτω σοι, Κύριε τοῦ παντός καί πανάγιε Βασιλεῦ, ὅτι ἐλέησας ἀνάξιον ὄντα με καί ἐτίμησας καί ἐδάξασας, ὡς αὐτός ἠθέλησας ἄνωθεν, ἐπειδὴ καί πρό τοῦ τόν κόσμον γενέσθαι παρά σου, ὅλον ἔχων με ἐν ἑαυτῷ, λόγω καί εἰκόνι με τῇ σῇ δοξάσας ἐτίμησας. Οὐδέ γάρ δι' ἄλλο τι ἢ δι' ἐμέ τόν κατ' εἰκόνα σὺν καί καθ' ὁμοίωσιν πάντα ἐξ οὐκ ὄντων παρήγαγες, βασιλέα με τῶν ἐπιγείων πάντων πεποικῶς εἰς δόξαν τῆς σῆς μεγαλοουργίας καί ἀγαθότητος. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πᾶσάν μου τὴν αἴτησιν καί ἐπιθυμίαν εἰς ἀγαθόν ἐξεπλήρωσας κατὰ τὰς πρὸς ἡμᾶς τούς δούλους σου ὑποσχέσεις, καί ὑπὲρ ἧ ἠλπίζον καί ἐπεθύμουν ἐχαρίσω μᾶλλον τῷ ἀναξίῳ τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς. Εἶπας γάρ· “Πᾶν ὃ ἐάν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου (438) πιστεύοντες λήψεσθε”. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἕνα τῶν ἁγίων σου ἐπιποθήσαντά με ἰδεῖν καί δι' αὐτοῦ πιστεύσαντα εὐρεῖν ἔλεος παρά σοι, αὐτός οὐ μόνον τοῦτο πεποίηκας, ἀγαθέ, καί δοῦλόν σου γνήσιον, τόν μακάριον

λέγω καί ἅγιον Συμεών, καθυπέδειξας καί παρ' ἐκείνου με ἀγαπηθῆναι ἠυδόκησας, ἀλλά καί μυρία ἄλλα, ἃ οὐκ ἠλπίζον, ἐδωρήσω μοι ἀγαθά.

Πόθεν γάρ που ἐγίνωσκον ὁ τάλας ἐγώ ὅτι τοιοῦτος ὑπάρχεις ὁ καλός Δεσπότης ἡμῶν, ἵνα ἐπιθυμίαν λάβω τὴν περὶ σοῦ; Πόθεν που ἤδιδεν ὅτι φανεροῖς σεαυτὸν τοῖς ἐρχομένοις πρὸς σέ ἐν τῷ κόσμῳ ἔτι διάγουσιν, ἵνα καί θεάσασθαι σε ἐξεζήτησα; Πόθεν που ἐγίνωσκον ὅτι χαρᾶς τοιαύτης καί ἀνέσεως καταξιοῦνται οἱ τῆς χάριτός σου τό φῶς ἐν ἑαυτοῖς εἰσδεχόμενοι; Πόθεν δέ ἢ πῶς ὁ τάλας ἐγίνωσκον ὅτι τό Πνεῦμά σου τό Ἅγιον οἱ σέ πεπιστευκότες λαμβάνουσι; Πιστεύειν γάρ τελείως εἰς σέ ἐνόμιζον καί πάντα ἔχειν ἐδόκουν ὅσα χαρίζῃ τοῖς φοβουμένοις σε, μηδέν ὄλως ἔχων, ὡς ὕστερον ἔργῳ τοῦτο μεμάθηκα. Πόθεν που ἐγίνωσκον, Δέσποτα, ὅτι σύ ἀόρατος ὢν καί ἀχώρητος, ὁρᾶσαι καί χωρῆσαι ἐντός ἡμῶν; Πόθεν που εἶχόν ποτε λογίσασθαι ὅτι ὁ κτίσας Δεσπότης τά σύμπαντα ἀνθρώποις ἐνοῦσαι, οὐς αὐτός ἔπλασας, καί θεοφόρους τούτους ἐργάζῃ καί υἱούς σου ποιεῖς, ἵνα καί εἰς πόθον τούτων ἦλθον καί ταῦτα λαβεῖν ἐζήτησα παρά σοί; Πόθεν δέ ἤδιδεν, Κύριε, ὅτι τοιοῦτον ἔχω Θεόν, τοιοῦτον Δεσπότην, τοιοῦτον προστάτην, πατέρα καί ἀδελφόν καί βασιλέα, σέ τόν πτωχεύσαντα δι' ἐμέ καί μορφὴν δούλου λαβόντα;

(439) Ὅντως, Δέσποτά μου φιλάνθρωπε, οὐδέν οὐδαμῶς τούτων ἀπάντων ἐγίνωσκον. Εἰ γάρ καί ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς, ἅς οἱ ἅγιοί σου ἐξέθεντο, ἐγκύψας ἀνέγνων περὶ τούτων ποτέ, ἀλλ' ὡς περὶ ἄλλων τινῶν ἢ πρὸς τινὰς ἄλλους λεγομένων ἤκουον καί ἀναισθήτως πρὸς πάντα διεκείμην τά γεγραμμένα, μηδέ ἔννοιάν ποτε περὶ τούτων δυνηθεῖς λαβεῖν. Ἀκούων γάρ τοῦ κήρυκός σου Παύλου βοῶντος καί λέγοντος: “Ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καί οὐς οὐκ ἤκουσε καί ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν”, ἀδύνατον εἶναι ἐπειθόμην τοῦ ἐν σαρκὶ ὄντα τινὰ ἐκείνων ἐν θεωρίᾳ γενέσθαι. Ἐνόμιζον δέ ὅτι ἐκείνῳ μόνῳ κατὰ φιλοτιμίαν ταῦτα ὑπέδειξας καί οὐκ ἤδιδεν ὁ ἄθλιος ὅτι καί ἐπὶ πάντας τοὺς ἀγαπῶντάς σε τοῦτο γίνεται παρά σου. Πόθεν δέ ἢ πῶς ἠδυνάμην εἰδέναι ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων εἰς σέ μέλος σὸν γίνεται, χάριτι ἀπαστράπτων Θεότητα – τίς δέ τοῦτο πιστεύσει; καί μακάριος γένηται, μακαρίου Θεοῦ μακάριον μέλος γενόμενος; Πόθεν που ἐγίνωσκον ὅτι σύ ἀντὶ τροφῆς αἰσθητῆς ἀθάνατος καί ἄφθαρτος ἄρτος τοῖς διὰ σέ πεινῶσιν ἀκόρεστος γίνῃ καί πηγὴ τοῖς διψῶσιν ἀθάνατος καί χιτῶν ἀπαστράπτων τοῖς εὐτελεῖ διὰ σέ περιβεβλημένοις ἱμάτια; Ταῦτα γάρ ἀκούων διὰ τῶν σῶν κηρύκων λεγόμενα, ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι καί μετὰ τὴν ἀνάστασιν μόνον ὑπελάμβανον γίνεσθαι καί οὐκ ἤδιδεν ὅτι καί νῦν μᾶλλον ἐπιτελοῦνται, ὅτε καί τούτων ἐν χρεῖα πλείονι καθεστήκαμεν.

Ταῦτα οὔτε ἤδιδεν, πανάγιε Βασιλεῦ, οὔτε ἐν ἐπιθυμίᾳ τούτων ποτέ γέγονα, οὔτε ἠήτησάμην τι ἐκ τούτων λαβεῖν παρά σου, (440) ἀλλ' ἢ τῶν ἀμαρτιῶν μου μιμησκόμενος, τὴν ἐκείνων συγχώρησιν μόνον ἐζήτησα μεσίτην καί πρεσβευτὴν εὑρεῖν, ὡς ἄνωθεν εἶπον, Δέσποτα, ἐπεθύμησα, ἵνα διὰ τῆς ἐκείνου ἐντελέξεως καί τῆς πρὸς ἐκείνόν μου δουλώσεως κἄν ἐν τῷ μέλλοντι εὐροίμι τῶν πολλῶν μου ἀμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν. Ὡς δέ ἤκουον ὁμοθυμαδὸν ἅπαντας λέγοντας μὴ εἶναι τοιοῦτον ἐπὶ τῆς ἄρτι ἁγίου, εἰς πλείονα λύπην ἔπιπτον. Πλήν ὁμως οὐδέποτε τοῦτο ἐπίστευσα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοιούτους ἀπεκρινάμην, Δέσποτα Χριστέ, καθὼς οἶδας, καί ἔλεγον: “Κυρίε μου, ἐλέησον. Καί τοσοῦτον ὁ διάβολος τοῦ Δεσπότη Θεοῦ ἐγένετο δυνατώτερος, ἵνα πάντας ἐφελκύσῃ πρὸς ἑαυτόν καί εἰς τὴν αὐτοῦ μερίδα ποιήσῃται, ὥστε μὴ καταληφθῆναι τινὰ εἰς τό μέρος τοῦ Θεοῦ;”.

Διὰ τοῦτο, ὡς οἶμαι, φιλάνθρωπε βασιλεῦ, ἐν τῷ τοῦ βίου σκότει καί ἐν μέσῳ τῶν κακῶν καθημένῳ μοι τό φῶς σου τό ἅγιον ἔλαμψας καί ἐν αὐτῷ τόν σὸν μοι καθυπέδειξας ἅγιον. Καί ὄν τρόπον ἐπὶ τοῦ δούλου σου Παύλου ἐποίησας, διώκοντά σε καλέσας αὐτόν διὰ τῆς θεϊκῆς ἐμφανείας σου – καί γάρ ἐκείνου θεασαμένου σε καί

εἰπόντος· “Τίς εἶ;” οὐκ εἶπας· “Ἐγώ εἰμι ὁ ποιήσας τόν οὐρανόν καί τήν γῆν. Ἐγώ εἰμι ὁ ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι τά πάντα παραγαγών”, οὐδέ εἶπας· “Ἐγώ εἰμι ὁ ὦν, ἢ ὁ Θεός Σαβαώθ, ἢ ὁ Θεός τῶν πατέρων σου”, οὐδέ ἕτερόν τι ἐκ τῶν τῆς δόξης σου προσηγοριῶν, ἀλλ’ ἢ τοῦτο μόνον πρὸς αὐτόν εἶρηκας· “Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σύ διώκεις”, ἵνα γνῶ σαφῶς ὅτι σύ ὑπάρχεις (441) ὁ σαρκωθεὶς Θεός δι’ ἡμᾶς, ὃν ἐκεῖνος ἐδίωκεν, οὕτω καί ἐπ’ ἐμοί ἐποίησας, Δέσποτα, ὅτε μοι τόν ἅγιόν σου Συμεών καθυποδείξαι εὐδόκησας.

Τοῦ φωτός σου γάρ τοῦ θεϊκοῦ τά πάντα κάμέ τόν τάλανα καταφωτίσαντος καί τήν νύκτα ὡς ἡμέραν φαινοτάτην ποιήσαντος, ἐν αὐτῷ με τῷ ὕψει τῆς σῆς Θεότητος ὡς ἐν οὐρανῷ φρικτῶς ἰδεῖν αὐτόν κατηξίωσας, τῆς θεϊκῆς σου δόξης πλησίον ἰστάμενον, οὐ στεφάνῳ τινί, οὐκ ἐνδύματι φαινῶ, οὐκ ἐνηλλαγμένη θεωρία κοσμήσας αὐτόν, ἀλλ’ οἷος ἦν συνδιάγων ἡμῖν καί ὀρώμενος καθ’ ἐκάστην ἐπί τῆς γῆς, τοιοῦτόν μοι αὐτόν καθυπέδειξας ἐν τῷ οὐρανῷ. Τίνα τρόπον; Ἵνα μή ἕτερον εἶναι τοῦτον, τόν σύν ἡμῖν, καί ἄλλον τόν ἐκεῖ μοι ὀφθέντα λογίσωμαι καί ἀποπλανηθεὶς τοῦ καλοῦ ποιμένου ἀστοχήσω, τό ἀπολωλός ἐγώ πρόβατον.

Ἄλλα γάρ οὐδέ ἐν τούτῳ τῷ γεγονότι θαύματι συνῆκα ὁ ἄθλιος, ῥαθυμία δέ καί ὀλιγωρία κατ’ ὀλίγον κλαπεῖς, τοῖς προτέροις κακοῖς ἢ καί χεῖροσι περιέπεσον. Σύ δέ, Βασιλεῦ εὐσπλαχνε καί μακρόθυμε, οὐδέ οὕτω με ἀπεστράφης, ἀλλά δι’ αὐτοῦ με τοῦ ἀγίου ἐπέστρεψας καί εἰς τούς ἁγίους αὐτοῦ προσπεσεῖν πόδας με κατηξίωσας, τῆ κραταιᾷ σου χειρὶ καί τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ ἐξάξας ἀπό τοῦ πλάνου κόσμου καί τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καί ἡδονῶν καί ἀποχωρήσας με πάντων σωματικῶς τε ἅμα καί ψυχικῶς, ὡς τοῦ θαύματος, ὡς τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης καί συμπαθείας σου τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἔστησας ἐν τῇ τάξει τῶν δουλευόντων σοι. Μετά ταῦτα οὖν, Δέσποτα, οὐ μόνον τῶν ἀμυθῆτων (442) μου κακῶν τήν συγχώρησιν, ἀλλά καί τά προειρημένα ἅπαντα ἀγαθὰ ταῖς τοῦ ἀγίου σου πρεσβείαις μοι δέδωκας, μᾶλλον δέ αὐτός πάντα μοι γέγονας.

Προσκηνώσαντός σου γάρ ἐν ἐκείνῳ καί τῷ φωτί τῆς θεϊκῆς δόξης ἐκλάμποντος, πλησιάσας αὐτῷ ἐν μετανοία καί πίστει τούς ἐκείνου πόδας κρατήσας, ἐγώ εὐθύς θείας ἡσθόμην θερμότητος, εἶτα μικρᾶς ἀυγαζούσης λαμπρότητος, εἶτα θείου ἀπό τῶν ἐκείνου λόγων ἐμφυσηματος, εἶτα πυρός ἐκ τούτου ἐγκαρδίου διά δακρύων βλύζοντος ῥεῖθρα ἀένναα, εἶτα ἀκτίνος ἐν τῷ νοί μου λεπτῆς ταχύτερον ἀστραπῆς διελθούσης, εἶτα ὡς φῶς ἐν νυκτί καί ὡς νεφέλη ἐφάνη μοι μικρά καί φλογοειδῆς ἐπί τῆς κεφαλῆς μου καθίσασα, κειμένου μου ἐπί πρόσωπον καί ποιουμένου τήν δέησιν. Εἶτα ἀπέπτη καί μετ’ οὐ πολὺ ὥφθη μοι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Εἶτα ἀναλογιζόμενος τό ὀρώμενον εἶναι, ἕτερόν τι ὑπὲρ ταῦτα πάντα παραδοξότερον γίνεται. Κατά τούς ὕπνους γάρ ὑπὸ τῶν πονηρῶν δαιμόνων πειραζομένου μου καί πρὸς πάθος ρεύσεως διά μηχανῆς ἐλκομένου μου καί ἀνθισταμένου μου εἰς βοήθειαν, ἔξυπνος γέγονα, τῶν πειραζόντων τὰς χεῖρας ἀβλαβῆς ἐκφυγών. Ὡς δέ καθ’ ἑαυτόν τήν ἔνστασιν καί τήν ἀνδρείαν, μᾶλλον δέ τήν ἀκινήσιάν μου πρὸς τό πάθος ἐθαύμαζον, καί “Πόθεν τοῦτο ἀσυνήθως” μου λογιζομένου, “τό τρόπαιον γέγονεν, ἵνα καί κοιμώμενος ἀντιμάχωμαι καί ἰσχυρότερος τῶν ἀντιπάλων καί ἐχθρῶν μου γίνωμαι καί κατά κράτος αὐτούς νίκη νικῶ παραδόξως διά Χριστοῦ; ὡς τοῦ θαύματος, εὐθύς ὃν ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι ἐνόμιζον ἐντός μου τοῦτον εἶδον, σέ λέγω τόν ἐμόν Δημιουργόν καί Βασιλέα Χριστόν, (443) καί τότε ἔγνω εἶναι σὴν τήν νίκη, ἣν με νενικηκέναι ἐποίησας τόν διάβολον.

Ἄλλ’ ὅμως οὕπω ἐγίνωσκον, Δέσποτα, ὅτι σύ ἦς, ὁ ἀπό πηλοῦ πλάσας με, ταῦτα μοι πάντα χαρισάμενος τά καλά. Οὕπω ἔγνω ὅτι αὐτός σύ ὑπῆρχες ὁ ἀνυπερήφανος Θεός μου καί Κύριος. Οὕπω γάρ φωνῆς σου ἠξιώθην ἀκοῦσαι, ἵνα γνωρίσω σε, οὕπω

ἦς εἰπὼν μοι μυστικῶς ὅτι “Ἐγὼ εἰμι”. Ἀνάξιος γάρ ἐτύγχανον καὶ ἀκάθαρτος, ἔτι τὰ ὦτα τῆς ψυχῆς ἐμπεφραγμένα τῷ τῆς ἀμαρτίας ἔχων πηλῶ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου κεκρατημένους ὑπὸ ἀπιστίας καὶ ἀγνοίας καὶ τῆς τῶν παθῶν αἰσθήσεως καὶ ἀχλὺς. Καὶ σέ μὲν οὕτω τόν Θεόν μου ἐώρων· μὴ εἰδὼς δέ μηδέ προπεπιστευκῶς ὅτι Θεός, καθ’ ὅσον οἶόν τε ὀρᾶσθαι, ὀρᾶταί τινι, οὐκ ἐνενοούν ὅτι Θεός ἢ Θεοῦ δόξα ἐστὶ τό ποτέ μεν οὕτω μοι ποτέ δέ ἄλλως δεικνύμενον, ἀλλὰ τό μὲν ἀσύνηθες κατέπληττέ με τοῦ θαύματος, χαρᾶς δέ ὄλην μου τήν ψυχὴν ἐπλήρου καὶ τήν καρδίαν, ὡς καὶ αὐτό μου οἶεσθαι με τό σῶμα μεταλαμβάνειν τῆς χάριτος τῆς ἀφάτου ἐκείνης. Οὐπὼ δέ τό τίς ἦς ὁ ὀρώμενος τρανώς τότε ἐγίνωσκον. Τέως ἐώρων συχνότερον φῶς, ποτέ μὲν ἔνδον, ὅτε γαλήνης καὶ εἰρήνης ἢ ψυχῆ μου ἀπήλαυε, ποτέ δέ ἔξω που μακράν ἐφαίνετο ἢ καὶ τελείως ἐκρύπτετο καὶ κρυπτόμενον θλιψίμ μοι ἐνεποίει ἀφόρητον, λογιζομένου μου ὡς οὐκέτι πάντως φανήσεται. Ἀλλὰ μοι πάλιν θρηνοῦντι καὶ κλαίοντι καὶ πᾶσαν ἐνδεικνυμένῳ ξενιτείαν καὶ ὑπακοήν καὶ ταπείνωσιν ἐπεφαίνετο ὡσπερ ὁ ἥλιος, τό πάχος τοῦ νέφους διατέμνων καὶ κατά μικρόν προσηνῆς καὶ σφαιροειδῆς ἐνδεικνύμενος. Οὕτως οὖν ὁ ἄφραστος σύ, ὁ ἀόρατος, (444) ὁ ἀναφῆς, ὁ ἀκίνητος, ὁ πανταχοῦ ἀεὶ καὶ ἐν πᾶσι παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, καθ’ ὦραν, ἴν’ εἴπω, ἐν ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτί ὀρώμενος καὶ κρυπτόμενος, ἀπιῶν καὶ ἐρχόμενος, γινόμενος ἀφανῆς καὶ αἴφνης φαινόμενος, κατά μικρόν μικρόν τό σκότος ἐν ἐμοὶ ἀπεδίωξας, τό νέφος ἀπήλασας, τό πάχος ἐλέπτυνας, τήν λήμην τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν ἀπεκάθηρας, τὰ ὦτα τῆς διανοίας ἀπέφραξας καὶ διήνοιξας, τῆς ἀναισθησίας περιῆρας τό κάλυμμα, σὺν τούτοις πᾶν πάθος καὶ πᾶσαν σαρκικήν ἡδονὴν κατεκοίμησας καὶ τέλεον ἀπ’ ἐμοῦ ἐξώρισας. Τοιγαροῦν καὶ τοιοῦτόν με ἀπεργασάμενος, τόν οὐρανόν παντός νέφους ἐκάθηρας· οὐρανόν δέ λέγω τήν καθαρθεῖσαν ψυχὴν ἐν ἡ ἀοράτως, οὐκ οἶδ’ ὅπως ἢ πόθεν ἐρχόμενος, ὁ πανταχοῦ παρῶν αἴφνης εὐρίσκη καὶ ὡς ἄλλος ἥλιος ἀναδείκνυσαι. Βαβαί τῆς ἀφράστου συγκαταβάσεως!

Ταῦτα πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια, ἀδελφοί! Ἀνερχομένων δέ ἡμῶν ἐπὶ τό τελεώτερον, οὐκέτι ὡς τό πρότερον ἄμορφος ἢ ἀνείδεος ὁ ἄμορφος καὶ ἀνείδεος ἔρχεται ἢ τήν παρουσίαν καὶ ἄφιξιν τοῦ φωτός αὐτοῦ σιωπῆ πρὸς ἡμᾶς ἀπεργάζεται. Ἀλλὰ πῶς; Ἐν μορφῇ τινι, πλήν Θεοῦ· Θεός δέ οὐκ ἐν σχήματι ἢ ἐκτυπώματι, ἀλλ’ ἐν ἀκατανοήτῳ καὶ ἀμηχάνῳ καὶ ἀμόρφῳ μεμορφωμένος φωτὶ ἀπλοῦς δείκνυται – οὐδέν γάρ πλέον εἰπεῖν ἢ ἐκφράσαι δυνάμεθα , τέως ἐμφανῶς δείκνυται καὶ γνωρίζεται πάνυ γνωστῶς καὶ λίαν ὀρᾶται τρανώς ὁ ἀόρατος, ἀοράτως λαλεῖ καὶ ἀκούει καὶ, ὡς εἴ τις φίλος πρὸς φίλον ἐνώπιος ἐνωπίῳ, προσομιλεῖ ὁ φύσει Θεός τοῖς κατά χάριν ἐξ αὐτοῦ γεννηθεῖσι θεοῖς, καὶ ὡς πατήρ ἀγαπᾷ καὶ παρά τῶν υἱῶν φιλεῖται ἄγαν θερμῶς καὶ γίνεται (445) τούτοις ξένον θέαμα καὶ φρικτότερον ἄκουσμα, μῆτε λαλεῖσθαι παρ’ αὐτῶν ἀξίως δυνάμενον, μῆτε σιωπῆ συγκαλύπτεσθαι ἀνεχόμενον· οὗ τῷ πόθῳ ἀεὶ ἀναπτόμενοι καὶ μυστικῶς παρ’ αὐτοῦ ἐνηχούμενοι, ποτέ μὲν περὶ τῶν ἀλλοτρίων παθῶν ἀποδυσρόμενοι γράφουσι, ποτέ δέ τὰ ἐαυτῶν θριαμβεύουσι πταιίσματα. Καὶ ποτέ μὲν, τὰς εἰς αὐτούς γενομένας εὐεργεσίας καὶ ἐνεργείας τῆς χάριτος εὐχαρίστως ἐκδιηγούμενοι, θεολογικῶς ἀνυμνοῦσι τόν θεουργικῶς αὐτούς ἀλλοιώσαντα· ποτέ δέ, εἴ τι ἐναντίως καὶ ἐσφαλμένως λεγόμενον περὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀκούσωσι, κατά τό δοθέν αὐτοῖς μέτρον τῆς γνώσεως διορθούμενοι, τοῦτο γράφουσι, τὰς μαρτυρίας ἀπὸ τῶν θείων παριστῶντες Γραφῶν καὶ ἡρεμεῖν ὅλως ἢ κόρον τῆς διηγήσεως λαβεῖν οὐκ ἰσχύουσι. Τίνα τρόπον; Ἐπειδὴ οὐκέτι ἐαυτῶν, ἀλλὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς εἰσι Πνεύματος, οὐς καὶ κινεῖ καὶ ὑπ’ αὐτῶν πάλιν κινεῖται αὐτό, καὶ γίνεται ἐν αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐν ταῖς θείαις ἀκούεις Γραφαῖς περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν λεγόμενα, μαργαρίτης, κόκκος σινάπεως, ζύμη, ὕδωρ, πῦρ, ἄρτος, πόμα ζωῆς, πηγὴ ζωῆς τε καὶ ἀλλομένη,

ποταμούς ρέουσα λόγων πνευματικῶν, λόγων θείας ζωῆς, λαμπάς, κλίνη, παστάς, νυμφῶν, νυμφίος, φίλος, (446) ἀδελφός καί πατήρ. Καί τί πολλά λέγων πειρῶμαι τά πάντα διεξελθεῖν καί ἰδοῦ εἰσιν ἀναρίθμητα; Ἄ γάρ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καί οὐς οὐκ ἤκουσε καί ἐπί καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, πῶς γλῶσσα μετρήσασα ταῦτα λόγῳ ἐκδιηγῆσεται; Ὡντως οὐδαμῶς. Εἰ γάρ καί ἐντός ἡμῶν πάντα διά τό τόν πάροχον τούτων Θεόν περιφέρειν κεκτήμεθα, ἀλλ' οὔτε νοί' ἐκμετρήσαι, οὔτε λόγῳ ἐξηγήσασθαι ταῦτα ὅλως δυνάμεθα.

Ταῦτα τοίνυν ἐγράψαμεν, ὧ πατέρες καί ἀδελφοί, οὐκ ἐνδείξεως χάριν, μή γένοιτο – τί γάρ καί ἔχομεν ἡμέτερον ἐνδείξασθαι, εἰ μή ἐκ κοιλίας μητρός ἡμῶν ἀμαρτίας καί ἀκαθαρσίας καί ἀνομίας πολλάς, αἷς ὡς οἶμαι οὐδέ ἡ θαλαττία ψάμμος τῷ πλήθει συνεξισάζεται; ἀλλά τοῦ Θεοῦ τά θαυμάσια φανεροῦμεν καί παρατιθέμεθα ὑμῖν, εἰ καί μή ἀξίως, ἀλλ' οὖν κατά γε τήν ἡμετέραν δύναμιν· πρὸς τούτοις καί ἵνα τοὺς οἰομένους Πνεῦμα Ἅγιον ἀγνώστως ἔχειν ἀπό τοῦ θείου βαπτίσματος διά ταύτης τῆς ἐξηγήσεως ὠφελήσωμεν. Διδάσκει γάρ ὁ λόγος ἡμᾶς τήν ἐνοῦσαν ἐν πρώτοις ἡμῖν παντελῆ σκότωσίν τε καί ζόφωσιν ἡγουν τήν ἀλλοτριώσιν τοῦ θείου φωτός, ὅτε δηλαδή καί τήν περί Θεοῦ ἄγνοιαν σαφῶς διεξέρχεται, ἔπειτα τόν ἐκ τῆς συνειδήσεως γινόμενον ἔλεγχον, εἶτα τό φόβον, εἶτα τήν ἐπιθυμίαν τῆς ἀφέσεως τῶν χρεῶν ὅτε καί μεσίτην ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητεῖ πρὸς τοῦτο καί βοηθόν, ὡς μή δυνάμενος δηλονότι μόνος ἀναιδῶς προσελθεῖν διά τό καταβαρεῖσθαι αὐτόν ὑπό πολλῶν τῆς αἰσχύνης ἀμαρτιῶν, εἶτα τήν ἐπιτυχίαν τοῦ μεσίτου καί ποιμένου καί πρεσβευτοῦ· (447) καί πῶς τῇ νοερᾷ ἐλλάμψει τοῦ Πνεύματος καί τοῦτον τεθέαται, ὃ καί ἀρχὴν γενομένην ἐλλάμψεως δείκνυσιν, ἧς πρώην ὑπῆρχεν ἀμύητος, πῶς τε μετά τό γενέσθαι τήν ἀποκάλυψιν ἄλιν ἡ θεωρία παρῆλθε τοῦ Πνεύματος καί, στερηθεὶς ταύτης, ἄλιν ἐν σκότει ἀμαρτιῶν πολλῶν περιέπεσε. Μετά δέ ταῦτα καί τήν διά τοῦ ποιμένου δευτέραν κλήσιν ἐδήλωσεν, εἶτα τήν ὑπακοήν, τήν πίστιν, τήν ταπεινώσιν, τήν ὑποταγήν, ἐκ δέ τούτων τήν κατά μικρόν ἐν γνώσει καί θεωρίᾳ γινομένην ἐν ἡμῖν ἐναργεστάτην ἀλλοίωσιν, ἣν ὁ μή ἐπεγνωκῶς ἐν ἑαυτῷ γενομένην κατά τήν τοῦ λόγου ἐξήγησιν, οὐ δυνατόν ἔχειν Πνεῦμα Ἅγιον τόν τοιοῦτον κατοικοῦν ἐν αὐτῷ. Ἀλλά ταῦτα μὲν ὁ λόγος, καθὼς μοι ἄνωθεν εἴρηται, διεξοδικώτερον διερχόμενος, οὐ καυχόμενος ἡμᾶς ἀποδεικνύει, ἀλλά διηγούμενος τά θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, ἃ ἐν τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτόν ἐξ ὅλης ψυχῆς καί καρδίας φιλαγάθως ἐργάζεται, ὡς ἂν πᾶσα πρόφασις καί παρακοήν ἐνδικον ἀπολήψεται τήν μισθαποδοσίαν ἐν ἡμέρᾳ ἣ κρινεῖ ὁ Θεός τό γένος τῶν ἀνθρώπων, ὧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

***Τοῦ ἁγίου καί μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Νέου. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν
περὶ τῶν γεγονότων εὐεργεσιῶν εἰς αὐτόν παρ' αὐτοῦ. Ἐν ἧ καί περὶ εὐχῆς
πνευματικῆς καί τῆς ἐν ταύτῃ προκοπῆς. Καί περὶ ἐλλάμψεως θείας θεωρίας
τε ἀπλανοῦς καί ἀγάπης τῆς πρὸς Θεόν.***

Λόγος Λστ' . (448)

Εὐχαριστῶ σοι, Δέσποτα, Κύριε οὐρανοῦ καί γῆς, ὁ ἐκ μή ὄντος εἰς τό εἶναι πρό καταβολῆς κόσμου γενέσθαι με προορίσας. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πρό τοῦ φθάσαι τήν

ἡμέραν καὶ ὥραν, ἐν ἧ̄ ἐκέλευσας παραχθῆναί με, αὐτός ὁ μόνος ἀθάνατος, ὁ μόνος παντοδύναμος, ὁ μόνος ἀγαθός καὶ φιλόανθρωπος, κετελθὼν ἐξ ὕψους ἀγίου σου, τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν μὴ ἐκστάς καὶ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου Μαρίας σαρκωθεὶς καὶ γεννηθεὶς, προανέπλασας καὶ προεζώωσας καὶ τοῦ προπατορικοῦ με πτώματος ἠλευθέρωσας καὶ τὴν εἰς οὐρανούς ἄνοδον προηυτρέπισας. Εἶτα καὶ παραχθέντα με καὶ κατὰ (449) μικρὸν αὐξάνοντα, αὐτός καὶ τῷ τῆς ἀναπλάσεως ἀγίῳ βαπτίσματί σου ἐξανεκαίνισας, καὶ τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι κατεκόσμησας, καὶ ἄγγελον φωτός φύλακά μοι κατέστησας, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἔργων καὶ τῶν τοῦ ἐχθροῦ παγίδων μέχρι τελείας ἡλικίας με ἄτρωτον διεφύλαξας.

Ἐπεὶ δέ οὐ βία ἡμᾶς, ἀλλ' αὐτοπροαιρέτῳ γνώμῃ σώζεσθαι ἐδικαίωσας, εἶσας κάμῃ τῷ αὐτεξουσίῳ τιμᾶσθαι καὶ τὴν πρὸς σέ ἀγάπην ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν σου φυλακῆς αὐτοπροαίρετον ἐπιδείκνυσθαι, ἐγὼ δέ ὁ ἀγνώμων καὶ καταφρονητής, ὡσπερ ἵππος ἀπολυθεὶς ἐκ δεσμῶν, οὕτω τὴν ἀξίαν τῆς αὐτεξουσιότητος λογισάμενος, εἰς κρημνὸν ἑμαυτόν, τῆς σῆς δεσποτείας ἀποσκιρτήσας, ἀπέρριψα. Κάκεῖ με κείμενον καὶ ἀναισθητῶς ἐγκυλιόμενον καὶ ἐπὶ πλεῖον συντριβόμενον, οὐκ ἀπεστράφη, οὐκ εἶσας κείσθαι καὶ τῷ βορβόρῳ μολύνεσθαι, ἀλλὰ διὰ σπλάγχνα ἐλέους σου ἐξαπέστειλας κάκεῖθῃν με ἀνήγαγες καὶ λαμπρότερον ἐτίμησας, καὶ ἀπὸ βασιλέων καὶ ἀρχόντων, ὡς σκεῦος ἄτιμον βουληθέντων μοι χρήσασθαι εἰς λειτουργίαν τῶν θελημάτων αὐτῶν, ἀρρήτοις σου κρίμασιν ἀπελύτρωσας· δῶρα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, καίτοι φιλαργύρου μου ὄντος, λαβεῖν με οὐκ εἶσας, δόξαν καὶ περιφάνειαν βίου, διδομένην μοι εἰς ἀπεμπόλησιν τοῦ ἀγιασμοῦ σου, ὡς βδέλυγμα ταύτην λογίσασθαι ἐδώρῃσω μοι. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα, ἐξομολογοῦμαί σοι, Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, εἰς οὐδέν ἄλιν θέμενος, εἰς λάκκον καὶ ἰλὺν βυθοῦ αἰσχροῦν ἐννοιῶν τε καὶ (450) πράξεων ἑμαυτόν ὁ ἄθλιος ἐναπέρριψα, κάκεῖ κατελθὼν τοῖς ἐγκεκρυμμένοις ἐν τῷ σκότει περιέπεσον, ἐξ ὧν οὐκ ἑμαυτόν ἐγὼ μόνον, ἀλλ' οὐδέ ὁ σύμπας κόσμος εἰς ἓν ἄθροισθεὶς ἐκείθεν ἀναγαγεῖν με καὶ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐξελεῖσθαι ἠδύνατο.

Ὅμως ἐκεῖσε κρατούμενόν με ἐλεεινῶς καὶ ἀθλίως περισυρόμενον καὶ συμπνιγόμενον καὶ καταπαιζόμενον παρ' αὐτῶν, ὁ εὐσπλαχνος σύ καὶ φιλόανθρωπος Δεσπότης, οὐ παρεῖδες με, οὐκ ἐμνησικακήσας, οὐκ ἀπεστράφης μοι τὴν ἀγνώμονα γνώμην, οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀφήκας ὑπὸ τῶν ληστῶν ἐθελοντί τυραννεῖσθαι με. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐγὼ ἀναισθητῶς συναπαγόμενος αὐτοῖς ἔχαιρον, σύ ἀσχημόνως ὄραν με περιηγόμενον καὶ συρόμενον οὐκ ἔφερες, Δέσποτα, ἀλλ' ἐσπλαχνίσθης, ἀλλὰ ἠλέησας καὶ οὐκ ἄγγελον, οὐδέ ἄνθρωπον πρὸς μέ τόν ἀμαρτωλὸν καὶ ἄθλιον ἐξαπέστειλας, ἀλλ' αὐτός σύ ὑπὸ τῶν τῆς ἀγαθότητός σου σπλάγχνων κινούμενος, τῷ βαθυτάτῳ λάκκῳ ἐκείνῳ ἐπικλιθεὶς καὶ ἐν τῷ βάθει τοῦ βορβόρου κάτω που συγκεχωσμένῳ καὶ καθημένῳ τὴν ἄχραντόν σου ὑψηπλώσας χεῖρα, κάμοῦ μὴ ὀρῶντός σε – ποῦ γάρ καὶ εἶχον ἢ πῶς ἀναβλέψαι ὄλως ἴσχυσα ἂν, ὑπὸ τοῦ βορβόρου συγκεκαλυμμένος καὶ συμπνιγόμενος; τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς μου ἐκράτησας κάκθειθῃν με βιαίως σύρων ἀνέσπασας, ἐμοῦ τῶν μὲν πόνων καὶ τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἀθροῦσας φορᾶς αἰσθανομένου καὶ ὅπως ἀνέρχομαι, ἀγνοοῦντος δέ ὑπὸ τίνος ὄλως ἀνάγομαι ἢ τίς ποτέ ἐστιν ὁ κρατῶν καὶ ἀνάγων με. Ἀλλ' ἀναγαγὼν καὶ στήσας με ἐπὶ τὴν γῆν, δούλω σου καὶ μαθητῆ παραδέδωκας, ὄλον ὄντα με ρυπαρόν καὶ ὑπὸ τοῦ βορβόρου τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ ὠτα καὶ τό στόμα ἐμπεφραγμένον, (451) καὶ μηδέ οὕτω βλέποντα ὅστις εἶ, εἰ μὴ μόνον γνόντα ὁποῖός τίς ποτε ἀγαθός καὶ φιλόανθρωπος ὑπάρχεις, τοῦ βαθυτάτου με λάκκου ἐκείνου καὶ βορβόρου ἐξήγαγες. Εἰπὼν οὖν μοι· “Κράτησον καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ κολληθεὶς ἀκολούθησον· οὗτος γάρ σε ἀπαγαγὼν ἀπολούσειε”, πίστιν τε βεβαίαν εἰς τοῦτόν μοι χαρισάμενος, ὑπεχώρησας. Ποῦ οὖν γεγονώς ἦς, ἀγνοῶ.

Τῷ γοῦν ὑποδειχθέντι μοι παρά σοῦ, πανάγιε Δέσποτα, κατά τό πρόσταγμά σου ἀμεταστρεπτί ἠκολούθησα, κάκεινου πρὸς τὰς βρύσεις καί τὰς πηγὰς κόπω πολλῶ ἀγαγόντος με, τυφλόν ὄντα καί ὄπισθεν ἐφελκόμενον ἐκείνου τῆ παρά σοῦ μοι δοθείση χειρὶ τῆς πίστεως καί ἀκολουθεῖν ἀναγκαζόμενον, ἔνθα βλέπων ἐκείνος καλῶς τούς πόδας ἀνελάμβανε καί διὰ τῶν λίθων καί βοθύνων καί σκανδάλων διήρχετο ἀπάντων ὑπεραλλόμενος, ἐμέ εἰς ταῦτα προσκρούειν καί ἐμπίπτειν συνέβαινε, καί πολλούς πόνους καί πολλὰς κακώσεις καί θλίψεις ὑπέμεινα. Ἀλλά γάρ ἐκείνος μὲν ἐν πάσῃ πηγῇ καί βρύσει ἀφ' ἑαυτοῦ καθ' ὥραν ἐνίπτετο καί ἐλούετο, ἐγὼ δέ μὴ βλέπων παρηρχόμην τὰς πλείω. Εἰ μὴ γάρ ἐκείνος τῆς χειρὸς ἐκράτησέ μου καί πρὸς τῆ πηγῇ ἔστησε καί τὰς χεῖρας ὠδήγησέ μου τοῦ νοός, οὐδ' ὅπου ποτέ οὔσαν ἠδυνάμην εὐρεῖν τὴν βρύσιν τοῦ ὕδατος. Ὑποδείξαντος δέ καί πολλάκις ἔασαντός με τοῦ νίψασθαι, σὺν τῷ καθαρῷ ὕδατι καί πηλόν που προσπαρακείμενον τῆ πηγῇ καί βόρβορον ἴσως ἐν ταῖς παλάμαις συνανελάμβανον καί τό πρόσωπόν μου ἐμόλυνον, ἀλλά καί τὴν βρύσιν πολλάκις ψηλαφῶν τοῦ ὕδατος εὐρεῖν συγκατέσπων τόν χοῦν καί τόν βόρβορον ἀνετάρασσον καί μὴ βλέπων ὅλως, μολύνων τῷ βορβόρῳ τό πρόσωπον ὡσπερ ἐν ὕδατι, καθαρῶς ἐνόμιζον ἀποπλύνεσθαι.

(452) Πῶς δέ τὴν ἐκ τούτου πάλιν ἀνάγκην καί βίαν ἐκδιηγῆσομαι; Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί τῶν πολλάκις διαμαρτυρουμένων καί ὑποτιθεμένων καί καθ' ἐκάστην λεγόντων μοι: “Τί ματαιοπονεῖς, ἀφρόνως ποιῶν, καί τῷ ἐμπαίκτη τούτῳ καί πλάνῳ ἀκολουθεῖς, ἀναβλέψαι ματαίως καί ἀνωφελῶς προσδοκῶν; Οὐδέ γάρ νῦν δυνατόν. Τί καί τούς πόδας προσκρούων καί αἱμάσσω ἀκολουθεῖς; Τί δέ μὴ μάλλον ἐλεήμοσι προσέρχη, παρακαλοῦσι τοῦ ἀναπαύειν καί διατρέφειν καί καλῶς θεραπεύειν σε; Οὐ γάρ ἐνδέχεται σε τῆς λέπρας ἀπαλλαγῆναι τῆς ψυχικῆς, οὐδέ νῦν ἀναβλέψαι ποτέ. Πόθεν γάρ ὁ ἐμπαίκτης αὐτός ἀνεφάνη ἄρτι θαυματουργός, ὑπισχνούμενός σοι τὰ παρά πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς νῦν γενεᾶς ὄντα ἀδύνατα; Οὐαί σοι, ὅτι καί τὴν διδομένην σοι θεραπείαν παρά τῶν φιλοχρίστων καί φιλαδέλφων καί συμπαθῶν ἀνδρῶν ἀπολέσεις καί τὰς κακώσεις καί θλίψεις, ἅς ὑφίστασαι ἐπὶ ματαίαις ἐλπίσιν, ὑπομενεῖς καί τῶν ἐπαγγελλομένων σοι ὑπὸ τοῦ ἀπατεῶνος καί πλάνου αὐτοῦ ἐπ' ἀληθείας ἐκπέσης. Τί γάρ καί ἰσχύει ὅλως; Καί ἡμῶν δίχα σύ οὐ συλλογίζῃ ἐν σεαυτῷ, οὐδέ φρονεῖς; Τί δαί; Οὐχί καί ἡμεῖς πάντες βλέπομεν; Ἡ τυφλοί, ὡς ὁ πεπλανημένος αὐτός σοι λέγει, ὑπάρχομεν; Ὦντως βλέπομεν ἅπαντες, καί οὐκ ἔστιν ἄλλη μεῖζων ταύτης, μὴ ἀπατῶ, ἀνάβλεψις”. Ἀλλά τούτων με πάντων, σύ ὁ ἐλεήμων καί εὐσπλαχνος, τῶν ὄντως ἀπατεῶνων καί πλάνων, τῶν ἀνατροπὴν θολεράν τόν πλησίον ποτιζόντων, ἐρρῦσω με διὰ τῆς χαρισθείσης μοι παρά σοῦ πίστεως καί ἐλπίδος, δι' ἧς καί τὰ ῥηθέντα καί ἄλλα πλείονα ἐνίσχυσας, ὑπομείναι με.

(453) Ἀλλά γάρ ἐν ἅπασιν τούτοις καρτερήσαντι καί μὴ ἀφισταμένῳ μοι, οὕτω πως τεθολωμένους καί ψηλαφητῶς καθ' ἐκάστην ἀπονιπτομένῳ καί τῷ δοκεῖν ἀπολουομένῳ, ὡς ὁ ἀπόστολός σου καί μαθητής με ἐδίδασκε, ποτέ περιπατοῦντι καί πρὸς τὴν πηγὴν τρέχοντι, αὐτός σύ πάλιν, ὁ καί πρῶν ἐκ τοῦ βορβόρου ἐκσπάσας με, ἐν τῇ ὁδῷ προσυπήντησας. Καί τότε πρῶτον τῆ τοῦ προσώπου σου ἀχράντῳ αἴγλη τὰ ἀσθενῆ μου περιήστραψας ὄμματα, καί ὁ ἔχειν ἐδόκουν φῶς κάκεινο ἀπώλεσα, γνωρίσαι σε μὴ δυνηθεῖς. Καί πῶς ἀν ἠδυνήθην, οὐτινος οὐδέ τὴν τοῦ προσώπου αἴγλην ἰδεῖν, οὐδέ καταμαθεῖν ἢ κατανοῆσαι ἐξίσχυσας, σέ αὐτόν ἰδεῖν ἢ γνῶναι, ὅστις ποτέ ἦς; Ἐκτοτε οὖν συχνότερως καί πρὸς αὐτῇ τῆ πηγῇ ἵσταμένου μου, ὁ ἀνυπερήφανος οὐκ ἀπηξίους κατέρχεσθαι, ἀλλά παραγινόμενος καί κρατῶν μου πρῶτον τὴν κεφαλὴν, ἐνέβαπτες αὐτήν ἐν τοῖς ὕδασι καί καθαρώτερον ἐποίεις ὀρᾶν με τό φῶς τοῦ προσώπου σου. Εὐθύς δέ ἀφίπτασο, μὴ διδούς ἐννοεῖν με ὅστις αὐτός ἦς, ὁ ταῦτα ποιῶν, ἢ ὅθεν τε ἦλθες ἢ ποῦ ἀφίκεσαι, οὐδέ γάρ ἔτι τοῦτο ἐδίδως

μοι. Οὕτω δέ ἐρχομένου ἐπί χρόνον και ἀπίοντος σου, κατ' ὀλίγον ἐφαίνου πλέον και πλέον κάμει περιήντλεις τοῖς ὕδασι και καθαρώτερον ὄραῖν και πλέον φῶς ἐχαρίζω μοι.

Τοῦτο δέ ἐγγρονίσας ποιῶν, φρικτόν με πράγμα και μυστήριον ἰδεῖν κατηξίωσας. Σοῦ γάρ παραγινομένου και τῷ δοκεῖν με τοῖς ὕδασι πλύνοντος και περιαντλοῦντος και ἐν αὐτοῖς πολλάκις ἐμβάπτοντος, τάς ἀστραπάς τάς περιλαμπούσας με και τάς ἀκτῖνας τοῦ προσώπου σου ἀναμιγείσας ἐθεασάμην τοῖς ὕδασι και ἐξέστην, ὄρων φωτοειδεῖ με ὕδατι ἐκπλυνόμενον. (454) Και ποῦ ποθεν ἦν τίς ὁ τούτου πάροχος, οὐκ ἐγίνωσκον, μόνον δέ λουόμενος ἔχαιρον τῇ πίστει αὐξάνων, τῇ ἐλπίδι πτερούμενος και ἕως οὐρανοῦ ἀνερχόμενος, τούς δέ πλάνους ἐκείνους, τούς τά ῥήματα τῆς ἀπάτης και τοῦ ψεύδους ὑποτιθεμένους μοι, σφόδρα μισῶν και τῆς πλάνης κατελεῶν, οὐδέ πρός συντυχίαν ἢ ὁμιλίαν ὄλως αὐτοῖς συνηρχόμην, ἀλλά και τῆς θεᾶς αὐτῶν τὴν βλάβην ἐξέφευγον, τόν δέ συνεργόν και βοηθόν μου, τόν ἅγιόν σου λέγω μαθητήν και ἀπόστολον, ὡς αὐτόν σέ τόν ἐμέ πλάσαντα, ἐσεβόμην, ἐτίμων, ἠγάπων ἀπό ψυχῆς, προσπίπτων αὐτοῦ τοῖς ποσί νυκτός και ἡμέρας και “Εἴ τι δύνασαι, βοήθει μοι” αὐτόν ἐξαιτούμενος, πληροφορίας ἔχων ὅτι ὅσα και βούλεται, δύναται παρά σοί.

Οὕτως οὖν ἐφ' ἱκανόν χρόνον τῇ χάριτί σου διατελῶν, ἄλλο πάλιν εἶδον φρικτόν μυστήριον. Λαβόμενος γάρ με, εἰς οὐρανοῦς ἀνελθῶν, συνανήγαγες, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτός τοῦ σώματος, σύ μόνον οἶδας, ὁ και τοῦτο ποιήσας. Ἀλλά γάρ ὥραν ἐκεῖσε μετά σοῦ με ποιήσαντα, και τῆς δόξης – τίνος δέ ἀγνοῶ και οὔτινος – τό μέγεθος, ἐκπλαγεῖς και τῷ ἀμετρήτῳ ὕψει ἐκθαμβηθεῖς, ὄλος ἔφριξα. Πάλιν δέ με μόνον ἀφήκας ἐν γῆ, ἐν ἧ και ἰστάμην τό πρότερον, και εὐρέθην θρηνῶν και τὴν παλαιπωρίαν μου ἐκθαμβούμενος. Εἶτα κάτω μετ' οὐ πολύ ὄντος μου, ἄνω εἰς οὐρανοῦς, διανοιχθέντων αὐτῶν, τό πρόσωπόν σου, ὡς ἥλιον ἄμορφον, κατηξίωσας ὑποδειξαί μοι. Και ὅστις ποτέ ἦς, οὐδ' οὕτω μοι γνῶναι δέδωκας – πῶς γάρ, μή λαλήσας μοι; ἀλλ' ἐκρύβης εὐθύς κἀγὼ περιῆν ζητῶν σε, ὄν οὐκ ἐγίνωσκον, και μορφὴν σου ἰδεῖν και γνωστῶς γνῶναι (455) ὅστις ἦς ἐπεπόθουν. Διό και ἀπό τῆς πολλῆς βίας και τοῦ πυρός τῆς ἀγάπης σου διαπαντός ἔκλαιον, μή εἰδῶς αὐτόν σέ ὅστις εἶ, τόν ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι παραγαγόντα με και ἐκ τοῦ βορβόρου ἐξαγαγόντα και τά εἰρημένα ἅπαντα γεγονότα μοι.

Ὡς οὖν οὕτω πάλιν πολλάκις ὦφθης και πολλάκις πάλιν μή λαλήσας ἐκρύβης μοι μηδὲ ὀρώμενος, τάς ἀστραπάς δέ και τὴν αἴγλην τὴν τοῦ προσώπου σου ὄρων, ὡσπερ πρότερον ἐν τοῖς ὕδασι, πάλιν και πολλάκις περικυκλούσας με, κρατεῖν δέ ταύτας ὄλως ἀμηχανῶν, ἐμιμνησκόμην ὅπου ποτέ ἄνω εἶδόν σε, και ἄλλον εἶναι ἀφρόνως ὑπονοούμενος πάλιν ἐζήτην μετά δακρῶν ἰδέσθαι σε. Οὕτως οὖν ἐν πολλῇ λύπη και θλίψει και στενοχωρία ἐμαυτόν ἐκπιέζων και ἐμαυτοῦ ἐπιλανθανόμενος και ὄλου ὄλως τοῦ κόσμου και τῶν ἐν κόσμῳ, και μηδέ σκιάν, μηδέ ὅτιοῦν ἢ ὅτι ἐστὶ τί ποτε τό ὀρώμενον ἐννοῶν, αὐτός ὁ πᾶσιν ἀόρατος, ὁ ἀναφῆς και ἄληπτος, ἔφανας και ἐδόκει μοι τόν ἐμόν νοῦν καθαίρων και πλατύνων τό τῆς ψυχῆς ὀπτικόν και ἐπί πλεῖον παρέχων ὄραῖν τὴν δόξαν σου, και ὅτι μᾶλλον αὐξάνεις αὐτός και λάμπων πλέον πλατύνῃ, και τῇ τοῦ σκότους ὑποχωρήσει αὐτόν σε πλησιάζοντα και ἐρχόμενον κατεμάνθανον, καθά πολλάκις και ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πάσχομεν. Σελήνης γάρ φαινούσης και περιπατούντων οἰονεῖ τῶν νεφῶν, ἢ σελήνη ὄραται και δοκεῖ τρέχειν ταχύτατα, μηδὲν τῷ συνήθει προστιθεῖσα δρόμῳ ἢ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπαλάσσουσα πορείαν. Οὕτως οὖν, Δέσποτα, ἐδόκεις ἔρχεσθαι ὁ ἀκίνητος και ὁ ἀναλλοίωτος μεγεθύνεσθαι και μορφοῦσθαι ὁ ἄμορφος.

(456) Ὡσπερ γάρ ἐπί τυφλοῦ κατά μικρόν ἀναβλέποντος και τόν χαρακτηῖρα τοῦ ἀνθρώπου κατανοοῦντος και οἷός ἐστιν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἀνιστοροῦντος, οὐχ ὁ

χαρακτήρ πρὸς τὴν ὄρασιν μεταποιεῖται ἢ μεταπλάττεται, ἀλλὰ τὸ ὀπτικὸν μᾶλλον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀποκαθαιρόμενον, τὸν χαρακτήρα, οἷός ἐστιν, ὄρα, ἐντυπουμένης οἰονεῖ τῆς ἐμφερείας αὐτοῦ ὅλης τῷ ὀπτικῷ καὶ διὰ τούτου διῖκνουμένης καὶ ἀπομασσομένης καὶ ὡς ἐν πίνακι ἐγχαραττομένης τῷ νοερῷ τε καὶ μνημονευτικῷ τῆς ψυχῆς, οὕτω καὶ αὐτὸς ὠράθης, τῷ φωτὶ τρανῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκκαθάρας μου τὸν νοῦν ὀλικῶς. Κάκεινου τρανότερον καὶ καθαρώτερον βλέποντος, αὐτὸς μοί ποθεν ἐδόκεις ἐξέρχεσθαι καὶ λαμπρότερος φαίνεσθαι, καὶ χαρακτήρα μορφῆς ἀμόρφου ὄρα ἔμπαρεῖχός μοι, καὶ ἔξω με τοῦ κόσμου τότε πεποιήκας – δοκῶ εἰπεῖν καὶ τοῦ σώματος, τοῦτο γὰρ ἀκριβῶς γνῶναι οὐκ ἔδωκας, ὑπερηύγασας δ' οὖν καὶ τῷ δοκεῖν ὅλως ὅλω καλῶς βλέποντι ὥφθης μοι, καὶ “Ὡ Δέσποτα” λέγοντά με, “τίς ποτε ἦς;”, τότε φωνῆς με πρῶτον τὸν ἄσωτον κατηξίωσας καὶ οὕτως προσηνῶς προσεφθέγγω μοι, ἐξανισταμένῳ καὶ θαμβουμένῳ καὶ τρέμοντι καὶ ἐν ἑμαυτῷ ποσῶς ἐννοοῦντι καὶ λέγοντι· “Τί ποτε ἄρα ἡ δόξα αὕτη καὶ τὸ τῆς λαμπρότητος ταύτης μέγεθος βούλεται; Πῶς δέ ἢ πόθεν ἐγὼ τοιούτων ἀγαθῶν κατηξίωμαι;” – “Ἐγώ, φησίν, εἰμί ὁ Θεός ὁ διὰ σέ γεγονώς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι με ἐξ ὅλης ψυχῆς ἐπεζήτησας, ἰδοῦ ὑπάρξεις ἀπὸ τοῦ νῦν ἀδελφός μου καὶ συγκληρονόμος μου καὶ φίλος μου”. Ἐπὶ τούτοις οὖν καταπλαγέντος (457) μου καὶ τῇ ψυχῇ ἐκχυθέντος καὶ τὴν ἰσχύν διασκορπισθέντος καὶ “Τίς εἰμι” ἀνταποκριθέντος “ἐγὼ ἢ τί πεποιήκα ὁ ἄθλιος, Δέσποτα, καὶ ταλαίπωρος, ἵνα με τοιούτων ἀγαθῶν ἄξιον καταστήσης καὶ τοιαύτης δόξης συμμετόχον καὶ συγκληρονόμον ποιήσης;” – λογισαμένου μου δέ ταύτην ὑπὲρ νοῦν εἶναι τὴν δόξαν καὶ τὴν χαράν, ὁ Δεσπότης πάλιν σύ, οἰονεῖ φίλος φίλῳ διαλεγόμενος διὰ τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος σου Πνεύματος, εἶπας μοι· “Ταῦτα διὰ μόνην τὴν πρόθεσιν καὶ προαίρεσιν καὶ πίστιν σου ἐδωρησάμην σοι καὶ ἔτι δωρήσομαι. Τί γὰρ ἔχεις ἄλλο ἢ ἔσχες ποτέ σόν, γυμνός παρ' ἐμοῦ παραχθείς, ἵνα ἐκεῖνο λαβὼν ἀντ' ἐκείνου ταῦτά σοι δώσοιμι; Ἐάν γάρ μή λυθῆς τῆς σαρκός, τὸ τέλειον οὐ θεάσῃ, οὐδέ ἐπαπολαῦσαι ὅλου αὐτοῦ ἰσχύσεις καλῶς”. Ἐμοῦ δέ εἰπόντος· “Καὶ τί τούτου μείζον εἶτε λαμπρότερον; Ἐμοὶ τέως ἀρκεῖ τὸ οὕτως εἶναι καὶ μετὰ θάνατον” – “Ὡς λίαν εἶ σύ μικρόψυχος, εἶπας, τοῖς τοιούτοις ἀρκούμενος. Ταῦτα γὰρ πρὸς τὰ μέλλοντα ἴσον εἰσιν ἱστορηθέντος ἐν χάρτη οὐρανοῦ καὶ ταῖς χερσὶ κρατουμένου· ὅσω γὰρ οὗτος τοῦ ἀληθινοῦ οὐρανοῦ ἀπολείπεται, τοσοῦτω πλέον ἀσυγκρίτως ἢ μέλλουσα δόξα ὑπὲρ τὴν νῦν ὀρωμένην σοι ἀποκαλυφθήσεται”.

Ταῦτα εἰπὼν ἐσιώπησας καὶ μικρόν μικρόν ὁ γλυκὺς καὶ καλὸς Δεσπότης ἐκρύβης ἐξ ὀφθαλμῶν μου, εἶτε ἐμοῦ μακρύναντος ἀπὸ σοῦ, εἶτε σοῦ ἀπ' ἐμοῦ ἀπελθόντος, οὐκ οἶδα. Τέως δ' οὖν ἐγενόμην πάλιν ὅλος ἐν ἑμαυτῷ, ποθὲν νομίσας ἐλθεῖν, καὶ εἰσῆλθον ἐν τῷ πρώτῳ σκηνώματι. Ὅθεν μιμνησκόμενος τοῦ κάλλους τῆς δόξης καὶ τῶν ῥημάτων σου, (458) περιπατῶν, καθεζόμενος, ἐσθίων, πίνων καὶ προσευχόμενος, ἔκλαιον καὶ ἐν χαρᾷ διηγῶν ἀνεκφράστῳ γνωρίσας σε, τὸν Ποιητὴν τῶν ἀπάντων. Πῶς γὰρ καὶ μή ἔχαιρον; Ἀλλὰ γὰρ πάλιν λυπούμενος καὶ οὕτως αὐθις ἰδεῖν σε ἐπιποθῶν, ὡς ἀπῆλθόν ποτε πρὸς τὸ τὴν ἄχραντον εἰκόνα τῆς σέ Τεκούσης ἀσπάσασθαι καὶ ταύτη προσέπεσα, αὐτὸς πρό τοῦ ἀναστῆναί με, ἐντὸς τῆς ταλαιπώρου καρδίας μου, ὡς φῶς ἀποτελέσας αὐτήν, ὠράθης μοι, καὶ τότε ἔγνω ὅτι ἐν ἐμοὶ σε γνωστῶς ἔχω. Ἀπὸ οὖν τότε οὐχὶ μνημονεύων σου καὶ τῶν περὶ σέ ἡγάπων σε ἀπὸ τῆς τῶν τοιούτων μνήμης, ἀλλ' ἐν ἐμοὶ σέ, τὴν ἐνυπόστατον ἀγάπην, ἔχειν ἐπ' ἀληθείας ἐπίστευσα. Ἡ γὰρ ὄντως ἀγάπη σύ εἶ, ὁ Θεός.

Τῇ οὖν πίστει ἢ ἐλπίς ἐμφυτευθεῖσα καὶ ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῆς μετανοίας καὶ τῶν δακρύων ποτισθεῖσα, ἔπειτα καὶ ὑπὸ τοῦ σοῦ φωτός ἐλλαμφθεῖσα, ἐρριζώθη καὶ ηὐξήθη καλῶς. Εἶτα σύ αὐτὸς, ὁ καλὸς τεχνίτης καὶ δημιουργός, παραγεγονώς διὰ τῆς τῶν πειρασμῶν μαχαίρας, φημί δὴ τῆς ταπεινώσεως, τούς εἰς πολὺ ὕψος

ἀναχθέντας περιττούς κλώνας τῶν λογισμῶν ἀφελῶν, τῇ ἐλπίδι μόνη, ὡς ἐν μιᾷ ῥίζῃ δένδρου, τὴν σὴν ἀγίαν ἀγάπην ἐνεκέντρισας. Ταύτην οὖν ὁρῶν ὀσημέραι αὐξάνουσαν καὶ ἀεὶ ὀμιλοῦσάν μοι, μᾶλλον δὲ διὰ ταύτης σὺ καὶ διδάσκων καὶ περιλάμπων με, ὡς ἤδη ὑπὲρ πᾶσαν πίστιν γεγονώς καὶ ἐλπίδα, οὕτω χαίρων διάκειμαι, καθὰ καὶ Παῦλος βοᾷ λέγων· “Ὁ γὰρ τις βλέπει, τί καὶ ἐλπίζει;”. Εἰ οὖν ἐγὼ σέ ἔχω, τί πλέον ἐλπίσω; “Ἀκουσον τι” πάλιν ἔφησας, Δέσποτα· “ὥσπερ τὸν ἥλιον ὁρᾷς ἐν τοῖς ὕδασι, (459) ἐκεῖνον δὲ αὐτόν οὐδόλως τότε μᾶλλον κάτω νεύων ὁρᾷς, οὕτω καὶ τό ἐν σοὶ γινόμενον νόει μοι καὶ ἀσφαλίζου σεαυτόν καὶ σπουδάξε ἀεὶ ἐντός σου καθαρῶς καὶ τρανῶς, ὡς τὸν ἥλιον ἐν τοῖς καθαροῖς ὕδασι, καθορᾷν με· καὶ εἴθ’ οὕτως ἰδεῖν με, ὥσπερ εἶπόν σοι, καταξιωθήσῃ καὶ μετὰ θάνατον. Εἰ δέ μή, ὁ κύκλος ὅλος τῶν ἔργων καὶ κόπων καὶ λόγων σου τούτων ὠφελήσουσί σε οὐδέν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μειζρόνως κατακρινούσι καὶ πλείονα θλιψίνοι σοι προξενήσουσιν, ἐπειδήπερ, ὡς ἀκούεις, “δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται”. Καὶ γὰρ οὐχ οὕτω πένητι ἐκ γενετῆς αἰσχύνης αἰτία γίνεται ἡ πενία, οὐδέ ἡ ἐκ ταύτης λύπη ἐπὶ τοσοῦτον λυπεῖ, ὡς τῶ πλουτήσαντι καὶ δοξασθέντι καὶ ὑψωθέντι καὶ τῶ ἐπὶ γῆς βασιλεῖ οἰκειωθέντι, εἶτα πάντων ἐκπεσόντι ἐκείνων καὶ εἰς παντελῆ πτωχείαν κατενεχθέντι, καίτοι μή οὐχ οὕτως ὄντων τῶν πραγμάτων ἐν τοῖς ἐπιγείοις καὶ ὀρωμένοις καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πνευματικοῖς πράγμασι καὶ ἀοράτοις. Τοῖς μὲν γὰρ ἐκπεσοῦσι τῆς φιλίας καὶ δουλείας τοῦ ἐπιγείου βασιλέως ἐκ τινος αἰτίας, τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς κυρίους εἶναι καὶ ἐπαπολαύειν αὐτῶν καὶ ζῆν ἕξεστιν, ἐμοῦ δὲ τῆς ἀγάπης καὶ φιλίας εἰ ἐκπέσειέ τις, ζῆν ὅλως οὐ δύναται ἢ ζωὴ γὰρ αὐτοῦ ἐγὼ εἰμι, ἀλλ’ εὐθύς ἀπάντων γυμνοῦται καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐμοῦ τε καὶ αὐτοῦ αἰχμάλωτος παραδίδεται, ὃν ἐκεῖνοι λαβόντες ὑπὲρ τῆς προτέρας αὐτοῦ εὐνοίας καὶ ἀγάπης, ἥς πρὸς μέ ἐκέκτητο, μανιωδέστερον αὐτῶ ἐπεμβαίνουσι, τιμωροῦντες, καταγελῶντες καὶ καταπαίζοντες”.

Ναὶ ὄντως, πανάγιε Βασιλεῦ, οὕτως εἶναι καγὼ πιστεύω σοι τῶ Θεῷ μου καὶ προσπίπτων καθικετεύτω σε, φύλαξόν με τὸν ἀμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον ὄν (460) ἠλέησας, καὶ τό φυτόν τῆς ἀγάπης σου, ὅπερ ἐνεκέντρισας ἐν τῷ δένδρῳ τῆς ἐλπίδος μου, τῇ δυνάμει σου στήριξον. Μὴ ὑπὸ ἀνέμων σεισθῆ, μὴ ὑπὸ καταιγίδος θραυσθῆ, μὴ ὑπὸ ἐχθροῦ τινος ἐκσπασθῆ, μὴ ὑπὸ ἀμελείας καύσωνος φλεχθῆ, μὴ ὑπὸ ῥάθυμίας καὶ μετεωρισμῶν ξηρανθῆ, μὴ ὑπὸ φιλοδοξίας τέλεον ἐξαφανισθῆ. Σὺ γὰρ οἶδας, ὁ τοῦτο καὶ χαρισάμενος καὶ κατεργασάμενος ἐν ἐμοί, ὅτι ἔνεκεν τούτου ἀπό παντός ἀνθρώπου εἰμί ἀβοήθητος, τὸν γὰρ συνεργόν μου καὶ βοηθόν, σὸν δὲ ἀπόστολον, ὡς αὐτός ἠβουλήθης ἀπ’ ἐμοῦ σωματικῶς ἀπεχώρισας. Σὺ γινώσκεις μου τὴν ἀσθένειαν, σὺ ἐπίστασαι τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν εἰς ἅπαν ἀδυναμίαν μου. Τοιγαροῦν διὰ τοῦτο σπλαγχνίθητι ἐπὶ πλεῖον ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπ’ ἐμοί ὁ πολυεὐσπλαγχνος Κύριος. Προσπίπτω σοι ἀπὸ καρδίας, ἵνα μὴ ἐάσης με εἰς τό θέλημά μου, ὁ ποιήσας τοσαῦτα καλὰ μετ’ ἐμοῦ, ἀλλὰ ἐν τῇ σῇ ἀγάπῃ ἴδρυσόν μου τὴν ψυχὴν καὶ ἐν ταύτῃ ῥιζῶσαι τὴν σὴν ἀγάπην ποιήσον ἀσφαλῶς, ἵνα κατὰ τὴν ἄχραντον καὶ ἀγίαν καὶ ἀψευδῆ σου ἐπαγγελίαν σὺ ἦς ἐν ἐμοί καγὼ ὑπάρχω ἐν σοὶ, καὶ σκέπομαι ὑπ’ αὐτῆς καγὼ σκέπω καὶ φυλάττω αὐτὴν ἐν ἐμοί, καὶ σὺ μὲν βλέπεις με, Δέσποτα, ἐν αὐτῇ καγὼ δὲ ὁρᾷς σε καταξιοῦμαι δι’ αὐτῆς, νῦν μὲν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ, καθὼς εἶπας, καὶ ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ ἐν ὅλῃ τῇ ἀγάπῃ ὅλον σε, τὸν ἀγάπην ὄντα καὶ οὕτω καλεῖσθαι καταξίωσαντα, ὅτι σοὶ πρέπει πᾶσα εὐχαριστία, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.